

ЯРОСЛАВ ХАШЕК
ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА
ДОБРИЯ ВОЙНИК ШВЕЙК
ПРЕЗ СВЕТОВНАТА ВОЙНА

Превод от чешки: Светомир Иванчев, 1948–1955

chitanka.info

Великата епоха се нуждае от велики хора. Съществуват незначителни герои, скромни, без славата и историята на Наполеон. Ако анализираме техния характер, той би затъмнил славата на Александър Македонски. Днес из пражките улици вие може да срещнете опърпан човек, който сам дори не съзнава каква голяма роля е изиграл в историята на новата велика епоха. Той си върви скромно по пътя, не безпокои никого, не го безпокоят журналисти, които да го молят за интервю. Ако го попитате как се казва, той ще ви отговори простиичко и скромно: „Аз съм Швейк...“

И този тих, скромен, опърпан човек е наистина старият добър войник Швейк, героичен, храбър, чието име едно време, през австрийско, не слезаше от устата на гражданите на чешкото кралство и чиято слава не ще залезе и при републиката.

Много обичам добрия войник Швейк и като ви предлагам приключенията му през Световната война, убеден съм, че и всички вие ще почувствувате симпатии към този скромен, незначителен герой. Той не е запалил храма на богинята в Ефес, както беше направил глупакът Херострат, за да попадне името му във вестниците и школските читанки.

И това е достатъчно.

Авторът

ЧАСТ І В ТИЛА

ДОБРИЯТ ВОЙНИК ШВЕЙК СЕ НАМЕСВА В СВЕТОВНАТА ВОЙНА

— Убили са нашия Фердинанд^[1] — рече прислужницата на господин Швейк, който беше напуснал преди години военната служба, след като окончателно бе провъзгласен от военната лекарска комисия за идиот, и сега се прехранваше от продажба на кучета — грозни нечистокръвни изроди, на които измисляше най-благороден произход.

Независимо от това си занятие той страдаше от ревматизъм и тъкмо в тоя миг разтриваше коленете си с оподелдок^[2].

— Кой Фердинанд, госпожа Мюлерова? — запита Швейк, без да прекъсне да разтрива коленете си. — Аз зная двама Фердинандовци. Единият слугува у дрогериста Пруша и веднъж по погрешка изпи шише с лекарство против косопад, а освен това познавам и Фердинанд Кокошка, дето събира кучешки лайна^[3]. И за двамата няма какво да се съжбялява.

— Къде ти, ваша милост, господин ерцхерцога Фердинанд от Конопище^[4], оня дебелия, набожния.

— Боже господи — извика Швейк, — и таз добра. Че къде го сполетяло това господин ерцхерцога?

— Очистили го в Сараево, ваша милост, и знаете ли — с револвер. Пристигнал той там със своята ерцхерцогиня в един автомобил.

— Гледай ти, госпожа Мюлерова, в автомобил. Да, такъв големец може да си позволи това, без да помисли колко злополучно би могло да завърши едно такова пътуване с автомобил. И при това в Сараево, госпожа Мюлерова, в Босна. Сигурно турците са го направили. Пустата му Босна и Херцеговина, не трябваше да им я вземаме ние.^[5] Та така, значи, госпожа Мюлерова, господин ерцхерцогът заминал при свети Петър, а? Дълго ли време брал душа?

— Господин ерцхерцогът свършил моментално, ваша милост. Нали знаете, с револвер шегата не бива. Оня ден един господин у нас, в Нусле^[6], си играл с револвер и изтрепал цялото си семейство, че и портиера, който отишъл да види кой стреля на третия етаж.

— Някои револвери, госпожа Мюлерова, да се побъркаш, пак не гръмват. Има много такива системи. Но за господин ерцхерцога те сигурно са си набавили нещо по-специално. Хващам се на бас, госпожа Мюлерова, че човекът, който е сторил тая работа, е бил облечен елегантно, нарочно за случая. Да застреляш господин ерцхерцога, знаете, е много трудна работа. Това не е все едно бракониер да застреля горския. Тук трудното е да се приближиш до него, не всеки дрипльо може да очисти такъв господин. Трябва да си туриш цилиндър, за да не те дръпне стражарят.

— Та той не бил сам, ваша милост.

— Ама разбира се бе, госпожа Мюлерова — каза Швейк, като завърши масажа на коленете си. — Да речем, поискате да убиее ерцхерцога или негово величество императора, в такъв случай вие непременно Ще се посъветвате с някого. Един каже едно, друг — Друго „и така делото преуспява“^[7], както е казано и в националния химн. Главното е да издебнеш момента, когато господинът ще мине покрай теб. Спомняте ли си оня господин Лукени, дето прободеше с пила покойната ни Елисавета^[8]? Разхождал се с нея. Иди, че вярвай някому. Оттогава вече никоя императрица не ходи по разходки. И такава съдба очаква мнозина. Ще видите, госпожа Мюлерова, ще дойде ред и на ония, царя и царицата де, а може, не дай боже, и на негово величество императора, щом са започнали от чичо му^[9]. Има си той, старият, много врагове. Повече от Фердинанд. Наскоро един разправяше в кръчмата, че щяло да дойде време императорите да започнат да капят като мухи един по един и че дори прокурорският паркет нямало да им помогне. После същият господин не можа да си плати консумацията и кръчмарят се видя принуден да поиска да го арестуват. Господинът пък взе, че му зашлеви плесница, а на стражаря — две. След това го метнаха в полицейската кола и го откараха, та да му дойде умът в главата. Да, да, такива ми ти работи, госпожа Мюлерова. Пак загуба за Австрия. Когато бях войник, някакъв пехотинец застреля един капитан. Натъпкал пушката и отишъл в канцеларията. Казали му, че не му е мястото там, но той все си знаел своето, че трябва да говори с господин капитана. Капитанът излязъл и веднага го наказал под оръжие. Оня вдигнал пушката и стрелял право в сърцето му. Куршумът изхвъркнал през гърба на капитана, а на всичко отгоре направил

пакоост в канцеларията. Счупил едно шише с мастило и то заляло книжата.

— А какво стана с войника? — запита госпожа Мюлерова след малко, когато Швейк започна да се облича.

— Обеси се с едни презрамки — каза Швейк, като почистваше бомбето си. — А презрамките дори не били негови. Бил ги взел от тъмничаря, като му казал, че му падат гащите. Нима трябвало да чака да го разстрелят? Нали знаете, госпожа Мюлерова, в такова положение всеки си загубва ума. Тъмничаря го разжалваха и му друснаха шест месеца. Но той не ги лежа. Избяга в Швейцария и сега е проповедник в някаква църква. Малко са честните хора днес, госпожа Мюлерова. Сигурен съм, че и господин ерцхерцогът Фердинанд в Сараево не е очаквал такова нещо от човека, който е стрелял срещу него. Видял навярно някакъв господин, па си рекъл: „Виж какъв добър гражданин, как вика само ура.“ А всъщност господинът го застрелял. Колко ли куршума му е шибнал?

— Вестниците пишат, ваша милост, че господин ерцхерцогът станал на решето. Оня, убиецът, изстрелял в него всичките си патрони.

— Тая работа става много бързо, госпожа Мюлерова, страшно бързо. За тази цел бих си купил броунинг. На глед е като играчка, но с него за две минути можете да изпозастреляте тъкмо двайсет ерцхерцози, без разлика дали са кльоцави или дебели. Макар че, между нас казано, госпожа Мюлерова, дебелият ерцхерцог се улучва много по-сигурно от мършавия. Спомняте ли си как на времето португалците застреляха краля си^[10]. И той беше такъв дебел. То се знае, че царят няма да бъде мършав. Аз, значи, отивам в пивницата „При чашата“. Ако някой дойде и поиска мишеловеца, за който взех капаро, кажете му, че го държа в кучкарника си в провинцията, че съм му рязал ушите наскоро и затова не бива да се превозва, докато не заздравеят, защото може да настинат. Ключа оставете на портиерката.

В пивницата „При чашата“ имаше само един посетител. Това бе тайният агент Бретшнайдер, който работеше в държавната полиция. Кръчмарят Паливец миеше чинийки и Бретшнайдер напразно се мъчеше да завърже сериозен разговор с него.

Паливец бе прочут с мръсната си уста. Всяка втора дума, която излизаше от устата му, бе „задник“ или „лайно“. При това обаче той бе начетен и препоръчваше на всеки да прочете какво е писал за

последната дума Виктор Юго, описвайки как старата Наполеонова гвардия отговорила на англичаните в битката при Ватерло^[11].

— Какво хубаво лято, а — подхвана Бретшнайдер сериозния си разговор.

— Да му пикая на лятото — отговори Паливец, като нареждаше чинийките в бюфета.

— Тях, че мизерия ни изиграха ония в Сараево — обади се със слаба надежда Бретшнайдер.

— В кое „Сараево“? — попита Паливец. — В нусленската кръчма ли? Там всеки ден стават побоища, нали знаете — Нусле!

— В Сараево бе, кръчмарю, в Босна. Застреляли ерцхерцога Фердинанд. Как ви се струва това?

— Не се бъркам в тия работи. Който го е яд, да ме цуне отзад — отговори възпитано господин Паливец, както си палеше лулата. — Не си завирам гагата, дето не ми е работа, защото това може да ми изяде главата. Аз съм обикновен кръчмар, като дойде някой и си поръча бира, наточвам му. Но някакво си там Сараево, политика или пък някакъв си ерцхерцог, бог да го прости, тия работи не са за нас, те миришат само на Панкрац^[12].

Бретшнайдер замълча и разочарован се зае да разглежда празната кръчма.

— Тук едно дреме бе окачен портретът на негово величество императора — обади се той пак след малко — на същото място, където сега е огледалото.

— Да, имате право — отговори господин Паливец. — Там бе окачен, но мухите го бяха изпосрали, та го вдигнах на тавана. Нали знаете, някой може да си позволи забележка и ще си имам само неприятности заради него. Що ми трябва?

— В Сараево трябва да е било бая горещо, а, кръчмарю?

На тоя пряк и коварен въпрос господин Паливец отговори необикновено предпазливо:

— По това време в Босна и Херцеговина е страшна жега. Когато служех там, на нашия поручик му слагаха лед на главата.

— В кой полк сте служили?

— Тия дреболии не ги помня, подобни дивотии никога не са ме интересували и никога не съм проявявал любопитство — отговори Паливец, — излишното любопитство е вредно.

Тайният агент Бретшнайдер млъкна окончателно И намръщеното му лице се проясни едва при идването на Швейк. Когато влезе в кръчмата, последният си поръча тъмна бира и подхвърли:

— И Виена днес е в траур.

Очите на Бретшнайдер светнаха от надежда и той се обади лаконично:

— В Конопище са спуснали десет черни флага.

— Трябваше да са дванадесет — рече Швейк, като отпи.

— Защо пък дванадесет? — запита Бретшнайдер.

— За по-лесно, като са дузина, по-лесно се броят, пък и на дузини всичко е по-евтино — отговори Швейк.

Настана тишина, която самият Швейк наруши с въздишка:

— Замина си и той на оня свят, лека му пръст. Не дочака дори да стане император. Като служех войник, един генерал падна от коня и преспойно се преби. Спуснаха се да му помагат, да го качват пак на коня и се чудят, че е умрял. И той скоро щеше да става фелдмаршал. Това се случи на парад. Тия паради кога ли са донесли нещо хубаво? В Сараево също е имало някакъв парад. Веднъж, помня, на един такъв парад на куртката ми липсваха двацет копчета. За тая работа лежах две седмици в карцера и два дена ме държаха вързан на козел^[13] като Лазар от библията. Но във войската дисциплина трябва да има, иначе всеки ще започне да си прави, каквото му скимне. Нашият поручик Маковец винаги ни казваше: „Без дисциплина, тъпанари, не може, без нея ще вземете да се катерите по дърветата като маймуни. А службата, идиоти с идиоти, ще ви направи хора.“ И не е ли вярно? Представете си някакъв парк, да речем, на Карлака^[14], и на всяко дърво по един войник без дисциплина. От това винаги ме е било най-много страх.

— Станалото в Сараево — подхвана Бретшнайдер — е сръбска работа.

— Имате грешка — каза му Швейк, — това е само турска работа, заради Босна и Херцеговина.

И Швейк изложи становището си за международната австрийска политика на Балканите. В 1912 година турците загубили срещу Сърбия, България и Гърция. Поискали Австрия да им помогне, а щом това не станало, застреляли Фердинанд.

— Обичаш ли турците? — обърна се Швейк към Паливец. — Обичаш ли ги тия кучета погански, нали не ги обичаш?

— Клиентът си е клиент — рече Паливец, — па бил той и турчин. Ние, кръчмарите, не признаваме никаква политика. Плати си бирата, па седи в кръчмата и дрънкай, каквото ти скимне. Такъв е моят принцип. Дали нашият Фердинанд е убит от сърбин или турчин, от католик или мохамеданин, от анархист или младочех^[15], на мен ми е все едно.

— Добре бе, кръчмарю — обади се Бретшнайдер, който отново губеше надежда, че някой от тия двамата ще се хване на въдицата, — но съгласете се, че това е голяма загуба за Австрия.

Вместо кръчмаря отговори Швейк:

— Загуба е, дума да не става. Страшна загуба. Нашия Фердинанд не може да го замести кой да е мухльо. Трябваше само да бъде още по-дебел.

— Какво искате да кажете? — оживи се Бретшнайдер.

— Какво искам да кажа ли? — отвърна самодоволен Швейк. — Само това. Ако беше по-дебел, сигурно много по-рано щеше да получи удар, още тогава, когато гонеше бабите из ловния си парк в Конопище, за да не събират там съчки и гъби.^[16] Що му трябваше да умира от такава позорна смърт? Като си помисля, чичо на негово величество императора, пък да го застрелят. Срамота, и всички вестници са се разписали. У нас, в Будейовице, преди години стана една малка пазарска разправия, намушкали бяха с кама един търговец на добитък, някой си Бржетислав Лудвиг. Неговият син Богуслав пък се занимаваше с продажба на свини. И на който и пазар да отидеше, никой не купуваше нищо от него и всеки казваше: „Това е синът на оня, намушкания, какъв ли е и той разбойник!“ И в края на краищата той скочи от Крумловския мост във Вълтава, че го спасяваха след това, че го съживяваха, че му изпомпваха водата от корема, а той взе, че почина в ръцете на лекаря, когато му биеше някаква инжекция.

— Ама че интересни сравнения правите — рече Бретшнайдер многозначително, — най-напред говорите за Фердинанд, а веднага след това за някакъв си търговец на добитък.

— Моля ви се — възрази Швейк, — пазил ме бог да правя никакви сравнения. Кръчмарят тук ме познава. Нали никога не съм правил никакви сравнения? Само не бих искал да бъда в положението на вдовицата на ерцхерцога. Какво ли ще прави сега? Децата остават сирачета, имението в Конопище — без стопанин. А да се жени отново

за друг ерцхерцог? Струва ли си? Ще заминат пак за Сараево и ще овдолее за втори път. В Злив край Хлубока преди години живееше един горски с едно такова мръсно име, Хуйов се казваше. Застреляха го браконieri и той остави вдовица с две деца. На следната година тя взе пак горски, Пепик Шавловиц от Мидловари. И него ѝ застреляха. Тогава тя се ожени за трети път, взе пак горски и каза: „Ще потрета, пък ако не сполуча и сега, не знам вече какво ще правя.“ И, разбира се, пак го застреляха. А тя беше наредила с тия горски половин дузина деца. Ходи чак в канцеларията на княза в Хлубока да се оплаква, че не ѝ върви с горските.

Тогава ѝ препоръчаха надзорника по риболова Яреш от ражицкия вал. И какво мислите, удавиха го при риболов в рибарника. Останаха ѝ от него още две деца. После взе скопача от Водняни, а той една нощ я чукна със секира и отиде, та сам се предаде в полицията. После, преди да го обесят в областния съд в Писек, той отхапал носа на попа и казал, че не съжалява за нищо, а също казал и нещо много лошо за негово величество императора.

— А не знаете ли какво точно казал за него? — с обнадежден глас запита Бретшнаyder.

— Не мога да ви кажа, защото никой не се осмеляваше да го повтори. Но то било толкова страшно и ужасно, че един от съдебните съветници, който присъствувал, полудял и до днес все още го държат изолиран, за да не се разкрие цялата работа. Това не била някаква обикновена обида за негово величество императора, каквито се говорят в пияно състояние.

— Че как обиждат негово величество императора в пияно състояние? — попита Бретшнаyder.

— Моля ви се, господа, обърнете листа — обади се кръчмарят Паливец, — нали знаете, че не обичам тия работи. Човек издрънка нещо, пък после го е яд.

— Как обиждат негово величество императора пияниците ли? — повтори Швейк. — Всякак. Напийте се, поръчайте да ви изсвирят австрийския национален химн и ще видите какво ще започнете да говорите. Толкова работи ще измислите за негово величество императора, че е достатъчно само половината от тях да бъдат верни, за да бъде той опозорен за цял живот. Но той, старият ни император^[17], наистина не си го заслужава. Помислете си само. Сина си Рудолф^[18]

той загуби съвсем млад, в разцвета на силите му. Жена му Елисавета я промушиха с пила, после пък изчезна Йохан Орт. Брат му, мексиканския император^[19], го застреляха в някаква крепост, изправен пред някакъв зид. Сега пък на стари години застреляха чичо му. Човекът не е с железни нерви я. И като качулка на всичко някаква пияна свиня я прихванат и вземе да го псува. Ето на, ако днес избухне нещо, отивам доброволец и ще служа на негово величество до последна капка кръв.

Швейк си пийна здравата и продължи:

— Да не би да мислите, че негово величество императорът ще остави това така? Малко го познавате. Война с турците трябва да има. Вие убихте чичо ми — на ви сега по мутрата. Войната е сигурна. Сърбия и Русия ще ни помогнат в тая война. Има да падне пердах.

В тоя пророчески миг Швейк бе знаменит. Простодушното му лице, усмихнато като месец в пълнолуние, сияеше от ентузиазъм. Всичко му бе така ясно.

— Възможно е — продължи той да чертае бъдещето на Австрия — в случай на война с турците да ни нападнат немците, които ги поддържат. Те са такива мръсници, че нямат равни на света. Но ние можем да се съюзим с Франция, която има зъб на Германия още от седемдесет и първа година^[20]. И работата е опечена. Война ще има, повече няма какво да ви разправам.

Бретшнайдер стана и каза тържествено:

— Не е нужно да говорите повече, елате с мен в коридора, ще ви кажа нещо.

Швейк последва тайния агент в коридора, където го очакваше малка изненада. Другарят по пиене му показва двуглаво орле^[21] и заяви, че го арестува и веднага ще го закара в Дирекция на полицията. Швейк се опита да обясни, че навярно господинът греша, тъй като той е напълно невинен, че не е произнесъл нито дума, която би могла да обиди някого.

Бретшнайдер обаче му каза, че той наистина е извършил няколко наказуеми деяния, между които фигурира и престъплението държавна измяна.

После те се върнаха в пивницата и Швейк каза на Паливец:

— Имам пет бири, кифла и кренвирш. Дай и една сливовица, ама по-бърже, че трябва да вървя, защото съм арестуван.

Бретшнайдер показва и на господин Паливец орлето, известно време го наблюдава и след това попита:

— Женен ли сте?

— Женен съм.

— Жена ви може ли да ви замества в кръчмата, докато отсъствувате?

— Може.

— Значи, всичко е наред, кръчмарю — весело рече Бретшнайдер, — извикайте госпожата си, предайте ѝ работата и вечерта ще дойдем да ви вземем.

— Хич да не те е еня — опита се да го утеши Швейк, — мен ме обвиняват само в държавна измяна.

— А аз какво съм направил? — завайка се Паливец. — Толкова бях предпазлив.

Бретшнайдер се усмихна и рече тържествуващ:

— Вие казахте, че мухите посрала негово величество императора. Ще ви го избият те от главата тоя император.

И Швейк напусна пивницата „При чашата“, придружен от тайния агент. Като излязоха на улицата, той се обърна към него и попита с добродушна усмивка:

— Да сляза ли от тротоара?

— Защо?

— Аз мисля, че като съм арестуван, нямам право да вървя по тротоара.

Прекрачвайки прага на полицейския участък, Швейк рече:

— Хубаво се забавлявахме. Просто не усетих как мина времето. Ходите ли често в „Чашата“?

В момента, когато въвеждаха Швейк в канцеларията, господин Паливец предаваше пивницата на разплакалата си жена, като я утешаваше с привичния си маниер:

— Недей плака, недей рева, какво могат да ми направят заради посрания портрет на негово величество императора?

И така добрият войник Швейк се намеси в Световната война по присъщия си мил, прелестен начин. Историкът ще отбележи като особено интересно, че той виждаше далече в бъдещето. И ако по-късно събитията се развиваха не по същия начин, както той ги беше излагал в

кръчмата „При чашата“, трябва да имаме пред вид, че той нямаше специална дипломатическа подготовка.

[1] Ерцхерцог Франц Фердинанд фон Есте (1863–1914) — племенник на император Франц Йосиф I, убит със съпругата си в Сараево, столица на бивша Босна, на 28 юли 1914. Един месец по-късно Австро-Унгария обяви война на Сърбия. Така започна Първата световна война. — Б.пр. ↑

[2] Оподелдок — разтвор от камфор и сапун в чист спирт. — Б.пр. ↑

[3] Кучешките изпражнения в Прага се употребявали за щавене на кожи. — Б.пр. ↑

[4] Дворецът на ерцхерцог Фердинанд в Чехия, край Бенешов. — Б.пр. ↑

[5] След Руско-турската война (1877–1878) Австро-Унгария получи съгласието на великите сили да окупира Босна и Херцеговина. Те обаче останаха под турска власт до 1908 год., когато Австро-Унгария обяви присъединяването им и ги окупира въпреки волята на мохамеданското и сръбско население. Със своята германизаторска и унгаризаторска политика Австро-Унгария подхранваше великосръбския национализъм и косвено даде повод за Сараевския атентат срещу Франц Фердинанд. — Б.пр. ↑

[6] Пражки квартал. — Б.пр. ↑

[7] „И така делото преуспява“ — думи от стария австрийски химн, композиран първоначално през 1797 год. от Йосиф Хайдн като песен за прослава на император Франц Йосиф I. — Б.пр. ↑

[8] Елисавета (Амалия–Евгения) — съпруга на император Франц Йосиф, убита в Женева от италианския анархист Лукени. — Б.пр. ↑

[9] Швейк тук греши. Франц Фердинанд не е чичо, а племенник. на Франц Йосиф I. — Б.пр. ↑

[10] На 1 февруари 1908 г. в Лисабон били убити необикновено затлъстелият крал Карл и кронпринцът Лудвиг. — Б.пр. ↑

[11] В тая битка (18 юни 1815) една от дивизиите на старата Наполеонова гвардия е била командувана от генерал, по-късно маршал Камброн. Когато командуваният английската армия призовал френските войници да се предадат, Камброн — според патриотичното

предание — отговорил: „Лайно! Гвардията умира, но не се предава.“
— Б.пр. ↑

[12] Панкрац — известен затвор в Прага. — Б.пр. ↑

[13] Наказание в австрийската армия: ръцете на провинилите се били връзвани за краката и в това положение войникът е бил оставян ден или повече. — Б.пр. ↑

[14] Карловият площад в Прага. — Б.пр. ↑

[15] Член на Националната свободомислеща партия на д-р Карел Крамарж, относително прогресивна буржоазна партия. — Б.пр. ↑

[16] Ерцхерцог Франц Фердинанд и жена му били известни със скъперничеството си. — Б.пр. ↑

[17] Франц Йосиф, австрийски император и крал на Унгария, роден 1830 г., по време на Световната война бил на повече от 80 г. — Б.пр. ↑

[18] Австрийски ерцхерцог и престолонаследник, син на император Франц Йосиф I. Намерен мъртъв заедно с метресата си баронеса Вечера в един ловен павилион в Майерлинг (30 май 1899 г.). — Б.пр. ↑

[19] Максимилиан (Фердинанд-Йосиф) — станал император на Мексико в 1864 г., направил безуспешни опити да се закрепил на престола; изоставен от Наполеон III в 1867 г., той бил арестуван в Кверетаро и застрелян. — Б.пр. ↑

[20] Във френско-немската война (1870–1871 г.) Франция загубила Елзас и Лотарингия и платила пет милиарда франка репарации. — Б.пр. ↑

[21] Гербът на Австро-унгарската империя. В случая детективска значка. — Б.пр. ↑

ДОБРИЯТ ВОЙНИК ШВЕЙК В ДИРЕКЦИЯ НА ПОЛИЦИЯТА

Сараевският атентат изпълни Дирекцията на полицията с многобройни жертви. Довеждаха ги една след друга в приемния кабинет и старият инспектор им казваше с добродушен глас:

— През носа ще ви излезе той, тоя Фердинанд!

Когато затвориша Швейк в една от многобройните килии на първия етаж, той се намери там в обществото на шестима души. Петима от тях бяха насядали около масата, а в ъгъла, на желязно войнишко легло, като че странеше от тях, бе седнал един човек на средна възраст.

Един по един Швейк започна да ги разпитва защо са затворени.

От петимата, насядали около масата, той получи почти един и същ отговор:

— Заради Сараево!

— Заради Фердинанд!

— Заради убийството на господин ерцхерцога!

— И аз заради Фердинанд!

— Задето очистили господин ерцхерцога в Сараево!

Шестият, който странеше от останалите петима, каза, че не иска да има нищо общо с тях, за да не падне никакво подозрение и върху него. Той се намирал тук само заради опит за убийство на един стопанин от Холице, когото искал да ограби.

Швейк седна на масата в обществото на съзаклятниците, които вече за десети път разправяха как са загазили.

Всички те, с изключение на един, бяха загазили било в някоя кръчма, било в аперитив, било в кафене. Изключение правеше един необикновено дебел, очилат господин с разплакани очи, който бил арестуван у дома си, понеже два дни преди атентата бил платил „У Брейшка“ консумацията на двама сръбски студенти от техниката. Същият бил забелязан от детектива Брикси пиян в тяхното общество и в „Монмартър“ на Ржетезова улица, където, както вече потвърдил в протокола чрез подписа си, също платил за тях.

В отговор на всички въпроси при предварителното следствие в полицейския участък той стереотипно изплаквал:

— Имам книжарски магазин.

Подир което получавал и стереотипния отговор:

— Това не ви оправдава.

Дребният господин, когото нещастие то сполетяло в аперитива, бил преподавател по история и тъкмо разяснявал на съдържателя историите на различни атентати. Бил арестуван в момента, когато завършвал психологическия разбор на всеки атентат с думите:

— Идеята за атентата е толкова проста, колкото Колумбовото яйце.

— Също както и фактът, че ви чака Панкрац — допълнил показанията му на разпита полицейският комисар.

Третият съзаклятник бил председател на благотворителното дружество „Добромил“ в Ходковички. В деня на атентата „Добромил“ уреждал градинско увеселение с концерт. По едно време дошъл старшият полицай и помолил посетителите да се разотидат, тъй като Австрия от тоя миг била в траур, но председателят на „Добромил“ добродушно му казал:

— Почакайте малко да довършат „Хей, славяни“.

Сега той седеше тук с клюмнала глава и се вайкаше:

— За август сме насрочили годишно събрание, на което ще избираме ново настоятелство. Ако дотогава не се върна в къщи, може да се случи и да не ме преизберат. А аз съм председател на дружеството вече десет години подред. Няма да преживея тоя позор.

Интересна шега устроил покойният Фердинанд на четвъртия задържан, човек с благороден характер и безупречно име. Цели два дни той отбягвал каквито и да било разговори за Фердинанд, едва последната вечер при игра на мариаш в кафенето, като изцакал поп спатия със седмак каро, казал:

— Седмак! С толкова куршуми убили и Фердинанд в Сараево.

Косата и мустаците на петия мъж, който според собствените му признания бил задържан заради убийството на господин ерцхерцога в Сараево, и днес още бяха настръхнали от ужас, така че главата му напомняше кученце японска порода.

В ресторанта, в който бил арестуван, той изобщо не продумал нито думица, даже и във вестника не бил чел за убийството на

Фердинанд, и си седял на масата съвършено уединен. Изведнъж дошъл някакъв господин, седнал срещу него и неочаквано му казал:

— Четохте ли?

— Не съм.

— Чухте ли?

— Не съм.

— А знаете ли за какво става дума?

— Не знам, не ме интересува.

— А все пак би трябвало да ви интересува.

— Не виждам какво би трябвало да ме интересува! Пуша си пурата, пия си бирата, ям си вечерята, а вестници не чета. Вестниците лъжат. Защо да се ядосвам напразно.

— Вас, значи, не ви интересува и убийството в Сараево?

— Мен изобщо никакви убийства не ме интересуват, били те в Прага, във Виена, в Сараево или Лондон. За тия неща има специални учреждения, съдилища и полиция. Ако някъде убият някого, пада му се, защо е бил толкова непредпазлив, будалата, та е допуснал да го убият?

Това били последните му думи в тоя разговор. От тоя миг през всеки пет минути той повтарял с висок глас само:

— Аз съм невинен, аз съм невинен.

С тия думи го докарали в Дирекция на полицията, тия думи ще повтаря и когато го закарат в углавния съд в Прага, с тия думи ще влезе и в своята затворническа килия.

След като Швейк изслуша страшните им конспиративни истории, намери за уместно да им обясни цялата безнадеждност на положението.

— Спукана ни е работата — започна той утешителната си реч, — не е вярно, както казвате, че не можело нищо да ви се случи, на вас, пък и на всички нас. Че за какво е полицията, ако не за да ни наказва, когато се раздрънкаме много. Щом живеем в такива смутни времена, когато стрелят по ерцхерцозите, никой не бива да се учудва, когато го заведат в Дирекцията. Всичко това се прави за ефект, за реклама на Фердинандовото погребение. Колкото повече хора се съберем тук, толкова по-добре за нас, защото ще ни бъде по-весело. Когато служех войник, случваше се понякога половината рота да се събере в ареста. А колко невинни хора осъждаха! И не само военните съдилища, но и

цивилните, веднъж, помня, осъдиха една жена, задето удушила новородените си близначета. И макар и да се кълнеше, че не е могла да удуши близнета, като е родила само едно момиченце, което успяла да удуши съвършено безболезнено, все пак я осъдиха за двойно убийство. Или пък случая с невинния циганин в Забехлице, които се беше вмъкнал в една бакалница през нощта тъкмо срещу Коледа. Кълнеше се човекът, че влязъл само да се постопли, но това не му помогна. Щом работата стигне до съд, тя се затяга. Но така и трябва да бъде. Може всички хора и да не са такива разбойници, както се предполага, но как ще различиш днес добрия от негодника, особено днес, в такъв сериозен момент, когато пречукаха Фердинанд! Едно време, когато служех в Будейовице, някой застреля кучето на капитана в гората зад плаца. Като научи за това, капитанът ни извика, строи ни и заповяда всеки десети човек да излезе напред. Аз, разбира се, също бях десети. И така, стоим ние мирно и не дишаме. Капитанът ходи пред нас и говори: „Негодници, мизерници, мръсници, хиени такива, да знаете как ми се иска да ви ръгна в карцера заради това куче, да ви накълцам на кайма, да ви опухам всички до един и да ви направя на тюрлюгювеч! Но за да знаете, че няма да ви прощavam, наказвам ви всичките четиринадесет дена под оръжие.“ Виждате ли, тогава работата беше за някакво си кученце, а сега се касае за господин ерцхерцога. И затова са тия страхотии, та и траурът да излезе както трябва.

— Аз съм невинен, аз съм невинен — не преставаше да повтаря настръхналият човек.

— Исус Христос също е бил невинен — каза Швейк — и все пак са го разпнали. Кой ти бръсне невинните. Никога, никъде, никой не ги е бръснал. Maul halten und weiter dienen^[1] — както ни казваха в казармата. Това е най-хубавото и най-прекрасното.

Швейк легна на желязното легло и спокойно заспа.

Докато спеше, доведоха нови двама. Единият от тях беше бошнав — амбулантен търговец. Той се разхождаше из килията, скърцаше със зъби и не произнасяше дума, без да прибави: „йебем ти душу.“ Измъчваше го мисълта, че в Дирекция на полицията ще изчезне кошницата със стоката му.

Вторият новодошъл гостенин бе кръчмарят Паливец, който, щом забеляза своя познат Швейк, го събуди и с трагичен глас извика:

— Ето ме и мене тука!

Швейк раздрусва сърдечно ръката му и каза:

— Искрено се радвам. Аз си знаех, че оня господин ще си устои на думата, като каза, че ще дойдат да ви вземат. Точността е хубаво нещо.

Господин Паливец обаче забеляза, че такава точност пет пари не чини и тихо попита Швейк дали останалите господа в затвора не са злосторници, защото това би могло да му навреди като на почтен кръчмар.

Швейк му обясни, че всички, с изключение на един, който е затворен заради опит за убийство на някакъв стопанин от Холице, когото искал да обере, споделят съдбата им все заради ерцхерцога.

Господин Паливец се обиди и каза, че е попаднал в затвора не заради някакъв си смахнат ерцхерцог, а заради негово величество императора. И понеже това заинтригува останалите, той им разправи как мухите замърсили негово величество.

— Засраха го, гадините — приключи той описанието на своя случай, — и накрая ме доведоха в дранголника. Ама няма да им простя аз — добави той заплашително.

Швейк пак си легна, но не спа дълго, тъй като скоро дойдоха, за да го отведат на разпит.

И като се качваше по стълбището към третото отделение^[2] за разпит, Швейк носеше кръста си към върха на Голгота, без сам да забелязва своето мъченичество.

Като видя надпис, че е забранено да се плюе по коридорите, той помоли стражаря да му позволи да плюе в плювалника, след това, осиян от простодушието си, влезе в канцеларията с думите:

— Добър вечер на всички, господа.

Вместо отговор някой го ръгна в ребрата и го изправи пред масата, зад която седеше господин със студено чиновническо лице, с черти на животинска жестокост, сякаш току-що бе изскочил от книгата на Ломброзо „За престъпните типове“^[3].

Той изгледа кръвнишки Швейк и каза:

— Я недейте гледа като идиот.

— Какво да правя — отговори Швейк сериозно, — аз бях освободен от военна служба за идиотизъм. Специална комисия ме провъзгласи официално за идиот. Аз съм доказан идиот.

Господинът с лице на престъпник изтрака със зъби:

— Това, в което ви обвиняват и което сте извършили, говори, че всичките ви дъски са си на мястото.

И той изброи на Швейк цяла редица различни престъпления, като започна с „държавна измяна“ и завърши с „обида на негово величество и членовете на императорския дом“. В центъра на тая внушителна група се мъдреше престъплението „одобрение на атентата срещу ерцхерцог Фердинанд“, от което пък се отделяше цял клон нови престъпления, между които най-ярко се открояваше „подстрекателството към бунт“, тъй като всичко това се бе случило в обществено заведение.

— Какво ще кажете? — победоносно запита господинът с черти на животинска жестокост.

— Много нещо — отвърна Швейк невинно, — а всяко нещо без мярка вреди.

— Виждате ли, че и вие признавате?

— Признавам всичко, строгост трябва да има, къде ще му излезе краят без строгост? Едно време, като служех войник...

— Затваряй си устата! — кресна полицейският чиновник. — И говорете само когато ви питат! Разбирате ли?

— Как да не разбирам — рече Швейк, — тъй вярно, разбирам, мога да се ориентирам във всичко, което благоволихте да кажете.

— С кого се сношавате?

— С прислужницата си, ваша милост.

— А в местните политически кръгове нямате ли познати?

— Как да нямам, ваша милост, аз редовно си купувам следобедното издание на „Народна политика“ — „Кучката“^[4].

— Вън! — изрева господинът с животинския вид.

Когато го извеждаха от канцеларията, Швейк каза:

— Лека нощ, ваша милост.

А щом се върна в килията си, той съобщи на всички арестувани, че разпитът е шегаджийска работа:

— Ще ви понавикат малко и накрая ще ви изгонят. По-рано — продължи той — е било много по-лошо. В една книга четох на времето, че обвиняемите трябвало да ходят по нажежено желязо и да пият разтопено олово, за да докажат своята невинност. Или пък, когато не искали да си признаят, им обували испански ботуши^[5] или ги

разтягали със специални приспособления. На други пък горили хълбоците с пожарникарски факел, както постъпили със свети Ян Непомуцки. Разправят, че той ревял, та се късал, сякаш го колели, и не преставал да вика, докато не го хвърлили в непромокаем чувал от моста на Елишка във Вълтава. Такива работи се случвали често, а след това насичали човека на парчета или пък го набивали на кол пред музея. А когато хвърляли някого само в душегубката^[6], той се чувствувал като отново роден.

— Да лежиш в затвора днес, е смешна работа — продължи да се хвали Швейк, — няма насичане, няма испански ботуши. Имаме си легла, имаме си маса, пейка, не сме наблъскани като сардели, дават ни чорба, дават ни хляб, донасят ни и кана с вода, клозетът ни е под носа. Напредъкът личи във всяко отношение. Вярно, че мястото, дето ни разпитват, е малко далечко, през три коридора на по-горния етаж, но затова пък коридорите са чисти и оживени. Тук повели едного насам, там — друго натакъ, млади, стари, от мъжки и от женски пол. Радваш се, че поне не си сам. Всеки си върви спокойно по пътя и не го е страх, че в канцеларията може да му кажат: „И така на съвещанието ние решихме утре по ваш избор да бъдете насечен или изгорен.“ Сигурен съм, че в такъв случай изборът ще бъде много труден и че не един от нас в такъв момент просто ще се шашне. Да, да, днес положението се е променило в наша полза.

Тъкмо беше завършил защитата на модерния граждански затвор, когато надзирателят отвори вратата и извика:

— Швейк, облечи се и хайде на разпит.

— А бе то аз да се облека — отговори Швейк, — нямам нищо против, но ме е страх, че е станала някаква грешка, мене ме изгониха вече един път от разпит. И после, страх ме е да не се сърдят останалите господа тук, задето мене ме разпитват вече два пъти, а те още не са били на разпит тая вечер. Може да имат претенции хората.

— Мърдай по-скоро и не дрънкай — чу в отговор на джентълменската си проява Швейк.

Той отново се озова пред господина с престъпното изражение, който, без каквото и да е увод, го попита твърдо и безапелационно:

— Признавате ли всичко?

Швейк впери добрите си сини очи в неумолимия човек и каза меко:

— Ако желаете да призная, ваша милост, ще си призная, това не може да ми навреди. Но ако кажете: „Швейк, недей признава нищо“ — аз ще отричам до последна капка кръв.

Строгият господин дописа нещо в книжката и като подаде на Швейк писалката, покани го да подпише.

И Швейк подписа донесението на Бретшнайдер, като добави следното:

„Всички гореизложени обвинения срещу мене отговарят на истината.

Йозеф Швейк“

Подписал вече, той се обърна към строгия господин:

— Има ли още нещо за подписване? Или да дойда утре сутринта?

— Сутринта ще ви откарат в Углавния съд — гласеше отговорът.

— В колко часа, ваша милост? Боже мой, дано само не се успя!

— Вън! — изрева днес за втори път гласът отвъд масата, пред която стоеше Швейк.

На връщане в новия си дом с решетки Швейк каза на стражаря, който го съпровождаше:

— Всичко върви като по мед и масло, много добре е организирано.

Едва се затвори вратата подир него и другарите му затворници го обсипаха с различни въпроси, на които Швейк отговори недвусмислено:

— Току-що признах, че съм убил ерцхерцога Фердинанд.

Шестимата мъже се свиха ужасени под възливите си одеяла, само бошнакът рече:

— Добро дошли!

Като лягаше на походното легло, Швейк каза:

— Ей, че глупаво, задето няма будилник.

Заранта обаче го събудиха и без будилник и точно в шест часа го подкараха със „зеления Антон“^[7] към Областния углавен съд.

— Рано пиле рано пее — каза Швейк на спътниците си, когато „зеленият Антон“ излизаше през вратата на Дирекцията на полицията.

[1] Затваряй си устата и продължавай да служиш. — Б.пр. ↑

[2] Третото отделение в Пражката дирекция на полицията по това време се е занимавало предимно с политически провинения. — Б.пр. ↑

[3] Всъщност никоя от книгите на Чезаре Ломброзо — италиански учен, лекар-психиатър — не носи такъв наслов, въпреки че той се занимава с тая проблема в различни свои книги. — Б.пр. ↑

[4] Един от най-реакционните чешки вестници по това време. Заради своята безпринципност и слугарство по отношение на имотните класи бил известен сред народа с името „Кучката“. Б.пр. ↑

[5] Средновековен инструмент за мъчения. — Б.пр. ↑

[6] Един вид карцер. — Б.пр. ↑

[7] Арестантите така наричали полицейската кола. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК ПРЕД СЪДЕБНИТЕ ЛЕКАРИ

Чистите, приветливи стаички на Областния углавен съд направиха крайно благоприятно впечатление на Швейк: и белосаните стени, и черно боядисаните решетки, и дебелият господин Демартини, главен надзирател в предварителния арест, с виолетови нашивки и със също такъв кант на казионната си фуражка. Виолетовият цвят се употребява по предписание не само тук, но и при религиозните обреди на велика сряда и велики петък.

Повтаряше се славната история на римското владичество в Ерусалим. Затворниците биваха завеждани долу в партера и представяни на пилатовците от хиляда деветстотин и четиринадесета година. А съдиите-следователи, пилатовците на новото време, вместо честно да си умиват ръцете, изпращаха да им купуват мезе и пилзенска бира у Тайсиг и предаваха на държавната прокуратура все нови и нови обвинения.

Обикновено тук се губеше всяка логика и побеждаваше §, § душеше жертвите си, § простееше, § съскаше, § се смееше, § заплашваше, § убиваше и не прощаваше. Тук съдиите бяха жонгльори в законите, жреци на буквата от кодекса, палачи на обвиняемите, тигри от австрийската джунгла, които премерваха скока си върху обвиняемия според номера на параграфа.

Изключение правеха неколцина господа (същото беше и в Дирекция на полицията), които не гледаха на закона толкова сериозно. Между къклицата винаги ще се срещне и пшеница.

При един такъв господин доведоха Швейк на разпит. Тоя възстар господин, с добродушен израз на лицето, на времето при разпита на известния убиец Валеш никога не забравял да му каже: „Заповядайте, седнете, господин Валеш. За ваше щастие има един свободен стол.“

Когато доведоха Швейк, той с присъщата си любезност го помоли да седне и каза:

— Значи, вие сте господин Швейк?

— Предполагам — отговори Швейк, — че аз трябва да съм, тъй като и татко ми бе Швейк, а майка ми — госпожа Швейкова. Не мога

да им нанесе такъв позор и да се отрека от името си.

По лицето на следователя премина любезна усмивка.

— Хубава каша сте забъркали вие. Много нещо ви тежи на съвестта.

— На мене винаги много неща ми тежат на съвестта — каза Швейк, като се усмихваше още по-любезно от следователя. — На моята съвест тежат може би много повече неща, отколкото на вашата, ваша милост.

— Това личи от протокола, който сте подписали — с не по-малко любезен тон каза следователят, — в полицията не упражниха ли някакво насилие върху вас?

— Ами, ваша милост, аз ги попитах дали да подпиша и когато ми казаха да подпиша, аз ги послушах. Да не взема да се бия с тях заради подписа си. Това решително не би ми помогнало. Ред трябва да има.

— Вие напълно здрав ли се чувствувате, господин Швейк?

— Да съм съвсем здрав, не съм, ваша милост. Имам ревматизъм, мажа се с оподелдок.

Старият господин отново се усмихна любезно.

— Какво ще кажете, да ви изпратим на преглед при съдебните лекари?

— Аз мисля, че не ще да съм толкова зле, та господата да си губят времето с мене. Мене ме гледа вече някакъв доктор в Дирекция на полицията дали нямам трипер.

— Знаете ли, господин Швейк, ние все пак ще направим този опит със съдебните лекари. Ще съставим една хубава комисийка, ще ви оставим да поседите в предварителния арест, а вие през това време ще починете хубаво. Засега още един въпрос. Според протокола вие сте заявили публично, че скоро щяла да избухне война?

— Да, да, да, ваша милост, в най-скоро време ще избухне.

— А не ви ли се случват от време на време някакви припадъци?

— Няма такива работи. Веднъж само насмалко щях да припадна, когато ме блъсна един автомобил на Карловия площад, но това беше много отдавна.

С това разпитът се свърши. Швейк подаде ръка на съдебния следовател и като се върна в килията си, каза на своите другари по съдба:

— Сега пък ще ме гледат съдебни лекари. Все заради убийството на ерцхерцога Фердинанд.

— Гледан съм вече от съдебни лекари — каза един млад човек, — изправили ме бяха тогава пред съда заради едни килими. Намериха ме малоумен. Сега пък ме държат за злоупотреба, продал съм бил държавна вещ — една парна вършачка — и злоупотребил парите, но нищо не могат да ми направят. Адвокатът вчера казваше, че щом съм бил признат веднъж за малоумен, това трябвало да ми държи влага за цял живот.

— Не им вярвам аз на тия съдебни лекари — отбеляза един интелигентен на глед човек. — На времето, когато подправях полицаи, за всеки случай посещавах и лекциите на доктор Хеверох^[1] и след като ме заловиха, започнах да се преструвам на паралитик, точно по описанието на доктор Хеверох. Ухапах крака на един лекар от комисията, изпих мастилото от мастилницата и се изтаковах — с извинение — пред цялата комисия в един от ъглите на помещението. Но понеже бях ухапал прасеца на член от комисията, намериха ме за съвсем здрав и така си пропаднах.

— Мене съвсем не ме е страх от прегледа на тия господи — заяви Швейк. — Когато служех войник, гледа ме един ветеринарен лекар и всичко свърши много добре.

— Съдебните лекари са големи гадове — обади се един дребен, свитичък човек. — Неотдавна по някаква случайност в ливадата ми изкопаха човешки скелет и съдебните лекари заявиха, че скелетът бил убит преди тридесет години с удар на някакъв тъп предмет по главата. Аз съм на тридесет и осем години и ме държат затворен, въпреки че си имам и кръщелно свидетелство, и извлечение от регистрите, и адресен билет.

— Аз мисля — рече Швейк, — че трябва да погледнем на тия неща по-безпристрастно. То, ако е въпрос за грешки, всеки може да сгреша, даже всеки непременно ще сгреша, колкото повече мисли за нещо. Съдебните лекари са хора, а хората си имат грешки. Така веднъж в Нусле, когато се връщах от „Банзетите“, тъкмо при моста на Ботич, до мене се приближи някакъв господин и ме цапароса с палка по главата. Като ме видя проснат на земята, той драсна клечка кибрит и рече: „А, грешка, това не е той.“ И толкова се ядоса, задето сбъркал, че ме цапароса още веднъж по гърба. Такава е човешката природа: човек

грешни, докато е жив. Както оня господин, дето намерил през нощта полуизмръзнало бясно куче. Взел го със себе си и го мушнал в кревата на жена си. Като се стоплил оня ми ти пес, взел, че изпохапал цялото семейство, а бебето в люлката разкъсал я изял. Ще ви разправа как сгрешил един стругар, който живееше в нашата къща. Отключил той една нощ подолската църквица, защото помислил, че се намира в къщи. Събул се в сакристията^[2], като смятал, че е кухнята, легнал си на олтара и нали мислел, че си е в къщи в леглото, покрил се с разни ми ти там раса и подрасници, а под главата си сложил евангелието и други свещени книги, та да му е по-високо. Намира го клисарят сутринта и стругарят, опомнил се вече, най-добросърдечно му казва, че е станало грешка. „Хубава грешка — казал клисарят, — зарад тая грешка ще трябва да преосвещаваме черквата.“ После стругаря го изпратиха при съдебните лекари и те му доказаха, че е бил съвсем нормален и трезвен, защото, ако бил пиан, нямало да може да намери ключалката на черковната врата. По-късно същият стругар умря в Панкрац. Или ще ви разправа как сгрешил едно полицейско куче в Кладно, кучето от вълча порода на известния ротмистър Ротър. Ротмистър Ротър въдеше такива кучета и си правеше различни опити със скитници. Постепенно скитниците започнаха да заобикалят Кладненско. Затова от време на време той заповядваше на стражарите на всяка цена да му доведат някакъв подозрителен човек. И така те му доведоха веднъж един доста прилично облечен човек, намерили го в Ланските гори да седи на един пън. Веднага нареди да отрежат единия от пешовете на сакото му, хвърли го на полицейските кучета да го подушат, след това хората му заведоха човека в някаква тухларна накрай града и пуснаха по следите му обучените кучета, които го намериха и го върнаха обратно. После го накараха да се катери по една стълба на тавана, да прескача ограда, да скача в рибарника, а кучетата — все по петите му. Накрая излезе, че този човек бил чешки депутат от радикалната партия. Като му омръзнал парламентът, отишъл на излет в Ланските гори. Ето защо казвам, че хората са грешни, че бъркат, няма значение дали са учени или прости, невъзпитани или идиоти. Грешат и министрите.

Комисията от съдебни лекари, която трябваше да реши дали духовният кръгозор на Швейк съответствува, или не на всички престъпления, в които го обвиняваха, се състоеше от трима

необикновено сериозни господа, при което възгледите на всеки от тях поотделно никога не съвпадаха с възгледите на другите двама.

Тук бяха застъпени три различни научни школи и възгледи в психиатрията.

И ако в Швейковия случай се стигна до пълно единомислие между тия диаметрално противоположни научни лагери, това може да се обясни просто само с поразителното впечатление, което направи Швейк на цялата комисия. При влизането си в помещението, където трябваше да бъде изследвано душевното му състояние, забелязвайки на стената портрета на австрийския владетел, Швейк извика:

— Господа, да живее негово величество император Франц Йосиф Първи!

Работата бе съвсем ясна. Спонтанната проява на Швейк направи излишни цяла редица въпроси. Останаха само някои от най-важните, основаващи се върху системите на доктора по психиатрия Калерсон, доктор Хеверох и англичанина Уикинг. Отговорите на Швейк трябваше само да потвърдят създалото се вече впечатление.

— Радият по-тежък ли е от оловото?

— Аз не съм го мерил, моля ви се — отговори Швейк с милата си усмивка.

— Вярвате ли в края на света?

— Най-напред трябва да го видя — отговори нехайно Швейк, — но сигурен съм, че няма да настъпи утре.

— Бихте ли могли да изчислите диаметъра на земното кълбо?

— Не, това не бих могъл — отговори Швейк, — но аз, господа, също бих ви задал една гатанка: имате триетажна къща, във всеки етаж на тая къща има по осем прозореца. На покрива има две капандури и два комина. Във всеки етаж има по двама наематели. И сега кажете ми, господа, в коя година е умряла бабата на портиера?

Съдебните лекари се спогледаха многозначително, все пак един от тях зададе и следния въпрос:

— Знаете ли коя е най-голямата дълбочина в Тихия океан?

— Виж, това не зная — гласеше отговорът, — но мисля, че сигурно ще е по-голяма, отколкото дълбочината на Вълтава под Вишеградската скала^[3].

Председателят на комисията лаконично попита:

— Достатъчно?

Въпреки това един от членовете на комисията поиска да му се отговори и на въпроса:

— Колко е дванадесет хиляди осемстотин деветдесет и седем по тринадесет хиляди осемстотин шестдесет и три?

— Седемстотин двадесет и девет — отговори Швейк, без да мигне.

— Струва ми се, че това е напълно достатъчно — каза председателят на комисията. — Можете да отведете обвиняемия.

— Благодаря ви, господа — учтиво се обади Швейк, — и за мене това е напълно достатъчно.

След като Швейк си излезе, колегията от тримата стигна до извода, че съгласно всички природни закони, открити от учените психиатри, Швейк е несъмнен идиот.

В доклада до съдията-следовател между другото фигурираше и следното: „Долуподписаните съдебни лекари констатирахме пълна духовна тъпота и вроден кретенизъм у представения на горепосочената комисия Йозеф Швейк, който се изразява с думи като: «Да живее негово величество Франц Йосиф I», който израз е напълно достатъчен, за да осветли душевното състояние на Йозеф Швейк като несъмнен идиотизъм. Ето защо долуподписаната комисия предлага: 1. Да се прекрати следствието срещу Йозеф Швейк. 2. Да се премести Йозеф Швейк за наблюдение в психиатричната клиника, за да се установи доколко е опасно душевното му състояние за околните.“

Докато комисията съставяше доклада си, Швейк разправяше на своите другари затворници:

— Плюха на Фердинанд и взеха да приказват с мене за още поголеми дивотии. Накрая си рекохме, че всичко казано е достатъчно, и се разделихме.

— Аз не вярвам на никого — отбеляза свитият дребен човек, на чиято ливада по някаква случайност бяха изкопали скелет, — всички са разбойници.

— И без разбойници не може — каза Швейк, като се изтегна на сламеника, — ако хората си мислеха само доброто, не би минало много и те биха се изпотрепали помежду си.

[1] Проф. д-р Антонин Хеверох (1869–1928) — известен психиатър в Прага. — Б.пр. ↑

[2] Част от католишки храм, дето се пазят съдове, книги, одежди и др. — Б.пр. ↑

[3] Скала в Прага на Вълтава. На скалата се е издигала крепост, седалище на първите чешки владетели. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК ГО ИЗХВЪРЛЯТ ОТ ЛУДНИЦАТА

По-късно, когато Швейк описваше живота си в лудницата, думите му звучаха като необикновено хвалебствие:

„Не мога да разбера наистина защо се сърдят лудите, като ги държат там. Там човек може да си лази гол по пода, да вие като чакал, да беснее и хапе. Ако човек направеше нещо такова на стъргалото, хората биха се учудили, но там това е най-обикновено нещо! Там има такава свобода, каквато не са сънували дори и социалистите. Там човек може да се представя и за дядо господ, и за Дева Мария, и за папата, и за английския крал, и за негово величество императора или за свети Вацлав, въпреки че последният постоянно беше вързан, гол и в изолация. Там имаше и един, който крещеше, че е архиепископ, но той нищо друго не вършеше, само ядеше и още нещо правеше, с извинение, нали знаете кое се римува с «ядеше», но там никой не се срамува от това. Един дори се представяше за свети Кирил и Методи, за да получава две дажби. А друг господин беше бременен и канеше всекиго на кръщение. Там бяха затворени много шахматисти, политици, рибари и скаути, маркосъбирачи и фотографи-любители. Един беше попаднал там заради някакви стари грънци, които наричал пепелници. Друг пък непрекъснато беше стегнат в усмирителна риза, за да не може да пресметне кога ще настане краят на света. Там се срещнах и с няколко професори. Един от тях ходеше все след мене и разправяше, че люлката на циганите била в Кърконошите^[1], друг пък ми обясняваше, че вътре в земното кълбо имало още едно, много по-голямо от външното.

Там всеки можеше да си говори, каквото му скимне, просто каквото му дойде на езика, като че ли се намираще в парламента. Понякога лудите си разправяха приказки и се посбиваха, ако се случеше много голямо нещастие с някоя от царските дъщери. Най-яръстен беше един господин, който искаше да мине за шестнайсетия том на Отовия енциклопедически речник^[2] и де кого срещнеш, молеше му се да го разтвори и да намери заглавието «Шивачка за картонаж» — иначе бил загубен. Успокои се едва когато го стегнаха в

усмирителна ряза. Тогава започна да се хвали, че са го сложили в книговезка преса и молеше да го обрежат модерно. Изобщо там се живееше като в рая. Можеш да ревеш, да кряскаш, да пееш, да плачеш, да мяукаш, да виеш, да скачаш, да се молиш, да се премяташ, да лазиш на четири крака, да подскачаш на един, да тичаш наоколо, да танцуваш, да се друсаш по цял ден и да се катериш по стените. Никой няма да дойде при тебе и да ти каже: «Не бива да правите така, господине, не е прилично, засрамете се, къде ви е възпитанието?» Вярно е обаче, че там има и съвсем тихи луди. Имаше например един възпитан изобретател, който непрекъснато си чоплеше носа и само един път дневно казваше: «Току-що открих електричеството.» Та ви казвам, много хубаво беше и тия няколко дни, които прекарах в лудницата, принадлежат към най-хубавите мигове в моя живот.“

И наистина още самото посрещане, което устроиша на Швейк в лудницата, където го изпратиха за наблюдения от Областния углавен съд, надмина очакванията му. Най-напред го съблякоха гол, после го заметнаха с някакъв халат и го заведоха да го окъпят, като го хванаха интимно под ръка, при което един от болногледачите го развличаше, като му разказваше някакъв еврейски анекдот. В банята го потопиха във вана с топла вода, после го извадиха и го сложиха под студен душ. Това повториха три пъти, след което го попитаха дали му харесва. Швейк каза, че тук е по-хубаво, отколкото в банята при Карловия мост и че много обича да се къпе.

— А ако ми изрежете ноктите и ми острижете косата, нищо вече няма да ми липсва до пълното щастие — добави той с приятна усмивка.

Удовлетвориха и това му желание, а след като го разтриха порядъчно със сьонгер, завиха го в един чаршаф и го занесоха в първо отделение, където го сложиха на легло, покриха го и го помолиха да заспи.

Швейк и днес още обича да си спомня за това: „Представете си, те ме носеха на ръце, на ръце ме отнесоха до самото легло. В тоя миг изпитвах неземно блаженство.“

На леглото той сладко заспа. След това го събудиха, за да му предложат канче мляко и кифла. Кифлата беше нарязана вече на малки късчета и докато един от болногледачите държеше двете ръце на Швейк, другият топеше късчета кифла в млякото и го хранеше, както

се тъпчат гъски. Като го нахраниха, те го взеха под ръка и го заведоха в клозета, където го помолиха да се изходи по малка и голяма нужда.

И за този хубав миг Швейк разказва с любов. Вярвам, че не е нужно да възпроизвеждам думите му какво направили после с него. Ще спомена само, че Швейк каза: „Един от тях през това време ме държеше в прегръдките си.“

След това го върнаха, отново го настаниха в кревата и го помолиха да заспи. След известно време го събудиха и го заведоха в амбулаторията, където Швейк, застанал съвсем гол пред двама лекари, си припомни славния момент, когато се бе явил пред военна комисия. Неволно от устата му се отрони:

— Tauglich^[3].

— Какво казахте? — обади се един от лекарите. — Направете пет крачки напред и пет крачки назад.

Швейк направи десет.

— Аз нали ви казах — рече лекарят — да направите пет крачки.

— Не съм за няколко крачки — рече Швейк.

След това лекарите го поканиха да седне на стол и един от тях взе да го чука по коляното. После каза на другия, че рефлексите били напълно нормални, но той завъртя глава и на свой ред започна да почуква Швейк по коляното. През това време пък първият разтваряше клепачите на Швейк и преглеждаше зениците му. След това двамата отидоха до масата, където произнесоха няколко латински фрази.

— Слушайте, знаете ли да пеете? — попита единият от тях Швейк. — Бихте ли могли да ни изпеете някоя песен?

— Не ще и дума — отговори Швейк. — То аз нямам нито глас, нито музикален слух, но заради вас съм готов да опитам, щом сте решили да се забавлявате.

И Швейк захвана:

*Младият монах защо ли
челото си свежда,
сълзи парещи два реда
защо ли нарежда?*

— По-нататък не я знам — продължи Швейк. — Ако искате, ще ви изпея и:

*Как тежи ми на сърцето,
как вълнуват се гърди ми,
тихо гледам ли нататък —
моя мила, скъпа си ми!*

— И тая по-нататък не я знам — въздъхна Швейк. — Знам още първия куплет от „Къде си, край мой роден?“^[4], освен това „Генерал Виндишгрец“^[5] война е захванал с тия от Изтока царски генерали“ и още няколко такива народни песни като: „Боже, императора пази“^[6] и „Войската ни кога наближи Яромерж, града голяма“, и „Хиляди пъти те поздравяваме“^[7].

Двамата доктори се спогледаха и единият от тях попита Швейк:

— Душевното ви състояние било ли е изследвано вече някога?

— В казармата — отговори Швейк тържествено и гордо, — господа военните лекари ме провъзгласиха официално за несъмнен идиот.

— На мене ми се струва, че сте симулант! — изрева другият лекар на Швейк.

— Аз, господа — бранеше се Швейк, — не съм никакъв симулант, аз съм истински идиот, можете да проверите в канцеларията на Ческе Будейовице или във военното окръжие в Карлин!

По-възрастният лекар махна безнадеждно ръка и сочейки Швейк, каза на болногледачите:

— На тоя ще му върнете дрехите и ще го заведете в трето отделение, първи коридор. После един от вас да се върне и да занесе папката му в канцеларията. И кажете там по-бърже да уредят всичко, та да се отървем по-скоро от него.

Лекарите хвърлиха още един унищожителен поглед към Швейк, който се кланяше учтиво и се отдръпваше заднишком към вратата. На въпроса на един от болногледачите що за глупости прави, той отговори:

— Понеже съм гол, необлечен, не искам да покажа на господата нещо, което да ги накара да помислят, че съм неучтив и простак.

От момента, когато получиха нареждане да върнат дрехите на Швейк, болногледачите престанаха да полагат каквито и да било грижи за него. Заповядаха му да се облече и един от тях го заведе в трето отделение. Там Швейк престоля няколко дни, докато в канцеларията уреждаха писмено изхвърлянето му, и има възможност да прави симпатичните си наблюдения.

Разочарованите лекари го прецениха като „не особено интелигентен симулант“ и понеже го освободиха тъкмо преди обед, стигна се до малка сцена.

Швейк заяви, че като го изхвърлят от лудницата, нямат право да го лишават от обед.

На разправията тури край повиканият от вратаря полицаи, който заведе Швейк в полицейския участък на Салмова улица.

[1] Планинска верига в Северна Чехия. — Б.пр. ↑

[2] Многотомна чешка енциклопедия. — Б.пр. ↑

[3] Годен (за военна служба). — Б.пр. ↑

[4] Бъдещият национален химн на Чехословашката република. — Б.пр. ↑

[5] Командуващ австрийските войски, които през 1848 г, потушили революцията в Прага и Виена. — Б.пр. ↑

[6] Унгарският национален химн — Б.пр. ↑

[7] Църковна песен. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК В ПОЛИЦЕЙСКИЯ УЧАСТЪК НА УЛИЦА САЛМОВА

След хубавите слънчеви дни в лудницата за Швейк настъпиха часове на изпитания. Полицейският инспектор Браун инсценира срещата си с Швейк с жестокостта на римски палач от времето на прелестния император Нерон. Със същата твърдост, с която римляните някога казвали: „Хвърлете тоя негодник, християнин, на лъвовете“, инспекторът Браун каза: „Турете го зад решетките!“

Нито дума повече, нито дума по-малко. Само очите на полицейския инспектор Браун заблестяха от особено перверзно удоволствие.

Швейк се поклони и каза гордо:

— Готов съм, господа. Струва ми се, че решетките означават нещо като арест, а това не е чак толкова лошо.

— Много, много не ни се фукай — каза му стражарят.

Швейк пък му отвърна:

— Аз съм съвсем скромнен и ще ви бъда признателен за всичко, което направите за мене.

На нара в ареста седеше някакъв замислен човек. Той гледаше апатично и когато ключът проскърца в ключалката, по лицето му можеше да се прочете, че не вярва, че вратата се отваря, за да го освободят.

— Кланям се, ваша милост — рече Швейк, като седна до него на нара. — Колко ли може да бъде часът?

— Това никак не ме интересува — отговори замисленият човек.

— Тук не е лошо — поднови Швейк опита си да завърже разговор. — Нарът е от рендосани дъски.

Сериозният човек не отговори, стана и започна бърже да се движи в малкото пространство между вратата и нара, като че бързаше да спаси нещо.

През това време Швейк с любопитство наблюдаваше надписите, надраскани по стените. Имаше надпис, в който неизвестен затворник се кълнеше в небето, че ще води борба на живот и смърт с полицията.

Текстът бе следният: „Вие ще си го изядете.“ Друг затворник бе записал: „Ич не ми пука, ченгета.“ Трети само констатираше факта: „Лежах тук на 5 юни 1913 г. Държаха се с мене добре, Йозеф Маречек, търговец от Вършовице“. Но имаше и надпис, който потрисаше с дълбочината си: „Милост, велики боже...“, а под него: „Ще ми хванете х.“ Буквата „х“ обаче беше задраскана и встрани някой бе добавил с големи букви: „краката“.

Наред с това някоя поетична душа бе написала стихове: „Край потока тъжен ази скитам, слънчо ален скрива се зад планини, върховете озарени питам: где прекарва мойта мила своите дни?“

Човекът, който тичаше между вратата и нарове, като че искаше да спечели първенство на маратонско бягане, се спря и задъхан седна пак на старото си място, подпря глава на ръце и изведнъж изрева:

— Пуснете ме да изляза! Не, те няма да ме пуснат — проговори той на себе си, — не искат да ме пуснат и туйто. А ме докараха още в шест часа сутринта.

Изведнъж той изпадна в състояние на общителност, стана и попита Швейк:

— Нямате ли случайно ремък, за да туря най-сетне край на всичко това?

— С удоволствие ще ви услужа — отговори Швейк, като започна да разпасва ремъка си, — никога досега не съм виждал как се бесят хора в ареста с ремък. Лошото е само това — продължи той, като се озърташе, — че тук няма никаква кука. Дръжката на прозореца няма да ви удържи. Освен да се обесите клекнал до нара, както беше направил в Емауския манастир^[1] един калугер, който увисна на разпятието заради една млада еврейка. Много обичам самоубийците, хайде, плюйте си на ръцете.

Мрачният човек погледна ремъка, който Швейк му мушна в ръката, хвърли го в ъгъла и заплака, като размазваше сълзите с очернените си ръце и издаваше при това гракоподобни звуци.

— Аз имам дечица, затвориха ме заради пиянство и безнравствен живот, господи боже мой, клетата ми жена! Какво ли ще кажат в службата? Аз имам дечица, затвориха ме заради пиянство и безнравствен живот — и т.н. и т.н. до безкрай.

Най-после той все пак се поуспокои малко, отиде до вратата и започна да я рита и да я удря с юмруци. Иззад вратата отекнаха стъпки

и се чу глас:

— Какво искате?

— Пуснете ме да изляза! — каза той с такъв тон, като че ли животът бе загубил всякакъв смисъл за него.

— Къде? — гласеше въпросът от другата страна.

— Да ида на работа — отговори нещастният баща, чиновник, пияница и развратник.

В тишината на коридора отекна смях, грозен смях, и стъпките отново се отдалечиха.

— Изглежда, че господинът отвън ви мрази, щом ви се смее така — каза Швейк, когато загубилият надежда човек отново седна до него. — Нищо чудно, такъв стражар, когато е ядосан, е способен да направи голяма пакост, а когато е още по-ядосан, е готов на всичко. Като не искате да се обесите, стойте спокойно и чакайте да видите как ще се развият събитията. Щом сте чиновник, женен и щом имате деца при това, признавам, че е страшно. Вие май сте убеден, че ще ви уволнят от работа, ако се не лъжа.

— Не мога да ви кажа — въздъхна мрачният, — тъй като сам не помня какво съм вършил, знам само, че ме изхвърлиха отнякъде, че после исках да се върна обратно, за да си запаля пурата. А отначало всичко започна така хубаво! Началникът на нашето отделение беше именник и ни покани да се почерпим в една кръчма, после отидохме във втора, трета, четвърта, пета, шеста, седма, осма, девета...

— Искате ли да ви помогна да броите? — запита Швейк. — Аз съм врял и кипял в тия работи. Веднъж за една нощ обиколих двадесет и осем заведения. Но мога да кажа с чисто сърце, че никъде не съм пил повече от три бири.

— С една дума — продължи нещастният подчинен на началника, който така блестящо празнувал именния си ден, — след като бяхме посетили около дузина различни механи, забелязахме, че началникът е изчезнал, въпреки че го бяхме вързали на връвчица и го водехме със себе си като кученце. Върнахме се ние обратно да го търсим и накрая се загубихме едни други. Най-последно аз се озовах в един от нощните локали във Винохради^[2], много прилично заведение, където пих някакъв ликьор направо от бутилката. Какво съм правил по-нататък, не помня, знам само онова, което рапортувах на двамата полицаи, когато ме доведоха тук, в участъка: бил съм пиян, неморално съм се държал,

набил съм една дама, разрязал съм с джобно ножче чужда шапка, която съм снел от закачалката, разгонил съм дамския оркестър, публично съм обвинил оберкелнера в кражба на двадесет крони, счупил съм мраморната плоча на масата, на която съм седял, и нарочно съм плюл в кафето на някакъв непознат господин от съседната маса. Друго нищо не съм правил, поне не мога да си спомня да съм направил и нещо друго. Но, повярвайте ми, аз съм солиден, интелигентен човек, който не мисли за нищо друго освен за семейството си. Вие какво ще кажете? Та аз не съм някакъв гюрултаджия.

— Голям зор ли видяхте, докато счупите мраморната плоча — попита с любопитство Швейк вместо отговор, — или я преполовихте от един път?

— От един път — отговори интелигентният господин.

— Тогава сте загубен — каза Швейк замислено. — Ще ви докажат, че сте я счупили предумишлено, тъй като предварително сте се упражнявали за това. Ами кафето на непознатия господин, в което сте плюл, с ром ли беше или без ром?

И без да дочака отговор, поясни:

— Ако е било с ром — по-лошо, защото е по-скъпо. В съда всичко се пресмята, натъкмява, та ако е гарга, поне рошава да е.

— В съда... — малодушно прошепна порядъчният глава на семейство и като се оклюма, изпадна в неприятното състояние, когато човек го яде съвестта му^[3].

— А домашните ви — попита Швейк — знаят ли, че сте арестуван, или ще научат едва от вестниците?

— Вие мислите ли, че и вестниците ще съобщят? — наивно попита жертвата на именния ден на началника.

— Това е повече от сигурно — отговори Швейк прямо, тъй като нямаше навик да скрива истината от събеседника си. — Съобщението за вас ще хареса извънредно много на всички читатели. И аз обичам да чета колоната за пияниците и буйствата им. Неотдавна „При чашата“ един от посетителите взе, че си счупи главата с чашата. Подхвърли я нагоре и застана под нея. Откараха го и още на сутринта четохме за него във вестника. Веднъж пък в „Бендловка“ зашлевих плесница на един гробар и той ми я върна. За да се помирим, трябваше да ни арестуват и двамата. Още същия ден излезе съобщение в следобедника. Или пък когато господин съветникът счупи две

таблички в кафенето „При мъртвеца“, мислите ли, че го пощадиха? И за него вестниците съобщиха на следния ден. Вие можете само да изпратите опровержение от затвора до редакцията, че съобщението, отпечатано във вестника, не се отнася за вас, че вие не сте същият господин, нито сте негов роднина. Едновременно с това бихте могли да изпратите в къщи писмо да изрежат и запазят опровержението, за да можете да го прочетете, след като си излежите наказанието.

— Студено ли ви е? — попита Швейк съчувствено, като забеляза, че интелигентният господин започна да трепери. — Краят на лятото тази година излезе нещо много студен.

— Загубен съм — зариде другарят на Швейк, — свършено е с кариерата ми.

— Точно така — охотно се съгласи Швейк, — след като си излежите наказанието и не ви приемат обратно на работа в учреждението, май няма да бъде много лесно да си намерите нова работа. Нали знаете, навсякъде ще ви искат свидетелство за честност и благонадеждност, даже и при живодера да поискате да постъпите. Да. Такова едно краткотрайно удоволствие, което сте си позволили, често пъти излиза през носа. Ами госпожата и децата ще имат ли от какво да живеят, докато бъдете в затвора? Или тя ще трябва да тръгне по просия и да учи децата на различни безобразия?

Чу се хълцане:

— Клетите ми дечица, бедната ми жена!

Разкайлият се безобразник стана и започна да разказва за дечицата си: пет били, най-голямото било на дванадесет години и било скаут. Пиело само вода и би трябвало да служи за пример на баща си, който вършел подобно нещо за пръв в живота си.

— Скаут ли? — извика Швейк. — Много обичам да слушам скаутски истории. Веднъж в Мидловари край Злив, околия Хлубока, окръг Ческе Будейовице, тъкмо когато провеждахме деветдесет и първото си учение, селяните от околността организираха в общинската гора хайка за скаути, които се бяха развъдили там. Хванаха трима. Най-малкият от тях, когато го връзваха, така пицеше, вряскаше и се вайкаше, че ние, калените войници, не можахме да издържим и се отдалечихме. Докато ги вързаха, тримата скаути изпохапаха осем селяни. По-късно на следствието при кмета, под ударите на дряновицата, те признаха, че няма нито една ливада в местността,

която да не са изпотъпкали, на която да не са се търкаляли и излежавали на слънце. По-нататък признаха, че житото на голямата нива край Ражице изгоряло преди самата жътва само по една случайност, когато пекли на шиш сърната, която изненадали с ножове в общинската гора. В леговището им сред гората намериха повече от петдесет кила оглозгани кости на домашни птици и дивеч, огромно количество костилки от череши, маса огризки от неузрели ябълки и други вкусни неща.

Нещастният баща на скаута обаче не се поддаваше на успокояване.

— Как можах? — вайкаше се той. — Името ми сега е опетнено завинаги.

— Точно така — каза Швейк с вродената си откровеност, — след случилото се името ви остава опетнено за цял живот. Като прочетат във вестника, и вашите познати ще прибавят по нещичко. То си е в реда на нещата, но вие не си туряйте кахър на сърцето. Хората с лоша и разклатена репутация са поне десет пъти повече, отколкото тия, които се ползват с безупречно име. Това е само една нищожна дреболия.

В коридора се чуха стъпки, в ключалката затрещя ключ, вратата се отвори и полицаят извика името на Швейк.

— Прощавайте — обърна се към него Швейк рицарски, — аз съм тук едва от дванадесет часа на обед, а господинът е дошъл още в шест часа сутринта. Аз не бързам много.

Вместо отговор силната ръка на стражаря измъкна Швейк в коридора и мълком го изведе по стълбището на първия етаж.

На бюрото в стая № 2 седеше полицейският комисар, дебел господин с бодър вид, който каза на Швейк:

— Значи, вие сте Швейк? А как попаднахте тук?

— По най-обикновен начин — отговори Швейк, — доведе ме един стражар, понеже не исках да се съглася да ме изхвърлят от лудницата без обед. Да не съм някоя улична мома!

— Знаете ли какво, Швейк — любезно му каза комисарят. — Вместо да се ядосваме тук с вас, няма ли да бъде по-добре да ви изпратим в Дирекция на полицията?

— Вие, както се казва — рече Швейк спокоен, — сте господар на положението. Да се разтърча сега привечер до Дирекция на полицията

— за мене ще бъде малка приятна разходка.

— Много се радвам, че се разбрахме — каза весело полицейският комисар, — няма нищо по-хубаво от разбирателството. Не е ли така, Швейк?

— И аз много обичам да се допитвам до хората — отговори Швейк, — повярвайте, господин комисар, никога няма да забравя добрината ви.

След като се поклони вежливо, той тръгна заедно с полица на долу към караулното помещение. След четвърт час гражданите видяха Швейк на ъгъла на улица Йечна и Карловия площад, придружаван от друг полицай, който носеше под ръка обемиста книга с немски надпис „Arrestantenbuch“^[4].

На ъгъла на улица Спалена Швейк и спътникът му се натъкнаха на тълпа хора, които се трупаха около един залепен плакат.

— Това е манифестът на негово величество императора по случай обявяването на войната — каза стражарят на Швейк.

— Аз предвиждах това — рече Швейк, — но в лудницата все още нищо не знаят, въпреки че би трябвало да научат за това от първа ръка.

— Откъде накъде? — запита стражарят.

— А че там има много офицери — обясни Швейк, а когато се приближиха до друга група, която се блъскаше пред манифеста, Швейк извика:

— Да живее император Франц Йосиф! Победата е наша!

Някой от ентузиазиранията тълпа му нахлупи шапката на ушите и така, заобиколен от голямо множество, добрият войник Швейк за втори път прекрачи прага на Дирекция на полицията.

— Ние сто на сто ще спечелим войната, повтарям ви го още веднъж, господа! — С тия думи Швейк се раздели с тълпата, която го изпращаше.

А някъде откъм мъгливите хоризонти на историята към Европа бавно се носеше истината, че утрешният ден ще провали плановете на днешния.

[1] Францискански манастир в Прага. — Б.пр. ↑

[2] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[3] Някои писатели употребяват израза: „Гризе го съвестта“. Не смятам израза за напълно сполучлив. И тигърът изяжда човека, а не го гризе. — Б. а. ↑

[4] Арестантска книга. — Б.пр. ↑

СЛЕД ПРОБИВ В ОМАГЪОСАНИЯ КРЪГ ШВЕЙК ОТНОВО В КЪЩИ

В сградата на Дирекция на полицията витаеше духът на чуждия авторитет, който се опитваше да установи доколко е ентузиазирано населението от обявяването на войната. С изключение на неколцина, които не скриваха, че са синове на народа, който ще трябва да пролее кръвта си за напълно чужди интереси, Дирекцията представяше най-великолепната колекция от хищници-бюрократи, които разчитаха само на затвора и бесилото, за да защитят съществуването на изкривените параграфи.

При това те се отнасяха към жертвите си с язвителна вежливост, като претегляха предварително всяка дума.

— Много съжалявам, че вие отново попадате в нашите ръце — каза един от тия хищници с черно жълта козина^[1], когато му доведоха Швейк. — Ние мислехме, че ще се поправите, но сме се измамили.

Швейк мълчаливо кимна глава и лицето му имаше такова невинно изражение, че черно-жълтият хищник го погледна въпросително и подчерта:

— Недейте гледа така глупаво. — Но веднага възвърна любезния си тон и продължи: — За нас наистина е много неприятно да ви държим арестуван. Мога да ви уверя, че по мое мнение вашата вина не е и толкова голяма, тъй като при вашата не особено висока интелигентност няма съмнение, че сте били подведен. Кажете ми, господин Швейк, кой собствено ви подвежда да вършите такива глупости?

Швейк се изкашля и каза:

— Че аз не зная за никакви глупости.

— А това нима не е глупост, господин Швейк — каза изкуственият бащин тон. — От рапорта на полицаия, който ви е довел, личи, че вие сте предизвикали събиране на хора пред залепения на един ъгъл манифест по случай обявяването на войната и че сте бунтували хората с виковете си: „Да живее император Франц Йосиф! Победата е наша!“

— Аз не можех да бездействувам — заяви Швейк, като устреми добрите си очи в зениците на инквизитора, — аз така се ядосах, като видях, че всички четат манифеста по случай войната и не проявяват никаква радост! Никакво ликуване, никакво „ура“, нищо, съвсем нищо, господин съветник. Също като че ли не ги засяга. И тогава аз, старият воин от деветдесет и първи полк^[2], не можах да се стърпя и извиках тия думи. И мисля, че ако вие бяхте на моето място, бихте направили същото. Щом като сме във война, тя трябва да се спечели и трябва да се вика „ура“ за негово величество императора, никой не може да ме убеди в обратното!

Притиснат до стената, черно-жълтият хищник не можа да издържи погледа на невинния агнец Швейк, наведе глава над книгата си и каза:

— Разбирам напълно ентусиазма ви, но той е трябвало да се прояви при други обстоятелства. Вие сам знаете много добре, че сте били воден от полицаи, така че вашата патриотична проява трябва да е била схваната от публиката по-скоро в ироничен, отколкото в сериозен смисъл.

— Когато някого карат в полицията — отговори Швейк, — това е труден момент в живота му. Но когато човек и в такъв труден момент не забравя какво се полага да извърши при обявяване на война, аз мисля, че такъв човек не е толкова лош.

Черно-жълтият хищник изръмжа и се вгледа още веднъж в очите на Швейк.

Швейк отговори с невинната, мека, скромна и нежна топлина на своя поглед.

Един миг и двамата се гледаха втренчено.

— Вървете по дяволите, Швейк — измърмори най-последно чиновническата зурла, — ако попаднете още веднъж тук, тогава вече, без да ви питам, ще ви изпратят направо във военнополовия съд на Храдчани^[3]. Разбрахте ли?

И докато се усети, Швейк се приближи до него, целуна му ръка и каза:

— Господ здраве да ви дава, ако някога ви потрябва някое чистокръвно кученце, благоволете да се обърнете към мене. Търгувам с кучета.

Така Швейк отново се озова на свобода.

Разсъжденията му по пътя за в къщи дали по-напред да се отбие „При чашата“ завършиха с това, че той отвори същата врата, през която преди известно време бе излязъл, придружен от детектива Бретшнайдер.

В кръчмата цареше гробна тишина. Имаше няколко посетители, между които и клисарят на „Свети Аполинарий“^[4]. Всички изглеждаха мрачни. Зад тезгяха беше седнала кръчмарката Паливецова и тъпо гледаше бирените канелки.

— Е, аз се върнах вече — весело рече Швейк, — дайте ми една бира. Къде е господин Паливец, не се ли е върнал още?

Вместо да отговори, жената на Паливец заплака и като подчертаваше нещастieto си чрез особената интонация на всяка дума, простена:

— Осъдиха го... на десет години... преди... една... седмица.

— Я го гледай ти — рече Швейк, — та той вече излежал седем дена.

— Толкова беше внимателен — плачеше Паливецова, — нали помните как се хвалеше с предпазливостта си?

Посетителите в кръчмата упорито мълчаха, като че ли тук витаеше духът на Паливец и ги напътваше към още по-голяма предпазливост.

— Предпазливостта е майка на мъдростта — рече Швейк, като седна да пие бирата си, в пяната на която сълзите на госпожа Паливецова бяха пробили малки дупчици, докато му носеше чашата на масата, — самото време днес е такова, че кара човек да бъде предпазлив.

— Вчера имахме две погребения — опита се да отбие разговора в друга посока клисарят на „Свети Аполинарий“.

— Трябва да е умрял някой, а? — каза друг посетител, след което пък трети добави:

— Погребенията с катафалка ли бяха?

— Интересно, какви ще бъдат сега военните погребения? — каза Швейк.

Посетителите се вдигнаха, платиха и тихо си отидоха. Швейк остана сам с госпожа Паливецова.

— Никога не съм предполагал — рече той, — че могат да осъдят невинен човек на десет години. Чух, че осъдили един невинен на пет

години, но на десет, това вече е малко много.

— Какво да го правя, като си призна — продължи да плаче Паливецова, — както си го разправяше тук за мухите и за картината, така си го повтори и в Дирекцията, и в съда. Извикаха ме свидетелка по делото, но какво можех да им кажа аз, когато ми заявиха, че имам право да се откажа да дам показания, понеже съм била в роднински връзки с подсъдимия. Толкова се уплаших от тия роднински връзки с мъжа си, че за да не излезе още някоя неприятност, отказах да свидетелствувам. А той, нещастният, така ме погледна, че докато съм жива, няма да забравя очите му. А след като му прочетоха присъдата и го изведоха в коридора, той извика: „Да живее Свободата на мисълта“^[5] — толкова се беше побъркал.

— А господин Бретшнайдер идва ли още? — попита Швейк.

— Идва понякога — отговори кръчмарката. — Изпие една-две бири, попита ме кой посещава кръчмата и слуша как гостите си приказват за футболни мачове. Щом го видят, те винаги започват да приказват само за футбол. А той се върти на стола си, като че ли всеки миг му се иска да скокне и да се разбеснее. През цялото време успя да хване на въдицата си само един тапицер от Пряката улица.

— Всичкото е въпрос на опитност — забеляза Швейк, — тапицерът глупав човек ли беше?

— Горе-долу като мъжа ми — отговори Паливецова и се разплака. — Бретшнайдер го попита дали би стрелял срещу сърбите. А той му каза, че не знае да стреля, веднъж на стрелбището похарчил цяла корона за стрелба^[6]. След това всички видяхме как господин Бретшнайдер извади бележника си и каза: „Я гледай, ето ти още една хубава държавна измяна!“ и излезе заедно с тапицера от Пряката улица, който вече не се върна.

— Те мнозина няма да се върнат — рече Швейк, — я дайте един ром.

Швейк тъкмо си поръчваше второ шишенце ром, когато в кръчмата влезе тайният полицай Бретшнайдер. Той хвърли бегъл поглед към тезгяха и празното заведение и седна при Швейк. Като си поръча пиво, той търпеливо зачака да чуе нещо от него.

Швейк сне от закачалката някакъв вестник и започна да чете обявленията на последната страница. След малко се обади:

— Гледай ти, някой си Чимпера от Страшков № 5, поща Рачиневес, продава стопанство с тридесет декара ниви, селото било на ж.п. линия, имало и училище.

Бретшнайдер нервно забарабани с пръсти по масата и се обърна към Швейк:

— Не мога да разбера защо ви интересува това стопанство, господин Швейк.

— А-а-а, вие ли сте — каза Швейк, като му подаде ръка, — аз не можах да ви позная, много ми е слаба паметта. За последен път ние се видяхме, ако се не лъжа, в канцеларията на Дирекция на полицията. С какво се занимавате оттогава, идвате ли често насам?

— Днес идвам заради вас — рече Бретшнайдер. — В Дирекция на полицията ми съобщиха, че продават кучета. Трябва ми някой хубав мишеловец или шпиц, или нещо подобно.

— Мога да ви доставя, каквото обичате — отвърна Швейк. — Чистокръвно животно ли желаете или някое от улицата?

— Смятам — отговори Бретшнайдер, — че чистокръвното е за предпочитане.

— А не бихте ли желали полицейско куче? — запита Швейк. — Такова, което веднага надушва всичко и винаги открива следите на престъплението? Един месар във Вършовице^[7] има такова куче и го впряга в количката си, кучето, дето се казва, е сбъркало занаята си.

— Аз бих искал шпиц — каза Бретшнайдер спокойно и упорито, — шпиц, който да не хапе.

— Искате, значи, беззъб шпиц? — попита Швейк. — Ще ви намеря, един кръчмар от Дейвице има такова куче.

— По-добре тогава мишеловец — нерешително се обади Бретшнайдер, чиито кинологически познания бяха в зародиш. Ако не бе получил нареждане от Дирекция на полицията, той никога нямаше да научи нищо за кучешките породи.

Но заповедта бе ясна, точна и категорична. Да се запознае по-отблизо с Швейк на базата на търговията с кучета. За тая цел той имаше право да си избере помощници и да разполага със суми за покупка на кучета.

— Мишеловците биват големи и малки — каза Швейк. — Зная два малки и три големи. Петте заедно могат се събра на скута ви. Мога да ви ги препоръчам най-горещо.

— Това е тъкмо за мене работа — заяви Бретшнайдер, — а колко ще струва единият?

— Зависи от големината — отвърна Швейк. — Всичко зависи от големината. Мишеловецът не е теле, при мишеловците е тъкмо обратното, колкото са по-малки, толкова са по-скъпи.

— Искате ми да са по-големи, та да ги бива и за пазачи — отговори Бретшнайдер, страхувайки се да не обремени много тайния фонд на полицията.

— Дадено — рече Швейк, — такива мога да ви продам по петдесет крони, а ако искате още по-големи, мога да ви ги дам и по четиридесет и пет, но ние забравихме едно нещо. Кутрета ли да бъдат или по-стари кучета, мъжки или женски?

— Все ми е едно — отговори Бретшнайдер, който тук се натъкваше на редица неизвестни за него досега проблеми. — Пригответе ми ги, а аз утре в седем часа вечерта ще дойда да си ги взема. Ще може ли?

— Ще може — сухо отвърна Швейк, — но в този случай ще бъде принуден да ви поискам залог от трийсет крони.

— Моля, моля — каза Бретшнайдер, като отброяваше парите. — А сега да пийнем по четвъртинка вино, аз черпя.

Когато изпиха четвъртинката, Швейк поръча още по четвъртинка, след това дойде ред пак на Бретшнайдер, който по този случай заяви, че днес не е длъжностно лице и покани Швейк да не се страхува от него и да говори свободно за политика.

Швейк заяви, че в кръчмата той никога не говори за политика, че въобще политиката е залъгалка за малки деца.

Бретшнайдер, напротив, имаше по-революционни схващания и каза, че всяка слаба държава била обречена на гибел, и попита Швейк какво е мнението му по този въпрос.

Швейк заяви, че не е имал работа с държавата, но че веднъж попаднало в ръцете му едно слабо санбернарско куче, което той подхранвал с военни сухари, и че то също така умряло.

Когато на масата бе сложена петата четвъртинка, Бретшнайдер се обяви за анархист и попита Швейк в коя организация да се запише.

Швейк му каза, че веднъж един анархист взел от него на изплащане един леонбергер^[8], който струвал сто крони, и го завлякъл с последната вноска.

Когато наченаха шестата четвъртинка, Бретшнайдер заговори за революцията и против мобилизацията.

Тогава Швейк се наведе към него и му пошепна на ухото:

— В заведението тъкмо влезе един посетител, гледайте да не ви чуе, защото може да си имате неприятности. Ето виждате ли, кръчмарката се разплака.

Госпожа Паливецова наистина плачеше зад тезгяха.

— Защо плачете, госпожа Паливецова? — попита Бретшнайдер. — За три месеца ще спечелим войната, ще дадат амнистия, вашият мъж ще се върне и тогава ще му дръпнем едно пиене за много години.

— Вие може би не мислите, че ще спечелим? — обърна се той към Швейк.

— Как не ви омръзна да ги дъвчете все едни и същи — каза Швейк, — трябва да се спечели и туйто. Но сега вече трябва да си вървя в къщи.

Швейк плати консумацията и се върна при старата си прислужница, госпожа Мюлерова, която много се уплаши, като видя, че човекът, който отключи вратата и влезе в квартирата, е Швейк.

— Аз мислех, ваша милост, че ще се върнете чак след няколко години — каза тя с обичайната си откровеност. — В квартирата ви три пъти правиха обиск, а като не можаха да намерят нищо, казаха, че сте загубен, понеже сте били рафиниран. И аз от състрадание приех в квартирата един портиер от нощно заведение.

Швейк веднага се убеди, че непознатият се е настанил в квартирата му много удобно. Той спеше в собственото му легло и даже бе толкова благороден, че се беше задоволил само с половината, а в другата половина бе настанил някакво дългокосо създание, което от благодарност го бе прегърнало насън около врата. Около леглото се търкаляха в безредие части от мъжки и дамски тоалет. От целия тоя хаос личеше, че портиерът от нощното заведение се беше върнал с дамата си във весело настроение.

— Господине — каза Швейк, като раздруса натрапника, — да не закъснеете за обед. Ще ми бъде много неприятно, ако се оплачете някога, че съм ви изхвърлил в момент, когато никъде не сервират обед.

Портиерът от нощното заведение беше сънен и мина много време, докато разбере, че собственикът на леглото се е върнал в къщи и сега предявява законните си права над него.

С обичайния за всички портиери от нощни заведения маниер тоя господин заяви, че ще набие всекиго, който се опита да го буди, и направи опит да продължи съня си.

Между това Швейк събра принадлежностите на тоалета му, донесе му ги до леглото и като го разтърси енергично, каза:

— Ако не се облечете, ще се опитам да ви изхвърля на улицата така, както сте. Много по-изгодно е за вас да изхвъркнете облечен.

— Ама аз исках да спя до осем часа вечерта — обади се изуменият портиер, като навличаше панталоните си. — Плащам на госпожата по две крони на ден за леглото и имам право да си вода и госпожици от заведението. Маржено, ставай!

Когато си беше сложил вече яката и връзваше връзката си, той се беше опомнил до такава степен, че започна да уверява Швейк, че нощното заведение „Мимоза“ е наистина едно от най-приличните нощни заведения. В него допусkali само дами, чиито полицейски книжки били в пълен ред. Той най-сърдечно покани Швейк да го посети.

Партньорката му, напротив, не остана никак доволна от Швейк и пусна в ход няколко твърде благоприлични израза, от които с най-голямо благоприличие се отличаваше следният:

— Копеле такова архиепископско!

След като натрапниците си излязоха, Швейк отиде да се разправи с госпожа Мюлерова, но не можа да намери други следи от нея освен късче хартия, на което с молив бе надраскан разпиленият ѝ почерк. С необикновена лекота тя бе изразила мислите си относно нещастната случка с Швейковото легло, давано под наем на портиера на нощното заведение:

„Прощавайте, ваша милост, ние никога вече няма да се видим, защото аз ще скоча от прозореца.“

— Лъже — каза Швейк и зачака.

След половин час в кухнята се вмъкна нещастната госпожа Мюлерова и по съкрушения ѝ вид личеше, че чака от Швейк слова на утеха.

— Щом сте решили да скачате от прозореца — каза Швейк, — идете в стаята, аз съм отворил прозореца. Да скочите от кухненския прозорец, не бих ви съветвал, защото ще паднете в градината с розите, ще ги измачкате и ще трябва да ги плащате след това. От прозореца в

стаята ще паднете тъкмо на тротоара и ако имате късмет, ще си счупите врата. Ако пък нямате късмет, ще изпочупите само всичките си ребра, ръцете и краката и ще се охарчите с разноски за лекуване в болницата.

Госпожа Мюлерова заплака, тихичко отиде в стаята, затвори прозореца и като се върна, каза:

— Голямо течение става, ваша милост, а за вашия ревматизъм това не е хубаво.

След това тя отиде да застеле леглото, с необичайно усърдие приведе всичко в ред, а като се върна при Швейк в кухнята, каза с насълзени очи:

— Двете кутрета, ваша милост, дето ги държахме на двора, умряха. А санбернарското куче избяга веднъж, когато правеха обиск.

— Брей, да му се не види — извика Швейк, — хубава каша е забъркало то, сигурно сега ще го търси полицията.

— То ухапа един от господата комисарите, който го измъкна изпод леглото — продължи госпожа Мюлерова. — Най-напред един от господата каза, че под леглото се крие някой. Тогава те поканиха санбернарското куче в името на закона да излезе и след като то не пожела, те го измъкнаха. А то, като не можа да ги налапа, се шмугна през вратата и не се върна вече. После те ме разпитваха кой идва у нас, дали не получаваме някакви пари от чужбина и подметнаха, че съм била глупава, като им казах, че пари от чужбина получаваме много рядко и че напоследък това е бил залогът от оня, директора в Бърно, за ангорската котка, за която бяхте дали обява в „Народна политика“ и вместо която му изпратихте в сандъче от фурми сляпото кутре на фокстериера. После те станаха много любезни и ми препоръчаха той портиер от нощното заведение, та да не ме било страх сама в къщи, същия портиер, когото благоволихте да изхвърлите...

— Не ми върви на мене с властите, госпожа Мюлерова — ще видите сега колцина ще се изтърсят да купуват кучета — въздъхна Швейк.

Не ми е известно дали господата, на които след преврата^[9] бе възложено да прегледат полицейския архив, са могли да разшифроват перата на тайния фонд на държавната полиция, където между другото се четеше: „С ... 40 крони, Ф ... 50 крони, Л ... 80 крони“ и т.н. Те решително са изпаднали в грешка, ако са смятали, че С, Ф, Л са

началните букви на някои господа, които за 40, 50, 80 и т.н. крони са продавали чешкия народ на черно-жълтия орел^[10].

„С“ означава санбернарско куче, „Ф“ — фокстериер, а „Л“ значи леонбергер. Всички тия кучета беше откупил Бретшнайдер от Швейк за Дирекция на полицията. Те бяха отвратителни изроди, които нямаха нищо общо с никоя от породите, за които ги беше представял Швейк.

Санбернарското куче беше мелез от нечистокръвен пудел и някой уличен пес, фокстериерът имаше уши на лисичар и ръст на месарски пес, а краката му бяха изкривени, като че беше прекарал английска болест. Леонбергерът с рунтавата си муцуна напомняше салонно мъниче, опашката му беше отсечена, на ръст не бе по-висок от лисичар, а задникът му бе оголен като на прочутите американски голишарчета.

У Швейк се появи и самият Калоус^[11] и купи едно облещено чудовище, което напомняше хиена, с грива на шотландско овчарско куче. В тайния фонд се прибави ново перо: „X ... 90 крони“.

Изродът бе минал за хрътка.

Но даже и Калоус не успя да изкопчи нищо от Швейк. Успехът му не бе по-добър от Бретшнайдеровия. Дори и най-тънките политически разговори Швейк свеждаше до лекуването на кучешка хрема у кутретата. Най-остроумните и двусмислени уловки завършваха с това, че Бретшнайдер си отвеждаше от Швейк ново, получено чрез най-странна кръстоска страшилище.

И това бе краят на знаменития детектив Бретшнайдер. След като събра в квартирата си седем такива изрода, той се затвори с тях в една задна стая и ги държа гладни, докато не го изядоха.

Той излезе толкова честен, че спести на държавното съкровище разносните за погребението си.

В досието му в Дирекция на полицията в графата „Повишения в службата“ бяха отбелязани следните изпълнени с трагика слова: „Изяден от собствените му кучета“.

По-късно, когато научи за това трагично събитие, Швейк каза:

— Едно не мога да разбера, как ли ще го сглобят при второто пришествие?

[1] Черно и жълто — цветовете на австрийското знаме. — Б.пр. ↑

[2] В деветдесет и първи полк в Будейовице е служил сам Ярослав Хашек. — Б.пр. ↑

[3] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[4] Черква в Прага. — Б.пр. ↑

[5] Свобода на мисълта — атеистично дружество, основано в Прага 1900 г. — Б.пр. ↑

[6] Непреводима двусмислица, буквално преведено: прострелял корона (короната). Това значи или: похарчил крона за стрелба, или: прострелял герба на династията, наричан от народа „короната“. — Б.пр. ↑

[7] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[8] Порода куче санбернарски тип. — Б.пр. ↑

[9] Превратът — обявяване на независима Чехословашка република в 1918 г. — Б.пр. ↑

[10] Гербът на Австро-Унгария е бил черен орел на жълто поле. — Б.пр. ↑

[11] Известен австрийски полицейски агент. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК ОТИВА НА ВОЙНА

Тъкмо в момента, когато горите по течението на река Раб^[1] в Галиция видяха австрийските войски да преминават реката в паническо бягство и когато долу в Сърбия австрийските дивизии една подир друга ядяха пердаха, който отдавна трябваше да получат, австрийското министерство на войната се сети, че и Швейк би могъл да помогне на монархията да излезе от задънения сокак, в който беше попаднала.

Когато на Швейк донесоха повиквателното: подир една седмица да се яви на лекарски преглед на Стрелецкия остров, той тъкмо лежеше на легло, съборен отново от ревматизма си.

В кухнята госпожа Мюлерова му приготвяше кафе.

— Госпожа Мюлерова — зачу тя от стаята тихия глас на Швейк, — госпожа Мюлерова, елате за малко.

Когато прислужницата застана до леглото му, Швейк ѝ каза със същия тих глас:

— Седнете, госпожа Мюлерова.

В гласа му имаше нещо тайнствено и тържествено. Когато госпожа Мюлерова седна, Швейк се изправи в леглото си и рече:

— Аз отивам на война!

— Господи, Богородице — извика госпожа Мюлерова, — какво ще правите там?

— Ще воювам — отговори Швейк със задгробен глас, — Австрия здравата го е загазила. Горе напират към Краков, а долу се натискат към Унгария. Където и да погледнеш, навсякъде ни тупат здравата, затуй ме и викат на война. Нали ви четох вчера във вестника, че скъпата ни родина са я забулили някакви облаци.

— Ама нали не можете да се помръднете?

— Няма значение, госпожа Мюлерова, ще отида на война с количка. Нали знаете сладкаря на ъгъла, той има една такава количка. Преди години той изкарваше с нея сакатия си и зъл дядо на чист въздух. С тая количка, госпожа Мюлерова, вие ще ме откарате на война.

Госпожа Мюлерова заплака:

— Да изтичам ли да извикам лекар, ваша милост?

— Никъде няма да ходите, госпожа Мюлерова. Ако не се гледат краката ми, аз съм напълно годен за пушечно месо, а в тоя час, когато Австрия го е загазила, всеки инвалид трябва да бъде на мястото си. Идете сварете кафето и бъдете спокойна.

И докато госпожа Мюлерова, разплакана и разтреперана, седеше кафето, храбрият войник Швейк си пееше в леглото:

*Генерал Виндишгрец война е захванал
с тия от Изтока царски генерали.*

Хоп, хоп, хоп;

война е захванал, така ми извикал:

— Помогни ни, боже, и Дева Марийо!

Хоп, хоп, хоп!

Под впечатление на страшната бойна песен ужасената госпожа Мюлерова забрави кафето и цялата разтреперана и изумена, се вслуша в песента, която добрият войник Швейк продължаваше да пее в леглото си:

*Със Дева Мария и четирите моста
издигни, Пимонте^[2], по-яки предмостия.*

Хоп, хоп, хоп!

*Били се, що се били, там при Солферино^[3],
кръв пролели много, та чак до колене.*

Хоп, хоп, хоп!

*Кърви до колене, цели коли кости,
боя водила е двайсета дружина.*

Хоп, хоп, хоп!

*Двайсета дружина, ти не се оплаквай,
подир теб жълтици със коли ми возят.*

Хоп, хоп, хоп!

— Ваша милост, моля ви, за бога — дочу се жалостив глас от кухнята, но Швейк вече привършваше бойната си песен:

*Със коли жълтици, файтони с девойки,
кой ли пък е имал нашта слава чудна?
Хоп, хоп, хоп!*

Госпожа Мюлерова изхвъркна през вратата и хукна да търси лекар. Върна се след един час. През това време Швейк беше задрямал.

Така той бе събуден от въздебел господин, който подържа известно време ръката си на челото му, като казваше:

— Не бойте се, аз съм доктор Павек от Винохради... дайте си ръката... термометъра сложета под мишницата... Така... покажете си езика... още... задръжте го... баща ви и майка ви от какво са починали?

И така тъкмо в момента, когато Виена приканяше народите на Австро-Унгария да дават блестящи примери за вяност и преданост, доктор Павек подписа на Швейк бром против патриотичния му ентузиазъм и препоръча на добрия и храбър войник да не мисли за война.

— Останете да лежите в пълен покой, утре аз пак ще дойда.

Като дойде на следния ден, в кухнята той попита госпожа Мюлерова как се чувства пациентът.

— По-зле е, господин докторе — отговори тя с неподправена скръб. — През нощта, като го хвана ревматизмът, той пя, с извинение, австрийския химн.

На тая нова проява на лоялност от страна на пациента доктор Павек се видя принуден да реагира с увеличена доза бром.

На третия ден госпожа Мюлерова му съобщи, че Швейк е още по-зле.

— Следобед, господин докторе, той ме изпрати да купя карта на бойното поле, а през нощта започна да бълнува, че Австрия щяла да спечели.

— Праховете точно по рецептата ли ги взема?

— Още не ме е пратил, господин докторе, да ги купя.

След като изсипа върху Швейк цяла буря от упреци, доктор Павек си отиде с уверението, че никога вече няма да се занимава с човек, който отказва лечението му с бром.

Останаха още два дни до датата, на която Швейк трябваше да се яви пред комисията.

През това време Швейк извърши необходимите приготовления. Преди всичко той изпрати госпожа Мюлерова да купи една войнишка фуражка, след това я изпрати да вземе назаем количката от сладкаря на ъгъла, с която той някога бе изкарвал на чист въздух хромия си и зъл дядо. После Швейк се сети, че му трябва и патерици. За щастие сладкарят пазеше и патериците като семеен спомен от дядото.

Липсваше само новобранската китка. И тя му бе доставена от госпожа Мюлерова, която видимо измършавя през тия дни. Където и да идеше, тя непрестанно плачеше.

И тъй в онзи паметен ден из пражките улици можеше да се наблюдава следната проява на вълнуващ патриотизъм:

Старата жена тикаше пред себе си количка, в която бе седнал човек с военна шапка с излъскана козирка и размахваше патерици. А на ревера му светеше пъстра новобранска китка.

И тоя човек, като размахваше непрестанно патериците си, викаше из пражките улици:

— Към Белград! Към Белград!

Подир него вървеше тълпа от хора, която непрекъснато растеше. Тя се беше зародила от незначителната групичка, събрала се пред къщата, от която Швейк тръгна на война.

Швейк можа да установи, че полицаите, които стояха на някои кръстовища, му отдаваха чест.

На Вацлавския площад тълпата около количката на Швейк се разрасна до няколкостотин души, а на ъгъла на улица Краковска тя нанесе побой над един немски студент с фуражка на главата си, който извика на Швейк:

— Heil! Nieder mit den Serben!^[4]

На ъгъла на улица Водичкова в тълпата нахълта конна полиция и я разгони.

Когато Швейк застана пред районния полицейски инспектор и му показа черно на бяло, че днес трябва да се яви пред наборната комисия, последният остана малко разочарован, но за да се попречи на

нови изстъпления, нареди количката на Швейк до Стрелецкия остров да се конвоира от двама конни стражари.

Това събитие бе отбелязано в „Пражки официален вестник“^[5] със следната статия:

„ПАТРИОТИЗМЪТ НА ИНВАЛИДА

Вчера преди обед минувачите по главните пражки улици бяха свидетели на една сцена, която красноречиво говори, че в това велико и сериозно време синовете и на нашия народ могат да дадат бляскав пример на вярност и преданост към престола на стария ни монарх. Сякаш са се върнали времената на древните гърци и римляни, когато Муций Сцевола настоявал да остане на полесражението, без да обръща внимание на изгорялата си ръка. Най-святи чувства и интереси бяха великолепно демонстрирани вчера от един инвалид с патерици, когото една стара бабичка возеше в количка за болни. Тоя син на чешкия народ доброволно, без да обръща внимание на своя недъг, отиде да го зачислят във войската, за да даде живота и имота си за своя император. И ако неговият зов «Към Белград!» намери такъв жив отзвук в пражките улици, това е само доказателство за образцовата любов на пражани към родината и владетелския дом.“

В същия дух писа и „Прагер тагблат“^[6], който в заключение допълни, че инвалидът-доброволец бил съпровождан от шпалир немци, които с телата си го бранели да не го линчуват чешките агенти на съглашенците.

„Бохемия“^[7] съобщи за случилото се с пожелание инвалидът-патриот да бъде възнаграден и заяви, че подаръците за незнайния патриот ще бъдат приемани от немските граждани в администрацията на вестника.

Но докато според тия три вестника чешката земя не бе раждала до тоя миг по-благороден гражданин, господата от наборната комисия

не бяха на същото мнение.

Особено главният военен лекар Бауце. Той бе неумолим човек, който във всичко съзираше мошеничество, опит за отклонение от службата, от фронта, от куршума, от шрапнелите.

Известна е сентенцията му: „Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande“^[8].

За десет седмици от своята дейност той изчисти десет хиляди деветстотин деветдесет и девет симуланти от единадесетте хиляди цивилни, повикани във войската, и щеше да види сметката и на единадесетхилядния, ако тоя щастливец не беше получил удар тъкмо в момента, когато му беше изревал: „Kehrt euch!“^[9].

— Изнесете тоя симулант! — каза Бауце, когато установи, че човекът е умрял.

В тоя паметен ден Швейк, наред с много други, се изправи пред него напълно разсъблечен, закривайки свенливо голотата си с патериците, о които се подпираше.

— Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt^[10] — каза Бауце, — такива смокинени листа и в рая не е имало.

— Освободен като идиот — отбеляза подофицерът, като прелистваше книгата.

— От друго нещо оплаквате ли се? — попита Бауце.

— Тъй вярно, страдам от ревматизъм, но ще служа на негово величество императора до последна капка кръв — каза Швейк скромно, — коленете ми са отекли.

Бауце изгледа страшно храбривия войник Швейк и изрева:

— Sie sind ein Simulant^[11] — и като се обърна към подофицера, каза с ледено спокойствие:

— Den Kerl sogleich einsperren!^[12]

Двама войници с натъкнати на пушките си щикове поведоха Швейк към гарнизонния затвор.

Швейк тръгна, опирайки се на патериците, и с ужас забеляза, че ревматизмът му започва да изчезва.

Щом видя Швейк да върви пред войниците, госпожа Мюлерова, която го чакаше с количката горе на моста, заплака и остави количката, за да не се върне никога вече към нея.

А добрият войник Швейк вървеше скромно, съпроводен от въоръжените защитници на държавата.

Щиковите блестяха на светлината на слънцето. Когато стигнаха пред паметника на Радецки^[13] в Мала страна, Швейк се обърна към тълпата, която ги придружаваше:

— Към Белград! Към Белград!

А на пиедестала си маршал Радецки остана мечтателно загледан подир добрия войник Швейк, който с новобранска китка в петелката се отдалечаваше, накуцвайки, с патериците си. В същото време някакъв важен господин съобщаваше на събралия се народ, че карат „дезинтъор“.

[1] Правилно Раба, приток на Висла. — Б.пр. ↑

[2] Пиемонт — област в Северна Италия, тук италианската войска в 1859 год. се борила срещу австрийското владичество. — Б.пр. ↑

[3] Във войната със Сардиния и Франция Австрия претърпяла поражение в битката при Солферино (24. VI. 1859 г.). — Б. пр ↑

[4] Ура! Долу сърбите! — Б пр. ↑

[5] Правителствен вестник, излизащ в Прага през австроунгарско време. — Б.пр. ↑

[6] Вестник на немската буржоазия в Прага. — Б.пр. ↑

[7] Вестник на немската националистично и антисемитски настроена буржоазия в Прага. — Б.пр. ↑

[8] Целият чешки народ е банда от симуланти. — Б.пр. ↑

[9] Кръгом! — Б.пр. ↑

[10] Това наистина е особен смокинен лист. — Б.пр. ↑

[11] Вие сте симулант! — Б.пр. ↑

[12] Веднага да се затвори този тип! — Б.пр. ↑

[13] Австрийски фелдмаршал от чешки произход. Неговото име носи австрийският дунавски параход, който е отвел Ботев и четата му в Козлодуй. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК СИМУЛАНТ

В това велико време военните лекари полагаха големи грижи, за да изгонят от душите на симулантите беса на саботажа и да ги върнат отново в лоното на армията.

За инквизиране на симулантите и заподозрените в симулантство, каквито бяха туберкулозните, ревматиците, изсипалите, бъбречно болните, заболелите от тифус, захарна болест, пневмония и други болести, бяха установени няколко етапа.

Инквизициите, на които бяха подлагани симулантите, бяха методично систематизирани и степенувани както следва:

1. Пълна диета, сутрин и вечер в течение на три дни по чаша чай, при което, разбира се, без разлика от какво се оплакват симулантите, им се дава аспириин за изпотпяване.

2. Така нареченото „лизане на хинин“. За да не мислят, че войната е нещо много приятно, им се дава в засилени дози хинин на прах.

3. Изплакване на стомаха два пъти дневно с по един литър топла вода.

4. Клизма със сапунена вода и глицерин.

5. Завиване с чаршаф, натопен в студена вода.

Срещаха се хора храбри, които издържаха и петте степени на мъчения и се оставяха да ги откарат в най-обикновен ковчег на военните гробища. Имаше обаче и малодушни. Като стигаха до клизмата, те заявяваха, че вече се чувствуват добре и че не желаят нищо друго, освен да заминат с първия боен батальон към фронтовата линия.

В гарнизонния затвор Швейк попадна в лазарета именно между такива малодушни симулантите.

— Не мога да издържам повече — каза съседът му по легло, когото тъкмо бяха довели от амбулаторията, където за втори път му бяха промили стомаха.

Тоя човек симулираше късогледство.

— Утре се връщам в полка — реши другият му съсед отляво, на когото току-що бяха направили клизма и който искаше да мине за глух като пън.

На леглото край вратата умираше един туберкулозен, завит в чаршаф, намокрен в студена вода.

— Това е вече третият тази седмица — отбеляза съседът отдясно, — а на тебе какво ти липсва?

— Аз имам ревматизъм — отговори Швейк.

Това бе последвано от сърдечния смях на околните. Смееше се дори и умирацията, който симулираше туберкулоза.

— Намерил си и ти от какво да се оплакваш — сериозно се обърна към Швейк един дебел мъж. — Тук ревматизмът не важи. Тук смятат, че няма голяма разлика между ревматизма и мазолите на краката; аз съм малокръвен, половината стомах ми е изрязан, липсват ми пет ребра и все пак никой ми не вярва. Тук имаше дори един глухоням. Две седмици най-редовно през половин час го завиваха в мокри, чаршафи, всеки ден му правеха клизми и му помпаха стомаха. Всички санитарии бяха вече повярвали, че е победил и ще си иде в къщи, но не щеш ли, в последния момент докторът му предписа нещо за повръщане. Човекът просто се скъса от повръщане и тогава се обезсърчи.

„Не мога — казва — да се правя повече на глухоням. Говорът и слухът ми се възвърнаха.“

Всички болни го убеждаваха да не се погубва, но той твърдо държеше на своето, че чува и говори като останалите. Така и доложи на сутринта, когато мина визитацията.

— Той се държа доста дълго — отбеляза един мъж, който искаше да убеди лекарите, че единият му крак е по-къс от другия с цял дециметър, — не като оня, дето се преструваше на парализиран. На него му бяха достатъчни три хинина, една клизма и един ден пост и си призна. Преди да стигне до помпане на стомаха, от парализата му не бе останала и следа. Най-дълго време се държа един, когото беше ухапало бясно куче. Той хапеше, виеше и, което си е право, право си е, вършеше го знаменито, но никога не му се удаваше да изкара пяна на устата си. Помагахме му както можехме. Колко пъти сме го гъделичкали по цял час преди визитацията, докато не посинее цял и не започне да се гърчи в конвулсии, но пяна на устата му не се появяваше

и не можа да се появи и докрая. Това беше ужасно. Много ни беше мъчно за него, когато го видяхме една сутрин да капитулира. През време на визитацията той се изправи като свещ край леглото си, изкозирува и каза: „Господин докторе, моля разрешение да доложя. Изглежда, че кучето, което ме ухапа, не е било бясно.“ Главният лекар го погледна така особено, че ухапаният се разтрепера и продължи: „Съвсем не, господин докторе. Никакво куче не ме е хапало, аз сам си ухапах ръката.“ След това признание го съдиха за самонараняване с цел отклонение от фронта.

— Всички болести — каза дебелият симулант, — при които е необходима пяна на устата, са много трудни за симулиране. Вземете например епилепсията. Имаше тук и един епилептик, той казваше, че припадъците за него са играчка. Правеше ги, когато му скимнеше, по десет пъти на ден. Гърчеше се в конвулсии, стискаше юмруци, пулеше очи, малко оставаше да изскочат от орбитите, мятеше се по земята, плезеше език, с една дума, ви казвам, великолепа, първокласна епилепсия, една искрена такава. Но изведнъж по тялото му се появиха циреи, два на врата, два на гърба и те туриха край на епилепсията. Той не можеше да си мръдне главата, нито да лежи, нито да седи, та камо ли да се гърчи и мятта по пода. Получи температура и през време на една визитация избулнува всичко за себе си. Хубава комедия ни изигра той тогава със своите циреи. Оставиха го заради тях да лежи с нас още три дни и го подложиха на друга диета: сутрин кафе с кифла, на обед супа, кнедли със сос, вечер каша или супа, а ние през това време трябваше да преглъщаме с гладни и изпомпани стомаси и да гледаме при пълна диета как лапа, чешита му с чешит, как мляска, пъшка и се оригва от ситост. Това сломи волята на трима от нас, които симулираха порок на сърцето, и те си признаха.

— Най-добре — подхвана един от симулантите — може да се симулира лудостта. От нашата учителска колегия тук има двама и лежат един до друг. Единият по цял ден и цяла нощ крещи непрекъснато: „Кладата на Джордано Бруно още дими, подновете процеса на Галилей“, другият пък лае. Най-напред бавно три пъти: бау-бау-бау, а след това пет пъти бърже едно след друго: баубаубаубаубау и пак бавно и така те постоянствуват вече три седмици. И аз първоначално исках да се преструвам на луд на религиозна тема и да проповядвам непогрешимостта на папата, но

после един малострански бръснар срещу петнадесет крони ми осигури рак в стомаха.

— В Бржевнов имам един познат коминочистач — подхвана друг болен, — за десет крони той такава треска ще ви докара, че ще вземете да изскочите от прозореца.

— Това не е нищо — рече един друг, — във Вършовице има една акушерка, която за двацет крони ще ви изкълчи крака така хубаво, че ще останете сакат за цял живот.

— Моя крак го изкълчиха за пет — обади се някой от леглата край прозореца, — за пет крони и три бири.

— Моята болест ми струва вече над двеста крони — заяви съседът му, една съсухрена върлина, — няма отрова, която да не съм вземал. Аз съм жив склад на отрови. Пил съм сублимат^[1], дишал съм живачни пари, хрускал съм арсен, пушил съм опиум, пил съм тинктура от опиум, солил съм си хляба с морфин, гълтал съм стрихнин, пил съм разтвор от фосфор в серовъглерод и пикринова киселина. Разнебитих си черния дроб, белите дробове, бъбреците, жлъчката, мозъка, сърцето, червата и никой не знае каква е болестта ми.

— Най-ефикасното е — започна да обяснява някой откъм вратата — да си биеш подкожна инжекция с газ в ръката. Братовчед ми имаше щастие, че му отрязаха ръката под лакътя и днес войната не му създава никакви главоболия.

— Виждате ли — рече Швейк — колко нещо изтърпяваме ние всички за негово величество императора. И помпане на стомаха, и клизми. Преди години, когато служех в полка, беше още по-лошо. Там такива болни ги връзваха на козел и ги хвърляха в карцера, докато се излекуват. Там нямаше нито легла с дюшеци както тук, нито плювалници. Голи нарове и на тях лежат болните. Веднъж един се беше разболял истински от тифус, а другият до него — от вариола. И двамата ги бяха вързали на козел, а полковият лекар ги риташе в корема, защото били симулант. После, когато умряха и двамата, работата стигна до парламента, а и вестниците писаха. Веднага ни забраниха да четем вестника, който беше съобщил за това, и направиха проверка на куфарчетата, да не би някой да е скрил забранения брой. И какъвто съм си Марко Тотев, от целия полк само у мене намериха вестника. Заведоха ме тогава на рапорт при полковия командир, а той, вольт му с вол, бог да го прости, започна да ми реве да съм застанел

мирно и да съм казал кой е изпратил дописката във вестника. В противен случай щял да ми разчекне устата от едното ухо до другото и щял да ме държи затворен, докато изгния в ареста. После пък дойде полковият лекар, започна да размахва юмрук под носа ми и да крещи: „Sie verfuchter Hund, Sie schäbiges Wesen, Sie unglückliches Mistvich^[2], ти, мършо социалистическа.“ А аз ги гледам всичките най-открито в очите и не мигам, ръката ми на козирката, а лявата — на канта на панталоните. Те се въртят около мене, обикалят ме като песове, лаят срещу мене, а аз все си мълча. Мълча си, козирувам и лявата ми ръка на канта на панталоните. Като беснях така около половин час, полковият командир се втурна към мене и изрева: „Ти идиот ли си, или не си идиот?“ — „Тъй вярно, господин полковник, идиот съм.“ — „Три седмици строг тъмничен затвор заради идиотизъм, два пъти седмично пълен пост, един месец под оръжие, четиридесет и осем часа връзване на пръсти^[3], веднага да се затвори, да не му се дава да яде, да се върже, да му се даде да разбере, че държавата няма нужда от идиоти. Ще се постараете ние да ти избием вестника от главата, говедо с говедо“ — реши след дълго буйство полковият командир. — Докато съм лежал в затвора, в казармата ставали чудеса. Командирът на полка забранил на войниците да четат изобщо, даже и „Пражки официален вестник“, на лавкаджията забранил да употребява вестници за увиване на кренвирши и сирене. Оттогава войниците се научиха да четат и нашият полк стана най-образован. Ние четяхме всички вестници, а във всяка рота съчиняваха стихове и песнички против полковия командир. А когато се случеше нещо в полка, между войниците винаги се намираше някой благодетел, който изпращаше дописка във вестниците под наслов: „Тормоз на войници“. Но и с това не се свърши. Започнаха да пишат до депутатите във Виена и да ги молят да ги защитят, а те от своя страна се заредиха да подават интерпелации в парламента и да правят изявления, че нашият полкови командир е звяр и подобни. Един министър даже изпрати комисия за разследване на случая. Тогава един войник на име Франта Хенчел от Хлубока бе осъден на две години затвор. Той бил именно войникът, дето се обърнал към депутатите от Виена заради плесника, който му ударил полковият командир на плаца. После, след като комисията си замина, полковият командир строи целия полк и заяви, че войникът си оставал войник, трябвало да си затваря устата и да служи, всяка проява на недоволство щяла да се

таксува като нарушение на чиновочитанието. „Вие, негодници, си помислихте, че ще направите голямо чудо, като ми изпратите комисия — рече полковият командир. — Какво направихте? Едно голямо лайно направихте. А сега всяка рота ще мине церемониалмарш пред мене и ще повтори това, което казах.“ И така тръгваме ние рота след рота, обърнали глави надясно, с поглед към полковия командир, десните ни ръце уловили ремъка на пушката и — режем ли, режем: „Ние, негодниците, си мислехме, че ще направим голямо чудо, като ви изпратим комисия. Какво направихме? Едно голямо лайно направихме.“ А господин полковникът се смее, смее, чак за шкембето си се хваща от смях. Дойде ред на единайсета рота. Върви, удря крак, а когато се изравни с полковия командир, нищо, тихо, никакъв глас не се чува. Полковият командир почервеня като петел и върна единайсета рота да повтори още веднъж. А тя дефилира и мълчи, редиците само една след друга гледат нахално полковника в очите — „Ruht!“^[4] — викна полковият и заснова по двора, удря с бича си по конحوвете, плюе наляво и надясно. Изведнъж се спря и изрева: „Abtreten!“^[5] — седна на крантата си и профуча през портата навън. Чакаме ние какво ще стане с единайсета рота — но все нищо няма. Чакаме ден, втори, цяла седмица — а то все нищо. Полковникът не се и яви вече в казармата за голяма радост на всички чиновове, войници и офицери. После ни дойде нов полкови командир, а за стария разправяха, че бил в някакъв санаториум, понеже бил писал собственоръчно писмо до негово величество императора за бунта на единадесета рота.

Наближило бе време за следобедна визитация. Военният лекар доктор Грюнщайн минаваше от легло на легло, а след него вървеше санитарният подофицер с болничната книга.

— Мацуна?

— Тук.

— Клизма с аспирин! Покорни?

— Тук!

— Промивка на стомаха и хинин! Коваржик?

— Тук!

— Клизма и аспирин! Котятко?

— Тук!

— Промивка на стомаха и хинин!

Така предписанията следваха едно след друго, без милост, механично, рязко.

— Швейк?!

— Тук!

Доктор Грюнщайн погледна новодошлия.

— Какво ви е?

— Разрешете да доложам, имам ревматизъм!

Практиката бе научила доктор Грюнщайн да бъде фино ироничен. Тоя му маниер действуваше много по-ефикасно от всякакви крясъци.

— Аха, ревматизъм — каза той на Швейк, — извънредно тежка болест. Истинска случайност е да се разболееш от ревматизъм тъкмо през време на Световната война, когато трябва да идеш на фронта. Трябва да ви е много неприятно.

— Тъй вярно, господин докторе, много ми е неприятно!

— Виж ти, неприятно му било. Много мило от ваша страна, че сте дошли да ви лекуваме ревматизма тъкмо сега. В мирно време всички тия нещастници припкат като козлета, но щом избухне война, веднага ги хваща ревматизъм, веднага коленете им престават да вършат работа. Болят ли ви коленете?

— Тъй вярно, болят ме.

— И по цели ноци не можете да мигнете, нали? Ревматизмът е много опасна, болезнена и тежка болест. Ние тук имаме голям опит в лекуването на ревматиците. Пълната диета и други някои начини на лечение дават много добри резултати. Тук вие ще оздравеете много по-скоро, отколкото в Пйещяни^[6] и ще отмарширувате за фронта, та дим ще се дига.

И като се обърна към санитарния подофицер, каза:

— Пишете: Швейк, пълна диета, два пъти дневно промивка на стомаха, един път дневно клизма, а какво ще последва след това, ще видим. Сега за сега го заведете в амбулаторията, промийте му стомаха, а като се съвземе, направете му една клизма, но хубава, та като почне да призовава светиите на помощ, ревматизмът му да се уплаши и да избяга.

И като се обърна към всички легла, той произнесе реч, изпъстрена с хубави и дълбокомислени сентенции:

— Недейте смята, че имате работа с някакъв вол, на когото можете да разправяте ментите си на общо основание. Държането ви съвсем не е в състояние да ме изкара от търпение. Знам много добре, че всички сте симулантите, че искате да дезертирате от фронта. Затова се и държа така с вас. Стотици и стотици такива войници са минали през ръцете ми. На тия легла са лежали множество хора, на които не им липсваше нищо друго освен боен дух. Докато другарите им воюваха на фронта, те си мислеха, че могат да се търкалят по леглата, да лапат болничната храна и да чакат да се свърши войната. Оказваше се обаче, че имат голяма грешка и вие всички ще видите, че също така грешите. Дори и след двадесет години ще викате нощем насън, когато ви се присъни как сте симулирали при мене.

— Господин докторе, разрешете да доложа — обади се някой плахо от едно легло до прозореца, — аз съм вече здрав, още през нощта забелязах, че задухът ми е преминал.

— Името ви?

— Коваржик, господин докторе. Вие ми предписахте клизма.

— Добре де, клизмата ще ви я направят на изпроводяк — реши доктор Грюнщайн, — за да не се оплаквате, че не сме ви лекували. Така, а сега всички болни, които прочетох, с подофицера, за да си получат, каквото им се полага.

Така всеки си получи порядъчната порция, която му бе предписана. Но за разлика от някои, които се опитваха да повлияят на изпълнителя на заповедта с молба или заплахи (нищо не се знаело, и те можело да станат санитарии и можело да се случи сегашните мъчителни някога да им паднат в ръцете), Швейк се държа достойно.

— Не ме щади — насърчаваше той грубиянина, който му правеше клизма, — помни клетвата си. Даже баща ти да е легнал тук или собственият ти брат, направи им клизма, без да ти мигне окото. Имай съзнанието, че върху такива клизми се крепи Австрия и че победата е наша.

На другия ден при визитация доктор Грюнщайн попита Швейк как му харесва военната болница.

Швейк отговори, че тя е възвишено заведение, което е тъкмо на мястото си. За награда покрай вчерашната си дажба той получи още и аспирин, и три праха хинин, които изсипаха в чаша вода, за да ги изпие веднага.

Сам Сократ не е изпил чашата с бучиниш с такова спокойствие, с каквото изпи хинина Швейк, върху когото доктор Грюнщайн искаше да изпробва всички степени на мъченията.

След като завиха Швейк в мокър чаршаф, лекарят, който присъствуваше на тая процедура, го попита харесва ли му. Швейк отговори:

— Тъй вярно, господин докторе, все едно, че съм в плавалнята или правя морска баня.

— Имате ли още ревматизъм?

— Тъй вярно, господин докторе, няма никакво подобрене.

Швейк бе подложен на нови мъчения.

По това време вдовицата на един генерал от пехотата, баронеса фон Боценхайм, изхаби много нерви и енергия, за да открие войника, за когото неотдавна бе съобщил вестник „Бохемия“. Касаеше се за същия оня инвалид, който, каран в болнична количка към наборната комисия, бе надал повика: „Към Белград!“ и чиято патриотична проява бе дала повод на редакцията на „Бохемия“ да отправи призив към читателите си за събиране подаръци на патриотичния герой-инвалид.

Най-сетне, след като направиха справка в Дирекция на полицията, установиха, че това е Швейк. По-нататък диренията бяха значително по-леки. Баронеса фон Боценхайм взе компаньонката си, натовари камериера си с една голяма кошница и потегли за Храдчани.

Бедничката госпожа баронеса нямаше никаква представа какво значи да лежиш във военната болница на гарнизонния затвор. Визитната картичка ѝ отвори вратата на затвора, в канцеларията с нея се държаха извънредно любезно и тя след пет минути узна, че „*der brave Soldat Schvejk*“^[7], когото търсеше, лежи в трети павилион, легло № 17. Придружи я сам доктор Грюнщайн, който съвсем се беше объркал.

След обикновената ежедневна процедура, предписана му от доктор Грюнщайн, Швейк тъкмо бе седнал на кревата си. Заобиколили го бяха група измършавели и гладни симуланти, които все още не се предаваха и продължаваха да се борят упорито с доктор Грюнщайн на базата на пълната диета.

Ако ги подслушваше някой, щеше да остане с впечатлението, че се е озовал в някакво общество на кулинари, в някакво висше училище за готвачи или че е попаднал на гастрономичен курс.

— И простите лоени пръжки ги бива за ядене, стига да ги стоплиш — тъкмо разправяше един, който лежеше от „хроничен катар на стомаха“. — След като се стопи лойта, пръжките се изстискват, докато станат сухи, посоляват се, посипват се с черен пипер и, казвам ви, даже и гъшите пръжки не могат да се сравняват с тях.

— Остави ги ти гъшите пръжки — каза един мъж с „рак в стомаха“, — по-вкусно нещо от тях няма. И дума не може да става за сравнение с пръжките от свинска сланина! Разбира се, те трябва да се изпържат така, че да добият златист цвят, както ги приготвят евреите. Те вземат тлъста гъска, смъкват сланината заедно с кожата и я оставят да се пържи.

— Знаете ли, че имате голяма грешка, що се касае до свинските дръжки? — намеси се съседът на Швейк. — Разбира се, аз имам пред вид пръжките от домашна сланина или, както ги казват, домашните пръжки. Техният цвят не е кафяв, но не е и жълт. Той трябва да бъде нещо средно между тези два нюанса. Такива пръжки не бива да бъдат нито твърде меки, нито много корави. Не бива да хрускат, защото в такъв случай са препържени. Трябва да се топят на езика и при това не бива да имате впечатление, че маста тече по брадата ви.

— Кой от вас е ял пръжки от конска сланина? — обади се нечий глас, но не получи отговор, тъй като в помещението се втурна санитарният подофицер:

— Всички по леглата, идва да ви посети една ерцхерцогиня, никой да не си показва мръсните крака изпод одеялото!

Дори и една ерцхерцогиня не би могла да влезе така величествено като баронеса Боценхайм. Подир нея нахлу цялата ѝ свита, в която не липсваше и фелдфебелът — ковчежник на болницата, който във всичко това виждаше тайнствената ръка на някаква ревизия, която ще го откъсне от пълната ясла в тила и ще го хвърли жертва на шрапнелите някъде под телените мрежи на позициите.

Той беше бледен, но още по-бледен беше доктор Грюнщайн. Пред очите му танцуваше малката визитка на старата баронеса с титлата: „Вдовица на генерал“ и всичко онова, което можеше да бъде свързано с тия думи, като връзки, протекции, оплаквания, преместване на фронта и други ужасни неща.

— Ето го и Швейк — каза той, като запазваше привидно спокойствие, и поведе баронеса Боценхайм към леглото на храбрив

войник. — Много е търпелив.

Баронеса фон Боценхайм седна на предложението ѝ до леглото на Швейк и каза:

— Цески фойник, топро фойник, крипъл фойник^[8] бъде тапфер фойник^[9], много обица цески австриец^[10].

При това тя милваше Швейк по небръснатата му буза и продължаваше:

— Ас цете всицко фъф фестник, ас донесе на вас яде, дъвце, пуси, цица, цески фойник топро фойник. Johan, kommen Sie hier!^[11]

Камериерът, който с рошавите си бакенбарди напомняше Бабински^[12], домъкна до леглото обемиста кошница. През това време компаньонката на старата баронеса, висока дама с разплакано лице, седна на Швейковото легло и започна да оправя сламената възглавница зад гърба му с твърдото убеждение, че така трябва да се служи на болните герои.

В това време баронесата започна да вади подаръците от кошницата. Дузина печени пилета, обвити в розова копринена хартия и превързани с черно-жълта копринена лента, две бутилки някакъв военен ликьор с етикет: „Gott, strafe England!“^[13]. На обратната им страна бяха изобразени Франц Йосиф и Вилхелм, хванати за ръце, като че се готвеха да играят „Ринги-ринги рае, наш петел играе...“.

След това тя извади от кошницата три шишета вино за реконвалесценти^[14] и две кутии цигари и елегантно разположи всичко това върху празното легло до Швейк. Накрая прибави и художествено подвързаната книга „Епизоди из живота на нашия владетел“, написана от сегашния многозаслужил главен редактор на нашия официален вестник „Ческословенска република“, който виждаше себе си в стария Франц. След това на леглото се появиха и пакетчета шоколад пак с надпис: „Gott, strafe England!“ и с портретите на австрийския и немския император. На шоколада обаче те не си държаха ръцете, всеки от тях беше нарисован сам за себе си и взаимно си бяха обърнали гръб.

Хубава беше двуредната четка за зъби с надпис: „Viribus unitis!“^[15], за да може всеки, който си чисти зъбите, да си спомня за Австрия. Елегантен и много подходящ подарък за фронта и окопите беше несесерът за чистене на нокти. Върху кутията бе изобразен един шрапнел в момента на пръскането му и някакъв човек с каска, който се

бе устремил напред с натъкнат на пушката щик. Под това: „Fuer Gott, Kaiser und Vaterland“^[16]. Върху пакетчето с бисквити нямаше картинка, в замяна на това там беше отпечатан следният куплет:

*Österreich, du edies Haus
steck deine Fahne aus,
lass sie im Winde weh'n
Österreich muss ewig steh'n!*

с чешки превод на другата страна:

*Австрия, възвишен дом,
вдигни ти своя флаг,
нека вятъра го вей.
Австрия вечно ще живей!*

Последният подарък бе един бял зюмбюл в саксия.

Когато всичко това бе разопаковано и наредено на леглото, баронеса Боценхайм не можа да задържи сълзите си. От устата на няколко изгладнели симуланти бяха потекли лиги. Компаньонката на баронесата подпираше седналия Швейк и също се бе просълзила. Тихо бе като в черква, но изведнъж тишината бе нарушена от Швейк, който неочаквано склочи ръце за молитва:

— Отче наш, който си на небето, да се свети името ти, да дойде царството ти... пардон, милостива госпожа, не е така, аз исках да кажа: господи боже, небесни отче, благослови даровете, с които твоята щедрост ни дарява. Амин!

След тия думи той взе от леглото едно от пилетата и започна да го унищожава под ужасния поглед на доктор Грюнщайн.

— Ах, какъв апетит има войничето — с възхищение прошепна старата баронеса на доктор Грюнщайн, — той сигурно е вече оздравял и може да замине за фронта. Много се радвам наистина, че всичко му е толкова сладко.

След това тя обиколи леглата и раздаде цигари и шоколадени бонбони. После се върна при Швейк, погали косата му с думите: „Behüt euch Gott!“^[17] и излезе с цялата си свита.

Преди още да се върне доктор Грюнщайн отдолу, където отиде да изпрати баронесата, Швейк успя да раздаде билетата и болните ги излапаха с такава бързина, че доктор Грюнщайн не намери билета, а само купчина кости, оглозгани така хубаво, сякаш билетата бяха попаднали живи в гнездото на лешояди и там оглозганите им кости бяха жарени от слънцето в продължение на няколко месеца.

Изчезнал беше и военният ликьор, и трите шишета вино. В стомасите на болните бяха потънали и шоколадите, и пакетчето бисквити. Някой дори бе изпил и шишенцето с лак за нокти, което бе открил в несесера, и бе нахапал пастата за зъби, придадена към съответната четка.

След като се върна, доктор Грюнщайн зае отново войнствената си поза и държа дълга реч. Посещението беше свършило и от сърцето му падна камък. Купчината оглозгани кости утвърди убеждението му, че всички са непоправими.

— Войници — подхвана той, — ако имахте поне малко мозък, щяхте да оставите на мира всичко това и щяхте да си кажете: ако го изядем, господин докторът ще види, че не сме тежко болни. Вие сами докажахте, че не цените добрината ми. Помпам ви стомасите, правя ви клизми, стремя се да ви държа на пълна диета, а вие вземете, та преядете. Искате да получите катар на стомаха ли? Много се лъжете, преди да се опитат стомасите ви да смелят храната, аз ще ги изчистя така основно, че ще ме помните, докато сте живи, че един ден и на децата си ще разправяте как някога сте яли билета и сте се наплюскали с разни други лакомства, но как всичко това не е останало в стомаха ви нито четвърт час, понеже е било изпомпано още топло-топло оттам. И така, значи, един по един след мене, за да не забравите, че не съм вол като вас и че съм поне малко по-хитър от всички ви заедно. Освен това съобщавам ви, че утре ще ви пратя комисия. Омръзна ми да ви гледам да се търкаляте тук напълно здрави. Току-що докажахте, че ви няма нищо, иначе нямаше да можете само за пет минути да замърсите стомасите си до такава степен. И така, ходом марш!

Когато дойде ред на Швейк, доктор Грюнщайн го погледна и някаква реминисценция за днешното посещение го накара да запита:

— Вие познавате ли баронесата?

— Тя е моята незаконна майка — отговори Швейк спокойно, — още невръстно дете, тя ме подхвърлила и сега отново ме намира...

Доктор Грюнщайн каза лаконично:

— На Швейк после направете и клизма.

Вечерта болните по леглата бяха унили. Преди няколко часа само стомасите на всички бяха пълни с различни хубави и вкусни неща, а сега там имаше само слаб чай и две-три хапки хляб.

Номер двадесет и първи се обади откъм прозореца:

— Другари, вярвате ли, че обичам повече пържените пилета, отколкото печените?

Някой изръмжа:

— Да му направим мечка.

Но всички бяха толкова отмалели след несполучливата гощавка, че никой не се помръдна.

Доктор Грюнщайн устоя на думата си. На следната сутрин дойдоха няколко военни лекари от прословутата комисия.

Те минаваха важно между леглата и от устата им не се чуваше нищо друго освен: „Покажете си езика!“

Швейк с такова усърдие изплези езика си, че лицето му доби идиотски израз, а очите му се притвориха:

— Разрешете да доложя, господин щабарцт^[18]: по дълъг не мога да го изплезя.

Между Швейк и комисията се подхвана интересен разговор. Швейк твърдеше, че е направил забележката от страх да не помислят, че си крие езика.

Членовете на комисията, напротив, се различаваха забележително в мненията си за Швейк.

Половината от тях твърдеше, че Швейк е „ein blöder Kerl“^[19], другата половина — че е негодник, който си бие шега със службата.

— Гръм и мълнии! — изрева на Швейк председателят на комисията. — Не си въобразявайте, че ще ни надхитрите.

Швейк гледаше комисията с божественото спокойствие на невинно дете.

Главният щабен лекар се приближи до самия Швейк.

— Ех, морско свинче такова, как ми се иска да зная какво си мислите сега?

— Съвсем нищо, господин докторе. Аз изобщо не мисля.

— Himmel Donnerwetter!^[20] — прогърмя един от членовете на комисията, като дрънкаше със сабята си. — Значи, той изобщо не мисли. А защо бе, сиамски слоне, защо не мислиш?

— Аз не мисля, господин докторе, защото това е забранено на войниците в казармата. Когато служех в деветдесет и първи полк, нашият господин капитан винаги казваше: „Войникът не бива да мисли. Вместо него мислят началниците му. Щом войникът започне да мисли, той вече не е войник, а някакъв си въшлив цивилен. Мисленето не води...“

— Затваряйте си устата! — прекъсна го разяреният председател на комисията. — За вас ние събрахме вече достатъчно сведения... Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein wircklicher Idiot^[21]. Вие не сте никакъв идиот, Швейк, хитър сте, изпечен сте, негодяй сте, уличник, мошеник, разбирате ли...

— Тъй вярно, разбирам.

— Казах ли ви да си затваряте устата, не чухте ли?

— Тъй вярно, чух. Вие казахте да си затварям устата.

— Himmelherrgott^[22], затворете я тогава, щом съм ви заповядал, знаете много добре, че не бива да плямпате.

— Тъй вярно, знам, че не бива да плямпам.

Военните господа се спогледаха и извикаха фелдфебела.

— Този човек — каза главният щабен лекар от комисията като посочи Швейк — ще го заведете долу в канцеларията и ще почакате нашия доклад и рапорт. Ще му избият в гарнизонния затвор това плямпане от главата, Здрав е, чешитът му, като бик, а симулира и плямпа на всичкото отгоре и си прави майтап с началниците. Мисли, че те са тука само за негово удоволствие, че цялата служба е майтап — комедия. В гарнизонния затвор, Швейк, ще ви покажат каква диария е службата.

Швейк тръгна с фелдфебела към канцеларията. Като минаваха през двора, той си тананикаше:

*Винаги съм мислил,
че войната е майтап.
Ще постоя малко: две-три седмици,*

в къщи ще се върна пак.

И докато в канцеларията дежурният офицер ревеше на Швейк, че такива негодници като него трябва да бъдат разстрелвани, комисията горе в болничните стаи изстребваше симулантите. От седемдесетте пациенти се спасиха само двама. Единият бе с отнесен от граната крак, а другият имаше истинска костна туберкулоза.

Те единствени не чуха думата *tauglich*, всички останали, включително и тримата умиращи туберкулозни, бяха намерени годни за фронтова служба. И по тоя случай главният щабен лекар не можа да устои на съблазънта да произнесе реч.

Речта му бе изпъстрена с най-разнообразни псувни, а по съдържание беше сбита: всички били добичета, скотове и смет. Единствената възможност да се върнат в човешкото общество и след войната да получат прошка, задето са искали да изклинчат от фронта и са симулирали, била да се сражават храбро за негово величество императора. Той лично обаче не вярвал в тази възможност и смятал, че всички ги чака въжето.

Някакъв младичък военен лекар, чиста и непокварена още душа, помоли главния щабен лекар да му позволи да каже и той няколко думи. Неговата реч се отличаваше от речта на началника му с оптимизъм и наивност. Той говори на немски.

Говори дълго за това как всеки от тях, като напуска болницата, за да отиде в полка си на фронта, трябва да бъде победител и рицар. Той бил убеден, че на бойното поле те ще боравят сръчно с оръжието и ще бъдат честни във всички военни и частни работи. Че ще бъдат непобедими воители, които помнят славата на Радецки и принц Евгени Савойски^[23]. Че за монархията ще оплодят с кръвта си обширните поля на славата и победоносно ще довършат делото, което им е предопредила историята. Със смела решителност, презирайки живота си, те ще се устремят напред под надупчените знамена на полковете си към нова слава, към нови победи.

След като излязоха в коридора, главният щабен лекар каза на тоя наивен човек:

— Колега, мога да ви уверя, че всичко това беше напразно. От тия разбойници нито Радецки, нито вашият принц Евгени Савойски би

могъл да създаде войници. С езика на ангела ли ще им говорите, или с езика на дявола, все едно. Те са безподобна пасмина.

- [1] Силно отровно съединение на живак и хлор. — Б.пр. ↑
- [2] Куче проклето, краставо същество, жалко говедо. — Б.пр. ↑
- [3] Вид наказание в австро-унгарската казарма. Връзват се ръцете и се вдигат нагоре, така че връзваният е принуден през цялото време да стои на пръсти. — Б.пр. ↑
- [4] Свободно! — Б.пр. ↑
- [5] Свободни сте! — Б.пр. ↑
- [6] Минерални бани в Словашко. — Б.пр. ↑
- [7] Добрият войник Швейк. — Б.пр. ↑
- [8] Недъгав войник. — Б.пр. ↑
- [9] Храбър войник. — Б.пр. ↑
- [10] Чех-австриец. — Б.пр. ↑
- [11] Йохан, елате тук! — Б.пр. ↑
- [12] Известен разбойник в Чехия през XIX столетие. — Б.пр. ↑
- [13] Боже, накажи Англия! — Фраза, твърде разпространена в Германия през Първата световна война, израз на разочарованието от Англия, която не остана неутрална. — Б.пр. ↑
- [14] Възстановяващи здравето си. — Б.пр. ↑
- [15] С общи сили. — Б.пр. ↑
- [16] За бога, кайзера и родината. — Б.пр. ↑
- [17] Да ви пази бог! — Б.пр. ↑
- [18] Щабен лекар. — Б.пр. ↑
- [19] Смахнат тип. — Б.пр. ↑
- [20] Гръм и мълния. — Б.пр. ↑
- [21] Тоя тип смята, че ще го помислим за действителен идиот. — Б.пр. ↑
- [22] Дявол да го вземе. — Б.пр. ↑
- [23] Прочут австрийски генерал. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК В ГАРНИЗОННИЯ ЗАТВОР

За хората, които не искаха да идат на фронта, последно убежище бе гарнизонният затвор. Познавах един нередовен учител-математик, които не искаше да иде на фронта като артилерист и затова открадна часовника на един поручик, та да го пратят в гарнизонния затвор. Той постъпи така напълно съзнателно. Войната не му импонираше, не притежаваше за него никакъв чар. Да стреля по противника и да убива с шрапнели и бомби също такива нещастни нередовни учители-математици на отвъдната страна, той смяташе за идиотизъм.

„Не желая да ме мразят заради насилничеството ми“ — каза си той и хладнокръвно открадна часовника. Най-първо изследваха душевното му състояние, но след като заяви, че е искал да се обогати, изпратиха го в гарнизонния затвор. Хвърлените в гарнизонния затвор заради кражба и мошеничества не бяха малко. Между тях имаше идеалисти и неидеалисти. Хора, които смятаха войната за източник на приходи, разни ми ти там подофицери-интендантите от тила и от фронта, които бяха правили далавери с порциона, със заплатите, а наред с тях и дребни злосторници, хиляди пъти по-честни от негодните, които ги бяха изпратили тук. По-нататък в гарнизонния затвор имаше войници, затворени заради различни други провинения от чисто военен характер, като нарушение на дисциплината, неподчинение на заповед, дезертьорство. Особена категория съставяха политическите, от които осемдесет на сто бяха свършено невинни, но независимо от това деветдесет и девет на сто от тях биваха осъждани.

Апаратът на военния съд беше отличен. С такъв съдебен апарат разполага всяка държава, преди да изпадне във всеобщ политически, стопански и нравствен упадък. Ореолът на миналото величие и слава се поддържа чрез съдилища, полиция, жандармерия и чрез продажната сган от доносчици.

Във всяко войсково поделение Австрия имаше свои шпиони, които предаваха другарите си, ония, които деляха с тях леглата си, които на поход разделяха с тях оскъдния си хляб.

А и държавната полиция — господата Клима, Славичек^[1] и компания — доставяше материал за гарнизонния затвор. Военната цензура изпращаше тук авторите на кореспонденцията между фронта и онези, които бяха останали сами и отчаяни в къщи. Полицайте довеждаха тук и стари селяни, които изпращаха писма за фронта, а военният съд стоварваше върху плещите им по дванадесет години заради техните утешителни слова и заради описанието на мизерията в къщи.

От Храдчанския гарнизонен затвор през Бржевнов водеше и пътят за Мотолското стрелбище. Отпред сред шпалир от войници вървеше човек с вериги на ръцете, а подир него кола с ковчег. На Мотолското стрелбище отсечена команда: „An Feuer!“^[2] и по всички полкове и батальони прочитаха заповед, че пак е бил разстрелян някой войник, разбунтувал се при заминаване на фронта, задето офицерът ударил със сабя жена му, която не могла да се откъсне от мъжа си.

А в гарнизонния затвор троицата: щабният тъмничар Славик, капитан Линхард и фелдфебелът Ржепа, наричан още и „Палача“, изпълняваха вече ролята си. Колцина бяха пребили те в карцера! Може би и днес при републиката капитан Линхард продължава да си е капитан. Бих му пожелал само да му зачетат годините, прекарани на служба в гарнизонния затвор. На Славичек и Клима, които служеха в Държавната полиция, им ги признаха вече. Ржепа се върна в цивилния живот и продължава да упражнява занаята си на майстор-зидар. Възможно е и да е член на патриотични организации в републиката.

Щабният тъмничар Славик след освобождението стана крадец и днес е в затвора. Бедният, не можа да намери пристан в републиката, като други военни господа.

Напълно естествено е, че щабният тъмничар Славик, като приемаше Швейк, му хвърли поглед, пълен с ням упрек.

— И твойта работа не е чиста, момче, щом си попаднал чак тук между нас. Ние, момчето ми, ще подсладим престоя ти тук, както го подслаждаме на всички, които попадат в наши ръце, а ръцете ни не са дамски ръчички, дума да няма.

И за да придаде тежест на погледа си, той поднесе мускулестия си едър юмрук под носа на Швейк и каза:

— Помириши бе, хаймана!

Швейк помириса и отбеляза:

— Не бих искал да ме удрят с него в носа, мирише на гробища. Спокойната и разсъдлива реч хареса на щабния тъмничар.

— Хе — рече той, като ръгна Швейк с юмрук в корема, — стой прав, имаш ли нещо по джобовете? Ако имаш цигарки, остави си ги, а парите дай тук, за да не ти ги откраднат. Повече нямаш ли? Наистина ли нямаш? Недей лъга. Лъжата се наказва.

— Къде ще го сложим? — попита фелдфебелът Ржепа.

— Ще го сложим в №. 16 — реши щабният тъмничар, — при опия, дето са по долни гащи, не видяхте ли, че на досието му господин Линхард е писал: „Streng behüten, beobachten!“^[3].

— Да, да — обърна се той тържествено към Швейк, — с мръсниците ние се държим мръсно. Когато някой се противи, замъкваме го в карцера и там му премазваме ребрата и го оставяме да лежи, докато псовиса. Имаме право. Така постъпихме с оня, месаря, нали помниш, Ржепа?

— Ама зор видяхме с него, а, господин тъмничар — отговори замечтано фелдфебелът Ржепа, — какъв здравеняк беше само! Газих го над пет минути, чак тогава ребрата му пропукаха и от устата му шурна кръв. А след това живя още десет дена. Истинска хидра.

— Гледай хубаво, хаймана с хаймана, така се разправяме ние с всички, които се противят — каза щабният тъмничар Славик, привършвайки педагогическото си изложение, — или пък с ония, които искат да избягат. Та това е самоубийство, което при нас също се наказва. Или, не дай си боже, лайнар с лайнар такъв, да ти хрумне, да се оплачеш от нещо, като дойде инспекция. Като дойде инспекция и попита: „Имате ли да се оплачете от нещо?“ — ти, пърчо, трябва да застанеш мирно, да козируваш и да отговориш: „Съвсем нямам. Напълно съм доволен.“ Какво ще кажеш, гад, повтори!

— Съвсем нямам. Напълно съм доволен — повтори Швейк с толкова мил израз на лицето си, че успя да измами щабния тъмничар, който сметна това за искрено и честно старание.

— Хайде, съблечи се по долни гащи, да те заведем в № 16 — каза любезно той, без да добави нито мръсничко, нито пърчо, нито гад такъв, както беше навикнал.

В № 16 Швейк се озова в средата на деветнадесет мъже по долни гащи. Всички те бяха изпратени тук с резолюцията: „Streng behüten,

beobachten!“ Пазеха ги много грижливо, за да не избягат.

Ако долните гащи бяха чисти и на прозорците нямаше решетки, на пръв поглед човек би останал с впечатлението, че е попаднал в гардероба на някоя баня.

Фелдфебелът Ржепа предаде Швейк на „цимеркоменданта“^[4], космат и разгърден тип. Последният записа името му на някакво късче хартия, което висеше на стената, и му каза:

— Утре имаме театър. Ще ви заведат на проповед в параклиса. Ние всички, които сме по долни гащи, стоим точно под амвона. Ще видиш какъв майтап ще бъде.

Както във всички затвори и арести, така и в гарнизонния затвор домашният параклис се радваше на голяма любов. Работата не бе в това, че принудителното посещение на затворския параклис можеше да сближи посетителите с бога или че затворниците научаваха нещо повече за нравствеността. За такива глупости и дума не може да става.

Богослуженията и проповедите бяха приятно разнообразие в скуката на гарнизонния затвор. Работата не се състоеше в това, че затворниците се приближаваха до бога, но в това, че из пътя по коридора или на двора имаше надежда да намерят някой фас от цигара или пура. Бог биваше изместван на най-заден план от малката угарка, която се търкаляше безнадеждно в плювалника или някъде в прахта на земята. Тоя малък вонещ предмет побеждаваше бога и биваше ценен много по-високо от спасението на душата.

А после следваше и самата проповед, истинско развлечение и майтап.

Фелдкурат^[5] Ото Кац беше просто очарователен човек. Проповедите му бяха необикновено увлекателни, духовити и освежаващи скуката на гарнизонния затвор. Той умееше толкова хубаво да бръцолечи за безконечната милост божия, да ободрява пропадащите затворници и лишениите от чест мъже. Толкова хубаво умееше да псува от амвона и от олтара. Как чудно само изреваваше от олтара своето: „Ite missa est!“^[6] По оригинален начин той провеждаше цели богослужения и бе в състояние да разбърка съвсем реда на светата литургия, да измисля, когато бе вече много пиян, нови молитви и нова литургия, свой собствен ритуал, нещо, което никога още не е бивало.

А можете ли да си представите комедията, когато се подхлъзнаше и паднаше с потира, със светото причастие или с литургичната книга в ръка и веднага след това обвинеше на всеуслишание министранта^[7] от наказателната рота, че нарочно му е подложил крак, и преди още да раздаде причастиято, му друснеше карцер и връзване на пръсти.

А пострадалият се радва, тъй като това принадлежи към комедията, която се разиграва в затворническия параклис. Та той изпълнява важна роля в нея и достойно се държи докрай.

Фелдкурат Ото Кац, най-съвършеният военен свещеник, беше евреин. Това впрочем никак не е чудно. Архиепископ Кон^[8] също беше евреин, а при това и приятел на Махар^[9].

Фелдкурат Ото Кац имаше по-богато минало и от знаменития архиепископ Кон.

Следвал беше търговска академия и беше служил в Школата за запасни офицери. Той бе така добре запознат с поличното право и полиците, че в резултат на едногодишната си дейност доведе фирмата „Кац и с-ие“ до фалит, и то какъв фалит. Старият господин Кац замина за Северна Америка, след като измисли някакъв начин за уреждане на сметките си с кредиторите без знанието им и без знанието на своя съдружник, който пък впоследствие замина за Аржентина.

След като, значи, младият Ото Кац съвсем безкористно подели между съдружниците на фирмата „Кац“ Северна и Южна Америка, той се озова в положението на човек, който изобщо няма какво да наследи, не знае къде да подслони главата си и поради това трябва да постъпи на действителна военна служба.

Преди това обаче запасният офицер Ото Кац измисли извънредно остроумно нещо. Той се покръсти. Обърна се към Христа, за да му помогне да направи кариера. Обърна се към него с абсолютната увереност, че това е търговска сделка между него и божия син.

Покръстиха го тържествено в Емаус. Сам отец Албан^[10] го потопи в кръстителния купел. Зрелището беше чудесно. Присъствуваха един набожен майор от полка, в който беше служил Ото Кац, една стара мома от института за благородни девици в Храдчани и някакъв зурлест представител на консисторията, който игра ролята на кръстник.

Офицерският изпит мина благополучно и новият християнин Ото Кац остана на военна служба. Отначало му се струваше, че работата ще върви добре, искаше дори да се запише да следва генералщабните курсове.

Но един ден той се напи и отиде в манастир. Остави сабята и облеche расото. Той прекара известно време у архиепископа в Храдчани, попадна и в семинарията. Преди да бъде ръкоположен, той се напи като кютюк в едно реномирано заведение с дамска обслуга на улица Вейводова и направо от водовъртежа на сладострастието и удоволствията отиде да го ръкоположат. След ръкополагането той се върна в полка си, да моли за ходатайство, а когато бе назначен за военен свещеник, си купи кон и започна да се разкарва с него из Прага и да участва с удоволствие във всички гуляи на офицерите от полка си.

В коридора на къщата, в която живееше, много често се носеха проклятията на неудовлетворените му кредитори. В квартирата си той водеше момичета от улицата или пък пращаше свръзката си да му ги довежда. Много обичаше да играе фербъл^[11] и съществуваха известни съмнения, че играе фалшиво, но никой никога не можа да му докаже, че е скрил асо в широкия ръкав на военното си расо. В офицерските, кръгове го наричаха „Светия отец“.

Той никога не подготвяше проповедите си и по това се отличаваше от своя предшественик, който също бе посещавал гарнизонния затвор. Последният бил човек, обзет от фикс идеята, че върху затворените в гарнизонния затвор може да се упражни въздействие от амвона. Тоя достопочтен проповедник пулел набожно очи и убеждавал затворниците, че се налага реформа на проституцията и грижите за неомъжените майки и им разправял за възпитанието на незаконните деца. Проповедите му имали отвлечен характер, нямали никаква връзка с конкретната обстановка и отегчавали.

Фелдкурат Ото Кац, напротив, държеше проповеди, които всички очакваха с нетърпение.

Моментът, когато затворниците от килия № 16 бяха отвеждани по долни гащи в параклиса, винаги беше тържествен. Обличането им беше свързано с риска, че някой от тях ще се загуби. Тия двадесет чифта бели долни гащи заставаха като ангели под амвона. Някои, на които се беше усмихнало щастиято, дъвчеха намерените по пътя

угарки, тъй като естествено те нямаха джобове и нямаше къде да ги скрият.

Наоколо стояха останалите затворници от гарнизонния затвор и се любуваха на двадесетте чифта долни гащи под амвона.

Там вече се беше изкачил фелдкуратът, подрънквайки с шпорите си.

— Nabacht!^[12] — извика той. — Наааа — молитва, всички да повтарят след мене! А ти там отзад, хаймана такава, не се секни в ръката си, намираш се в храма господен, ще заповядам да те затворят. Ха да видим, вагабонти с вагабонти, дали не сте забравили „Отче наш“? Дайте да опитаме... Е, знаех си аз, че няма да върви. Къде ти, вие и „Отче наш“! Да ви паднеха така две порции месо със салата от фасул, че да се наплюскате, па да легнете по корем в кревата и да почнете да си човъркате носа и да не мислите за господа бога — това е манджа за вас, а, не съм ли прав?

От висотата на амвона той погледна двадесетте бели ангели по долни гащи, които се забавляваха не по-зле от останалите. Отзад играеха на „месо“^[13].

— Бива си го — прошепна Швейк на своя съсед, върху когото тежеше подозрението, че за три крони е отсякъл със секира пръстите на дясната ръка на приятеля си, за да го освободят от фронта.

— Тепърва има да гледаш — отвърна съседът му, — днес той пак се е нарязал здравата, пак ще започне да разправя за трънливия път на греха.

Фелдкуратът наистина днес бе в знаменито настроение. Без сам да знае защо, непрекъснато се навеждаше от амвона и по едно време малко остана да загуби равновесие и да падне долу.

— Я попейте нещо, момчета — извика той надолу, — или може би искате да ви науча някоя нова песничка? Хайде пейте с мен тогава!

*Милата си я обичам
със най-силен плам
и не ходя с нея сам,
други мъкнат се след нея рой,
хиляди са те на брой.
И любимата, що аз обичам,*

дева тя Мария се нарича.

Дрѳвници с дрѳвници, вие никога няма да я научите — продължи фелдкуратът, — аз съм на мнение, че трябва да ви разстрелят всички до един, разбрахте ли? Аз твърдя това, нищожества недни, от това божие място, тъй както бог е същество, което не се бои от вас и което така хубаво ще ви разиграе, та свят ще ви се мае, понеже вие не се решавате да преминете към Христа, а предпочитате да вървите по трънливия път на греха.

— Ето, казах ли ти, здравата се е нарязал — радостно прошепна съседът на Швейк.

— Трънливият път към греха, хлапащи прости, е път на борба с порока. Вие, лекомислени чеда, предпочитате да се търкаляте в карцера, отколкото да се върнете към бога-отца. Устремете своя взор по-надалече и по-нагоре към висините на небето и ще победите, ще легне смирение в душата ви, уличници такива. Аз бих помолил оногова там отзад да не прѳхти, защото не е кон, нито пък се намира в обор, а в храма господен. Обръщам ви внимание върху това, любимци мои. Впрочем на кое място прекъснах? Ja, über den Seelenfrieden, sehr gut.^[14] Недейте забравя, говеда с говеда, че сте хора и че даже и през тъмните облаци би трябвало да прозирате в далечните простори и да знаете, че тук всичко е до време, но че бог е вечен. Sehr gut, nicht wahr, meine Herren^[15]. На вас, диванета с диванета, ви се иска да се моля за вас по цели дни и нощи, та милосърдният бог да влее душата си във вашите студени сърца и със светата си милост да изтрие греховете ви, за да бъдете негови вечно и да ви възлюби навсегда, нали така, нехранимайковци? Но ще имате да вземате. Аз няма да ви въведа в рая. — Фелдкуратът хлъцна. — Няма. Свършено — повтори той заинатен, — нищо не ще направя за вас, хич и през ум не ми минава, тъй като вие сте непоправими негодници. По вашите пътища не ще ви води благостта господня, лъхът на божията любов не ще ви осени, тъй като на милия ни господ-бог няма да му мине и през ума да се занимава с такива разбойници. Чувате ли какво казвам, вие, тук долу по долните гащи?

Двадесетте чифта долни гащи погледнаха нагоре и казаха в един глас:

— Тъй вярно, чуваме.

— Не е достатъчно само да чувате — продължи проповедта си фелдкуратът, — тъмният облак на живота, в който божията усмивка не ще ви отнеме скръбта, чувате ли, простаци, тъй като и божията добрина има свои граници, онова муле отзад да не се хили, защото ще заповядам да го държат затворен, докато пукне. А вие там долу не си въобразявайте, че се намирате в механата. Бог е във висша степен милостив, но само за порядъчните хора, не и за измета на човешкото общество, който не се ръководи по Божиите закони, нито по уставите. Това е то, което исках да ви кажа. Да се молите, не умеете и мислите, че ходенето на черква спада към развлеченията, че е нещо като театър или кино. Но ще ги избия аз от главите ви тия мисли, да не би да си въобразявате, че съм поставен тук само да ви забавлявам и да ви доставям радост в живота. Ще взема да ви разсадя по карцерите, и ще го направя, негодници такива. Губя си само времето с вас и виждам, че всичко е съвсем безполезно, дори и самият маршал или сам архиепископът да дойдеше, вие пак не бихте се поправили, не бихте се обърнали към бога. И все пак един ден вие ще си спомните за мене, че съм ви мислил доброто.

Между двадесетте чифта долни гащи се чу хълцане. Плачеше Швейк.

Военният проповедник погледна надолу. Там стоеше Швейк и триеше очите си с пестници. Наоколо личеше радостно одобрение.

Военният проповедник продължи, като посочи Швейк:

— Нека всеки да вземе пример от този човек. Какво прави той? Плаче. Недей плака, казвам ти, недей плака! Разкайваш ли се? Искаш да се поправиш? Това, момченце, няма да ти се удаде толкова лесно. Сега плачеш, а като се върнеш в килията, пак ще си останеш същият негодяй, както и преди. Има още много да размишляваш за безкрайната милост и милосърдие божие, още много да се стараеш, за да може твоята грешна душа да намери в света истинския път, по който да тръгне. Ето ние виждаме, че днес тук се разрева един мъж, който иска да се поправи, но какво вършите вие, останалите? Съвсем нищо. Оня там преживя нещо, сякаш родителите му са били преживни животни, а пък тия тук в самия храм господен търсят въшки в ризите си. Не можете ли да се пощитите в килията, ами сте оставили тая работа тъкмо за през време на богослужението? Господин щабен тъмничарю,

вие не обръщате никакво внимание. Абе нали всички сте войници, а не някакви простаци цивилни. Дръжте се, както подобава на войници, та макар и да сте в черква. Заловете се, дявол да го вземе, да търсите бога, а въшките търсете в къщи. С това, уличници, аз свършвам и ви моля през време на литургията да се държите прилично, за да не се случи като миналия път, когато задните там разменяха държавно бельо за хляб и го плюскаха тъкмо когато изнасяха светите дарове.

Фелдкуратът слезе от амвона и отиде в сакристията, където подир него влезе и щабният тъмничар. След малко последният излезе, насочи се право към Швейк, измъкна го от групата на двадесетте чифта долни гащи и го отведе в сакристията.

Фелдкуратът се беше разположил удобно на масата и си свиваше цигари.

Когато Швейк влезе, фелдкуратът каза:

— Ето я и птичката, значи. Аз размислих всичко и струва ми се, че съм проникнал до дъното на душата ти, разбираш ли, негоднико? Това ми се случва за първи път някой да ми се разплаче в черква.

Той скочи от масата, хвана Швейк за раменете, раздруса го и застанал под големия мрачен образ на Франциск Салески^[16], изрева:

— Признай, негоднико, че се разплака само на майтап!

Франциск Салески въпросително гледаше към Швейк. От другата страна пък, от друга икона, към Швейк бе отправил учудения си поглед друг някакъв мъченик, в чийто задник тъкмо проникваха зъбците на трион, с който някакви римски войници го режиха. В същото време по лицето на мъченика не личеше никакво страдание, но и никаква радост и мъченически ореол. Погледът му беше само учуден, като на паднал от небето, и сякаш искаше да каже: „Как така, моля ви се, откъде накъде, какви са тия работи, дето ги правите с мене?“

— Господин фелдкурат, разрешете да доложа — каза Швейк сериозно, като заложи всичко на една карта, — изповядвам се пред всемогъщия и пред вас, достойни отче, който сте на мястото на бога, че се разплаках наистина само на майтап. Аз видях, че ви липсва един разкаян грешник, когото вие напразно търсехте в проповедта си. Тогава аз наистина поисках да ви доставя удоволствие, за да не си помислите, че не се срещат вече справедливи хора, а колкото за себе си, исках да се помайтапя, за да ми олекне.

Фелдкуратът погледна изпитателно простодушието лице на Швейк. Слънчев лъч затрептя върху мрачния образ на Франциск Салески и топло огря сащисания мъченик на отсрещната стена.

— Вие започвате да ми харесвате — каза фелдкуратът, като седна отново на масата. — От кой полк сте? — и се разхълца.

— Аз, господин фелдкурат, се числя и не се числя към деветдесет и първи полк и изобщо не зная каква е моята работа.

— А за какво собствено сте попаднали тук? — запита фелдкуратът, без да престане да хълца.

От параклиса долитаха звуците на хармониум, който заместваше органа. Изпълнителят, учител, който бе затворен заради дезертъорство, свиреше на хармониума най-тъжните черковни мелодии. С хълцането на военния проповедник тия звуци се сливаха в нова дорийска гама^[17].

— Съвсем не зная, господин фелдкурат, аз наистина не зная защо съм попаднал тук и не се оплаквам, задето съм затворен. Аз съм само голям Марко Тотев. Аз винаги имам добри намерения, но в края на краищата всичко свършва злополучно за мене, също както за оня мъченик ей там на иконата.

Военният проповедник погледна иконата, усмихна се и каза:

— Вие наистина ми харесвате, трябва да разпитам за вас в съда, но сега повече няма да се занимавам с вас. Веднъж да ми се махне от главата тая литургия! Kehrt euch! Abtreten!^[18]

След като Швейк се завърна в родната си група от долни гащи под амвона, на въпроса за какво го е викал фелдкуратът той отговори много сухо и накратко:

— Нарязал се е.

Новата проява на фелдкурата, светата литургия бе следена от всички с голямо внимание и с нескривани симпатии. Един от ония под амвона се обзаложи дори, че фелдкуратът ще изтърве потира. Той заложи цялата си порция хляб срещу два плесника и спечели.

Онова, което изпълваше душите на всички, които наблюдаваха обряда, извършван от фелдкурата, не бе нито мистицизмът на вярващите, нито религиозността на истинските католици. То бе горе-долу усещане, подобно на това, което изпитваме в театъра, когато не знаем съдържанието на пиесата, действието се заплита и ние с нетърпение чакаме как ще се развие по-нататък. Цялото им внимание

бе приковано от зрелището, което с голяма жертвоготовност им представяше господин фелдкуратът пред олтара.

Те изцяло се отдадоха на естетическо съзерцание на одеждите, които фелдкуратът бе облякъл наопаки, и с горещо проникновение и разбиране наблюдаваха всичко, което ставаше пред олтара.

Червенокосият министрант^[19], дезертър, произлизащ от клисарска среда, специалист по дребните кражби в двадесет и осми полк, се стремеше най-честно да възстанови в паметта си цялата последователност, техника и текста на светата литургия. Той бе едновременно и министрант, и суфльор на фелдкурата, който съвършено лекомислено разместваше цели изречения и вместо текста на обикновената литургия за всеобщо удоволствие на присъстващите започна да пее роратите^[20], тъй като на това място бе отворил литургийната книга.

Фелдкуратът нямаше нито глас, нито слух и под свода на параклиса се носеше квичене и грухтене като в свинска кочина.

— Ей, че се е нарязал днеска — с голямо задоволство и радост говореха стоящите пред олтара. — Пиян-залян. Здравата го е хванало. Сигурно пак е поркал в някое кабаре.

И вече за трети път от олтара се носеше пеенето на фелдкурата. „Ite missa est!“ звучеше като боен вик на някое индианско племе. Чак прозорците потреперваха от него.

После фелдкуратът надникна още веднъж в потира дали не е останала още някоя капка вино, направи кисела гримаса и се обърна към слушателите си:

— И така, разбойническо племе, сега вече можете да си вървите. Край! Аз забелязах, уличници, че вие не проявявате истинска религиозност, от която трябва да бъдете проникнати, когато се намирате в църква пред самия просвети олтар. Изправени лице срещу лице с бога, който стои над всички, вие, идиоти такива, не се свените да се смеете с глас, да кашляте и да храчите, да тропате с крака дори и пред самия мене, който замествам тук Дева Мария, Исуса Христа и Бога-отца. Ако идния път се повтори, ще видите как ще ви разиграя. Точно по правилника. И да знаете, че не съществува само оня ад, за който ви говорих по-миналия път, но че има ад и на земята. И ако от първия бихте могли да се спасите, от тоя никога няма да убегнете. Abtreten!

Военият проповедник, който тъй хубаво бе приложил на практика дяволски стария принцип да се посещават затворниците, се оттегли в сакристията, преоблече се, поръча да му наляят една кана от дамаджаната с литургийно вино, изпи го и с помощта на червенокосия министрант възседна яздитния си кон, който стоеше вързан на двора. В този момент обаче той се сети за Швейк, слезе и отиде в канцеларията на военния съдия Бернис.

Съдия-следователят Бернис беше светски човек, той беше очарователен танцьор и нравствено паднала личност и тук страшно скучаеше. За развлечение пишеше немски стихове и се запасяваше за в случай на нужда, ако се наложи да напише нещо в нечий споменик. Той бе най-важното звено в апарата на военнополовия съд, защото при него винаги имаше толкова огромно количество неуредени и забъркани дела, че държеше в респект целия военен съд в Храдчани. Много често той губеше обвинителния материал и се принуждаваше да измисля нов. Смесваше имена, губеше нишките на обвинението и когато му хрумнеше, усукваше нови. Дезертърите той съдеше за кражба, крадците за дезертърство. В кашата той забъркваше и политически престъпления, които ловеше от въздуха. За да докаже виновността на обвиняемите по престъпления, за които последните не бяха и сънували, той правеше най-разнообразни фокуси. Съчиняваше обиди срещу негово величество императора, а измислените инкриминирани изрази приписваше винаги на някого, чийто обвинителен акт се бе загубил в тоя всеобщ хаос от официални книжа и преписки.

— Сервус — каза фелдкуратът, като му подаде ръка, — как върви?

— Не особено — отговори съдия-следователят Бернис, — разровили са ми материалите, та сега и дяволът не може да се оправи в тая бъркотия. Вчера им пратих горе, обработен вече, материала за един негодник, който не се подчинил на заповед. Върнаха ми го обратно със забележка, че в случая не се касае за неподчинение, а за кражба на консерва. При това бях му писал и друг номер, бог знае как са го открили.

Съдията плюна.

— Ходиш ли още да играеш карти? — запита фелдкуратът.

— Всичко ми обрънзаха; напоследък играехме макао^[21] с оня, плешивия полковник. Ненаситното му гърло глътна всичко. Сега съм

хвърлил око на едно гадже. А ти какво правиш, свети отче?

— Трябва ми свръзка — каза военният проповедник, — напоследък имах един стар счетоводител със средно образование, но първокласно говедо. Непрекъснато пъшкаше и се молеше да го запази господ и затова го пратих на фронта. Разправят, че батальона му го направили на салата. После ми изпратиха един кибик, който нищо друго не правеше, а само седеше в кръчмата и пиеше за моя сметка. Той пак можеше да се понася, ако не му се потяха краката. И него изпратих на фронта. Днес през време на богослужението открих един чешит, който за джумбуш се разплака. Такъв човек ми трябва на мене. Казва се Швейк и е затворен в № 16. Искан ми се да зная защо е затворен и не би ли могло да го взема оттук.

Съдията започна да рови из чекмеджетата си и да търси делото на Швейк, но както обикновено не можа да намери нищо.

— Трябва да е при капитан Линхарт — каза той след дълго търсене, — дявол знае къде се губят всичките ми дела. Изглежда, съм ги изпратил на Линхарт. Сега ще телефонирам... Ало, тук поручик Бернис, господин капитан. Моля ви се, нямате ли там делото на някой си Швейк? ... При мене ли трябва да е Швейк? Чудно... От вас ли съм го приел? Наистина чудно... Лежи в № 16... Аз зная, че № 16 е под мое разпореждане, господин капитан. Но мислех да не би делото на Швейк да се търкаля там някъде при вас... Забранявате ми да говоря така? При вас нищо не се търкаля, казвате? Ало, ало...

Съдията Бернис отново седна на стола си и възмутено започна да критикува безобразията при водене на следствията. Между него и капитан Линхарт от много отдавна се бяха установили враждебни отношения, в които и двамата бяха твърде последователни. Попаднеше ли у Бернис дело, което трябваше да бъде получено от Линхарт, Бернис го бутваше някъде, където никой никога нямаше да го открие. Линхарт постъпваше по същия начин с делата, които бяха от компетенцията на Бернис. Те взаимно си губеха и приложенията към делата.^[22]

След преврата делото на Швейк бе намерено в архива на военнополовия съд със следната резолюция: „Възнамерявал да свали лицемерната си маска и да се обяви открито против личността на нашия владетел и срещу нашата държава.“ Досието му бе пъхнато в делото на някой си Йозеф Коудела, на корицата на което имаше кръстче, надпис „уредено“ и дата.

— Сам виждаш, Швейк го няма никакъв — каза съдията Бернис, — ще наредя да ми го доведат и ако не признае нищо, ще го освободя със заповед да бъде заведен при тебе, а ти вече по-нататък уреждай работата с полка.

След като фелдкуратът си отиде, съдията Бернис заповяда да му доведат Швейк. Когато последният се яви, съдията Бернис го остави да стои до вратата, понеже току-що беше получил телефонограма от Дирекция на полицията, че исканият обвинителен материал под номер седем хиляди двеста шестдесет и седем относно пехотинеца Майкснер е бил получен в канцелария № 1 срещу подписа на капитан Линхарт.

През това време Швейк успя да разгледа канцеларията на съдията Бернис.

Не може да се каже, че тя правеше много симпатично впечатление, особено със снимките по стените. Това бяха снимки на различни екзекуции, изпълнени от армията в Галиция и в Сърбия. Художествени фотографии с изгорени къщи и дървета, чиито клони се огъваха под тежестта на обесените. Особено хубава бе една снимка от Сърбия, на която се виждаше обесено семейство. Малко момче, баща и майка. Двама войници с натъкнати щикове пазят дървото с екзекутираните, а някакъв офицер триумфално се е изстъпил на преден план и пуши цигара. В дъното от другата страна се вижда походна кухня в действие.

— Е, как е вашата работа, Швейк? — запита съдията Бернис, след като приложи телефонограмата към дело. — Какво е вашето провинение? Искате ли да си признаете, или ще чакате да се състави обвинението? Тая работа не може все така да върви. Недейте мисли, че се намирате пред съд, в който съдят някакви цивилни простаци. Имате работа с военен съд, К. и К. Militaergericht^[23]. Единственото спасение за вас е да си признаете. Само така можете да избегнете строгата и справедлива присъда.

Когато загубеше обвинителния материал по някое дело, съдията Бернис прилагаше особена тактика. Както виждате, тя не се състоеше в нищо особено и затова не бива да се учудвате, че резултатите от това следствие и подобни разпити във всички случаи биваха равни на нула.

Но съдията Бернис се смяташе за толкова проникателен, че без да има никакъв материал против обвиняемия, без да знае в какво се обвинява, защо е затворен в гарнизонния затвор, само от наблюдение

на държането и физиономията на доведения на разпит той винаги съумяваше да комбинира приблизително причините, поради които този човек е бил затворен в гарнизонния затвор.

Неговата проникателност и познаване на човешката психология бяха толкова големи, че един циганин, който бе изпратен от полка в гарнизонния затвор заради кражба на няколко дузини бельо (бил предаден в помощ на завеждащия склада!), бе обвинен от него в политически престъпления: говорил бил в една кръчма с някакви войници за образуване на самостоятелна национална държава от земите, които попадат под чешката корона, и от Словашко, със славянски крал начело.

„Ние имаме доказателства — беше казал той на нещастния циганин, — не ви остава друго, освен да си признаете в коя кръчма се е водил разговорът, от кой полк са войниците, с които сте приказвали, и кога е станало това.“

И нещастният циганин беше измислил и датата, и кръчмата, и полка, от който били неговите мними слушатели, а когато се връщал от разпит, избягал от гарнизонния затвор.

— Вие не искате да признаете нищо — каза съдията Бернис, след като Швейк запази гробно мълчание, — вие не искате да кажете защо сте тук, защо сте затворен? На мене обаче бихте могли да го кажете, преди да ви го кажа сам. Напомням ви още веднъж да си признаете. За вас ще бъде по-добре, защото с това ще улесните следствието и ще си намалите наказанието. В това отношение ние не се различаваме от цивилните.

— Разрешете да доложа — чу се добродушният глас на Швейк, — аз попаднах в гарнизонния затвор, понеже ме намериха на улицата.

— Как така?

— Много просто, господин съдия. Примерно аз ще ви го обясня така. На нашата улица живееше един въглищар. Той имаше съвсем невинно двегодишно момченце, което веднъж отишло пеша от Винохради чак в Либен^[24], където един стражар го намерил да седи на тротоара. Стражарят отвел момченцето в участъка и то било затворено там, представяте ли си — двегодишното детенце. Момченцето било, както виждате, съвършено невинно и все пак го затворили. А даже и да е знаело да говори, то пак не би могло да обясни, ако биха го попитали

защо е затворено. Случаят с мене е горе-долу същият. Мене също така ме намериха на улицата.

Проницателният поглед на съдия-следователя се плъзна по фигурата на Швейк и по лицето му, но се разби в него. Такова безразличие и невинност се излъчваха от цялото същество, което стоеше пред него, че Бернис започна да ходи нервно по канцеларията и ако не беше обещал на фелдкурата, че ще му изпрати Швейк, дявол знае как можеше да свърши цялата работа.

Най-после той спря отново при бюрото си.

— Слушайте — рече той на Швейк, който безразлично гледаше пред себе си, — ако се срещнем още веднъж, вие хубаво ще ме запомните. Отведете го!

Докато връщаха Швейк в № 16, съдията Бернис заповяда да извикат щабния тъмничар Славик.

— До второ нареждане — каза той лаконично — Швейк се изпраща на разпореждането на господин фелдкурата Кац. Да се приготвят документите за освобождаването му и двама души да го придружат до господин фелдкурата.

— Да му сложим ли пранги за из пътя, господин поручик?

Съдията удари с пестник по бюрото:

— Вие сте говедо. Не ви ли казах достатъчно ясно: да се приготвят документи за освобождаване.

И всичко, което се бе натрупало този ден в душата на съдия-следователя, капитан Линхарт и Швейк, се изля като пълноводна река върху щабния тъмничар. Съдията Бернис завърши с думите:

— А сега разбрахте ли какво короновано говедо сте?

Така собствено би трябвало да бъдат наричани само кралете и императорите, но дори и простият щабен тъмничар, некоронована глава, не остана доволен. Като излезе, той срита арестанта, който почистваше коридора.

Що се отнася до Швейк, у щабния тъмничар се затвърди убеждението, че той трябва да преспи в гарнизонния затвор поне още една нощ, за да разбере от сладостите му.

Нощта, прекарана в гарнизонния затвор, принадлежи винаги към милите спомени.

До № 16 бе карцерът, мрачна дупка, откъдето и тая нощ долиташе воят на някакъв войник, комуто фелдфебелът Ржепа, по заповед на щабния тъмничар, чупеше ребрата заради някакво дисциплинарно нарушение.

Когато воят притихна, в № 16 започна да се чува пукането на въшките, които попадаха между ноктите на затворниците през време на извършваната от тях оборка.

Над вратата, в една ниша на стената, газена лампа, снабдена с решетъчен предпазител, пръскаше мътна светлина и димеше. Миризмата на газ се смесваше с естествените изпарения на немитите човешки тела и с вонята от кофата, която винаги когато биваше използвана, разтваряше повърхността си, за да избълва нова вълна смрад в килията.

Лошото хранене затрудняваше процеса на храносмилането и повечето от затворниците страдаха от газове, които те изпущаха в нощната тишина, като придружаваха тия сигнали с най-различни шеги.

Откъм коридорите се чуваха отмерените крачки на часовите, от време на време шпионката на вратата се отваряше и през отвора надзърташе пазачът.

На средния нар някой разказваше с тих глас:

— Преди да се опитам да избягам и преди да ме сложат тук при вас, аз бях в № 12. Там са ония, по-леките де. Един ден при нас доведоха един човек, някакъв провинциалист. Бяха осъдили човечеца на две седмици, понеже приемал у себе си войници за нощуване. Отначало мислили, че е замесен в някакъв заговор, но после се разбра, че го правел за пари. Трябвало да бъде затворен при най-леките, но понеже там нямало място, попаднал при нас. Кой знае как му бяха разрешили да си подобрява храната, да се храни сам — и какво ли не беше си надонесъл от къщи, какво ли не му пращаха! И да пуши, също му позволяваха. Имаше два бута шунка, огромни самуни хляб, яйца, масло, цигари, тютюн, с една дума, за каквото и да си помисли човек, всичко можеше да намери в двете му раници. А той, чешитът му с чешит, мислеше, че всичкото трябва да си го изяде сам. Като видяхме, че не се сеца, започнахме да си просим от него и да го убеждаваме, че трябва да раздели с нас храната си, както правеха останалите, когато получеха нещо, но той, цицията му с циция, отказа. Не можело, щял бил да стои две седмици в затвора и щял да си развали стомаха със

зелето и гнилите картофи, които ни даваха. „Давам ви, кай, цялата си дажба и хляба, отказвам се от тях, делете си ги помежду си или пък се редувайте.“ И ще ви кажа, той беше един такъв изнежен човек, че не искаше да сяда даже и на кофата, ами чакаше винаги сутринта да ни изведат на разходка, та да си свърши работа в нужника на двора. Толкова беше разглезен, че си беше донесъл и клозетпапир. „Да ти плюем на дажбата“ — казахме му ние и търпяхме ден, втори, трети. А той, шашкѝнинѝт, лапа шунка, маже си хляба с масло, чупи си яйца, с една дума, живее. Пуши цигари, а на нас и да шмърѝкнем не дава. Забранено било да пушим, ако го видел пазачѝт, че ни дава да шмърѝкаме, щели да го затворят. Та, както ви казах, търпяхме ние три дни. На четвъртия ден през нощта му видяхме сметката. Събужда се шашкѝнинѝт сутринта, а аз забравих да ви кажа, че всяка сутрин, обед или вечер, преди да започне да се тѝпче, той най-редовно се молеше, много дълго се молеше. Та прочете си молитвата той и тая сутрин и потѝрси раниците си под нара. Колкото до раниците, те си бяха там, но се бяха изсушили, сбѝрѝчкали като сушени сливи. Развика се, че го били обрали, оставили му само клозетпапира. После около пет минути той мълча, мислеше, че сме се пошегували и сме скрили някъде храната. И дори ни рече весело: „Знам ви аз, големи шмекери сте вие, ще ми върнете всичко, ама майсторски го направихте.“ С нас лежеше и един либенец^[25] и той взе, че му каза: „Знаете ли какво, покрийте се с одеялото си и бройте до десет. После идете вижте раниците си.“ Ограбеният като послушно момче се покри и започна да брой: „Едно, две, три...“ А либенецѝт му вика: „Не бива, кай, толкова бѝрѝже, трябва много бавно.“ И оня, под одеялото, започна да брой бавно, с прекѝсвания: „Едно — две — три...“. Като преброи до десет, излезе изпод одеялото и взе да проверява раниците си. „Господи, а бе, хора — развика се той, — че те са празни както по-рано.“ Да бяхте видели смахнатото му лице, ние си умряхме от смях. Но либенецѝт каза: „Опитайте още веднѝж.“ И вярвате ли, той толкова се беше шашнал, че опита още веднѝж и като видя, че в раницата му пак няма нищо друго освен клозетпапир, започна да удря по вратата и да вика: „Обраха ме, обраха ме, помощ, отворете, за бога, отворете!“ Веднага довтасаха, извикаха щабния тѝмничар и фелдфебела Ржепа. Ние всички до един казахме, че е полудял, че снощи до късно се тѝпкал и че излапал всичко. А той само плаче и непрекъснато повтаря: „Нали щяха да

останат поне трохи някъде.“ Тогава започнаха да търсят трохи, ама не намериха, защото и на нас чавка не ни беше изпила ума. Всичко, което не можахме да изядем сами, изпратихме по пощата — но едно въженце на втория етаж. Не намериха никакви улики срещу нас, въпреки че идиотът си пееше все своето: „Но нали поне трохи трябва да са останали някъде?“ Цял ден той не тури нищо в устата си, само следеше дали някой от нас няма да започне да яде нещо или да пуши. На другия ден на обед той пак не се докосна до яденето, но вечерта гнилите картофи и армеята му се усладиха, само че той вече не се молеше както преди, когато си хапваше шунка и яйца. По-късно един от нас се сдоби по някакъв начин с цигари отвън. Тогава оня за първи път проговори с нас, поиска да му дадем да шмръкне. Ама ние нищо не му дадохме.

— И-и-и, а пък аз се уплаших, че сте му дали — обади се Швейк, — всичко щяхте да развалите. Такова благородство го има само в романите, а в гарнизонния затвор при тия обстоятелства това би било глупост.

— А защо не му направихте мечка? — обади се някой.

— А, виж, това не се сетихме.

Последва тих спор дали е трябвало да му хвърлят одеялото, или не. Мнозинството беше „за“.

Приказките полека-лека стихнаха. Един по един затворниците заспиваха, като се чешеха под мишниците, по гърдите и корема, защото по съответните части в бельото се въдят най-много въшки. Заспиваха и се завиваха презглава с въшливите си одеяла, за да не им пречи светлината на газената лампа...

Сутринта в осем часа извикаха Швейк да отиде в канцеларията.

— Вляво от канцеларската врата има плювалник, там хвърлят фасове — учеше един от затворниците Швейк. — После на първия етаж ще минеш също така покрай един плювалник. Коридорите се метат чак в девет часа, сигурно ще намериш нещо.

Но Швейк измами надеждите им. Не се върна вече в № 16. Деветнадесетте чифта долни гащи започнаха да правят различни догадки и допускат най-различни неща.

Един луничав войник от опълчението, който бе надарен с най-буйна фантазия, разпространи, че Швейк застрелял своя командир, капитана, и днес го завели на разстрел на Мотолското стрелбище.

-
- [1] Чехи на полицейска служба в Австро-Унгария. — Б.пр. ↑
- [2] За стрелба! Огън! — Б.пр. ↑
- [3] Строго да се пази, да се наблюдава! — Б.пр. ↑
- [4] Коменданта на килията. — Б.пр. ↑
- [5] Военен свещеник. — Б.пр. ↑
- [6] Вървете си, литургията свърши. ↑
- [7] Помощник на католически свещеник. — Б.пр. ↑
- [8] Д-р Теодор Кон — архиепископ в Оломоуц (1900), атакуван от католическите среди заради плебейския си и еврейски произход и строгостта, която проявил при управлението на архиепископския имот, ограбван дотогава от различни управители и наематели. — Б.пр. ↑
- [9] Йозеф Сватоплук Махар (1864–1944) — известен чешки поет, настроен антиклерикално. Въпреки това в 1903 г. се застъпил за архиепископ Теодор Кон, — Б.пр. ↑
- [10] Игумен на Емауския манастир в Прага. (След 1920 г. емигрира в Германия и става почитател на Хитлер.) — Б, пр. ↑
- [11] Игра на карти. — Б.пр. ↑
- [12] Мирно! — Б.пр. ↑
- [13] Игра, подобна на бъз; за удряне се поднася ръка, но не под мишницата, а на задните части. — Б.пр. ↑
- [14] Да, за душевния мир, много добре. — Б.пр. ↑
- [15] Много добре, нали така, господа. — Б пр. ↑
- [16] Католически светия. — Б.пр. ↑
- [17] Старогръцка гама. — Б.пр. ↑
- [18] Кръгом! Свободни сте! — Б.пр. ↑
- [19] Министрант — помощник на свещеника през време на богослужението. — Б.пр. ↑
- [20] Утринна служба при коледни пости. — Б.пр. ↑
- [21] Макао — хазартна игра на карти. — Б.пр. ↑
- [22] Тридесет на сто от затворените в гарнизонния затвор прекараха там цялата война, без да ги извикат поне веднъж на разпит. — Б.пр. ↑
- [23] На Н. В. военнополовия съд. — Б.пр. ↑
- [24] Отдалечени пражки квартали. — Б.пр. ↑
- [25] От квартал Либен. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК СВРЪЗКА НА ВОЕННИЯ ПРОПОВЕДНИК

I

Одисеята му продължава с почетен ескорт от двама войници с натъкнати щикове, които трябва да го заведат при фелдкурата.

Конвоиращите го бяха хора, които взаимно се допълваха. Докато единият беше дълъг като върлина, другият беше нисък и шишкав. Дългият куцаше с десния си крак, шишкавият — с левия. И двамата служеха в тила поради обстоятелството, че някога, още преди войната, бяха освободени от военна служба.

Те вървяха сериозни край тротоара и от време на време поглеждаха под око Швейк, който вървеше между тях и козируваше на всички срещнати. Цивилните му дрехи бяха се загубили в склада на гарнизонния затвор заедно с фуражката, с която беше тръгнал на война.

Преди да го освободят от затвора, му дадоха старо войнишко облекло, останало от някой шишко, с цяла глава по-висок от Швейк.

В панталоните, които беше облякъл, можеха да се поберат още трима швейковци. Безбройните гънки от краката чак до гърдите му, докъдето стигаха панталоните, неволно предизвикваха учудването на минувачите. Невъобразимо голяма куртка с кръпки на лактите, мазна и мръсна, се ветрееше около тялото на Швейк като палто на плашило. Панталоните му висяха на него като клоунски костюм на някой циркаджия. Войнишката му фуражка, която също така бе сменена в гарнизонния затвор, покриваше и ушите му.

На усмивките на минувачите Швейк отговаряше с меката си усмивка, с топлината и негата на добродушните си очи.

Така вървяха те към Карлин^[1], към жилището на фелдкурата.

Пръв заговори с Швейк дребният шишкав войник. Те бяха тъкмо на Мала страна^[2], долу под аркадите.

— Откъде си? — запита дребният шишкав войник.

— От Прага.

— Няма ли да ни избягаш?

В разговора се намеси дългучът. Много интересно явление е, че докато ниските и дебели хора в повечето случаи биват добродушни оптимисти, високите и сухите, напротив, биват скептици.

И затова Крачун каза на Малчо:

— Ако може, ще избяга.

— Защо пък ще бяга — възрази малкият шишко, — и без това го освободиха от гарнизонния затвор. Виждаш ли тоя пакет?

— Че какво има в него? — запита дългучът.

— Отде да знам.

— Виждаш ли, не знаеш, пък приказваш.

Карловия мост минаха при пълно мълчание. На Карлова улица малкият шишко отново се обърна към Швейк:

— Не знаеш ли защо те водим у фелдкурата?

— За да ме изповяда — отговори наслуки Швейк, — утре ще ме бесят. Те винаги правят така, наричат го духовна утеха.

— А защо ще те, кажи го де, таковат... — предпазливо попита дългучът, докато дебелият състрадателно погледна Швейк.

И двамата бяха селяни занаятчии, глави на семейства.

— Не знам — отговори Швейк с добродушна усмивка, — аз нищо не знам. Така ми е било писано, види се.

— Трябва да си се родил под лош знак — осведомено отговори малкият. В гласа му трептеше съчувствие. — У нас в Ясена при Йозефов през пруската война обесили едното по същия начин. Дошли, взели го, нищо не казали и го обесили в Йозефов.

— Аз мисля — скептично каза дългучът, — че за нищо и никакво не могат обеси човека, все трябва да се намери някаква причина, та да могат да оправдаят постъпката си.

— Причини се търсят — отбеляза Швейк — в мирно време, но през време на война отделният човек не се взема под внимание. Не е ли все едно дали ще падне на фронта, или ще бъде обесен в тила? Не по врат, ами по шия.

— Я слушай, ти да не си от политическите? — запита дългучът. От тона, с който зададе въпроса, личеше, че започва да съчувствува на Швейк.

— Политически съм повече, отколкото трябва — усмихна се Швейк.

— Ти да не би да си национален социалист^[3]? — Сега пък малкият шишко започна да проявява предпазливост. — Какво ни интересува цялата работа — рече той изведнъж, — навсякъде има толкова хора, които ни наблюдават. Поне да бяхме снели щикове в някой пасаж, за да не ни гледат всички. Ти нали няма да избягаш? Иначе само беля ще ни докараш на главите. Нямам ли право, Тоник? — обърна се той към дългуча, който тихичко му каза:

— Можем да снемем щикове. Той е наш човек.

Престанал беше да се съмнява и душата му бе изпълнена от състрадание към Швейк. Отбиха се в един подходящ пасаж, снеха щикове си и дебелият позволи на Швейк да върви наред с него.

— Пуши ти се, нали? — каза той. — Ами дали... — Той искаше да каже: „Дали ще ти позволят да запушиш, преди да те обесят?“ — но не довърши изречението си, като се досети, че това не е уместно.

Запушиха и тримата. Спътниците на Швейк започнаха да му разказват за семействата си, останали в родните им места около Храдец Кралове, за жените, за децата си, за нивиците, за единствената си крава.

— Жаден съм — рече Швейк. Крачун и Малчо се спогледаха.

— И на нас ни се иска да се отбием някъде да прием по една — каза малкият, подразбрал съгласието на дългуча, — но някъде, където това няма да прави впечатление.

— Да идем в „Куклик“ — покани ги Швейк. — Ще си оставите оръжието в кухнята, кръчмарят Серабона е сокол^[4], няма какво да ви е страх от него. Има и оркестър: цигулка и акордеон — продължи Швейк, — там ходят и улични момичета и разни други добри посетители, които не смеят да се мяркат в Представителния дом^[5].

Крачун и Малчо се спогледнаха още веднъж, а след това дългучът каза:

— Да идем, Карлин е още далече.

Из пътя Швейк им разказа различни анекдоти, така че в „Куклик“ те влязоха в добро настроение и постъпиха точно така, както ги беше посъветвал той. Скриха пушките си в кухнята и влязоха в заведението, където цигулката и акордеонът изпълваха помещението със звуците на модната песен: „На Панкрац, там на билото, алея хубава извива...“

Някаква госпожица, която бе седнала на коленете на процъфтял младеж с безупречна пътека на гладко сресаната си коса, пееше с пресипнал глас: „Аз приятелка си имах, ала друг ми я отне“.

На една маса спеше пиян амбулантен продавач на сардели. От време на време той се събуждаше, удряше с юмрук по масата и профъфляше: „Не може така“ и отново заспиваше. Зад билиярда под огледалото бяха седнали други три госпожици и подвикваха на един ж.п. кондуктор: „Млади господине, поръчайте ни вермут.“ Край оркестъра двама се караха. Единият видял със собствените си очи как вчера патрулът гепил някаква Маржка, другият твърдеше, че тя отишла да спи с някакъв войник в хотела „Валше“.

До самата врата седеше един войник и разказваше на няколко цивилни как бил ранен в Сърбия. Ръката му беше превързана, джобовете — пълни с цигари, които му бяха подарили цивилните. Твърдеше, че не може да пие повече, но един от компанията, плешиво старче, непрестанно го подканяше: „Пий бе, войниче, кой знае дали ще се видим вече. Да поръчам ли да ти изсвирят нещо? Обичаш ли «Сираченце останало»?“

Това беше любимата песен на плешивия старик и наистина след малко цигулката и акордеонът проточиха плачливата мелодия, при което очите на дядката се насълзиха и той запя с треперлив глас: „А щом като пораснало, за майка си питало, за майка си питало...“

От една съседна маса някой се обади:

— Маъни тиа работи. Оди копай гробища. Чувай си го за дамазлък. Разкарай се с това сираченце.

И като качулка на всичко от вражеската маса някой започна да пее: „И днес празнувам разлъка, сърце ми плаче за теб...“

— Франта! — извикаха те на ранения войник, след като изпяха песента си и заглушиха „Сираченце останало“. — Остави тия баламчета и ела седни при нас. Плюй им на масата и дай насам малко цигари! Що си седнал да им разправяш на тия простаци?

Швейк и войниците, които го придружаваха, наблюдаваха с интерес всичко това.

Швейк се задълбочи в спомени. Разказа им, че преди войната често посещавал заведението. Тук често идвал на проверка и полицейският комисар Драшнер, а проститутките се страхували много

от него и съчинявали песнички в тъкмо обратен смисъл. Веднъж пеели хорово:

*През времето на Драшнер
тук стана бой голям.
Пияна беше Мара,
от Драшнер не я беше страх.*

Неочаквано дошъл Драшнер със свитата си, страшен и неумолим. Това било като гръм от ясно небе. Тайните агенти притиснали всички в ъгъла. Той, Швейк, също бил между притиснатите до стената, защото, когато комисарят го поканил да се легитимира, той, нали си е Марко Тотев, го запитал: „Имате ли разрешение от Дирекция на полицията?“

Швейк си припомни и за поета, който седял обикновено под огледалото и сред общата врява в „Куклик“ под звуците на акордеона пишел стихотворения и ги четял на проститутките.

Войниците, които съпровождаха Швейк, напротив, нямаха подобни реминисценции. За тях това беше нещо свършено ново. Започваше да им харесва. Най-първо шишкото се почувствува напълно доволен. Тоя род хора, наред с оптимизма си, притежават голяма наклонност към епикурейство. Дългучът известно време води борба със себе си. И както се бе освободил от скептицизма, така постепенно започна да се освобождава от своята сдържаност и от последния остатък предпазливост.

— И аз ще потанцувам — рече той след петата бира, като гледаше как двойките танцуват фокстрот.

Шишкото се отдаде напълно на чувствените наслади. До него беше седнала госпожица, която говореше двусмислици. Очите му светеха.

Швейк пиеше. Дългучът изкара танца и се върна с партньорката си на масата. След това те пяха, танцуваха, непрекъснато пиеха и потупваха компаньонките си. И в атмосферата на продажната любов, никотина и алкохола витаеше незабележимо старата максима: „След нас, ако ще и потоп!“

Следобед към тях се присъедини някакъв войник и предложи срещу пет крони да им направи флегмона^[6] и отравяне на кръвта. Каза, че спринцовката му била в него, така че веднага можел да им направи инжекция с газ в крака или ръката^[7]. Щели да лежат най-малко два месеца, а ако подлютвали раната със слюнки, може би и половин година, след което щели да бъдат освободени от военна служба.

Дългучът, който беше загубил напълно равновесието си, отиде с войника в нужника и си би в крака една подкожна инжекция с газ.

Когато се свечери, Швейк напомни, че е време да тръгнат към фелдкурата. Малкият шишко, който беше започнал да бръщолеви безсмислици, се опита да убеди Швейк да поостанат още. Дългучът също беше на мнение, че фелдкуратът може да почака. На Швейк обаче не му правеше вече никакво удоволствие да стои в „Куклик“ и затова ги заплаши, че ще тръгне сам.

Тогава те потеглиха, но Швейк трябваше да им обещае, че ще се отбият още някъде.

Отбиха се в едно малко кафененце зад „Флоренция“, където шишкото продаде сребърния си часовник, за да могат да се повеселят още малко.

Оттам вече Швейк ги поведе под ръка. Това му създаваше голям труд. Краката им непрекъснато се подгъваха, а самите те непрекъснато настояваха да се отбият още някъде. Шишкото насмалко щеше да загуби пакета, който носеше за фелдкурата, така че Швейк бе принуден да го понесе сам.

Когато се зададеше офицер или някое друго началство, Швейк непрекъснато трябваше да ги подсеца. След свръхчовешки усилия и мъки Швейк успя да ги довлече до дома на бул. Краловски, в който живееше фелдкуратът.

Сам той натъкна щиковете на пушките им и с по едно ръгване в ребрата ги принуди да водят те него, а не той тях.

На първия етаж, където имаше визитна картичка „Ото Кац, фелдкурат“, им отвори някакъв войник. От стаята долитаха гласове и звън на шишета и чаши.

— Wir... melden... gehorsam... Herr... Feldkurat... — с голямо затруднение можа да изрече дългучът, като отдаваше чест на войника. — Ein Paket... und ein Mann gebracht^[8].

— Влизайте вътре — рече им войникът, — къде успяхте да се наредите така? Господин фелдкурятът също... — и войникът се изплю.

Той взе пакета и се отдалечи. В коридора те чакаха дълго, докато най-после вратата се отвори и през нея в коридора не влезе, ами се втурна фелдкурятът. Той беше само по жилетка, в ръката си държеше пура.

— Значи, тука сте вече — каза той на Швейк, — доведоха ви, а? Е, имате ли кибрит?

— Съвсем не, господин фелдкурят, нямам кибрит.

— Е, а защо нямате кибрит? Всеки войник трябва да има кибрит, за да може да си пали. Войник, който няма кибрит, е... какво е?

— Той е без кибрит, господин фелдкурят — отговори Швейк.

— Много добре, той е без кибрит и не може да послужи никому. Това, значи, едно. А сега второ. Краката ви миришат ли, Швейк?

— Съвсем не, господин фелдкурят.

— Това, значи, второ. А сега — трето, пиете ли ракия?

— Съвсем не, господин фелдкурят, само ром.

— Добре, погледнете тоя войник. Взех го назаем за днес от поручик Фелдхубер, негова свръзка е. А той не пие нищо, той е въз-въз-въз-държател и затова ще отпътува за фронта с някоя бойна рота. За-за-щото такъв човек не може да ми бъде нужен. Това не е свръзка. Това е крава. Кравата пие само вода и мучи като вол.

— Ти си въздържател — обърна се той към войника, — как не-не те е срам, простак с простак. Заслужаваш да те напляска човек.

Сега фелдкурятът насочи вниманието си към тия, които бяха довели Швейк и които, в стремежа си да стоят прави, се клатушкаха, напразно опирайки се на пушките си.

— Вие сте се напили — рече военният проповедник, — напили сте се при изпълнение на служебния си дълг и затова ще заповядам да ви за-затворят. Швейк, ще им вземете пушките, ще ги заведете в кухнята и ще ги пазите, докато не дойде патрул да ги отведе. Аз веднага ще телефони-ни-нирам в казармата.

И така думите на Наполеон: „На война ситуацията се променя всеки миг“ — намериха и тук пълното си потвърждение.

Сутринта двамата войници бяха подкарали Швейк под щиковете си и се бояха да не им избяга, после той сам ги доведе и накрая трябваше сам и да ги пази.

Отначало те не можаха да разберат какво става, едва когато ги затвориха в кухнята и когато видяха Швейк да стои на вратата с пушка и натъкнат щик, схванаха положението.

— Ех, иска ми се да пия нещо — въздъхна малкият оптимист, дългучът обаче отново бе получил пристъп на скептицизъм и каза, че цялата работа е мизерно предателство. Той с висок глас започна да обвинява Швейк, че ги е докарал до това положение, упрекна го, задето ги залъгвал, че утре щели да го бесят, сега те виждали, че всичко било измама: и изповедта, и обесването.

Швейк мълчеше и се разхождаше пред вратата.

— Ей, че говеда излязохме! — провикна се високият.

Най-после, като изслуша всички обвинения, Швейк заяви:

— Сега поне виждате, че войната не е никакво удоволствие. Аз си изпълнявам дълга. И аз я бях загазил също като вас, но, както казват хората, на мене ми се усмихна щастието.

— Ех, как ми се пие! — повтаряше отчаян оптимистът. Дългучът стана и с несигурна крачка отиде до вратата.

— Пусни ни да си вървим, колега — рече той на Швейк, — защо ни погаждаш такива номера?

— Махай се настрана — отговори Швейк, — аз съм длъжен да ви пазя. Сега не се познаваме.

На вратата се появи фелдкуратът.

— Не, не се обажда дяволската казарма. Въ-вървете си, значи, и по-помнете, че в службата п-п-пиянство няма. Марш!

За честта на фелдкурата трябва да кажем, че той не беше телефонирал в казармата, защото нямаше телефон, и беше говорил само във фасонката на нощната лампа.

[1] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[2] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[3] Член на дребнобуржоазната национално-социалистическа партия през австрийско време, основана от И. В. Клофач. — Б.пр. ↑

[4] Сокол — в Австро-Унгария патриотична чешка физкултурна организация. — Б.пр. ↑

[5] Първокласно заведение в Прага. — Б.пр. ↑

[6] Дифузно гнойно възпаление на хлабавата съединителна тъкан под кожата или между органите. — Б.пр. ↑

[7] Доста ефикасно средство за попадане в болницата. Но миризмата на газ, която остава в отока, е предателска. Бензинът е по-добър, защото по-скоро изветрява. По-късно за същата цел се употребяваше етер с бензин, а още по-късно откриха ново, още по-усъвършенствувано средство. — Б. а. ↑

[8] Господин фелдкурат, моля разрешение да доложа. Донесохме ви един пакет и един човек. — Б.пр. ↑

II

Вече трети ден Швейк беше свързка на фелдкурат Ото Кац, но през това време той го видя само веднъж. На третия ден дойде свързката на поручик Хелмих и покани Швейк да иде да си прибере началството.

Из пътя той разправи на Швейк, че фелдкуратът се скарал с поручика, счупил пианото му, сега бил пиан като свиня и не искал да си иде в къщи.

Поручик Хелмих бил също пиан и изхвърлил фелдкурата в коридора, където последният седял на пода край вратата и дремел.

Щом пристигна на местопроизшествието, Швейк раздрусал фелдкурата, а когато последният изръмжа и отвори очи, Швейк изкозирува и каза:

— Господин фелдкурат, разрешете да доложя. Аз пристигнах.

— Че какво търсите тук?

— Трябвало да дойда да ви взема, господин фелдкурат.

— Значи, вие трябвало да дойдете да ме вземете — а къде ще идем?

— У дома ви, господин фелдкурат.

— Защо пък трябвало да си ходя у дома — не съм ли си в къщи?

— Съвсем не, господин фелдкурат, вие се намирате в коридора на чужда къща.

— Че как — съм — попаднал тук?

— Били сте на гости, господин фелдкурат.

— На — на — гости не съм бил. — И — имате — грешка.

Швейк дигна фелдкурата и го изправи до стената. Фелдкуратът се клатеше от една страна на друга, политаше върху него, прегръщаше го, като казваше:

— Ще падна. Ще падна — повтори той още веднъж, като се усмихваше като идиот. Най-после Швейк успя да го притисне до стената, но той започна да дреме и в новото си положение.

Швейк го събуди.

— Какво обичате? — каза фелдкуратът, като направи напразен опит да се смъкне по стената и да седне на пода. — Кой сте вие?

— Аз, господин фелдкурат — отвърна Швейк, като придържаше фелдкурата към стената, — съм свързката ви.

— Аз нямам никаква свързка — рече фелдкуратът с голяма мъка, като направи нов опит да се стовари върху Швейк, — аз не съм никакъв фелдкурат. Аз съм свиня — добави той с искреността на пияница, — пуснете ме, господине, не ви познавам.

Тая малка борба завърши с абсолютна победа на Швейк. Той се възползува от надмощието си, за да смъкне фелдкурата по стълбите долу в пасажа, където фелдкуратът оказа упорита съпротива при опита на Швейк да го измъкне на улицата.

— Аз, господине, не ви познавам — твърдеше той през време на борбата, като непрекъснато гледеше Швейк в очите. — Познавате ли вие Ото Кац? Това съм аз. Аз съм ходил при архиепископа — ревеше той, като се държеше за вратата на пасажа. — От мене се интересува Ватиканът, разбирате ли?

Швейк изостави официалностите като: „разрешете да доложа“, „тъй вярно“ и „съвсем не“ и заговори с фелдкурата със съвсем интимен тон.

— Пусни, ти казвам — рече той, — или ще те перна през това ръчище. Отиваме си в къщи, и толкоз. Никакви приказки.

Фелдкуратът пусна вратата и се строполи върху Швейк:

— Да се отбием тогава някъде, но при „Шухите“ няма да ида, имам да им давам.

Швейк го полуизбута, полуизнесе от пасажа и го повлече към къщи.

— Кой е тоя господин? — попита един от минувачите.

— Брат ми — отговори Швейк, — пуснали го в отпуска, та дошъл да ме види, и от радост се напил, понеже ме мислел за убит.

Фелдкуратът, който си тананикаше някакъв мотив от оперета, изкълчен до неузнаваемост, дочу последните думи и се обърна към минувачите:

— Който от вас е умрял, в срок от три дни да съобщи в погребалната служба, за да опеят трупа му.

И потъна в мълчание, като се силеше да падне по носа си на тротоара. Швейк го беше хванал под ръка и го мъкнеше към къщи.

Изнесъл главата си напред и повлякъл крака като котка с пречупен гръбнак, фелдкуратът си тананикаше:

— Dominus vobiscum;^[1] et cum spiritu tuo^[2]! Dominus vobiscum.

На пиацата Швейк остави фелдкурата да седи до една стена и отиде да преговаря с файтонджиите да го закарат в къщи.

Един от тях заяви, че познава много добре тоя господин, карал го бил веднъж, но никога вече нямало да повтори.

— Повърна във файтона и изпоцапа всичко — изрази се той без заобикалки — и даже не ми плати. Разкарвах го повече от два часа, докато намери жилището си. Едва подир една седмица, след като бях ходил при него около три пъти, той ми даде всичко на всичко пет крони.

След дълги преговори един от файтонджиите се реши да ги откара.

Швейк се върна при фелдкурата, който беше заспал. През това време някой бе снел черното му бомбе, тъй като той ходеше обикновено цивилен, и го беше задигнал.

Швейк го събуди и с помощта на файтонджията го настани във файтона. Във файтона фелдкуратът изпадна в съвършено тъпо състояние и взе Швейк за полковник Юст от седемдесет и пети пехотен полк и повтори няколко пъти подред:

— Не се сърди, приятелю, че ти говоря на „ти“. Аз съм свиня.

По едно време, навярно от друсането на файтона, главата му се поизбистри. Той се изправи и започна да пее откъслек от непозната песен. Възможно е това да беше негова измислица.

*Време златно бе тогава,
в скута му си аз седях.
Ний живеехме си двама
край Домажлице в Мерклин.*

След малко обаче той изпадна в съвършена тъпота и като се обърна към Швейк, попита го с намигване:

— Как се чувствувате, милостива госпожице? Ще идете ли някъде на летуване — каза той след кратка пауза и понеже всичко му се виждаше двойно, попита: — Вие сте имали голям син? — При това с пръста си сочеше Швейк.

— Сядай! — извика Швейк, когато фелдкуратът поиска да стъпи на седалката. — Недей мисли, че не мога да те науча на ред.

Фелдкуратът стихна, малките му свински очички се загледаха навън, но той все не можеше да разбере какво собствено става с него.

Объркал беше напълно всички понятия и като се обърна към Швейк, каза печално:

— Мадам, дайте ми първа класа.^[3]

Направи опит да си свали панталоните.

— Веднага да се закопчееш, свиня такава — кресна му Швейк, — всички файтонджии те знаят вече, повръщал си вече във файтон, още това остава! Да не си въобразяваш, че и тоя път се возиш гратис, както последния път!

Фелдкуратът меланхолично подпря глава на ръцете си и запя:

Никой веч не ме обича ...

Внезапно обаче той прекъсна пеенето си и забеляза:

— Entschuldigen Sie, lieber Kamerad, Sie sind ein Trottel, ich kann singen, was ich will.^[4]

По всяка вероятност той искаше да изсвири с уста някаква мелодия, но вместо това от устата му се откъсна такова могъщо прррр, че файтонът спря...

Когато продължиха след това, по покана на Швейк, фелдкуратът започна да пали цигарето си.

— Не иска да се запали — каза той отчаян, след като издраска цяла кутия кибрит, — защото ми духате.

В същия момент обаче той загуби нишката и започна да се смее:

— Ей, че смешно, ние двамата пътуваме сами в трамвая, нали, колега? — Започна да бърка по джобовете си. — Загубил съм си билета! — развика се той. — Спрете, билетът трябва да се намери!

После махна безразлично с ръка:

— Нека карат...

И пак се разбърбори:

— В най-честите случаи... Да, разбира се... Във всички случаи... Имате грешка... Втори етаж ли? Това не е извинение... Не

става въпрос за мене, а за вас, милостива госпожо... Плаща... Едно турско кафе.

В полусън той започна да се кара с някакъв въображаем опонент, който му оспорваше правото да седи до прозореца в ресторанта. После той сметна, че файтонът е влак и като се издаде навън, извика на чешки и немски:

— Нимбург^[5], който ще слиза, да слиза!

Швейк го дръпна обратно и фелдкуратът, забравил влака, започна да имитира различни животински гласове. Най-дълго време той имитира петела и неговото „кукуругуу“ дълго еча победоносно от файтона.

Въобще известно време той бе извънредно оживен, немирен и се опитваше да изпадне от файтона, като псуваше хората, покрай които минаваше файтонът, и ги наричаше уличници. После захвърли на улицата носната си кърпа и се развика да спрат, понеже бил изтървал багажа си. След това захвана да разказва:

— В Будейовице имаше един барабанчик. Ожени се. След една година умря.

Прихна да се смее.

— Много интересен анекдот, нали?

През цялото време Швейк се държеше с него безогледно строго.

При всички опити на фелдкурата да се пошегува невинно, като например да изпадне от файтона, да счупи седалката, Швейк непрекъснато го ръгаше в ребрата, което фелдкуратът приемаше с необикновена безчувственост.

Само веднъж той направи опит да се възпротиви и да изскочи от файтона, като заяви, че няма да продължи по-нататък, защото е разбрал, че вместо в Будейовице пътуват за Подмокли. В течение само на една минута Швейк ликвидира съпротивата му без остатък и го принуди да се върне в предишното си положение на седалката, като внимаваше да не заспи. Най-нежното, което произнесе Швейк през време на този инцидент, беше:

— Недей спа, мърша такава!

Фелдкуратът изведнъж получи припадък на меланхолия и като попита Швейк дали е имал майка, заплака.

— Аз, хорица, съм сам-самичък на тоя свят — развика се той от файтона, — съжалете ме, приберете ме!

— Недей ме резили — напомняше му Швейк, — престани, всички ще кажат, че си се натаральянкал.

— Нищо не съм пил, приятелче — отговори фелдкуратът, — съвсем съм трезвен.

Внезапно обаче той стана и изкозирува:

— Ich melde gehorsamst, Herr Oberst, ich bin besoffen.^[6]

— Аз съм свинче — повтори той най-малко десет пъти с отчаяна откровена безнадеждност.

И като се обърна към Швейк, започна да му се моли с голяма упоритост и да му досажда:

— Изхвърлете ме от автомобила. Защо ме возите със себе си?

Седна и замърмори:

— Около месеца има кръгове. Господин капитан, вярвате ли в безсмъртието на душата? Конят може ли да иде в рая!

Той започна гласно да се смее, но след малко се натъжи и апатично се загледа в Швейк, като продума:

— Позволете, господине, аз съм ви виждал някъде. Били ли сте във Виена? Помня ви от семинарията.

Известно време той се забавлява, като декламираше латински стихове:

— Aurea prima satast aetas, quae vindice nullo.^[7]

— По-нататък не го помня — рече той, — изхвърлете ме навън. Защо не искате да ме изхвърлите? Нищо няма да ми стане. Искам да падна по носа си — заяви той решително.

— Господине — продължи той пак с умоляващ глас, — скъпи приятелю, ударете ми плесница.

— Една или няколко? — попита Швейк.

— Две.

— На ...

Фелдкуратът започна да брой на глас плесниците, които му удряше Швейк, лицето му при това беше приело най-блажен израз.

— Много е полезно — каза той, — особено за стомаха, подпомага храносмилането. Ударете ми и една в устата.

— Сърдечна благодарност! — извика той, след като Швейк не закъсня да му угоди. — Много съм доволен. Разпорете жилетката ми, моля ви се.

Той започна да изявява най-разнообразни желания. Молеше Швейк да му изкълчи крака, да го души известно време, да му изреже ноктите, да му извади предните зъби.

Започна да проявява стремеж към мъченичество, като поиска Швейк да му откъсне главата и в чувал да я хвърли във Вълтава.

— Звездичките около главата ми биха ми стояли много добре — говореше той с ентузиазъм, — трябва ми около десетина.

После той започна да говори за конни надпрепусквания и веднага след това премина към балета, на която тема също така не се спря за дълго.

— Танцувате ли чардаш? — запита той Швейк. — Играете ли мечия танц? Ето така...

Поиска да подскочи, но се събори върху Швейк, който започна да го боксира и след това го сложи да седне на седалката.

— Искам нещо — рече фелдкуратът, — но не зная какво. Не знаете ли какво ми се иска? — Той оброни глава в пълно покорство пред съдбата.

— Какво ме интересува какво искам — каза той сериозно, — и вас, господине, няма какво да ви интересува това. Аз не ви познавам. С какво право се осмелявате да ме фиксирате? Умеете ли да фехтувате?

За един миг той стана нападателен и направи опит да събори Швейк от седалката.

После, когато Швейк го успокои, давайки му по недвусмислен начин възможност да изпита физическото си надмощие, фелдкуратът попита:

— Днес понеделник ли е или петък?

Заинтересува се също така дали е декември или юни и прояви необикновена способност да задава най-разнообразни въпроси.

— Женен ли сте? Обичате ли горгонзола^[8]? Имате ли дървеници в къщи? Как сте? Добре ли сте? Кучето ви да не би да е болно?

Стана много общителен. Разправяше, че има да дава за брича си, за бича и седлото, че преди години имал трипер и го лекувал с хиперманган.

— Нямаше време да се мисли за нищо друго — каза той, като хълцаше, — може би ви се струва доста неприятно? Но кажете, еах, еах, какво да се прави, еах? Вие вече ще ми простите.

— Автотерми — продължи той, забравил вече какво е говорил преди малко — се наричат тия съдове, които запазват първоначалната температура на разните напитки и ястия. Как мислите, колега, коя игра е по-справедлива: фербъл^[9] или дваисет и едно?

— Наистина, вече съм те виждал някъде! — извика той, като се опита да прегърне Швейк и да го целуне с лигавите си устни. — Не ходехме ли ние заедно на училище?

— Гледай, братче — рече той нежно, като галеше крака си, — колко си пораснал, откакто не съм те виждал. Радостта ми от нашата среща ще ме възнагради за всичките ми страдания.

После му дойде поетическо вдъхновение и той започна да говори за щастливите лица и горещите сърца, които ще се възвърнат в слънчевото сияние.

След това коленичи и започна да се моли: „Майко Марийо“, при което гласно се смееше.

Като спряха пред жилището му, Швейк и файтонджията видяха голяма мъка, докато го смъкнат от файтона.

— Още не сме пристигнали! — викаше фелдкуратът. — Помощ! Отвличат ме! Желая да продължа по-нататък! — В буквалния смисъл на думата той бе измъкнат от файтона като варен охлюв от черупката си. По едно време имаше опасност да го разкъсат на две, тъй като бе заклешил краката си в седалката.

При това той обаче се смееше, колкото му глас държи, че ги е изиграл:

— Ще ме скъсате, господа!

След това те го повлякоха през пасажа, по стълбите — чак до апартамента му и там го хвърлиха като чувал върху кушетката. Той заяви, че няма да плати нищо за автомобила, който не е поръчвал. Загубиха повече от четвърт час, докато му обяснят, че го е докарал файтон, а не автомобил.

Но и тогава той не беше съгласен да плати, като възразяваше, че се вози само в карета.

— Вие искате да ме изиграете — заяви фелдкуратът и намигна многозначително на Швейк и файтонджията, — нали вървахме пеш?

И изведнъж в прилив на великодушие той хвърли портмонето си на файтонджията:

— Вземи всичко, ich kann bezahlen^[10]. Няма да се караме за някакъв си крайцер^[11].

По-право, той трябваше да каже, че няма да се води спор за тридесет и шестте крайцера, тъй като в портмонето му нямаше повече. За щастие файтонджията го подложи на основно пребъркване, като през това време говореше нещо за някакви си плесници.

— Е, удари ме тогава — отговори му фелдкуратът, — мислиш, че не мога да понеса ли? И пет да ми удариш, понасям ги, щом са от теб.

В жилетката на фелдкурата файтонджията намери пет крони и си отиде, проклинайки съдбата и фелдкурата, който го беше забавил и бе развалил алъш-вериша.

Фелдкуратът дълго време не можа да заспи, все чертаеше някакви планове. Искаше да предприеме всевъзможни неща, да свири на пиано, да взема уроци по танц и да пържи рибки.

След това обеща на Швейк да му даде сестра си, каквато нямаше. Също така пожела да го отнесат в леглото и заспа, след като помоли да бъде признат в него човекът, равноценен елемент на свинята.

[1] Бог с вами. — Б.пр. ↑

[2] Со духом твоим. — Б.пр. ↑

[3] В Прага по това време в обществените клозети е имало две класи, както във влаковете, баните и болниците — първа и втора. — Б.пр. ↑

[4] Извинете, мили приятелю, вие сте бунак, аз мога да пея, каквото си искам. — Б.пр. ↑

[5] Град в Чехия. — Б.пр. ↑

[6] Господин полковник, моля, разрешете да доложа, аз съм се насмукал. — Б.пр. ↑

[7] Стих от Овидиевите „Метаморфози“: „Пръв бе златният век, когато без всякакво принуждение...“ — Б.пр. ↑

[8] Прочуто италианско сирене. — Б.пр. ↑

[9] Игра на карти. — Б.пр. ↑

[10] Мога да платя. — Б.пр. ↑

[11] Дребна австрийска монета. — Б.пр. ↑

III

На следната сутрин, когато влезе в стаята на фелдкурата, Швейк го намери легнал на кушетката и дълбоко замислен. Фелдкуратът не можеше да си обясни как са могли да го поляят по толкова странен начин, че панталоните му да залепнат о кожената кушетка.

— Господин фелдкурат, разрешете да доложа — рече Швейк, — снощи вие бяхте...

С няколко думи той му обясни, че прави огромна грешка, като мисли, че някой го е полял. Фелдкуратът, главата на когото беше натежала необикновено много, бе изпаднал в депресия.

— Не мога да си спомня — каза той — по какъв начин съм попаднал от леглото на кушетката.

— Та вие въобще не сте лягали в леглото си; щом пристигнахме снощи, ние ви сложихме на кушетката, по-нататък не бяхме в състояние да ви помръднем.

— Аз как се държах? Правих ли въобще някакви глупости? Да не би да съм бил пиан?

— Кьоркютюк — отвърна Швейк. — Съвсем, господин фелдкурат, дори бяхте изпаднали в малък делириум. Вярвам, че ще ви олекне, като се преоблечете и измиете.

— Чувствувам се като пребит — оплака се фелдкуратът — и после много съм жаден. Не налитах ли вчера на бой?

— Не беше толкова страшно, господин фелдкурат. А жаждата е последица от вчерашната жажда. Човек не може да се отърве от нея така лесно. Познавам един дърводелец, който за пръв път се напи срещу новата хиляда деветстотин и единадесета година. На първи януари сутринта той почувствува такава жажда и му беше толкова лошо, че си купи херинги и започна да пие отново. Така той я кара вече четвърта година и никой не може да му помогне, защото всяка събота се запасява с херинги за през цялата седмица. Това е чисто и просто въртележка, синджир марка, както казваше един стар фелдфебел от деветдесет и първи полк.

Фелдкуратът бе изпаднал в истински махмурлук и абсолютна депресия. Ако го чуеше някой в тоя миг, щеше да остане с

убеждението, че е редовен посетител на сказките на доктор Александър Батка^[1]: „Да обявим война на живот и смърт на алкохолния демон, който погубва най-добрите ни хора“ и че чете неговите „Сто искри на етиката“.

При фелдкурата всъщност вариантът беше малко по-друг.

— Поне — каза той — да бях пил благородни пития, като арак^[2], мараскин^[3] или коняк, ами съм взел да пия боровка^[4]. Сам се чудя как мога да я пия. Вкусът ѝ е отвратителен. Поне да беше вишновка. Хората си измислят различни мръсотии и ги пият като вода. Да вземем боровката: нито е вкусна, нито пък има някакъв цвят — пари ти само на гърлото. И поне да беше оригинална, неподправен дестилат от хвойна, каквато пих веднъж в Моравия. А тая, вчерашната, трябва да е била приготвена от дървесен спирт и някакви масла. Гледайте само как се оригвам.

— Ракията е отрова — реши той, — тя трябва да бъде неподправена, оригинална, истинска, а не такава, каквато я произвеждат евреите във фабриките си по синтетичен път. Същото е и с рома. Хубавият ром е рядкост.

— Виж, да имаше сега хубава ореховка^[5] — въздъхна той, — тя щеше да ми оправи стомаха. Ама такава ореховка, каквато има господин капитан Шнабел, дето живее в Бруска^[6].

Той започна да се бърка по джобовете и да проверява съдържанието на портмонето си.

— Имам всичко на всичко трийсет и шест крайцера. Дали да продам кушетката — съобразяваше той гласно, — какво ще кажете? Дали ще иска някой да я купи? На хазаина ще кажа, че съм я дал назаем или че някой я е откраднал. Не, няма да я продавам. Ще ви пратя при господин капитан Шнабел да вземете сто крони назаем. Оная вечер той спечели на карти. Ако не ви провърви там, ще идете във Вършовице^[7], в казармата, при поручик Малер. А ако не сполучите и там, ще идете на Храдчани^[8] при капитан Фишер. Ще му кажете, че съм изпил фуража на коня и че трябва да го платя. А ако и там не свършите работа, ще зложим пианото, пък нека става, каквото ще става. За всеки случай ще ви драсна няколко реда. Недейте се обезсърчава лесно. Кажете, че ми трябва, че съм останал съвсем без пари. Кажете, каквото ви дойде на ум, но не се връщайте с празни

ръце, защото ще ви изпратя на фронта. Попитайте капитан Шнабел къде купува ореховката и ми купете две бутилки.

Швейк изпълни блестящо задачата си. Неговата чистосърдечност и честното му лице му спечелиха пълно доверие. Навсякъде бяха убедени, че това, което говори, е истина.

И пред капитан Шнабел, и пред капитан Фишер, и пред поручик Малер Швейк намери за уместно да говори не за това, че фелдкуратът имал да дава за фуража на коня си, а за нещо съвсем друго. Той подкрепи молбата на фелдкурата с декларация, че последният имал да плаща алименти^[9]. И никъде не му отказаха.

Фелдкуратът, който през това време се беше измил и преоблякъл, остана много изненадан, когато достойно завърналият се от експедицията Швейк му показа триста крони.

— Аз ги взех наведнъж — каза Швейк, — за да не стане нужда утре или в други ден да търсим отново пари. Всичко мина, може да се каже, доста гладко, само пред капитан Шнабел трябваше да коленича. Той трябва да е голям звяр. Но като му казах, че имаме да плащаме алименти...

— Алименти? — ужасен повтори фелдкуратът.

— Е, да, алименти, господин фелдкурат, обезщетение, което се плаща на измамени момичета. Вие нали казахте да си измисля нещо, а аз не можах да измисля нищо друго. У нас един обуцар плащаше алименти на пет момичета едновременно и съвсем се бе отчаял. Той също сключваше заеми и всички вярваха, че е в ужасно положение. Питаха ме що за момиче е, а аз им казах, че е много хубаво, че няма още петнадесет години. Искаха да им дам и адреса му.

— Ей, че каша сте забъркали, Швейк — изпъшка фелдкуратът и започна да се разхожда из стаята. — Какъв позор — каза той и се хвана за главата, — ух, как ме боли тая глава!

— Дадох им адреса на една стара, глуха госпожа от нашата улица — продължи да обяснява Швейк. — Аз исках да изпълня всичко най-добросъвестно, защото заповедта си е заповед. Не исках да им дам възможност да ме пратят по дяволите — затова трябваше да измисля нещо. Освен това, господин фелдкурат, в коридора чакат за пианото. Доведох ги, за да го откарат в заложната къща. Няма да е лошо да махнем пианото отгук. Ще се отвори повече място и ще имаме повече пари на разположение. Известно време ще ни е мирна главата. А ако

хазаинът попита какво сме намислили да правим пианото, ще му кажа, че теловете му са се покъсали и го изпращаме във фабриката за поправка. На портиерката казах вече, та да не се усъмни, като вземат да го изнасят и товарят. И за кушетката намерих купувач. Един мой познат, търговец на стари мебели. Ще дойде следобед. Кожените кушетки днес вървят добре на пазара.

— Още нещо не направихте ли, Швейк? — попита фелдкуратът, като продължаваше да се държи за главата. Лицето му се бе изкривило в отчаяна гримаса.

— Тъй вярно, господин фелдкурат, вместо две шишета ореховка, каквато купува господин капитан Шнабел, донесох пет шишета, за да имаме в запас и да има какво да пием. Да влязат ли да изнесат пианото, докато не са затворили заложената къща?

Фелдкуратът безнадеждно махна ръка и след малко пианото бе натоварено на една кола.

Когато се върна от заложената къща, Швейк намери фелдкурата, седнал пред отворено шише ореховка, да псува, защото пържолата, която му донесли за обед, била сурова.

Фелдкуратът отново беше във форма. Той заяви на Швейк, че от утре ще започне нов живот. Пиенето на алкохол било проташки материализъм, необходимо било да се живее духовен живот.

Във философски дух той говори около половин час. След като отвори третото шише, дойде търговецът на стари мебели и фелдкуратът му продаде на безценица кушетката, като го покани да побеседват. Остана много недоволен, когато търговецът се извини с обстоятелството, че отива да купи още някаква нощна масичка.

— Жалко, че нямам такава — каза фелдкуратът с упрек в гласа си. — Човек никога не може да предвиди всичко.

След като търговецът на стари мебели си отиде, фелдкуратът започна приятелска беседа с Швейк, с когото изпи следващото шише. Една част от разговора им бе посветена изключително на личното отношение на фелдкурата към жените и картите.

Те седяха дълго. Вечерта изненада Швейк и фелдкурата в приятелски разговор.

През нощта обаче положението се измени. Фелдкуратът се върна във вчерашното си състояние, смеси Швейк с някого другото и му каза:

— Не, моля ви се, недейте си отива, помните ли червенокосия фелдфебел-школник от обоза?

Тая идилия продължи дотогава, докато Швейк не каза на фелдкурата:

— Стига толкова, до гуша ми дойде: пръждосвай се сега в леглото и захърквай веднага, разбра ли!

— Ще се пръждосам, миличък, ще се пръждосам — как да не се пръждосам! — забърбори фелдкуратът. — Помниш ли как ти пишех домашните по гръцки, когато бяхме в пети клас? Вие нали имате вила в Збраслав? И можете да си се возите с параход по Вълтава. Знаете ли какво е Вълтава?

Швейк го накара да се събуе и съблече. Фелдкуратът го послуша, като протестира пред някакви непознати лица.

— Виждате ли, господа — обърна се той към скрина и фикуса, — как се държат с мене моите роднини?

— Не искам да зная роднините си — реши той внезапно, като легна в леглото. — Дори небето и земята да се съюзят срещу мене, пак не искам да ги зная...

Из стаята се разнесе хъркането на фелдкурата.

[1] Изнасял сказките си скоро след 28 октомври 1918 г. — освобождението на Чехословакия — при подкрепата на властта, тъй като в момента те отклонявали вниманието на гражданите от социално-политическите и стопански трудности в страната. — Б.пр. ↑

[2] Силно алкохолно питие от ориз или палмов сок — разпространено в Южна Азия. — Б.пр. ↑

[3] Ликьор от далматински вишни. — Б.пр. ↑

[4] Борова ракия. — Б.пр. ↑

[5] Орехова ракия. — Б.пр. ↑

[6] Пражко предградие. — Б.пр. ↑

[7] Пражко предградие. — Б.пр. ↑

[8] Вършовице и Храдчани — противоположни квартали в Прага. — Б.пр. ↑

[9] Средства, които по закон е длъжен да плаща мъжът на измаменото от него момиче за издръжката на незаконнороденото дете. — Б.пр. ↑

IV

Към това време спада и посещението на Швейк в жилището на старата му прислужница, госпожа Мюлерова. Там той завари нейната братовчедка, която разплакана му съобщи, че госпожа Мюлерова била арестувана вечерта на същия ден, в който откарала Швейк на комисия. Старата госпожа била съдена от военен съд и понеже не могли да докажат нищо, откарали я в концентрационния лагер в Щайнхоф^[1]. Неотдавна братовчедка ѝ получила и картичка от нея.

Швейк взе семейната реликва и прочете:

„Мила Анинке! Тук сме много добре, всички сме здрави. Съседката ми по легло има петнист ... тук има и едра ... Иначе всичко е наред.

Храната ни е достатъчна и събираме картофени ... за супа. Чух, че господин Швейк е вече ... затова разбери по някакъв начин къде е погребан, за да можем след войната да посадим цветя на гроба му. Забравих да ти кажа, че на тавана в десния ъгъл в едно сандъче има едно малко кученце, мишеловче, кутренце. Но то толкова седмици вече не е получавало никаква храна, откак ме ... и аз мисля, че е късно вече и че и кученцето е отишло вече ...“

И през цялата картичка личеше розов печат: Zensuriert K. u. K. Konzentrationslager Steinhof.^[2]

— Кученцето наистина беше умряло — изхлипа братовчедката на госпожа Мюлерова, — а апартамента си също няма да можете да го познаете. Дадох го под наем на едни шивачки. Превърнали са го на дамски салон. Навсякъде по стените има модели. По прозорците цветя.

Братовчедката на госпожа Мюлерова не можеше да се успокои.

Без да престава да хълца и нарежда, тя изказа опасението, че Швейк е избягал от фронта и иска да подведе и нея и да ѝ докара някое нещастие. Накрая тя заговори с него като с пропаднал авантюрист.

— Това е извънредно забавно — рече Швейк, — това страшно ми харесва. Ако искате да знаете, госпожа Кейржова, вие сте напълно права, аз наистина избягах. Но преди това трябваше да убия петнайсет вахмистри и фелдфебели. Но вие недейте казва на никого ...

И Швейк напусна дома си, който не пожела да го приеме. На излизане той заяви:

— Госпожа Кейржова, в пералнята има мои яки и нагръдници, приберете ми ги, та да мога да се облека цивилен, когато се върна от война. Внимавайте също така молците да не разядат дрехите ми в гардероба. А на госпожиците, които спят в леглото ми, кажете много здраве.

След това Швейк се отби „При чашата“. Щом го видя, госпожа Паливецова веднага заяви, че няма да му налее, тъй като по всяка вероятност той е дезертирал.

— Моят мъж — започна да размазва тя старата история — беше толкова предпазлив, а стои затворен, седи си там бедният за нищо и никакво. А такива хора като вас скитат на свобода по белия свят и бягат от фронта. Миналата седмица пак ви търсиха.

— Ние сме по-предпазливи от вас — приключи тя разговора, — въпреки това ни сполетя нещастие. Всеки няма вашия късмет.

На тоя разговор присъствува един възстар господин, железар от Смихов^[3]. Той се приближи до Швейк и му каза:

— Моля ви, господине, почакайте ме вън, искам да ви питам нещо.

На улицата той откри картите си пред Швейк, когото по препоръка на кръчмарката Паливецова смяташе за дезертьор.

Каза му, че има син, който също е избягал от фронта и сега се намира при баба си в Ясена край Йозефов.

Без да обръща внимание на Швейк, който го уверяваше, че не е дезертьор, той мушна в ръката му десет крони.

— Това ви е за първа помощ — рече той, като го задърпа със себе си към кръчмата на ъгъла, — аз ви разбирам, от мене няма нужда да се боите.

В къщи Швейк се върна късно през нощта. Фелдкуратът още не си беше дошъл.

Той се прибра на разсъмване, събуди Швейк и му каза:

— Утре отиваме да служим военна литургия. Сварете турско кафе с ром. Или още по-добре — сварете грог.

[1] Долна Австрия. — Б.пр. ↑

- [2] Цензурирано. На Н. В. концентрационен лагер Шайнхоф.
Б.пр. ↑
- [3] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК И ФЕЛДКУРАТЪТ ЗАМИНАВАТ ДА СЛУЖАТ ВОЕННА ЛИТУРГИЯ

I

Подготовката за умъртвяване на хора винаги се е извършвала в името на бога или изобщо в името на някакво въображаемо свръхестествено същество, което човечеството е измислило и създало в своята фантазия.

Преди да отрежат главата на някой свой пленник, старите финикийци са служили тържествени богослужения. С не по-малък блясък хиляди години по-късно новите генерации подготвят откриването на война и унищожаването на своите врагове с огън и меч.

Людоедите от Гвинеиските острови и Полинезия, преди да изядат тържествено своите пленници или други непотребни хора, като мисионери, пътешественици и агенти на различни търговски фирми или пък просто хора, проявяващи празно любопитство, принасят предварително жертви на своите богове, като извършват най-различни религиозни обреди. Понеже до тях не е проникнала още културата с различните ѝ църковни одежди, те кичат срамотиите си с венци от пъстри пера на горски птици.

Преди да изгори жертвите си, Светата инквизиция е отслужвала най-тържествени богослужения, специални литургии с песнопения.

При екзекуциите на престъпници винаги вземат участие и духовни лица, отегчавайки с присъствието си последните минути на провинилите се.

В Прусия пасторът е водил нещастника към дръвника, в Австрия католическият свещеник — към бесилото, във Франция — под гилотината, в Америка — на електрическия стол, в Испания — на специален стол, на който с остроумно измислен инструмент злочестият е бивал удушван, в стара Русия брадатият свещеник е придружавал революционерите и т.н. и т.н.

И винаги в такива случаи те са си служели с разпнатия, сякаш са искали да кажат: „На тебе ще отсекаат само главата, ще те обесят, ще те удушат, ще ти вкарат в тялото петнадесет хиляди волта, но представи си какви страдания е трябвало да изтърпи ей този.“

Голямата кланица на Световната война не мина без попската благословия. Фелдкуратите от всички армии отправяха молитви към бога и служеха военни литургии за победата на оная страна, чийто хляб ядяха.

Попът присъствуваше на екзекуциите на разбунтувалите се войници. При екзекуциите на чешките легионери винаги можеше да се види и свещеник.

Нищо не се е променило от времето, когато разбойникът Войтех^[1], наречен „свети“, се е подвизавал с меч в едната и с кръст в другата ръка при избиването и изтребването на балтийските славяни.

Хората от цяла Европа се отправяха по фронтовете като добитък към кланица и наред с касапите — императори, крале, президенти и други владетели и пълководци — нататък ги водеха и свещениците от всички вероизповедания, като ги благославяха и ги заставяха да се кълнат, че на земята, във въздуха, на морето и т.н. и т.н.

Военни литургии се служеха на два пъти. Когато частта заминаваше на фронта и после на самия фронт, преди настъпването на кървавата сеч, избиването. Спомням си, веднъж при отслужването на една такава военна литургия неприятелски самолет пусна бомба тъкмо върху военния олтар и от фелдкурата не остана нищо друго освен кървави парцали.

После вестниците го провъзгласиха за мъченик. В същото време нашите самолети готвеха подобна славна участ на фелдкуратите от противниковата страна.

За нас, войниците, събитието даде повод за най-невъздържани шеги, а върху временния кръст, забит на мястото, където бяха погребани останките на фелдкурата, през нощта се появи следната епитафия:

*Кое то може да ни сполети, то сполетя и тебе.
Ти рай ни, драги, обещавахте там, на небето,
по начин най-модерен само небето те погребва,*

леке остана кърваво след тебе сред полето.

[1] Пражки епископ (957–997) — убит през време на мисионерския си поход сред старите пруси. — Б.пр. ↑

II

Швейк свари знаменит грог, който надмина грога, приготвян някога от старите моряци. Такъв грог можеха да пият пиратите от осемнадесетото столетие и щяха да останат доволни.

Фелдкуратът Ото Кац бе възхитен.

— Къде сте се научили да приготвяте такова вкусно нещо? — попита той.

— Когато странствувах преди години — отвърна Швейк, — научих това от един пропаднал моряк в Бремен, който казваше, че грогът трябва да бъде толкова силен, че ако някой падне в морето, да може да преплува целия Ламаншки канал. След пиенето на слаб грог човек се удавял като кутре.

— След такъв грог, Швейк, ние ще отслужим много хубава литургия — реши фелдкуратът. — Аз мисля да кажа няколко думи за прощаване. Военната литургия не е шега работа. Това не е като да служиш литургия в гарнизонния затвор или да държиш проповед на ония разбойници. В тоя случай човек наистина трябва да бъде с всичкия си. Походен олтар си имаме. Сгъваем е, джебно издание. Боже мой, Швейк — хвана се той за главата, — вие знаете ли, че сме големи говеда? Знаете ли къде бях скрил сгъваемия олтар? В кушетката, която продадохме.

— Да, това е нещастие, господин фелдкурат — рече Швейк, — вярно, аз познавам търговеца на стари мебели, но завчера срещнах госпожата му и тя ми каза, че го затворили заради някакъв откраднат гардероб, а нашата кушетка била у някакъв си учител във Вършовице. Виж какви неприятности ще ни създаде тоя походен олтар. Най-добре да изпием грога и да идем да го потърсим, защото, струва ми се, без олтар литургията няма да може да се отслужи.

— Липсва ни наистина само олтарът — каза изпадналият в меланхолия фелдкурат, — иначе на плаца всичко е вече приготвено. Дърводелците вече са приготвили подиум. Дискос ще вземем от Бржевнов^[1]. Потир аз би трябвало да си имам свой собствен, но къде ли е...

Той се замисли.

— Да кажем, че съм го изгубил. Ще вземем тогава спортната купа на поручик Витингер от седемдесет и пети полк. На времето той бил бегач-състезател от „Спорт-фаворит“ и я спечелил в едно състезание. Бил добър спортист. Четиридесетте километра Виена–Мьодлинг^[2] ги вземал за час и четиридесет и осем минути, така поне ни се хвали винаги. Вчера ние се разбрахме вече по въпроса. Ама какво съм говедо и аз. Винаги в последния момент се сецам за всичко. Защо аз, дурак такъв, не погледнах какво има в кушетката, преди да я продам?

Под въздействието на грога, приготвен по рецептата на изпадналия моряк, той започна да се обсипва с най-долни псувни и служейки си с най-разнообразни сентенции, да сочи мястото, което собствено е единствено подходящо за него.

— Е, хайде да тръгваме да го търсим — подкани го Швейк, — съмна се вече. Да си облека само униформата и да изпия още един грог.

Най-после те излязоха. По пътя към жената на вехтошаря фелдкуратът разправи на Швейк, че вчера спечелил много пари за „божа благословия“ и ако всичко свършело благополучно, щял да изплати пианото в заложената къща.

В този миг той напомняте езичник, който обещава да принесе жертва на божеството. От сънната още жена на търговеца на стари мебели те научиха адреса на учителя от Вършовице, новия собственик на кушетката. Фелдкуратът прояви необикновена щедрост. Ощипа я по бузата и я погъделичка под брадичката.

За Вършовице тръгнаха пеша, тъй като фелдкуратът заяви, че трябва да се разходи на чист въздух, за да му дойдат други мисли.

Във Вършовице в жилището на учителя, стар набожен господин, ги очакваше приятна изненада. Като намерил походния олтар в кушетката, старият господин помислил, че това е божие провидение и го подарил на пречестната църква във Вършовице при единственото условие: на обратната страна на сгъваемия олтар да се постави надпис: „Подарен за чест и хвала на всевишния от господин Коларжик, учител, лето господне 1917“. Изненадан по долни дрехи, той изпадна в голямо смущение.

От разговора с него пролича, че той придаваше на откритието значението на някакво чудо и божа поличба. Като купил кушетката,

някакъв вътрешен глас му казал: „Виж какво има в чекмеджето на кушетката!“ Също така и насън той видял някакъв ангел, който просто му заповядал: „Отвори чекмеджето на кушетката!“ Той се подчинил.

И когато открил там миниатюрния сгъваем трикрилен олтар с ниша за табернакул^[3], той коленичил пред кушетката и дълго се молил горещо и славил бога. Сметнал, че това е знак от небето, за да украси с намерения олтар черквата във Вършовице.

— Това не ни интересува — рече фелдкуратът, — тази вещ не ви е принадлежала и вие трябваше да я предадете в полицията, а не да я подарявате на някаква си църква.

— Заради това чудо — добави Швейк — може да си имате и неприятности. Вие сте си купили кушетка, а не някакъв олтар, който при това е военно имущество. Тая божа поличба може да ви излезе скъпичка. Не трябваше да вярвате на ангелите. Аз ще ви разправя как загази един човек в Зхорж. Изорал той в нивата си някакъв потир, който бил откраднат някога от църквата и скрит там за благоприятни времена, когато кражбата ще бъде забравена, сметнал това за знак божи и вместо да стои потира, занесъл го на свещеника, като казал, че иска да го подари на църквата. А попът помислил, че това е престъпникът, у когото е заговорила съвестта, изпратил за кмета, кметът пратил да викат стражари и накрая го осъдили, невинния, за обир на църква, понеже не преставал да дрънка за божи чудеса. Човекът искал да се оправдае и също разправял за някакъв ангел, намесил и Дева Мария, но бил осъден на десет години. Най-добре ще направите да ни заведете при тукашния свещеник, за да ни върне той държавното имущество. Походният олтар не е нито котка, нито чорап, та да го подарявате на когото ви скимне.

Старият господин цял се беше разтреперал и като се обличаше, зъбите му просто тракаха.

— Аз наистина не съм имал никакви лоши и престъпни намерения. Смятах, че така, по знак от бога, ще мога да допринеса за украсата на бедния ни храм господен във Вършовице.

— За сметка на военното имущество, разбира се — твърдо и грубо каза Швейк, — знаем ги ние тия божи поличби. Помня, имаше един Пивонка от Хотеборж, в ръцете му по не знам какво си чудо беше попаднал оглавник с чужда крава. Той също го беше сметнал за знак от бога...

Тия приказки съвсем объркаха нещастния стар господин и той изобщо престана да се оправдава, като се стараеше да се облече колкото се може по-бързо и да уреди работата.

Вършовицкият свещеник още спеше и събуден от вдигнатия шум, започна да ругае, тъй като в сънливостта си помисли, че трябва да иде да приобщи някой умиращ към светите тайни^[4].

— Защо ли не ме оставят на мира с това последно помазване — мърмореше той, като се обличаше неохотно, — сетили се да умират, когато сънят ти е най-сладък. Не стига това, ами после трябва и да се пазариш с тях.

Срещата стана в коридора. Той — заместник на господата-бога сред вършовицките цивилни католици, другият — божи заместник на земята сред военните.

Общо взето обаче, това беше спор между цивилен и военен.

Докато свещеникът твърдеше, че мястото на походния олтар не е в кушетката, фелдкуратът напомни, че след като олтарът е бил изваден от кушетката, мястото му още по-малко е в църквата, в която ходят само цивилни.

През това време Швейк направи редица забележки в смисъл, че е лесно да се обогатява бедната църква за сметка на военното имущество. „Бедната“ той каза в кавички.

Най-после те отидоха в сакристията на църквата и свещеникът им предаде походния олтар срещу следната разписка:

„Получих походния олтар, случайно попаднал във
Вършовицката църква.

Фелдкурат Ото Кац“

Фамозният походен олтар водеше потеклото си от еврейската фирма „Мориц Малер“ във Виена, която изработваше най-различни литургични треби и други предмети за лично употребление на верующите, като броеници, иконки и пр.

Олтарът се състоеше от три крила, покрити изобилно с фалшива позлата, нещо характерно за светата църква.

Не бе възможно също така да се установи без помощта на въображението какво представят картините, изобразени на всяко от

крилата. Едно е сигурно, олтарът можеше да бъде използван еднакво както от езичниците по Замбези, така и от шаманите на бурятите и монголците.

Изписан с крещящи цветове, отдалече той приличаше на таблата, употребявани от железопътните власти за установяване на далтонизъм у железничарите.

Изпъкваше само една-единствена фигура. Някакъв гол човек с ореол на светец и тяло, зеленикаво като гъша трътка, която е започнала да се разлага и намирисва.

На светеца никой нищо лошо не му правеше. Напротив, от двете му страни имаше две крилати същества, които трябваше да изобразяват ангели. Но зрителят оставаше с впечатление, че светият гол човек реве от ужас пред обществото, което го заобикаля. Защото ангелите приличаха на чудовища от приказките и бяха нещо средно между крилати диви котки и апокалиптични страшилища.

На отсрещната страна имаше картина, която трябваше да представя светата Троица. При изобразяването на гълъбчето, общо взето, художникът не е могъл да сбърка нещо. Той бе нарисувал някаква птица, която можеше да бъде както гълъб, така и породиста бяла кокошка.

Затуй пък бог-отец приличаше на разбойник от Дивия Запад, взет от някой филм, представящ някаква напрегната кървава драма.

Божият син, напротив, беше весел млад мъж, с хубаво коремче, покрито с нещо, което много приличаше на бански гащета. Общо взето, имаше вид на спортсмен. Кръста в ръката си държеше с такъв финес, сякаш беше ракета за тенис.

Отдалече обаче всичко това се сливаше и правеше впечатление на влак, който пристига на някаква гара.

Какво представляваше третата картина, изобщо не беше възможно да се разбере.

Опитвайки се да разгадаят тоя ребус, войниците винаги спореха. На един дори се бе сторило, че това е една негова землячка от Посазавието.

Под ребуса обаче личеше надпис: „Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme Dich uns!“^[5].

Швейк натовари благополучно полския олтар на файтон. Самият той седна на капрата до файтонджията, а фелдкуратът се разположи

във файтона и просна краката си върху светата Троица.

Швейк и файтонджията поведоха разговор за войната.

Файтонджията беше бунтовен дух. Започна да прави различни забележки за силата на австрийското оръжие, като: „Хубаво ни наредиха в Сърбия“ и подобни. Когато минаваха бариерата, чиновникът попита какво карат.

Швейк отговори:

— Светата Троица, Дева Мария и един фелдкурат.

На плаца през това време бойните роти, които заминаваха на фронта, чакаха нетърпеливо. И чакаха още дълго, защото Швейк и фелдкуратът отидоха да вземат още купата от поручик Витингер, а след това и дискаса, цибория^[6] и други литургични принадлежности от Бржевновския манастир, включително и бутилка литургично вино. От всичко това се вижда, че да се служи военна литургия, не е толкова лесно.

— Ние я караме, както дойде — каза Швейк на файтонджията.

И беше прав. Защото, когато най-сетне пристигнаха на плаца и застанаха пред подиума, снабден с дървен парапет и маса, на която трябваше да се сложи походният олтар, фелдкуратът разбра, че е забравил да се погрижи за министрант.

Ролята на министрант бе изпълнявал винаги един пехотинец.

Напоследък обаче той предпочете да стане телефонист и замина на фронта.

— Няма значение, господин фелдкурат — каза Швейк, — и аз мога да го заместя.

— Ще можете ли?

— Никога не съм правил такова нещо — отвърна Швейк, — но нищо не ми струва да опитам. Сега е военно време, а когато е война, хората правят и такива неща, за които друг път не са и сънували. Все ще мога да отговоря по някакъв начин на вашето „dominus vobiscum“ с глупавото „et cum spiritu tuo“. И после мисля, че няма нищо трудно в това да обикалям около вас като котка около гърне с гореща каша. И да ви мия ръцете, и да наливам вино от каничките.

— Добре — рече фелдкуратът, — но да не вземете да наливате вода. По-добре още отсега налейте и в другата каничка вино. За останалото аз ще ви кажа какво да правите. Като свирна тихичко един път, ще знаете, че трябва да минете наляво, като свирна два пъти —

надясно. Литургичната книга по-добре да не я пипате много-много. Впрочем всичкото е играчка. Не ви ли е страх?

— Мене от нищо не ме е страх, господин фелдкурат, даже и от това, че ще ви стана министрант.

Фелдкуратът беше прав, като се изрази: „Впрочем всичкото е играчка.“

Всичко тръгна извънредно гладко.

Речта на фелдкурата бе твърде лаконична.

— Войници, събрали сме се, за да обърнем сърцата си към бога, преди да заминем за фронта, та да ни дари победа и да ни запази здрави. Няма да ви бавя. Пожелавам ви всичко най-хубаво.

— Ruht!^[7] — извика старият полковник на левия фланг.

Военната литургия затова е „военна“, защото се подчинява на същите закони, както и военната тактика на бойното поле. През време на Тридесетгодишната война, когато маневрите на войските били много продължителни, военните литургии също били безкрайно дълги.

При модерната тактика, когато движенията на войските са бързи и краткотрайни, военната литургия трябва да бъде също така бърза и кратка.

Нашата литургия продължи тъкмо десет минути и ония, които бяха по-близо до олтара, останаха извънредно учудени от подсвиркванията на фелдкурата през време на службата.

Швейк пъргаво се водеше по сигналите. Минаваше ту на дясната страна, ту на лявата и не казваше нищо друго освен: „Et cum spiritu tuo“

Тия му придвижвания приличаха на индиански танец около жертвения камък, но правеха отраднo впечатление и прогонваха скуката от прашния и тъжен плац, в дъното на който се бе проточила алея сливови дървета и редица нужници, чиято миризма заместваше мистичния аромат на кадилницата от готическите храмове.

Всички се забавляваха много добре. Офицерите около полковника си разправяха вицове, така че всичко беше наред. Тук-таме между войниците се чуваше: „Дай да смръкна.“

Синкави облачета като жертвен дим се вдигаха от ротите към небето, защото, след като бяха видели, че и господин полковникът запали, запушиха всички.

Най-после над плаца се разнесе: „Zum Gebet!“^[8], вдигна се облак прах и сивият квадрат от униформи коленичи пред спортната купа на поручик Витингер, която последният бе спечелил за „Спорт-фаворит“ в надбягванията Виена–Мьодлинг.

Купата беше пълна и присъстващите следяха със съчувствие манипулацията на фелдкурата. През редиците като електрически ток премина: „Ей, че го гаврътна!“

Тази манипулация бе повторена още веднъж. После още веднъж: „На молитва!“, след това музиката изпълни „Боже, императора пази“, последва строяване и заминаване.

— Съберете тия партакеша — рече фелдкурата на Швейк, като посочи походния олтар. — Ще трябва да ги разкараме по местата им.

Те потеглиха с файтонджията си и най-почтено върнаха всичко с изключение на бутилката вино.

А когато се завърнаха в къщи, след като бяха насочили нещастния файтонджия към полковия ковчезник, за да си получи парите за дългия курс, Швейк се обърна към фелдкурата:

— Господин фелдкурат, разрешете да доложа. Министрантът трябва ли да бъде от вероизповеданието на тоя, комуто прислужва?

— Разбира се — отговори фелдкурата, — иначе литургията би била недействителна.

— Тогава, господин фелдкурат, ние сме направили голяма грешка — рече Швейк, — аз съм атеист. Ама нали съм си Марко Тотев...

Фелдкурата погледна Швейк, мълча известно време, после го потупа по рамото и каза:

— Изпийте литургичното вино, което е останало в шишето, и може да смятате, че сте встъпили отново в лоното на църквата.

[1] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[2] Място за излети, 15 км южно от Виена. — Б.пр. ↑

[3] Дарохранилище. — Б.пр. ↑

[4] Обичай у католиците. Безнадеждно болни биват приобщавани към светите тайни чрез последно миропомазване. — Б.пр. ↑

[5] Света Марийо, божа майко, смили се над нас! — Б.пр. ↑

[6] Циборий — съд, в който се съхранява светото причастие у католиците. — Б.пр. ↑

[7] Свободно! — Б.пр. ↑

[8] На молитва! — Б.пр. ↑

РЕЛИГИОЗЕН РАЗГОВОР

Случваше се Швейк по цели дни да не види възпитателя на войнишките души. Фелдкуратът редуваше задълженията си с оргии и много рядко се връщаше в къщи, изцапан, немит, като котарак през време на любовния период, когато прави екскурзии по покривите на къщите.

Когато се завърнеше, ако не беше загубил способността да си служи с езика, той разговаряше с Швейк, преди да заспи, за възвишените идеали, за ентузиазма, за удоволствието от размисъла.

Понякога се опитваше да говори и в стихове, да цитира Хайне.

Швейк отслужи с фелдкурата още една военна литургия при пионерите, дето по погрешка бяха поканили и друг фелдкурат, бивш катехет^[1], необикновено набожен човек. Той погледна учудено колегата си, когато последният му предложи глътка коняк от манерката, която Швейк винаги носеше със себе си при подобни религиозни обреди.

— Екстра качество — рече фелдкуратът, — пийнете и си вървете в къщи. Аз сам ще свърша тая работа, нужно ми е да постоя на чист въздух; днес нещо ме боли главата.

Набожният фелдкурат си отиде, клатейки глава, а Кац както винаги изигра блестящо ролята си.

Тоя път кръвта на спасителя бе заместена с винен шприц и проповедта бе по-дълга, при което на всеки две думи фелдкуратът добавяше „и тъй нататък“ и „разбира се“.

— Войници, вие днес ще заминете на фронта и така нататък. Обърнете се към бога и така нататък, разбира се. Не знаете какво може да ви се случи и така нататък и, разбира се.

От олтара продължаваше да се носи „и така нататък“ и „разбира се“, като тия изрази се редуваха с бога и всички светии.

В увлечението си фелдкуратът провъзгласи за светец и принц Евгени Савойски, който щял да закриля пионерите, когато ще строят мостове над реките.

Независимо от това литургията завърши благополучно, без никакви инциденти, приятно и забавно. Пионерите се забавляваха много добре.

На връщане не искаха да ги пуснат в трамвая, тъй като носеха и сгъваемия олтар.

— Ти знаеш ли, като те пухна със светията по главата — рече Швейк на кондуктора.

Когато най-после се върнаха в къщи, установиха, че някъде из пътя са загубили табернакула.

— Няма значение — рече Швейк, — първите християни са служили литургия и без табернакул. Ако вземем да съобщим за това във вестниците, честният човек, който го е намерил, ще иска възнаграждение. А ако това бяха пари, може би изобщо нямаше да се намери толкова честен човек, въпреки че се срещат и такива. В нашия полк в Будейовице например имаше един войник, толкова едно добро говедо. Веднъж намери на улицата шестстотин крони и ги предаде на полицията, след това във вестниците съобщиха за честността му и той стана за резил. Оттогава никой не искаше да говори с него. Всеки му казваше: „Простак с простак, що за глупост направи? Сега, докато си жив, няма да можеш да си простиш, ако е останало поне малко достойнство у тебе.“ Имаше си момиче, и то престана да говори с него. Като си отишъл в отпуска, другарите му заради това го изгонили от кръчмата. Той посърна, ходеше все замислен и накрая се хвърли под влака. Веднъж пък един шивач, който живееше на нашата улица, намери златен пръстен. Хората го предупреждаваха да не го предава в полицията, но той не ги послуша. Там го приели необикновено любезно и му казали, че били вече уведомени за един загубен златен пръстен с брилянт, но после погледнали камъка и му казали: „Че това не е никакъв брилянт, а стъкло. Колко ти дадоха за брилянта? Знаем ги ние честните като тебе!“ В края на краищата разбрало се, че и друг човек загубил златен пръстен, но с фалшив брилянт, някакъв семеен спомен. Но шивачът въпреки това лежал затворен три дена, понеже в яда си обидил стражата. Законното възнаграждение от десет на сто, което получил, се равнявало на една корона и двадесет халера, понеже цената на намерения боклук била дванадесет крони. Той го хвърлил в лицето на притежателя, последният пък дал шивача под съд за обида и шивачът на всичкото отгоре бил глобен десет крони. След това той

разправяше навсякъде, че всеки честен човек, който намери нещо и го върне на притежателя, заслужава да получи двадесет и пет по задника, заслужава така да го напердашат, че да посинее, да го набият публично за пример и назидание на хората. Аз мисля, че никой няма да ни върне табернакула, въпреки че на задната му страна има щемпел на полка, защото никой няма да иска да има работа с военните. По-скоро ще го хвърлят някъде в реката, за да си нямат неприятности. В кръчмата „При златния венец“ разговарях вчера с един петдесет и шест годишен човек от провинцията. Той отишъл в околийското управление в Нова Пака да попита защо са му реквизирали кабриолета. На връщане, след като го изгонили от околийското управление, той се спрял на площада да погледа току-що пристигналия обоз. Някакъв млад човек от обоза му казал, че карат консерви за войската и го помолил да постои малко при конете. Обаче след това не се върнал. И когато обозът тръгнал, измаменият трябвало да върви с него и така стигнал чак в Унгария, дето на свой ред също помолил един човек да го почака при колата и така се спасил, иначе щели да го мъкнат със себе си чак до Сърбия. Върнал се съвсем обезсърчен и вчера твърдеше, че никога вече не иска да си има никаква работа с военни.

Вечерта Швейк и фелдкуратът бяха посетени от набожния фелдкурат, когото тая сутрин също като тях бяха поканили да служи литургия на пионерите. Той беше голям фанатик, който искаше да приобщи всекиго към бога. Когато бил учител по закон божи, развивал религиозното чувство в децата чрез плесници и във връзка с това от време на време в различни списания били помествани бележки по негов адрес, озаглавявани: „Грубиянин учител по закон божи“, „Учител по закон божи, който удря плесници“. Той бе убеден, че детето най-добре може да усвои катехизиса с помощта на бастунената система.

Той накуцваше с единия си крак, последица от срещата му с бащата на един ученик, когото учителят по закон божи напляскал поради известни съмнения у него по отношение на светата Троица. Затова ученикът получил три плесника. Един заради бога-отца, втори заради бог-син и трети — заради светия дух.

Днес той беше дошъл, за да вкара в правия път колегата си Кац и да поговори с него от душа. Разговора той започна със следната забележка:

— Чудно, у вас никъде не виждам разпятието. Вие къде четете брeвиария^[2]? Нито една икона не краси стените на вашето жилище. Какво е това над леглото ви?

Кац се усмихна.

— Това е „Сузана в банята“, а голата жена под нея е една стара моя позната. Онова пък отдясно е произведение на японското изкуство, на което е изобразен сексуалният акт на гейша и стар японски самурай. Нещо много оригинално, нали? Брeвиарият ми е в кухнята. Швейк, донесете го и го отворете на страница трета.

Швейк излезе и от кухнята се чу трикратно звукът, който обикновено се произвежда при отпушване на бутилка вино.

Когато на масата се появиха три бутилки, набожният курат беше съкрушен.

— Това е леко, литургично вино, колега — рече Кац, — много добро качество, ризлинк^[3]. По вкус напомня мозелското.

— Няма да пия — вироглаво заяви набожният курат, — аз съм дошъл при вас да си поговорим от душа.

— Ще ви пресъхне гърлото, колега — рече Кац, — пийнете и аз ви слушам, аз съм твърде толерантен и съм способен да изслушвам и противни на моите възгледи.

Набожният курат отпи малко и опули очи.

— Дяволски хубаво вино, колега, какво ще кажете?

Фанатикът отговори твърдо:

— Забелязвам, че вие ругаете.

— Навик — отговори Кац, — понякога се улавям даже и в богохулство. Швейк, налейте на господин курата. Мога да ви уверя, че казвам също Himmelherrgott, Crucifix и sacra^[4]. Аз мисля, че след като прослужите във войската колкото мене, и вие ще свикнете с тия неща. Та това съвсем не е нещо трудно, няма да срещнете никакви мъчнотии, а за нас, духовниците, то е много близко: небе, бог, кръст, свещено тайнство; не звучи ли това така хубаво и професионално? Пийте, колега.

Бившият учител по закон божи отпи механично. Виждаше се, че иска да каже нещо, но не може. Събираше мислите си.

— Колега — продължи Кац, — горе главата, недейте седя така тъжен, като че ли след пет минути ще ви бесят. Научих, че един петък погрешно сте изяли свински котлет в ресторанта, мислейки, че е

четвъртък, и че след това в клозета сте бъркали с пръсти в гърлото си, за да го изкарате навън, тъй като ви било страх, че бог ще ви погуби. Мен не ме е страх да ям месо през пости, не ме е страх и от ада. Пардон, колега, пийте. Е, стана ли ви по-добре? Или вашите възгледи за ада са прогресивни и вие вървите в крак с времето и с реформистите? Според последните вместо обикновените котли със сярата за нещастните грешници в ада имало инсталирани папинови котли с високо налягане, грешниците се пържели на маргарин, имали и електрически скари, с милиони години през телата на грешниците се търкаляли тежки локомотиви, скърцането на зъбите се осигурявало от зъболекарите чрез специални инструменти, стенанията се записвали на грамофонни плочи, които се изпращали горе в рая за развлечение на праведните. В рая пък били инсталирани множество пулверизатори с одеколон, а филхармонията изпълнявала изключително Брамс, така че вие предпочитате да ви преместят в ада или чистилицето. В задника на всяко ангелче имало затъкнато самолетно витло, за да не се преуморяват крилцата му. Пийте, колега. Швейк, налейте му коняк, струва ми се, че не му е добре.

След като се опомни, набожният курат прошепна:

— Религията е умствена дейност. Който не вярва в съществуването на светата Троица...

— Швейк — прекъсна го Кац, — налейте на господин фелдкурата още един коняк, за да се свести. Разправете му нещо, Швейк.

— Слушам, господин фелдкурат — рече Швейк. — При Влашим, господин фелдкурат, имаше един поп. Понеже старата му икономка забягна с момчето си, като му задигна и парите, той си взе прислужница. И този поп на стари години започна да изучава свети Августин, за когото казват, че принадлежи към светите отци. Прочел някъде в неговите съчинения, че който вярва в съществуването на антиподи, трябва да бъде проклет. Извикал прислужницата си и ѝ казал: „Слушайте, вие разправяхте веднъж, че син ви е шлосер и е заминал в Австралия. Значи, той се намира сред антиподи, а свети Августин заповядва всеки, който вярва в съществуването на антиподи, да бъде проклет.“ — „Ваша милост — възразила му жената, — та нали син ми ми изпраща писма и пари от Австралия!“ — „По този начин сатаната иска да ви подмами — рекъл ѝ попът, — според свети

Августин никаква Австралия не съществува, ясно е, че антихристът иска да ви изкуши.“ Същата седмица в неделя той я проклез публично в черквата и се провикнал от амвона, че Австралия не съществува. От черквата го откарали направо в лудницата. Та правичката да ви кажа, на мнозина мястото им е там. Урсулинките^[5] пазят в манастира си шишенце с млякото на Дева Мария, с което тя кърмила малкия Исус, а в сиропиталището край Бенешов, след като им дали да пият лурдска вода^[6], сирачетата получили такава диария, каквато светът не бил виждал.

Пред очите на набожния фелдкурат започнаха да се въртят цветни кръгове. Той се опомни едва от новата порция коняк, който, го удари в главата.

Като примигваше с очи, той попита Кац:

— Нима вие не вярвате в безгрешното зачатие на Исуса Христа, нима вие не вярвате, че палецът на свети Йоан Кръстител, който се съхранява в манастира на пиаристите, е истински? Вярвате ли изобщо в бога? А като не вярвате, защо сте станали фелдкурат?

— Колега — отвърна Кац, като го потупа приятелски по гърба, — докато държавата не сметне, че войниците, които отиват да умират на фронта, не се нуждаят от божа благословия, фелдкуратството си остава прилично платено занятие, при което човек не се преуморява особено. За мен това е много по-удобно, отколкото да търча по плацовете, да ходя на маневри. Едно време изпълнявах заповедите на началниците си, днес правя, каквото ми хрумне. Замествам някого, който не съществува, и сам играя ролята на бога. Когато не искам да простя някому греховете, не му ги прощавам, дори на колене да ме моли за това. Впрочем такива екземпляри почти не се срещат.

— Обичам дядо господата — рече набожният фелдкурат, като започна да хълца, — много го обичам. Дайте ми малко вино. Уважавам бога — продължи той след малко, — много го уважавам и почитам. Никого не уважавам така, както него.

Той удари с пестник по масата толкова силно, че бутилките подскочиха.

— Бог има възвишен характер, той е нещо неземно. Той е честен в делата си. Той е слънчево явление, никой не може да ме разубеди в това. Уважавам и свети Йосиф, уважавам и всички останали светци с изключение на свети Серапион. Името му е едно грозно такова.

— Той трябва да подаде заявление да му го сменят — намеси се Швейк.

— Обичам и света Людмила, и свети Бернардин — продължи бившият учител по закон божи, — той спасил много пътници в Сен Готард. На шията си носи шише с коняк и издирва затрупаните в снега.

Развлечението промени насоката си. Набожният курат започна да говори врели-некипели:

— Уважавам младенците, празникът им е на двадесет и осми декември. Ненавиждам Ирод. Когато кокошките спят, не можете да намерите пресни яйца.

Той прихна да се смее и запя:

— Свети боже, свети крепки...

Внезапно престана да пее, обърна се към Кац и остро попита:

— Вие не вярвате ли, че на петнадесети август е празникът Успение Богородично?

Забавлението бе в разгара си. На масата се появиха нови бутилки. От време на време Кац се обаждаше:

— Кажете, че не вярваш в бога, иначе няма да ти наляя.

Някой можеше да помисли, че са се върнали времената, когато първите християни са били жестоко преследвани. Бившият учител по закон божи пееше някаква песен на мъчениците от римската арена и ревеше:

— Вярвам в господата-бога, не ще се отрека от него. Не ти ща виното! Мога и сам да изпратя да ми донесат.

Накрая го туриха да легне. Преди да заспи, той заяви, като вдигна десницата си за клетва:

— Вярвам в бога, отца и сина и светаго духа. Донесете ми бревиария!

Швейк тикна в ръката му някаква книга, която взе от нощната масичка, и така набожният фелдкурт заспа с „Декамерон“ от Бокачо в ръка.

[1] Учител по вероучение. — Б.пр. ↑

[2] Католически молитвеник. — Б.пр. ↑

[3] Вид вино. — Б.пр. ↑

[4] Думи с религиозно съдържание: първата (нем.) е съчетание, което означава „небе, господи боже“, втората означава „разпятие“ или

„кръст“, третата — „свещено тайнство“. С течение на времето те се превърнали в общоупотребими хулни думи. — Б.пр. ↑

[5] Монахини от ордена „Свети Урсула“. — Б.пр. ↑

[6] Вода от гр. Лурд — Франция, която според католиците притежава чудодейна сила. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК ИЗВЪРШВА ПОСЛЕДНО МИРОПОМАЗВАНЕ

Замислен, фелдкурят Ото Кац проучваше циркуляра, който току-що беше донесъл от казармата. Това бе една наредба на министерството на войната:

„С настоящото министерството на войната отменя до края на военните действия всички наредби относно последното помазване на войниците от армията. За сведение и изпълнение на духовните лица, които се числят към армията, се установяват следните правила:

§ 1. Миропомазването на фронта се премахва.

§ 2. На тежко болни и ранени не се разрешава да се изтеглят в тила, за да получат последно помазване. Духовните лица в армията са длъжни незабавно да предават такива хора на съответните военни власти, които от своя страна ще вземат необходимите мерки.

§ 3. Миропомазването във военните болници в тила може да се извършва и групово по преценка на военните лекари и доколкото това не е от естество да затрудни работата на съответните военни институти.

§ 4. В изключителни случаи началниците на военни болници в тила могат да разрешат на отделни лица да приемат последно помазване.

§ 5. Военното духовенство е длъжно по покана от всеки началник на военна болница да дава последно помазване на всички, които му бъдат представени.“

След това фелдкурят прочете още веднъж служебното писмо, с което му се съобщаваше на следния ден да отиде във военната болница на Карловия площад, за да извърши последно помазване на тежко ранени.

— Слушайте, Швейк — извика фелдкурят, — това не е ли свинщина? Като че ли в цяла Прага аз съм единственият фелдкурят. Защо не им изпратят набожния свещеник, който неотдавна спа у нас? Утре, значи, трябва да отидем на Карлака^[1], за да извършим последно помазване, а пък аз съм забравил как ставаше тая работа.

— Ще си купим катехизис, господин фелдкурат, там ще видим как става тая работа — рече Швейк, — катехизисът е все едно пътеводител за духовните пастири. На времето в Емауския манастир работеше един градинар. За да не къса дрехите си, той поиска да го включат между послушниците и да му зачислят калугерско расо. Накараха го да си купи катехизис, та да се научи как да се кръсти правилно и да разбере кой единствен е останал чист от първородния грях, какво значи да ти е чиста съвестта и други подобни дреболии. След това той продаде контрабанда половината от краставиците в градината и напусна манастира опозорен. Веднъж, като го срещнах, той ми каза: „Краставиците можех да си ги продавам и без катехизис.“

Швейк отиде и купи катехизис. Като взе да го прелиства, фелдкуратът каза:

— Я виж, последно помазване могло да се извършва само от свещеник, и то с масло, което е осветено от епископа. Виждате ли, Швейк, вие сам нямате право да го извършите. Я прочетете как се извършва последното помазване.

Швейк зачете:

— „Последното помазване се извършва по следния начин: свещеникът намазва сетивните органи на болния и същевременно чете следната молитва: «Чрез това свято помазване и със своето преблаго милосърдие нека бог ти прости всичко, което си прегрешил чрез зрение, слух, обоняние, вкус, реч, осезание и ходене.»“

— Бих искал да зная, Швейк — обади се фелдкуратът, — как може да прегреша човек с осезанието си; можете ли да ми обясните?

— По най-различен начин, господин фелдкурат; човек например може да пипне нещо в чужд джеб. Или пък на танцова забава — нали ме разбирате какво може да се случи на танцова забава?

— А чрез ходене, Швейк?

— Когато човек започне да се тътри, за да го съжаляват хората.

— А чрез обоняние?

— Когато някой каже на някого, че смърди и че не може да го понася.

— А чрез вкус?

— Когато някой вкуси забранен плод.

— А чрез реч?

— Това вече върви заедно със слуха, господин фелдкурат. Когато някой се раздрънка много и когато друг го слуша.

След тия философски разсъждения фелдкуратът замълча и после каза:

— Нужно ни е, значи, масло, което да е осветено от епископа. Ето ви десет крони, идете да купите едно шишенце. Във военното интендантство по всяка вероятност нямат такова масло.

И Швейк тръгна да търси масло, осветено от епископа, нещо по-трудно и от търсенето на жива вода в приказките на Божена Немцова^[2].

Той влиза в няколко дрогерии, но щом кажеше: „Моля, дайте ми едно шишенце масло, осветено от епископа“, на едни места продавачите прихваха да се смеят, а на други се скриваха уплашени зад тезгяха. Лицето на Швейк при това оставаше необикновено сериозно.

Тогава той реши да опита щастието си в аптеките. В първата управителят заповяда на лаборанта да го изведе. Във втората поискаха да повикат „Първа помощ“, а в третата управителят му каза, че фирмата „Полак“ на улица Длоуха, която търгува с масла и лакове, положително ще има на склад търсеното масло.

Фирмата „Полак“ на улица Длоуха наистина работеше много добре. Там не пускаха никой клиент да си иде, без да задоволят искането му. Ако някой търсеше балсам копаива^[3], те му наливаха терпентин и всичко се нареждаше много добре.

Когато Швейк влезе в магазина и поиска да му дадат за десет крони масло, осветено от епископа, шефът каза на продавача:

— Господин Таухен, налейте му сто грама конопено масло, номер три.

А продавачът, като увиваше шишенцето в хартия, каза на Швейк с привичния си търговски маниер:

— Първо качество, ако имате нужда от четки, лакове или маджун, търсете фирмата ни. Тук ще намерите най-солидна услуга.

През това време фелдкуратът преповтори всичко онова от катехизиса, което не бе запаметил едно време в семинарията. Някои от необикновено духовитите изречения много му харесаха:

„Названието «последно помазване» произлиза оттам, че обикновено това помазване бива последно от всички помазвания, които извършва черквата ни.“

Или: „Последното помазване може да приеме всеки християнин-католик, който е заболял тежко и е дошъл в съзнание.“

„Болният трябва да приеме последното помазване по възможност още докато е в съзнание.“

При четенето на тия изречения той искрено се смя.

След това дойде един ординарец и му донесе записка, с която му се съобщаваше, че на утрешното приобщение към светите тайни ще присъствува Дружеството на благородните дами за религиозно възпитание на войниците.

Това дружество се състоеше от истерични баби, които обикаляха болниците и раздаваха на войниците иконички и разкази за католика-войн, който умира за своя император. На тия брошурки имаше цветна картинка, която представляваше бойното поле. Навсякъде по него се търкалят трупове на хора и коне, катурени муниционни коли и оръдия, обърнати с лафета нагоре. На хоризонта гори някакво село и се пръскат шрапнели, на преден план лежи умиращ войник с откъснат крак. Към него се спуска ангел, който му носи венец с широка лента, на която има надпис: „Още днес ти ще бъдеш с мен в рая“. И умирацията се усмихва блажено, като че ли му са поднесли сладолед.

Когато прочете съдържанието на записката, Ото Кац плю и си помисли: „Ах, какъв ден ме чака!“

Той познаваше тая пасмина, както наричаше обществото на благородните дами от храма „Свети Игнат“, където преди години беше държал проповеди за войската. Тогава той все още влагаше много жар в проповедите си и дружеството обикновено заемаше място зад полковника. Това бяха две източени и съсухрени женица в черни рокли и с броеници. Веднъж след проповедта те се залепиха за него и цели два часа му говориха за религиозното възпитание на войниците.

Най-после той се ядоса и им каза: „Ще прощавате, уважаеми госпожи, но мене ме чака капитанът, за да изиграем партия фербъл.“

— Ето го, значи, и маслото — каза тържествено Швейк, като се върна от фирмата „Полак“, — конопено масло номер три, първо качество, с него можем да намажем цял батальон. Фирмата е солидна. Продава и маджун, лакове и четки. Сега ни трябва още звънче.

— Защо ни е звънче, Швейк?

— За да звъним из пътя, та хората да ни свалят шапки. Щом сме тръгнали да помазваме с конопено масло номер три, ние все едно, че

вървим с бога, господин фелдкурат. Такъв е редът. Да знаете колко арестувани има досега само защото не са сваляли шапка в такива случаи. В Жижков веднъж някакъв свещеник наби един слепец, който не беше свалил шапка. Не стига това, ами слепецът го осъдиха и на затвор, защото съдиите доказаха, че като е бил сляп, не бил глухоням и че макар да е чул звънчето, той все пак се е държал така възмутително. За съда нямаше никакво значение, че всичкото се беше случило посред нощ. Също като на Свети Дух. Друг път хората може и да не ни забележат, но сега ще ни свалят шапка. Значи, ако нямате нищо против, господин фелдкурат, аз веднага ще ви го донеса.

Получил разрешение, Швейк донесе звънеца само след половин час.

— Взех от вратата на странноприемницата „При кръстчетата“ — рече той, — цената му е пет минути страх и дълго време чакане, защото през вратата постоянно минаваха хора.

— Отивам в кафенето, Швейк, ако дойде някой, нека ме почака.

След около час дойде един възстар побелял господин с изправена стойка и строг поглед.

От цялата му външност лъхаше голям инат и злоба. Очите му гледаха така, като че ли бе изпратен от съдбата да унищожи нашата нещастна планета и да заличи следите ѝ във вселената.

Речта му бе груба, суха и строга:

— У дома ли е? Отишъл в някакво кафене? Да почакам? Добре, ще чакам и до сутринта. За кафе пари има, но да си плати дълговете — не! И това ми било свещеник, фю!

И той се изплю на пода в кухнята.

— Господине, недейте плюва тука! — обади се Швейк, като гледаше с любопитство непознатия господин.

— Още един път ще плюя, виждате ли, ей така — вироглаво рече строгият господин, като плю на пода, — не го е срам. Военен свещеник, срамота!

— Ако сте възпитан човек — забеляза Швейк, — да се отучите да плюете в чужда къща. Да не мислите, че като е световна война, можете да си позволите всичко? И се дръжте прилично, а не като уличник. Обноските ви трябва да бъдат фини, трябва да говорите учтиво и да не се държите като вагабонтин, разоряхте ли, цивилни простако?

Строгийт господин стана от стола си, разтрепера се от възбуда и извика:

— Как се осмелявате, аз ли не съм възпитан човек, какъв съм тогава, кажете...

— Плювалник сте — отговори Швейк, като го гледаше в очите, — плюете по пода, като че ли се намирате в трамвая, във влака или в някое обществено заведение. Винаги съм се учудвал защо слагат табелки навсякъде, че е забранено да се плюе по пода, но сега виждам, че това е заради вас. Всички трябва да ви познават много добре.

Строгийт господин започна да мени цвета на лицето си и се постара да отговори с порой псувни по адрес на Швейк и фелдкурата.

— Свършихте ли речта си — спокойно попита Швейк (след като посетителят изгърмя и последното: „Негодници сте и двамата: какъвто господарят, такъв и слугата“), — или искате да допълните още нещо, преди да изхвъркнете по стълбата надолу?

Понеже бе изчерпал до дъно запаса си и не му идваше на ум никаква по-качествена псувня, строгият господин млъкна, а Швейк счете това за знак, че в случая е безполезно да чака допълнения.

И той отвори вратата, изправи там строгия господин с лице към коридора и... такъв шут би направил чест и на най-добрия играч от всеки международен футболен отбор.

Надолу по стълбите подир строгия господин се понесе гласът на Швейк:

— Втори път, като идете на гости у възпитани хора, дръжте се и вие възпитано.

Строгийт господин дълго време се разхожда под прозорците и чака фелдкурата.

Швейк отвори прозореца, за да може да го наблюдава.

Най-после гостът дочака фелдкурата, който го заведе в стаята и го тури да седне на един стол срещу себе си.

Швейк мълчаливо донесе един плювалник и го постави пред госта.

— Какво правите, Швейк?

— Господин фелдкурат, разрешете да доложа. Ние с господина имахме малка неприятност заради плюенето по пода.

— Остави ни, Швейк, ние имаме да уреждаме някои работи.

Швейк изкозирува:

— Слушам, господин фелдкурат. Оставям ви.

Той отиде в кухнята, а в стаята през това време се поведе извънредно интересен разговор:

— Вие сте дошли за парите по полицата, ако не се лъжа? — попита фелдкуратът своя гост.

— Да и надявам се...

Фелдкуратът въздъхна:

— Често пъти човек изпада в такова положение, че не му остава нищо друго освен надеждата. Колко хубаво звучи думичката „надявай се“, нали тя е част от трилистника, който укрепва самочувствието на човека в хаоса на живота: „Вяра, надежда и любов.“

— Аз се надявам, господин фелдкурат, че сумата...

— Наистина, уважаеми господине — прекъсна го фелдкуратът, — мога още веднъж да повторя, че думата „надявам се“ дава сили на човека в борбата му с живота. Вие също не губите надежда. Колко хубаво е да имаш определен идеал, да си невинно, чисто създание, което дава пари назаем срещу полица и се надява, че ще му ги изплатят навреме. Да вярвате, непрекъснато да вярвате, че ще ви изплатят хиляда и двеста крони, когато аз нямам в джоба си дори и сто.

— Вие, значи... — заекна гостът.

— Да, аз, значи — отговори фелдкуратът.

Лицето на госта доби отново упоритото си и злобно изражение.

— Господине, това е измама — каза той, като стана.

— Успокойте се, уважаеми господине...

— Това е мошеничество! — вироглаво закрещя гостът. — Вие злоупотребихте с доверието ми!

— Господине — рече фелдкуратът, — вас ще ви успокои само чистият въздух. Тук е твърде задушно. Швейк — извика той към кухнята, — господинът желае да излезе на чист въздух.

— Господин фелдкурат, разрешете да доложя — дочу се от кухнята, — аз вече изхвърлих този господин.

— Да се повтори! — гласеше заповедта и тя бе изпълнена бързо, ловко и жестоко.

— Много добре направихме, господин фелдкурат — рече Швейк, като се върна от коридора, — че го експедирахме, преди да направи скандал. В Малещице познавах един кръчмар, който редовно четеше библията. Той знаеше цитати от светото писание за всякакви случаи и

когато налагаше някого с бича си, винаги казваше: „Който жали пръчката, ненавижда чедото свое, но който го люби, овреме го наказва. Ще ти дам аз да разбереш какво значи да се биеш в кръчмата ми.“

— Ето виждате ли, Швейк, каква участ постига хората, които не почитат свещеника — усмихна се фелдкуратът. — Свети Йоан Златоуст е казал: „Който почита свещеника, почита Христа, който оскърбява свещеника, оскърбява Исуса Христа, чийто заместник тук е свещеникът.“ За утрешния ден ние трябва да се подготвим много добре. Изпържете яйца с шунка, сварете пунш бордо, а след това нека се отдадем на размисъл, както е казано във вечерната молитва: „Отбити са с милостта на всевишния всички временни козни срещу този дом.“

По света съществуват хора, които притежават голямо постоянство. Към тях принадлежеше и човекът, който вече два пъти бе изхвърлян от жилището на фелдкурата. Тъкмо бяха приготвили вечерята и някой позвъни. Швейк отиде да отвори, но се върна след малко и доложи:

— Пак е дошъл, господин фелдкурат. Затворих го временно в банята, за да можем да се навечеряме спокойно.

— Не правите хубаво, Швейк — каза фелдкуратът, — гост в къщи — бог в къщи! В старо време на големи пиршества нашите предци са били развеселявани от различни уроди. Доведете го, за да ни забавлява.

След малко Швейк се върна с настойчивия господин, който гледаше мрачно пред себе си.

— Седнете, моля — каза фелдкуратът, — тъкмо привършваме вечерята. Хапнахме раци и съомга. Остава да довършим яйцата с шунка. Хубаво си хапваме ние, нали има хора, които ни дават пари назаем.

— Смятам, че не съм дошъл да ви правя смях — рече мрачният човек. — Днес идвам за трети път. Надявам се, че сега всичко ще се изясни.

— Господин фелдкурат, разрешете да доложа — рече Швейк, — той е истинска гербова марка. В Либен имаше един също като него. Боушек му беше името. Една вечер го изхвърлиха от „Екснерите“. След малко той се върна. Те пак го изхвърлиха. И така тая вечер това се повтори осемнадесет пъти. Все повтаряше, че си забравил лулата

вътре. Влизаше през прозореца, през вратата, през кухнята, катереше се по зида, който заобикаляше градината, спускаше се в зимника и оттам излизаше зад тезгяха, а щеше да се спусне и през комина, ако пожарникарите не го бяха свалили от покрива. Постоянството му беше такова, че можеше да стане министър или депутат. В края на краищата той получи това, което заслужаваше.

Упоритият господин като че ли не обръщаше внимание на онова, което се говореше, и вироглаво повтаряше:

— Аз искам да сме наясно и моля да ме изслушате.

— Разрешава ви се — рече фелдкуратът, — говорете, уважаеми господине. Може да говорите, колкото ви се иска, а ние през това време ще продължим пиршеството си. Вярвам, че това няма да попречи на разказа ви. Швейк, хайде поднасяйте.

— Както ви е известно — рече постоянствуващият, — бушува война. Сумата ви заех преди войната и ако не беше последната, нямаше да настоявам да ми платите в момента. Имам обаче горчив опит в това отношение.

Той извади бележник от джоба си и продължи:

— Всичко съм си записал. Поручик Яната ми дължеше седемстотин крони и се осмели да падне на Дрина^[4]. Подпоручик Прашек бе пленен на руския фронт, а ми дължи две хиляди крони. Капитан Вихтерле, който ми дължеше същата сума, допусна да бъде убит от собствените си войници под Рава Руска^[5]. Поручик Махек, пленен в Сърбия, ми дължи хиляда и петстотин крони. А има и редица други. Един с неизплатена полица пада убит в Карпатите, друг бива пленен, трети се удави в Сърбия, четвърти умира в някоя болница в Унгария. Разбирате ли сега опасенията ми, че тая война ще ме разори, ако не бъда енергичен и безмилостен. Вие можете да ми възразите, че вас не ви грози никаква непосредствена опасност. Погледнете.

Той мушна бележника си под носа на фелдкурата.

— Виждате ли: фелдкурат Матиаш, умрял в Бърно в изолационната болница преди една седмица. Иде ми да си изскубя косите. Има да ми дава хиляда и осемстотин крони, а влиза в холерна барака, за да приобщава към светите тайни някой си, който не му е никакъв, за който хич и не го е еня.

— Това е било негов дълг, мили ми господине — каза фелдкуратът, — и аз утре отивам да приобщавам болни.

— И също така в холерна барака — забеляза Швейк, — можете да дойдете с нас, за да видите какво значи пожертвувателност.

— Господин фелдкурат — рече настойчивият господин, — повярвайте ми, аз се намирам в отчаяно положение. Нима тая война се води само за да бъдат очистени от тоя свят всичките ми длъжници?

— Като ви мобилизират и пратят на фронта — подхвърли Швейк, — ние с господин фелдкурата ще отслужим света литургия, та дано даде господ първата граната да ви преполови.

— Господине, работата е сериозна — рече „гербовата марка“ на фелдкурата, — моля ви да заповядайте на слугата си да не се бърка в работите ни, за да можем да свършим по-скоро.

— Господин фелдкурат, разрешете да доложа — обади се Швейк, — заповядайте ми да не ви се бъркам в работите, иначе аз ще продължа да защитавам интересите ви, както подобава на един истински войник. Господинът има пълно право, той иска сам да си излезе. И аз не обичам скандалите, аз съм благовъзпитан човек.

— Швейк, на мене всичко това започва да ми дотяга — каза фелдкуратът, сякаш не забелязваше присъствието на госта. — Аз мислех, че тоя човек ще ни поразвлече, ще ни разправи някои анекдоти, а пък той иска да ви заповядам да не ни се бъркате в разговора, въпреки че вече на два пъти сте имали разпавии с него. Тая вечер, когато се намирам пред толкова важен религиозен акт, когато би трябвало да насоча всичките си мисли, цялото си същество към бога, той ми досажда с някаква си глупава история за някакви си мизерни хиляда и двеста крони, пречи ми да се задълбоча в проучване на съвестта си, отклонява ме от бога и иска да му кажа още веднъж, че сега нищо няма да му дам. Не искам да говоря повече с него, за да не развалям тая света вечер. Кажете му вие, Швейк: „Господин фелдкуратът няма да ви даде нищо!“

Швейк изпълни заповедта и изрева въпросните думи в ухото на госта.

Но упоритият господин не се помръдна.

— Швейк — покани го фелдкуратът, — попитайте го, още колко време мисли да зяпа така?

— Няма да мръдна оттук, докато не ми платите! — вироглаво заяви „гербовата марка“.

Фелдкуратът стана, отиде до прозореца и каза:

— В такъв случай предавам го на вас, Швейк. Правете с него, каквото намерите за добре.

— Елате, господине — рече Швейк, като дръпна нещастния гост за рамото, — елате да потретим, па дано е на хубаво.

И той бързо и елегантно потрети операцията. Фелдкуратът през това време барабанеше с пръсти по прозореца такта на погребален марш.

Посветената на размисъл вечер мина през няколко фази. Фелдкуратът с такава вяра и така всеотдайно се бе устремил към бога, че чак в дванадесет часа през нощта в жилището му се чуваше песента:

*Кога си в бой отивахме,
всичките моми плачеха...*

С него пееше и добрият войник Швейк.

Във военната болница двама души копнееха да бъдат приобщени към светите тайни: един стар майор и един банков чиновник, запасен офицер. И двамата бяха получили по куршум в корема на карпатския фронт и сега лежаха един до друг. Запасният офицер смяташе за свой дълг да пожелае приобщението си към светите тайни, тъй като за това копнееше с цялата си душа неговият началник. Смяташе, че ще наруши чинопочитанието, ако не пожелае и той да бъде приобщен към светите тайни. Набожният майор пък правеше това от хитрина, като смяташе, че молитвата ще спаси болния. През нощта обаче, преди приобщението им към светите тайни, и двамата умряха и когато на следната сутрин фелдкуратът и Швейк пристигнаха в болницата, намериха ги да лежат под белия чаршаф с почернели лица, както се случва с всички, които умират от задушаване.

— С какви церемонии пристигнахме, господин фелдкурат, а сега отведнъж ни развалят всичко — ядоса се Швейк, когато в канцеларията им съобщиха, че двамата, заради които бяха дошли, не се нуждаят вече от нищо.

Швейк каза самата истина. Те бяха пристигнали с големи церемонии. Пътуваха с файтон. Из целия път Швейк биеше звънеца, а

фелдкуратът държеше шишенцето с масло, завито в бяла кърпа, и благославяше с него минувачите, които си сваляха шапките.

Наистина те не бяха много, въпреки че Швейк се стремеше да вдига колкото се може по-голям шум със звънеца.

Подир тях тичаха няколко невинни дечица, от които едното успя да увисне отзад на файтона. В тоя миг всички останали подхванаха в унисон: „Чичо, я го виж отзад, чичо, я го виж отзад!“

А Швейк биеше звънеца, файтонджията шибаше с камшика си зад файтона. На улица Водичкова една стара портиерка, членка на марианското духовно общество, с тръс догони файтона и след като фелдкуратът я благослови, се прекръсти и плю: „Юрнали ми се с господата-бога, като че ли са сто дяволи! Човек охтика може да хване!“ — и запъхтяна се върна на старото си място.

Звънецът безпокоеше най-много файтонджийската кобила, на която по всяка вероятност напомняше нещо от младините ѝ, тъй като тя непрестанно обръщаше глава, а от време на време правеше опит да затанцува по паважа.

Това бяха, значи, церемониите, за които говореше Швейк.

Фелдкуратът отиде в канцеларията, за да уреди финансовата страна на въпроса, и представи на фелдфебела-ковчежник сметка, според която трябваше да получи от касата сто и петдесет крони за светено масло и пътни разноски.

Последва спор между началника на болницата и фелдкурата, при което фелдкуратът на няколко пъти удари с пестник по масата и се изрази по следния начин:

— Недейте мисли, господин капитан, че последното помазване е безплатно. Когато командироваат драгунски офицер в конюшната, също му плащат пътни и дневни. Аз наистина съжалявам, че двамата не дочакаха да бъдат приобщени към светите тайни. Всичкото щеше да бъде с петдесет крони по-скъпо.

През това време Швейк чакаше долу в караулната.

Шишенцето със светеното масло будеше жив интерес сред войниците.

Един изказа мнение, че маслото е много подходящо за смазване на пушки и щикове.

Някакво младо войниче от Чешкоморавската височина, което все още вярваше в бога, помоли да не се говори така за тия работи, да не

се намесват светите тайни в разговора. Трябвало да се вярва по християнски.

Един стар запасняк изгледа младока и каза:

— Вярвай си ти, вярвай, пък шрапнелът пак ще ти откъсне главата. Продават ни кисели краставици. Едно време в казармата идва някакъв клерикален депутат да ни говори за божия мир, който се бил спуснал над земята. Дядо господ не искал война, желаел всички да живеят в мир и да се обичат като братя. А видиш ли го, говедото, откакто е избухнала войната, във всички черкви се четат молитви за победата на нашето оръжие, за бога говорят, сякаш е някакъв началник на генерален щаб, който ръководи и дирижира войната. В тая военна болница вече колко погребения съм видял. Колко коли с отрязани крака и ръце са изкарани оттук!

— Погребват войниците голи — рече друг войник, — пък с униформите обличат други живи войници и така до безкрайност.

— Докато не победим — отбеляза Швейк.

— И тоя тиловак иска да победи — обади се от ъгъла един кандидат-подофицер. — На фронта такива като тебе! В окопите! Че да ви вдигнат на нож срещу телените мрежи, вълчите ями и минохвъргачките! Всеки може да се търкаля в тила и никому не се ще да мре.

— Мисля, че да те намушат на щик, е много хубаво — рече Швейк, — но не е лошо и да ти вкарат куршум в корема, а още по-хубаво е да те преполови бомба. Човек гледа: коремът и краката му са някак си много далече от него и всичко това му се струва толкова чудно, че той умира, преди да е могъл някой да му го обясни.

Младият войник си въздъхна от сърце. Съжаляваше младия си живот. И защо ли се е родил в това глупаво столетие, когато могат да го заколят като крава в кланицата. Защо ли е всичко това?

Един войник, по професия учител, сякаш беше прочел мислите му, се намеси в разговора:

— Някои учени обясняват войната с появата на петна по слънцето. Щом се появи такова петно, винаги настъпва нещо ужасно. Превземането на Картаген...

— Я остави тия бабини деветини — прекъсна го кандидат-подофицерът, — иди по-добре да пометеш помещението, днес е твой

ред. Какво ни интересува някакво глупаво петно на слънцето. И двайсет да бяха, пак нямаше да мога да си купя нищо с тях.

— Тия петна по слънцето наистина имат голямо значение — намеси се Швейк. — Веднъж пак се беше появило такова петно и още същия ден ме биха в „Банзетите“ в Нусле. Оттогава насам винаги, когато намисля да ида някъде, предварително проверявам във вестника не се ли е появило пак някакво петно. А щом се появи — прощавай, Марче, ний сме разделени, — не влизам никъде, само така можах да оцелея до днес. На времето, когато вулканът Мон Пелие унищожи целия остров Мартиника, един професор писа в „Народна политика“, че отдавна обръщал вниманието на читателите върху голямото петно, което се било появило върху слънцето. А тя, „Народна политика“ де, не могла да стигне навреме на острова и жителите на острова си изпатили.

През това време фелдкуратът се бе натъкнал в канцеларията на една от Дружеството на благородните дами за религиозно възпитание на войниците, стара и противна кикимора, която още от сутринта обикаляше болницата и навсякъде раздаваше иконички, които ранените и болни войници хвърляха в плювалниците.

През време на обиколката си тя нервираше всички с глупавото си дрънкане. Приканваше войниците да се покаят искрено за своите грехове и истински да се поправят, за да им даде бог след смъртта вечно спасение.

Цялата преbledняла, тя разказваше на фелдкурата как войната, вместо да облагороди, озверявала войниците. Долу болните ѝ се изплезили и я нарекли плашило и дърта богомолка.

— Das ist wirklich schrecklich, Herr Feldkurat, das Volk ist verdorben!^[6]

И тя се раздрънка как си представя религиозното възпитание на войника. Само тогава войникът воювал храбро за своя император, когато вярвал в бога и изпитвал религиозни чувства, само тогава той не се боял от смъртта, понеже знаел, че след смъртта го очаква раят.

Бъбрицата каза още няколко подобни глупости и личеше, че е решила да не пуска фелдкурата. Той обаче се сбогува с нея не съвсем галантно.

— Швейк, отиваме си! — извика той към караулната.

Обратният им път не бе съпроводен от никакви церемонии.

— Идния път не се лоя на тая въдица — рече фелдкуратът, — човек трябва да се пазари за всяка душа, която иска да спаси. Много тънки сметки водят, гадовете.

Като видя в ръката на Швейк шишенцето със „светеното“ масло, той се намръщи:

— Най-добре е, Швейк, да намажете обущата ни с това масло.

— Ще се опитам да смажа и пантите — добави Швейк, — вратата ужасно скърца, когато се връщате нощем.

Така завърши неосъществилото се приобщаване към светите тайни.

[1] Карловият площад в Прага. — Б.пр. ↑

[2] Видна чешка писателка. — Б.пр. ↑

[3] Лечебен балсам, употребява се при възпаление на пикочния мехур, трипер и др. — Б.пр. ↑

[4] Река в Сърбия, на която през 1914 г. се водили ожесточени боеве. — Б.пр. ↑

[5] Ж. п. възел в Галиция, където през 1914–1915 г. са се водили ожесточени боеве. — Б.пр. ↑

[6] Това наистина е ужасно, господин фелдкурат, народът е развратен. — Б.пр. ↑

ШВЕЙК СТАВА СВРЪЗКА НА ПОРУЧИК ЛУКАШ

I

Щастието на Швейк не продължи дълго време. Немилостивата съдба прекъсна приятелските връзки между него и фелдкурата. И ако фелдкуратът досега ни е бил приятен, това, за което ще разкажем по-надолу, е в състояние да смъкне от лицето му симпатичната маска.

Фелдкуратът продаде Швейк на поручик Лукаш или, по-добре казано, проигра го на карти. По същия начин едно време в Русия са продавали крепостните. Всичко дойде най-неочаквано. У поручик Лукаш се бе събрала весела компания, която играеше на „двайсет и едно“.

Фелдкуратът загуби всичко и накрая каза:

— Колко ще ми заемете срещу моята свръзка? Знаменит идиот и интересна фигура, нещо *non plus ultra*^[1]. Никога не сте имали такава свръзка.

— Ще ти дам сто крони — предложи поручик Лукаш. — Ако не ги върнеш до в други ден, ще ми пратиш това чудо. Моята свръзка е противен човек. Само въздиша, пише писма в къщи и при това краде всичко, на каквото попадне. Бих го вече, но без полза. При всяка среща го шамаросвам, но и това не помага. Избих му няколко предни зъба, обаче той е непоправим.

— Значи, дадено — отговори фелдкуратът лекомислено, — в други ден или сто крони, или Швейк.

Той загуби и тия сто крони и тъжен тръгна към къщи. Знаеше с положителност и никак не се съмняваше в това, че няма да може да намери сто крони до в други ден и че всъщност най-мизерно и подло е продал Швейк.

„Можех да поискам двеста крони“ — ядосваше се той, но след като се качи в трамвая, който щеше да го откара в къщи, обзе го сантиментално настроение и той започна да си прави упреци.

„Не направих хубаво — мина му през ума, когато позвъни на вратата на жилището си, — как ще го погледна в глупавите му и добродушни очи?“

— Мили ми Швейк — рече той, като си влезе в къщи, — днес се случи нещо необикновено. Голям Марко Тотев излязох на карти. Дублирах наред — имах туз, след това ми дойде десетка, но банкерът беше пипнал вале и също избута двасет и едно. На няколко пъти ми идваха аса и десетки, но винаги излизахме наравно с банката. Профуках всичките си пари.

Той замълча.

— Накрая проиграх и вас. Взех назаем сто крони срещу вас и ако не ги върна до в други ден, вие вече няма да принадлежите на мене, а на поручик Лукаш. Аз наистина съжалявам.

— Аз имам още сто крони — каза Швейк, — мога да ви ги дам назаем.

— Дайте ги насама — съживи се фелдкуратът, — веднага ще ги занеса на Лукаш. Наистина не бих искал да се разделя с вас.

Лукаш бе извънредно изненадан, когато видя фелдкурата да се връща.

— Идвам да изплатя дълга си — рече фелдкуратът, като се огледа победоносно. — Дайте и на мене карти.

— Дублирам — обади се фелдкуратът, когато му дойде редът.

— Тях, да му се не види макар — изохка той, — само с една бройка разлика.

— Хайде тогава, дублирам — каза той при втория рунд, — дубъл блинд.

— Двайсет взема — съобщи банкерът.

— Аз имам цели деветнадесет — тихо каза фелдкуратът, като сложи в банката последните четиридесет крони от стотарката, която му беше заел Швейк, за да се откупи от новото робство.

По пътя за в къщи фелдкуратът стигна до убеждението, че всичко е свършено и че Швейк вече нищо не може да го спаси: писано му било да служи на поручик Лукаш.

И когато Швейк му отвори вратата, фелдкуратът му каза:

— Всичко беше напразно, Швейк. Никой не може да избегне съдбата си. Проиграх и вас, и вашите сто крони. Направих всичко,

което зависеше от мене, но съдбата е по-силна. Тя ви хвърли в ноктите на поручик Лукаш, настъпва моментът, когато ще се разделим.

— Много ли имаше в банката? — попита Швейк спокойно. — Или рядко водехте? Когато не идат карти, е много лошо, но понякога мизерията е още по-голяма, когато ви върви прекалено. На улица Здераз живееше един тенекеджия на име Вейвода. Той редовно играеше мариаш в една кръчма зад Столетното кафене. Веднъж, пак там, сам дяволът го накара да предложи: „Какво ще кажете да поиграем на дващест и едно, а?“ И започнаха да играят, пък той държеше банката. Всички се увлякоха и мизата нарасна на десет. Стариият Вейвода искаше да даде възможност и на другите да спечелят по нещо и затова постоянно повтаряше: „Чакам малшанс.“ Но не можете да си представите какъв Марко Тотев беше той тая вечер. Малшанс не идваше, банката растеше непрекъснато, цяла стотарка се беше събрала в нея. И никой от играчите вече нямаше толкова пари, че да може да дублира. Вейвода се беше цял изпотил. Освен неговото „чакам малшанс“ нищо друго не се чуваше. Останалите увеличаваха мизата по пет, но загазваха всички. Един майстор-коминочистач се ядоса, отиде си в къщи, взе пари и когато в банката имаше повече от сто и петдесет крони, дублира. Вейвода поиска да се отърве от банката и както разказваше после, имал намерение да тегли карти и до тридесет, само и само да не спечели, но вместо попа получи две аса. Престори се, че няма нищо и нарочно каза:

„Шестнайсет взема“, но майсторът-коминочистач имаше всичко на всичко петнайсет. Е, не е ли това маркототевщина? Стариият Вейвода беше пребледнял вече целият и се чувствуваше много нещастен, наоколо вече всички го псуваха и си шепнеха, че играе с иле. Даже разправяха, че веднъж вече бил ял бой заради фалшива игра, макар че той беше най-честният играч. Въпреки това всички продължаваха да се изръсват в банката кронка след кронка. В банката имаше вече петстотин крони. Кръчмарят, който ги гледаше отстрани, не издържа. Тъкмо беше приготвил пари за бирената фабрика, взе ги, приседна на масата, хвърли най-напред по две стотарки, после затвори очи, завъртя стола си за щастие и каза, че дублира всичко, което е в банката. „Играем — каза — с открити карти.“ Стариият Вейвода беше готов да даде не знам какво, само и само да загуби. Всички се учудиха, когато той обърна картата и се показа седморка, а той я задържа. Кръчмарят

се усмихваше под мустак, понеже имаше двайсет и едно. На стария Вейвода му дойде втора седморка и той пак я задържа. „Сега ще вземете асо или десетка — каза кръчмарят язвително. — Залагам си главата, господин Вейвода, че ще изгърмите.“ Настъпи страшна тишина. Вейвода обърна картата и всички видяха трета седморка. Кръчмарят пребледня като тебешир — това били последните му пари, — отиде в кухнята, но след малко оттам дотърча момчето, което чиракуваше при него, и ни каза да идем да прережем въжето, с което Кръчмарят се обесил на дръжката на прозореца. Ние прерязахме въжето, свестихме го и играта продължи. У никого вече нямаше пари, всичко беше натрупано в банката пред Вейвода, който не преставаше да повтаря: „Чакам малшанс.“ Той на всяка цена искаше да влезе вътре, но понеже трябваше да обръща картите си и да ги нарежда на масата, не можеше да направи никаква фалшификация и да сбърка нарочно. Всички се бяха побъркали вече от голямото му щастие и решиха да продължат играта с разписки. Така те играха много часове и пред стария Вейвода се накамариха хиляди и хиляди. Майсторът коминочистач вече дължеше на банката повече от милион и половина, възглицарят от Здераз около милион, портиерът от Столетното кафене — осемстотин хиляди крони, един медик — над два милиона. Само в пинката^[2] имаше над триста хиляди, все на малки късчета хартия. Какво ли не прави старият Вейвода. Непрекъснато излизаше по нужда и оставяше други да го заместват, но като се върнеше, съобщаваха му, че пак е спечелил, че му е дошло двайсет и едно. Изпратиха да донесат нови карти, но и това не помогна. Когато Вейвода се спреше на петнайсет, другият пък имаше четиринайсет. Всички гледаха със злоба стария Вейвода, но най-много се пенеше един калдъръмджия, който беше вложил в играта всичко на всичко осем крони в пари. Той открито заяви, че такъв човек като Вейвода не би трябвало да ходи по земята, че би трябвало да го сритат, да го изхвърлят и удавят като кутре. Не можете да си представите отчаянието на стария Вейвода. Най-после той му намери цаката. „Отивам по нужда — рече той на коминочистача, — замести ме, майсторе.“ И така, както си беше без шапка, изтичал на улица Мисликова, за да извика полиция, намерил патрула и му съобщил, че в еди-коя си кръчма се играе хазарт. Полицайте го изпратили да се върне, като му казали, че ще дойдат веднага след него. Тогава той се върна и в кръчмата му съобщиха, че

през това време медикът загубил над два милиона, а портиерът — над три. В пинката те сложили разписка за петстотин хиляди. След малко в кръчмата нахлуха стражарите и калдъръмджията извика: „Спасявайте се кой както може!“, но напразно. Конфискуваха банката и заведоха всички в полицията. Въглищарят от Здераз направи опит да се съпротивлява и затова го закараха в полицията с полицейската кола. Оказа се, че в банката е имало над половин милиард в разписки и хиляда и петстотин в брой.

— И такива работи не бях сънувал — рекъл полицейският инспектор, като видял главозамайващите суми, — та това е по-лошо от Монте Карло.

В участъка задържали всичките до сутринта, с изключение на стария Вейвода. Него като доносчик го освободили и му обещали да му дадат полагащото му се законно възнаграждение, една трета от конфискуваната банка, над сто и шейсет милиона. Но той още същата нощ се побърка от това щастие и на сутринта го видяхме да обикаля Прага и да поръчва с дюзини огнеупорни каси. Ето това се казва да имаш щастие в карти.

После Швейк отиде да свари грог и цялата работа приключи с това, че когато късно през нощта Швейк го намести с мъка на леглото му, фелдкуратът се насълзи и изхлипа:

— Продадох те аз, приятелю, безсрамно те продадох. Прокълни ме, бий ме, гък няма да кажа. Оставих те аз на произвола на съдбата. Не смея да те погледна в очите. Разкъсай ме, хапи ме, унищожи ме. Не заслужавам нищо по-добро. Знаеш ли какво съм аз?

И като зарови разплаканото си лице във възглавницата, фелдкуратът прошушна тихо с нежен и размекнат глас:

— Аз съм безхарактерен тип — и заспа като заклан.

На следния ден фелдкуратът, избягвайки да срещне погледа на Швейк, излезе рано сутринта и се върна късно през нощта с някакъв дебел пехотинец.

— Покажете му, Швейк — каза той, избягвайки да го гледа в очите, — кое де се намира, за да се ориентира в домакинството ми, и го научете как се вари грог. Сутринта се явете при господин поручик Лукаш.

Швейк и новата свръзка прекараха приятно нощта във варене на грог. На разсъмване дебелият пехотинец едва се държеше на краката си

и си тананикаше странна смесица от народни песни:

— „Край Ходов тече водица, милата ми там налива бирица червена. Ой, горо, горо, горице, вървели моми по пътя, на Бяла гора селякът ора.“

— За тебе не се безпокоя — рече му Швейк, — с тоя си талант ти ще се задържиш при фелдкурата.

И така този предиобед поручик Лукаш за първи път зърна честното и открито лице на Швейк, който му доложи:

— Господин поручик, разрешете да доложя: аз съм същият оня Швейк, когото господин фелдкуратът проиграл на карти.

[1] Повече, от което не можете да си представите. — Б.пр. ↑

[2] Паничка, в която играчите слагат волни пожертвования в полза на заведението, в което се играе. — Б.пр. ↑

II

Институтът на ординарците има много стар произход. Изглежда, че още Александър Македонски е имал свръзка. Положително е обаче, че през време на феодализма тая роля са изпълнявали рицарските оръженосци. Какво собствено е бил Санчо Панса на Дон Кихот? Учудва ме, че досега не се е намерил никой, който да напише историята на ординарците. В такъв случай ние бихме научили, че херцогът от Алмавир през време на обсадата на Толедо поради голям глад изял свръзката си без сол. Сам херцогът пише в мемоарите си за това събитие, като обяснява, че месото на слугата му било нежно, крехко, сочно, на вкус нещо средно между пилешко и магарешко.

В една стара швабска книга върху военното изкуство намираме наставления и за свръзките. Ординарецът от средновековието е трябвало да бъде набожен, добродетелен, правдив, скромнен, храбър, решителен, честен и работлив. С една дума, той е трябвало да бъде образец на истински човек. Новото време измени много нещо в така очертанния тип. Модерната свръзка по правило не е нито набожна, нито добродетелна, нито правдива. Тя лъже, мами началството си и много често превръща живота му в истински ад. Тя е лукав роб, който измисля най-различни хитро скроени трикове, за да вгорчи живота на началника си.

Сред новото поколение свръзки положително няма да намерите такива жертвоготовни създания като благородния Фернандо на херцога от Алмавир, които да позволят на началниците си да ги изядат без сол. От друга страна, виждаме, че командирите водят борба на живот и смърт със свръзките на новото време, употребяват най-различни средства, за да поддържат авторитета си. По съвкупност тия средства представлява особен вид терор. През 1912 година в Грац се гледа едно дело, в което главна роля играеше някакъв капитан, който беше умъртвил свръзката си с ритници. Той бе освободен, защото го бе направил едва за втори път. Според тия господа животът на свръзките няма никаква цена. Свръзката е само предмет, в много случаи кукла за удряне на плесници^[1], роб, момче за всичко. Не е чудно тогава, че особеното му положение изисква от роба да бъде хитър и лукав.

Положението му на нашата планета може да бъде сравнено само със страданията на старовремските пиколо, които били напътвани към добросъвестност чрез плесници и мъчения.

Има обаче случаи, когато свръзката се издига до положението на фаворит и тогава тя става страшилище за цялата рота, целия батальон. Всички чинове се стремят да спечелят благоволенията ѝ. Тя разрешава отпуските, тя спасява положението, когато е нужно да се кажат две думи пред началството, за да бъде простено известно провинение.

Тия фаворити през време на войната бяха награждавани с големи и малки сребърни медали за храброст.

В деветдесет и първи полк аз познавах няколко такива свръзки. Една получи голям сребърен медал само защото умееше по вълшебен начин да пече гъските, които крадеше. Друга получи малък сребърен медал, защото от къщи ѝ изпрацаха великолепни колети с провизии, така че началникът ѝ дори през време на най-голям глад преяждаше и след това не можеше да се движи от тежест в стомаха.

Същият началник беше стилизирал доклада, с който представи свръзката си за награждаване, по следния начин:

„В боевете проявява необикновена храброст, презира опасностите и през време на най-усилена стрелба от страна на настъпващия неприятел не се отдалечава нито крачка от командира си.“

А свръзката през това време опустошаваше курниците в тила. Войната измени отношението на свръзката към началника и я превърна в най-омразно същество за войниците. Когато на пет души се раздаваше по една консерва, свръзката винаги разполагаше с цяла кутия. Манерката на ординареца винаги беше пълна с ром или коняк. По цял ден това създание дъвчеше шоколад и лапаше сладки офицерски сухари, пушеше цигарите на началника си, готвеше по цели часове и носеше нова-новеничка куртка.

Личната свръзка на офицера бе в най-интимни отношения с ординареца от ротната канцелария и богато го гощаваше с отпадъците от своята трапеза. Споделяше с него и всички други привилегии, от които се ползуваше. За да бъдат триумвират, към тях се присъединяваше и ротният фелдфебел. Тая тройка, която живееше в непосредствена близост до командира, беше запозната с всички операции и военни планове.

Най-добре осведомен за началото на операциите беше оня взвод, чийто подофицер дружеше със свръзката на ротния.

Щом свръзката каже: „В два и тридесет и пет ще си вдигаме чуковете“, значи, точно в два и тридесет и пет австрийските войници започваха да се оттеглят.

Свръзката беше в най-интимни отношения с походната кухня, много обичаше да се навърта около казана и си подбираше ястията, сякаш се намираше в ресторант и имаше на ръка листа на гостбите.

„Искам ребро — казваше свръзката на готвача, — вчера ми даде опашка. Сложи и малко дроб в чорбата, нали знаеш, че не ям далак.“

Най-знаменита беше обаче свръзката в създаването на паника. При бомбардировка на позициите сърцето ѝ падаше в гащите. През това време тя пазеше багажа на началника си, а също така и своя багаж в най-сигурния блиндаж и завираше глава под някое одеяло, за да не я намери снарядът. Нямахше друго желание, освен да ранят началника ѝ и по такъв начин да замине с него в тила, в дълбокия тил.

Паника свръзката насаждаше систематически и с известно тайничене. „Струва ми се, че прибират телефона“ — съобщаваше тя поверително по взводовете. И беше щастлива, когато можеше да каже: „Прибраха го вече.“

Никой повече от свръзката не обичаше отстъплението. В такива мигове тя забравяше, че над главата ѝ пицят гранати и шрапнели, промъкваше се неуморно с багажа си към щаба, дето чакаха обозите. Тя обичаше австрийските обози и с голямо удоволствие се возеше. В най-лошите случаи използваше и санитарните двуколки. Когато се наложеше да върви пеша, тя правеше впечатление на най-съсипания човек. В такива случаи изоставяше багажа на началството си в окопите и продължаваше да мъкне само своята собственост.

Случеше ли се офицерът да се спаси с бягство от плен, а свръзката да бъде пленена, то тя в никакъв случай не забравяше да отмъкне със себе си и багажа на своя началник. Багажът минаваше в нейна собственост и свръзката полагаше трогателни грижи за него.

Веднъж видях една пленена свръзка, която вървя пеша от Дубно^[2] до Дарница^[3] отвъд Киев. Освен своята раница и раницата на началника си, който се беше спасил с бягство, тя носеше още и пет куфарчета с най-различна форма, две завивки и възглавница, а освен

това и някаква бохча на главата си. Оплакваше се, че казаците ѝ откраднали два куфара.

Никога не ще забравя този човек, който с такива мъки прекоси цяла Унгария. Това беше истинска товарна кола. И до днес не мога да си обясня как намери сили да носи и мъкне товара стотици километри, после да замине с него за Ташкент^[4], да се грижи за него и да го пази и най-после да умре върху багажа си от петнист тиф в пленнически лагер.

Днес тия свързки са пръснати по цялата ни република и разказват за геройските си подвизи. Те са щурмували Сокал^[5], Дубно, Ниш, Пиава^[6]. Всеки от тях е Наполеон.

„Казах на началството да телефонира в щаба, че е време да почнем.“

Повечето свързки бяха реакционери и войниците ги мразеха. Някои от тях доносничеха и им правеше особено удоволствие, когато им се удадеше случай да гледат как връзват някого.

Те се бяха обособили в особена каста. Егоизмът им нямаше граници.

[1] Такива кукли има по панаирите в Чехия и служат за изпробване на силите. — Б.пр. ↑

[2] Градче във Волиния, където през 1914–1915 г. са били водени ожесточени боеве. — Б.пр. ↑

[3] Село край Киев с голям пленнически лагер по това време. — Б.пр. ↑

[4] Столица на Туркестан. През Първата световна война там е имало голям военнопленнически лагер. — Б.пр. ↑

[5] Градче в Галиция на р. Буг, свидетел на ожесточени сражения през 1914–1915 г. — Б.пр. ↑

[6] Река в Италия. През време на Първата световна война са били водени ожесточени битки за преминаването ѝ. — Б.пр. ↑

III

Поручик Лукаш беше представител на действащото офицерство в скапаната австрийска монархия. Военното училище бе създадо от него особен род земноводно. В обществото говореше на немски, пишеше на немски, четеше чешки книжки, а когато преподаваше в школата за запасни офицери, той казваше поверително на школниците, които всички без изключение бяха чехи: „Да си останем чехи, но не е нужно никой да знае за това. И аз съм чех.“

Принадлежността към чешката нация той смяташе за нещо като членуване в някаква тайна организация, от която е по-добре да се стои настрана.

Иначе той беше добър човек, не се боеше от началниците си и на маневри се грижеше както подобава за ротата си. Винаги я настаняваше колкото се може по-удобно из плевните и често поръчваше със скромните си средства бъчонка бира за войниците.

По време на поход той обичаше войниците му да пеят песнички. Караше ги да пеят и когато отиваха, и когато се връщаха от учение. И движейки се с ротата си, той пееше заедно с всички:

*Полунощ кога минала,
рипва овес от чувала,
жупайдия, хайде де!*

Радваше се на любовта на войниците си, защото бе необикновено справедлив и нямаше обичай да тормози никого.

Подофицерските чинове в ротата трепереха пред него. И най-грубият фелдфебел, след като престоеше месец при него, ставаше кротък като агънце.

Той умееше да крещи наистина, но никога не псуваше. Служеше си с подобрани думи и изрази.

— Виждате ли — казваше той, — наистина никак не ми е приятно, дето ви наказвам, момчето ми. Но друг изход не виждам, тъй

като от дисциплината зависи годността на войската, храбростта ѝ. Без дисциплина армията представлява тръстиково стъбло, което се огъва на вятъра. Щом като облеклото ви не е в ред, щом копчетата не са хубаво защити и изобщо липсват, ясно е, че забравяте за задълженията, които имате към армията. Може би вие не разбирате защо е нужно да ви затворят заради едничкото копче, което липсваше вчера на куртката ви, заради такава незначителна дреболия, която в цивилния живот не се и забелязва. Вие виждате, че и толкова незначително занемаряване на външността във войската влече след себе си наказание. И защо? Тук работата не е в това, че ви липсва едно копче, а в това, че трябва да свикнете на ред. Представете си, днес не си зашиете копчето и тръгвате по пътя на лентяйството. Утре вече ще ви се стори трудно да си разглобите пушката и да я почистите, в други ден ще си забравите щика в някоя кръчма и най-после ще заспите на пост и всичко това, защото с незашиване на откъснатото копче вие сте започнали да живеете живота на лентяй. Така е, мойто момче, затова ви наказвам. Именно за да ви предпазя от по-тежко наказание за простъпка, която бихте могли да извършите, забравяйки постепенно, но сигурно за своите задължения. Наказвам ви с пет дни затвор и желая, като останете на хляб и вода, да помислите за това, че наказанието не е отмъщение, а само възпитателно средство, с което се преследва поправяне на наказания войник и вкарването му в правия път.

Отдавна вече той трябваше да бъде произведен капитан, но тук предпазливостта му по отношение на националния въпрос не му помогна, тъй като държането му към началствата беше в истинския смисъл на думата открито. В служебните си отношения той не познаваше никакво подлизурство.

Това му беше останало от характера на чешкия селянин от Южна Чехия, където се бе родил в едно село, разположено сред гъсти гори и изкуствени рибни езера.

Но ако той беше справедлив към войниците си и не ги тормозеше, в характера му имаше и една особена черта. Ненавиждаше свръзките си, защото беше имал нещастieto да попада винаги на най-противната и най-подла свръзка.

Той ги биеше по устата, удряше им плесници и се стремеше да ги възпитава с думи и дела, като не ги смяташе за войници. Ред години той водеше с тях безнадеждна борба, сменяваше ги непрекъснато и

накрая въздъхваше: „Пак попаднах на подла гад.“ Свързките си той смяташе за низш животински вид.

Особено много обичаше животните. Притежаваше канарче от Харц, ангорска котка и един пинчер. Всички свързки, които беше сменил, гледаха животните не по-зле, отколкото поручик Лукаш се държеше с тях самите, когато извършеха някоя дивотия.

Канарчето моряха от глад, една от свързките извади едното око на ангорската котка, колчем видеха пинчера, редовно го налагаха, а най-подир един от предшествениците на Швейк закара клетото животно на живодера в Панкрац и го остави да го убият, без да се поскъпи да плати за това от джеба си десет крони. След това той просто съобщи на поручика, че кучето избягало, когато го разхождал. Още на другия ден въпросната свързка отиде на учение с ротата.

Когато Швейк дойде да се представи и да постъпи на служба, поручик Лукаш го заведе в стаята си и му каза:

— Препоръча ви господин фелдкурат Кац и аз бих искал да не го изложите. Имал съм досега цяла дузина свързки и никоя не се задържа дълго при мен. Предупреждавам ви, че съм строг и наказвам най-сурово всяка подлост и лъжа. Искам да говорите винаги истината и да изпълнявате безропотно всичките ми заповеди. Като кажа: „Удавете се“, вие трябва да се удавите, даже и да не ви се иска. Какво гледате нататък?

Швейк с любопитство се беше загледал встрани към стената, дето висеше кафезът с канарчето, и сега, отправяйки добродушните си очи към поручика, отговори с мил и добросърдечен тон:

— Гледам харцкото канарче, господин поручик.

И след като прекъсна по тоя начин речта на поручика, Швейк продължи да стои по войнишки и да го гледа право в очите, без да мига.

Поручикът поиска да го среже, но като видя невинния израз на Швейковото лице, можа да каже само:

— Господин фелдкуратът ви препоръча като голям дръвник и, струва ми се, не е сгрешил.

— Тъй вярно, господин поручик, господин фелдкуратът наистина не е сгрешил. През време на редовната военна служба аз бях освободен заради идиотство, и то истинско. В полка ни тогава освободиха двама души по тая причина: мене и капитан фон Кауниц.

Той, с извинение, господин поручик, като вървеше по улицата, с пръста на лявата ръка бъркаше в лявата си ноздра и в същото време с другата си ръка бъркаше в дясната. Когато идваше с нас на учение, винаги ни строяваше като за церемониален марш и казваше: „Войници, хм, помнете хм, че днес е сряда, защото утре ще бъде четвъртък, хм.“

Поручик Лукаш сви рамене като човек, който не намира веднага думи, за да изрази известна своя мисъл.

Той се разходи от вратата до срещуположния прозорец, мина покрай Швейк и обратно, при което Швейк, в зависимост от това, къде се намираше в момента поручикът, изпълняваше „глави надясно“ и „глави наляво“, и то с така подчертано невинно изражение на лицето си, че поручикът склопи очи и заби поглед в килима, каза нещо, което нямаше никаква връзка с бележката на Швейк за идиота капитан:

— Да, у мене трябва да има ред, чистота. Никой не бива да ме лъже. Обичам честността. Ненавиждам лъжата и я наказвам без милост, разбирате ли ме добре?

— Тъй вярно, господин поручик, разбирам. За човека няма нищо по-лошо от лъжата. Щом започне да усуква, загубен е. В едно село отвъд Пелхржимов имаше един учител на име Марек, който ходеше с дъщерята на горския Шнера. Последният поръча да съобщят на учителя, че ако продължава да се среща с момичето му в гората, щом го видел, щял да му вкара в задника четина и сол с пушката си. Учителят казал да го уверят, че всичко, което разправят за него, не е истина. Но веднъж, когато пак имал среща с момичето, горският се натъкнал на него и поискал да пристъпи към изпълнение на обещаната операция. Учителят започнал да се оправдава, че бил дошъл да бере цветя, после пък взел да разправя, че дошъл да лови някакви буболечки и колкото повече приказвал, толкова повече се обърквал, докато най-после, както бил уплашен, се закълел, че бил дошъл да слага примки за зайци. Тогава нашият горски го пипнал и хайде в участъка. Оттам работата стигна до съда и учителя за малко щяха да го затворят. А ако си беше казал истината, горският щеше да му вкара само малко четина и сол в задника и край. Аз съм на мнение, че е най-добре човек винаги да си признава, да е открит и когато забърка някоя каша, да дойде и да каже: „Разрешете да доложя, направих това и това.“ А що се отнася до честността, тя е много хубаво нещо, защото с нея най-далече се отива. Също като при състезанията за дълго ходене. Щом човек

започва да хитрува и да потичва, веднага го елиминират. Моят братовчед излезе такъв Марко Тотев. Честният човек е уважаван, почитан навсякъде и винаги е доволен от себе си. Когато ляга да спи и може да си каже: „Днес аз пак бях честен“, той се чувства като възроден.

През време на тая реч поручик Лукаш седеше на стола си, гледаше обувките на Швейк и си мислеше: „Боже мой, та и аз често говоря такива идиотщини, разликата е само във формата.“

Но независимо от това, понеже държеше на авторитета си, когато Швейк свърши, той каза следното:

— При мене ще трябва да си почиствате обувките, да поддържате униформата си в изправност, копчетата ви ще трябва винаги да са правилно защити и изобщо ще трябва да правите впечатление на войник, а не на някакво цивилно леке. Интересно е, че никой от вас не умее да се държи като военен. Между всичките ми свързки само една имаше вид на военен, но и тя в края на краищата открадна парадната ми униформа и я продаде на евреина.

Поручик Лукаш помисли малко и продължи да разяснява на Швейк предстоящите му задължения, при което не пропусна да сложи особено ударение върху обстоятелството, че Швейк ще трябва да бъде верен и никъде да не говори за това, което става у дома.

— Често ме посещават дами — забеляза той, — понякога, когато на следния ден не съм зает, някоя от тях остава и да ноцува. В такъв случай вие само при позвъняване ще ни поднасяте кафе в леглото, разбирате ли?

— Тъй вярно, разбирам, господин поручик. Ако ви се явя без повикване, това може да се стори неприятно на дамата. Един път си бях довел в къщи една госпожица и моята прислужница ни донесе кафето тъкмо в момента, когато се забавлявахме най-добре. Уплаши се и ми заля гърба. На всичкото отгоре каза и „добро утро“. Аз зная много добре какъв е редът, когато някъде спи дама.

— Добре, Швейк, с дамите трябва да бъдете винаги необикновено тактичен — каза поручикът, чието настроение започна да се поправя, тъй като разговорът мина на тема, която занимаваше съзнанието му през цялото свободно време, с което разполагаше, когато не беше в казармата, на плаца или когато не играеше карти.

Жените бяха душата на жилището му. Бяха му създали домашен уют. Те бяха няколко дузини и много от тях през време на престоя си у него се стремяха да украсят жилището му с различни дреболии.

Съпругата на един собственик на кафене, която живя у него цели две седмици, докато дойде съпругът ѝ и си я прибра, му избродира прелестна покривка за маса, снабди бельото му с монограми и щеше да довърши едно ковчорче, ако съпругът ѝ не беше турил край на тази идилия.

Друга дама, която родителите ѝ прибраха след три седмици, поиска да превърне спалнята му в дамски будоар и нацвъка навсякъде различни дреболии и вазички, а над леглото му окачи иконичка на ангел-пазител.

Личеше, че във всяко кътче на спалнята и столовата е пипала женска ръка, която бе проникнала и в кухнята, където можеха да се видят най-различни кухненски принадлежности и прибори, великолепен дар от една влюбена фабрикантка. Последната освен страстта си бе докарала със себе си и машинка за рязане на всички видове зеленчуци и зеле, уред за стъргане на галета и дробчета, тенджери, тави, тигани, черпаци и бог знае още какво.

След една седмица обаче тая дама си беше отишла, понеже не могла да се примири с мисълта, че поручикът освен нея има и още около двадесет други любовници, което естествено оставяше известни следи в дееспособността на благородния самец в униформа.

Поручик Лукаш поддържаше и обширна кореспонденция, имаше албум със снимки на своите любовници и сбирка от различни реликви, тъй като през последните две години бе започнал да проявява наклонност към фетишизъм. Така той притежаваше няколко вида дамски жартиери, четири чифта дамски кюлоти с бродерия и три прозрачни, фини, тънички дамски ризки, батистови кърпички, дори корсет и няколко чорапа.

— Сега аз отивам на работа — каза поручикът, — ще се върна чак през нощта, погрижете се за всичко и приведете жилището в ред. Заради своята некадърност последната ми свръзка замина днес на фронта.

След като предаде нарежданията си и относно канарчето и ангорската котка, той излезе, без да забрави да каже на вратата и няколко думи за честността и реда.

След излизането му Швейк приведе всичко в жилището в най-добър ред. И когато късно вечерта поручик Лукаш се върна у дома, Швейк можа да му доложи:

— Господин поручик, разрешете да доложа: всичко е в най-добър ред, само котката направи беля — изяде канарчето.

— Как може такава нещo? — прогърмя поручикът.

— Ето как стана, господин поручик... аз знаех, че котките не обичат канарчетата и им пакостят. Затова поисках да ги сприятеля и в случай, че мръсницата се опита да предприеме нещo, да ѝ изтупам кожата, та да помни цял живот как да се държи с канарчето. Много обичам животните. В нашата къща живееше един шапкар, който така беше обучил котката си, че тя, след като изяде три канарчета, после не смееше дори да погледне канарче. След това то можеше да кацне преспокойно дори на гърба ѝ. Та и аз исках да опитам, извадих канарчето из клетката и ѝ го поднесох да го подуши, а тя, маймуната, преди да се усетя, му отхапа главата. Аз наистина не очаквах такава простащина от нея. Да беше врабец, господин поручик, пак нищo, ама такава хубаво канарче, чак от Харц донесено! И да бяхте видели колко лакомо го ядеше — с все перата — и мъркаше от удоволствие. Разправят, че котките не били музикални и не могли да понасят песните на канарчетата, понеже не ги разбирали, мръсниците. А как я наругах, пустата му котка, но, пазил ме бог, нищo не съм ѝ направил, чаках да се върнете и да решите какво да я правим, поразницата крастава.

Разказвайки всичко това, Швейк така открито гледаше поручика в очите, че последният, след като се бе приближил до него с известни груби намерения, се оттегли, седна на един стол и попита:

— Я слушайте, Швейк, вие наистина ли сте такава говедo?

— Тъй вярно, господин поручик — отговори тържествено Швейк. — Още от малък съм си такъв Марко Тотев. Винаги имам желание да поправа нещo, да стане хубаво, а никога нищo не излиза, само неприятности за мене и околните. Аз наистина исках да ги сприятеля, та да си се разбират, и никак не съм крив, че тя го налага и по такъв начин свърши с приятелството. Преди години котката на Щупартови изяде дори и папагала им, защото ѝ се присмиваше и маякуаше подир нея. Но те, котките, са много жилави. Ако заповядате,

господин поручик, да я очистя, ще трябва да я притисна с вратата и да дърпам, иначе няма да можем да я довършим.

И Швейк с най-невинно лице и с мила добродушна усмивка изложи пред поручика различните начини за убиване на котки. Съдържанието на разказа му бе в състояние да закара в лудницата цялото дружество за закрила на животните.

При това той прояви тънкостта на специалист, така че поручик Лукаш, забравил гнева си, попита:

— Вие, както изглежда, умеете да гледате животни? Обичате ли ги?

— Най-вече обичам кучетата — рече Швейк, — защото търговията с кучета е много износна за тоя, който умее да ги продава. Никога не съм бил добър търговец, тъй като винаги съм бил честен, но въпреки това случваше се хората да ме обвиняват, че съм им продал мърша вместо чистокръвно и здраво куче, като че ли е възможно всички кучета да са чистокръвни и здрави. И всички се интересуват преди всичко от родословието на кучето. Затова аз се принуждавах да си напечатам различни родословия и чрез тях да представям обикновения Мурджо, роден в някоя тухларна, за най-чистокръвен благородник от баварския кучкарник на Арним фон Бархайм. И наистина хората веднага се успокояваха, радваха се, че всичко се е наредило така добре и че те са станали притежатели на чистокръвно животно. Предлагах им вършовицки шпиц за лисичар, а те само изказваха учудването си защо това благородно куче, което произлиза чак от Германия, е толкова космато и няма криви крака. Така постъпват във всички кучкарници. Само да разберете какви мошеничества се правят там по отношение родословията на кучетата, има бая да се чудите, господин поручик. Кучетата, които биха могли да кажат за себе си: „Аз съм чистокръвно животно“, са наистина малко. Все ще се случи или майка му да се е самозабравила с някой изрод, или баба му, или пък да е имал няколко бащи и от всеки от тях да е наследил по нещо: от един — ушите, от друг — опашката, от трети пък — косматата си морда, от четвърти — патравите крака, от пети — ръста. А пък когато е имало дванайсет бащи, можете да си представите, господин поручик, на какво ще прилича кучето тогава. Аз купих веднъж такова куче, Балабан се казваше. Ама толкова грозно беше, нали се беше метнало на бащите си, че всички кучета страняха от него

и аз го купих от съжаление, задето беше толкова изоставено. В къщи то се криеше винаги по ъглите и постоянно беше тъжно. Най-после го продадох като пинчер. Най-много зор видях, докато го пребоядисах, та да придобие цвят на сол и черен пипер. С новия си господар то попадна чак в Моравия и оттогава не съм го виждал.

Поручикът започна да проявява голям интерес към тая кинологична беседа и така Швейк можа безпрепятствено да продължи по-нататък:

— Кучетата сами не могат да си боядисват космите, както правят дамите. За това трябва да се погрижи оня, който иска да ги продаде. Когато кучето е толкова старо, че е цялото побеляло, а вие искате да го продадете за едногодишно или даже да представите старчето за деветмесечно кутренце, тогава купувате гърмящо сребро, разтваряте го и боядисвате кучето черно, така че след това то изглежда като ново. И за да добие сила, ще вземете да го храните, както се хранят конете, с арсеник, а пък зъбите му ще изчистите с шкурка, дето чистят ръждиви ножове с нея. А преди да тръгнете да го продавате на клиента, взимате и наливате в мордата му малко сливовица, за да го напиете. Кучето веднага става пъргаво, весело, лае радостно и се сприятелява с всекиго, сякаш е пиян общински съветник. Но главното си остава следното: на хората, господин поручик, трябва да им се говори, да им се говори непрекъснато, докато на клиента му се надуе главата. Ако някой поиска да купи от вас мишелов, а вие нямате под ръка нищо друго освен някое ловджийско куче, трябва да умеете да го придумате така, че той вместо мишелов да си купи ловджийско куче. Ако пък случайно имате под ръка само мишелов и някой дойде при вас да си купи зъл немски дог за пазач, тогава вие трябва да го видиотите до такава степен, че той да отнесе в джеба си джуджето мишелов вместо дога. Веднъж, още когато търгувах с животни, при мене дойде една дама, която имала папагал и папагалът един ден хвъркнал в градината. Тъкмо тогава пред вилата ѝ няколко момченца играели на индианци. Те го уловили, изскубали всичките пера от опашката му и се украсили с тях като полицаи. Папагалът не могъл да понесе тоя позор, разболял се от срам, че останал без опашка, а ветеринарният лекар пък го довършил с праховете си. Та беше дошла при мене да си купи нов папагал, възпитан, не някой простак, който знае само да псува. Какво можех да направя, като няхах никакъв папагал и не знаех да има

някъде за продан. В къщи в тоя момент имах само един зъл булдог, напълно сляп. Започнах тогава, господин поручик, да навивам госпожата и ѝ говорих от четири часа след обяд до седем часа вечерта. И в края на краищата тя купи слепия булдог вместо папагала. Но това беше по-трудно и от най-трудните дипломатически преговори. Когато дамата си тръгна, аз ѝ казах: „Нека се опитат сега момчетата да му изскубнат опашката!“ Друг случай да говоря с госпожата не ми се удаде, защото тя трябваше да напусне Прага заради булдога, който изпохапал всичко живо в къщата, където живеела. Вярвате ли, господин поручик, че е много трудно да купите хубаво животно?

— Много обичам кучетата — каза поручикът. — Някои приятели, които са на фронта, взеха със себе си и кучетата си и ми пишат, че войната била поносима в обществото на такова вярно и предано животно. Вие, значи, познавате всички видове кучета и вярвам, че ако притежавах куче, вие бихте го гледали много добре. Коя порода е най-добра според вас? Говоря, разбирате ли, за такова куче, което да ми бъде другар. Имах веднъж един пинчер, но не зная...

— Според мене, господин поручик, пинчерът е много мило куче. Някои, разбира се, не го харесват заради твърдата четина около муцуната му, което го прави да прилича на току-що освободен затворник. Пинчерът е толкова грозен, че е чак красив, а при това е и хитър. Не може и да се сравнява с някакво си санбернарско куче. Похитър е и от фокстериера. Аз знаех един...

Поручик Лукаш погледна часовника си и тури край на разговора с Швейк:

— Късно е вече, трябва да легна да се наспя. Утре пак съм зает, така че целия ден ще може да го прекарате в търсене на някой подходящ пинчер.

Поручикът отиде да спи, а Швейк легна на кушетката в кухнята и зачете вестника, който началникът му беше донесъл от казармата.

— Я гледай — учуди се той, като преглеждаше с интерес дневните новини, — султанът наградил император Вилхелм с военен медал, а аз нямам още даже и малък сребърен.

Той се замисли и изведнъж подскочи:

— Насмалко щях да забравя...

Швейк отиде в стаята на поручика, който вече беше заспал дълбоко, и го събуди:

— Господин поручик, разрешете да доложа: вие не ми казахте какво да направя с котката.

И поручикът в полусън се обърна на другата страна и измърмори:

— Три дни под оръжие! — и продължи да спи.

Швейк тихо излезе от стаята, измъкна нещастната котка изпод кушетката и ѝ каза:

— Три дена под оръжие. Abtreten!^[1]

Ангорската котка отново се вмъкна под кушетката.

[1] Свободна си. — Б.пр. ↑

IV

Швейк тъкмо се канеше да иде да потърси някой пинчер, когато позвъни една млада дама и пожела да говори с поручик Лукаш. До краката ѝ имаше два тежки куфара. Швейк успя да забележи и шапката на хамалина, който слизаше по стълбата.

— Няма го в къщи — каза Швейк твърдо, но младата дама бе влязла вече в антрето и категорично му заповяда:

— Отнесете куфарите в стаята!

— Тая работа без разрешението на господин поручика няма да я бъде — рече Швейк, — господин поручикът ми е заповядал никога да не правя нищо без негово знание.

— Вие сте полудели — извика младата дама, — дошла съм на гости на господин поручика.

— Съвсем нищо не зная за това — отговори Швейк, — господин поручикът е в казармата, ще се върне късно вечерта, а на мене ми е заповядано да му намеря един пинчер. За никакви куфари и за никаква дама не ми е казал. Сега ще заключа жилището и затова ви моля да имате добрината да си идете. На мене нищо не ми е съобщено и не мога да оставя в жилището чуждо лице, което не познавам. Знаете ли какво стана веднъж на нашата улица? У сладкаря Белчицки оставили един човек, а той изпразнил гардероба и избягал. С това не искам да кажа нищо лошо за вас — продължи Швейк, като видя, че младата дама е много отчаяна и плаче, — но решително не можете да останете тук, вие сама ще признаете това. На мене ми е поверено цялото жилище и аз съм отговорен за всяка дреболия. Затова още веднъж най-учтиво ви моля да не си правите илюзии. Докато не получа заповед от господин поручика, аз не познавам и брата си. Наистина съжалявам, че съм принуден да говоря с вас по тоя начин, но ние военните обичаме реда.

Между това младата дама се беше попомнила. Тя извади визитна картичка от чантата си, написа няколко реда с молив, сложи я в луксозно пликче и плахо каза:

— Занесете това на господин поручика, аз ще почакам тук за отговор. Ето ви пет крони бакшиш.

— От това нищо няма да излезе — отговори Швейк, обиден от неотстъпчивостта на неочакваната гостенка, — запазете си петте крони, ето ви ги тук на стола, и ако искате, елате с мене до казармата. Ще ме почакайте, аз ще предам писъмцето ви и ще ви донеса отговор. Но да чакате тук, е абсолютно невъзможно.

След като каза това, той вмъкна куфарите в антрето и задрънка ключовете, сякаш беше ключар в някой замък. Застанал до вратата, той каза многозначително:

— Затваряме!

Младата дама излезе отчаяна в коридора. Швейк затвори вратата и тръгна пред нея. Посетителката заситни като кученце след него и можа да го настигне едва когато Швейк се отби в будката да си купи цигари.

След това тя тръгна редом с него и се опита да завърже разговор.

— Ще предадете писмото, нали няма да ме излъжете?

— Ще го предам, нали казах?

— Ще можете ли да намерите господин поручика?

— Не зная.

Те тръгнаха пак мълчешком. Едва след доста дълга пауза спътницата му отново се обади:

— Вие мислите, значи, че няма да намерите господин поручика?

— Не, не мисля това.

— А къде смятате, че би могъл да бъде?

— Не зная.

С това разговорът отново се прекъсна за продължително време, докато не бе подновен с въпрос от страна на младата дама:

— Не сте ли загубили писмото?

— Още не съм го загубил.

— Значи, сигурно ще го предадете на господин поручика?

— Да.

— А ще го намерите ли?

— Вече ви казах, че не знам — отговори Швейк. — Чудно как хората могат да бъдат толкова любопитни и непрекъснато да питат за едно и също нещо. Все едно сега да започна да спирам всички минувачи по улицата и да ги питам коя дата сме днес.

С това приключи опитът на дамата да се разбере с Швейк и понататъшният им път до казармата протече в абсолютно мълчание. Чак

когато се озоваха пред казармата, Швейк покани младата дама да го почака, а той се спря да приказва нещо за службата с войниците, които бяха на вратата. Това, както изглежда, доставяше голямо удоволствие на дамата, защото тя започна да се разхожда нервно по тротоара. Лицето ѝ имаше много нещастен вид, като гледаше, че Швейк продължава приказките си със същото глупаво изражение, каквото можеше да се види на снимката, отпечатана по това време в „Хроника на световната война“^[1]: „Австрийският престолонаследник разговаря с двама летци, свалили един руски самолет.“

Швейк седна на пейката до вратата и започна да разправя, че на карпатския фронт атаките ни били неуспешни; от друга страна обаче комендантът на Пршемишъл, генерал Кусманек, пристигнал в Киев; в Сърбия австрийската армия изоставила единадесет опорни точки и сърбите нямало да издържат дълго време да бягат подир австрийските войници.

След това той почна да прави разбор на по-известните битки и откри нова Америка, като каза, че обградената отвсякъде част няма друг изход, освен да се предаде.

След като се наприказва, Швейк намери за нужно да излезе вън и да каже на отчаялата се вече дама, че веднага ще се върне, та да не се отдалечава наникъде. Тогава отиде в канцеларията, където намери поручик Лукаш. Той тъкмо помагаше на един подпоручик да разгадае една схема окопи и го упрекваше, че не знае да чертае и че няма никакво понятие от геометрия.

— Виждате ли, ето така трябва да се начертае. Когато към дадена права ще спускаме перпендикуляр, ние трябва да начертаем такава линия, която да образува с основата прав ъгъл. Разбирате ли? Само в такъв случай ще прокарате окопите правилно и няма да ги зашибате в линиите на противника. Ще останете на разстояние шестстотин метра от него. Така както сте ги начертали, ще наблъскате нашата позиция в линията на противника, а окопите ви ще се изправят перпендикулярно над противниковите позиции. На вас ви трябва тъп ъгъл. Това е толкова просто, нали така?

А запасният подпоручик, някакъв банков касиер в цивилния си живот, се беше надвесил съвсем отчаян над плановете и не можеше да разбере нищо. Той истински си отдъхна, когато Швейк се приближи до поручика:

— Господин поручик, разрешете да доложа. Една дама ви праща ей това писмо и чака за отговор. — При това той намигна многозначително и съзаклятнически.

Прочетеното не направи благоприятно впечатление на поручика.

Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muss unbedingt bei Dir ein Paar Tage gastieren. Dein Bursch ist ein grosses Mistvieh. Ich bin ungluecklich.

Deine Kati^[2]

Поручик Лукаш въздъхна, заведе Швейк в съседната канцелария, затвори вратата и започна да се разхожда между масите. Когато най-после се спря пред Швейк, поручикът каза:

— Дамата пише, че сте говедо. Какво сте ѝ направили?

— Съвсем нищо не съм ѝ направил, господин поручик. Държах се много прилично, но тя искаше да се настани в жилището. И понеже не бях получил никаква заповед от вас, не можех да я оставя вътре сама! На всичко отгоре пристига и с два куфара и се разполага като у дома си.

Поручикът още веднъж въздъхна дълбоко и Швейк повтори въздишката.

— Какво? — изрева застрашително поручикът.

— Тежък случай, господин поручик. На улица Войтешка живееше един тапицер. Преди две години у него се нанесе една госпожица и той не можа да я изгони от жилището си. На края той отрови и нея, и себе си със светилен газ. И така тури край на комедията. Неприятностите с жените са страшно нещо. Аз знам много добре.

— Тежък случай — повтори поручикът думите на Швейк. Никога досега не беше казвал такава гола истина. Милият Индржих наистина бе изпаднал в неприятно положение. Преследваната от съпруга си съпруга идваше на няколкодневно посещение тъкмо когато предстоеше да пристигне госпожа Мицкова от Тршебон и в продължение на три дни да му принадлежи изцяло, както правеше през всеки три месеца, когато идваше в Прага на покупки. Освен това в други ден щеше да дойде и една госпожица. След като се бе колебала

цяла седмица, тя му беше обещала, че ще му позволи да я съблазни, тъй като щяла да се омъжи за някакъв инженер чак след един месец.

И сега поручикът седеше на масата с наведена глава, мълчеше и мислеше. Но нищо свястно не можеше да измисли. На края взе плик, хартия и в канцеларски стил написа следното:

Скъпа Кати! На работа съм до 9 часа вечерта. Ще дойда в десет. Моля те, чувствуй се като у дома си. Колкото се касае до Швейк, свръзката ми, дадох му вече нарежданията си да изпълнява всичките ти желания.

Твой Индржих

— Това писмо — каза поручикът — предайте на милостивата госпожа. Заповядвам ви да се държите с нея учтиво и внимателно и да изпълнявате всичките ѝ желания, които за вас ще имат силата на заповед. Ще се държите галантно и ще я обслужвате честно. Ето ви сто крони, за които ще ми представите сметка, тъй като може да се случи да ви изпрати за нещо. Ще поръчате за нея обед, вечеря и така нататък. После ще купите три бутилки вино и кутия цигари „Мемфис“. Така. Засега няма нищо друго. Свободен сте. Но още веднъж ви напомням да изпълнявате всичко, което прочетете в погледа ѝ.

Младата жена бе загубила вече всяка надежда, че ще види Швейк, и затова остана много изненадана, когато го видя да излиза от казармата и да се отправя към нея с писмо в ръка.

Като изкозирува, той ѝ подаде писмото и заяви:

— По заповед на господин поручика, милостива госпожо, аз трябва да се държа с вас учтиво и внимателно, да ви обслужвам честно и да изпълнявам всичко, което прочита в очите ви. Трябва да ви нахраня и да ви купя всичко, което пожелаете. За тая цел получих от господин поручика сто крони. От тях обаче ще трябва да купя три бутилки вино и кутия цигари „Мемфис“.

Когато дамата прочете писмото, категоричността ѝ се възвърна, което се изрази в това, че заповяда на Швейк да докара файтон, а след като го докара, тя му нареди да седне на капрата до файтонджията.

Потеглиха обратно. Когато пристигнаха в къщи, дамата изигра знаменито ролята на домакиня. Швейк трябваше да пренесе куфарите

в спалнята и да изтупа килимите на двора. Една незначителна паяжина зад огледалото предизвика у нея голям гняв.

По всичко личеше, че възнамерява да се окопае на тая позиция за по-продължително време.

Швейк се потеше. След като изтупа килимите, тя се сети, че трябва да се снемат завесите и да се изтърсят от праха. След това му заповяда да измие прозорците в стаята и в кухнята. После започна да размества мебелите и се държеше много нервно. Швейк едва успяваше да промъкне всичко от един ъгъл в друг, но на нея и това разположение не ѝ харесваше и тя отново започваше да планира и измисля нови комбинации.

Всичко в жилището бе обърнато наопаки. Но постепенно енергията, с която бе пристъпила към подреждане на гнездото, започна да се изпарява и опустошението свърши.

На края тя извади от скрина чисто бельо и сама облече възглавниците и пухените завивки. Личеше, че го правеше от любов към леглото, който предмет предизвикваше у нея чувствено потреперване на ноздрите.

След това тя изпрати Швейк за обяд и вино. И докато Швейк се върне, тя се преоблече в прозрачен пеньоар, който я направи необикновено съблазнителна и примамлива.

На обяд тя изпи бутилка вино, изпуши много цигари „Мемфис“ и легна в леглото. През това време Швейк ядеше в кухнята войнишки хляб, който топеше в чаша с някаква сладка ракия.

— Швейк! — раздаде се от спалнята. — Швейк!

Швейк отвори вратата и видя младата дама в очарователна поза сред възглавниците.

— Елате насам!

Той се приближи до леглото и тогава тя с особена усмивка премери закръглената му фигура и мускулестите му крака.

Като откри фината материя, която я забулваше и прикриваше всичко, тя каза строго:

— Свалете си обувките и панталоните! Дайте да видим...

И когато поручикът се върна от казармата, добрият войник Швейк можа да му доложи:

— Господин поручик, разрешете да доложя, че изпълних всички желания на милостивата госпожа и я обслужих честно, както

заповядахте.

— Благодаря ви, Швейк — каза поручикът, — много ли бяха желанията ѝ.

— Около шест — отговори Швейк. — Сега спи като заклана след тая езда. Изпълних всичко, което можах да прочета в погледа ѝ.

[1] Илюстриран седмичник, излизал в Прага през време на Първата световна война. — Б.пр. ↑

[2] Мили Хайнрих! Мъжът ми ме преследва. Аз безусловно трябва да ти гостувам няколко дена. Слугата ти е голямо говедо. Аз съм нещастна. Твоя Кати — Б.пр. ↑

V

Докато войсковите маси, разположени в горите край Дунавец и Раб^[1], бяха обсипвани с дъжд от снаряди и голямокалибрени оръдия унищожаваша цели роти и ги затрупваха в Карпатите, докато хоризонтите по всички бойни полета горяха от пожари в села и градове, поручик Лукаш и Швейк изживяваха неприятната идилия с дамата, която беше избягала от мъжа си и сега играеше роля на домакиня в жилището им.

Когато тя излезе на разходка, поручик Лукаш и Швейк се събраха на военно съвещание, за да обсъдят как да се отърват от нея.

— Най-добре ще бъде, господин поручик — рече Швейк, — ако мъжът ѝ, от когото е избягала, значи, и който я търси, както казахте, че пишело в писмото, което ви донесох, ако той, значи, узнае къде е, за да може да дойде да си я вземе. Да му изпратим телеграма, че е у вас и че може да си я прибере. Миналата година във Вшенори се случи подобно нещо в една вила. Но тогава жената сама изпрати телеграмата. Мъжът ѝ пристигна и напляска и двамата. И двамата бяха цивилни, в нашия случай той няма да се осмели да посегне на офицер. Впрочем вие съвсем не сте виновен, понеже не сте канили никого, а щом като тя е избягала, значи, го е направила на своя глава. Ще видите, че телеграмата ще свърши работа. Даже и да падне някоя и друга плесница...

— Той е много интелигентен — прекъсна го поручик Лукаш, — аз го познавам, търгува на едро с хмел. На всяка цена трябва да говоря с него. Ще пратя телеграма.

Телеграмата, която изпрати поручикът, беше много лаконична, делова: „Сегашният адрес на вашата съпруга е...“ Следваше адресът на поручик Лукаш.

И така госпожа Кати остана твърде неприятно изненадана, когато в жилището на поручик Лукаш се втурна търговецът на хмел. Той имаше много великодушен и загрижен вид, когато госпожа Кати, без даже за миг да загуби присъствие на духа, представи един на друг двамата господи:

— Моят мъж — господин поручик Лукаш. — Нищо друго не ѝ дойде на ум.

— Заповядайте, седнете, господин Вендлер — покани го любезно поручик Лукаш, като извади от джеба си табакера, — пушите ли?

Интелигентният търговец на хмел като възпитан човек взе една цигара и издихвайки дима от устата, каза:

— Ще заминете ли скоро на фронта, господин поручик?

— Подадох заявление да ме преместят в деветдесет и първи пехотен полк в Будейовице, за където ще замина по всяка вероятност веднага щом приключа работата си в Школата за запасни офицери. Ние се нуждаем от маса офицери, но днес наблюдаваме печалния факт, че младите хора, които имат право да следват Школата, се отказват от това си право. Предпочитат да останат обикновени пехотинци, отколкото да станат школници.

— Войната нанесе големи вреди на търговията с хмел, но аз мисля, че това няма да продължи много — забеляза търговецът на хмел, като последователно местеше поглед от жена си върху поручика и обратно.

— Положението ни е много добро — каза поручик Лукаш, — днес вече никой не се съмнява, че войната ще завърши с победа на централните сили. Франция, Англия и Русия са твърде слаби в сравнение с австро-турско-немския гранит. Вярно е, че по някои фронтове ние претърпахме известни незначителни неуспехи. Но няма никакво съмнение, че щом пробием руския фронт между Карпатския гребен и среден Дунавец, това ще означава края на войната. Също така и французите са заплашени в най-кратък срок да загубят цяла Източна Франция и да видят немската войска да нахлува в Париж. Това е съвсем сигурно. Освен това нашето маневриране в Сърбия продължава с голям успех, въпреки че мнозина съвсем неправилно си обясняват оттеглянето на нашата войска, което фактически представлява само прегрупиране. Представят си го по един начин, който няма нищо общо с абсолютното хладнокръвие, така необходимо през време на война. Но много скоро всички ще видят, че добре пресметнатото прегрупиране на Южния фронт ще даде желаните резултати. Заповядайте, погледнете...

Поручик Лукаш деликатно хвана търговеца на хмел за рамото, отведе го при окачената на стената карта на фронтите и като му сочеше отделни точки, започна да му обяснява:

— За нас Източните Бескиди представляват отличен опорен пункт. В Карпатските сектори, както виждате, ние намираме голяма опора. Един мощен удар срещу тая линия, и ние ще спрем чак в Москва. Войната ще се свърши по-рано, отколкото предполагахме.

— А Турция? — запита търговецът на хмел, като се чудеше как да подхване разговора, та да стигне до същината на въпроса, заради който беше пристигнал.

— Турците се държат добре — отговори поручикът, като го отвеждаше обратно към масата, — председателят на турския парламент Халил бей и Али бей пристигнаха във Виена. За върховен командващ на турската дарданелска армия^[2] е назначен маршал Лиман Сандерс. Голц паша пристигна в Берлин от Цариград, а негово величество императорът награди Енвер паша, вицеадмирал Уседон паша и генерал Джебват паша^[3]. Сравнително много награди за такъв кратък срок.

Известно време всички седяха мълчаливо и се наблюдаваха. Най-после поручикът намери за добре да прекъсне неудобното положение със следните думи:

— Кога пристигнахте, господин Вендлер?

— Тая сутрин.

— Много се радвам, че ме заварихте в къщи, тъй като след обяд аз ходя в казармата, където всяка нощ съм дежурен. И тъй като всъщност жилището е празно през целия ден, аз можах да предложа гостоприемството си на милостивата госпожа. Тук никой не я безпокои през време на нейния престой в Прага. От старо приятелство...

Търговецът на хмел се изкашля:

— Уверявам ви, че Кати е чудна жена, господин поручик, приемите най-сърдечните ми благодарности за всичко, което сте сторили за нея. Изведнъж ѝ хрумнало, че трябва да отпътува за Прага, за да лекува неврозата си. През това време аз съм по обиколка, пристигам в къщи, къщата празна. Кати я няма никаква.

Като се мъчеше да придаде най-приветливо изражение на лицето си, той я заплаши с пръст и усмихвайки се насила, попита:

— Ти трябва да си сметнала, че щом аз съм на път, и ти би могла да пътуваш? Ти, разбира се, не си помислила...

Поручик Лукаш, като видя, че духът, в който започва да се води разговорът, не предвещава нищо добро, отново отведе интелигентния търговец на хмел към картата и като сочеше подчертаните места, каза:

— Забравих да обърна вниманието ви върху едно твърде интересно обстоятелство. Върху тая голяма, обърната към югозапад дъга, където ей тази група планини образува голямо предмостие. Насам е насочена офанзивата на съюзниците. Чрез прекъсването на тая ж.п. линия, която съединява предмостията с главната отбранителна линия на противника, ще се прекъсне връзката между дясното крило и северната армия на Висла. Ясно ли ви е сега?

Търговецът на хмел отговори, че всичко му е съвсем ясно. Опасявайки се обаче с присъщата си тактичност да не би казаното от него да бъде сметнато за някакъв намек, след като се върна на мястото си, добави:

— Войната е причина нашият хмел да загуби пазарите си в чужбина. За нас сега са загубени Франция, Англия, Русия и Балканите. Все още продължаваме да доставяме хмел на Италия, но страх ме е, че и тя ще се намеси. Но нека спечелим веднъж, тогава ние ще диктуваме цените.

— Италия спазва строг неутралитет — опита се да го успокои поручикът, — това е...

— Тогава защо не признае, че е поела ангажименти по тристранния пакт заедно с Австро-Унгария и Германия? — разлюти се ненадейно търговецът на хмел, на когото изведнъж всичко нахлу в главата — и хмелът, и жената, и войната. — Аз очаквах, че Италия ще нападне Франция и Сърбия. Тогава войната можеше да бъде свършена вече. Хмелът ми гние в складовете, вътрешните сделки са слаби, експортът е равен на нула, а Италия пази неутралитет. Защо още в хиляда деветстотин и дванайсета година Италия поднови тристранния пакт с нас? Къде е италианският министър на външните работи, маркиз Ди сан Джулиано? Какво прави този господин? Спи ли, какво ли? Знаете ли какъв годишен оборот правех преди войната и какъв днес?

— Недейте мисли, че не следя събитията — продължи той, като гледаше свирепо поручика. Последният обаче спокойно изпущаше от

устата си клъбца цигарен дим, които се настигаха и блъскаха едно в друго. Госпожа Кати следеше това с голям интерес.

— Защо немците се върнаха обратно на границата, когато бяха стигнали до Париж? — продължи със същия тон търговецът на хмел. — Защо отново се водят упорити артилерийски боеве между Мьоза и Мозел^[4]? Знаете ли, че в Комбр и Вьовр край Марш^[5] бяха опожарени три бирени фабрики, в които ежегодно изпращах по повече от петстотин чувала хмел? А и във Вогезите изгоря Хартмансвайлерската бирена фабрика^[6], сравнена е със земята огромната бирена фабрика в Нидершпах при Мюлхауз^[7]. За моята фирма това е тежка загуба от хиляда и двеста чувала хмел годишно. Бирената фабрика Клостерхьок^[8] тъкмо шест пъти преминава от едни ръце в други през време на боевете между немците и белгийците — ето ви още триста и петдесет чувала хмел годишно.

От нервност той не можа да продължи, само стана, приближи се до жена си и каза:

— Кати, ти незабавно ще се върнеш с мене в къщи. Облечи се.

— Всички тия събития страшно ме нервират — каза той след малко с извинителен тон, — едно време бях съвсем спокоен.

След като жена му отиде да се облече, той тихо каза на поручика:

— Не го прави за пръв път. Лани избяга с един волнонаемен учител. Открих ги чак в Загреб. По тоя случай направих една сделка със загребската градска бирена фабрика за шестстотин чувала хмел годишно. Е да, изобщо югът беше златна мина. Изпращахме хмел чак в Цариград. Днес сме почти съсипани. И ако правителството ограничи производството на бира у нас, ще ни нанесе последен удар.

И като запали предложената му цигара, той каза отчаян:

— Само във Варшава изпращахме две хиляди триста и седемдесет чувала хмел. Най-голямата бирена фабрика там е Августинанската. Представителят ѝ ми гостуваше ежегодно. Просто да се отчае човек. Хубаво поне, че нямам деца.

Този логически извод от ежегодното гостуване на представителя на Августинанската бирена фабрика от Варшава извика тънка усмивка на лицето на поручика, която бе забелязана от търговеца на хмел. Затова и продължи да говори:

— Унгарските бирени фабрики в Шопрони^[9] и в Надканижа^[10] закупуваха годишно от фирмата ми средно по хиляда чувала хмел за

своите експортни пива, които изнасяха чак в Александрия. Днес поради блокадата те отказват да правят каквито и да било поръчки. Предлагам им хмел с тридесет процента отстъпка и въпреки това не поръчват нито един чувал. Застой, упадък, мизерия, а на всичкото отгоре и домашни тревоги.

Търговецът на хмел замълча. Мълчанието бе нарушено от госпожа Кати, приготвена вече за заминаване.

— Какво ще правим с куфарите?

— Ще изпратя да ги вземат, Кати — рече търговецът на хмел, зарадван, че в края на краищата всичко завърши без скандали и неприятни сцени, — ако искаш да направиш още някои покупки, крайно време е да вървим. Влакът заминава в два и двацет.

И двамата се сбогуваха приятелски с поручика, а търговецът на хмел остана толкова доволен от уреждането на въпроса, че на излизане в антрето каза на поручика:

— Ако, не дай боже, ви ранят на фронта, заповядайте у нас на почивка. Ще положим всички грижи, за да се чувствувате добре.

Когато се върна в спалнята, където госпожа Кати се бе обличала, преди да замине, поручикът намери на умивалника четиристотин крони и следното писмо:

„Господин поручик! Вие не ме защитихте от тая маймуна, мъжа ми, който е първокласен идиот. Позволихте му да ме отмъкне като някаква забравена в жилището ви вещ. При това си позволихте да направите забележката, че сте ми предложили гостоприемство. Надявам се, че не съм ви причинила повече разходи от приложените четиристотин крони, които моля да си разделите със своя слуга.“

Поручик Лукаш постоя известно време с писмото в ръка и после бавно го накъса. С усмивка погледна парите, които бяха оставени на умивалника. Като видя, че в тревогата, с която е вчесвала косата си пред огледалото, тя е забравила гребенчето си, той го включи в своята колекция от фетишистки реликви.

Швейк се върна след обяд. Беше ходил да търси пинчер за поручика.

— Швейк — каза поручикът, — имате щастие. Дамата, която живя при мене, я няма вече. Взе си я господин съпругът. И за всичките

услуги, които сте ѝ направили, тя ви остави четиристотин крони на умивалника. Трябва да ѝ поблагодарите, респективно на нейния господин съпруг, тъй като парите, с които тя разполага, са всъщност негови. Ще ви продиктувам писмото.

И той му продиктува:

— „Многоуважаеми господине! Предайте, моля, най-сърдечните ми благодарности за четиристотинте крони, подарени ми от вашата съпруга заради услугите, които съм ѝ правил през време на престоя ѝ в Прага. Всичко, което направих за нея, съм го правил с желание и затова не мога да приема тая сума и я изпращам ...“ Хайде, пишете понататък, Швейк, какво се въртите? Къде прекъснах?

— „И я изпращам...“ — рече Швейк с разтреперан и проникнат от трагика глас.

— Добре тогава. „И я изпращам обратно с уверения за своето най-дълбоко уважение. Почтително поздравявам милостивата госпожа и ѝ целувам ръка. Йозеф Швейк, свързка на поручик Лукаш.“ Написахте ли?

— Тъй вярно, господин поручик, но не съм писал датата.

— 20 декември 1914 година. Така, а сега надпишете плика, вземете четиристотинте крони, занесете ги на пощата и ги изпратете на същия адрес.

Поручик Лукаш весело започна да си свири една ария от операта „Разведената“.

— Още нещо, Швейк — извика поручикът на излизащия Швейк, — какво стана с кучето, което бяхте отишли да търсите?

— Хвърлил съм око на едно, господин поручик, извънредно хубаво животно. Но трудно ще го пипна. Все пак надявам се утре да го доведа. Хапе.

[1] Реки в Галиция, притоци на Висла, по които са били водени ожесточени сражения през 1914–1915 г. — Б.пр. ↑

[2] Предназначена за отбраната на Дарданелите. — Б.пр. ↑

[3] Халил бей, Али бей, Енвер паша, Джеват паша — турски политици и генерали през Първата световна война. Лиман Сандерс, Голц паша, вицеадмирал Уседон паша — немски офицери на турска служба през Първата световна война. — Б.пр. ↑

[4] Реки в Западна Франция. — Б.пр. ↑

- [5] В Централна Белгия. — Б.пр. ↑
- [6] В Долен Елзас. — Б.пр. ↑
- [7] Елзаско градче край швейцарската граница. — Б.пр. ↑
- [8] Градче във Фландрия. — Б, пр. ↑
- [9] Градче в Западна Унгария. — Б.пр. ↑
- [10] Градче в Югозападна Унгария. — Б.пр. ↑

VI

Поручикът не дочу последната дума, а тя беше толкова важна. „Хапеше звярът му като бесен“ — поиска да повтори Швейк, но после си помисли: „Какво го интересува това поручика? Иска куче, куче, значи, ще получи!“

Разбира се, много лесно е да се каже: „Намерете ми куче!“ Собствениците на кучета са много предпазливи и пазят кучетата си даже и когато те не са чистокръвни. Даже и най-обикновеният Шаро, който освен за сгриване на краката на някоя бабичка не го бива за нищо, се намира под ревнивата защита на собственика, който не дава косъм да падне от главата му.

Самото куче, особено ако е чистокръвно, трябва да притежава инстинкта, че един прекрасен ден ще бъде отчуждено от господаря си. То живее в непрестанен страх, че ще го откраднат, че непременно ще го откраднат. Ето например кучето се отдалечи от своя господар, с когото е излязло на разходка, отначало е весело, палаво. Играе си с другите кучета, качва им се неприлично, те му се качват, души в ъглите, вдига крачето си край всеки камък, та дори и при коша с картофи на бакалката, с една дума, радва се на живота. Светът навярно му се струва така хубав, както на юноша, който е издържал матурата си.

Изведнъж обаче вие забелязвате, че веселостта му изчезва. Кучето разбира, че се е загубило. И едва сега го обхваща истинско отчаяние. Сащисано, то бяга по улицата, души, скимти и в пълно отчаяние подвива опашката си между краката, обръща ушите си назад и като се стрелва по улицата, запилява се някъде в неизвестността.

Ако би могло да говори, то би надало вик: „Олеле боже, някой ще ме открадне!“

Ако сте попадали някога в кучкарник, вие сте имали възможност да видите много такива сащисани кучешки екземпляри. Те всички са крадени. Големият град е отгледал особен вид злодеи, които се прехранват изключително от кражби на кучета. Има един вид малки салонни кученца, джудженца-мишелови, не по-големи от ръкавица, които могат да се поберат в джеба на пардесю или в дамски маншон —

те така и биват носени от собствениците им. Но даже и от тия скривалища успяват да ги откраднат. Петнистия зъл английски дог, който най-свирепо пази някаква вила в предградието, го открадват през нощта. Полицейското куче го открадват под носа на агента. Вие разхождате кучето си, вързано на връвчица, но те я прорязват и изчезват заедно с кучето, а вие оставате да гледате глупаво увисналата връв. Петдесет на сто от кучетата, които срещате на улицата, са променяли на няколко пъти своите господари и често може да ви се случи след години да купите собственото си куче, откраднато ви още като кутре, когато сте го били извели на разходка. Най-голяма опасност да бъдат откраднати заплашва кучетата, когато ги извеждат да задоволят малката си и голяма физиологична нужда. Особено голям е броят на тия, които се губят при последния акт. Затова при него всяко куче се озърта най-внимателно на всички страни.

Известни са няколко метода за крадене на кучета. Кучето може да бъде откраднато или направо, един вид джебчилък, или чрез коварно примамване на нещастното създание. Кучето е вярно животно, но само в читанките и естествените истории. Дайте възможност и на най-вярното куче да подуши пържен конски кренвирш, и то е загубено. То забравя веднага господаря си, който върви редом с него, обръща се и тръгва подире ви, при което от мордата му протичат лиги и в предчувствие на голямото удоволствие от кренвирша то върти приветливо опашка и разширява ноздрите си като най-буйния жребец, когато го завеждат на кобила.

Край дворецовите стълби на Мала страна има малка бирария. Един ден в полумрака в дъното ѝ седяха двама души. Войник и цивилен. Сближили главите си, те си шепнеха нещо тайнствено. Имаха вид на съзаклятници от времето на Венецианската република.

— Всеки ден в осем часа — шепнеше цивилният на войника — слугинята го извежда на ъгъла на Хавличковия площад, който е срещу парка. Ама то, дяволското, хапе като бясно: не ти дава и да го погалиш.

И като се наведе още повече към войника, той пошепна в ухото му:

— Даже салам не яде.

— А пържен? — попита войникът.

— И пържен не ще.

И двамата плюха.

— Че какво яде тогава, звярът му неден?

— Дявол знае. Има ги и такива, разглезени и капризни, сякаш са архиепископи.

Войникът и цивилният се чукнаха и цивилният продължи да шепне:

— Ти да видиш какво ми се случи веднъж. Един черен шпиц, който ми трябваше за кучкарника над Кламовка^[1], също така не искаше да вземе салам. Цели три дена се мъкнах подир него и най-после не издържах и съвсем ачик попитах госпожата, дето го разхождаше, с какво храни кучето си, та е толкова хубаво. Поласкана, госпожата ми каза, че кучето ѝ най-много обича котлети. И аз, значи, му купих пържола. Това е още по-хубаво, мислех си аз. А то, проклетото му куче, не я и помириса, защото беше телешка. То било свикнало на свинско. Трябваше да купя котлет. Дадох му да го подуши и побягнах, кучето след мене. Госпожата започна да вика: „Пунтик, Пунтик“, напразно. Милият Пунтик бяга подир котлета чак до ъгъла, там му сложих верижката и още на другия ден то беше вече в кучкарника над Кламовка. Под врата му имаше няколко бели косъма, боядисах тоя кичур с черна боя и никой вече не можеше да го познае. Но всички останали кучета, а те са много, могат да бъдат уловени с пържен салам. Ти, значи, ще направиш най-добре да я попиташ какво най-много обича да яде кучето ѝ; ти си войник, бива си те и на тебе тя по-лесно ще ти каже. Аз я питах вече, но тя ме погледна, като че ли искаше да ме пониже с погледа си, и каза: „Какво ви интересува.“ Тя не е много хубава, маймуната недна, но с войник няма да откаже да говори.

— Ама кучето нали е пинчер? Моят поручик не иска друго.

— Пинчер — парче и половина. Сол и чер пипер, истински, чистокръвен, така както ти си Швейк, а аз Блахник. За мене е важно да знам какво яде, след това лесно ще ти го доведе.

Двамата приятели отново се чукнаха. Още преди войната, когато Швейк се прехранваше с продажба на кучета, Блахник му ги доставяше. Той беше опитен човек, за него разправяха, че купувал от живодера разни подозрителни песове и ги препродавал. Веднъж дори се бил заразил от бяс, а в Пастъоровия институт във Виена се чувствувал като у дома си. Сега той смяташе за свой дълг да помогне

най-безкористно на войника Швейк. Той познаваше всички кучета от Прага и околността. Затова и говореше така тихо. Не искаше да се издаде пред кръчмаря, тъй като преди половин година беше изнесъл от кръчмата му под палтото си едно кутре лисичар. Беше му дал да суче мляко от биберон, така че глуповатото кутре по всяка вероятност го беше взело за майка си и дори не гъкна под палтото.

По принцип той крадеше само чистокръвни кучета и в това отношение можеше да изпълнява ролята на съдебен експерт. Той доставяше кучета на всички кучкарници и на частни лица, кога както се случеше. Когато минаваше по улицата, кучетата, които беше откраднал някога, му се зъбеха, а спреше ли се пред някоя витрина, често се случваше някое отмъстително куче да вдигне крак зад гърба му и да ороси панталоните му.

В осем часа сутринта на другия ден минавачите видяха добрия Швейк да се разхожда край ъгъла на Хавличковия площад срещу парка. Той чакаше слугинята с пинчера. Най-сетне карауленето му се увенча с успех, край него пробяга вълнесто настръхнало куче, с остра щръкнала козина и умни черни очи. То бе весело като всички кучета, които са задоволили нуждата си, и се беше втурнало по посока на врабците, които закусваха на улицата конски лайна.

След това покрай Швейк премина и тази, която се грижеше за кучето. Тя беше мома, но не от най-младите, с прилично оплетени на венче коси. Подсвиркваше на кучето и въртеше верижка и елегантен бич.

Швейк се обърна към нея:

— Извинете, госпожице, откъде, се отива за Жижков^[2]?

Тя се спря и го погледна изпитателно, но добродушното лице на Швейк, изглежда, я убеди, че войничето наистина иска да иде на Жижков. Изражението на лицето ѝ се смекчи и тя охотно му обясни как ще стигне до Жижков.

— Неотдавна ме преместиха — рече Швейк, — не съм тукашен, от провинцията съм. И вие ли не сте от Прага?

— Аз съм от Водняни.

— Брей, че нашите села не били далечни — отговори Швейк, — аз съм от Противин.

Това познаване географията на чешкия юг, придобито някога през време на маневри в тоя край, изпълни сърцето на момата със

земляшка симпатия.

— Тогава трябва да познавате месаря Пейхар, дето стои на площада в Противни?

— Как да не го познавам! Аз го имам за брат. Там у нас всички го обичат — рече Швейк, — той е много добър, услужлив, продава хубаво месо и не дава ексик.

— Вие да не сте на Яреш? — попита момичето, като започна да симпатизира на непознатото войниче.

— Тъхъ.

— Ама на кой Яреш, на оня от Кърч край Противин или от Ражице?

— От Ражице.

— Още ли разкарва бира?

— Още.

— Че той отдавна трябва да е надхвърлил шейсетте?

— Шейсет и осем стори пролетес — отговори спокойно Швейк, — сега си е взел куче и то не се дели от него. Когато кара бира, то седи в колата. Кучето му е също като онова, дето гони врабците. Хубаво кученце, много хубаво.

— То е наше — обясни му новата позната, — аз служа тук у господин полковника. Вие познавате ли нашия полковник?

— Знам го, интелигентен човек — рече Швейк, — у нас в Будейовице също имаше един такъв полковник.

— Моят господар е много строг. Помните ли кога разправяха, че ни натупали в Сърбия? Тогава си дойде побеснял у дома, изпочупи всички чинии в кухнята и поиска да ме уволни.

— Значи, ваше е кученцето — прекъсна я Швейк, — жалко, че моят поручик не може да търпи кучета, а то аз много ги обичам.

Той замълча, но след малко изтърси:

— Те, тия кучета, не ядат всичко.

— Нашият Фокс е много разглезен, по едно време не искаше да яде никакво месо, но напоследък прояде пак.

— А какво обича най-много?

— Дробче, варено дробче.

— Телешко или свинско?

— Все му е едно — усмихна се „землячката“ на Швейк, като сметна последния му въпрос за несполучлив опит за шега.

Те се разхождаха известно време, след това към тях се присъедини пинчерът, който бе завързан на верижка. Той се държеше много приятелски с Швейк и се опита да разкъса поне с намордника си панталоните му, скачаше по него, но внезапно, сякаш подуши мислите на Швейк, престана да скача и тръгна омърлушено и смутено, поглеждайки косо Швейк, като че ли искаше да каже: „Значи, и мен това ме чака?“

След това слугинята каза на Швейк, че извежда тук кучето всяка вечер в шест часа. Повери му, че не вярвала на мъжете в Прага, веднъж дала обявление във вестника и ѝ се обадил един шлосер уж с цел за встъпване в брак, но след като измъкнал от нея осемстотин крони за някакво изобретение, изчезнал безследно. Хората в провинцията били решително по-честни. Ако рече да се омъжи, щяла да си вземе човек от провинцията, и то след войната. Военните бракове ги смятала за голяма глупост, понеже обикновено жената оставала вдовица.

Швейк ѝ даде голяма надежда, че ще дойде в шест часа и отиде да съобщи на приятеля си Блахник, че кучето яде дробчета от всякакъв вид.

— Ще го нагостя с говежди — реши Блахник, — с говежди дроб примамих вече санбернарското куче на фабриканта Видра, извънредно вярно животно. Утре ще ти доведе кучето в пълна изправност.

Блахник устоя на думата си. На следния ден преди обед Швейк привършваше разтребването на жилището, когато зад вратата се чу лай и Блахник въвлече вътре съпротивляващия се пинчер, който беше още по-наежен, отколкото го беше създала природата. Той пулеше диво очи и гледаше толкова свирепо, че напомняше гладен тигър зад решетка, пред която е застанал охранен посетител на зоологическата градина. Тракаше със зъби и ръмжеше, като че ли искаше да каже: „Ще те разкъсам, ще те изям.“

Завързаха кучето за кухненската маса и Блахник описа процедурата на отчуждаването:

— Нарочно минах покрай него. В ръката си носех варен дроб, завит в хартия. То започна да души, да скача по мене. Не му дадох нищо и продължих пътя си. Кучето — след мене. Като стигнах до парка, завих по улица Бредовска и там му дадох първото късче. То го изяде, без да се спира, за да не ме изпусне от погледа си. Завих по улица Индржишка, дете му дадох нова порция. После, като се наяде, аз

го вързах за тая верижка и го помъкнах през Вацлавския площад към Винохради и Вършовице. Из пътя то просто се чудеше какво да прави. Като преминавах трамвайната линия, легна и не искаше да се мръдне. Може би искаше да го сгази трамваят. Донесох ти и един формуляр за родословието от книжаря Фукс. Трябва да му фалшифицираш и родословието, Швейк.

— То трябва да се напише с твоята ръка. Пиши, че произлиза от Лайпциг, от кучкарника фон Бюлов. Баща — Арнхайм фон Карлсберг, майка — Ема фон Траутенсдорф, по баща Зигфрид фон Бузентал. Бащата спечелил първа награда на Берлинската изложба на пинчери през хиляда деветстотин и дванайста година. Майката е била наградена със златния медал на Нюрнбергското дружество за отглеждане на чистокръвни кучета. На колко години е, смяташ?

— Според зъбите — на две години.

— Пиши го на година и половина.

— Лошо са му срязали ушите, Швейк. Погледни ги!

— Лесна работа. Има време да ги срежем, като свикне с нас. Сега не бива. Ще го разсърдим още повече.

Откраднатото куче ръмжеше бясно, сумтеше, мятеше се от една страна на друга, но след това си легна и с изплезен език зачака уморено какво ще стане по-нататък.

Постепенно то се успокои, само от време на време изскимтяваше жално-жално.

Швейк му предложи остатъка от дроба, който получи от Блахник. Пинчерът обаче не му обърна внимание. Като се обърна към двамата, той им хвърли заинатен поглед, като че искаше да каже: „Излъгахте ме веднъж, яжте си го сега сами.“

Той лежеше примирен и се преструваше, че дреме. После изведнъж в главата му влезе някакъв бръмбар, стана и започна да служи на задните си крака. Предаваше се.

На Швейк обаче тая трогателна сцена никак не му подеждва.

— Легни! — кресна той на клетника, който отново легна с жално скимтене.

— Какво име да впиша в родословието? — попита Блахник. — Истинското му име е Фокс, значи, да пишем нещо подобно, за да свикне веднага.

— Да го наречем Макс. Я го виж, Блахник, как наостри уши. Стани, Макс!

Нещастният пинчер, на който бяха отнели и дом, и име, стана и зачака по-нататъшни заповеди.

— Аз мисля, че можем да го отвържем — реши Швейк, — да видим какво ще направи.

След като го отвързаха, първите му крачки бяха насочени към вратата. Той излая трикратно към бравата, надявайки се вероятно на великодушието на тия зли хора. Като видя обаче, че те не разбират копнежа му да излезе вън, той направи локвичка пред вратата, убеден, че ще го изхвърлят навън, както бяха правили с него, докато беше малък и докато полковникът го учеше грубо, по войнишки, да бъде *zimmerrein*^[3].

Вместо това Швейк процеди:

— Ей, че хитрец, ей, че езуитин!

Премери го с колана си по гърба и натопи муцуната му в локвичката, тъй че той дълго време се облизва.

Пинчерът заскимтя от обида и започна да обикаля из кухнята, като душеше отчаяно собствените си следи. После ненадейно се отпрати към масата и изяде оставения на пода остатък от дроба. Легна до печката и след всичките си приключения заспа.

— Колко ти дължа? — попита Швейк Блахник, когато се разделяше с него.

— Да не говорим за това, Швейк — рече меко Блахник, — за стария си приятел съм готов да направя всичко, особено пък когато е войник. Сбогом, момче, само внимавай, не го води през Хавличковия площад, за да не се случи някое нещастие. Ако ти дотрябва и друго куче, знаеш къде живея.

Швейк остави Макс да си поспи повечко. През това време купи от месаря четвърт дробчета, свари ги, сложи едно късче под муцуната на Макс и зачака да се събуди.

Макс започна да се облизва насън, после се протегна, подуши дробчето и го изгълта. След това отиде към вратата и повтори опита си с бравата.

— Макс! — извика му Швейк. — Ела при мене!

Кучето се приближи с недоверие. Швейк го тури на скута си, погали го и Макс за пръв път завъртя приятелски остатъка от своята

отрязана опашка и внимателно ухапа ръката на Швейк. Държеше я в зъбите си и умно гледаше Швейк, сякаш искаше да каже: „Няма какво да се прави, аз знам, че загубих играта.“

Швейк продължи да го гали и с нежен глас започна да му разказва:

— Имало, значи, едно кученце, казвало се Фокс и живяло у един полковник. Слугинята го водела на разходки, но дошъл един господин и откраднал Фокс. Фокс попаднал във войнишката квартира на един поручик и го нарекли Макс. Макс, дай да направим „здрости“! Е, виждаш ли, говедо с говедо, какви приятели ще станем, ако бъдеш добър и послушен. Иначе ще се запознаеш с ремъка.

Макс скочи от скута на Швейк и започна весело да го напада. Вечерта, когато поручикът се завърна от казармата, Швейк и Макс бяха вече най-добри приятели.

Наблюдавайки Макс, Швейк философски си помисли: „Като погледнеш, излиза всъщност, че всеки войник също е откраднат от своя дом.“

Поручик Лукаш бе много приятно изненадан, като видя Макс, който също така прояви голяма радост, че вижда отново човек със сабя.

На въпроса откъде го е взел и колко струва, Швейк отговори съвършено спокойно, че кучето му било подарено от един негов приятел, който току-що бил мобилизиран.

— Добре, Швейк — каза поручикът, като си играеше с Макс, — на първи ще получите петдесет крони за кучето.

— Не мога да приема, господин поручик.

— Швейк — каза строго поручикът, — когато постъпихте на служба при мене, аз ви обясних, че думата ми на две не става. Щом ви казвам, че ще получите петдесет крони, значи, трябва да ги вземете и да ги пропиете. Какво ще направите с петдесетте крони, Швейк?

— Съгласно заповедта ви ще ги пропия, господин поручик.

— А ако случайно забравя, Швейк, заповядвам ви да ми доложите, че имам да ви давам петдесет крони за кучето. Разбрано ли е? Кучето няма ли бълхи? Я по-добре го изкъпете и изчешете. Утре съм зает в казармата, но в други ден ще изляза на разходка с него.

Докато Швейк къпеше Макс, полковникът, бившият му собственик, ругаеше всичко живо в къщи и заплашваше, че ще изправи пред военния съд оногова, който му е откраднал кучето, че ще

заповяда да го разстрелят, обесят, затворят за двадесет години и да го накълцат на кайма.

„Der Teufel soll den Kerl buserieren!^[4] — носеше се из жилището звучният глас на полковника и прозорците потрепераха. — Mit solchen Meuchelmoerdern werde ich bald fertog.^[5]“

Във въздуха над Швейк и поручик Лукаш витаеше катастрофа.

[1] Голям парк в пражкото предградие Коширже. — Б.пр. ↑

[2] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[3] Чист — Б.пр. ↑

[4] Дявол да го вземе тоя тип! — Б.пр. ↑

[5] С такива подли убийци аз се справям много лесно. — Б.пр. ↑

КАТАСТРОФАТА

Полковник Фридрих Краус, наследил и прозвището фон Цилергут по името на някакво село в околностите на Залцбург, което било изплюскано от предците му още в осемнадесетото столетие, беше достопочтен дръвник. Когато разказваше нещо, той винаги говореше само позитивни неща. При това той питаше дали всички разбират елементарните му изрази. „Значи, прозорец, господа, нали? Знаете ли какво е това прозорец?“

Или: „Път, от двете страни на който има шкарпи, се нарича шосе. Да, господа. Знаете ли какво е това шкарпа? Шкарпата е изкоп, върху който работят много хора. Тя е вдлъбнатина. Да. Работи се с търнокопи. Знаете ли какво е това търнокоп?“

Страдаше от манията да обяснява всичко и правеше това с такъв ентузиазъм, сякаш беше изобретател, който разказва за своето изобретение.

„Книгата, господа, представлява от себе си множество различно нарязани листове хартия с различен формат, които са напечатани и събрани на едно, свързани и стуткалени. Да. Знаете ли, господа, какво е туткал? Туткалът е лепило.“

Той беше така безобразие щур, че офицерите го избикаляха отдалече, за да не бъдат принудени да чуят от него, че тротоарът оформява уличното платно за движение на превозни средства и че представлява издигната, покрита с плочки ивица пред фасадата на къщите. А фасадата на една къща е оная част, която се вижда от улицата или от тротоара. Задните части на къщата не могат да се видят от тротоара, в което можем да се убедим незабавно, ако застанем на платното на улицата.

Той беше винаги готов да продемонстрира тая любопитна особеност. За щастие обаче при една такава демонстрация го прегازی кола... От тоя миг той се видиоти още повече. Спираше офицерите и се впускаше в безкрайно дълги разговори за различните видове омлети, за слънцето, термометрите, поничките, за прозорците и пощенските марки.

Наистина забележително беше как тоя идиот в сравнително къс срок можа да напредне толкова много и как се намираха влиятелни хора като дивизионния генерал, които го крепяха. Последният му държеше палци въпреки съвършената некадърност на полковника като военен.

На маневри той правеше същински чудеса с полка си. Никога не пристигаше навреме на определеното място, при картечна стрелба от страна на противника той водеше полка си в походна колона, а преди години на едни императорски маневри в Южна Чехия стигна дотам, че се загуби заедно с полка си. Той се озова с него чак в Моравия, дето се скитосва още няколко дена, след като маневрите бяха свършили и войниците от другите полкове си почиваха вече в казармите. Но и това му се размина.

Приятелските му връзки с дивизионния генерал и с други не помалко смахнати военни сановници на стара Австрия му носеха различни отличия и ордени, които го ласкаеха извънредно много. Така той минаваше за най-добрия военен под слънцето и най-добрия теоретик на стратегията и всички военни науки.

На всеки преглед, който правеше на полка си, той влизаше в разговор с войниците и неизменно им задаваше един и същ въпрос: „Защо пушката, която се използва във войската, се нарича манлихер?“

В полка той беше известен с прякора „Manlichertrottel“^[1]. Беше необикновено отмъстителен и просто съсипваше подчинените си офицери, които не му харесваха. Когато пожелаваха да се женят, той препращаше молбите им по-горе с много лоши атестации.

Половината от лявото му ухо липсваше. Отсякъл я беше на дуел един негов противник. До дуел се стигна поради констатацията, че Фридрих Краус фон Цилергут е най-щурият тип.

Ако анализираме душевните му качества, ще дойдем до заключението, че те не бяха с нищо по-добри от качества, които бяха прославили оплезения Хабсбург Франц Йосиф като истински идиот.

Същата динамика на речта, същият запас от величайша наивност. Когато стана дума за Шилер на един банкет в офицерското казино, полковник Краус фон Цилергут ни в клин, ни в ръкав произнесе следното: „Знаете ли, господа, вчера видях парен плуг, движен от локомотив, но не от един, а от два локомотива. Виждам дим, приближавам се, а то локомотив и от другата страна още един. Кажете,

господа, не е ли смешно? Два локомотива, като че ли не е достатъчен един.“

Той замълча и след малко подхвана друго: „Когато се свърши бензинът, автомобилът трябва да спре. И това видях вчера. А при това, господа, някои говорят за инерция. А той просто не върви, стои, няма бензин. Не е ли смешно?“

При всичката си тъпота той беше и необикновено набожен. В жилището си имаше домашен олтар. Често ходеше да се изповядва и причестява при „Игната“^[2], а от избухването на войната насам не пропускаше случай да се помоли за победата на австрийското и германското оръжие. Християнството смесваше с мечтите си за германска хегемония. Бог трябваше да помогне да се заграбят богатствата и териториите на победените.

Когато прочетеше във вестника, че пак са докарали пленници, той страшно се ядосваше.

Казваше: „Защо докарват пленници? Да ги застрелят всички. Никаква милост. Да се танцува между трупове. Всички цивилни в Сърбия да се изгорят до един. Децата да се избият с щикове!“

Не падаше с нищо по-долу от немския поет Фирорт. Последният през войната напечата стихове, в които приканваше Германия да ненавижда и с желязна душа да убива милионите френски дяволи:

*Нека чак до облаците, там над планините,
трупат се човешки кости и месо димящо...*

След като привърши занятията в Школата за запасни офицери, поручик Лукаш излезе на разходка с Макс.

— Позволявам си, господин поручик, да ви обърна внимание — загрижено беше му казал Швейк, — че трябва да внимавате кучето да не избяга. Може да му домъчнее за стария дом и да офейка, ако го отвържете от ремъчката. Също така не бих ви съветвал да го водите през Хавличковия площад, тъй като там скита едно зло месарско куче от „Марианската картина“^[3], което много хапе. Щом види в района си чуждо куче, веднага налита на него, за да не би да го подяде. То е също като просяка пред „Свети Хащал“^[4].

Макс весело подскачаше и се завираше в краката на поручика, усука ремъчката около сабята му и проявяваше необикновена радост, че отива на разходка.

Излязоха на улицата и поручик Лукаш с кучето се отправи към улица Пржикопи. Имаше среща с една дама на улица Панска. Беше се задълбочил в мисли относно занятията си в Школата. Какво да предаде утре на школниците? Как определяме височината на един връх? Защо определяме височината винаги от морското равнище? По какъв начин определяме простата височина на върха от неговите поли? Дявол да го вземе, защо министерството включва всички тия неща в учебната програма? Та това е необходимо за артилеристите. Пък съществуват и картите на генералния щаб. Когато противникът ще бъде на кота триста и дванайсет, няма да стане нужда да разсъждаваме защо височината на хълма е дадена от морското равнище или пък да изчисляваме колко е висок хълмът. Ще погледнем картата и туйто.

От тия му мисли, тъкмо когато беше наближил улица Панска, го сепна едно строго „Halt!“^[5].

Едновременно с това „Halt!“ кучето се задърпа с желание да се отскубне заедно с връвта. С радостен лай то се хвърли към човека, който беше казал строгото „Halt!“.

Пред поручика беше застанал полковник Краус фон Цилергут. Поручик Лукаш изкозирува и застана мирно пред полковника, като се извиняваше, че не го е видял.

Полковник Краус беше известен между офицерите със своята страст да спира подчинените си, които по една или друга причина пропуснеха да го поздравят.

Той смяташе козируването за нещо, от което зависи изходът на войната и върху което е изградена цялата военна мощ.

„В козируването войникът трябва да влага душата си“ — обичаше да се изразява той. И това беше първокачествен подофицерски мистицизъм.

Полковникът държеше отдаващият чест да козирува по правилника с всичките му тънкости, точно и достойно.

Дебнеше всички, които минаваха край него. От редника-пехотинец до подполковника. Редниците, които козируваха повърхностно, сякаш искаха да кажат: „Здрасти“, той сам отвеждаше право в казармата, за да бъдат наказани.

Не признаваше никакво: „Не съм видял.“

„Войникът — казваше той — трябва да търси началника си сред навалищата и да не мисли за нищо друго, освен как да изпълни задълженията си, определени от правилника. Когато падне на бойното поле, войникът, преди да умре, трябва да изкозирува. За мене всеки, който не умее да козирува, прави се, че не вижда или козирува нехайно, е животно.“

— Господин поручик — каза полковник Краус с ужасен глас, — низшите чинове винаги са длъжни да отдават чест на по-висшите. Това още не е отменено. И, второ, откога е тоя навик у господата офицерите да се разхождат с крадени кучета по стъргалото? Да, с крадени кучета. Куче, което принадлежи на друг, е крадено.

— Това куче, господин полковник... — възрази поручик Лукаш.

— Принадлежи на мене, господин поручик — прекъсна го грубо полковникът, — това е моят Фокс.

И Фокс или, с други думи, Макс си спомни за своя стар господар и изхвърли новия от сърцето си. Като се откъсна, той започна да се хвърля върху полковника. Изобщо прояви такава радост, на каквата е способен само влюбеният шестокласник, след като е бил разбран от своя идеал.

— Да се разхождате с крадени кучета, господин поручик, е несъвместимо с офицерската чест. Не сте знаели? Един офицер не може да купи куче, без да се е уверил, че това може да стане без всякакви по-нататъшни последици! — продължаваше да гърми полковник Краус, като галеше Фокс-Макс. Последният от подлост започна да ръмжи срещу поручика и да се зъби, сякаш полковникът, сочейки поручика, му беше казал: „Дръж!“

— Господин поручик — продължи полковникът, — смятате ли за правилно да яздите краден кон? Не четохте ли обявлението в „Бохемия“ и в „Тагблат“^[6] за изчезването на моя пинчер? Как? Вие не сте чели обявлението, което вашият началник е обнародвал във вестниците?

Полковникът плесна с ръце.

— Ето на! Това са те младите офицери! Къде е тук дисциплината? Полковникът публикува обявления в печата, а поручикът не ги чете.

„Ех, да можех да ти ударя една, старо плашило“ — помисли си поручик Лукаш, загледан в бакембардите на полковника, които му придаваха вид на орангутан.

— Придружете ме малко — каза полковникът. Те тръгнаха и поведоха извънредно приятен разговор:

— На фронта, господин поручик, такова нещо не ще може да ви се случи. Да се разхождате в тила с крадени кучета, както предполагам, е много неприятно. Да! Да се разхождате с кучето на своя началник! В момент, когато ежедневно по фронтовете губим със стотици офицери. И обявления не четете. Че така аз бих могъл цели сто години да обявявам, че съм загубил кучето си без всякакъв резултат. Двеста години, триста години!

Полковникът шумно се изсекна, което у него винаги беше белег на голяма възбуда, и каза:

— Може да продължите разходката си.

Той се обърна и си тръгна, като шибна ядосано с ездовия бич полите на офицерския си шинел.

Поручик Лукаш мина на отсрещния тротоар и оттам дочу ново „Halt!“. Полковникът току-що беше спрял един нещастен запасняк пехотинец, който, замислен за майка си в къщи, не го беше забелязал.

Полковникът собственоръчно го помъкна към казармата, за да го предаде за наказание, като ругателно го наричаше морска свиня.

„Какво да направя с Швейк? — помисли си поручикът. — Ще му разбия мутрата, но това не е достатъчно. Кожата да бих му одрал, пак ще му бъде малко на тоя келеш.“ Без да го е грижа за дамата, с която имаше среща, нервиран, той се отправи към къщи.

„Ще го убия тоя идиот!“ — каза си той, като седна в трамвая.

По това време добрият войник Швейк се беше задълбочил в разговор с един ординарец от казармата. Войникът беше донесъл на поручика някакви документи за подпис и остана да го чака.

Швейк го гощаваше с кафе. Говореха си, че Австрия ще яде бой.

За тях всичко беше ясно като бял ден, сякаш се разбираше от само себе си. То беше безкрайна редица от изказвания, които пред съда положително биха били дефинирани като държавна измяна и за които и двамата биха увиснали на бесилото.

— Негово величество императорът трябва да е пощурял от цялата работа — заяви Швейк, — той никога не е бил по-умен, но тая

война съвсем ще го шашне.

— Той е идиот — уверено заяви войникът от казармата, — истински идиот е. Той може и да не знае, че има война. Може да ги е било срам да му кажат. А дето се е подписал на манифеста към народите си, това сигурно е някакво мошеничество. Напечатали са го без негово знание, та той изобщо вече не е способен да мисли.

— Изпял си е песента той — допълни Швейк с авторитет, — насира се в леглото си. Кърмят го като малко дете. Оня ден в кръчмата един господин разправяше, че имал две дойки. По три пъти на ден негово величество бил на нянка.

— Ех, един път да свърши тая — въздъхна войникът от казармата — и да ни напердашат, та Австрия да миряса най-сетне.

И двамата продължиха разговора си, докато най-сетне Швейк окончателно осъди Австрия със следните думи:

— Такава идиотска монархия не бива и да съществува на земята.

И за да допълни някак си в практически смисъл изказването му, другият добави:

— Щом ме изпатят на фронта, ще офейкам.

После те продължиха да изразяват гледището на чешките хора за войната и войникът от казармата повтори това, което беше чул днес в Прага: край Наход се чували оръдейни гърмежи, а руският цар в най-скоро време щял да пристигне в Краков.

Те си споделиха също, че житото се изкарва от Чехия в Германия, че немските войници получават цигари и шоколад.

След това пък си припомниха войните от старо време и Швейк сериозно започна да доказва, че войната едно време, когато обсадените крепости били обстрелвани със смрадливи гърнета, също не е била голямо удоволствие, трябва да е било ужасен смрад. Чел бил как една крепост била обсаждана три години и че неприятелят нямал друга работа, освен всеки ден да се забавлява така с обсадените.

Навярно той щеше да каже и други интересни и поучителни неща, ако връщането на поручик Лукаш не бе прекъснало разговора им.

Като хвърли страшен, унищожителен поглед на Швейк, поручикът подписа книгата и освобождавайки войника, даде знак на Швейк да го последва в стаята.

В очите на поручика светнаха мълнии. Като седна на един стол, той се вгледа в Швейк и се замисли как да открие касапницата.

„Най-напред ще го ударя по устата — мислеше си поручикът, — после ще му смачкам носа и ще му откъсна ушите, а по-нататък ще видим.“

А отсреща го гледаха открито и добросърдечно двете добродушни, невинни очи на Швейк, който се осмели да наруши настъпилата преди бурята тишина:

— Господин поручик, разрешете да доложя, че останахте без котка. Тя изяде пастата за обувки и си позволи да пукне. Хвърлих я в мазето, но в съседското. Много жалко, няма да можете да намерите вече такава добра и хубава ангорска котка.

„Какво, да го правя? — мина през ума на поручика. — Та той, боже мой, има толкова глупав вид.“

А добросърдечните невинни очи на Швейк продължаваха да излъчват мекота и нега, съчетани с израз на пълно душевно равновесие. От цялата му фигура лъхаше убеждението, че всичко е наред, че нищо не се е случило и ако се е случило нещо, то то е в реда на нещата.

Поручик Лукаш подскочи, но не удари Швейк, както беше намислил първоначално. Размаха пестника си под носа му и изрева:

— Вие, Швейк, сте откраднали кучето!

— Съвсем не, господин поручик, не зная в последно време да се е случвало такова нещо. Позволявам си да забележа, господин поручик, че следобед вие излязохте на разходка с Макс, така че не съм могъл да го открадна. На мене веднага ми направи впечатление, че се върнахте без него, и си рекох: трябва да се е случило нещо. Ето ти интересно положение. На улица Спалена има един човек на име Кунеш, който се занимава с изработка на чанти. Та за този човек ми разправяха, че не можел да излезе на разходка с кучето си, без да го загуби. Обикновено го забравял в някоя кръчма или му го открадвал някой, или пък му го вземали назаем и не го връщали...

— Швейк, говедо, Himmellaudon^[7], я си затворете устата! Не мога да разбера вие толкова рафиниран негодяй ли сте, или сте камила, идиот непохватен. От устата ви само примери излизат, но казвам ви, не си играйте с мене! Откъде доведохте това куче? Как попаднахте на него? Знаете ли, че принадлежи на нашия полковник, който си го взе,

като ме срещна случайно? Представяте ли си какво изложение е това? Хайде, кажете истината, откраднахте ли го, или не го откраднахте?

— Съвсем не, господин поручик, не съм го откраднал.

— Знаехте ли, че кучето е крадено?

— Тъй вярно, господин поручик, знаех, че кучето е крадено.

— Швейк, Исусе, пресвета Богородице, аз ще ви застрелям, говедо с говедо, добитък такъв, вол с вол, помийна яма такава. Толкова голям идиот ли сте?

— Тъй вярно, господин поручик, толкова.

— Защо ми доведохте крадено куче, защо домъкнахте тоя пес в жилището ми?

— За да ви зарадвам, господин поручик.

И очите на Швейк добродушно и нежно погледнаха лицето на поручика, който седна и изпъшка:

— Боже, защо ме наказваш с това говедо?

Поручикът остана да седи на стола си в тихо примирение. Чувствуваше, че няма сила не само да удари Швейк, но даже да си свие цигара. Той сам дори не съзнаваше с каква цел изпрати Швейк да купи „Бохемия“ и „Тагблат“, искаше очевидно да прочете обявлението на полковника за откраднатото куче.

Швейк се върна с разгънат вестник, с очи, вперени в колоната с обявленията. Той цял сияеше и доложи радостно:

— Има го, господин поручик, господин полковникът толкова хубаво описва откраднатия пинчер, просто приятно ти е да го четеш, обещава и възнаграждение от сто крони на тоя, който му го заведе. Възнаграждението е много добро. Обикновено се дава възнаграждение от петдесет крони. Имаше един Божетех от Коширже^[8], той само с това се прехранваше. Открадне куче и после търси в обявленията. Щом намери обявление за откраднатото куче, веднага отива да го върне. Веднъж откраднал хубав черен шпиц и понеже собственикът не се обадил с обявление, той сам дал обявление във вестника. Прахосал цели пет крони за обявления, докато най-после се обадил един господин, който казал, че кучето е негово, че го бил изгубил, но мислил, че е безполезно да го търси. Не вярвал да има честни хора по света. „Сега обаче — казал — виждам, че все още се намират честни хора и това безкрайно ме радва.“ И добавил, че по принцип е против всякакво възнаграждаване на честността, но че за спомен ще му

подари своята книжка за отглеждане на стайни и градински цветя. Божетех хванал черния шпиц за задните крака и го очукал о главата на господина. И оттогава се зарекъл никога вече да не дава обявления във вестник. След като никой не давал обявление да потърси кучето си, той предпочитал да го продаде на кучкари.

— Вървете лягайте, Швейк — заповяда му поручикът, — вие сте в състояние да дрънкате идиотщини до сутринта.

Поручикът също легна да спи, а през нощта сънува как Швейк откраднал и коня на престолонаследника, как му го довежда, а престолонаследникът познава коня си на един парад, когато той, нещастният поручик Лукаш, язди начело на ротата си.

На сутринта поручикът се чувствуваше като след прекарана в пиянство нощ, през която са го и били с юмруци по главата. Мореше го някакъв необикновено тежък душевен кошмар. На разсъмване той заспа още веднъж, изтощен от страшния сън, но по едно време го събуди чукане на вратата, в рамката на която се появи добродушното лице на Швейк и попита кога да събуди господин поручика.

Поручикът простена в леглото си:

— Вън, говедо, това е ужасно!

А след като се събуди и Швейк му донесе закуската, поручикът бе изненадан от нов въпрос:

— Господин поручик, разрешете да доложя: няма ли да желаете да ви набавя някое кученце?

— Знаете ли, Швейк, много ми се иска да ви дам под съд — каза поручикът с въздишка, — но там биха ви освободили, тъй като в живота си не са виждали нещо така колосално глупаво. Погледнете се в огледалото. Не ви ли става лошо от идиотския ви вид? Вие сте най-щурата шега на природата, която съм виждал някога. Е, кажете самата истина, Швейк, харесвате ли се?

— Съвсем не, господин поручик, не се харесвам, нещо много крив ме изкарва това огледало, нали не е шлифовано. Едно време у Станек Китаеца имаше изпъкнало огледало. Щом се погледнеше някой в него, веднага му прилошаваше и му идеше да повърне. Мутрата му ей такава, главата — като леген за помия, коремът му като на пиян католишки поп, с една дума — фигура. Веднъж край огледалото мина господин наместникът, погледна се в него и веднага заповяда да го смъкнат.

Поручикът се отвърна, въздъхна и намери за уместно вместо с Швейк да се занимае с кафето си.

Швейк шеташе в кухнята и до поручика долиташе песента му:

*Марширува Греневил през Прашната порта,
сабичката му блести, а момите плачат...*

След това от кухнята се дочу нова песен:

*Кой е като нас войниците,
падат си по нас девойките,
вземаме пари, богата работа,
царски си живеем винаги...*

„Ти сигурно си живееш царски, дръвник такъв“ — помисли си поручикът и плю.

На вратата се появи главата на Швейк:

— Господин поручик, разрешете да доложа: викат ви в казармата. Свързката казва веднага да идете при господин полковника.

И добави с поверителен тон:

— Трябва да е зарад кученцето.

— Зная, зная — каза поручикът, когато ординарецът в коридора понечи да му долага.

Той каза това със свито гърло и излезе, след като хвърли унищожителен поглед на Швейк.

Това, което го чакаше, не беше рапорт, а нещо по-лошо. Когато поручикът влезе, полковникът, страшно навъсен, седеше в креслото си.

— Преди две години, господин поручик — каза полковникът, — бяхте изявили желание да ви преместят в Будейовице в деветдесет и първи пехотен полк. Знаете ли къде е Будейовице? На Вълтава, да, на Вълтава, там, дето в нея се влива Охрже или нещо подобно. Градът е извънредно, ако мога да се изразя така, приветлив и ако се не лъжа, има и кей. Знаете ли какво е това кей? Кейт е стена, изградена над

водата. Да. Впрочем това няма нищо общо с въпроса. Там бяхме на маневри.

Полковникът замълча и забил поглед в мастилницата, мина на друга тема:

— Развалили сте ми кучето. Нищо не иска да яде. Я, в мастилницата има муха. Странно, и през зимата ли мухите се давят в мастилниците? Ей, че безпорядък.

„Е, хайде де, плашило такова мизерно, кога най-сетне ще си кажеш думата?“ — помисли си поручикът.

Полковникът стана и мина няколко пъти по канцеларията.

— Дълго време мислих, господин поручик, как собствено да постъпя с вас, за да не се повтори простъпката ви, и си спомних, че бяхте изявили желание да ви преместят в деветдесет и първи полк. Главното командване неотдавна ни съобщи, че в деветдесет и първи полк се чувствувала нужда от офицери, понеже голяма част от тях били избити от сърбите. Гарантирам ви с честната си дума, че след три дни ще бъдете в деветдесет и първи пехотен полк в Будейовице, където се формират бойни батальони за фронта. Няма нужда да благодарите. Армията се нуждае от офицери, които...

И като не знаеше какво още да добави, той погледна часовника си и каза:

— Десет и половина, крайно време е да приема рапорта на дежурния по полк.

С това неприятният разговор приключи; Когато излезе от канцеларията и отиде в Школата за запасни офицери, поручикът почувствува голямо облекчение. Там той съобщи, че в най-близки дни заминава на фронта и по тоя случай урежда прощална вечер на улица Неказанка.

След като се върна у дома си, той каза многозначително на Швейк:

— Швейк, знаете ли какво е това боен батальон?

— Тъй вярно, господин поручик.

— Е тогава, Швейк — каза поручикът с тържествен глас, — съобщавам ви, че ще ме придружите с един боен батальон на фронта. И да не мислите, че и на фронта ще продължите да правите такива идиотщини като тук. Радвате ли се?

— Тъй вярно, господин поручик, много се радвам — отговори добрият войник Швейк, — чудесно ще бъде да паднем и двамата за негово величество императора и семейството му...

[1] Манлихеров будала, идиот. — Б.пр. ↑

[2] Черквата „Свети Игнат“ в Прага. — Б.пр. ↑

[3] Пражки ресторант. — Б.пр. ↑

[4] Известен просяк, който просел пред черквата „Свети Хащал“ в Прага и не допускал други просяци в „района си“. — Б.пр. ↑

[5] Стой — Б.пр. ↑

[6] Пражки немски вестници. — Б.пр. ↑

[7] Непреводима казармена ругатня. Himmel — небе, Гидеон Лаудон — известен австрийски генерал — Б пр. ↑

[8] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

ПОСЛЕСЛОВ КЪМ ПЪРВАТА ЧАСТ „В ТИЛА“

Като привършвам първата част на книгата „Приключенията на добрия войник Швейк“ (в тила), обявявам, че скоро една след друга ще излязат и следващите две части: „На фронта“ и „В плен“. И там войниците и населението ще си говорят и ще действуват така, както това е в самата действителност.

Животът не е школа за изтънчено поведение. Всеки си говори така, както може. Церемониал-майсторът д-р Гут не говори като кръчмаря Паливец от „При чашата“ и този роман не е ръководство за салонни обноски или научна книга, в която да намерите упътване с кои изрази можете да си служите в обществото. Той е само историческа картина на една определена епоха.

Ако е необходимо да се употреби някой силен израз, който действително е бил казан, аз не се двоумя да предам всичко така, както се е случило. Да описвам или да замествам някои думи с многоточия, смятам за най-идиотско лицемерие. Тия думи се употребяват и в парламентите.

Много правилно бе казано по някакъв случай, че добре възпитаният човек може да чете всичко. От това, което е естествено, се отвращават само най-големите мръсници и рафинирани простаци, които със своя най-жалък лъжеморал не виждат съдържанието, а се нахвърлят с възмущение срещу отделни думи.

Преди години четох рецензия за някаква новела, в която критикът се възмущаваше от обстоятелството, че авторът писал: „Той се изсекна и избърса носа си.“ Това било в противоречие с всичко естетическо и възвишено, което литературата трябвало да даде на народа.

Това е само един малък пример какви говеда се раждат под слънцето.

Хората, които осъждат силните изрази, са страхливци — действителният живот ги изненадва неподготвени, и именно такива, слаби хора са най-големите вредители на културата и човешкия

характер. Те биха превърнали народа в една групичка изнежени хорица, мастурбанти на фалшивата култура от типа на свети Алоис, за когото в книгата на монаха Евстах се разказва следното:

„Когато свети Алоис чул един мъж да изпуща газовете си с гръмотевичен трясък, избухнал в плач и само молитвата го успокоила.“

Подобни хора изразяват публично възмущението си, а всъщност с необикновено удоволствие обикалят уличните клозети и четат неприличните надписи по стените им.

Като използвам в книгата си няколко силни израза, аз констатирам само между другото как се говори в действителност.

Не можем да искаме от кръчмаря Палавец да говори така фино като госпожа Лаудова, д-р Гут^[1], госпожа Олга Фастрова^[2] и редица други, които биха искали да превърнат цялата чехословашка република в голям паркетирен салон, където хората да се движат във фракове, с ръкавици и да говорят изискано, където биха се култивирали изтънчени салонни нрави, под чието було именно салонните лъвове се отдават на най-долни пороци и ексцеси.

По този случай искам да отбележа, че кръчмарят Паливец е жив. Той дочака освобождението, след като прекара цялата война в затвора, и си остана същият, какъвто беше по време на аферата с портрета на император Франц Йосиф.

Когато прочел, че и за него се пише в книгата, той дойде да ме посети, откупи повече от двайсет броя от първата свезка и я раздаде на своите познати и по този начин допринесе за разпространението на книгата.

Той прояви искрена радост от това, че съм писал за него и съм го изобразил като човек, прочут със своята мръсна уста.

„Мене никой вече не може да ме измени — каза ми той, — през целия си живот съм говорил това, което съм мислил, и ще продължа да говоря по същия начин. Няма да взема да си вържа кърпа на устата заради някаква си там разциврена крава. Днес аз съм прочут.“

Неговото самочувствие наистина беше повишено. Славата му се дължи на няколко силни израза. Това го задоволява и аз положително бих обидил този добър човек, ако възпроизвеждайки

речта му вярно и пълно, бих поискал да му направя забележка, че не бива да говори така, но аз не съм и имал такова намерение.

С най-естествени, изрази, просто и честно, без даже сам да подозира това, той беше изразил отвращението на чешкия човек от византизма: неуважението към императора и към благоприличните изрази си беше в кръвта му.

Ото Кац също е жив. Той е действително образ на военен проповедник. След преврата той окачи всичко на гвоздеа, напусна църквата и днес изпълнява длъжността на прокурист в една фабрика за бронз и бои в Северна Чехия. Получих от него дълго писмо, в което ме заплашва, че щял да си разчисти сметките с мене. Работата беше в това, че един немски вестник напечатал в превод една глава, в която Ото Кац е обрисуван в истинския си вид. Аз го посетих по този повод и всичко се уреди много добре. В два часа през нощта той не можеше да се държи на краката си, но не преставаше да проповядва: „Аз, гипсови глави такива, съм Ото Кац, фелдкуратът.“

Хора от типа на покойния Бретшнайдер, тайния агент от стара Австрия, бродят и днес в голям брой из републиката. Извънредно много ги интересува какво си говорят хората.

Не зная дали ще успея да постигна целта си с тая книга. Веднъж чух един човек да ругае другого, като му казваше: „Ти си идиот като Швейк“, това обстоятелство не говори особено в моя полза. Но дори ако думата „Швейк“ се превърне само в нова ругатня от пъстрия венец попръжни, ще трябва да се задоволя и с това обогатяване на чешкия език.

Ярослав Хашек

[1] Дребнобуржоазен преподавател по етикеция в Пражкия университет през време на първата република. — Б.пр. ↑

[2] Сътрудница на в. „Народна политика“, завеждаща женския отдел и фейлетона. ↑

**ЧАСТ II
НА ФРОНТА**

ЗЛОПОЛУКИТЕ НА ШВЕЙК ВЪВ ВЛАКА

В едно второкласно купе на бързия влак Прага–Ческе Будейовице имаше трима души: поручик Лукаш, срещу когото седеше стар, напълно оплешивял господин, и Швейк, скромно застанал до вратата на купето, пригответен да изслуша новия порой от гръмотевици на поручик Лукаш, който, без да обръща внимание на плешивия цивилен, из целия път гръмогласно внушаваше на Швейк, че е говедо и прочие.

Ставаше въпрос не за друго, а за една дреболия — броя на куфарите, за които се грижеше Швейк.

— Откраднаха ни един куфар — упрекуваше го поручикът, — и как спокойно го казва, диването му с диване!

— Наистина го откраднаха, господин поручик — тихо се обади Швейк. — По гарите се въртят много такива мошеници. Аз така си представям работата: един от тях *безсъмнено* е хвърлил око на вашия куфар и *безсъмнено* използвал момента, когато аз се отдалечих от багажа, за да ви доложя, че всичко е наред. Той е могъл да открадне куфара ни само в тоя благоприятен момент. Те издебват точно такива моменти. Преди две години на северозападната гара откраднаха от една дамичка цяла бебешка количка заедно с момиченцето вътре и с всичките му юрганчета и пеленки. Те обаче излязоха така благородни, че предадоха момиченцето в участъка на нашата улица, уж го били намерили подхвърлено в пасажа. След това вестниците се нахвърлиха върху оная госпожа и изкараха бедната жена жестока и безсърдечна майка.

И Швейк натърти:

— По гарите винаги се е крало и ще се краде. Тая работа иначе не става.

— Аз съм убеден — взе думата поручикът, — че вие, Швейк, един ден ще свършите страшно мизерно. Все още не мога да разбера правите ли се на вол, или пък вол сте се родили. Какво имаше в куфара?

— Общо взето, нищо, господин поручик — отговори Швейк, без да сваля очи от голия череп на цивилния, който седеше срещу поручика и както изглежда, не проявяваше никакъв интерес към цялата тая работа и си четеше „Neue Freie Presse“^[1]. — В куфара беше само огледалото от стаята и желязната закачалка от антрето, така че всъщност няма никаква загуба, и огледалото, и закачалката принадлежаха на хазяина.

Като видя страшния знак, който му направи поручикът, Швейк продължи с любезен глас:

— Аз, господин поручик, съвсем не можех да предположа, че куфарът ще бъде откраднат, а колкото до огледалото и закачалката, съобщих на хазяина, че ще му ги върнем, когато си дойдем от фронта. В неприятелските страни има много огледала и закачалки, така че, все едно, никой няма да загуби, нито хазяинът, нито ние. Щом превземем някой град...

— Затворете си устата, Швейк! — прекъсна го със страшен глас поручик Лукаш. — Един ден положително ще ви предам на военния съд. Размислете добре и ми кажете не сте ли вие най-големият глупак на света. Друг човек и хиляда години да би живял, не би извършил толкова дивотии, колкото вие успяхте да натрупате в течение на тия няколко седмици. Надявам се, че и вие сте забелязали това.

— Тъй вярно, господин поручик, забелязал съм го. Аз имам, дето се вика, такъв особен наблюдателски талант, че забелязвам всичко едва когато е станало късно и се е случило нещо неприятно. Аз съм същият Марко Тотев като оня, Нехлеба от Неказанка, който ходеше в кръчмата „В кучкина горица“. Той все искаше да се поправи и от събота да започне нов живот, но на следния ден винаги казваше: „И така, другари, на заранта видях, че се намирам на нара в участъка.“ И това му се случваше винаги, когато се наканваше да се върне у дома си в изправност. В края на краищата излизаше, че гътнал някъде някоя ограда или разпрегнал конете на някой файтонджия, или пък искал да си прочисти лулата с петльовото перо от шлема на някой полицейски патрул. Той съвсем се беше отчаял, но най-много го тормозеше, че тая маркототевщина била наследствена в семейството му. Дядо му веднъж тръгнал да странствува...

— Швейк, оставете ме на мира с приказките си!

— Разрешете да доложа, господин поручик, всичко, което разправам, е самата истина. Дядо му веднъж тръгнал да странствува...

— Швейк! — ядоса се поручикът. — Още веднъж ви заповядвам да престанете. Нищо не искам да слушам. Като стигнем в Будейовице, ще си разчистим сметките. Знаете ли, Швейк, че ще заповядам да ви затворят?

— Съвсем не знам, господин поручик, още не сте споменавали такова нещо — отвърна Швейк меко.

Поручикът неволно изтрака със зъби, въздъхна, извади от шинела си „Бохемия“ и зачете съобщенията за великите победи, за дейността на немската подводница „Е“ в Средиземно море, а когато стигна до съобщението за новото немско изобретение да бъдат вдигнати във въздуха цели градове с помощта на особени бомби, хвърляни от самолети и избухващи последователно три пъти едно след друго, той бе обезпокоен от гласа на Швейк, който се обърна към плешивия господин:

— Извинете, ваша милост, не сте ли вие господин Пуркрабек, представител на банка „Славия“?

След като плешивият господин не отговори, Швейк каза на поручика:

— Господин поручик, разрешете да доложа. На времето бях чел във вестника, че нормалният човек имал средно шестдесет до седемдесет хиляди косъма на главата си и че черната коса била порядък. Това се наблюдавало у мнозина.

И неумолимо продължи по-нататък:

— Освен това в кафенето „При хитрата лисица“ един медик разправяше веднъж, че окапването на косата се предизвиквало у лехусите от душевни тревоги.

И сега се случи нещо страшно. Плешивият господин подскочи и изрева на Швейк:

— Marsch heraus, Sie Schweinkerl!^[2] — изрита го в коридора и се върна в купето, където, представяйки се, поднесе на поручика една малка изненада.

Станала беше незначителна грешка. Плешивият индивид не беше господин Пуркрабек, представител на банка „Славия“, а само генерал-майор фон Шварцбург. Цивилно облечен, генерал-майорът тъкмо

извършваше инспекционна обиколка по гарнизоните и сега отиваше да изненада Будейовице.

Той беше най-страшният генерал-инспектор, който се е раждал някога, и когато намереше нещо не в ред, водеше само следния разговор с началника на гарнизона:

— Имате ли револвер?

— Имам.

— Добре! На ваше място аз положително бих знаел какво да направя с него, тъй като това, което виждам тук, не е гарнизон, а стадо свини.

И наистина винаги по неговия инспекционен маршрут са застрелваше някой. Генерал-майор фон Шварцбург посрещаше това със задоволство:

„Така трябва да бъде! Това се казва войник!“

Изглежда, че не обичаше да остават живи хора след неговата инспекция. Страдаше от манията да мести офицерите винаги на най-лошите места. И най-малкото провинение беше достатъчно офицерът да се раздели със своя гарнизон и да отпътува към черногорската граница или към някой пиянствуващ окаян гарнизон в мръсния и забутан край на Галиция.

— Господин поручик — каза той, — къде сте следвали военните науки?

— В Прага.

— Значи, вие сте завършили военно училище и не ви е известно, че офицерът е отговорен за своя подчинен, И таз хубава. Второ, забавлявате се със слугата си като с някой интимен свой приятел. Позволявате му да говори, без да бъде питан. Това е още по-хубаво. Трето, позволявате му да обижда началниците ви. А това е вече най-хубавото. От всичко това следва да си направя съответните изводи. Как се казвате, господин поручик?

— Лукаш.

— А в кой полк служите?

— Бях...

— Благодаря, не става дума къде сте били. Искам да зная къде сте сега.

— В деветдесет и първи пехотен полк, господин генерал-майор. Преместиха ме...

— Вас са ви преместили? Много добре са направили. Никак не ще ви е от вреда в най-скоро време да се поразходите с деветдесет и първи пехотен полк до фронта.

— Това вече е решено, господин генерал-майор.

Сега генерал-майорът подхвана дълга реч, че през последните години наблюдавал как офицерите разговарят много фамилиарно със своите подчинени и че в това той виждал опасност от разпространението на някакви демократични принципи. Войникът трябвало да се държи в ужас, трябвало да трепери пред своя началник, да се бои от него. Офицерите трябвало да държат войниците на разстояние десет крачки от себе си и да не им позволяват да мислят самостоятелно и изобщо да мислят. Тук именно била трагичната грешка през последните години. По-рано войниците се боели от офицерите като от огън, а днес...

Генерал-майорът безнадеждно махна с ръка:

— Днес повечето офицери се глежат със своите войници. Това исках да кажа.

Генерал-майорът отново взе вестника си и се задълбочи в четене. Пребледнял, поручик Лукаш излезе в коридора, за да си разчисти сметките с Швейк.

Намери го, застанал до прозореца с такова блажено и спокойно изражение на лицето, каквото може да има само едномесечно бебче, което се е нацицало и сега нанка.

Поручикът се спря, кимна на Швейк и му посочи едно празно купе. Влезе след него и затвори вратата.

— Швейк — каза той тържествено, — най-сетне настъпи мигът, в който ще ви ударя няколко такива плесници, каквито светът още не е виждал. Защо нападнахте плешивия господин? Знаете ли, че той е генерал-майор фон Шварцбург?

— Съвсем не, господин поручик — обади се Швейк с мъченически вид, — изобщо никога през живота си аз не съм имал и най-малкото намерение да обиждам някого. Изобщо нямам хабер от понятие, че той бил някой си генерал-майор. Той наистина прилича на господин Пуркрабек, представителя на банка „Славия“. Нали посещаваше кръчмата, където ходех и аз? Един път, както беше заспал на масата, някакъв благодетел написа с химически молив по голото му теме: „С настоящето най-учтиво се осмеляваме да предложим зестра и

обзавеждане на вашите деца чрез осигуровката ни «Живот» но приложената тарифа III.“ То се знае, всички си отидоха, и аз, нали съм си Марко Тотев, останах сам с него. Когато се събуди, той погледна в огледалото, ядоса се и като помисли, че аз съм свършил тая работа, също поиска да ми удари няколко плесници.

Думичката „също“ така трогателно нежно и укорително се отрони от устата на Швейк, че ръката на поручика се отпусна.

Но Швейк продължи:

— За такава малка грешка господинът не трябваше да се ядосва толкова. Той наистина би трябвало да има шестдесет до седемдесет хиляди косъма, както пишеше в оная статия, дето се обясняваше колко косъма трябва да има нормалният човек на главата си. На мене никога не ми е идвало на ум, че съществува някакъв плешив генерал-майор. Това, дето се вика, е трагическа грешка. Та то всекиму може да се случи, като направи някоя забележка, а другият веднага се хване за нея. Веднъж шивачът Хивъл ни разправяше как пътувал преди години. Потеглил от мястото, където работел в Щирия, и през Леобен^[3] се насочил към Прага. Носел си и шунка, която купил в Марибор^[4]. Пътувал си той във влака и мислил, че е единствен чех между пътниците. Когато при Сен Мориц започнал да си реже от шунката, господинът, който седял срещу него, започнал да ѝ прави мили очи, а от устата му потекли лиги. Като видял това, шивачът Хивъл казал: „Ще ти се, а, мизерник с мизерник!“ А господинът му отговорил на чешки: „Разбира се, че ми се ще, ама не даваш.“ И така те, преди да стигнат в Будейовице, излапали цялата шунка. Господинът се наричал Войтех Роус.

Поручик Лукаш изгледа Швейк и излезе от купето. Малко след като беше седнал отново на мястото си, на вратата се показа откровеното лице на Швейк:

— Господин поручик, разрешете да доложа. След пет минути ще бъдем в Табор. Влакът стои пет минути. Няма ли да заповядате да намеря нещо за хапване? Преди години тук имаше много хубава...

Поручикът подскочи разярено и в коридора каза на Швейк:

— Още един път ви обръщам внимание, че колкото по-рядко ми се мяркате, толкова по-щастлив ще се чувствавам. Най-щастлив обаче бих бил, ако можех изобщо никога да не ви виждам и бъдете сигурен,

че ще се погрижа за това. Да не сте се мярнали повече пред очите ми. Дим да ви няма, говедо такова, глупак.

— Слушам, господин поручик.

Швейк изкозирува, обърна се кръгом и с маршировка отиде в края на коридора, където седна на кондукторската седалка в ъгъла и подхвана разговор с някакъв железничар:

— Моля ви се, може ли да ви запitam нещо?

Железничарят, без да прояви някакво желание за разговор, слабо и апатично кимна с глава.

— При мене идваше — разприказва се Швейк — един добър човек, Хофман се казваше. Той твърдеше, че тия внезапни спирачки никога не действуват и изобщо целият механизъм не функционира изправно, когато се дръпнела тая дръжка. Право да си кажа, никога не съм се интересувал от тия неща, но щом като съм спрял вниманието си върху тоя апарат за вдигане на тревога, бих искал да зная каква е работата, та ако някой път случайно ми стане нужда...

Швейк стана и заедно с железничаря се приближи до внезапната спирачка „При опасност“.

Железничарят сметна за свое задължение да обясни в какво се състои механизмът на принудителната спирачка:

— Той правилно ви е казал, че трябва да се дръпне тая дръжка, но ви е излъгал, че не действува. Влакът спира винаги, понеже дръжката е свързана с едно устройство, което минава през всички вагони и стига чак до локомотива. Внезапната спирачка трябва винаги да бъде в изправност.

В този момент и двамата бяха хванали дръжката на спирачката. Как се случи, си остана тайна и до днес, но те я дръпнаха и влакът спря.

После те никак не можаха да се споразумеят кой собствено беше направил това и беше дал сигнал за тревога.

Швейк твърдеше, че е невъзможно да го е сторил той, защото не бил никакъв уличник.

— Аз сам не мога да разбера — добродушно каза той на кондуктора — как така влакът изведнъж спря. Както се беше засилил, изведнъж спря. Мен ми е по-неприятно, отколкото на вас.

Някакъв сериозен господин взе под своя защита железничаря и твърдеше, че е чул как войникът пръв захванал разговор за внезапните

спирачки.

В отговор на това обаче Швейк неуморно повтаряше нещо за своята честност и твърдеше, че нямам никакъв интерес влакът да закъснява, понеже пътувал за фронта.

— Началникът на гарата ще ви обясни всичко — реши кондукторът, — това ще ви струва двайсет крони.

През време на разправията можеше да се види как пътниците слизат от вагоните, как началник-влакът свири със свирка, как някаква госпожа ужасена бяга с куфара си през линията към полето.

— Това наистина си струва двайсетте крони — каза Швейк великодушно, като запази абсолютно спокойствие, — то е даже много евтино. Веднъж, когато негово величество императорът беше на посещение в Жижков^[5], някой си Франта Шнор спря каретата му, като коленичи посред пътя. След това районният полицейски комисар, разплакан, каза на господин Шнор, че не трябвало да извършва това в неговия район. Трябвало да го направи една улица по-надолу, в района на полицейския съветник Краус, там трябвало да изрази почитта си. После Шнор го арестуваха.

Швейк се огледа наоколо тъкмо в момента, когато началник-влакът разшири кръга на слушателите.

— Е, хайде да продължим по-нататък — каза Швейк, — не е хубаво влакът да закъснява. Да беше в мирно време, както и да е, но когато е война, трябва да се знае, че във всеки влак пътуват военни лица, генерал-майори, поручици, ординарци. Всяко такова закъснение е вероломна работа. При Ватерло Наполеон закъсня само с пет минути и отиде на бунището с цялата си слава...

В тоя миг между тълпата слушатели си проби път поручик Лукаш. Той беше смъртно бледен и не можа да промълви нищо друго освен:

— Швейк!

Швейк отдаде чест и се обади:

— Господин поручик, разрешете да доложа. Обвиняват ме, че съм спрял влака. Управлението на железниците е сложило много интересни пломби на внезапните спирачки. Човек просто да не се приближава до тях, в противен случай може да му се случи нещастие и да искат двайсет крони глоба от него, както от мене.

Началник-влакът беше се отдалечил вече, даде знак и влакът потегли.

Слушателите се пръснаха по местата си и поручик Лукаш, без да каже нито дума повече, също отиде и седна на мястото си.

Остана само кондукторът с Швейк и железничарят. Кондукторът извади бележник и започна да протоколира случката. Железничарят враждебно гледаше Швейк, който спокойно го запита:

— Вие отдавна ли работите в железниците?

Тъй като железничарят не отговори, Швейк заяви, че познавал някой си Франтишек Мличек от Ухржиневес край Прага, който също така веднъж дръпнал такава внезапна спирачка и толкова се уплашил, че загубил способността си да говори. Цели четиринадесет дена мълчал той и проговорил едва когато отишъл на гости в Хостиварж у градинаря Ванек. Там той се сбил с хората и проговорил тъкмо в момента, когато счупили една дебела тояга о гърба му.

— Това се случи — добави Швейк — през май хиляда деветстотин и дванайсета година.

Железничарят отвори вратата на клозета и се заключи вътре.

С Швейк остана кондукторът, който се опита да изкопчи от него двайсетте крони глоба, като го предупреждаваше, че в противен случай ще трябва да го предаде на началник-гарата в Табор.

— Добре — рече Швейк, — аз обичам да разговарям с възпитани хора и много ще се радвам да видя началника на Таборската гара.

Швейк извади лулата си от куртката, запали я и като издухваше лютивия дим на войнишкия тютюн, продължи:

— Преди години началник на гарата в Свитава беше господин Вагнер. Той беше много мръсен началник, тормозеше подчинените си, както можеше. Но най-много преследваше той стрелочника Юнгвирт, докато нещастникът най-после се отчая дотам, че отиде и се удави в реката. Преди да направи това обаче, той написа писмо до началника на гарата, че ще му се явява нощно време и ще го плаши. Няма лъжа. Направи го. Седи си една нощ нашият началник пред морзовия апарат, звъннали по едно време звънците и началникът приел телеграма: „Как си, простако? Юнгвирт“. Това продължи цяла седмица и в отговор на призрака началникът изпрати по всички телеграфни линии следната служебна телеграма: „Прости ми, Юнгвирт“. А на следната нощ апаратът му изтракал ей такъв отговор: „Обеси се на семафора до

моста! Юнгвирт“. И началникът го послушал. После зарад тая работа арестуваха телеграфиста от гарата преди Свитава. Виждате ли какви работи стават между небето и земята, ние и понятие си нямаме какво може да се случи.

Влакът влезе в гара Табор и преди да слезе от влака, съпроводен от кондуктора, Швейк, както се следва, доложи на поручик Лукаш:

— Господин поручик, разрешете да доложя, ще ме водят при началника на гарата.

Поручик Лукаш не отговори нищо. Беше го обхванало пълно безразличие. Станало му бе ясно, че е най-добре да плюе на всичко. И на Швейк, и на плешивия генерал-майор отсреща. Ще останела си седи спокойно, ще слезе от влака в Будейовице, ще се представи в казармата и ще замине за фронта с някоя пехотна рота. На фронта евентуално ще се остави да го убият и ще се отърве от тоя мизерен свят, по който се скита тоя изверг Швейк.

Когато влакът се раздвижи, поручик Лукаш погледна през прозореца и видя Швейк да стои на перона, потънал в сериозен разговор с началника на гарата. Швейк беше заобиколен от тълпа хора, между които се виждаха и няколко железничарски униформи.

Поручик Лукаш въздъхна. Това не беше въздишка на съжаление. Беше му леко на сърцето, че Швейк остана на перона. Даже и плешивият генерал-майор не му изглеждаше вече такова противно чудовище.

Влакът отдавна беше отпухтял към Ческе Будейовице, но на перона хората около Швейк не намаляваха.

Швейк говореше за своята невинност и до такава степен успя да убеди тълпата, че една госпожа се изрази по следния начин:

— Тук пак тормозят един войник.

Тълпата възприе това мнение. Един господин се обърна към началника на гарата и заяви, че ще плати вместо Швейк глобата от двайсет крони. Убеден бил, че войникът не е извършил това, в което го обвиняват.

— Погледнете го — позова се той на съвършено невинния израз на Швейк, който, обърнат към навалицата, твърдеше:

— Аз съм невинен бе, хора.

След това се появи някакъв полицейски пристав, изведе един гражданин от навалищата, арестува го и като го поведе към участъка, каза:

— Вие ще отговаряте за това; ще ви науча аз да бунтувате хората — толкова лошо ли се държим ние с войниците, та да казвате, че след това никой не можел да иска от тях победа за Австрия?

Нещастният гражданин не можа да намери друго оправдание освен искреното твърдение, че е месар от Старата порта и че не е искал да каже подобно нещо.

През това време добрият човек, който вярваше в невинността на Швейк, плати глобата му в канцеларията и го заведе в бюфета трета класа, където го почерпи с бира. А след като установи, че всички документи на Швейк заедно с кредитния билет са останали у поручик Лукаш, той великодушно даде на Швейк още пет крони за билет и други разходи.

Като си тръгна, той поверително рече на Швейк:

— Та така, войниче, както ви казвам, попаднете ли в руски плен, поздравете от мен пивоваря Земан от Здолбунов^[6]. Нали си записахте как се казвам. Само бъдете умен и не стойте дълго време на фронта.

— Няма какво да се безпокоите — каза Швейк, — винаги е интересно да се видят безплатно някои чужди страни.

Швейк остана сам на масата и докато пропиваше петте крони на благородния благодетел, на перона някои хора, които не бяха присъствували на разговора му с началника на гарата, а само отдалече бяха видели навалищата, разправяха, че бил заловен шпионин, който фотографирал гарата. Това обаче бе опровергано от една госпожа, която твърдеше, че не се касаело за никакъв шпионин, тя била чула, че един драгун съсякъл някакъв офицер при дамския клозет, понеже офицерът се опитал да влезе подир любовницата на драгуна, която била дошла да го изпрати.

Полицията, която очисти перона, тури край на тия авантюристични комбинации, характеризиращи нервността на военното време. А Швейк продължи мълчаливо да пие и да си спомня нежно за своя поручик. Какво ли ще направи той, като пристигне в Будейовице и в целия влак не намери своята свръзка?

Преди да пристигне пътнишкият влак, третокласният бюфет се напълни с войници и цивилни. Преобладаваха войниците от различни

полкове и подразделения, от най-различни народности, които вихърът на войната бе довел в лазаретите на Табор и които сега заминаваха отново за фронта, за да бъдат отново ранявани, осакатявани, да търпят страдания и да заслужат най-после обикновения дървен кръст на своите гробове. На тоя дървен кръст в тъжните поля на Източна Галиция и след години все още ще се поклаща избелялата австрийска войнишка шапка с ръждясалия Франц^[7]. От време на време на нея ще кацне печален стар гарван, който ще си спомни за богатия пир преди години, когато тук за него е била сложена безкрайна трапеза с вкусни човешки трупове и конски мърши, когато под същата фуражка, на която е кацнал, той е намирал най-големия деликатес — човешки очи.

Един от тия кандидати за страдания, изписан след операция от военния лазарет, в изцапана униформа със следи от кръв и кал, приседна до Швейк. Той беше някак си свит, измършавял и тъжен. Като сложи на масата малко пакетче, той извади парцаливо портмоне и преброи парите си.

После погледна Швейк и го попита:

— Magyarùl?^[8]

— Аз, братче, съм чех — отговори Швейк, — искаш ли да пийнеш?

— Nem tudom, barátom.^[9]

— Няма значение, братче — насърчи го Швейк, като поднесе пълната си чаша на тъжния войник, — пийни, пийни хубаво.

Войникът разбра, пи и благодари:

— Köszönöm szívesen.^[10]

И продължи да проверява съдържанието на портмонето си. Накрая въздъхна. Швейк разбра, че на унгареца му се иска да си поръча бира, но не му стигат парите, затова му поръча една, след което унгарецът пак поблагодари и започна да обяснява нещо с мимики и жестове, като сочеше простреляната си ръка и говореше на международен език.

— Пиф, паф, пуц!

Швейк съчувствено кимаше с глава, а свитият реконвалесцент^[11], като спусна лявата си ръка на половин метър от земята и след това вдигна три пръста, съобщи на Швейк и това, че има три малки деца.

— Нинч хам, нинч хам — продължи той, като искаше да каже, че в къщи няма какво да ядат. С мръсния ръкав на войнишкия си шинел, на който личеше дупката от куршума, забил се в тялото му заради унгарския крал, той изтри от очите си бликналите сълзи.

Нямаше нищо чудно, че при тоя род забавления петте крони, които беше получил Швейк, полека-лека се стопяваха и че по този начин той бавно, но сигурно се откъсваше от Ческе Будейовице, като с всяка чаша бира, с която черпеше себе си и възстановяващия се унгарец, губеше възможността да си купи военен билет.

През гарата мина още един влак за Будейовице, но Швейк продължаваше да седи на масата и да слуша как унгарецът повтаря своето, „Пиф, паф, пуц!“ . Narom gyertek, нинч хам, èljen!^[12]

Последното унгарецът произнасяше, когато се чукаше с Швейк.

— Ха пий, унгарски дяволе — отговаряше Швейк, — къркай! Вие да бяхте, нямаше да ни черпите така...

Един войник от съседната маса каза, че когато пристигнали в Сегедин с двадесет и осми полк^[13], унгарците ги сочели и вдигали нагоре ръцете си.

Това си беше самата истина, но войникът очевидно се чувствуваше обиден, макар това явление по-късно да стана нещо обикновено за всички чешки войници. В края на краищата, след като битката за интересите на унгарския крал престана да им прави удоволствие, и самите унгарци започнаха да постъпват така.

След това войникът седна до тях и разправи как начукали маджарите в Сегедин и как ги изчушкали от няколко кръчми. При това той признаваше качествата на маджарите и ги похвали, че и те умеят да се бият и че така го намушкали с нож в гърба, че трябвало да го изпратят в тила на лечение.

Сега обаче, след като се завърнел, капитанът на неговия батальон по всяка вероятност щял да заповяда да го затворят, понеже тогава не му стигнало време да върне удара на маджарина, както му е редът, та и на него да му остане нещо за спомен и по тоя начин да бъде спасена честта на полка.

— Ihre Dokumenten, фаши токумент? — сладко-сладко се обърна към Швейк фелдфебелът, началник на комендантски патрул, състоящ се от четири войници с натъкнати щикове. Яс фидел, шеди, nicht fharen, шеди, пие, furt пие Bursch.^[14]

— Нямам, миличък — отвърна Швейк, — поручик Лукаш, полк номер деветдесет и едно, ги взе със себе си, а аз останах тук, на гарата.

— Was is das Wort^[15] „миличък“? — обърна се фелдфебелът към един от своята свита, стар войник от опълчението, който, както изглежда, вършеше всичко напук на фелдфебела си. Това пролича от спокойния му отговор:

— „Миличък“, das ist wie, Herr Feldwebel.^[16]

Фелдфебелът продължи разговора си с Швейк:

— Токумент секи фойник, пес токумент сатвори auf Bahnhofs-Militärkommando, den lausigen Bursch, wie einen tollen Hund.^[17]

Швейк го отведеха във военната комендатура на гарата. Там в караулката бяха насядали войници, които по нищо не се различаваха от стария опълченец, който така хубаво превеждаше думата „миличък“ на своя естествен враг — фелдфебелското си началство.

Караулката беше украсена с литографии, които по това време по нареждане на министерството на войната се разпращаха по всички канцеларии, през които минаваха войници, както и в училищата и казармите.

Добрият войник Швейк бе посрещнат от една картина, която изобразяваше как взводният командир Франц Хамел и отделонните командири Паулхарт и Бахмайер от 21-ви на негово императорско величество пехотен полк насърчават войниците си да издържат до края. На другата стена имаше картина с надпис: „Подофицерът Ян Данко от пети хонведски хусарски полк открива позициите на неприятелската батарея“.

Долу вдясно имаше плакат: „*Ценни образци на мъжество*“.

С подобни плакати, текстът на които заедно с измислените примери за подражание беше съчиняван в канцелариите на министерството на войната от мобилизирани журналисти немци, старата и оглупяла Австрия искаше да повдигне духа на войниците, които никога не ги четяха. Когато пък изпратеха на фронта такива образци на мъжество във вид на книжки, там употребяваха хартията им за свиване на цигари от тютюн за лула или я използваха още по-рационално, за да съответствува това на високото качество и духа на съчинените ценни образци за смелост и мъжество.

Докато фелдфебелът отиде да потърси някакъв офицер, Швейк прочете написаното на плаката:

КАРУЦАРЯТ ЙОСИФ БОНГ

Бойците от санитарния отред пренасяха тежко ранените към колите, които бяха приготвени в долчината. Щом напълнеха някоя кола, тя заминаваше за превързочния пункт. Русите откриха колите и започнаха да ги обстрелват с гранати. Конят на каруцаря Йосиф Бонг от трети на негово величество императора каруцарски ескадрон бе убит от шрапнел. Бонг заплака: „Клети мой Белчо, свърши се твоят земен живот!“ В тоя миг сам той бе засегнат от шрапнелен отломък. Въпреки това той изпрегна коня и закара тройката в сигурно закритие. След това се върна да прибере такъмите на убития кон. Русите продължаваха да стрелят. „Стреляйте, бесни проклетници, но аз няма да ви оставя такъмите!“ — и Бонг продължи да сменя такъмите, като си повтаряше тия думи. Най-после той свърши работата си и запълзя към колата. Там върху него се изсипаха недоволството и упреците на санитарите, които бяха загубили търпение да го чакат. „Не исках да оставя такъмите, те са почти нови, помислих си, че е жалко за тях. Тия неща са ценни сега“ — така се извини храбрият воин и потегли към превързочния пункт, където едва сега показва раните си. По-късно неговият ротмистър декорира гърдите му със сребърен медал за храброст.

Понеже фелдфебелът не се беше върнал още, Швейк се обърна към войниците от опълчението, които бяха в караулката:

— Това е много хубав пример за мъжество. Така нашата армия ще разполага само с нови такъми. Докато бях в Прага обаче, аз прочетох в Пражкия официален вестник една още по-хубава история за някой си школьник, доктор Йозеф Война. Той бил в Галиция в седми пехотен батальон и когато работата стигнала до бой с нож, един куршум го ударил в главата. Санитарите го понесли към превързочния пункт, но той извикал, че няма да позволи да го превързват заради някаква си незначителна драскотина. И поискал да продължи атаката

със своя взвод, но една граната му отнесла ходилото до глезена. Пак се опитали да го пренесат в превързочния пункт, но той закуцал с една тояга към бойната линия и започнал да нанася удари на неприятеля с тоягата. Долетяла нова граната и му откъснала ръката, с която държал тоягата. Той преместил тоягата в другата си ръка, изревал, че няма да им прости никога и бог знае как е щяла да свърши работата, ако след малко един шрапнел не го довършил окончателно. Може би ако не са го очистили, накрая и той е щял да получи сребърен медал за храброст. След като шрапнелът му откъснал главата, тя, както се търкаляла, извикала: „На своя дълг докрай бъди ти верен, не бой се на смъртта от лика черен!“

— А-а-а, умеят да ги пишат те такива по вестниците — каза един от войниците, — ама я да дойде някой от тия редактори, та да го видим; един час да стои само; ще се шашне за цял живот.

Войникът от опълчението плю:

— У нас, в Часлав, имаше един редактор от Виена, немец, офицерски кандидат. Правеше се, че не знае думичка чешки, но след като го причислиха към бойната рота, в която имаше само чехи, веднага научи да говори по нашему.

На вратата се появи фелдфебелът, изглеждаше ядосан и започна да се пени:

— Wenn man бъде drei minuten weg, da hört man nichts anderes als: цески, цехи.^[18]

Излизайки, за да отиде по всяка вероятност в бюфета, той посочи Швейк и каза на подофицера от опълчението да го заведе, негодника възлив, при поручика, щом последният се върне.

— Господин поручикът пак се е запилял по телеграфистката на гарата — каза кандидат-подофицерът, след като фелдфебелът излезе, — мъкне се подир нея има вече две седмици. Когато се върне от стаята на телеграфистка-та, не се излиза насреща му, фучи като бесен и я ругае: „Das ist aber eine Hurre, sie will nicht mit mir schlafen!“^[19]

И тоя път поручикът беше изпаднал в такова свирепо настроение, понеже след малко, когато се върна, от неговата стая се чу как удря някакви книги о масата си.

— Няма какво да се прави, братле, трябва да отидеш при него — съчувствено се обърна кандидат-подофицерът към Швейк. — Да знаеш колко хора са минали през неговите ръце: и стари, и млади войници.

И той заведе Швейк в канцеларията, където на едно бюро с разхвърлени книжа седеше млад поручик с извънредно свирепо лице.

Като видя доведения от кандидат-подофициера Швейк, той процеди многообещаващо:

— А-ха!

Последва рапортът на кандидат-подофициера:

— Господин поручик, разрешете да доложя, тоя мъж беше намерен на гарата без документи.

Поручикът кимна с глава, като че ли искаше да каже, че още преди години е очаквал тъкмо в този ден и час да намерят Швейк на гарата без документи. И наистина, който погледнеше Швейк в този миг, неминуемо щеше да остане с впечатление, че изобщо не е възможно човек с такава външност и с такава фигура да носи някакви документи в себе си. В този миг Швейк имаше вид на човек, който е паднал от небето от някоя друга планета, и сега с наивно учудване гледа новия свят, където му искат неизвестната за него досега глупост — някакви си документи.

Поручикът се загледа в Швейк и се замисли за миг какво да му каже и какво да го пита. Най-сетне зададе въпроса:

— Какво правехте на гарата?

— Съвсем нищо, господин поручик, чаках само влака за Ческе Будейовице, та да мога да замина за деветдесет и първи пехотен полк, дето съм ординарец на господин поручик Лукаш, когото бях принуден да напусна, понеже ме заведоха при началник-гарата да ме глоби, защото ме бяха заподозрели, че съм спрял с внезапната спирачка експреса, в който пътувахме.

— Каква е тая каша, нищо не разбирам — кресна поручикът, — разправете още веднъж, но по-свързано и кратко, и не дрънкайте глупости.

— Слушам, господин поручик. Още в момента, когато ние с господин поручика седяхме във влака, който трябваше да ни откара и закара колкото се може по-скоро в нашия деветдесет и първи пехотен полк, на нас не ни потръгна. Най-първо ни се загуби куфарът, после пък, както се случва, някакъв генерал-майор, свършено плешив...

— Himmelherrgott!^[20] — въздъхна поручикът.

— Господин поручик, аз трябва да ви я разкажа малко по-наширочко тая история, за по-голяма прегледност, както обичаше да

казва покойният обуцар Петърлик, когато, преди да почне да го шиба с ремъка, заповядаше на момчето си да си свали гащите.

И докато поручикът пухтеше, Швейк продължи по-нататък:

— Та ви казвам, аз нещо не му харесах на генерал-майора и господин поручик Лукаш, на когото съм ординарец, ме изпрати в коридора. В коридора след това ме обвиниха, че съм извършил това, за което ви разказах вече. Докато се уреди тая работа, аз останах сам на перона. Вlakът беше заминал, господин поручика с куфарите и с всички свои и мои документи също го нямаше и аз останах да се зверя на перона като сираче без документи.

Швейк гледаше така трогателно нежно, че на поручика му стана напълно ясно, че това, което чу сега от тоя тип, който правеше впечатление на идиот по рождение, е самата истина.

Поручикът изброи на Швейк всичките влакове, които бяха заминали за Будейовице след бързия влак, и го попита защо ги е пропуснал.

— Господин поручик, разрешете да доложа — отговори Швейк с добродушна усмивка. — Докато чаках най-близкия влак, на мене ми се случи нещастиято да седна в бюфета и да пия една бира след друга.

„Такъв вол още не съм срещал — помисли си поручикът, — всичко си признава. Какви ли не са минавали през ръцете ми, и всички отричат, а тоя спокойно ти говори: «Пропуснах всички влакове, защото пиех една бира след друга.»“

Разсъжденията си той сумира в едно изречение, с което се обърна към Швейк:

— Вие сте дегенерирал тип. Знаете ли какво значи, като се каже за някого, че е дегенерирал?

— Тъй вярно, господин поручик, у нас на ъгъла на Боище и улица Катеринска имаше един дегенерирал човек. Баща му бил полски граф, а майка му акушерка. Той метеше улиците и в кръчмите не даваше да го наричат другояче освен „господин графе“.

Поручикът счете за уместно да приключи по някакъв начин работата и каза натъртено:

— Значи, внимавайте какво ви казвам, глупак с глупак, конско копито такова, ще идете на касата, ще си купите билет и ще заминете за Будейовице. Ако ви видя още веднъж тук, ще ви таксувам като дезертъор, abtretten^[21]!

Но понеже Швейк не се помръдна и продължи да държи ръката си на козирката, поручикът изрева:

— Marsch hinaus^[22], не чухте ли, abtreten! Кандидат-подофицер Паланек, заведете тоя идиот на касата и му вземете билет до Ческе Будейовице!

След малко кандидат-подофицерът Паланек се върна обратно в канцеларията. През полуотворената врата надзърташе добродушното лице на Швейк.

— Какво има още?

— Господин поручик, разрешете да доложа — зашепна тайнствено кандидат-подофицерът Паланек, — той няма пари за път, а и аз нямам. Без пари не искат да го карат, нямал документи, че отива в полка си.

Без да се бави много-много, поручикът разреши по соломоновски трудния въпрос.

— Да върви пеша тогава — отсеке той, — а в полка нека го затворят, задето е закъснял; кой ще се разправя тук с него?

— Няма какво да се прави, братче — каза кандидат-подофицерът Паланек на Швейк, когато излезе от канцеларията, — ще трябва да трамбоваш пеша до Будейовице. В караулката има един хляб, ще ти го дадем за из път.

И след половин час, след като го почерпиха и с едно кафе, след като прибавиха към хляба и пакетче войнишки тютюн, та да има какво да пуши, докато стигне в полка си Швейк напусна Табор. В тъмната нощ се понесе песента му.

Той пееше стара войнишка песен:

*В Яромер кога стигнахме,
искате ли, вярвайте ни...*

И дявол знае как се случи, но добрият войник Швейк вместо на юг към Будейовице, тръгна право на запад.

Той газеше в студа дълбокия сняг на шосето. Във войнишкия си шинел приличаше на последния войник от Наполеновата гвардия на връщане от Москва, с тая само разлика, че весело си пееше:

*Излязох аз да се разходя
в горица зелена...*

В заснежените гори в нощната тишина просторът кънтеше от ехото, което разбуди кучетата по селата и ги накара да се разляят.

Когато му омръзна да пес, войникът Швейк седна на една купчина чакъл и запали лулата си, а като си почина, продължи понататък към нови приключения по пътя на своя анабазис към Будейовице.

[1] Виенски национално-либерален буржоазен вестник „Нов свободен печат“ — Б.пр. ↑

[2] Марш навън, свиня със свиня! — Б.пр. ↑

[3] Град в Щирия, ж. п. възел. — Б.пр. ↑

[4] Тогава в Щирия — Австрия, сега в Югославия. — Б.пр. ↑

[5] Пражки квартал. — Б.пр. ↑

[6] Градче във Волиния, в което живеели няколко хиляди чешки семейства, заселили се там през 19 в. — Б.пр. ↑

[7] Ликът на императора Франц Йосиф — вместо кокарда. — Б.пр. ↑

[8] Унгарец? — Б.пр. ↑

[9] Не разбирам, приятелю. — Б.пр. ↑

[10] Сърдечно благодаря. — Б.пр. ↑

[11] Възстановяващ здравето си. — Б.пр. ↑

[12] Три деца — няма ядене, наздраве! — Б.пр. ↑

[13] Известният 28-и полк, чийто състав е бил почти изключително чешки и който по-късно, на 3 април 1915 г., се предал целият на русите. — Б.пр. ↑

[14] Не пътува, все пие, хлапак! — Б.пр. ↑

[15] Какво значи думата. — Б.пр. ↑

[16] Това е все едно: господин фелдфебел. — Б.пр. ↑

[17] Във военната комендатура, въшливият хлапак, като бясно куче. — Б.пр. ↑

[18] Щом излезе човек за няколко минути, и веднага не се чува нищо друго освен: чешки, чехи. — Б.пр. ↑

[19] Ей, че курва, не иска да спи с мене! — Б.пр. ↑

[20] Дявол да го вземе! — Б.пр. ↑

[21] Свободен сте. — Б.пр. ↑

[22] Марш навън. — Б.пр. ↑

АНАБАЗИС КЪМ БУДЕЙОВИЦЕ

Старовремският пълноводен Ксенофон кръстоса цяла Мала Азия и ходи бог знае къде без каквато и да било карта. Старите готи извършваха походите си също така без да имат каквото и да било понятие от топография. Да маршируваш все напред, ето това се нарича анабазис. Да се промъкваш през непознати местности. Да бъдеш обкръжен от врагове, които дебнат първия удобен случай да ти извият врата. Когато човек има умна глава, каквато е имал Ксенофон или всички ония разбойнишки племена, дошли в Европа бог знае откъде, от Каспийско или Азовско море, на поход той прави чудеса.

Там нейде на север, на брега на галското море, докдето римските легиони на Цезар стигнали също без каквато и да било карта, те си казали веднъж, че ще се върнат в Рим по друг път, за да видят и други места. И въпреки това те пак стигнали в Рим. От това време, изглежда, е останала поговорката — че всички пътища водят към Рим.

Също така всички пътища водят и за Ческе Будейовице. В това беше твърдо убеден и добрият войник Швейк, когато, вместо да види пейзажа на Будейовицкия край, той видя селата на Милевско.

Той обаче не се спря, тъй като никой добър войник не може да бъде възпрепятствуван от някакво си Милевско да иде в Ческе Будейовице.

Така Швейк се озова на запад от Милевско, в Кветов. Той беше изчерпал запаса си от военни песни, в които се говори за войници на поход, така че пред самия Кветов беше принуден да започне пак отначало:

*Когато си марширувахме,
всичките моми плачеха...*

Из пътя от Кветов за Враж, който върви все на запад, една стара бабичка, завръщайки се от черква, завърза разговор с Швейк, като го поздрави по християнски:

— Добър ти ден, войниче, накъде си се запътил?

— Тръгнал съм, майчице, за полка си в Будейовице — отговори Швейк. — На война отивам.

— Та ти си погрешил пътя, войниче — уплашено рече бабичката, — така никога няма да стигнеш в Будейовице. Ако вървиш нататък, през Враж, ще стигнеш в Клатови.

— Аз мисля — рече Швейк уверено, — че и от Клатови може да се иде в Будейовице. Вярно, това е големичка разходка за човек, който бърза да се върне в полка си. Дано само си нямам после неприятности заради доброто намерение да пристигна навреме.

— И в наше село имаше един такъв немирник. Тоничек Машку го казваха — въздъхна си бабичката. — Роднина ми е от сестриницата. Замина той уж за Пълзен, в опълчението. А след една седмица идваха да го търсят стражари, задето не се бил явил в полка. Мина още една седмица и той се върна цивилен, па ни казва, че го пуснали в отпуска. Тогава кметът отиде в участъка и оттам го взеха със себе си. Писа ни вече писмо от фронта. Ранен бил. Останал без крак.

Бабичката състрадателно погледна Швейк:

— Ей там, оназ горица виждаш ли я, войниче? Там ме почакай, ще ти донеса картофена чорбица да се стоплиш... Къщата ни се види оттука, току зад горицата е, малко надясно. През наше село не мож мина, стражарите са същи соколи, сичко видят. От горицата после земи направо към Малчин. А оттам пък, войниче, ще избиколиш Чижова. Там стражарите са големи мръсници и ловят дезинтъорите. Върви право низ гората към Седлец, дето е край Хораждьовице. Там има много добър стражар, пуска сички през селото. Книжата в тебе ли са?

— Не са, майчице!

— Е, тогава и там недей се отбива, върви по-добре в Радомишъл, ама гледай да стигнеш привечер, кога стражарите са по кръчмите. Там в долнята улица зад Флорианек ще намериш една къща, със син цвят е боядисана отдолу, и ще питаш за дядо ти Мелихарек. Той ми е брат. Много здраве му кажи от мене и той ще ти покаже как да идеш в Будейовице.

В горичката Швейк чака бабичката повече от половин час. После той се постопли с картофената чорба, която бедната старица му донесе в едно гърне, закътано във възглавница, за да не изстине. Бабичката разви кърпата си и извади голям резен хляб и къс сланина, мушна

всичко това в джобовете на Швейк, прекръсти го и му каза, че имала там двама внука.

След това още веднъж най-подробно му повтори през кои села да мине и кои да избиколи. Най-после тя извади от дълбокия джеб на контоша си една корона и му я даде, да си купи ракийка в Малчин, зер пътят до Радомишъл бил дълъг.

По съвета на бабичката от Чижова Швейк тръгна на изток към Радомишъл, убеден, че в която и посока да върви, все рано или късно ще трябва да стигне в Будейовице.

В Малчин към него се присъедини един стар акордеонист, когото Швейк намери в кръчмата, където се отби да си купи ракийка за из дългия път до Радомишъл.

Акордеонистът сметна Швейк за дезертьор и му предложи да иде с него в Хораждьовице, дето имал женена дъщеря, мъжът на която също бил дезертьор. Акордеонистът очевидно се беше понапил в Малчин.

— Вече два месеца крие мъжа си в обора — придумваше той Швейк, — тя и теб ще скрие и ще останете там до края на войната. Ще си правите компания двамката.

След като Швейк учтиво му отказа, той се ядоса страшно и тръгна наляво през нивите, като заплашваше Швейк, че ще иде да го предаде на полицията в Чижова.

Същата вечер Швейк пристигна в Радомишъл и на долната улица зад Флорианек намери дядо Мелихарек. Но поздравът от бабичката никак не подействува.

Старецът настояваше да види документите на Швейк. Той беше някак предубеден човек, тъй като не преставаше да говори за някакви си разбойници, крадци и мошеници, които се скитали из целия Писецки край.

— Избягват от войската, да служат не щат. Мъкнат се после из цялата околност, крадат, та дим се вдига — навря той мнението си право в очите на Швейк, — и всеки от тях се прави на божа кравица.

— Тъй ами, ако искаш да разсърдиш някого, кажи му истината в очите — добави той, когато Швейк стана от пейката, — на такъв ако му беше чиста съвестта, щеше да остане да си седи, да си даде документите, да ги видят хората. Ама нали ги няма...

— Е, хайде, остани си със здраве, дядо.

— Ха със здраве, пък друг път намери някой по балама.

Дълго време след като Швейк беше излязъл в тъмнината, дядката продължаваше да си мърмори: „Отивал в Будейовице, в полка си. От Табор. И ми тръгнал непрокопсаникът най-напред за Хораждьовице, а после тепърва за Писек. Та той прави околосветско пътуване.“

Швейк вървя почти цяла нощ, едва в полето край Путим намери купа слама. Той поотрови сламата и съвсем близо до себе си чу глас:

— От коя полк си? Къде си се понесъл?

— От деветдесет и първи, в Будейовице.

— Що ти трябва!

— Там е поручикът ми.

Непосредствено до него се чу смях. Смееха се не един, а трима. Когато смехът утихна, Швейк попита от кой полк са те. Установи, че двамата са от трийсет и пети, а единият е артилерист, също от Будейовице.

Двамата от трийсет и пети полк били избягали преди месец, когато трябвало да заминат за фронта, артилеристът бил на път още от самата мобилизация. Тукашен бил, от Путим, и купата била негова. Всяка нощ спял тук. Тая вечер намерил другите двама в гората, та ги поканил при себе си в купата.

Всички се надяваха, че войната ще свърши след месец-два. Въобразяваха си, че русите са заминали Будапеща и са някъде в Моравия. Така се носело в Путим. Сутринта, преди да се съмне, майката на драгуна щяла да донесе закуска. Двамата от трийсет и пети полк щели да идат в Страконице, тъй като единият имал там леля, която пък имала един познат в планината зад Сушице, собственик на бичкия. Там щели да бъдат скрити на сигурно място.

— И ти, ако искаш — поканиха те Швейк, — можеш да дойдеш с нас. Зарежи го твоя поручик.

— Тя тая работа не е толкова проста — отговори Швейк и потъна, задълба се дълбоко е купата.

Когато се събуди на заранта, всички бяха изчезнали, а някой, по всяка вероятност драгунът, беше оставил резен хляб до краката му.

Сега пътят на Швейк водеше през гора. При Щекно той срещна един скитник, възстар мъжага, който го посрещна като стар приятел, с глътка ракия.

— Недей ходи така — посъветва той Швейк. — Знаеш ли каква мизерия може да ти изиграе тая форма? Сега навсякъде гъмжи от стражари, с тия дрехи не мож проси. Нас, разбира се, стражарите не ни обръщат внимание както едно време, сега търсят само вас.

— Само вас търсят — повторя той така убедително, че Швейк реши по-добре да не му казва нищо за деветдесет и първи полк. Да мисли, каквото си ще. Защо да разваля илюзиите на добрия стар скитник?

— Накъде си тръгнал? — попита скитникът след малко, когато и двамата запалиха лулите си и бавно започнаха да избикалят селото.

— В Будейовице отивам.

— Хей, дявол да го вземе — уплаши се скитникът. — Там ще те пипнат веднага, няма да имаш време да се постоплиш даже. Трябва да се облечеш цивилно, дрипав трябва да ходиш, на сакат да се правиш.

Но ти все пак не се бой, сега ще минем през Страконице, Волин и Дуб и да ме убие господ, ако не намерим нещо цивилно за тебе. Там, край Страконице, хората са все още едни такива шантави и честни. Нощем мнозина от тях оставят къщите си отворени, а денем изобщо не заключват. Ще излезе някой на приказки у съседа си, нали е зима, и ето те облечен цивилно. Какво ти трябва? Обуца си имаш, значи, някаква връхна дреха само. Шинелата ти от старите ли е?

— От старите е.

— Остави я тогава. Носят ги по селата. Трябват ти, значи, панталони и сако. Като ги набавим, ще продадем куртката и панталоните на евреина Херман във Водняни. Той купува военни вещи и ги продава после по селата.

Днес ще идем в Страконице — продължи да излага той своя план. — На четири часа отук с старата шварценбергска кошара. Там имам един познат овчар — и той вече стар дядка. Та там ще пренощуваме, а на заранта ще се помъкнем към Страконице, дано намерим в околността някоя цивилна дреха.

В кошарата Швейк попадна на един приятен старец. Последният помнеше дядо си, който му разправял за френските войни. Той беше с двайсетина години по-стар от стария скитник и затова му казваше момче, също както се обръщаше и към Швейк.

— Слушайте да ви разправя, момчета — започна той, след като насядаха край голямата зидана печка, в която беше сложил да вари

картофи, — и моят дядо тогава дезантирал като ей тоя войник. Но го хванали във Водняни и така му нашарили задника, че го разпарцалили. И той пак имал късмет. Ярешовият син от Ражице зад Противни, дядото на стария Яреш, пазача на рибарника, заради бягство бил осъден в Писек на барут и олово^[1]. А преди да го застрелят на писекското стрелбище, трябвало да мине през една улица от войници и те му ударили шестстотин тояги. Смъртта за него дошла като истинско боже милосърдие и изкупление. А ти кога избяга? — обърна той сълзливите си очи към Швейк.

— След мобилизацията, веднага щом ни отведоха в казармата — отговори Швейк, като разбра, че униформата му не може да разколебае доверието на стария овчар.

— Зида ли прескочи? — любопитствува овчарят, спомняйки си, както изглежда, разказа на дядо си как е прехвърлял казармената стена.

— Иначе не ставаше, дядо.

— Ами караулът силен ли беше, стреляха ли по тебе?

— Да, дядо.

— Ами накъде си тръгнал сега?

— Абе прихванали са го нещо — отвърна скитникът вместо Швейк, — насила иска да иде в Будейовице. Нали знаеш, младо, непатило, само си търси белята. Ще трябва да го по-отракам малко. Ще набавим някоя и друга цивилна дреха и всичко ще се нареди. До напролет ще преживеем как да е, пък после ще идем да работим на някой селянин. Лятос ще има голяма нужда от хора, нали излезе гладна година, разправят, че щели да мобилизират всички скитници за полска работа. Та си мисля, по-добре ще е да вървим доброволно. Хората ще бъдат малко. Нали ще бъдат изтрепани.

— Ама ти мислиш ли — попита овчарят, — че няма да свърши тая година? Че то — имаш право, момче! Какви дълги войни е имало. Тая, напалионската, че както разправят, шведските войни, седемгодишните. И хората си ги заслужават. Дядо господ не можа вече и да ги гледа, възгордели се едни такива, страшно нещо. То каквото беше станало! И овнешкото вече не им харесва, и него вече, момчета, не щат да го ядат. Други години се извървяваха да ме молят да им продам котрабан някой овен, а през последните години им дай само свинско да лапат и птици, не стига това, ами всичкото да е сготвено с

масло или мас. Ето за тая им горделивост се е разсърдил дядо господ. А те пак ще дойдат на себе се, кога почнат да варят лобода, както е било през напалионските войни. Пък и големците ни бяха се забравили. Старият княз Шварценберг се возеше само с каляска, а тоя младият, княжеският сополан, се е вмирисал целият на автомобили. Ама дядо господ и него ще накара бензин да дриска.

Водата на картофите, които се варяха на пещта, заклокочи. След кратка пауза старият овчар продума пророчески:

— А той, негово величество императорът, няма да я спечели тая война. Войната, дето казва господин учителят от Страконице, не била популярна, защото императорът отказал да се коронясва.^[2] Нека сваля звезди сега, комуто си иска. Като обеща, дъртако, да се коронясаш, защо не си държиш на думата?

— Може пък — подхвърли скитникът — той да го направи сега.

— Ама сега. Да му плюя аз сега на короната — раздражено отговори овчарят, — няма те да видиш какво разправят селяните доле в Скочице, като се съберат. Всеки си има някого там и да ги видиш как говорят. След тая война, кай, щяло да има свобода, нямало да има династии, нито императори, а княжеските имоти щели да се конфискуват. Заради такива приказки полицаите отведоха вече един, Коржинек го казваха, бунтувал бил хората! Да, тяхно е днеска правото, на полицаите.

— Тяхно беше и по-рано — обади се скитникът, — аз помня, че в Кладно полицейски ротмистър беше някой си господин Ротер. Та той по едно време започна да въди тия, как ги казваха де, полицейските кучета вълча порода, дето всичко откриват, като ги обучат. Гъзът му беше пълен, на господин ротмистъра от Кладно, с такива кучи чираци. Беше им направил специална къща, дето кучетата живееха като графове. И той по едно време, какво му дойде на ума, рече да ги изпробва върху нас, нещастните скитници. Издаде заповед полицията в цяло Кладненско най-усърдно да лови скитниците и да ги предава право в негови ръце. И аз веднъж — запитал съм от Лани нататък и вървя доста дълбоко из гората, какво да правиш, тоя път не помогна. Не можах да стигна вече до лесничейството, задето се бях запътил. Хванаха ме и ме заведоха при господин ротмистъра. Нямаме си представа какви неща препатих с тия кучета у господин ротмистъра. Най-напред ги пусна да ме подушат, после ме накара да се изкатеря по

една стълба и когато стигнах догоре, пуснаха едно от тия чудовища подир мене по стълбата и той, звярът му със звяр, ме свали на земята, легна на гърдите ми и само ръмжи и ми се зъби в лицето. После отведоха чудовището и ми казаха да съм се скрил някъде, бил съм свободен да вървя, дето ми очи видят. И аз взех, та потънах в долината Качак, в горите там има една урва. Не мина половин час, довтасаха две от ония, вълчата порода, повалиха ме и докато едното ме държеше за гърлото, другото се стрелна към Кладно. След един час при мене дойде самият ротмистър Ротер с полицаи, извика кучето, даде ми пет крони и ми разреши да прося цели два дни по Кладненско. Но къде ти, аз хукнах, сякаш ми бяха запалили главата, към Бероунско и втори път кракът ми не е стъпвал в Кладненско. И не само аз, всички скитници заобикаляха Кладненско, защото ротмистърът използваше всеки, който му паднеше, за опитите си. Той страшно обичаше кучетата си. Разправяха за него, че когато тръгвал по инспекция, в който полицейски участък видел куче вълча порода, там не правел никаква проверка и от радост къркал по цял ден с вахмистъра.

И докато овчарят цедеше картофите и наливаше мътеница в паницата, скитникът продължи да споделя спомените си за полицейското право:

— В Липница, тъкмо под крепостта, имаше един полицейски фелдфебел. Живееше в самия участък. Аз, нали съм си прост, винаги съм бил с убеждението, че полицейският участък трябва да бъде на някое видно място, на площада или там някъде, а не в някоя забутана улица. Та взех аз и тръгнах из покрайнините и хич и не поглеждам фирмите. Минавам от къща на къща и най-сетне влизам в първия етаж на една от тия къщички, отварям вратата и съобщавам за присъствието си: „Най-смирено ви моля, помогнете на бедния човек.“ Хубаво, ама като погледнах, краката ми се вдървиха. То полицейски участък. Пушките му край стените, разпятието му на масата, книжата му на етажерката, негово величество императорът точно над масата и право в мене гледа. Гък не можах да кажа, вахмистърът с един скок се намери при мене и ми удари такъв един плесник, че както бях застанал на вратата, полетях по дървеното стълбище надолу и се спрях чак в Кейжлице. Това е то полицейското право.

Наядоха се и скоро легнаха да спят, разположени по пейките в топлатата стая.

През нощта Швейк тихо се облече и излезе навън. На небето изгряваше месецът и в неговата пробуждаща се светлина Швейк тръгна на изток, като си повтаряше: „Не може да бъде да не стигна в Будейовице.“

Когато излезе от гората, отдясно се виждаше някакъв град, затова Швейк сви на север, после на юг, където също се виждаше някакво селище. (Това бяха Водняни.) Той майсторски го заобиколи по пътя през ливадите и изгряващото слънце го посрещна на заснежените склонове над Противни.

„Все напред — рече си добрият войник Швейк, — дългът зове. Трябва да стигна в Будейовице.“

И по някаква нещастна случайност вместо от Противни на юг, към Будейовице, краката на Швейк го понесоха на север, към Писек.

Към пладне той видя пред себе си някакво селце. Като слезе от височинката, Швейк си рече: „Тая работа няма да върви повече така, ами я да попитам по кой път се отива за Будейовице.“

И с влизането си в селото той остана много изненадан, когато на стълба край първата къща видя надписа: „*Община Путим*“.

„Господи боже мой — въздъхна Швейк, — ето ме пак в Путим, където спях в купата.“

След това вече никак не се изненада, когато от бяло боядисаната къща зад рибарника, на която имаше кокошка (както в някои места наричаха орлето^[3]), излезе полицай, който като някакъв паяк стоеше на пост в паяжината си.

Полицаят се отправи към Швейк и го попита само:

— Накъде?

— В Будейовице, в полка.

Полицаят се засмя саркастично:

— Че вие идвате от Будейовице. Вашите Будейовице са останали зад вас — и вмъкна Швейк в полицейския участък.

Путимският старши полицай беше известен по цялата околност като човек, който действава внимателно и при това прозорливо. Никога не псуваше задържаните, но ги подлагаше на такъв кръстосан разпит, че и невинният в края на краищата си признаваше.

Двамата полицаи в участъка се бяха приспособили към маниера му и кръстосаният разпит се извършваше винаги в присъствието на целия ухилен полицейски персонал.

„Успехът на криминалистиката зависи от хитростта и учтивостта — казваше винаги старшията на своите подчинени. — Няма никакъв смисъл да ругаеш. С престъпниците и със заподозрените винаги трябва да сте внимателни и при това да се стремите да ги удавите в порой от въпроси.“

— Д, добре сте дошли, войниче — каза старшията, — седнете, разположете се хубаво, без туй сте изморен от пътя, и ни разправете накъде отивате.

Швейк повтори, че отива в Ческе Будейовице, където е полкът му.

— В такъв случай вие, разбира се, сте сбъркали пътя — усмихнато каза старшията, — тъй като идвате откъм Ческе Будейовице. Мога да ви уверя в това. Над вас е окачена картата на Чехия. Погледнете. От нас на юг се намира Противин. От Противин на юг е Хлубока, а южно от нея се намират Ческе Будейовице. Виждате ли, че отивате не в Будейовице, а, напротив, идвате оттам.

Старшията ласкаво погледна Швейк, който спокойно и достойно отговори:

— И все пак аз отивам в Будейовице.

Това беше повече от Галилеевото: „И все пак се върти!“, понеже последният трябва да го е казал в значителна степен ядосан.

— Знаете ли, войниче — все със същата любезност говореше старшията на Швейк, — аз ще ви убедя и вие сам в края на краищата ще дойдете до убеждението, че всяко отричане само отегчава вината!

— Тук имате пълно право — рече Швейк, — всяко отричане отегчава вината и обратно.

— Виждате ли, че сам вие, войниче, ще се съгласите с мене. Отговорете ми чистосърдечно откъде тръгнахте за тия ваши Будейовице. Нарочно казвам „ваши“, защото, както изглежда, съществуват и други някакви Будейовице, които лежат някъде северно от Путим и досега не са нанесени на никоя карта.

— Тръгнах от Табор.

— А какво правехте в Табор?

— Чаках влака за Будейовице.

— Защо не заминахте с него тогава?

— Понеже нямах билет.

— А защо не ви дадох кредитен билет, нали сте войник?

— Защото нямах никакви документи със себе си.

— Ето, виждате ли — тържествуващо каза старшията на един от стражарите, — не е толкова глупав, колкото се прави, как почна да го увърта само.

Старшията подхвана отново, сякаш не беше чул последния отговор за документите:

— Вие, значи, сте тръгнали от Табор. Къде, значи, отивахте?

— В Ческе Будейовице.

Лицето на старшията прие известна строгост и погледът му се спря върху картата.

— Можете ли да ни посочите на картата по кой път сте вървели за Будейовице?

— Аз вече не помня всичките места, през които съм минал, помня само едно: веднъж вече минах през Путим.

Целият персонал на полицейския участък се спогледа изпитателно и старшията продължи:

— В Табор вие сте били, значи, на гарата. Носите ли нещо със себе си? Извадете го.

След като претърсиха основно Швейк и не намериха нищо друго освен лула и кибрит, старшията попита:

— Кажете ми, защо не носите нищо, ама съвсем нищо в себе си?

— Защото нищо не ми трябва.

— Ах, боже мой — въздъхна старшията, — какъв мъчен човек сте вие! Казахте, че сте били вече веднъж в Путим. Какво сте правили тук тогава?

— Минах край Путим на път за Будейовице.

— Е, виждате ли как се обърквате? Вие сам казвате, че сте отивали в Будейовице, а сега, след като убедително ви доказахме обратното, признахте, че идете оттам.

— Трябва да съм вървял в кръг.

Старшията и подчинените му отново размениха многозначителен поглед.

— Тия ваши кръгове... Вие като че ли се скитате из околността, а? Колко време се бавихте на гарата в Табор?

— Стоях до заминаването на последния влак за Будейовице.

— И какво правихте там?

— Разговарях с войници.

Нов многозначителен поглед на старшията към подчинените.

— А за какво разговаряхте? Какво например ги питахте?

— Питах ги от кои полкове са и накъде заминават.

— Отлично. А не ги ли питахте колко души има например полкът, от какви поделения се състои?

— Това не ги питах, защото отдавна го зная наизуст.

— Вие, значи, сте много добре осведомен за строежа на нашата армия!

— Разбира се, господин старши.

Сега вече старшията хвърли последния си коз и победоносно погледна подчинените си:

— Знаете ли руски?

— Не знам.

Старшията кимна на младшия полицай и двамата отидоха в съседната стая. Там старшията с ентузиазма на пълната победа и увереност заяви, потривайки ръце:

— Чухте ли? Не знае руски! Какъв изпечен хитрец. Всичко призна, само най-важното отрече. Утре ще го експедираме в Писек на господин околийския. Успехът на криминалистиката зависи от хитростта и учтивостта. Видяхте ли как го удавих в порой от въпроси? Кой можеше да помисли за него такова нещо? Гледаш го, такава глупава физиономия, ни лук ял, ни лук мирисал. Тъкмо такива трябва хитро да ги подхванеш. Сега го сложете някъде, а аз ще ида да напиша протокола.

Слънцето клонеше на залез, а старшията все още съчиняваше протокола, във всяко изречение на който се мъдреше думата: „Schpionageverdächtig“^[4].

По лицето на старшията Фландерка беше изписана прелестна усмивка. Колкото повече пишеше в своя странен канцеларски стил, толкова повече му се изясняваше ситуацията, а когато привърши със: „So melde ich gehorsam, wird der feindliche Offizier heutigen Tages, nach Bezirksgandarmeriekommando Pisek, überliefert“^[5], той се усмихна, доволен от творбата си, и извика младшия полицай.

— Нахранихте ли неприятелския офицер?

— Съгласно нарежданията ви, господин вахмистър, храна даваме само на ония, които са доведени и разпитани преди дванадесет часа.

— Този е едно голямо изключение — важно-важно продума старшията, — той е някакъв висш офицер, генералщабен сигурно. Ясно е, че русите няма да изпратят на разузнаване обикновен ефрейтор, нали? Я пратете някой в кръчмата „На Коцоурку“ да му донесе обед. Ако не е останало, да сготвят нещо. После нека сварят чай с ром и всичкото да го изпратят тук. Не казвайте за кого е. Изобщо да не сте споменали кого държим тук. Военна тайна. Какво прави той сега?

— Помоли ме да му дам малко тютюн, седи в караулното помещение и изглежда толкова спокоен, като че ли си е в къщи. „Топличко е при вас — казва, — печката ви не пуши ли? На мене много ми харесва тук. А ако печката вземе да пуши, извикайте някого да изчисти комина. Но чак следобед, комин никога не се чисти, когато слънцето е над него.“

— Я го гледай ти какъв рафиниран — рече старшията с възторжен глас, — прави се, като че ли цялата работа не го засяга. А не може да не знае, че ще го разстрелят. Такива хора заслужават уважение, макар и да са наши врагове. Тоя човек е тръгнал на сигурна смърт. Не зная ние способни ли сме на такова нещо. Струва ми се, че ние бихме се смутили, бихме отстъпили. А той си седи спокойно и казва: „Топличко е при вас, печката ви не пуши ли?“ Това се казва, господин ефрейтор, характер. За това са нужни стоманени нерви, самоотрицание, твърдост и ентузиазъм. Ех, да имаше в Австрия такъв ентузиазъм... но я по-добре да оставим това. И у нас има ентузиастичности. Четохте ли в „Народна политика“ за поручик Бергер от артилерията, който се изкатерил на един висок бор и си направил там Beobachtungspunkt^[6]. След като нашите отстъпили, той не могъл да слезе, защото щял да попадне в плен. И той решил да чака нашите да прогонят неприятеля и да се върнат. Цели две седмици ги чакал. Цели две седмици бил горе на дървото и за да не умре от глад, огризал целия му връх и се хранил с клончета и борови иглички. Когато нашите дошли, той бил толкова изтощен, че не могъл да се държи вече горе, паднал и се убил. Наградили го посмъртно със златен кръст за заслуга и храброст.

И старшията добави сериозно:

— Ето, това се казва самоотрицание, господин ефрейтор, това е геройство! Тях, да му се не види, ние пак се разприказвахме, я

бягайте, та поръчайте обета, а него изпратете при мене.

Ефрейторът доведе Швейк и старшията приятелски му посочи да седне. Отначало той го попита има ли родители.

— Нямам.

На старшията веднага му мина през ума, че така е по-хубаво, няма да има поне кой да жали за нещастника. При това той се загледа в добрияшкото лице на Швейк и в пристъп на добросърдечие го потупа по рамото, наведе се към него и с бащински глас го попита:

— Е как, харесва ли ви Чехия?

— Мен в Чехия навсякъде ми харесва — отговори Швейк, — из пътя си навсякъде срещнах много добри хора.

Старшията кимна с глава одобрително.

— У нас народът е много добър и мил. Е, случва се по някоя кражба, по някое сбиване, но това не е кой знае каква работа. Тук съм вече петнайсет години, като направя сметка, на година не се пада и цяло убийство, само три четвърти.

— Как така, само опит за убийство ли? — попита Швейк.

— Не, не. Не това искам да кажа. В течение на петнадесет години се случиха само единадесет убийства. От тях пет бяха с цел грабеж, останалите шест бяха най-обикновени, за които не си струва и да се приказва.

Старшията замълча и след това отново премина към своя метод на разпитване:

— Какво искахте да правите в Будейовице?

— Да постъпя в деветдесет и първи полк.

Старшията покани Швейк да се върне в караулното помещение, а сам бързо, за да не забрави, допълни рапорта си до околийското полицейско управление в Писек със следното: „Тъй като владее в съвършенство чешки език, той искал да се опита в Ческе Будейовице да постъпи в деветдесет и първи пехотен полк.“

Старшията радостно потри ръце, доволен от богатството на събрания материал и от точните резултати, които даде неговият следователски метод. Той си припомни своя предшественик, вахмистър Бюргер, който изобщо не разговаряше със задържаните, нищо не ги питаше и веднага ги изпращаше в околийски съд с кратък рапорт: „Според доклада на ефрейтора, задържан за скитничество и просия.“ Това разпит ли е?

И като прелистваше страниците на своя рапорт, старшията се усмихна удовлетворен, извади от писмената си маса една поверителна инструкция на областното полицейско управление в Прага с обикновеното: „*Строго поверително!*“ и прочете още веднъж:

„Строго се вменява на всички полицейски участъци да следят с крайно повишено внимание всички лица, които минават през районите им. Прегрупирането на нашата армия в Източна Галиция стана причина някои руски войскове части, които преминаха Карпатите, да заемат позиции на територията на нашата империя, с което фронтът бе изместен по-навътре, на запад към монархията. Това ново положение даде възможност на руските разузнавачи при подвижността на фронта да проникнат по-дълбоко в територията на монархията, особено в Силезия и Моравия, откъдето според поверителни сведения голям брой руски разузнавачи са се отправили към Чехия. Установено е, че между тях има и много руски чехи, възпитани във висшите щабни военни заведения на Русия. Те владеят в съвършенство чешки език и се явяват особено опасни разузнавачи, тъй като могат и сигурно ще отпочнат и между чешкото население подривна пропаганда. Затова областното управление нарежда да се задържат всички подозрителни лица и особено да се засили бдителността в ония райони, в чиято близост има гарнизони, военни обекти и гари, през които минават военни ешелони. Задържаните да се подлагат на незабавен и щателен обиск и да се предават на по-горна инстанция.“

Старшият полицай Фландерка отново се усмихна доволен и прибра „*Sekretreservaten*“ при останалите в една папка с надпис „*Поверителни*“.

Поверителните документи бяха много. Изработваше ги министерството на вътрешните работи в сътрудничество с министерството на вътрешната отбрана, под чието ведомство бе полицията.

В областното полицейско управление в Прага не смогваха да ги размножават и разпращат.

Тук имаше:

Наредба за контрол върху убежденията на местното население.

Упътване за начина, по който да се правят изводи въз основа на разговори с местното население за влиянието на съобщенията от фронта върху духа на последното.

Въпросник за отношението на местното население към обявените военни заеми и сбирки.

Въпросник за настроението на мобилизираните и тия, които предстои да бъдат мобилизирани.

Въпросник за настроението на членовете на местното самоуправление и интелигенцията.

Наредба за незабавното установяване политическата принадлежност на местното население и силата на отделните политически партии.

Наредба за контрол върху дейността на водачите на отделните политически партии и установяване степента на лоялност на някои политически партии, застъпени сред местното население.

Въпросник за вестниците, списанията и брошурите, които пристигат в района на полицейския участък.

Инструкция за установяване с кого се срещат лицата, заподозрени в нелоялност, и в какво се проявява тяхната нелоялност.

Инструкция относно начина, по който да се печелят платени доносчици и информатори сред местното население.

Инструкция за платени информатори от местното население, зачислени на служба в местния жандармерийски участък.

Всеки ден идваше с нови инструкции, упътвания и наредби.

Засипван от това огромно множество най-различни изобретения на австрийското министерство на вътрешните работи, старшията Фландерка никога не беше ажур и на въпросниците отговаряше стереотипно: всичко е в пълен ред, лоялността на местното население е от разред I а.

Австрийското министерство на вътрешните работи беше изнамерило следните разреди за определяне лоялността и верността на гражданството към монархията:

I а	II а	III а	IV а
I б	II б	III б	IV б
I в	II в	III в	IV в

Последната категория — римско четири — означаваше: в комбинация с „а“ — родоизменник и бесило, в комбинация с „б“ — интерниране, с „в“ — наблюдение и затвор.

В чекмеджето на старшията имаше всевъзможни формуляри и индекси. Властта искаше да знае мнението на всеки гражданин за управлението на страната.

Колко пъти старшията Фландерка бе кършил отчаяно ръце над формулярите, които с всяка поща се умножаваха неумолимо. Щом видеше познатия плик с печат: „Portofrei-dienstlich“^[7], сърцето му винаги се разтуптяваше, а нощем, размишлявайки върху всичко това, идваше до убеждението, че няма да може да дочака края на войната, че областното полицейско управление ще го лиши и от последната капка здрав разум и че няма да има възможност да се порадва на победата на австрийското оръжие, защото в главата му ще има една дъска повече или по-малко. А околийското жандармерийско управление ежедневно го бомбардираше с въпроси защо не е отговорено на въпросник № 72345721afd; по какъв начин е изпълнена инструкция № 88992922gfehZ; какви са практическите резултати от упътване № 1234561922brV и т.н.

Най-много грижи му създаде инструкцията как да се печелят платени доносчици и информатори от местното население. В края на краищата, понеже счете за абсурдно да завербува такива лица в района на своя полицейски участък, т.е. в местността, където започват Блатата^[8] и където народът е така дебелоглав, той стигна до мисълта да назначи на тая служба общинския пастир, когото наричаха „Пепек, скокни!“. Той беше кретен, който при тия думи винаги подскачаше. Той беше един от ония нещастни, занемарени от природата и хората индивиди, инвалид, който срещу няколко жълтици годишно и срещу оскъдна храна пасеше общинския добитък.

Него нареди да извикат старшията и му каза:

— Знаеш ли, Пепек, кой е старият Прохазка?^[9]

— Меее.

— Недей мечи и помни, че така наричат негово величество императора. Знаеш ли кой е негово величество императорът?

— Той е негово величество импелатола.

— Добре, Пепек! Ти помни, каквото ти казвам. Като ходиш да ядеш по къщите, щом чуеш някого да говори, че негово величество

императорът е говедо или нещо подобно, веднага ела ми кажи. Ще ти дам шестака, а като чуеш някого да разправя, че няма да спечелим войната, пак ще дойдеш, разбираш ли, при мене и ще ми кажеш кой го е казал. Пак ще ти дам шестака. Но ако науча, че криеш нещо от мене, мисли му. Ще те подбера и право в Писек. Ха сега, скокни!

След като Пепек скокна, той му даде два шестака и доволен, седна да напише рапорт до околийското полицейско управление, че вече е успял да завербува информатор.

На другия ден при него дойде попът и с тайнствен глас му съобщи, че сутринта срещнал из къра общинския пастир Пепек Скокни и че последният му разправил: „Васа милост, господин вахмистъл вцела казвасе, че негово величество импелатола е говедо и це няма да спецелим войната. Мее. Хоп!“

След продължителни обяснения и разговори с попа старшията Фландерка арестува общинския пастир.

Последният по-късно бе осъден в Храдчани на дванадесет години затвор за родоизменничество. Доказа се, че е вършил опасни родоизменнически машинации, че е подстрекавал към бунт, че обидил негово величество императора и че е извършил още няколко престъпления и простъпки.

Пред съда Пепек Скокни се държа, сякаш беше на къра или между селяните си. В отговор на всички въпроси той мечеше като коза, а след прочитане на присъдата извика: „Мее, хоп!“ и подскокна. Заради това той бе наказан дисциплинарно с карцер и три дни пост.

Оттогава старшията остана без информатор и се задоволи с това, че си измисли един, като посочи фиктивно име, и увеличи по тоя начин месечните си приходи с петдесет крони, които пропиваше в кръчмата „На Коцоурку“. След десетата бира той получаваше пристъп на добросъвестност, бирата започваше да горчи в устата му и от страна на селяните той винаги чуваше едно и също изречение: „Днес господин старшията е нещо тъжен, като че ли не е в настроение.“ Тогава той си отиваше в къщи, а в кръчмата винаги се намираще някой да каже: „Нашите пак са я осрали някъде в Сърбия. Затова се е намръщил такъв.“

А старшията, като се върнеше в къщи, попълваше поне един нов въпросник: „Духът на населението — I а“.

На старшията често му се случваха дълги безсънни ноци. Непрестанно беше в очакване на някаква проверка, на някаква анкета. Нощем му се присънуваше въже с примка, сънуваше как го водят към бесилката и накрая как под самото бесило министърът на вътрешната отбрана го пита: „Wachmeister, wo ist die Antwort des Cirkulärs № 78967823792 X.Y.Z.“^[10]

Но сега! Из целия полицейски участък, от всичките му ъгли сякаш ечеше старият ловен девиз: „На добра sluка, ловци!“ И старшията не се съмняваше, че околийският управител ще го потупа по рамото и ще каже: „Ich gratulieren Ihnen, Herr Wachtmeoster.“^[11]

Във въображението на старшията се рисуваха и други примамливи картини, изникнали кой знае в коя от гънките на неговия чиновнически мозък: награда, бързо производство в по-горен чин, признаване на криминалистическите му способности, които ще открият пред него блестяща кариера.

Той извика младшия полицай и го попита:

— Дадохте ли му обед?

— Донесоха му пушено със зеле и кнедел, супата беше се свършила. Изпи един чай и иска още.

— Да му се даде! — великодушно склони старшията. — Като изпие чая, доведете го при мене.

— Е, как? Вкусно ли беше? — попита старшията след половин час, когато ефрейторът доведе Швейк, насител и доволен както винаги.

— Сносно беше, господин вахмистър, само зелето трябваше да е малко повечко. Но няма какво да се прави, вие не сте ме очаквали. Пушеното беше много добре приготвено, навярно беше домашно, от собствена свиня. И чайт с ром беше много хубав.

Старшията погледна Швейк и започна:

— Вярно ли е, че в Русия пият много чай? Има ли и там ром?

— Ром има по целия свят, господин вахмистър.

„Я ти не го усуквай — помисли си старшията, — да беше внимавал по-рано какво приказваш, сега е късно!“ И като се наведе към Швейк, интимно го запита:

— В Русия има ли хубави моми?

— Хубави моми има по целия свят, господин вахмистър.

„Ей, дявол такъв! — рече си старшията. — Ще ти се да се измъкнеш някак сега, виждам аз.“ И рече да го притисне до стената със

следния въпрос:

— Какво щяхте да правите в деветдесет и първи полк?

— Щях да ида на фронта с него.

Старшията, доволен, се вгледа в него и забеляза:

— Правилно. Това е най-добрият начин да се върнете в Русия.

Наистина много добре замислено — сияеше старшията и наблюдаваше същевременно какво въздействие упражняват думите му върху Швейк.

В очите му обаче той не можа да прочете нищо друго освен абсолютно спокойствие.

„Гледай го ти, веждата му даже не трепва — смая се старшията, — това е то военното им възпитание. Аз да бях в неговото положение и някой да ми кажеше такова нещо, веднага коленете ми щяха да се разтреперят.“

— Утре рано ще ви откараме в Писек — подхвърли той сякаш между другото, — били ли сте в Писек?

— През хиляда деветстотин и десета година, когато участвах в императорските маневри.

След тоя отговор усмивката на старшията стана още по-приятна и тържествуваща. Той чувствуваше, че със своята система на разпитване е надминал себе си.

— От начало до край ли участвахте в маневрите?

— Разбира се, господин вахмистър, като пехотинец.

И Швейк както преди спокойно продължи да гледа старшията, който се въртеше от радост на стола и не можеше да сдържа вече желанието си да запише час по-скоро последните показания на Швейк. Той извика ефрейтора и му нареди да отведе Швейк, а сам допълни рапорта си: „Планът му е бил следният: промъкнал се в редовете на деветдесет и първи пехотен полк, той е искал да се яви като доброволец за фронта и при първия удобен случай да премине към русите, тъй като е забелязал, че при бдителността на органите завръщането му в Русия по друг начин е станало невъзможно. Близко до ума е, че в деветдесет и първи пехотен полк е щял много лесно да се справи със задачата си, тъй като при кръстосания разпит, на който го подложихме допълнително, той призна, че е участвувал като пехотинец в императорските маневри през хиляда деветстотин и десета година в околностите на Писек. От това се вижда, че той е много способен в

специалността си. Добавям, че събраният обвинителен материал е резултат на моята система за кръстосан разпит.“

На вратата се появи младшият полицаи:

— Господин вахмистър, той иска да иде по нужда.

— *Vajonet auf!*^[12] — реши старшията. — Но не, доведете го тук.

— Вие искате да идете по нужда? — любезно го попита старшията. — Да не би зад това да се крие нещо друго? — И той впери поглед в лицето на Швейк.

— Нищо друго няма, господин вахмистър, само по голяма нужда искам да ида — отговори Швейк.

— Само да не би зад това да се крие нещо друго — повтори многозначително старшията, като нахлузи на колана си кобура със служебния револвер, — аз ще дойда с вас! Револверът ми е много добър — рече той по пътя на Швейк, — със седем патрона е и дава много точна стрелба.

Преди обаче да излязат на двора, той повика ефрейтора и тайнствено му каза:

— Вие ще натъкнете щика на пушката си и когато той влезе вътре, ще застанете зад клозета, да не би да разбие стената и избяга отзад.

Клозетът беше обикновена малка дървена къщичка, която отчаяно беше кацнала сред двора над една яма с нечистотии, изтичащи от близкия куп тор.

Той беше стар ветеран, в който бяха удовлетворявали телесните си нужди цели поколения. Сега тука беше седнал Швейк, придържайки се с една ръка за връвчицата на вратата. В това време през прозорчето отзад младшият полицаи гледаше задника му, да не би Швейк да се опита да избяга.

Соколовите очи на старшията бяха втренчени във вратата. В същото време той се питаше в кой крак на Швейк да стреля, ако последният се опита да бяга.

Но вратата бавно се отвори, оттам излезе задоволеният Швейк и се обърна към старшията:

— Много ли стоях? Не ви ли забавих?

— О, не, не — отвърна старшията и си рече: „Какви фини, какви възпитани хора. Знае какво го очаква, но — моите почитания. До

последния моментен остава възпитан. Нашенецът способен ли е на такава нещo?“

Старшията въведе Швейк в караулното помещение и седна до него върху празното легло на стражаря Рампа, който тая нощ беше в обход по селата и по това време най-спокойно си седеше в кръчмата „При черния кон“ в Противни и играеше мариаш с няколко души обучаери, като през време на паузите твърдеше, че Австрия ще спечели войната.

Старшията запали лулата си, предложи тютюн и на Швейк, за да натъпче и той своята, ефрейторът притури дърва в печката и полицейският участък се превърна в най-приятното място на земното кълбо, в едно спокойно кътче, топло гнезденце в припадащия зимен сумрак, когато е така приятно да се стои на тъмно.

Всички мълчаха. Една мисъл занимаваше старшията и той най-после я изрази гласно, като се обърна към ефрейтора:

— Според мене не е правилно да бесят шпионите. Човек, който се жертвува в името на дълга, в името на своята, така да се каже, родина, трябва да бъде езекутиран по достоен начин, с барут и олово, как мислите, господин ефрейтор?

— Разбира се. Само разстрел, но не и бесило — съгласи се младшият полицай. — Представете си, че нас ни изпратят и ни кажат: „Ще разузнаете колко картечници имат русите в картечното си отделение.“ Преобличаме се ние и тръгваме. Е, заслужаваме ли ние тогава да ни обесят като някакви разбойници и убийци?

Младшият полицай толкова се развълнува, че стана и извика:

— Аз искам да бъда разстрелян и погребан с военни почести.

— Всичко си иска майстора — намеси се Швейк, — хитър ли е човек, никога нищо не могат му доказа.

— Аз казвам, че могат — натърти старшията, — стига и те да са хитри като него и да си имат *свой метод*. Вие сам ще се убедите в това. Ще се убедите — повтори той вече със спокоен тон, като се усмихна приветливо, — на нас увъртанията не ни минават, нали, господин ефрейтор?

Младшият полицай кимна в знак на съгласие и спомена, че се случва някои хора да губят играта предварително и че тогава даже и маската на абсолютно спокойствие не може да им помогне. Колкото е по-спокоен човек в такъв случай, толкова повече се издава.

— Личи си моята школа, господин ефрейтор — заяви гордо старшията, — спокойствието, това е сапунен мехур. Изкуственото спокойствие е само корпус деликти^[13]. — И като престана да излага теорията си, той се обърна към ефрейтора:

— Какво ще хапнем за вечеря?

— Вие, господин вахмистър, няма ли да идете днес в кръчмата?

С този въпрос пред старшията изникна нова тежка проблема, която чакаше незабавно решаване.

Ами ако — използвайки нощното му отсъствие, онзи избяга? Ефрейторът наистина е надежден човек, предпазлив, но все пак нали той допусна да му избягат вече двама скитници? Фактически това се беше случило така: беше зима и на ефрейтора никак не му се искаше да се мъкне с тях из снега чак до Писек, затова в нивите край Ражице той ги беше пуснал и проформа беше стрелял след тях във въздуха.

— Я да изпратим бабата да донесе вечеря. Тя ще ходи да носи и бира — разреши старшията трудната проблема, — нека се поразтъпче малко.

И баба Пейзлерка, която им прислужваше, наистина здравата се поразтъпка тази вечер.

След вечерята сноването ѝ между полицейския участък и кръчмата „На Коцоурку“ не секна. Многобройните следи от тежките големи обуца на баба Пейзлерка по тая съобщителна линия говореха, че старшията беше решил да се обезщети в пълна мярка за отсъствието си от кръчмата тая вечер.

А накрая, когато баба Пейзлерка се яви отново в кръчмата и предаде желанието на старшията да му се изпрати бутилка контушовка^[14], любопитството на кръчмаря достигна крайните си предели.

— С кого пият ли? — отговори баба Пейзлерка. — С един съмнителен човек. Преди да дода насам, и двамата го бяха прегърнали около врата, а господин старшията го галеше по главата и му казваше: „Ти, мое златно славянско момче, ти, мое малко шпионче!“

По-късно, полунощ отдавна беше минало вече, младшият полицай спеше изтегнат, както си беше облечен и въоръжен, върху войнишкото си легло и хъркаше гръмогласно.

Срещу него седеше старшията с бутилка в ръка, на дъното на която беше останало малко контушовка, прегръщаше Швейк, по

загорялото му лице се ронеха сълзи, мустаците му лепнеха от контушовката и той непрекъснато повтаряше:

— Кажи, че в Русия няма такава контушовка, кажи, та да ми олекне на сърцето, да засия спокоен. Признай си като мъж.

— Няма.

Старшията се катури върху Швейк.

— Зарадва ме ти, призна си. Така всеки би трябвало да се държи на разпит. Щом си виновен, защо ще отричаш?

Той стана и с колеблива крачка, с празна бутилка в ръка се затътра към стаята си. При това не преставаше да мърмори:

— Ако не бях попаднал на ве-верния път, всичкото можеше да завърши съвсем дру-другояче.

Преди да се строполи, както си беше облечен, върху леглото, той извади от чекмеджето рапорта и се опита да го допълни със следния материал: „Ich muss noch dazu beifügen dass die russische Kontuszowka^[15] въз основа на § 56...“. От перото му капна мастило, той облиза петното и с най-глупава усмивка се катури върху леглото и заспа като заклан.

На разсъмване младшият полицай, който лежеше на леглото край отсрещната стена, започна да издава такова гороломно хъркане, съпроводено със свирене с нос, че успя да събуди Швейк. Последният стана, раздруса младшия полицай и отново си легна. Петлите вече бяха взели да кукуригат. После, като изгря слънцето, дойде да запали печката баба Пейзлерка, която също трябваше да си отспи тая сутрин след нощното препускане. Тя намери вратата отворена и всичко потънало в дълбок сън. Газената лампа в караулното помещение още димеше. Баба Пейзлерка взе да тропа и смъкна младшия полицай и Швейк от леглата. На полицая тя каза:

— Как не ви е срам да спите облечен, като божи добитък?

На Швейк пък направи забележка, като види жена, да си закопчава дюкяна.

Накрая тя енергично покани сънливия полицай да иде да събуди господин старшията:

— Каква е тая оправия, спи до еди-кое си време, кога ще върши работа?

— В хубави ръце сте попаднали — замърмори бабата на Швейк, когато полицаят отиде да буди старшията, — и двамата са пияници, та

им няма еша. Да може, и носа между очите си щяха да пропият. На мене имат да ми дават за три години, задето им прислужвам, а кога им напомня, старшията все казва: „Мълчи, бабо, защото ще те тикна в затвора; знаем ние, че син ти е браконьер и краде господарски дърва.“ И така ме мъчат вече четвърта година. — Бабата дълбоко въздъхна и продължи да мърмори: — Най-много да се пазите от старшията, такъв един мазен-мазен, а пък е мръсник първа класа. Само гледа да напакости някому и да го затвори.

Да се събуди старшията, не беше лесно. Ефрейторът изхаби много енергия, докато го убеди, че се е съмнало. Най-сетне старшията прогледна, разтри очи и смътно почна да си припомня вчерашния ден. Изведнъж в главата му се мярна ужасна мисъл и като погледна ефрейтора, той изказа съмненията си:

— Той е избягал, а?

— Дума да не става, той е честен човек.

Ефрейторът започна да се разхожда из стаята, надникна през прозореца, отново се върна, откъсна парче хартия от вестника на масата и замачка между пръстите си хартиеното топче. Личеше, че иска да каже нещо.

Старшията от време на време го поглеждаше несигурно и най-после в желанието си да добие пълна увереност за това, което само предполагаше, каза:

— Да ви помогна, господин ефрейтор? Аз вчера пак трябва да съм беснял и щурял, а?

Ефрейторът погледна с упрек началника си:

— Да знаете, господин вахмистър, какви работи приказвахте вчера, какви разговори водихте с него!

И като се наведе към ухото на старшията, той му пошепна:

— Всички чехи и руси сме били от една славянска кръв. Николай Николаевич^[16] идната неделя щял да влезе в Пршеров^[17]. Австрия нямало да може да издържи и затова го съветвахте при по-нататъшния разпит да отрича всичко и да проточи работата, докато дойдат казаците да го освободят. Цялата работа щяла да изгърми в най-скоро време. Щяло да стане също както през хусистките войни — селяните с коси и вили щели да тръгнат към Виена; негово величество императорът бил болен дъртак и в най-близко време щял да опъне петалата; кайзер

Вилхелм бил животно, щели сте да му изпращате пари в затвора и още редица такива работи...

Ефрейторът се дръпна от старшията:

— Всичко това го помня, защото отначало не бях се още дотам нарязал. Но после така съм се наредил, че не помня какво е станало.

Старшията погледна ефрейтора.

— Аз пък помня — заяви той — как казахте, че в сравнение с Русия ние сме били джуджета, а освен това ревахте пред бабата: „Да живее Русия!“.

Младшият полицаи започна нервно да ходи по стаята.

— Изревахте го като бик — каза старшията, — после се търколихте на кревата и захъркахте.

Младшият полицаи се спря до прозореца и като барабанеше с пръсти по него, заяви:

— И вие, господин вахмистър, не бяхте много внимателен пред бабата, помня, че ѝ казахте:

„Запомни, бабо, всеки император и крал се грижи само за джеба си и само за това води войни даже и когато е такъв дъртак като стария Проходка, когото вече дори не извеждат от нужника, за да не осере целия Шьонбрун^[18].“

— Как, ама това ли съм казал?

— Да, господин вахмистър, това казахте, преди да излезете да повръщате на двора. Не стига това, ами се бяхте и разкрещели: „Бабо, мушни си пръста в гърлото ми!“

— Ама и вие много хубаво се изразихте — прекъсна го старшията, — откъде изкопахте тая глупост, че Николай Николаевич щял да стане чешки крал?

— Не помня да съм казвал такова нещо — неуверено възрази младшият полицаи.

— Разбира се, как ще помните? Бяхте се насмукали като сунгер, очичките ви бяха станали по-малки от свински, а когато поискахте да излезете вън, вместо да тръгнете към вратата, започнахте да се катерите по печката.

И двамата млъкнаха. Продължителното мълчание бе нарушено от старшията:

— Аз винаги съм ви казвал, че алкохолът ще ви погуби. Не можете да носите, пък пиете. Ами представяте ли си какво щеше да

стане, ако беше избягал? Как щяхме да се оправдаем? Ей, че ме боли главата, дявол да го вземе.

— Внимавайте сега какво ще ви кажа, господин ефрейтор — продължи старшията, — тъкмо обстоятелството, че не избяга, хвърля обилна светлина върху случая, става съвсем ясно колко опасен и рафиниран човек е той, Когато започнат да го разпитват, ще каже, че участъкът е бил отворен цяла нощ, че сме били пияни и че можел да избяга хиляди пъти, ако се е чувствувал виновен. Пак добре, че на такива хора не им вярват. Като заявим под служебна клетва, че всичко, казано от него, е измислица и най-нахална лъжа, тогава вече сам господ няма да може да му помогне и той ще има да отговаря по един параграф повече. В неговия случай, разбира се, това не играе никаква роля. Ох, поне главата да не ме болеше толкова.

Тишина. След малко старшията каза:

— Извикайте бабата.

— Я слушай, бабо — каза той на Пейзлерка, като я гледаше строго в лицето, — иди намери отнякъде разпятие с поставка и го донеси тук.

В отговор на въпросителния поглед, който Пейзлерка му отправи, старшията ѝ изрева:

— Хайде, какво гледаш, рекох, че си се върнала вече, а ти още стоиш тук!

Старшията извади от чекмеджето си две свещи, по които имаше следи от червен восък, останал от оня ден, когато подпечатваше служебни писма. Когато Пейзлерка се дотътра най-после с разпятието, старшията сложи кръста между двете свещи в края на масата, запали свещите и каза тържествено:

— Сядай, бабо.

Слисаната баба се отпусна на дивана и учудена погледна старшията, свещите и разпятието. Обзе я страх и както си беше сложила ръцете на престилката, виждаше се как треперят заедно с коленете.

Старшията премина важно-важно край нея и като се спря на връщане, каза ѝ тържествено:

— Снощи ти стана свидетел на голямо събитие, бабо. Възможно е глупавият ти мозък да не го разбира. Тоя войник, бабо, е разузнавач, шпионин, бабо.

— Олеле божее — извика Пейзлерка, — света Богородице!

— Тихо, бабо! За да изкопчим нещо от него, ние трябваше да говорим разни работи. Ти нали чу какви странни неща говорихме?

— Ами чух, как да не чуя! — отговори с разтреперан глас Пейзлерка.

— Но всичко това, бабо, беше насочено към единствената цел да го накараме да ни повярва и да си признае. И ние успяхме. Всичко изкопчихме от него. Пипнахме го.

Старшията за миг преустанови речта си, за да оправи фитилите на свещите, после пак продължи тържествено, като я гледаше строго:

— Ти, бабо, присъствува на всичко това и си посветена в тайната. Тая тайна е служебна. За това не бива да се говори никъде и на никого. Нито думичка. Даже и на смъртното си легло не бива да говориш за това. Иначе няма да може и да те погребат в гробищата.

— Исусе Христе, майко Марийо — занарежда Пейзлерка, — що ми трябваше на мене, нещастната, да влизам в тоя дом?

— Недей рева, бабо, стани, приближи се към разпятието, вдигни двата пръста на дясната си ръка. Ще се закълнеш. Повтаряй след мене!

Пейзлерка се дотътра до масата, като не преставаше да нарежда:

— Дева Марийо, просвета Богородице, кой ме подстори да вляза в тоя дом?

А от кръста я гледаше измъченото лице на Исус, свещите димяха и на Пейзлерка всичко това ѝ се струваше някак си призрачно и свръхестествено. Тя се изгуби съвсем в тая обстановка, коленете ѝ се подкосяваха, ръцете ѝ трепереха.

Тя вдигна двата си пръста и старшията натъртено и тържествено започна да ѝ диктува:

— Заклевам се пред всемогъщия бог и пред вас, господин старши, че за всичко, което съм чула и видяла тук, не ще спомена никому нито дума, даже и да ме пита някой, даже и на смъртното си легло. За това нека бог ми помага.

— Ха сега целуни кръста, бабо — заповяда старшията, след като Пейзлерка се закле с неудържимо хълцане и се прекръсти.

— Така, а сега иди върни разпятието, откъдето си го взела, и кажи, че ни е трябвало за разпит!

Съкрушената Пейзлерка излезе на пръсти от стаята. От прозореца се виждаше как тя непрекъснато се обръща към

полицейския участък, като че ли иска да се убеди, че всичкото не е било сън, но че действително преди малко е преживяла нещо ужасно.

Старшията през това време седна да препише рапорта си, който беше допълнил през нощта с мастилени петна. Размазаните петна по ръкописа създаваха впечатление, че някой бе завивал мармелад в хартията.

Сега той основно преработи всичко и се сети, че не е попитал Швейк за нещо важно. Той нареди да го повикат и го попита:

— Умеете ли да правите фотографски снимки?

— Умея.

— Защо не носите апарата със себе си?

— Защото нямам апарат — гласеше откровеният и ясен отговор.

— А ако имахте, щяхте ли да правите снимки с него? — попита старшията.

— Ако имах, ама нали нямам? — простодушие отговори Швейк и спокойно понесе въпросителния поглед на старшията, когото тъкмо в този момент отново заболя глава, така че не можа да измисли подходящ въпрос от следния:

— Трудно ли е да се снима гара?

— По-лесно от това няма — отговори Швейк. — Гарата не мърда, стои си на едно място. Също така човек няма нужда да ѝ казва: „Усмихнете се.“

Старшията, значи, можа да допълни рапорта си: „Zum dem Bericht № 2172, melde ich...“^[19].

И той се разпростря надълго и нашироко: „Между другото при кръстосания разпит, на който го подложих, той призна, че умее да прави фотографски снимки. Най-много обичал да снима гари. Фотографски апарат у него не бе намерен, но съществува предположение, че го е скрил някъде и не го носи със себе си, за да не възбужда подозрение. За това свидетелствува собственото му признание, че би правил фотографски снимки, ако имал апарат при себе си.“

Старшията, чиято глава беше мътна след вчерашния гуляй, все повече и повече се заплиташе в своя доклад за фотографските снимки и продължаваше да пише: „Както се изясни от собствените му признания, може да се твърди с положителност, че само фактът, че не е имал фотографски апарат при себе си, му е попречил да снеме

зданията на гарата и изобщо различни места от стратегическо значение. Безспорно е, че той би постъпил по тоя начин, ако носеше със себе си въпросния фотографски апарат, който е укрил. Само на обстоятелството, че не е имал подръка фотографски апарат, може да се благодари, че у него не бяха намерени никакви фотографски снимки.“

— Това е достатъчно — каза старшията и се подписа, Той остана много доволен от съчинението си и с чувство на голяма гордост го прочете на младшия полицаи.

— Сполучлив излезе — каза му той, — виждате ли, ей така се пише доклад. В него трябва да влезе всичко. Разпитът, разбирате ли, не е проста работа. Главното е да съчиниш хубав доклад, та да им вземеш акъла там горе. Я го доведете опя, нашия, та да свършим тая работа.

— Сега господин ефрейторът — обърна се той важно към Швейк — ще ви отведе в Писек в Bezirksgendarmeriekommando^[20]. Съгласно предписанието би трябвало да ви сложим белезици. Обаче аз мисля, че вие сте възпитан човек и затова белезици няма да ви слагаме. Убеден съм, че вие няма да се опитате да бягате из пътя.

Старшията, явно трогнат от вида на добродушното лице на Швейк, добави:

— И недейте ме споменува със зло. Отведете го, господин ефрейтор, ето доклада.

— Хайде със здраве — рече Швейк меко, — благодаря ви, господин вахмистър, за всичко, което направихте за мене, а като намеря удобно време, ще ви пиша, ако пък ми се случи да мина и друг път оттук, ще се отбия у вас.

Швейк и ефрейторът излязоха на шосето, увлечени в приятелски разговор. Който и да ги срещнеше, щеше да ги сметне за стари познати, които само случаят е събрал заедно, щеше да помисли, че и двамата отиват в града на черква.

— Никога нямаше да ми мине през ума — подхвана Швейк, — че такова едно пътуване до Будейовице е свързано с толкова трудности. Това ми напомня случая с месаря Хаура от Кобилиси^[21]. Една нощ той попаднал в Моран^[22] при паметника на Палацки. Цяла нощ го обикалял и му се струвало, че стената, край която върви, няма край. Той съвсем се отчаял, на разсъмване бил просто капнал и започнал да вика: „Помощ!“ Когато пристигнали полицаи, той ги попитал откъде се отива за Кобилиси и им казал, че цели пет часа вече върви покрай

някакъв зид, който няма свършване. Те го взели със себе си, а в ареста той всичко изпочупил.

Младшият полицаи не отговори нищо, само си помисли: „Какви ми ги разправяш? Пак ли почваш приказката за Будейовице?“

Минаха покрай един рибарник и Швейк с интерес попита ефрейтора дали в околността има много браконieri рибари.

— Тука всички са браконieri — отговори ефрейторът, — предишния старши искаха да го хвърлят във водата. Пазачът на рибарника стреля по тях от яза с четина, но нищо не помага. Те слагат тенек в гащите си.

Младшият полицаи се разприказва за прогреса, изказа възхищението си от различните изобретения на хората, от уменията им да се мамят едни други и накрая разви нова теория, че тая война била голямо щастие за човечеството, тъй като в сраженията покрай добрите хора щели да бъдат избити и негодниците, и разбойниците.

— И без това на света има повече хора, отколкото е нужно — важно се произнесе той, — плъзнали са като мравки навсякъде, страшно са се разплодили.

Наближиха една крайпътна кръчма.

— Хай, дявол да го вземе, колко студен е днеска вятърът — каза ефрейторът, — аз мисля, че едно шишенце няма да ни навреди. Няма да казвате никому, че ви вода в Писек. Това е държавна тайна.

Пред очите на младшия полицаи затанцува инструкцията на централното управление относно подозрителните и съмнителните лица и относно задълженията на всеки полицейски участък: „Да се премахне възможността за общуване на подобни лица с местното население и особено да се внимава при транспорта им до по-горни инстанции да не влизат в излишни разговори със заобикалящите ги.“

— Не бива да разберат кой сте и в какво сте се провинили — отново напомни ефрейторът, — това не им влиза в работата. Не бива да създаваме паника.

— Паниката в тия военни времена е лошо нещо — продължи той, — някой каже някоя глупост и казаното веднага ката лавина се разпространява по цялата околност. Разбирате ли?

— Добре де, аз няма да правя паника — каза Швейк и устоя на думата си. Когато кръчмарят седна да поприказва с тях, Швейк подчерта: — Брат ми казва, че в един часа ще бъдем в Писек.

— Вашият брат си е дошъл в отпуска, а? — попита любопитният кръчмар ефрейтора, който, без да му мигне окото, най-нахално отговори:

— Днеска му изтича!

— Ей, че го извозихме — заяви той усмихнат на Швейк, след като кръчмарят се запиля нанякъде. — Само никаква паника. Военно време е.

Преди да влязат в крайпътната кръчма, ефрейторът беше заявил, че едно шишенце няма да навреди, но той беше проявил голям оптимизъм, тъй като по-късно съвсем забрави да брой шишенцата, а когато те станаха дванадесет, по най-решителен начин заяви, че началникът на околийското полицейското управление до три часа е на обед и е безсмислено да идат по-рано. Освен това навън беше започнала силна виелица. Щяло да има достатъчно време да уредят работата, ако стигнат към четири часа в Писек. До шест имало цели два часа. Както се виждало, те щели да стигнат по тъмно. Изобщо все едно било дали ще тръгнат сега или после. Писек нямало да избяга.

— Ние трябва да сме доволни, че седим на топло — заключи той с решителен тон, — положението на ония от окопите в такова кучешко време е много по-лошо от нашето тук, край печката.

Голямата кахлена печка излъчваше топлина и ефрейторът установи, че тая външна топлина може да се допълни много сполучливо с вътрешна посредством различните ракии и сладки, и мощни, както казват в Галиция.

Кръчмарят в този затънтен кът имаше тъкмо осем вида такива ракии и от скука пиеше под звуците на фъртуната, която свиреше из всеки ъгъл на сградата.

Младшият полицаи непрекъснато подканяше кръчмаря да не изостава и го обвиняваше, че пие малко, но това беше явна несправедливост, тъй като последният едва се държеше вече на краката си и непрекъснато искаше да играе фербъл^[23]. Твърдеше също така, че през нощта чул от изток оръдейна стрелба. В отговор на това ефрейторът хлъцна:

— Само никаква паника. За това има специална инструкция.

И той се впусна да обяснява, че инструкцията била сбор от упътвания по дадена наредба. При това той издрънка няколко

поверителни наредби. Кръчмарят вече не беше в състояние да разбира нищо и можа да заяви само, че с инструкции война не се печели.

Беше се стъмнило вече, когато ефрейторът реши да тръгнат за Писек. Във виелицата пътят не се виждаше дори и на крачка разстояние и ефрейторът непрестанно повтаряше: „Карай все направо след носа си и ще стигнеш в Писек.“

Когато потрети това изречение, гласът му вече не идваше откъм шосето, а някъде отдолу, където беше се пързулнал по заснежения склон. Като се подпираше на пушката си, той с усилия се изкатери нагоре. Швейк го чу да се смее глухо: „Пързалка.“ След малко обаче той пак се хлъзна надолу по склона и изрева, като заглушаваше вятъра: „Ще падна, паника!“

Младшият полицаи се превърна в трудолюбива мравка, която, след като се е събаряла на няколко пъти от някоя стръмнина, най-упорито продължава опитите си да се изкачи горе.

Пет пъти повтори ефрейторът излета си по склона надолу и когато на петия път се изкачи отново при Швейк, безпомощно и отчаяно каза:

— Много лесно бих могъл да ви загубя.

— Няма страшно, господин ефрейтор — каза Швейк, — най-добре ще направим да се вържем един за друг. Така няма да можем да се загубим. Прангите във вас ли са?

— Всеки полицаи е длъжен винаги да носи със себе си и пранги — натърти ефрейторът, като се спъна тъкмо в момента, когато се изравни с Швейк, — те са хлябът наш насъщен.

— Хайде тогава да се вържем — подкани го Швейк, — я опитайте.

С майсторско движение полицаят сложи белезниците на едната ръка на Швейк, с другия им края той заключи китката на собствената си дясна ръка и сега те бяха съединени като близнаци. Като се препъваха по шосето, те не можеха да се отдалечат един от друг. Ефрейторът мъкнеше Швейк през купчини камъни, а когато падаше, увличаше със себе си и Швейк. При това белезниците се връзваха в ръцете им и най-после ефрейторът заяви, че тая работа няма да върви така и че белезниците трябва да се отключат. След дълги и упорити напразни усилия обаче да освободи себе си и Швейк от белезниците той въздъхна:

— Ние сме свързани навеки.

— Амин — добави Швейк и те продължиха по трудния път.

Младшият полицаи изпадна в пълна депресия и когато след невъобразими страдания късно вечерта пристигнаха в полицейското управление в Писек, по стълбището той изохка съвършено сломен:

— Сега става ужасно. Ние не можем да се разделим.

Ужасното наистина дойде, когато старшията изпрати да повикат околийския началник, ротмистър Кьониг. Първата дума на ротмистъра беше:

— Я ми дъхнете!

— Сега разбирам — каза ротмистърът, като определяше положението с упражненото си и опитно обоняние, — ром, контушовка, смъртоносница, оскорушовка, ореховка, вишновка и ванилена ракия.

— Господин вахмистър — обърна се той към своя подчинен. — Ето виждате ли как не трябва да изглежда полицаят? Това е простъпка, по която ще си каже думата военният съд. Да се заключи в едни белезници с престъпника и да дойде пиян, total besoffen^[24]! Да се домъкне като животно! Свалете им белезниците!

— Какво има? — обърна се той към младшия полицаи, който козируваше със свободната си лява ръка.

— Нося доклад, господин ротмистър.

— За вас аз ще изпратя доклад в съда — лаконично му отговори ротмистърът, — господин вахмистър, затворете ги и двамата, сутринта ги доведете на разпит, а доклада от Путим проучете и ми го изпратете в къщи.

Ротмистърът от Писек беше истински чиновник, последователен в преследването на своите подчинени, спец по въпросите на бюрокрацията.

В полицейските участъци на неговата околия никога не можеха да си кажат, че бурята е отминала. Бурята се връщаше с всяко служебно писмо, подписано от ротмистъра, който по цели дни не се занимаваше с нищо друго, освен да изпраца мъмрения, напомняния и предупреждения из цялата околия.

С обявяването на войната над полицейските участъци в Писекско надвиснаха черни облаци.

Атмосферата беше страшно натегната. Гръмотевиците на бюрокрацията трещяха и биеха по полицейските вахмистри, по ефрейторите, стражарите и чиновниците. За всяка глупост — дисциплинарно дирене.

— Ако искаме да спечелим войната — казваше ротмистърът при своите инспекции из полицейските участъци, — всяко „а“ трябва да бъде „а“, „б“ — „б“; на всяко „й“ трябва да има кукичка.

Имаше чувството, че е обкръжен от предатели. Стигнал бе до твърдото убеждение, че всеки стражар от околията има някакви грехове, произлизащи от войната, че на съвестта на всеки от тях в това отговорно време тежи някакво сериозно служебно опущение.

А отгоре го бомбардираха със служебни писма, в които министерството на земската отбрана му изтъкваше, че по сведения от министерството на войната войници от Писекска околия преминават към противника.

И го гонеха да следи за лоялността в околията. Положението беше отвратително. Жените от околията изпращаха мъжете си на война и той знаеше, че тия мъже положително обещаваха на жените си, че няма да се оставят да бъдат убити заради негово величество императора.

Черно-жълтият хоризонт започна да се покрива с революционни облаци. В Сърбия, в Карпатите частите преминаваха към противника. Двайсет и осми полк, единадесети полк. В последния войници от Писекско. В тоя предреволюционен задух новобранците от Водняни пристигнаха с карамфили от черен органдин на петлиците си. През Писекската гара минаваха войниците от Прага и хвърляха обратно цигарите и шоколада, които дамите от писекското общество им подаваха в конските вагони.

Друг път мина една бойна дружина и няколко писекски евреи извикаха: „Heil, nieder mit den Serben.“^[25]

Те ядоха такъв бой, че след това цяла седмица не можаха да се покажат на улицата.

А междувременно, докато ставаха тия епизоди, които ясно говореха, че когато черковните органи свирят „Боже, императора пази!“, всичко това е само изтъркана позлата и всеобщо лицемерие, полицейските участъци попълваха въпросниците със стереотипни отговори а ла Путим. Според тях всичко беше в най-добър ред, никъде

не се водеше агитация против войната, духът на населението беше римско едно а, а ентузиазмът — римско едно а-б.

— Вие не сте полицаи, а общински пъдари — казваше ротмистърът през време на обиколките си, — вместо да засилите бдителността си с хиляда процента, вие постепенно се превръщате в добитък.

След като направеше това зоологическо откритие, той добавяше: „Търкаляйте се в къщи и си мислете: «Mit ganzem Krieg kan man uns am Arsch lecken.»“^[26].

После винаги следваше изброяване на всички задължения на нещастните полицаи, доклад върху международното и вътрешно положение и заключение, че е нужно да се пипа със здрава ръка, за да се тури ред и да няма кръшкане. След като очертаеше лъчезарния лик на полицейското съвършенство, с единствената цел да се укрепи австрийската монархия, следваха заплахи, дисциплинарни дирения, премествания и псувни.

Ротмистърът бе твърдо убеден, че стои на някакъв пост, че спасява нещо и че всички тия полицаи от подчинените му полицейски участъци са мързелива паплач, егоисти, подли типове, мошеници, които разбират само от ракия, бира и вино. И понеже имаха незначителни приходи, той беше убеден, че за да могат да пиянствуват, те вземат подкупи и бавно, но сигурно разоряват Австрия. Единственият човек, на когото се доверяваше, беше подчиненият му старши полицай от околийското управление, който обаче в кръчмата редовно се изразяваше по следния начин: „Ден не минава да си нямам главоболие с тоя наш дърт глупак...“

Ротмистърът проучваше „берихта“^[27] на старшията от Путим относно Швейк. Пред него стоеше старшията Матейка и мислено пращаше по дяволите и ротмистъра, и всичките му доклади, тъй като долу в „Отава“ го чакаше компанията, с която играеше „шнопс“^[28].

— Миналия път ви казах, Матейка — проговори ротмистърът, — че най-големият идиот, когото съм срещал, е старшията от Противин, но ако съдя по тоя доклад, старшията от Путим далеч го е надминал. Та как може тоя войник, когото доведе оня негодник, пияницата-ефрейтор, и с когото се бяха заклезили като кучета, да е шпионин? Той навярно е най-обикновен дезертър. Тук старшията е струпал

такива глупости, че всяко дете от пръв поглед ще познае, че тоя идиот е бил пиан като папски прелат^[29].

— Доведете веднага войника! — заповяда той, след като разглежда още известно време рапорта от Путим. — Никога в живота си не съм виждал такъв сбор от идиотщини. А на всичкото отгоре ми праща тоя подозрителен тип с такова говедо като ефрейтора. Но тия хора малко ме познават, аз мога да обърна и другия край. Щом човек не ги кара по три пъти на ден да боядисват гащите от страх, те остават с убеждението, че могат да кълцат сол и пипер на главата му.

Ротмистърът се разприказва, че полицаите днес били отрицателно настроени към всички заповеди, че от начина, по който съставяли докладите си, веднага се виждало, че всеки старши полицай си бие шега със службата и не пропуска случай да забърка някоя каша.

Щом отгоре им обърнат внимание, че не е изключена възможността по територията да се скитат чужди разузнавачи, старшите полицаи започват да ги фабрикуват на едро и ако войната продължи още малко, ще се получи една такава лудница, че... Ротмистърът заповяда веднага да телеграфират на путимския старши на следния ден да дойде в Писек. Той щял да му избие от главата това „огромно събитие“, за което пише в началото на рапорта си.

— От кой полк избягахте? — посрещна ротмистърът Швейк.

— От никой.

Ротмистърът погледна Швейк, но по спокойното му лице прочете такова безгрижие, че попита:

— Как се сдобихте с униформа?

— Всеки войник, като го мобилизират, получава форма — отговори Швейк със спокойна усмивка, — аз служа в деветдесет и първи полк и не само че не съм избягал от него, но напротив.

Думата „напротив“ той придружи с такава интонация, че ротмистърът направи жалостива гримаса и попита:

— Как така напротив?

— Работата е много проста — повери му Швейк, — аз отивам в полка си, аз го търся, а не бягам от него. Аз нищо друго не желая, освен колкото се може по-скоро да стигна в полка. Целият съм станал вече нервен от тая работа, защото по всичко личи, че се отдалечавам от Будейовице. А помислете, там ме чака целият полк. Господин

старшията в Путим ми показа на картата, че Будейовице е на юг, а вместо това ме праща на север.

Ротмистърът махна с ръка, сякаш искаше да каже: „Той не само изпраща хората на север, но прави и още по-лоши неща.“

— Вие, значи, не можете да намерите полка си — каза той. — И бяхте тръгнали да го търсите, а?

Швейк му обясни положението. Той спомена Табор и всички места, през които бе минал на път за Будейовице: Милевско — Кветов — Враж — Малчин — Чижова — Седлец — Хораждьовице — Радомишъл — Путим — Щекно — Страконице — Волин — Дуб — Водняни — Противни — и пак Путим.

С голям ентузиазъм Швейк обрисова своята борба със съдбата. Как на всяка цена, въпреки всички пречки, е искал да стигне в Будейовице и как всичките му усилия отивали напразно.

Той говореше пламенно, а ротмистърът през това време механически чертаеше с молив върху къс хартия омагьосания кръг, от който добрият войник Швейк на път за полка не можал да излезе.

— Та това е херкулесовото постижение — каза той най-сетне, след като с удоволствие беше изслушал описанието на Швейк и уверенията му, че страшно го било яд, задето не е можал толкова време да се добере до полка си, — вие трябва да сте представлявали величествена гледка, когато сте се въртели така около Путим.

— Всичкото можеше да се разреши още тогава — забеляза Швейк, — ако не беше старшията в това нещастно гнездо. Той изобщо не ме пита за нищо, нито как се казвам, нито от кой полк съм и всичкото му се струваше някак си много чудно. Той трябваше да нареди да ме закарат в Будейовице и там в казармата вече щяха да му кажат дали съм аз тоя Швейк, който търси полка си, или съм някакъв съмнителен човек. Днес вече втори ден да съм си в полка и да изпълнявам войнишките си обязанности.

— Защо не им обърнахте внимание в Путим, че имат грешка?

— Защото видях, че е безполезно да се говори с тях. Та това още старият кръчмар Рампа от Винохради го казваше. Когато някой искаше да пие на вересия у него, той го уверяваше, че идват моменти, когато всеки от нас става глух като пън.

Ротмистърът не му мисли много. Той реши, че такова кръгово пътешествие на човек, който иска да иде в полка си, е признак на най-

дълбока човешка дегенерация. И като спази всички правила и прелести на канцеларския стил, ротмистърът предаде за написване следното:

„До уважаемото командване
на Н. В. пехотен полк № 91 в Ческе Будейовице

В приложение ви изпращаме Йозеф Швейк, според твърденията на същия пехотинец от полка ви, задържан от полицейския участък в Путим, околия Писек, тъй като въз основа на собствените му изказвания е бил заподозрян в дезертърство. Същият твърди, че пътува към гореозначения полк. Изпратеният има възнисък ръст, закръглена фигура, симетрично лице и нос, сини очи и е без особени белези. В приложение б 1 ви изпращаме сметка за разходите, направени по прехраната на гореказания, с молба сумата да бъде мината но сметка на министерството на вътрешната отбрана. Молим също така да потвърдите приемането на изпратения. В приложение в 1 ви се изпраща за потвърждение списък на полковите вещи, които бяха намерени у задържания при залавянето му.“

За Швейк пътуването с влак от Писек до Будейовице мина много бързо. Негов спътник беше един млад полицаи, новак, който не сваляше очи от Швейк и много се безпокоеше да не би Швейк да избяга. През целия път той се мъчеше да намери разрешение на трудната проблема: „Ами ако бъда принуден сега да ида по малка или по голяма нужда, какво ще направя?“

И разреши трудната проблема, като накара Швейк да му стои диван чапраз.

Из целия път от гарата до Марианските казарми в Будейовице той не откъсна поглед от Швейк и колкото пъти минеха край някой ъгъл или пресечеха кръстопът, той сякаш между другото започват да обяснява на Швейк колко „С“ патрони получават при всеки конвой. Швейк изказваше увереност, че никой полицаи няма да стреля по улицата, тъй като би могло да се случи нещастие.

Полицаят му възразяваше и така, спорейки, те стигнаха в казармата.

Там вече втори ден бе дежурен поручик Лукаш. Без да предполага нещо, той седеше в канцеларията на бюрото си. В тоя миг му доведоха Швейк.

— Господин поручик, разрешете да доложя. Ето ме пак при вас — изкозирува Швейк тържествено.

На тая сцена присъствува офицерският кандидат Котятко, който по-късно я описваше много реалистично. След рапорта на Швейк поручик Лукаш подскочил, хванал се за главата и паднал възнак върху Котятко. След като го свестили, Швейк, който през цялото време козирувал, повторил: „Господин поручик, разрешете да доложя. Ето ме пак при вас!“ И тогава поручик Лукаш, пребледнял, с разтреперана ръка взел книжата, с които бил изпратен Швейк, подписал ги, помолил всички да излязат, на полицая казал, че всичко е наред, и се затворил с Швейк в канцеларията.

Така свърши походът на Швейк към Будейовице. Положителни сме, че ако му бяха предоставили свобода на движение, той и сам щеше да стигне в Будейовице. Хвалбите на властите, че те откарали Швейк на местослуженето му, почиват на недоразумение. При неговата енергия и несломима воля за борба намесата на властите в случая имаше само характер на слагане пръти в колелата на колесницата му.

Швейк и поручик Лукаш взаимно се гледаха в очите. Очите на поручика светеха с някакъв страшен, ужасен и отчаян блясък, а Швейк го гледаше нежно и любвеобилно, сякаш беше намерил загубената си любима.

В канцеларията бе тихо като в черква. Чуваше се само как някой се разхожда във в коридора. Някакъв прилежен школьник, който поради хрема (това личеше по гласа му) беше останал в казармата, зазубряше наизуст „Как да се приемат в укрепленията членовете на императорския дом“. Чуваше се ясно: „Sobald die höchste Herrschaft in der Nähe der Festung anlag, ist das Geschütz auf allen Bastionen und Werken abzufeuern, der Platzmajor empfängt diesecke mit dem Gegen in der Hand zu Pferde, und reitet sodann vor.“^[30]

— Млъквайте най-сетне там — изрева към коридора поручикът — и се махайте но дяволите! Ако имате температура, стойте си в

помещението и лежете.

Старателният школьник се отдалечи и само от края на коридора като тихо ехо продължи да долита неговото гъгнене: „In dem Augenblicke, als der Kommandant saluriert, ist das Abfeuer des Geschützes zu wiederholen welches bei dem Absteigen der höchsten Herrschaft zum drittenmale zu geschehen hat“^[31].

Поручикът и Швейк продължаваха да се гледат мълчаливи. Най-после поручик Лукаш каза с груба ирония:

— Добре ми дошъл, Швейк, в Ческе Будейовице. Който трябва да бъде обесен, никога не се удавя. За вас издадоха вече и заповед за арестуване. Още утре ще се явите на полкови рапорт. Аз няма вече да се ядосвам с вас. Достатъчно ме изтормозихте и търпението ми се изчерпа. Не мога да разбера как съм могъл да живея толкова дълго време с такъв идиот като вас...

Той започна да ходи по канцеларията.

— Не, това е ужасно. Сега ми е чудно как не съм ви застрелял! Какво можеха да ми направят! Нищо. Щяха да ме освободят. Разбирате ли?

— Тъй вярно, господин поручик, напълно ви разбирам.

— Швейк, недейте започва пак с дивотиите си, защото сега вече наистина ще се случи нещо. Сега най-после ще ви извия врата. Вие степенувахте идиотщината си до крайност и стигнахте най-после до катастрофа.

Поручик Лукаш потри ръце:

— С вас вече е свършено, Швейк.

Той се върна към масата си, написа няколко реда на един къс хартия, извика свръзката на канцеларията и ѝ заповяда да заведе Швейк при тъмничаря, на когото да предаде бележката.

Швейк бе отведен през двора и поручикът с нескривана радост видя как тъмничарят отключи вратата с черно-жълтата табелка: „Regimentsarrest“^[32], как Швейк хлътна в тая врата и как след малко тъмничарят излезе сам оттам.

— Слава богу — гласно изрече мисълта си поручикът, — най-после!

В тъмното пространство на душегубката на Марианската казарма Швейк бе посрещнат сърдечно от един дебел школьник, който се търкаляше на сламеника. Той беше единственият арестант и скучаеше

сам вече втори ден. На въпроса на Швейк защо е попаднал тук, той отговори, че за дреболия. По-миналата нощ в пияно състояние набил погрешка един артилерийски офицер под аркадата на площада. Собствено той не го бил дори, а само свалил фуражката от главата му. Това се случило така: артилерийският офицер стоял под аркадата и чакал някоя проститутка по всяка вероятност. Обърнат бил гърбом към школьника и затова последният го оприличил на един свой познат на име Матерна Франтишек.

— И той беше такава пале — разправяше школьникът на Швейк. — Приближих се незабелязано до него, пернах му фуражката от главата и казах: „Сервус, Франци!“ А той, идиотът му с идиот, веднага изсвири на патрула, който ме отведе.

— Може — допусна школьникът — в разправията да съм му ударил някоя, но смятам, че това не променя работата, защото се касае за явна грешка. Той сам признава, че съм казал: „Сервус, Франци!“, докато неговото собствено име е Антон. Това е ясно като бял ден. Мене може да ми навреди само това, че избягах от болницата, и ако се разкрие историята с кранкенбуха^[33] ...

— Когато ме мобилизираха — продължи той, — аз преди всичко си наех квартира в града и започнах да полагам усилия да се сдобия с ревматизъм. Три пъти подред се насмуквах порядъчно и след това отивах и лягах в една шкарпа край града. Когато валеше дъжд, изувах си и обувките. Но не помогна. Тогава посред зима започнах да се къпя в Малша. Цяла седмица се къпах, но постигнах тъкмо обратните резултати. Аз, брат, така се закалих, че после издържах да лежа по цяла нощ върху снега на двора на къщата, в която живеех, а сутрин, когато хазаите ме събуждаха, краката ми бяха така топли, сякаш са били обути в топлинки от камилска вълна. Поне ангина да бях получил, а то все нищо ми нямаше. Даже и един обикновен трипер не можах да хвана. Всеки ден ходех в „Порт Артур“^[34], някои от колегите бяха получили вече възпаление на мъдете, започнаха да прилагат по отношение на тях дори и оперативно лечение, а аз все си оставах имунен! Марко Тотев, приятелю, по най-нехристиянски начин. Но най-сетне в „При розата“ аз се запознах с един инвалид от Хлубока. Той ме покани да го посетя някоя неделя. Още на другия ден краката ми щели да отекаят като диречи. Той имащо игла и спринцовка и наистина, след като го посетих, аз едва се довлякох в къщи. Не ме измами тая златна

душа. Най-последно бях се сдобил с мечтания мускулен ревматизъм. Веднага в болницата — и всичко беше наред. А след това щастие ми се усмихна още веднъж. В Будейовице преместиха баджанак ми доктор Масак от Жижков и на него трябва да благодаря, защото останах толкова дълго в болницата. Той щеше да ме освободи и съвсем, но аз провалих всичко с този нещастен кранкенбух! Идеята ми беше добра, знаменита. Набавих си един голям тефтер, залепих му етикет, на който написах художествено: „Krankenbuch des 91 Red.“^[35]. Графите и всичко останало беше наред. Записвах там фиктивни имена, температури, различни болести и всеки ден следобед, след визитация, най-нахално с книгата под ръка излизах в града. На вратата стояха хора от опълчението, така че и от тази страна бях напълно сигурен. Показа книгата, а те на всичко отгоре ми и козируват. След това отивах у един познат чиновник в данъчното управление, там се преобличах цивилен и отивах в кръчмата, където компания от добри познати водехме различни родоизменнически разговори. После станах толкова нахален, че вече не се и преобличах цивилен и ходех униформен по кръчмите и града. На леглото си в болницата се връщах чак на разсъмване, а когато се случваше нощем да ме спре патрул, аз показвах кранкенбуха на деветдесет и първи полк и никой не ме питаше за нищо повече. На входа на болницата отново показвах мълком книгата и винаги успявах по някакъв начин да се добера на леглото си. Нахалството ми порасна до такава степен, че аз вече взех да си въобразявам, че никой нищо не може да ми направи и така най-последно се стигна до съдбоносната грешка оная нощ под аркадата на площада. Грешка, приятелю, която по безспорен начин доказва правотата на пословицата: „Веднъж със стомна за вода, два пъти със стомна за вода, докато се счупи...“ Главозамайването предхожда падението. Всичко си остава суета. Икар изгори крилете си. Човек би искал да бъде гигант, брат — а е нищо и никакво лайно. Никога да не вярваш на случая, да си удряш плесници сутрин и вечер и да си повтаряш, че предпазливостта никога не е излишна, че много арно не е на арно. След вакханалии и оргии винаги настъпва морален махмурлук. Това е природен закон, мили ми приятелю. Като си помислих, че провалих освобождаването си от служба, че можех да бъда *felddienstunfähig*^[36]. Да имаш такава протекция и да... Можех да се търкалям в някоя канцелария в щаба на допълващия полк, но моята непредпазливост ми счупи главата.

Школникът завърши изповедта си тържествено:

— Дойде ред и на Картаген, от Ниниве, мили приятелю, останаха развалини, но горе главата! Нека не си мислят, че като ме пратят на фронта, аз ще дам поне един изстрел. Полкови рапорт! Изключване от Школата! Да живее Н. В. кретенизмът! Притрябвало ми е да им кисна в Школата и да държа изпити. Кадет, фелдфебел-школник, подпоручик, поручик. Да им пикая на чиновете: Offiziersschule, Behandlung jener Schüler derselben, welche einen Jahrgang reportieren müssen!^[37] Просто да се побъркаш. Пушката на лявото рамо ли се носи или на дясното? Кандидат-подофицерът колко нашивки има? Evidenzhaltung der Militärreservemänner^[38]!

— Дявол да го вземе, няма какво да пушим, брат! Искате ли да ви науча да плюете по тавана? Ето погледнете, това се прави така. Мислете при това за нещо хубаво и вашето желание ще се сбъдне. Ако обичате да пиете бира, мога да ви препоръчам отличната вода ей там в каната. Ако сте гладен и искате да похапнете хубаво, препоръчвам ви „Гражданска беседа“. Мога да ви препоръчам също така, ако ви е скучно, да пицете стихове. Тук успях да съчиня вече цяла епопея:

*Дома ли си е тъмничаря? Момко, спи спокоен той.
Тук център е на тежестта в войната, докато не
свири се отбой,
че всичко е загубено на фронта.
И за да бъде сигурен от източни номади,
строи си той от нари барикади.
Тез слова да каже той ще зине,
делото си щом завърши със „ура“:
„Австрия, не ще тя да загине!
Слава на родината и императора!“^[39]*

— Виждате ли, приятелю — продължи дебелият школник, — пък някои разправят, че уважението към нашата мила монархия сред народа намалявало. Затворникът, който няма какво да пуши и когото чака полкови рапорт, дава най-блестящ пример на привързаност към трона. В песните си той възпява своята родина, заплашена от всички

страни с пердах. Лишен е от свобода, но от устата му текат стихове на непоколебима преданост. Моритури те салутант, цезар! Тези, които ще умрат, те поздравяват, императоре! Но тъмничарят е вагабонтин. Голяма пасмина са твоите служители. Завчера му дадох пет крони да ми купи цигари, а той, мизерникът, ми казва тая сутрин, че тук било забранено да се пуши, че щял да си има разправии заради мене, а петте крони щял да ми върне, когато му требват заплата. Да, приятелю, днес аз вече не вярвам на никого. Най-хубавите принципи са потъпкани. Да ограбваш затворниците, представете си! И на всичкото отгоре тоя тип по цял ден си пее: „Wo man singt, da legt dich sicher nieder, böse Leute haben keine Lieder!“^[40]. Нехранимайко, уличник, вагабонтин, предател!

Сега на свой ред школьникът попита Швейк в какво се състои вината му.

— Полка сте търсили, а? — каза той. — Хубава екскурзия сте направили. Табор, Милевско, Кветов, Враж, Малчин, Чижова, Седлец, Хораждьовице, Радомишъл, Путим, Щекно, Страконице, Волин, Дуб, Водняни, Противин, Путим, Писек, Будейовице. Трънлив път. И вие, значи, утре сте на полкови рапорт? Братко мой, на лобното място ние пак ще се срещнем. Нашият полковник Шрьодер пак ще се зарадва. Нямате представа как му действуват полковите афери. В такива случай той винаги започва да снове из двора като побъркан пес и плези език като стара кранта.

А пък да чуете приказките, напомнанията му! През цялото време пръска слюнки наоколо си като някоя лигава камила. И приказките му нямат свършване. Всеки миг очаквате да настъпи някаква катастрофа, най-малко-то да се съборят Марианските казарми. Познавам го много добре, защото съм присъствувал вече на такъв полкови рапорт. Постъпих в казармата с ботуши и цилиндър на главата и понеже шивачът не беше довършил навреме формата ми, излязох на плаца заедно с останалите школници и така, както си бях с ботуши и цилиндър, се наредих и марширувах с другите на левия фланг. Полковият командир Шрьодер препусна с коня към мене и малко остана да ме повали. „Donnerwetter!“^[41] — изрева той така, че трябва да се е чуло чак на Шумава. — Was machen Sie heir, Sie Zivilist?^[42]“. Отговорих му най-възпитано, че съм школьник и наред с останалите школници участвувам в учението. Трябваше да го видите. Дърдори половин час и едва тогава забеляза, че козирувам с цилиндър на глава.

Тогава той извика да му се представя следния ден на полкови рапорт, пришпори коня си и от яд го подкара бог знае накъде като ездач от някое диво племе, после пак довтаса и отново рева, беснува, би се в гърдите и заповяда мигновено да ме отстранят от плаца, да ме изпратят в ареста. На полковия рапорт той ми друсна четиринайсет дена под оръжие, заповяда да ме облекат в едни невъзможни дрипи от склада и ме заплаши, че ще ми скъса образовките.

„Школникът — говореше на всеуслишание глупостите си тоя простак полкови командир — е нещо възвишено, той е ембрион на славата, начална степен във военната йерархия, школниците са герои. Школникът Волгат, след като издържа обичайния изпит, бе произведен кандидат-подофицер и отиде доброволец на фронта. Там той плени петнадесет вражи войници и като ги предаваше в щаба, бе разкъсан от снаряд. Пет минути по-късно дойде заповед за произвеждането му в чин фелдфебел-школник. И вас може да ви очаква такава блестящо бъдеще, авансиране в службата, отличия, и вашето име би могло да бъде записано в златната книга на полка.“

Школникът плю:

— Виждате ли, приятелю, и такива говеда се раждат под слънцето. Да им плюя на всичките школнишки отличия и на всичките привилегии: „Вие, школникът, сте говедо.“ Колко хубаво звучи: „*Вие сте говедо*“, а не просташкото: „*Ти си говедо*“. А след смъртта си ще получите сигнум лаудис^[43] или голям сребърен медал. На Н. В. доставчици на трупове със звездички и без звездички. Колко пощастлив е всеки вол. Направо го заколват в кланицата и не го мъкнат предварително по учения и стрелби.

Дебелият школник се търколи на другия сламеник и продължи:

— Едно е сигурно. Всичко това един ден ще изгърми, така не може да продължи вечно. Опитайте се да помпате със слава някоя свиня, ще видите, че в края на краищата рано или късно тя неизбежно ще експлодира. Ако ме изпратят на фронта, ще взема да напиша на вагона:

*И вместо с тор ще бъде фронта цял
с човешки крайници от нас осян —
Acht Pferde, oder achtundvierzig Mann.*^[44]

Вратата се отвори и влезе тъмничарят, който им донесе четвърт дажба войнишки хляб и прясна вода.

Без да става от сламеника, школникът се обърна към тъмничаря със следните слова:

— Колко възвишено и красиво е, че посещавате затворниците, о света Агнесо на деветдесет и първи полк! Добре дошъл, ангеле на благотворителността, твоето сърце е преизпълнено със състрадание. Ръцете ти са обременени с кошници най-различни ястия и пития и ти идеш да намалиш нашата горест. Никога не ще забравим благодеянията ти. Ти си лъчезарно видение в нашия мрачен затвор.

— Ще ви видим шегите утре на полковия рапорт — измърмори тъмничарят.

— Само недей съска, пор такъв — отговори му от нара школникът, — кажи ми по-добре, какво ще направиш, ако трябва да затвориш десет школника? Недей гледа толкова глупаво, ключарю на Марианските казарми. Ще затвориш двайсет, а десет ще пуснеш, съсел такъв. Ех, боже мой, да бях министър на войната, ти тогава щеше да разбереш как се служба служи! Знаеш ли теоремата, че ъгълът на падането е равен на ъгъла на отражението! Само за едно нещо те моля: посочи, дай ми опорна точка някъде във вселената и ще вдигна цялата земя заедно с тебе, будала с будала!

Тъмничарят опули очи, потрепера и тръшна вратата подире си.

— Взаимоспомагателно дружество за премахване на тъмничарите — каза школникът, разделяйки справедливо дажбата хляб на две части, — според параграф шестнайсети от военния правилник затворниците в казармите до произнасяне на присъдата трябва да получават редовна дажба, ала тук законът прериен важи, силен ли си, твойто право сал тежи.

Те седяха на нара и гризяха войнишкия хляб.

— При тъмничаря най-добре личи — продължи размишленията си школникът — доколко войната озверява хората. Положително и нашият тъмничар, преди да постъпи на военна служба, е бил млад човек с идеали, русокос херувим, нежен и отзивчив към всекиго, защитник на нещастните, страната на които е вземал винаги при сбиване за моми по сборовете в своя роден край. Няма съмнение, че всички са го уважавали, но днес... Боже мой, с какво удоволствие бих го ударил през устата, бих му очукал главата о нара, бих го хвърлил

надолу с главата в нужника. И това, приятелю, е доказателство за абсолютното озверяване на мисълта при изпълнение на военния занаят.

Школникът запя:

*Страх от дявола не знаеше,
ала срещна тя веднъж артилерист...*

— Мили приятелю — продължи той изложението си, — ако разгледаме всичко това в мащабите на нашата мила монархия, стигаме до неизбежното заключение, че положението ѝ не се отличава много от хала на Пушкиновия вуйчо. С оглед на това, че вуйчо му е бил с единия си крак в гроба, Пушкин писал, че не оставало нищо друго освен:

*Да въздиша и се моли в туй време
дяволът кога ли ще го вземе!*

Отново се чу как ключът изтрака в ключалката и тъмничарят запали газената лампа в коридора.

— Светъл лъч в мрака! — извика школникът. — Просветата прониква в армията! Лека нощ, господин тъмничарю, поздравете всички началства и приятни сънища. Нека ви се присъни, да речем, че сте ми върнали вече петте крони, които ви дадох, за да ми купите цигари, и които вие пропихте за мое здраве. Спете спокойно, чудовище!

Те чува как тъмничарят изръмжа нещо за утрешния полкови рапорт.

— Отново сами — каза школникът, — сега аз ще посветя последните си мигове преди спането на доклад и лекция на тема: Как с всеки изминат ден се разширяват зоологическите познания на различните подофицерски и офицерски чинове във войската. За да се изфабрикува нов военен жив материал — военносъзнателни хапки за оръдейните дула, необходими са сериозни проучвания по естествена

история или книги като: „Източници за стопанско благосъстояние“, издадена от Кочи, където на всяка страница се срещат думите: говедо, прасе, свиня. В последно време обаче виждаме, че нашите напредничави военни среди въвеждат нова терминология за новаците. В единадесета рота кандидат-подофицерът Алтхоф употребява думите: енгадинска коза. Ефрейторът Мюлер, немски учител от Кашперските планини, нарича новобранците чешки порове, фелдфебелът Зондернумер ги нарича волски жаби, йоркширски диви свини и обещава да ги препарира. Той върши това с такава вещина, сякаш произлиза от семейство на препаратори. Всички началства се стремят да внедрят у подчинените си любов към родината чрез особени помощни средства, като реване и танцуване около новобранците, бойни викове, които напомнят за африканските диваци в момент, когато са се накарнали да одерат невинна антилопа или да пекат бут от мисионер, приготвен за изяждане. Всичко това, разбира се, не се отнася за немците. Ако уредникът Зондернумер спомене нещо за „бандата от смукачи“, веднага добавя die tschechische^[45], за да не се обидят немците и да не помислят, че се отнася за тях. При това всичките чиновници от единадесета рота пулят очи също като онова бедно куче, което от лакомия глътнало сунгер, натопен в масло, и после не могло да го повърне. Веднъж аз чух един разговор на отборника Мюлер с кандидат-подофицера Алтхоф относно по-нататъшния начин на процедуриране при обучаване на опълчението. В този разговор особено изпъкнаха думите като: „Ein paar Ohrfeigen“^[46]. Първоначално аз помислих, че се е случило нещо помежду им, че немското единство е започнало да се руши, но се излъгах, чиста работа. Ставаше дума наистина само за войниците.

„Когато една такава чешка свиня — мъдро съветваше кандидат-подофицерът Алтхоф — дори и след като е изпълнила трийсет пъти «легни», не се е научила да стои изправена като свещ, не е достатъчно само да ѝ удариш няколко през устата. Ръгни я тогава с юмрук в корема, а с другата ръка ѝ нахлузи шапката до ушите и кажи: «Кръгом!», а като се обърне, ритни я в задника и ще видиш как работата ще тръгне и как има да се смее офицерският кандидат Дауерлинг.“

— Сега, приятелю, трябва да ви кажа нещо за Дауерлинг — продължи школьникът, — за него новобранците от единадесета рота

говорят така, че винаги ме карат да си спомням разказите на самотната бабичка от крайграничната мексиканска ферма за легендарния мексикански бандит. Дауерлинг се ползува с името на човекоядец, антропофаг от австралийско племе, който изяжда диваците от другите племена, когато му паднат в ръцете. Жизненият му път е бляскав. Наскоро след неговото раждане дойката му паднала заедно с него и малкият Конрад Дауерлинг се ударил в главичката. И днес още на главата му личи такава вдлъбнатина, сякаш някаква комета се е блъснала в Северния полюс. Тогава всички се усъмнили дали ще излезе нещо от него, ако преживее сътресението на мозъка. Само баща му, полковникът, не губел надежда и твърдял, че това никак не може да му попречи, тъй като — а това се разбирало от само себе си — младият Дауерлинг, след като пораснел, щял да се посвети на военна кариера. Младият Дауерлинг след страхотна борба с четирите класа на долния курс на реалката, която завършил като частен ученик, при което накарал първия си домашен учител преждевременно да се поболее и пощурее, а втория да скочи от отчаяние от кулата на „Свети Стефан“^[47] във Виена, постъпил в Хайнбургското военно училище. Във военните училища никога не се е отдавало значение на общата култура, тъй като тя в повечето случаи се явява излишна за австрийските действащи офицери. За тях военният идеал винаги се е състоял единствено в игра на войничета. Културата облагородява душата, а това съвсем не е нужно в казармата. Колкото офицерството е по-грубо, толкова по-добре.

Кадетът Дауерлинг не могъл да се прояви във военното училище дори по ония предмети, които всеки горе-долу овладявал. И във военното училище продължавали да се проявяват последиците от обстоятелството, че Дауерлинг като дете си бил ударил главичката.

Отговорите, които давал на изпитите, ясно говорели за това нещастие. Те се отличавали с такава глупост и заплетеност, че били смятани направо за класически. Преподавателите от военното училище не го наричали иначе освен „unser braver Trottel“^[48]! Глупостта му била така поразителна, че съществувала голяма надежда след няколко десетилетия да попадне в Терезианската военна академия или в министерството на войната.

Когато избухна войната и всички млади кадетчета бяха произведени офицерски кандидати, в списъка на произведените в

Хайнбург бил включен и Конрад Дауерлинг. Така той попаднал в деветдесет и първи полк.

Школникът си отдъхна и продължи по-нататък:

— Като издание на министерството на войната излязла книгата „Drill oder Erziehung“^[49], от която Дауерлинг научил, че войниците трябва да бъдат държани в ужас. Успехът на обучението зависел от степента на ужаса. И в тая работа той винаги постигал успех. Войниците, за да не слушат крясъците му, се пишли болни по цели взводове, това обаче не се увенчавало с успех. Който се пишел болен, получавал три дни „verschärft“^[50]. Впрочем знаете ли вие какво значи това „фершерфт“? Цял ден ви разкарват по плаца, а през нощта ви затварят в ареста. Така се стигнало дотам, че в ротата на Дауерлинг нямало болни. „Болните“ лежали в дупката. На плаца Дауерлинг все още спазва оня непринуден казармен тон, който започва с думата „свиня“ и завършва със странната зоологическа загадка „свинско куче“. При това той е много либерален. Предоставя на войниците си свобода на избор. Казва: „Какво искаш, слоне, да ти ударя няколко в носа или три дена «фершерфт»?“ Ако някой избере „фершерфт“, все пак получава преди това два пестника в носа, а освен това Дауерлинг му дава следното обяснение: „Ей, че си страхливец, страх те е за зурлата ги, ами какво ще правиш после, когато започне да стреля тежката артилерия?“

Веднъж, като разби окото на един новобранец, той се изрази така: „Pah, was für Geschichten mit einem kerl, er muss so wie so krepieren“^[51]. Същото казваше и фелдмаршал Конрад фон Хьоцендорф^[52]. „Die Soldaten müssen so wie so krepieren“^[53].

Любимо и ефикасно възпитателно средство на Дауерлинг е следното: свиква войниците чехи и им изнася лекция, в която говори за военните цели на Австрия, като им обяснява и общите методи за военно възпитание: от белезиците до бесилото и разстрела. В началото на зимата, преди да постъпя в болницата, провеждахме ученията си на плаца в съседство с единадесета рота. И щом дадяха почивка, Дауерлинг се обръщаше с реч към новобранците чехи.

„Аз зная — започваше той, — че сте негодници и че от главите ви трябва да се избие всяка налудничавост. С чешкия си език няма да стигнете даже под бесилото. Най-висшият ни командир също е немец. Чувате ли? Himmellaudan, nieder!“^[54]

Всичко живо ляга и както лежат на земята, Дауерлинг се разхожда пред тях и ораторствува:

— „Nieder“ ще си остане „nieder“ дори и да изгниете в калта. „Nieder“ е съществувало даже и в древния Рим. Още тогава всички мъже от седемнайсет до шейсетгодишна възраст са били свиквани във войската и са служели по трийсет години по бойните полета, а не са се търкаляли като свине в казармите. Още тогава е съществувал единен военен език и единно командване. Много интересно е да се знае как биха погледнали господата римските офицери, ако войниците им заговореха *etrurisch*^[55]. Така и аз искам всички да отговаряте на немски, а не на вашата патагонщина. Виждате ли колко хубаво е да се лежи в калта, а сега представете си, че на някой от вас му омръзнела лежи и стане. Какво ще направя аз? Ще му разчекна устата до ушите, защото това е нарушение на чинопочитанието, неподчинение, бунт, провинение срещу задълженията на редовния войник, нарушение на уставите и дисциплината, пренебрегване на служебните предписания изобщо, от което следва, че такъв тип го чака въжето и *Verwirkung des Anspruches auf die Achtung der Standesgenossen*^[56].

Школникът замълча и след малко пак продължи. През време на почивката очевидно той мислено си беше набелязал плана, по който да разгърне описанието на обстановката в казармата.

— Това се случи през времето на капитан Адамичка, а той беше съвършено апатичен човек. В канцеларията си обикновено гледаше в празното пространство, сякаш беше кротък луд, а изражението му беше такова, като че ли искаше да каже: „Изяжте ме, мухи!“ А на батальонен рапорт само един бог знаеше какво си мислеше. Веднъж на батальонен рапорт един войник от единадесета рота поиска разрешение да се оплаче от офицерския кандидат Дауерлинг, който предния ден на улицата го нарекъл чешка свиня. Като цивилен войникът беше книговец, национално осъзнат работник.

„Такава е, значи, работата? — тихо казал капитан Адамичка, тъй като той винаги говореше тихо. — Това, значи, ви казал той снощи на улицата? Трябва да се установи дали сте имали разрешение да излезете от казармата.“ След известно време капитан Адамичка заповядал да извикат подателя на оплакването.

— Установи се — рекъл той пак тихо, — че тоя ден ви е била разрешена отпуската до десет часа вечерта. И затова няма да бъдете

наказан. Abtreten!^[57]

За същия капитан Адамичка след това разправяха, че имал чувство за справедливост и затова го изпратиха на фронта. На негово място дойде капитан Венцел. А той, колкото се отнася до националистическите разправии, беше истинско дяволско изчадие. В негово лице офицерският кандидат Дауерлинг си намери майстора. Капитан Венцел е женен за чехкиня и изпитва най-голям ужас от националистическите спорове. Преди години, когато служел като капитан в Кутна гора, в един хотел той наругал в пияно състояние оберкелнера и го нарекъл чешка сволоч. Обръщам внимание, че в обществото капитан Венцел говори изключително чешки, както и у дома си, и че синовете му се учат на чешки език. Но казана дума — хвърлен камък. Местният вестник напечатал това, а един депутат във Виенския парламент подал интерпелация за държането на капитан Венцел в хотела. Венцел по този случай имал големи неприятности, тъй като това съвпадало с предстоящото гласуване на военния бюджет и пияният капитан Венцел от Кутна гора със своето държане само усложнил положението.

По-късно капитан Венцел научил, че цялата тая попара му била надробена от подофицер-школника Зитко, който изпратил съобщението във вестника. Между него и капитан Венцел се били установили отношения на вражда още от времето, когато Зитко в една компания в присъствието на капитан Венцел се впуснал да разсъждава за величието на природата и нищожеството на човека. Според него достатъчно било да се погледне божията природа, да се съзерцава как облаците покриват хоризонта, как на кръгозора се извишават планините, как водопадът реве в гората и как птиците пеят.

„Достатъчно е — рекъл подофицер-школникът Зитко — да се замислим върху това, какво представлява който и да било капитан в сравнение с природата. Същата нула, както и всеки подофицер-школник.“

Понеже военните господа тогава били напоркани, капитан Венцел поискал да набие философа Зитко като добиче. Враждата им се засилила и капитанът започнал да тормози Зитко при всеки удобен случай, още повече, че казаното от подофицер-школника Зитко станало пословично.

„Какво представлява капитан Венцел в сравнение с величествената природа?“ — това станало известно из цяла Кутна гора.

„Аз ще го накарам да си тегли куршума, тоя негодник“ — казал капитан Венцел, но Зитко се уволнил и продължил да следва философия. Оттогава датира и свирепата ненавист на капитан Венцел към младите офицери. Даже и поручикът никога не е сигурен, че върху него няма да се излее гневът на развилнелия се и разсвирепял капитан, да не говорим за фелдфебел-школниците и офицерските кандидати.

„Ще ги стрия като дървеници!“ — обичаше да се изразява капитан Венцел и горко на оня офицерски кандидат, който за някаква дреболия би изкарал някого на батальонен рапорт. Достатъчно основание за това капитан Венцел виждаше само в голямото и ужасно провинение като заспиване на пост край барутен погреб или пък в нещо още по-ужасно: когато например някой войник нощем се прехвърля през високия зид на Марианските казарми и заспи горе на стената или пък остави нощем да го хване опълченски или артилерийски патрул, с една дума, когато извърши такива ужасни неща, с които излага полка.

„Боже господи, Исусе Христе! — чух го веднъж да вдига патардия по коридора. — Тоя мъж за трети път го хваща патрул на опълченците. Веднага в тюрмата това животно! Тоя тип трябва да напусне полка, да го изпратят някъде в обоза, да рине тор. И дори не се е сбил с тях! Това не са войници, а метачи! Ще му дадете да плюска чак други ден, вземете му сламеника и в карцера, и никаква покривка на тая мърша!“

Сега представете си, приятелю, че веднага след идването му тук смахнатият офицерски кандидат Дауерлинг подгони едното на батальонен рапорт, задето умишлено не го бил поздравил в неделя, когато Дауерлинг и някаква госпожичка минавали с файтон през площада! Тогава, както разправяха началствата, на батальонния рапорт настъпило истинско второ пришествие. Фелдфебелът от дружинната канцелария избягал с книгата чак в коридора, а капитан Венцел продължавал да реве към Дауерлинг:

„Аз ви забранявам, Himmeldonnerwetter^[58], аз изрично ви забранявам! Знаете ли, господин офицерски кандидат, какво е това рапорт? батальонният рапорт не е никакъв Schweinfest^[59]! Как е можел

да ви види, когато сте препускали по площада? Сам вие не сте ли ги учили, че чест се отдава на чиновете, които срещаме, а това не значи, че войникът трябва да се върти като врана, за да открие господин офицерския кандидат, който препуска с файтон през площада. Мълчете, моля ви се! батальонният рапорт е извънредно сериозно нещо. Щом войникът уверява, че не ви е видял, понеже тъкмо в този миг е отдавал чест, обърнат към мене, разбирате ли, към майор Венцел, и не е могъл отзад да види файтона, който ви е возел, мисля, че това може да се приеме за вярно. Друг път, моля, да не ме безпокоите с такива дреболии.“

От тоя момент Дауерлинг се измени.

Школникът се прозина:

— Трябва да поспим преди полковия рапорт. Искрах само отчасти да ви запозная с порядките в полка. Полковник Шрьодер не обича капитан Венцел, той изобщо е интересен чешит. За капитан Загнер, под чието разпореждане е Школата за запасни офицери, полковник Шрьодер е истински войник, въпреки че полковникът от нищо не се бои толкова, колкото от това, че може да се наложи да отиде на фронта. Загнер е голяма лисица и също като Шрьодер не обича запасните офицери. Нарича ги цивилни лай-нари. На школниците гледа като на диви зверове, които трябва да бъдат превърнати във военни машини, да им се пришият нашивки и да се пратят на фронта, за да бъдат избити вместо благородните действащи офицери, които трябва да бъдат запазени за разплод.

— Изобщо — каза школникът, като се покри с одеялото — всичко в армията смърди на гнило. Сащисаните маси още не са се опомнили. С опулени очи те вървят напред и се оставят да бъдат накълцани на кайма, а накрая, когато ги улучи куршумът, прошепват само: „Майко...“ Герои не съществуват, съществува само кланичен добитък и касапи в генералните щабове. Но накрая всичко това ще се разбунтува и ще се забърка една каша, не ти е работа! Да живее войската! Лека нощ!

Школникът утихна, но след малко започна да се върти под одеялото си и попита:

— Спите ли, приятелю?

— Не спя — отговаря Швейк от другия нар, — мисля.

— За какво мислите, приятелю?

— Мисля за големия сребърен медал за храброст, който получи един дърводелец, някой си Мличко от улица Ваврова в Краловске Винохради, задето пръв от полка загубил крака си още в началото на войната. Той получи изкуствен крак и навсякъде започна да се перчи с медала си. Перчеше се и с това, че изобщо е първият и най-първият инвалид от полка през тая война. Веднъж той дойде в кръчмата „Аполо“ на Винохради и там влезе в спор с касапите от кланицата. Накрая те откъснаха изкуствения му крак и го цапардосаха с него по главата. Тоя, който му откъсна крака, не знаеше, че е изкуствен, и припадна от уплаха. В участъка отново му прикачили крака, но оттогава Мличко намрази големия си сребърен медал за храброст и отиде да го предаде в заложната къща, но там го задържали заедно с медала. След това той си има разни неприятности и някакъв си там почетен съд за военноинвалиди го осъди да му бъде отнет сребърният медал и изкуственият крак.

— Как така?

— Много просто. Един ден при него дошла някаква комисия и му съобщила, че не е достоен да носи изкуствен крак. Откачили го и си го отнесли.

— Или — продължи Швейк — много смешно е също така, когато близките на някой паднал на фронта неочаквано получат такъв медал с писмо, в което се казва, че медалът им се дава временно, за да си го окачат някъде на видно място. На улица Божетех във Вишеhrad един разярен баща, който помислил, че властите си правят майтап с него, окачил медала в нужника, който ползувал общо с някакъв си полицай. Полицаят го наклеветил за родоизменничество и нещастникът здравата си изпатил.

— От това следва — каза школьникът, — че всичко е суета. Във Виена сега издадоха „Записки на един школьник“, където могат да се прочетат следните стихове в чешки превод:

*Живял е нявга школьник млад и храбър,
но паднал той за скъпа родина и цар
и пример дал на целия той набор
какъв на родината си принася дар.
И ето возят на лафет трупа му,*

*гърди му с орден украсил е капитан,
летят молитви тихи към небето тамо,
зер за родината си жертвувал се е сам.*

— Струва ми се — каза школьникът след кратка пауза, — че войнишкият ни дух е започнал да упада, затова предлагам, мили приятелю, в нощната тъмнина и в тишината на нашия затвор да попеем за топчията Ябурек. Това ще укрепи бойния ни дух. Но ние трябва така да режем, че да се чува по цялата казарма. Затова предлагам да застанем до вратата.

След малко от затвора се понесе такъв рев, че дори прозорците в коридора задрънчаха:

*...Край топа той стоеше
и все го пълне-пълне...
Край топа той стоеше
и все го пълнеше.
Долятя един снаряд без глас,
двете му ръце откъсна в час.
А той спокойно си стоеше
и все го пълне-пълне...
Край топа той стоеше
и все го пълнеше...*

На двора се чува стъпки и гласове.

— Това е тъмничарят — каза школьникът, — с него е подпоручик Пеликан, който днес е дежурен. Той е запасен офицер, мой познат от „Чешка беседа“, като цивилен е математик в едно осигурително дружество. От него ще вземем цигари. Да продължим да режем.

И пак се разнесе:

Край топа той стоеше...

Когато вратата се отвори, тъмничарят, очевидно разтревожен поради присъствието на дежурния офицер, се нахвърли остро:

— Тук не е никаква менажерия!

— Пардон — отговори школьникът, — тук е клон от Рудолфинума^[60], даваме концерт в полза на затворените. Тъкмо завършихме първия номер от програмата: Военна симфония.

— Оставете тия работи — строго, колкото за лице, рече подпоручик Пеликан. — Известно ви е, доколкото зная, че в девет часа трябва да сте си легнали и след тоя час не бива да се вдига шум. Концертният ви номер се чува чак на площада.

— Господин подпоручик, разрешете да доложа. Ние не можахме да се подготвим както трябва и затова, ако има някаква дисхармония...

— Всяка вечер ги нрави тия работи — опита се тъмничарят да насъска подпоручика срещу своя враг — и изобщо се държи страшно неинтелигентно.

— Господин подпоручик — каза школьникът, — ако е възможно, бих искал да поговоря с вас на четири очи. Нека тъмничарят почака зад вратата.

След като това стана, школьникът фамилиарно се обърна към подпоручика:

— Хайде, Франто, изтърси цигари. Спортни, а? Та ти като подпоручик нямаш ли нещо по-така? Засега благодаря. Дай и кибрит.

— Спортни — презрително каза школьникът, след като подпоручикът си излезе, — и в беда човек трябва да бъде на висотата на положението си. Запалете, приятелю, за лека нощ. Утре ни чака последният съд.

Преди да заспи, школьникът не пропусна да изпее:

*Хълми и долини, и скали високи мои са приятели,
нигга няма да се върне, мила моя, туй, то сме
обичали.*

Описвайки полковник Шрьодер като чудовище, школьникът беше сгрешил, тъй като полковникът отчасти притежаваше и усет за справедливост, което ясно проличаваше след нощите, прекарани от него в хотела в кръга на приятна компания. Ами когато се случеше да не остане доволен от прекараната нощ?

Докато школникът произнасяше унищожителната си критика на казармените порядки, полковник Шрьодер седеше в хотела сред компания от офицери и слушаше разказа на поручик Кречман, който се беше върнал от Сърбия с пострадал крак (беше го мушнала крава), как наблюдавал от щаба, към който бил причислен, една атака на сръбските позиции.

— Да, ето че изхвъркнаха от окопите. По цялото протежение от два километра те лазят през телените прегради и се хвърлят срещу противника. Ръчни бомби на колана, маски, пушки през рамо, готови за стрелба, готови за удар. Пищят куршуми. Пада един войник, който тъкмо е изскочил от окопа, пада втори върху насипа, трети пада няколко крачки по-нататък, но телата на другарите им са се устремили напред с „ура“, все напред в дима и праха. А противникът стреля от всички страни, от окопите, от гранатните ями и се мери по нас с картечници. Пак падат войници. Едно отделение иска да плени лека картечница. Падат, но другарите им са вече напред. „Ура-а-а!“ Пада един офицер. Не се чуват вече пушките па пехотата. Готви се нещо ужасно. Пак пада цяло отделение и се чуват неприятелските леки картечници: рататататата... Пада... Аз, прощавайте, не мога повече, аз съм пиян...

И офицерът с пострадалия крак млъква и остава тъпо да седи на стола си. Полковник Шрьодер снизходително се усмихва и слуша как отсреща капитан Спиро удря с юмрук по масата, сякаш се кара с някого, и повтаря нещо, което няма никакъв смисъл. Никак не може да се разбере какво означават думите му, какво иска да каже.

— Помислете хубаво, моля. В австрийската армия имаме опълченци-улани^[61], австрийско опълчение, босненски стрелци, австрийски стрелци, австрийски пехотинци, унгарски пехотинци, тиролски императорски стрелци, босненски пехотинци, унгарски пеши хонведи^[62], унгарски хусари^[63], опълченци-хусари, конни стрелци, драгуни^[64], улани, артилериисти, обоз, сапъори^[65], санитарии, моряци. Разбирате ли? А Белгия? Първият и вторият призив образуват оперативната част на армията, третият изпълнява различни служби в тила на армията...

Капитан Спиро удари с юмрук по масата:

— Опълчението играе роля в мирно време.

Един млад офицер с голямо усърдие се стараяше да убеди полковника във войнишката си твърдост и с висок глас увещаваеше съседа си:

— Туберкулозните трябва да се изпращат на фронта, положението им там се подобрява и после по-добре е да бъдат убивани болните, отколкото здравите.

Полковникът се усмихваше, изведнъж обаче той се навъси и като се обърна към капитан Венцел, каза:

— Чудно защо ни избягва поручик Лукаш. Откакто е пристигнал, не е дошъл поне веднъж между нас.

— Той съчинява стихотворения — насмешливо се обади капитан Загнер, — едва пристигна и успя да се влюби в госпожа инженер Щрайтер, с която се срещнал в театъра.

Полковникът мрачно погледна пред себе си:

— Казват, че знаел много шлагери?

— Още във военното училище той ни пееше шлагери — отговори капитан Загнер, — а да видите какви анекдоти знае. Но защо не идва сред нас, не ми е известно.

Полковникът тъжно поклати глава:

— Няма го вече между нас истинското другарство. По-рано, помня, всеки от офицерите се стремеше да допринесе с нещо за общото развлечение. Веднъж, помня, някой си поручик Данкел се съблече гол, легна на пода, мушна в задника си опашка от солена селда и ни представи морска сирена. Друг пък, поручик Шлайзнер, умееше да движи ушите си и да цвили като жребец, имитираше мяукане на котка и жужене на дива пчела. Помня и капитан Скоди. Той винаги когато пожелаехме, довеждаше в казиното момичета — три сестри — и правеше демонстрации. Беше ги обучил като кученца. Качваше ги на масата и те под такт започваха да се разголват пред нас. Имаше си една малка палка и, моите почитания, беше отличен диригент. Ами на кушетката, какво само не правеше той с тях на кушетката! Веднъж нареди да внесат в помещението вана с топла вода и ние един след друг трябваше да се къпем с момичетата. През това време той ни правеше снимки.

При тия спомени полковник Шрьодер блажено се усмихваше.

— А пък какви облози правехме във ваната — продължи той, като мляскаше гнусно и се въртеше на стола си. — А днес? Това

забавление ли е? Даже и куплетиста го няма никакъв. Днес младите офицери не умеят дори да пият. Няма още дванайсет часа, а на масата, както виждате, има вече пет души пияни. Едно време стояхме по два дни, седим и пием, и колкото повече пием, толкова сме по-трезви, въпреки че непрекъснато наливаме в гърлата си бира, вино, ликьори. Няма го днес истинския военен дух. Дявол знае каква е причината за това. Никакво остроумие, само едни такива дрънканици без край. Послушайте само какво говорят за Америка там на долния край на масата.

От другия край на масата се чуваше някакъв сериозен глас: „Америка не може да влезе във войната. Американците и англичаните са на нож. Америка не е подготвена за тая война.“

Полковник Шрьодер въздъхна:

— Това е то бръцолевенето на запасните офицери. Само те ни бяха кусур! Тия хора до вчера са били писарушки в някоя банка или са правели хартиени фунийки и са продавали подправки, канела и вакса за обуца, или пък са разправяли на децата в училище, че гладът прогонва вълците от горите, а днес биха искали да се сравняват с действащите офицери, от всичко да разбират и да си врат носа навсякъде. А когато имаме действащи офицери като поручик Лукаш, те пък не идват между нас.

Полковник Шрьодер се прибра кисел, а когато се събуди на другата заран, настроението му стана още по-лошо, защото, като четеше вестника си в леглото, на няколко пъти в съобщенията от фронта се натъкна на изречението, че нашите войски се оттеглили на предварително подготвени позиции. Това бяха славни дни за австрийската армия и с дните при Шабач^[66] те си приличаха като две капки вода.

Под това впечатление в десет часа сутринта полковник Шрьодер пристъпи към церемонията, която школникът може би правилно беше нарекъл второ пришествие.

Швейк и школникът стояха на плаца и чакаха полковника. Тук бяха събрани вече останалите началства, дежурният офицер, полковият адютант и фелдфебелът от полковата канцелария с досиетата на провинените, които очакваха секирата на справедливостта — полковия рапорт.

Най-после се появи и навъсеният полковник, придружен от капитан Загнер от Школата за запасни офицери. Полковникът нервно шибаше с бича конحوвете на ботушите си.

Като прие рапорта, той премина няколко пъти сред гробно мълчание край Швейк и школьника, които правеха „rechtsschaut“ или „linksschaut“^[67] според това на кой фланг се появяваше полковникът. Те вършеха това с необикновено усърдие и нямаше да бъде чудно, ако останеха с изкривени шии, тъй като разходката на полковника продължи доста дълго.

Най-после полковникът се спря пред школьника, който започна да долага:

— Школникът...

— Зная — лаконично рече полковникът, — измета на школниците. Какъв сте в цивилния си живот? Студент по класическа философия? Значи, пияница, интелигент...

— Господин капитан — извика той на Загнер, — доведете цялата Школа за запасни офицери.

— То се знае — продължи да говори той на школьника, — негова милост е студент по класическа философия, а ние трябва да си мърсим ръцете с човек като него. Kehrt euch!^[68] Така и предполагам. Шинелата смачкана до безобразие. Сякаш идвате от проститутка или пък сте се търкаляли в някой бардак. Аз ще ви разселя, момченце!

Школата за запасни офицери се появи на плаца.

— В каре! — изкомандува полковникът.

Школниците обкръжиха подсъдимите и полковника в тясно каре.

— Погледнете тоя човек — изцвили полковникът, като посочи с бича си школьника, — той пропи вашата чест на школници, от които трябва да се възпита кадър от истински офицери. Офицери, които да водят войниците си, за да жънат слава по бойните полета. А къде ще води войниците си тоя пияница? Ок кръчма в кръчма. Та той ще изпива цялата дажба ром на войниците си. Можете ли да кажете нещо за свое оправдание? Не можете. Погледнете го. Дори и за свое оправдание той не може да каже нищо, а като цивилен следва класическа философия. Наистина класически случай!

Последните думи полковникът произнесе бавно и многозначително и плю на земята:

— Класически философ, който в пияно състояние нощем сваля фуражките от главите на офицерите. Mensch!^[69] Имате късмет, че това е бил само *някакъв* си офицер от артилерията.

В последните му думи беше концентрирана цялата ненавист на деветдесет и първи пехотен полк към артилеристите в Будейовице. Тежко на артилериста, който нощем би попаднал в ръцете на патрул от полка и обратно. Враждата беше ужасна, непримирима, вендата^[70], кръвна мъст, предавана от набор на набор, съпроводвана от двете страни с традиционни истории било как пехотинците нахвърляли артилеристите във Вълтава или обратно. Как се счепкали в „Порт Артур“, „При розата“ и в многобройните други увеселителни заведения на южночешката митрополия^[71].

— Но независимо от това — продължи полковникът, — подобно нещо трябва да получи безпримерно наказание, този тип трябва да бъде изключен от Школата за запасни офицери, да бъде морално унищожен. Имаме вече достатъчно такива интелигенти в армията. Regimentskanzlei!^[72]

Фелдфебелът от полковата канцелария се приближи важно с досиетата и молива.

Беше тихо. Такава тишина настъпва в съдебната зала, когато съдят убиец и председателят на съда каже: „Чуйте присъдата!“

Тъкмо с такъв глас произнесе присъдата си и полковникът:

— Школникът Марек се осъжда: двадесет и един ден *verschärft*, а след изтичането на наказанието — в кухнята да бели картофи.

Като се обърна към школниците, полковникът заповяда да се строят. Чу се как те бързо се строят в колони по четири и си отиват. При това полковникът каза на капитан Загнер, че маршировката не му харесва и заповяда следобед да се упражнява редкият ход.

— Земята трябва да продънят, господин капитан. И още нещо. Малко остана да забравя. Кажете им, че наказвам цялата школа с пет дена под оръжие, та никога да не забравят бившия си колега, този негодник Марек.

А негодникът Марек стоеше до Швейк с доволен вид. За него работата не можеше да се нареди по-добре. Решително по-добре е да бели картофи в кухнята, да моделира кнедли и да гложди ребра, отколкото да крещи под ураганния огън на врага: *Einzelabfallen! Vajonett auf!*^[73]

След като се върна от капитан Загнер, полковник Шрьодер се спря пред Швейк и внимателно го изгледа. В тоя момент фигурата на Швейк се представяше от неговото пълно, усмихнато лице, закичено с големи уши, подаващи се изпод дълбоко нахлузената му фуражка. Цялото му същество издаваше абсолютно спокойствие и липса на съзнание за каквото и да било провинение. Очите му питаха: „Да не би да съм сторил нещо, моля ви се?“ Очите му говореха: „Крив ли съм аз, моля ви се, за това?“ Полковникът сумира наблюденията си в един въпрос, които зададе на фелдфебела от полковата канцелария:

— Идиот?

И в тоя миг полковникът видя как устата на това добродушно лице зина:

— Тъй вярно, господин полковник, идиот — отговори Швейк вместо фелдфебела.

Полковник Шрьодер кимна на адютанта и двамата отидоха встрани. После той повика фелдфебела и тримата започнаха да проучват материала за Швейк.

— Аха — рече полковник Шрьодер, — това е, значи, свръзката на поручик Лукаш, която, според рапорта на последния, се загубила в Табор. Аз мисля, че господа офицерите са длъжни сами да възпитават свръзките си. Щом поручик Лукаш си е избрал за свръзка такъв неоспорим идиот, нека той да му бере грижата. Има достатъчно време да се занимава с него, щом не ходи никъде. И вие ли не сте го виждали никога в наша среда? Ето на. Има, значи, достатъчно време, за да се занимава с възпитанието на свръзката си.

Полковник Шрьодер се приближи до Швейк и загледан в добродушното му лице, каза:

— Глупаво говедо, три дни *verschärft*, а след като изтече наказанието, явете се на поручик Лукаш.

Така Швейк и школникът отново се събраха в затвора, а поручик Лукаш има възможност да се зарадва извънредно много, когато полковник Шрьодер го извика при себе си и му каза:

— Господин поручик, преди около една седмица, след пристигането си в полка, вие помолихте да ви бъде определен ординарец, тъй като вашият се загубил в околностите на Табор. Но понеже той се върна...

— Господин полковник... — умолително се обади поручик Лукаш.

— Аз реших — подчерта полковникът — да го тикна, за три дни в затвора, а след туй ще ви го пратя пак...

Смазан, поручик Лукаш излезе, олюлявайки се, от канцеларията на полковника.

През трите дни, които прекара в обществото на школьника Марек, Швейк се забавлява много добре. На наровете си всяка вечер те се занимаваха с патриотична самодейност.

Вечерно време от ареста винаги се носеше: „Боже, императора пази“ и „Принц Ойген, благородният рицар.“ Изпяваха и цял ред военни песенчици, а когато идваше тъмничарят, те го посрещаха с песента:

*Тъмничарю ти наш,
не бива да умреш,
дяволът се грижи
във ада да се свреш.
Ще те вземе със колата,
ще те тресне във земята,
дяволите пък във ада
хубав огън ще приготвят...*

Над нара школьникът изрисува тъмничаря и под рисунката написа текста на стара песенчица:

*В Прага отивах да купя аз млин,
срещнах из пътя палячо един.
Гледам палячо — пък то тъмничар,
зъби се той — ще ми удря шамар.*

И докато те дразнеха тъмничаря (по същия начин в Севиля дразнят с червени кърпи андалузките бикове), поручик Лукаш с трепет

очакваше появата на Швейк и рапорта му, че отново се връща на служба.

[1] На смърт чрез разстрел. — Б.пр. ↑

[2] В 1871 год. император Франц Йосиф I обещал тържествено да се короняса за чешки крал. Чешките буржоазни националисти в течение на десетки години използвали това обещание, за да залъгват народа, и го противопоставяли на социалните и икономически искания на работническата класа. — Б.пр. ↑

[3] Двуглав орел — гербът на Австро-Унгария. — Б.пр. ↑

[4] Съмнителен за шпионство. — Б.пр. ↑

[5] И така, долагам, че противниковият офицер днес ще бъде преведен в околийското полицейско управление в Писек. — Б.пр. ↑

[6] Наблюдателница. — Б.пр. ↑

[7] Свободно от такса — служебно. — Б.пр. ↑

[8] Местност в Южна Чехия. — Б.пр. ↑

[9] Prohàzka на чешки — разходка, среща се и като фамилно име в Чехия. — Б.пр. ↑

[10] Вахмистър, къде е отговорът на циркуляр №... — Б.пр. ↑

[11] Поздравявам ви, господин вахмистър. — Б.пр. ↑

[12] Тури щика! — Б.пр. ↑

[13] Уличително обстоятелство. — Б.пр. ↑

[14] Вид ракия (полска водка). — Б.пр. ↑

[15] Трябва да добавя и това, че руската контушовка. — Б.пр. ↑

[16] Руски велик княз, главнокомандуващ руската армия в началото на Първата световна война. — Б.пр. ↑

[17] Град в Словашко — на времето в източната част на австро-унгарската територия. — Б.пр. ↑

[18] Резиденцията на Франц Йосиф I във Виена. — Б.пр. ↑

[19] Към доклад № 2172, съобщавам... — Б.пр. ↑

[20] Околийско полицейско управление. — Б.пр. ↑

[21] Пражко предградие. — Б.пр. ↑

[22] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[23] Игра на карти. — Б.пр. ↑

[24] Съвсем насмукан. — Б.пр. ↑

[25] Ура, долу сърбите! — Б.пр. ↑

[26] Война! Могат ли да ни цунат гъза! — Б.пр. ↑

[27] Доклад. — Б.пр. ↑

[28] Игра на карти, наричана също „шестдесет и шест“. — Б.пр.

↑

[29] Висш католически сановник. — Б.пр. ↑

[30] Щом височайшите гости наблизат гарнизона, оръдията по всички бастиони и укрепления се възпламеняват едновременно, комендантът приема гостите на кон и със сабя в ръка, а след това, застанал на челно място, предвожда гостите. — Б.пр. ↑

[31] В момента, когато комендантът козирува, възпламеняването на оръдията се повтаря, същото се извършва за трети път при слизание на височайшите гости от конете. — Б.пр. ↑

[32] Полкови арест. — Б.пр. ↑

[33] Болнична книга. — Б.пр. ↑

[34] Публичен дом в Будейовице. — Б.пр. ↑

[35] Болнична книга на 91-ви полк. — Б.пр. ↑

[36] Негоден за фронтова служба. — Б.пр. ↑

[37] Офицерска школа, как да се третира всеки ученик, който трябва да повтаря годината. — Б.пр. ↑

[38] Водене списъците на военните резерви. — Б.пр. ↑

[39] Последните два стиха са от австрийския химн. — Б.пр. ↑

[40] Спи спокойно там, където пеят, песнички да пеят, лоши хора не умеят! — Б.пр. ↑

[41] Гръм и мълнии (немска ругатня). — Б.пр. ↑

[42] Какво правите тук вие, цивилният? — Б.пр. ↑

[43] Най-низшето офицерско отличие. — Б.пр. ↑

[44] Осем коня или 48 души. — Б.пр. ↑

[45] Чешката. — Б.пр. ↑

[46] Няколко плесника. — Б.пр. ↑

[47] Черква във Виена. — Б.пр. ↑

[48] Добрият ни будала. — Б.пр. ↑

[49] „Дресура или възпитание“. — Б.пр. ↑

[50] Строг тъмничен затвор. — Б.пр. ↑

[51] Ха, що за история заради тоя глупак, той и без друго трябва да пукне. — Б.пр. ↑

[52] Началник-щаб на австроунгарската армия през Първата световна война. — Б.пр. ↑

[53] Войниците така и така трябва да пукнат. — Б.пр. ↑

- [54] Дявол да го вземе, лягай! — Б.пр. ↑
- [55] Етруски. — Б.пр. ↑
- [56] Лишаване от право на уважение от другарите му по съдба.
— Б.пр. ↑
- [57] Свободен сте! — Б.пр. ↑
- [58] Гръм и мълния. — Б.пр. ↑
- [59] Свински празник. — Б.пр. ↑
- [60] Дом на изкуствата в тогавашна Прага. — Б.пр. ↑
- [61] Вид кавалерия. — Б.пр. ↑
- [62] Част от унгарските войски в австроунгарската империя, подчинена не на общоимперското, а на унгарското министерство. — Б.пр. ↑
- [63] Лека кавалерия. — Б.пр. ↑
- [64] Вид кавалерия, която се спешавала за бой. — Б.пр. ↑
- [65] Военноинженерни части. — Б.пр. ↑
- [66] През 1914 год. австрийската армия достига сръбския град Шабац, но три пъти последователно бива отблъсвана не само от града, но и изгонвана от цяла Сърбия. — Б.пр. ↑
- [67] Глави надясно, глави наляво. — Б.пр. ↑
- [68] Кръгом! — Б.пр. ↑
- [69] Човече! — Б.пр. ↑
- [70] Кръвно отмъщение в о. Корсика. — Б.пр. ↑
- [71] Будейовице. — Б.пр. ↑
- [72] Полковата канцелария! — Б.пр. ↑
- [73] Поротно! Тури щика! — Б.пр. ↑

ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ШВЕЙК В КИРАЙ ХИДА

Деветдесет и първи полк се местеше в Мост на Литава — Кирай Хида.

След тридневен затвор, тъкмо три часа преди да бъде пуснат на свобода, Швейк заедно с школьника бе отведен в главното караулно помещение и оттам под конвой бе изпратен на гарата.

— Това отдавна се знаеше — каза му из пътя школьникът. — Ще ни преместят в Унгария. Там се формират бойни батальони, войниците ще се упражняват в бойна стрелба, ще се посбият с унгарците, а след това вече ние весело ще заминем за Карпатите. Тук пък в Будейовице ще дойдат на гарнизон маджари и така ще се получи смешение на расите. Има една теория, според която най-доброто средство против дегенерацията е изнасилването на момичета от други народности. Така са постъпвали шведите и испанците през Тридесетгодишната война, французите през времето на Наполеон, а сега пък в Будейовицкия край по същия начин ще постъпят и маджарите и това няма да бъде свързано с грубо насилничество. С течение на времето хората свикват с всичко. Това ще бъде просто една обикновена размяна. Чешкият войник ще се наспи с маджарското момиче. Бедната чешка девойка ще приласкае маджарския хонвед и след столетия антрополозите ще направят странното и изненадващо откритие, че у хората по бреговете на Малша са се появили изпъкнали скули.

— С това кръстосване — отбеляза Швейк — работата изобщо е много интересна. В Прага има един келнер негър на име Кристиян. Баща му бил абисински крал и дошъл с един цирк на остров Щванице в Прага. В него се влюбила една учителка, която пишела стихотворения за различни овчарчета и горски поточета и ги печатала в „Лада“^[1]. Тя отишла в хотела и както е казано в светото писание, прелюбодействувала с него, а после много се учудила, когато ѝ се родило съвсем бяло момченце. Хубаво, ама след две седмици момченцето започнало да става кафяво. Все по-кафяво и по-кафяво, а след месец започнало да почернява. Като станало на половин година, то било черно като дядо си, абисинския крал. Тя го занесла в

клиниката за кожни болести, та дано го обезцветят по някакъв начин, но там ѝ казали, че това си е истинска арабска черна кожа и че няма какво да се прави. Учителката се побъркала и започнала да пише писма до разни списания да ѝ препоръчат нещо против негри. Откарали я в Катеринките^[2], а арабчето дали в сиропиталище, където то размивало всички. След туй арабчето се изучило за келнер и аз го помня, ходеше да танцува по нощните заведения. Днес от него с голям успех се раждат чешки мулати, които не са вече така черни като баща си. Един медик обаче, който ходеше в „Чашата“, ни разправи веднъж, че то не било толкова просто. Такъв мелез раждал пак мелези, които не могли да се различат от белите хора. Но изведнъж в някое поколение можело да се появи пак негър. Можете ли да си представите такова нещастие. Оженвате се вие за някаква госпожица. Съвсем бяла е, мизерницата ѝ с мизерница, а изведнъж ви роди негър. И ако преди девет месеца е била без вас на борби във вариетето, в които е участвувал и негър, аз мисля, че това все пак няма да ви дава мира.

— Случаят с вашия негър Кристиян — каза школьникът — трябва да се разгледа и от военно гледище. Да предположим, че тоя негър го мобилизират. Той е пражанин, значи, ще попадне в два̀сет и осми полк. Вие нали сте чули, че два̀сет и осми полк мина на руска страна? Колко учудени са щели да останат русите, ако бяха пленили и негъра Кристиян? Руските вестници сигурно щяха да пишат, че Австрия е подкарала на война и колониалните си войски, дето ги няма, че Австрия е пристъпила вече към използване и на негърските си резерви.

— Та нали разправяха — подхвърли Швейк, — че Австрия имала колонии, някъде на север. Някаква си там земя на император Франц Йосиф...

— Оставете това, момчета — каза един войник от конвоя, — да се говори днес за някаква си там земя на император Франц Йосиф, е много непредпазливо. Недейте назовава никого и ще направите най-добре...

— Но погледнете на картата — намеси се школьникът — и ще видите, че наистина съществува земя на нашия най-милостив монарх император Франц Йосиф. Според статистиката на нея има само лед, който се изнася оттам с ледоразбивачи, собственост на пражките ледопроизводителни заводи. Тая ледена индустрия е високо ценена и

уважавана даже и в чужбина, понеже предприятието с доходно, но опасно. Най-голямата опасност съществува при транспортирането на леда от земята на император Франц Йосиф през полярния кръг. Можете ли да си представите?

Войникът от конвоя измърмори нещо неясно, а кандидат-подофицерът, който водеше конвоя, се приближи и заслуша школьника, който важно продължи лекцията си:

— Тая единствена австрийска колония може да запаси с лед цяла Европа и има първостепенно икономическо значение, Колонизацията, разбира се, напредва бавно, понеже колонисти, от една страна, не се явяват, а от друга — измръзват. Но независимо от това чрез нормализиране на климатическите условия, от което са заинтересувани министерството на търговията и министерството на външните работи, има надежда да бъдат рационално използвани големите ледени площи. С обзавеждането на няколко хотела ще бъдат привлечени маса туристи. Естествено ще бъде нужно да се прокарат удобни туристически пътеки и пътища между ледените планини и да се нарисуват върху ледените блокове туристически знаци. Единствената пречка тук са ескимосите, които спъват работата на нашите органи...

— Интересни хора, не искат да учат немски — продължи школьникът. През това време кандидат-подофицерът с интерес го слушаше. Той беше деен човек (като цивилен бил ратай), простак и грубиян, мозъкът му попиваше всичко, от което нямаше понятие, и идеалът му беше да служи за „чорба“.

— Министерството на просветата, господин кандидат-подофицер, с цената на големи средства и жертви изгради за тях училища — през време на строежа измръзнаха пет души архитекти...

— Зидарите се спасили — прекъсна го Швейк, — защото се стоплили с лулите си.

— Не всички — каза школьникът, — с двама от тях се случило нещастие, те просто забравили да смучат и лулите им угаснали. Трябвало да ги погребат в ледовете. Накрая все пак училището било изградено от ледени тухли и железобетон, материали, които великолепно се комбинират. С дървения материал обаче, взет от търговските кораби, които били сковани от ледовете, ескимосите запалили огън около училището и постигнали целта си. Ледът, върху който било изградено училището, се стопил и цялото училище заедно с

директора и с представителя на правителството, който на следния ден трябвало да присъствува при освещаване на училището, потънало в морето. Могло да се чуе само как представителят на властта, вече потънал до гуша във водата, извикал: „Gott strafe England!“^[3]. Сега навярно ще изпратят войска, за да усмири ескимосите. Разбира се, войната с тях ще бъде трудна. Най-големи поражения ще нанасят на войските ни опитомените бели мечки.

— Само това оставаше — забеляза кандидат-подофицерът мъдро, — и без това военните изобретения станаха вече толкова много. Да вземем например газовите маски за отравяне с отровни газове. Нахлуваш я на главата си и веднага си отровен, така ни разправяха в подофицерската школа.

— Те само ви плашат — обади се Швейк, — никой войник не бива да се бои от нищо. Даже и в някой нужник да хлътне през време на боя, той трябва само да се оближе и да продължи да атакува, а колкото се отнася до отровните газове, всеки е свикнал с тях още от казармата, където често дават пресен хлебец и грах с булгур. Но сега русите били изнамерили нещо против началствата...

— Това трябва да са специални електрически токове — допълни школникът, — те се съединяват със звездичките на яката и понеже последните са от целулоид, избухват. Пак едно страшно бедствие.

Въпреки че кандидат-подофицерът беше голямо ампе в цивилния живот, накрая все пак може би разбра, че го поднасят и се отдалечи от тях, като застана начело на патрула.

Впрочем те се приближаваха към гарата, където жителите на Будейовице се прощаваха със своя полк. Сбогуването нямаше официален характер, но площадът пред гарата беше изпълнен с публика, която очакваше войниците.

Любопитството на Швейк се съсредоточи върху шпалира от публика. И както винаги, добрите войници вървяха отзад, а конвоираните минаха първи. Добрите войници по-късно щяха да бъдат натъпкани в конски вагони, а за Швейк и школника бе отреден специален арестантски вагон, който във военните ешелони се прикачва непосредствено след щабните вагони. В такъв арестантски вагон има място колкото щещ.

Швейк не можа да се въздържи да не извика към шпалира „Наздар!“^[4] и да не размаха фуражката си. Това подействува със силата

на внушение, навалицата шумно го пое и „наздар“ се понесе по-нататък и загърмя пред гарата, където, далече отгук, започнаха да викат: „Идат, идат!“

Конвойният кандидат-подофицер се слиса и изрева па Швейк да си затваря устата. Но викането на масите се разпространяваше лавиноподобно. Полицайте изблъскваха тълпата и правеха път на конвоираните, но масите продължаваха да реват „Наздар!“ и да размахват каскети и шапки.

Това беше една великолепно манифестация. От прозорците на хотела срещу хората някакви дами размахваха кърпи и викаха: „Хайл!“ „Наздар“ се смесваше с „Хайл“ в шпалира. Намери се и такъв ентузиаст, който използва случая, за да извика; „Nieder mit den Serben!“^[5]. На него обаче му подложиха крак и в изкуствено създадената блъсканица му смачкаха фасона.

И като електрически ток продължаваше да се разнася: „Идат! Идат“!

И те идеха. Като вървеше пред войниците с натъкнати щикове, Швейк приветливо махаше с ръка на народа, а школникът сериозно козируваше.

Така те стигнаха на гарата и тръгнаха към определената военна композиция. В това време малко остана музикалният взвод на стрелците да засвири „Боже, императора пази!“. Капелмайсторът му сериозно се беше объркал от неочакваната манифестация. За щастие на перона съевременно се яви оберфелдкурятът от седми кавалерийски дивизион, отец Лацина, с черно бомбе на глава, и започна да въдворява ред.

Неговата история беше простишка. Той, страшилището на всички офицерски столове, лакомото чудовище, ненаситната ламя, пристигна снощи в Будейовице и сякаш съвсем случайно стана участник в малкия банкет на офицерите от заминаващия полк.

Той яде и пи за десет души и от време на време в повече или по-малко трезво състояние излизаше и отиваше в кухнята на стола да си изпросва от готвачите различни остатъци. Поглъщаше цели блюда със сосове и кнедли, като кръвожаден звяр късаше месото от кокалите. Накрая в кухнята той попадна на ром. След като се налочи до оригване, пак се върна на прощалната вечеря и там се отличи с нова пиячка. В това отношение отец Лацина имаше богат опит. Офицерите в

седми конен дивизион редовно си патеха от него. Тая заран пък му хрумна да следи за реда при заминаването на първите ешелони на полка и затова започна да се мотае покрай шпалира и така се развилия по перона, че офицерите, които ръководеха транспорта на полка, се барикадираха пред него в канцеларията на началник-гарата.

Ето защо той отново се яви на гарата, и то тъкмо на време, за да спре палката на капелмайстора, който се канеше да започне дирижирането на „Боже, императора пази.“

— Halt!^[6] — рече той, — Още не, аз ще дам знак. Сега ruht^[7], аз пак ще дойда. — Оттам той мина на перона, тръгна подир конвоя и го спря с вика: „Halt!“

— Накъде? — попита той строго кандидат-подофицера, които се слиса и не можа да се справи с новосъздалото се положение. Вместо него добродушно отговори Швейк:

— В Брук ще ни карат, господин оберфелдкурат, ако обичате, може да пътувате с нас.

— И ще пътувам — заяви отец Лацина и като се обърна към конвоя, добави: — Кой казва, че няма да пътувам? Vorwärts! Marsch!^[8]

Когато се озова в арестантския вагон, оберфелдкуратът легна на пейката, а добросърдечният Швейк съблече шинелата си и я сложи под главата му. В този момент школьникът пошепна тихо на ужасения кандидат-подофицер: „Трябва да се грижим за оберфелдкуратите.“

Удобно излегнат на пейката, отец Лацина започна да обяснява:

— Рагуто с гъби, господа, е толкова по-вкусно, колкото повече са гъбите, но гъбите трябва най-напред да се изпържат с лучец и чак тогава да се прибави дафинов лист и лук...

— Лука благоволихте да сложите предварително — обади се школьникът, сподирен от отчаяния поглед на кандидат-подофицера, който в лицето на отец Лацина виждаше пиян наистина, но все пак свой началник.

Положението на кандидат-подофицера наистина беше отчаяно.

— Да — изтъкна Швейк, — господин оберфелдкуратът има пълно право. Колкото повече лук, толкова по-добре. В Пакомержице имаше един пивовар, той слагаше лук и в бирата, понеже лукът предизвиквал жажда. Лукът изобщо е твърде полезно нещо. Печеният лук се слага и на цирей...

През това време на пейката отец Лацина говорете полугласно, като в просъница:

— Всичко зависи от подправките, какви подправки ще се сложат и в какво количество. Нищо не бива да се пресели, препипери...

Той говореше все по-бавно и по-тихо:

— Преджинджифили, премагданози...

Не можа да довърши и заспа. От време на време в паузите, когато спираше да хърка, той изсвирваше с нос.

Кандидат-подофицерът втренчено го гледаше, а войниците от конвоя, насядали по пейките, тихо се смееха.

— Тоя скоро няма да се събуди — подхвърли Швейк след малко, — кьоркютюк пиян е.

— Какво от това — продължи Швейк, като видя, че кандидат-подофицерът му прави знаци да мълчи, — тук нищо не може да се измени, пиян е и туйто. Има ранг на капитан. Всеки от тия фелдкурати, независимо от това дали е висш или низш чин, си има вече такъв талант от бога и при всеки удобен случай се нарязва като свиня, Порано служех у фелдкурат Кац, а той пропиваше и носа между очите си. Това, дето го прави тоя, не е нищо в сравнение с онова, което правеше оня. Заедно с него ние пропихме дарохранителницата и щяхме може би да пропием и самого бога, ако се намереше някой да ни даде заем срещу него.

Швейк се приближи до отец Лацина, обърна го към стената и каза с тон на познавач:

— Тоя ще хърка чак до Брук. — И се върна на мястото си, съпровождан от отчаяния поглед на нещастния кандидат-подофицер, който подхвърли:

— Дали да ида да доложа за него?

— И дума да не става — каза школникът, — вие сте командир на конвоя. Вие нямате право да се отдалечавате от нас. А според правилника, докато не ви сменят, нямате право да пращате и войниците да съобщят за това. Както виждате — костелив орех. А да сигнализирате с изстрел да дойде някой — и това не върви. Тук всъщност нищо не се е случило. От друга страна пък в правилника пише, че освен арестантите и придружаващия ги конвои в арестанския вагон не бива да има други лица. За лица без работа входът строго забранен. А ако искате да заличите следите на простъпката и

пожелаете по незабележим начин да изхвърлите оберфелдкурата през прозореца на вагона, докато пътувате, това също няма да ви се удаде, тъй като тук има свидетели, които са видели, че сте го пуснали във вагона, където не му е мястото. Това, господин кандидат-подофицер, мирише, така да се каже, на деградиране.

Кандидат-подофицерът възрази неуверено, че той не е пускал оберфелдкурата да влиза във вагона и че последният сам се присъединил към тях. А все пак нали оберфелдкуратът му е началник!

— Тук началник сте единствено вие — подчерта школникът.

Думите му бяха допълнени от Швейк:

— Даже негово величество императорът да беше поискал да се присъедини към нас, вие нямахте право да му позволите. Все едно, че сте на пост, също както когато при часовоя дойде дежурният офицер и го помоли да иде да му вземе цигари, а той, будалата, го пита още какви да купи. За тая работа има затвор.

Кандидат-подофицерът плахо възрази, че всъщност Швейк пръв е поканил фелдкурата да пътува с тях.

— Аз, господин кандидат-подофицер, мога да си позволя това — отговори Швейк, — защото съм идиот, но от вас никой не би могъл да очаква такова нещо.

— От дълго време ли сте на действителна служба? — сякаш между другото попита школникът кандидат-подофилера.

— От три години. Сега трябва да ме произведат подофицер.

— Свърши се тя — цинично каза школникът, — както ви казвам, работата мирише на деградиране.

— А бе то наистина е все едно — обади се Швейк — дали ще те убият като подофицер или като прост войник, но разправят, че разжалваните ги бутат на първите линии.

Оберфелдкуратът се помръдна.

— Кърти — заяви Швейк, след като установи, че всичко е в подобаващ ред, — трябва да сънува пак някое ешмедеме. Страх ме е само да не ни се изтакова тука. Когато биваше пиян, моят фелдкурат Кац никога не се усещаше насън. Един път...

И Швейк започна да излага преживелиците си с фелдкурата Ото Кац. Разказът му беше така подробен и интересен, че те и не забелязаха кога потегли влакът.

Едва страшният рев откъм задните вагони прекъсна разказа на Швейк. Дванайсета рота, в която имаше само немци от Крумлов и от Кашперските планини, реवेशе, та се късаше:

*Wann ich kumm, wann ich kumm,
Wann ich wieda, wieda kumm.*^[9]

А от друг вагон някой с отчаяние реवेशе към отдалечаващия се град Будейовице:

*Und du, mein Schatz,
bleibst hier,
Holarjo, holarjo, holo.*^[10]

Йойокането и кряскането му беше толкова ужасно, че другарите му трябваше да го откънат от отворената врата на конския вагон.

— Чудно — каза школьникът на кандидат-подофицера, — че още не са дошли да направят проверка. Съгласно правилника трябваше да доложите за нас на коменданта на ешелона още на гарата, а не да се занимавате с някакъв си пиан оберфелдкурат.

Нещастният кандидат-подофицер мълчеше твърдоглаво и упорито гледаше телеграфните стълбове, които пробягваха назад.

— Като си помисля, че за нас не е доложено на никого — продължи язвително школьникът — и че на най-близката гара при нас положително ще влезе комендантът на ешелона, войнишката ми кръв започна да се бунтува. Та ние сме един вид като...

— Като цигани — намеси се Швейк — или като скитници. Сякаш се боим от божията светлина и не смеем никъде да доложим за себе си, за да не ни затворят.

— Освен това — каза школьникът, — въз основа на една наредба от двадесет и първи ноември 1879 при транспорт на военни арестанти трябва да се спазват следните предписания. Първо: арестантският вагон трябва да бъде снабден с решетки. От това по-ясно няма. Тук това изискване е изпълнено точно по предписанието. Това, значи, е

наред. Второ: в допълнение на Н. В. наредбата от двадесет и първи ноември 1879 година във всеки арестантски вагон трябва да има клозет. Ако няма такъв, във вагона трябва да се постави покрит съд за задоволяване на голямата и малка нужда на арестантите и придружаващата ги стража. Тук при нас собствено не може да се говори за арестантски вагони, където би могло да има клозет. Ние просто се намираме в едно преградено купе, изолирани от целия свят. Но тук няма и она съд...

— Може да си свършите работата от прозореца — прекъсна го в пълно отчаяние кандидат-подофицерът.

— Вие забравяте — каза Швейк, — че никой арестант няма право да се доближава до прозореца.

— И после, трето — продължи школьникът. — Трябва да има и съд с вода за пиене. За това вие също не сте се погрижили. Апропо! Известно ли ви е на коя гара ще се раздава храната? Не ви ли е известно? Знаех си аз, че не сте се информирали...

— Виждате ли, господин кандидат-подофицер — отбеляза Швейк, — да карате арестанти, не е шега работа. За нас трябва да се полагат грижи. Ние не сме обикновени войници, които са длъжни да се грижат сами за себе си. На нас всичко трябва да ни се носи на тепсия. За това има специални наредби и параграфи, които всеки трябва да изпълнява, защото иначе няма да има никакъв ред. „Затвореният човек е като малко дете-пеленаче — казваше един известен мошеник, — него трябва да го гледат да не настине, да не се тревожи, да е доволен от съдбата си, нещастникът, да не го обиждат.“

— Впрочем — обади се след малко Швейк и приятелски погледна кандидат-подофицера, — като стане единадесет, бъдете така добър и ми кажете.

Кандидат-подофицерът въпросително погледна Швейк.

— Вие, господин подофицер, навярно искате да ме попитате защо трябва да ми кажете, когато стане единадесет часа. От единадесет часа аз, господин кандидат-подофицер, минавам в конския вагон — натърти Швейк и продължи тържествено: — Аз бях осъден на три дни затвор. В единадесет часа започна да тече наказанието ми и днес в единадесет часа то изтича. След единадесет аз нямам какво да правя тук. Никой войник не бива да стои затворен повече, отколкото му се

полага, защото дисциплината и редът във войската трябва да се спазват, господин кандидат-подофицер.

След тоя удар отчаяният кандидат-подофицер дълго време не можа да се опомни. Най-после той възрази, че не е получил никакви нареждания.

— Любезни господин кандидат-подофицер — обади се школьникът, — нарежданията няма да дойдат сами при командира на конвоя. Щом планината не идва при Мохамед, командирът на конвоя сам трябва да иде да получи нарежданията. Вие сега се озовахте в нова ситуация. Решително вие нямате право да задържате никого, който е добил право да излезе на свобода. От друга страна, съгласно действащия правилник, никой няма право да напуска арестантския вагон. Наистина не зная как ще се измъкнете от това „заплетено положение“. А положението става все по-лошо. Сега е десет и половина.

Школьникът скри джебния си часовник.

— Много съм любопитен, господин кандидат-подофицер, какво ще направите след половин час.

— След половин час отивам в конския вагон — повтори замечтано Швейк, след което кандидат-подофицерът, съвсем объркан и смазан, се обърна към него:

— Ако нямате нищо против, аз мисля, че тук е много по-удобно, отколкото в конския вагон. Аз мисля...

Той бе прекъснат от оберфелдкурата, който се провикна насън: „Повече соус!“

— Спи, спи — рече Швейк добродушно, като подложи под главата му единия пеш на шинелата, който постоянно падаше от скамейката, — продължавай да сънуваш богати гощавки.

А школьникът започна да пее:

*Спи, детенце, спи, ти очи склопи,
господ ще да спи със тебе,
ангелче ще те люлее, спи, детенце, спи.*

Отчаяният кандидат-подофицер не реагираше вече на нищо.

Той гледаше тъпо пейзажа, който се виждаше през прозореца, и даде свобода на пълната дезорганизация в арестантското купе.

До преградата войниците от конвоя играеха на „месо“ и по меките части на лежащия се сипеха силни и чести удари. Когато кандидат-подофицерът се обърна в тая посока, видя, че към него най-предизвикателно гледа задникът на един пехотинец. Той въздъхна и пак се обърна към прозореца.

Школникът седя замислен известно време, а след това попита съсипания кандидат-подофицер:

— Чували ли сте за списанието „Светът на животните“^[11]?

— За това списание — отговори кандидат-подофицерът зарадван, че разговорът минава на друга тема — беше абониран кръчмарят в наше село. Той страшно обичаше саанските кози, а неговите до една бяха измрели и затова помоли редакцията на списанието за съвет.

— Мили приятелю — каза школникът, — беседата ми, която следва, ще ви докаже с пределна яснота, че никой не е без грешки! Уверен съм, господа, че вие там отзад ще престанете да играете на „месо“, тъй като това, което ще ви разправя сега, ще бъде твърде интересно преди всичко поради обстоятелството, че няма да разберете голям брой от специалните термини, които ще чуете. За да забравим днешните военни тегла, аз ще ви разкажа повестта за „Светът на животните“.

Как собствено съм станал редактор на „Светът на животните“ — това твърде интересно списание — си остана загадка за мене до момента, в който дойдох до убеждението, че съм могъл да направя тая глупост само в състояние на пълна невменяемост. В това състояние бях изпаднал поради приятелската любов, която изпитвах към стария си другар Хайек. До това време той честно и почтено беше редактирал списанието, но накрая се влюби в дъщеричката на собственика на списанието господин Фукс. Последният моментално го изгони, но постави условие веднага да си намери един свестен заместник.

Както виждате, наемните условия тогава бяха странни.

Собственикът на списанието, когато му бях представен от моя приятел Хайек, ме прие много любезно и ме попита имам ли изобщо някакво понятие от животни. Той остана твърде доволен, като чу, че винаги съм уважавал извънредно много животните и съм виждал в тях

оная брънка, която е довела до появата на човека, и че особено от гледище на закрила на животните винаги съм респектирал техните копнежи и желания. Никое животно не желае нищо друго освен, преди да бъде изядено, да го умъртвят колкото е възможно по-безболезнено.

Шаранът още от самото си рождение се измъчва от натрапчивата мисъл, че не е хубаво готвачката да му разпаря корема още приживе. Обичаят да се обезглавяват петлите е набег към осъществяване целите на дружеството за закрила на животните, именно да не се колят домашните птици от неумела ръка.

Сгърчените телца на пържените мренки са доказателство, че те, умирайки, протестират против обичая да бъдат пържени живи на маргарин в „Подол“^[12]. Пуешката кълка...

В голям миг собственикът на списанието ме прекъсна и ме попита дали разбирам от птицевъдство, от кучета, питомни зайчета, пчеларство, дали зная подробности из живота на животните, дали умея да изрязвам картинки за репродукции от различни чужди журналы, да превеждам научни статии за животните из чуждестранни списания, дали мога да се ползвам от съчиненията на Брем^[13] и бих ли могъл в сътрудничество с него, собственика на списанието, да пиша уводни статии из живота на животните по случай различни католически празници, във връзка с промените в годишните времена, а освен това и по случай различни състезания, ловни хайки, във връзка с отглеждането на полицейски кучета, по случай национални и църковни празници. С една дума, аз трябваше да следя пресата и винаги да съм в състояние да използвам за кратка уводна статия най-актуалното от вестниците.

Аз заявих, че твърде много съм размишлявал върху начините за най-правилното ръководене на такова списание, каквото е „Светът на животните“, и че много добре ще мога да се справям с всички рубрики и отдели, които съществуват в него, тъй като владея целия въпросен материал. Моята амбиция ще бъде, забелязах аз, да издигна списанието на необикновена висота, да го реорганизирам както по отношение на съдържанието му, така и в техническо отношение.

Биха могли да се въведат нови рубрики като например: „Весела колонка на животните“, „Животни за животните“, като същевременно се следи бдително и за политическото положение.

Читателите ще трябва да бъдат сюрпризирани с все по-нови и нови изненади, та като преминават от животно към животно, да не могат да се опомнят. Колонката „Как протича денят на животното“ ще трябва да се редува с колонка под наслов „Нова програма за разрешаване на въпроса за домашния добитък“ или с рубриката „Различни движения сред добитъка“.

Той отново ме прекъсна и заяви, че това е напълно достатъчно и че ако ми се удаде да осъществя поне половината, щял да ми подари чифт миниатюрни уаяндотки^[14], които на последната берлинска изложба на домашни птици спечелили първа премия, а техният собственик — златен медал за отлична кръстоска.

Мога да кажа, че доколкото ми позволяваха способностите, аз полагах всички усилия, за да прокарам последователно правителствената си програма в списанието, даже в края на краищата стигнах до откритието, че моите статии надхвърлят възможностите ми.

В желанието си да предложи на публиката нещо напълно ново, аз започнах да измислям различни животни. Изхождах от принципа, че например слонът, тигърът, лъвът, маймуната, къртицата, конят, свинята и др. отдавна вече са напълно известни за всеки читател на „Светът на животните“, че е необходимо читателят да бъде развълнуван от нещо ново, от нови открития и затова направих опит да лансирам новия животински вид: сернистокоремния кит^[15]. Тоя вид кит беше на големина колкото моруна и бе снабден с мехур, пълен с мравчена киселина, и с особена клоака, през която моят сернистокоремен кит с експлозия изпущаше упойна и отровна киселина срещу малките рибки, които искаше да изяде. Английският учен... не си спомням вече как го назовах, е нарекъл тая киселина „китова“. Китовото масло беше отдавна известно на всички, обаче новата киселина възбуди любопитството на някои читатели, които с писмо до редакцията поискаха да научат коя фирма я произвежда.

Мога да ви уверя, че изобщо читателите на „Светът на животните“ са много любознателни.

Скоро след сернистокоремния кит аз открих последователно цяла редица нови животни. От тях ще назова само: лукавия благинар, млекопитаещо от рода на кенгуруто, едливия вол, първообраз на днешната крава, сепийната инфузория, с което име означих един вид плъх.

С всеки изминат ден броят на животните нарастваше. Самият аз бях извънредно изненадан от успехите си в тая област. Никога не бях помислял, че фауната се нуждае от такова чувствително попълнение и че Брем в своето съчинение „Животът на животните“ е могъл да пропусне толкова животни. И изобщо дали Брем и всички ония, които бяха дошли подир него, са знаели за моя прилеп от остров Исландия, именно „чуждоземния прилеп“, за моята домашна котка от върха на Килиманджаро с наименование „еленска нервозна пачуха“?

Естествениците не бяха и сънували до тоя миг бълхата на инженер Кун^[16], която бях открил в кехлибара и която беше свършено сляпа, понеже живяла в козината на предисторическата подземна къртица, която от своя страна също била сляпа, тъй като нейната баба се била кръстосала, както бях писал, със слепия саламандър, обитател на пещерата Постоянна^[17], която по това време стигала до сегашния балтийски океан.

Това незначително събитие предизвика голяма полемика между „Час“^[18] и „Чех“^[19], понеже „Чех“, цитирайки в рубриката „Разни“ статията за бълхата, открита от мене, заяви: „Бог си знае работата.“ „Час“ естествено по един чисто реалистичен начин разби на пух и прах моята бълха и преподобния „Чех“. От тая дата щастливата ми звезда на изобретател и откривател на нови същества започна да потъмнява. Абонатите на „Светът на животните“ започнаха да се безпокоят.

Повод за това дадох кратките ми съобщения из пчеларството, птицевъдството, в които аз развих новите си теории. Последните предизвикаха истинска паника, понеже след моите съвети известният пчелар господин Пазоурек получи удар, а пчеларството на Шумава и под Кърконошите упадна съвсем. Домашните птици пък ги налетя чума и в кратко време всичко измря. Абонатите започнаха да пишат заплашителни писма и да се отказват от списанието.

Тогава аз се нахвърлих върху птиците, които живеят на свобода. И днес все още помня аферата с редактора на „Селски обзор“, клерикалния депутат, директора Йозеф М. Кадълчак!

От английското списание „Каунтри Лайф“^[20] аз бях изрязал изображението на някакво птиче, кацнало на орех. Нарекох го орехче и по същата логика никога не бих се подвоумил да пиша, че птицата, кацнала на хвойна, се нарича хвойниче, хвойник или евентуално хвойница.

И можете ли да си представите какво се случи? С обикновена пощенска картичка господин Кадълчак се нахвърли върху мене, че това било сойка, а не някакво си орехче, и че на немски тя се наричала Eichelhäher^[21].

Писах му писмо, в което развих теорията си за орехчето, като го изпъстрих с многобройни псувни и измислени цитати от Брем.

Депутатът Кадълчак отговори с уводна статия в „Селски обзор“.

Моят шеф, господин Фукс, както обикновено беше седнал в кафенето и четеше провинциалните вестници, тъй като в последно време редовно търсеше отзиви за моите занимателни статии в „Светът на животните“. Когато влязох, той мълчаливо ми посочи лежащия на масата „Селски обзор“, като отправи към мене тъжния си поглед. Очите му напоследък постоянно имаха тоя тъжен израз.

На всеуслишание пред всички посетители на кафенето аз прочетох следното:

„Почитаема редакция!

Аз ви обърнах внимание, че вашето списание въвежда необикновена и с нищо неоправдана терминология, немари за чистотата на чешкия език и си измисля разни животни. Приведох например, че вместо употребяваното от всички старинно име «сойка» вашият редактор въвежда «орехче», при образуването на което той е изхождал от немското име Eichelhäher — сойка.“

— Сойка — повтори отчаяно след мене собственикът на списанието.

Аз спокойно продължих да чета:

„След това получих от редактора на «Светът на животните» писмо с крайно груб, личен и нахален тон, в което аз бях наречен заслужаващо наказание игнорантско говедо. За това той трябва да получи строго мърене. Възпитани хора не отговарят така на конкретната научна критика. Бих искал да зная кой от нас двамата е по-голямо говедо. Може би наистина не трябваше да правя възраженията си с открита картичка, а да напиша писмо, но претрупан с работа, не съм забелязал това дребно опущение. Сега обаче, след просташката атака на вашия редактор, аз не ще се поколебая да го прикова публично на позорния стълб.

Вашият господин редактор безкрайно се лъже, като смята, че съм недоучено говедо, което няма понятие как се нарича една или друга

птица. С орнитология аз се занимавам години наред, и то не кабинетно, а чрез проучвания в самата природа. В клетките си аз имам повече птици, отколкото вашият редактор, който не излиза от пражките аперитиви и кръчми, е видял през целия си живот.

Но това са странични неща, въпреки че положително нямаше да бъде излишно вашият редактор предварително да се осведоми кого нарича говедо, че после да пише памфлета си, па макар той да е предназначен за Фридланд край Мистек в Моравия, където също е имало абонати на вашето списание до публикуването на тая статия.

Впрочем тук не е важна личната полемика на един налудничав тип, а научният факт и затова повтарям отново, въвеждането на нови термини, преведени от чужди езици, е недопустимо, когато си имаме всеобщо познатото домашно название «сойка».

— Да, сойка — изохка моят шеф с още по-отчаян глас.

Но спокоен, без да се смущавам, аз продължих да чета:

— Това е истинска вагабонтщина, на която са способни само неспециалисти и простаци. Нима някой някога е наричал сойката орехче? В съчинението «Нашите птици» на страница сто четиридесет и осма фигурира латинското название: *Ganulus glandalius* В. А., това е моята птица — сойката.

Редакторът на вашето списание несъмнено ще признае, че познавам по-добре птицата си, отколкото може да я познава неспециалистът. Орехче се нарича според д-р Байер «*mucifraga carucatectes* В» и това «б» не означава, както ми писа вашият редактор, началната буква на думата будала. Чешките орнитолози познават изобщо само обикновената сойка, а не вашето «желъдче», изнамерено именно от оня господин, на когото според собствената му теория така подхожда началната буква «б». Това е груба лична нападка, която с нищо не променя същността на работата.

Сойката ще си остане сойка, та ако ще редакторът на «Светът на животните» да се пос...е и всичко това ще остане само като доказателство колко лекомислено и неграмотно се пише понякога, макар и той да се позовава поразително недоброръчително на Брем. Тоя простак пише, че сойката спадала, според Брем, в семейството на крокодилите, стр. 452, където се говори за месоядеца или живодерчето (*Lanius minor*). След това този игнорант, ако смея да употребя това умалително вместо истинското му име, позовавайки се

отново на Брем, твърди, че сойката принадлежала към петнадесетото семейство, докато Брем причислява враните (corvidae) към седемнадесетото семейство, в което влизат гарваните, чавките (той е такъв простак, че и мене нарече чавка — colaeus), свраките, сините свраки. На същата страница говори за горската сойка и пъстрата сврака...

— Горски сойки — въздъхна издателят на моето списание, като се хвана за главата, — дайте насам да го дочета.

Уплаших се, тъй като гласът, с който той започна да чете, беше прегракнал:

— „Косът в чешки превод ще си остане също така кос, както и смрикарят — смрикар.“

— Смрикарят, господин шеф, трябва да се нарича хвойник или хвойница — забелязах аз, — тъй като се храни с хвойна.

Господин Фукс хвърли вестника на масата и влезе под билиярда, като не преставаше да сумти пресипнало последните думи, които беше прочел:

— Turdus, кос. Никаква сойка — ревеше той под билиярда, — орехче, аз хапя, пазете се, господа.

Най-сетне ние го измъкнахме изпод билиярда и на третия ден той почина сред близките си от менингит.

Последните думи, които произнесе при ясно съзнание, бяха: „Не става дума за никакъв личен интерес, а за благо на цялото общество. Имайки пред вид това, благоволете да приемете моята преценка също така делово, както...“ и хлъцна.

Школникът млъкна, а след малко язвително каза на кандидат-подофицера:

— С това исках само да докажа, че всеки може да изпадне понякога в деликатно положение и да сгреша.

Общо взето, от всичко казано кандидат-подофицерът разбра само, че е сгрешил, затова отново се обърна към прозореца и мрачно загледа бягация назад път.

Малко по-голям интерес събуди разказът у Швейк. Войниците от конвоя се гледаха като ударени.

Швейк подхвана:

— В света нищо не остава скрито. Всичко излиза наяве, вие чухте, че и глупавата сойка не е никакво орехче. Наистина много

интересно е, че има хора, които лапат и такава въдица. Вярно, че да се измислят животни, е трудна работа, но да демонстрираш такива измислени животни, е още по-трудно. Преди години в Прага живееше някой си Местек, който беше открил морска сирена и я показваше зад един параван на Хавличковия булевард във Винохради. На паравана имаше дупка и през нея в полумрака всеки можеше да види съвсем обикновено канапе, върху което се търкаляше една жена от Жижков. Краката ѝ бяха обвити в зелен воал и това трябваше да представя опашката, косата ѝ беше боядисана зелена. На ръцете ѝ имаше също така зелени ръкавици, към които бяха прикрепени перки от зелена мукава. На гръбнака ѝ с връв беше закрепено някакво кормило. За младежта пол шестнадесет години входът беше забранен, а всички, които бяха над шестнадесет и си купеха билет, оставаха много доволни, защото сирената имаше голям задник, на който се виждаше надпис: „Довиждане!“ Що се отнася до гърдите ѝ, те не представляваха нищо. Бяха увиснали чак до пъпа като на някоя изстискана фльорца. В седем часа вечерта Местек затваряше панорамата и казваше: „Морска сирено, може да си вървите у дома“, тя се преобличаше и в десет часа вечерта можехте да я видите как се разхожда по улица Таборска и подхвърля на всеки срещнат господин: „Ей, лъскач, ела да си направим удоволствието.“ Понеже нямаше билет, господин Драшнер я арестува след едно счепкване с други подобни мишки и така Местек трябваше да затвори предприятието си.

В тоя момент оберфелдкуратът се катурна от скамейката и продължи да спи на земята. Кандидат-подофицерът го гледа известно време с най-глупаво изражение, а после при пълна тишина и без помощта на когото и да било от подчинените си започна да го вдига сам. Виждаше се, че е загубил всякакъв авторитет, а когато със слаб и безнадежден глас каза: „Бихте могли да ми помогнете“, войниците от конвоя продължиха да гледат тъпо пред себе си и никой не се и помръдна.

— Трябваше да го оставите да кърти, където си беше — рече Швейк, — аз правех точно така с моя фелдкурат. Веднъж го оставих да спи в нужника, един път спа горе на гардероба, друг път — в корито в една чужда къща и бог знае къде още не кърти той.

Внезапно кандидат-подофицерът почувствува прилив на решителност. Искаше да покаже, че тук той е господар, и затова каза

грубо:

— Затваряйте си устата и не дрънкайте! Глупостите на свръзките нямат край. Като дървеници сте.

— Да, наистина, а вие сте бог, господин кандидат-подофицер — отговори Швейк с душевното равновесие на философ, който иска земният мир да възтържествува в целия свят, а същевременно се впуска в страхотна полемика. — Вие сте самата скърбяща Богородица.

— Господи боже наш — извика школьникът, като събра ръце за молитва, — изпълни сърцата ни с любов към всички подофицери, за да не ги гледаме с отвращение. Благослови нашия конгрес в тая търкаляща се арестантска дупка.

Кандидат-подофицерът почервения и скочи:

— Забранявам ви да правите забележки вие, школьникът!

— Вие за нищо не сте виновен — продължи да говори школьникът примирително. — Към голям брой животински родове и видове природата се е отнесла като същинска мащеха и ги е лишила от всякаква интелигентност; чули ли сте някога да се говори за човешката глупост? Нямаше ли да бъде решително по-добре, ако се бяхте родили някакъв друг вид бозайник и не носехте това идиотско име човек и кандидат-подофицер? Голяма грешка е от ваша страна, дето си мислите, че сте най-съвършеното и най-развито живо същество. Достатъчно е само да ви свалят нашивките и вие ставате нула, в която без каквото и да било интерес се стреля по всички окопи и фронтове. А като ви прибавят още една хамсия и се превърнете в оная твар, която наричат чорбар^[22], тепърва ще я загазите. Душевният ви кръгзор ще се стесни още повече, а когато културно атрофираните ви кости останат да лежат на някой от фронтовете, никой в Европа няма да заплаче за вас.

— Ще заповядам да ви затворят! — изкряска отчаян кандидат-подофицерът. Школьникът се усмихна:

— Вие навярно бихте искали да заповядате да ме затворят, задето съм ви ругал. Но вие бихте излъгали, тъй като вашият умствен багаж не е годен да различи никакви обиди, а освен това бих се обзаложил с вас на каквото пожелаете, че не помните абсолютно нищо от целия ни разговор. Ако ви кажа, че сте ембрио, вие ще го забравите може би преди още да пристигнем на най-близката гара, не, вие ще го забравите, преди да се е мярнал покрай нас най-близкият телеграфен

стълб. Вие сте атрофирана мозъчна гънка. Изобщо не мога да си представя, че сте в състояние някъде свързано да изложите всичко, което чухте да говоря. Освен това можете да попитате когото пожелаете от присъстващите дали в думите ми е имало и най-малък намек за вашия душевен кръгозор и дали съм ви обидил с нещо.

— Разбира се — потвърди Швейк, — на вас тук никой не ви е казал нито думица, която бихте могли да изтълкувате някак накриво. Винаги прави много лошо впечатление, когато някой се почувствува засегнат. Веднъж седях в „Тунелът“, едно нощно заведение. Водехме много интересен разговор за орангутаните. На нашата маса имаше един моряк и той разправяше, че орангутанът често пъти не можел да бъде различен от някой брадат и мустакат гражданин. Че лицето на такъв орангутан било обрасло с косми като... „Като — казва, — да речем, ей оня господин на съседната маса.“ Ние всички се обърнахме, а господинът с брадата стана, дойде при моряка и му удари плесница. Морякът пък му счупи главата с една бирена бутилка. Брадатият господин се катурна и остана да лежи в безсъзнание. Ние се сбогувахме с моряка, който драсна, защото помисли, че го е пречукал. После свестихме припадналия господин и, разбира се, направихме голяма грешка, защото веднага след това той извика полиция и всички ни заведоха в участъка. А ние всъщност нямахме нищо общо с цялата работа. В участъка той не преставаше да повтаря, че сме го били смятали за орангутан, че не сме били говорили за нищо друго освен за него. И все тая песен пее. Ние пък разправяме, че не е така, че не е никакъв орангутан. А той пак повтаря, че е, чул бил много добре. Помолих господин комисаря да му обясни. И той най-доброжелателно направи това — господинът и тогава остана незадоволен и каза на господин комисаря, че не ги разбира тия работи и че се е сдружил с нас. Тогава господин комисарят нареди да го затворят, докато изтрезнее. Ние пък поискахме да се върнем отново в „Тунелът“, но това не ни се удаде, защото и нас ни кошариха. Виждате ли, господин кандидат-подофицер, какви последици може да има едно малко и незначително недоразумение, за което не си струва дори да си хабиш думите. В Окроухлице пък имаше гражданин, който се обиди, когато веднъж в Немски брод го нарекоха питон. Думите, които изобщо не са наказуеми, са много. Примерно, кажем ви, че сте видра. Бихте ли могли да ни се сърдите за това?

Кандидат-подофицерът изцвили. Не може да се каже, че изрева. Гняв, бяс, отчаяние, всичко се сля в редица силни звуци и тоя концертен номер бе съпроводен от свиренето, което произвеждаше с носа си хъркащият оберфелдкурат.

След изцвилването настъпи пълна депресия. Кандидат-подофицерът седна на пейката и воднистите му, неизразителни очи се устремиха към горите и планините в далечината.

— Господин кандидат-подофицер — рече школьникът, — както наблюдавате шумливите планини и ароматните гори, вие ми напомняте фигурата на Данте. Същото благородно лице па поета, човек с нежно сърце и душа, достъпна за благородни чувства. Моля ви, останете да седите така. Това толкова ви прилича. С каква одухотвореност само, без всякаква нагласа и поза сте ококорили очи в пейзажа. Вие навярно си мислите колко красиво ще бъде, когато напролет вместо тия пусти места тук се простре килим от пъстри полски цветя...

— Край който килим ще бъбли бърливо поточе — добави Швейк, — а той, кандидат-подофицерът, плюнчи молив, седи на някакъв пън и пише стихотворение за „Малък четец“^[23].

Но кандидат-подофицерът бе изпаднал в пълна апатия и школьникът започна да твърди, че положително е виждал главата на кандидат-подофицера на една скулптурна изложба.

— Позволете, господин кандидат-подофицер, вие не сте ли позирали на скулптора Щурза?

Кандидат-подофицерът погледна школьника и печално каза:

— Не съм.

Школьникът млъкна и се изтегна на пейката. Войниците от конвоя започнаха да играят карти с Швейк, от отчаяние кандидат-подофицерът им кибичеше и даже си позволи да забележи, че Швейк е играл пика асо, което било грешка. Не трябвало да цака и можел да вземе последна ръка със седморката.

— На времето по кръчмите имаше много хубави надписи за кибиците. Помня един: „Трайко си бачкай, кибик, докато не си ял ритник.“

Военният влак спря на една гара. Комендантът на ешелона тръгна на проверка по вагоните.

— Какво ви казах аз — рече неумолимият школьник и многозначително погледна кандидат-подофицера, — няма да мине без

проверка...

Във вагона влязоха проверителите.

За комендант на ешелона щабът беше определил запасния офицер доктор Мраз.

На такива глупави длъжности бутаха винаги запасните офицери. Доктор Мраз беше се шашнал от цялата работа. Колкото и да броеше, все не му излизаше един вагон, въпреки че като цивилен беше преподавател по математика в реална гимназия. Освен това броят на войниците, които му съобщиха на последната гара, не съответствуваше на цифрата, която му бе съобщена, след като привърши товаренето на будейовицката гара. Като преглеждаше списъците, струваше му се, че има две полски кухни в повече, сякаш бяха паднали от небето. Констатацията му, че конете са се размножили по неизвестен начин, предизвика лазене на тръпки по гърба му. В списъка на офицерите той не можа да открие двама фелдфебел-школници, които му липсваха. В канцеларията на полка, в един от първите вагони, не преставаха да търсят изчезналата пишеща машина. От тоя хаос го заболя глава, взел беше вече три аспирина и сега проверяваше влака с болезнен израз на лицето.

Когато влезе с придружителя си в арестантското купе, той погледна в списъка и след като прие рапорта на съсипания кандидат-подофицер, който доложи, че кара двама арестанти и има еди-колко си войника, сравни още веднъж верността на доложеното по списъците и се огледа наоколо.

— Какъв е тоя, дето е легнал тук? — попита строго, като посочи оберфелдкурата, който спеше по корем и чиито меки части предизвикателно гледаха проверителите.

— Господин поручик, разрешете да доложа — запелтечи кандидат-подофицерът, — ние такавата...

— Какво ти такавата — изсумтя Мраз, — изразете се направо.

— Господин поручик, разрешете да доложа — обади се Швейк вместо кандидат-подофицера, — тоя господин, който спи по корем, е някакъв пиян оберфелдкурат. Той се присъедини към нас и след това влезе във вагона. Понеже ни е началник, ние не можехме да го изхвърлим, за да не нарушим чинопочитанието. Той трябва да е объркал щабния вагон с арестантския.

Доктор Мраз въздъхна и погледна в списъците си. В списъците нямаше и намек за никакъв оберфелдкурат, който ще пътува с влака до Брук. Той примигна нервно с едното си око. На последната гара неочаквано беше нараснал броят на конете, а сега като гръм от ясно небе в купето за арестанти се ражда цял оберфелдкурат.

Тъй като не можа да измисли нещо по-умно, той накара кандидат-подофициера да обърне оберфелдкурата, за да установи самоличността му.

Кандидат-подофициерът след продължителни усилия обърна оберфелдкурата на гръб, при което последният се събуди и като видя офицер пред себе си, каза:

— Eh, Servus, Fredi, was gibt's neues? Abendessen schon fertig?^[24]
— затвори отново очи и се обърна към стената.

Доктор Мраз позна веднага, че това е същият ненаситник, който снощи се беше подвизавал в офицерското казино, известният опустошител на офицерските столове, и тихо въздъхна.

— Заради това — каза той на кандидат-подофициера — вие ще се явите на рапорт.

Като си тръгна обаче, Швейк го задържа:

— Господин поручик, разрешете да доложа, че мястото ми не е тук. Трябваше да стоя затворен до единадесет, тъй като тъкмо днес изтече наказанието ми. Аз бях наказан с три дни затвор и сега трябваше да съм вече при другите в конски вагон. Понеже единадесет отдавна минава, моля ви, господин поручик, да бъда свален на линията или преместен било в конски вагон, където ми е мястото, било при поручик Лукаш.

— Как се казвате? — попита доктор Мраз, като се вгледа отново в списъците.

— Швейк, Йозеф, господин поручик.

— Аха, значи, вие сте известният Швейк — каза доктор Мраз, — вие наистина е трябвало да излезете в единадесет. Но поручик Лукаш ме помоли да ви пусна чак в Брук. Така било по-сигурно, поне из пътя нямало да забъркате някаква каша.

След като проверителите си излязоха, кандидат-подофициерът не можа да се въздържа да не направи язвителната забележка:

— Виждате ли, Швейк, какво спечелихте, като се обърнахте към по-висша инстанция? Едно голямо лайно! Ако исках, можех и двама ви

да туря на място.

— Господин кандидат-подофицер — обади се школьникът, — нямам нищо против да се замеряме с лайна, все пак това е повече или по-малко достоверна аргументация, но интелигентният човек не бива да употребява такива думи, когато е ядосан или когато иска да атакува някого. После смешната ви заплаха, че сте могли да турите и двама ни на място. Защо не го направихте, по дяволите, щом като имахте възможност? Сигурно тук се е проявила голямата ви душевна зрелост и необикновена деликатност.

— Стига толкова! — подскочи кандидат-подофицерът. — Мога и двама ви да тикна в затвора!

— А за какво, гълъбче? — невинно запита школьникът.

— Това е моя работа! — вдъхна си смелост кандидат-подофицерът.

— Ваша работа — каза школьникът с усмивка, — ваша и наша. Като на карти: моя дама — ваша дама. По-скоро бих казал, че ви подежда забележката на господин поручика, че ще трябва да се явите на рапорт и затова започнахте да вдигате патърдия, разбира се, не по служебен път.

— Вие сте простаци! — изригна кандидат-подофицерът, правейки последни усилия да си придаде страшен вид.

— Господин кандидат-подофицер, вижте какво ще ви кажа — отбеляза Швейк, — аз съм вече стар войник, служил съм преди войната и знам, че псувните понякога излизат през носа. Когато служех на времето, помня, в нашата рота имаше един чорбар на име Шрайтер. Служеше за чорба. Можеше да се уволни още като кандидат-подофицер, но беше, както се казва, ударен. Тоя човек, значи, ни беше засмукал кръвта, лепеше се за нас като лайно за риза, ту това не му харесваше, ту онова не беше по правилника, тормозеше ни, както можеше, и ни казваше: „Вие не сте войници, а пъдари.“ Мен тая работа един ден ме ядоса и се явих на ротен рапорт. „Какво искаш?“ — пита ме капитанът. „Господин капитан, разрешете да доложя. Искам да се оплача от фелдфебела Шрайтер: та ние сме императорски войници, а не някакви пъдари. Ние служим на негово величество императора, не сме някакви пазачи на овощни дръвчета.“ — „Виж какво насекомо — отговори ми капитанът, — да не съм те видял вече!“ А пък аз му отвърнах, че моля да ми разреши да се явя на батальонен рапорт.

На батальонния рапорт, след като обясних на подполковника, че ние не сме никакви пълдари, а императорски войници, той заповяда да ме затворят за два дни, но аз поисках да ми разрешат да се явя на полкови рапорт. На полковия рапорт господин полковникът, след като му обясних, изрева, че съм глупак, и ме прати по дяволите. Аз го помолих да ми разреши да се явя на бригаден рапорт. Тогава той се стресна, веднага нареди да извикат нашия чорбар Шрайтер и го накара да ми се извини пред всички офицери за думата *пълдар*. След това чорбарят ме настигна в двора и ми съобщи, че от тоя ден няма да ме псува, но щял да ме вкара в гарнизонния затвор. Оттогава аз станах крайно предпазлив, но колкото и да бях внимателен, не можах да се опазя. Веднъж бях на пост пред склада. Там всеки часовой винаги написваше по нещо на стената. Или ще нарисува някоя гола жена, или ще напише по някое стихче. На мен дълго време не ми идеше на ум какво да напиша и понеже нямаше какво да правя, подписах се под изречението: „Чорбарят Шрайтер е дървеняк.“ А оня тип, чорбарят, веднага ме доложи, защото ме следеше като червено куче. По някаква нещастна случайност над тоя надпис имаше и още един: „На война ли да се шляем? На войната ний пикаем!“ И това беше в 1912 год., когато трябваше да навлезем в Сърбия заради оня, консула Прохазка^[25]. Веднага ме изпратиха пред областния съд в Терезин. Господата от военния съд петнадесет пъти фотографираха стената на склада, всичките там надписи и моя подпис, десет пъти ме караха да пиша: „На война ли да се шляем? На войната ний пикаем!“, за да изследват почерка ми, петнайсет пъти трябва да им напиша и „Чорбарят Шрайтер е дървеняк“ и накрая повикаха един специалист по почерците, който ме накара да напиша: „Беше 29 юли 1897 год., когато Двур Кралове на Лабe преживя ужасите на едно страшно наводнение.“ „Това не е достатъчно — каза военният съдия, — нас ни интересува пикането. Продиктувайте му нещо, в което да има много «п» и «к».“ Тогава ми продиктуваха: „куп, пика, епек, спанак, коноп, капак. Попокатепетъл“. На съдебния експерт по почерците беше му дошло до гуша от цялата работа и все се обръщаше назад и поглеждаше към войника с натъкнат щик. Най-после той каза, че трябва да занесе материала във Виена и там да го обработи. Накара ме да напиша още три пъти едно след друго: „Слънцето почва да припича, жегата е знаменита.“ Изпратиха целия материал във Виена и накрая работата се разреши така: колкото

се касаеше до надписите, те не били писани с моя ръка, но подписът бил мой, което си и бях признал. Осъдиха ме на шестседмичен затвор, задето съм се подписал, когато съм бил па пост, защото, докато съм се подписвал на стената, не съм можел да пазя.

— Вижда се — каза кандидат-подофицерът със задоволство, — че все пак не са ви оставили без наказание и че сте истински криминалист. Ако бях аз на мястото на съдиите, щях да ви друсна не шест седмици, а шест години.

— Я не се правете на толкова страшен! — подхвана школникът. — И помислете по-добре за своя край! Преди малко комендантът на ешелона ви каза, че ще се явите на рапорт. Вие би трябвало да се подготвите за това с всичката сериозност и да помислите за последните неща, които ви остава да уредите като кандидат-подофицер. Какво собствено сте вие в сравнение с вселената? Представете си, че най-близката звезда е отдалечена от нашия военен влак 275 000 пъти повече, отколкото слънцето, за да може паралаксът ѝ да образува дъгова секунда. Ако се озовяхте във вселената във вид на звезда, вие бихте били премного незначителен, за да бъдете забелязан и с най-добрите астрономически уреди. За изразяване на вашето нищожество във вселената няма подходящ термин. За половин година вие бихте описали на небето ей такава малка дъгица, за година — малка елипса, която изобщо не може да се изрази в цифри — толкова е незначителна. Вашият паралакс е неизмерим.

— В такъв случай — отбеляза Швейк — господин кандидат-подофицерът би могъл да се гордее с това, че никой не може да го премери. Но каквото и да се случи на рапорта, господин кандидат-подофицерът трябва да остане спокоен и да не се нервира, тъй като всяко нервирание е вредно за здравето, а сега през време на войната всеки трябва да пази здравето си, защото военните мъки изискват от всекиго да не бъде жив умрял.

— Ако ви затворят, господин кандидат-подофицер — продължи Швейк с мила усмивка, — ако станете жертва на някаква неправда, не бива да губите дух и ако те си мислят едно, вие пък си мислете друго. Познавах един въглищар, който в началото на войната лежа затворен заедно с мене в Пражката дирекция на полицията заради държавна измяна. Казваше се Франтишек Шквор и по-късно може и да е бил очистен по силата на някоя там прагматическа санкция^[26]. Когато на

разпита го попитали дали има някакви възражения по протокола, той казал:

*Нека е било, както и да е било, все е някак си било,
още никога не е било, някак да не е било.*

Заради това го тикнаха в тъмната стаичка, два дни не му дадоха да яде и да пие и пак го заведоха на разпит, но той и тогава държал на своето, че нека е било, както е било, все е някак си било и още никога не е било, някак да не е било. Може би със същите думи е отишъл и на бесилото, след като го предадоха на военния съд.

— Разправят, че сега бесят и разстрелват маса хора — каза един войник от конвоя, — наскоро на плаца ни четоха една заповед, че в Мотол бил разстрелян запаснякът Кудърна, задето се ядосал, че един капитан ударил със сабя момченцето му, което жена му носела на ръце, когато дошла да се прости с мъжа си в Бенешов. А политическите хора ги затварят на общо основание. В Моравия разстреляли и един редактор. Нашият капитан казваше, че и останалите ги чакало същото.

— Всичко си има граници — двусмислено каза школьникът.

— Прав сте — намеси се кандидат-подофицерът, — пада им се на редакторите. Само бунтуват народа. По-миналата година, още като ефрейтор, бях началство на един редактор и той ме наричаше винаги „гибелта на армията“, но когато го учех да прави лицева опора, потеше се и казваше: „Моля да уважавате в мен човека!“ И аз му показвах какъв човек е той. Когато упражнявахме командата „легни“ и на двора в казармата имаше много локви, аз го завеждах пред някоя локва и той, негодникът, лягаше в нея, та водата пръскаше на всички страни като в плавалнята. А следобед всичко по него трябваше пак да блести, униформата му да бъде чиста като стъкло. Той се лъскаше, пъшкаше и правеше различни забележки, а на другия ден отново се търкаляше като свиня в калта. Аз стоях над него и му казвах: „Е, господин редакторе, кой е по-главен: гибелта на армията или вашият човек?“ Той беше истински интелегент.

Кандидат-подофицерът тържествено погледна школьника и продължи:

— Изключиха го от школата само заради интелигентността му, защото беше писал във вестника, че в казармата тормозели войниците. Ама как да не тормозиш такъв учен човек, щом не може да разглоби затвора на пушката даже и след като си му го показал десет пъти? А когато се каже: linksschaut! — той сякаш нарочно върти кратуната си надясно и те гледа като гарга. Като прави хватки, не знае какво да хване по-напред, ремъка или паласките, а когато му показвате как ръката трябва да се смъкне надолу по ремъка, той ви гледа като теле железница. Той даже не знаеше на кое рамо се носи пушката и козируваше като маймуна, а при обръщания в движение — боже мой — да го бяхте видели какво правеше, когато се учеше да марширува! Когато трябваше да направи кръгом, на него му беше все едно на коя страна ще се завърти и цап, цап, цап, можеше да извърви още шест крачки и чак тогава да се обърне като петел на въртележка. При маршировката вдигаше крака като стар подагрист или танцуваше като стара проститутка на събор.

Кандидат-подофицерът плю:

— Нарочно му зачислих много ръждясала пушка, за да се научи да я чисти. Той я триеше, както пес дръгне кучка, но даже да си купеше още две кила кълчища, пак нямаше да може да направи нищо. Колкото повече я триеше, толкова по-лоша и по-ръждива ставате. На рапорта пушката му минаваше от ръка в ръка и всеки се чудеше как е възможно да е толкова ръждива. Нашият капитан винаги му казваше, че от него никога няма да излезе войник, да иде по-добре да се обеси и да не яде напразно войнишкия хляб. А той само примигваше под очилцата си. За него беше голям празник, когато не го накажеха с verschärft или връзване на пръсти. В такива дни той обикновено пишеше статийките си за тормозенето на войниците. Най-последнъж направиха проверка на куфарчето му. Божичко, колко книги имаше само той! И то все за разоръжаване, за мир между народите. Заради това отпътува за гарнизонния затвор и се отървахме от него. По-късно той се появи в канцеларията, където му възложиха да води книгата за храната, за да не се среща с войниците. Такъв беше тъжният край на тоя интелигент. А той можеше да стане съвсем друга клечка, ако поради глупостта си не беше загубил правото да следва в школата. Можеше да стане поручик.

Кандидат-подофицерът въздъхна:

— Гънките на шинела си даже не умееше да изглади. Чак от Прага си изписваше разни води и масла за лъскане на копчетата и все пак копчетата му бяха ръждиви като Есау^[27]. Ама да плямпа, умееше и когато беше в канцеларията, само философствуваше. Имаше си тоя навик от по-рано. Както ви казах вече, на езика му все беше „човекът“. Веднъж, когато пак беше се впуснал да разсъжда над локвата, в която трябваше да се плюсне но командата „легни“, аз му казах: „Като приказвате все за човека и за калта, защо не си спомните, че човекът е бил сътворен от кал и хич и не са го питали дали иска, или не.“

След като се наприказва, кандидат-подофицерът остана доволен от себе си и зачака какво ще отговори школьникът. Обади се обаче Швейк:

— Заради същите работи, заради такъв тормоз преди години в трийсет и пети полк някой си Конишек беше убил себе си и кандидат-подофицера. „Куриер“^[28] писа за това.

Кандидат-подофицерът бил намушкан с кама на трийсет места, от които повече от дузина били смъртоносни рани. Войникът след това седнал върху мъртвия кандидат-подофицер и се пробол. Друг случай имаше в Далмация. Там пък бяха заклали кандидат-подофицера си и до днес още не могат да открият кой го е сторил. Всичко стана забулено в неизвестност, знае се само, че закланият кандидат-подофицер се наричал Фиала и бил от Драбовна край Турнов. Зная и за още един кандидат-подофицер от седемдесет и пети полк, Рейманек...

В този миг приятният разговор беше прекъснат от силно изпъшкване откъм скамейката, на която спеше оберфелдкурат Лацина.

Отчето се пробуждаше в цялата си красота и достойнство. Пробуждането му беше придружено със същите явления, които съпровождали и ранното пробуждане на младия великан Гаргантюа, както го е описал старият веселяк Рабле.

Оберфелдкуратът на скамейката пърдеше, оригваше се и гръмогласно се прозяваше. Най-после той седна и учудено попита:

— Дявол да го вземе, къде се намирам?

Като наблюдаваше пробуждането на началството, кандидат-подофицерът отговори твърде чинно:

— Вие се намирате в арестантски вагон, господин оберфелдкурат.

По лицето на оберфелдкурата се изписа удивление. Известно време той седя мълчалив и дълбоко замислен. Напразно. Между онова, което беше преживял миналата нощ и тая сутрин, и пробуждането му във вагона, прозорците на който бяха снабдени с решетки, имаше море от мъгла.

Най-после той попита кандидат-подофициера, който все така чинно стоеше пред него:

— А по чия заповед, аз, такава?...

— Без заповед, господин оберфелдкурат.

Отчето стана и започна да се разхожда между пейките, като мърмореше, че нищо не му е ясно.

Той седна отново и попита:

— Накъде пътуваме собствено?

— Към Брук, господин оберфелдкурат.

— А защо отиваме в Брук?

— Там местят целия деветдесет и първи полк, господин оберфелдкурат.

Отчето отново се замисли. Какво ли собствено се е случило с него, как ли е попаднал във вагона и защо отива в Брук, и то тъкмо с деветдесет и първи полк, съпровождан от някакъв конвой?

Той се съвзе до такава степен от махмурлука си, че успя да различи вече школьника и се обърна към него с въпроса:

— Вие сте интелигентен човек, можете ли да ми обясните без усукване и без да премълчавате нещо, как съм попаднал при вас?

— На драго сърце — свойски му каза школьникът, — тая сутрин на гарата вие чисто и просто се присъединихте към нас, когато се качвахме във влака, понеже бяхте пийнали.

Кандидат-подофициерът строго го погледна.

— Влязохте в нашия вагон — продължи школьникът — и толкоз. Легнахте на скамейката и Швейк, ей го тук, подложи под главата ви шинела си. При проверката на предишната станция бяхте записан в списъка на офицерите, които пътуват с влака. Вие бяхте, така да се каже, служебно открит и заради това нашият кандидат-подофицер ще се яви на рапорт.

— Така, така — въздъхна отчето, — значи, на най-близката гара аз трябва да се прехвърля в щабните вагони. Не знаете ли дали са раздавали вече обед?

— Обедът ще бъде чак във Виена, господин оберфелдкурат — продума кандидат-подофицерът.

— Значи, вие подложихте шинела си под главата ми? — обърна се отчето към Швейк. — Сърдечно ви благодаря.

— Не заслужавам никаква благодарност — отговори Швейк, — аз постъпих така, както би трябвало да постъпи всеки войник, като види, че началникът му е пийнал и няма какво да сложи под главата си. Всеки войник трябва да уважава началника си, макар и последният да е в по-особено състояние. Аз имам голям опит с фелдкуратите, защото бях свързка на господин фелдкурат Ото Кац. Те са весел и сърдечен народ.

След вчерашното си пиянство оберфелдкуратът почувствува прилив на демократизъм, извади цигара и я подаде на Швейк:

— На, запали!

— А ти — обърна се той към кандидат-подофицера — щял си да се явиш заради мен на рапорт. Няма какво да те е страх. Ще те отърва, нищо няма да ти направят.

— А тебе — каза той на Швейк — ще взема със себе си. Ще те гледам като писано яйце.

Той получи нов пристъп на великодушие и започна да твърди, че на всеки щял да се отплати, на школьника щял да купи шоколад, на войниците от конвоя ром, кандидат-подофицера щял да премести във фотографското отделение на седми конен дивизион, всичките щял да освободи и никога нямало да ги забрави.

Започна да раздава цигари на всички поред, не само на Швейк, и заяви, че разрешава на арестантите да пушат, щял да ходатайствува да бъде намалено наказанието им и те отново да бъдат върнати към нормалния военен живот.

— Не искам — рече той — да ме споменавате със зло. Аз съм човек с големи връзки и с мене вие няма да пропаднете. Изобщо вие ми правите впечатление на порядъчни хора, които бог обича. И ако сте сгрешили, то вие сега изкупвате грешката си и виждам, че с леко сърце понасяте всичко, което бог ви е изпратил.

— На какво основание — обърна се той към Швейк — ви наказаха?

— Бог ме наказва — отговори набожно Швейк — чрез командира на полка заради неволно закъснение в частта, господин оберфелдкурат.

— Бог е безкрайно милостив и справедлив — тържествено каза оберфелдкуратът, — той знае кого да накаже, защото така той проявява само своята проницателност и всемогъщество. А вие защо сте тук, господин школьник?

— Понеже — отговори школьникът — милостивият бог благоволи да ме сподоби с ревматизъм, след което аз се възгордах. След излежаване на наказанието ще бъда изпратен в кухнята.

— Бог си знае работата — възкликна възторжено отчето, като чу за кухнята, — и там порядъчният човек може да направи кариера. Тъкмо в кухнята би трябвало да се изпращат интелигентни хора заради комбинациите, тъй като работата не е в това, как се варят ястията, но с каква любов се комбинират продуктите, как се съставят и така нататък. Вземете соуса например. Интелигентният човек, когато приготвя лучен соус, ще вземе всички видове зеленчук, ще ги задуши в масло, след това ще прибави подправки, пипер, бахар, малко мушкато, исиот, а обикновеният готвач простак ще сложи лука да ври и ще му направи след това загоряла запръжка с лой. Наистина аз бих бил най-доволен да ви видя в някой офицерски стол. Без интелигентност човек може да живее и да изпълнява някоя обикновена професия в живота, но в кухнята липсата на интелигентност веднага проличава. Снощи в офицерския клуб в Будейовице ни поднесоха между другото и бърбечета а ла мадейра. Браво на тоя, който ги беше приготвил, бог да му прости всичките грехове, той трябва да е бил истински интелигент. И наистина там в кухнята на офицерския клуб има някакъв учител от Скуч. Същите бърбечета а ла мадейра ядох и в офицерския стол на шейсет и четвърти опълченски полк. Бяха им сложили ким, сякаш ги бяха приготвили в обикновена кръчма с пипер. И знаете ли с какво се занимавал в цивилния си живот техният готвач? Гледач на добитък бил в един чифлик.

Оберфелдкуратът помълча малко и след това прехвърли разговора върху готварската проблема в Стария и Новия завет. По всичко личело, че някога хората отдавали голямо значение на приготвянето на вкусни ястия след богослужения и други църковни тържества. После той покани присъстващите да изпейт нещо и Швейк както обикновено започна несполучливо:

„Иде Марина от Ходонина, а след нея попът с буренце вино.“

Но оберфелдкуратът не се разсърди.

— Да имаше поне малко ром, не е нужно да има буренце вино — рече той усмихнат и съвършено приятелски настроен. — Ай без Марина ще минем, и без това би ни въвела само в изкушение.

Кандидат-подофицерът предпазливо бръкна в шинела си и извади оттам плоска с ром.

— Господин оберфелдкурат, разрешете да доложа — чу се тихият глас, по който личеше колко голяма жертва прави, — ако не ви се струва обидно...

— Защо ще се обиждам бе, момче? — отговори му с прояснен глас отчето. — Ще пия за нашето щастливо пътуване.

— Майко Марийо, просвета Богородичке — въздъхна кандидат-подофицерът, като видя как след порядъчната глътка в гърлото на оберфелдкурата изчезна половината от съдържанието на шишето.

— Гледай какъв сте човек и вие — каза фелдкуратът, като се усмихна и многозначително смигна на школьника, — на всичкото отгоре и Дева Мария викате на помощ. Дядо господ всичко вижда и чува, внимавайте.

Отчето отново вдигна плоската и като я подаде на Швейк, началнически изкомандува:

— Доубий го!

— Войната си е война — рече Швейк добродушно на кандидат-подофицера, като му върна празната плоска. Последният се съгласи с него с такъв странен блясък в очите, какъвто може да се яви само у душевно болен.

— А сега до Виена аз ще поспя още мъничко — каза оберфелдкуратът — и желая да ме събудите веднага щом пристигнем.

— А вие — обърна се той към Швейк, — вие ще идете в кухнята на нашия стол, ще вземете прибори и ще ми донесете обед. Ще кажете, че е за оберфелдкурата Лацина. Гледайте да получите двойна порция. Ако има кнедли, недейте взема от края, защото не се рентира. После ми донесете от кухнята бутилка вино, но вземете със себе си и канчето, за да ви наляят ром.

Отец Лацина започна да се рови из джобовете си.

— Слушайте — каза той на кандидат-подофицера, — нямам дребни, дайте ми назаем една златка^[29]. Така, ето значи! Как се казвате? Швейк ли? Ето ви, Швейк, една златка бакшиш! Господин

кандидат-подофицер, заемте ми още една златка. Виждате ли, Швейк, другата ще я получите, след като изпълните всичко, както ви казах.

Освен това ще им кажете да ви дадат още и цигари и пури за мене. Ако раздават шоколад, задигнете двойна дажба, а пък ако дават консерви, гледайте да ви дадат пушен език или гъши дроб. Ако раздават ементалско сирене, постарайте се да не ви дадат от края, в случай че дават унгарски салам, пак недейте взема от края, а от средата, за да бъде мек и крехък.

Оберфелдкуратът се изпъна на скамейката и след малко заспа.

— Аз мисля — обърна се школьникът към кандидат-подофицера, докато отчето хъркаше, — че вие сте напълно доволен от нашия намереник. Той се чувства много добре сред нас.

— Току-що отбит — обади се Швейк, — а, както се казва, вече зацицал от бутилката, а, господин подофицер?

Кандидат-подофицерът известно време води борба със себе си, но изведнъж изостави цялата почтителност и каза грубо:

— Много е кротък.

— С дребните пари, дето ги няма — каза Швейк, — той ми напомня един зидар от Дейвице, на име Мличко. И той все нямаше дребни пари, докато затъна до гуша в дългове и го затвориха за измама. Беше прогулял едрите и нямаше дребни.

— В седемдесет и пети полк — обади се един войник от конвоя — преди войната един капитан пропи цялата каса на полка и го изгониха от казармата, но сега е пак капитан. А един фел, който беше откраднал държавно сукно за пагони повече от двајсет топа, днес е щабен фелдфебел. Един пехотинец пък неотдавна го застреляха в Сърбия, понеже изял наведнъж консервата си, която му била за три дена.

— Това не му е мястото тука — заяви кандидат-подофицерът, — но да вземеш назаем две жълтици от бедния кандидат-подофицер, за да дадеш бакшиш, което си е право...

— Ето ви жълтицата — рече Швейк, — не искам да се обогатявам за ваша сметка. А когато ми даде и другата, и нея ще ви върна, за да не плачете. Вие трябва да се радвате, когато някой началник вземе от вас пари назаем за харчлък. Вие сте безкраен егоист. Тук става въпрос за някакви си мизерни две жълтици, но аз бих искал да ви видя в момент, когато се наложи да пожертвувате живата си за

вашия началник, когато той ще лежи ранен някъде пред позициите на противника и вие ще трябва да го спасите и да го донесете оттам на собствените си ръце, през време на което непрекъснато ще ви обстрелват с шрапнели и всичко възможно.

— Ти ще се надрискаш — опита да се защити кандидат-подофицерът, — свързка в бой кога е участвувала!

— Има ги не малко посрани във всяко сражение — обади се пак един войник от конвоя, — неотдавна в Будейовице един ранен другар ни разправи, че когато атакували, той се посирал на три пъти. Най-първо, когато изпъзели от прикритието на плаца пред телените мрежи, след това, когато започнали да ги режат, и за трети път напълнил гащите, когато срещу тях се втурнали русите с натъкнати щикове и започнали да реват „ураааа“. Тогава побягнали обратно към прикритието и от тяхната част нямало нито един непосран. А един убит, който лежал върху прикритието с увиснали надолу крака, в последния миг така се посрал, че всичкото наедно с кръвта потекло от панталоните му по патъците надолу в окопите. Преди това, през време на атаката, един шрапнел отнесъл половината му глава, просто като че ли я срязал наполовина, и сега половината от черепа му, с все мозъка вътре, лежала точно пред него. Човек никога не може да предположи какво ще му се случи.

— Понякога — рече Швейк — през време на сражение на човек му стане лошо, просто се погнуси от нещо. В Прага в Похоржелец един ранен разправяше, че някъде при Пршемишъл, в окопите, работата стигнала до бой с нож и насреща му се изпречил един руснак — мъж като планина. Заклатил се руснакът срещу него с натъкнат щик, а на носа му висяла порядъчна капчица. Щом съгледал тая капчица, на нашия войник му прилошало и трябвало веднага да иде в превързочния пункт. Там намерили, че се е заразил от холера и го изпратили в холерните бараки в Пецца, където след това наистина се заразил.

— Обикновен пехотинец ли беше или кандидат-подофицер? — попита школьникът.

— Кандидат-подофицер — отговори спокойно Швейк.

— Това би могло да се случи и на всеки школьник — отговори в глупостта си кандидат-подофицерът, като погледна тържествуващо

школника, сякаш искаше да каже: „Турих ли те на място, ха да видим какво ще отговориш сега!“

Школникът обаче млъкна и легна на скамейката.

Наближаваха Виена. Тия, които не спяха, наблюдаваха през прозореца телените мрежи и укрепленията край града. Това, както изглежда, предизвика известно безпокойство в целия влак.

И ако досега от вагоните непрекъснато се носеше ревът на овните от Кашперските планини: „Wann ich kum', wann ich kum', wann ich wieda', wieda' kum'“, сега той замлъкна под неприятното впечатление от телените мрежи, с които беше оплетена Виена.

— Всичко е наред — каза Швейк, като гледаше окопите, — всичко е в пълен ред, само че тука виенчани навярно си късат гащите, когато ходят на излети. Тук човек трябва да бъде предпазлив.

Изобщо Виена е важен град — продължи той, — само да знаете колко диви зверове има в Шьонбрунската менажерия^[30]. Едно време, когато бях във Виена, най-много обичах да гледам маймуните. Но когато се случеше от императорския дворец да излиза някоя особа, тогава преграждаха пътя и не пущаха да се минава през кордона. С мене веднъж беше и един шивач от десети район и го арестуваха, защото на всяка цена искаше да види маймуните.

— А били ли сте в двореца? — попита кандидат-подофицерът.

— Там е много хубаво — отговори Швейк, — аз не съм бил, но ми разправи един, който е бил. Най-хубав от всичко бил часовоят пред двореца. Всеки от тия часовои, казват, трябвало да бъде два метра висок, а след това получавал вестникарска будка. А пък принцеси колко има — не ти е работа.

Влакът мина покрай някаква гара, откъдето се носеха звуците на австрийския химн. Музикантският взвод по всяка вероятност беше дошъл тук по погрешка, защото доста след това влакът спря на друга гара, където бяха приготвени закуски и тържествено посрещане.

Но то вече не беше както в началото на войната, когато войниците при заминаване за фронта преяждаха на всяка гара, посрещани от момиченца в бели роклички, с глупави лица и още по-глупави букети. Неизменно ги приветствуваше с реч някоя дама, чийто съпруг сега се представяше за голям патриот и републиканец.

Посрещането във Виена бе изнесено от три членки на дружеството на Австрийския червен кръст и от две членки на някаква

военна организация на виенските дами и госпожици, както и от един официален представител на военната власт.

По лицата им личеше умора. Влакове с войска пътуваха денем и нощем, санитарни вагони минаваха всеки час, всеки миг по гарите от една линия на друга прехвърляха вагони с пленници и на всичко това трябваше да присъствуват и членовете на изброените различни корпорации и дружества. Това продължаваше ден след ден и първоначалният ентузиазъм се превърна в прозяване. Те дежуреха поред и всеки от тях, който се появеше на някоя от виенските гари, имаше същото уморено изражение, както и днешните посрещачи на полка от Будейовице.

От конските вагони назъртаха войниците с отчаян израз на лицата, сякаш ги водеха към бесилото.

До тях се приближаваха дами и им раздаваха медени питки с надписи: „Sieg und Rache“, „Gott, strafe England“, „Der Österreicher hat ein Vaterland. Er liebt's und hat auch Ursache für's Vaterland zu kämpfen“^[31].

Виждате се как планинците от Кашперските планини се тъпчат с медени сладкиши, обаче от лицата им не слизаше отчаяното изражение.

След това се издаде заповед по ротно да се вземе храна от полските кухни, които бяха зад гарата.

Там беше и офицерската кухня, където Швейк отиде, за да изпълни поръчението на оберфелдкурата, докато школьникът остана да чака да го нахранят, тъй като двама души от конвоя отидоха да вземат храната за целия арестантски вагон.

Швейк изпълни точно поръчката и на връщане, когато минаваше линията, забеляза поручик Лукаш, който се разхождаше между релсите и като че правеше сметка дали ще остане нещо за него в офицерския стол.

Положението му беше твърде неприятно, понеже временно имаше обща свръзка с поручик Киршнер. Войникът всъщност се грижеше изключително само за своя началник и провеждаше пълен саботаж, когато се касаеше за поручик Лукаш.

— Кому носите това, Швейк? — попита нещастният поручик, когато Швейк сложи на земята грамадата продукти, които беше изпросил в офицерския стол и беше увил в шинела си.

За момент Швейк се смути, но мигновено се опомни. И когато отговори, лицето му излъчваше светлина и спокойствие:

— Това е за вас, господин поручик. Само че не зная къде е вашето купе и после не зная също така дали господин комендантът на влака няма да има нищо против да пътувам с нас. Той, изглежда, е голяма свиня.

Поручик Лукаш погледна изпитателно Швейк, но той продължи добродушно и поверително:

— Наистина е свиня, господин поручик. Когато направи проверка във влака, веднага му доложих, че часът е вече единадесет, че наказанието ми е изтекло и мястото ми вече е в конския вагон или при вас, а той ми отговори съвсем грубо да съм си стоял там, така поне нямало да ви излагам из пътя, господин поручик.

Лицето на Швейк прие мъченически израз:

— Като че ли изобщо съм ви излагал някога, господин поручик.

Поручик Лукаш въздъхна.

— Сигурен съм — продължи Швейк, — че никога не съм ви излагал и ако се е случвало нещо, то е било само случайност, божа работа, както казваше старият Ваничек от Пелхржимов, когато излежаваше тридесет и шестата си присъда. Никога не съм направил нещо нарочно, господин поручик, винаги съм имал желание да свърша всичко най-ловко и най-добре и не съм крив, че и двамата не сме имали полза от това, а само страдания и мъчения.

— Само недейте плача толкова, Швейк — каза поручик Лукаш с мек глас, като се приближиха до щабния вагон, — ще уредя всичко, за да се приберете при мене.

— Съвсем не плача, господин поручик. На мене само много ми домъчня, че и двамата без всякаква вина сме най-нещастните хора през тая война и под слънцето. Ужасна съдба, господин поручик, и като погледнете, откак съм се родил, все съм си такъв грижовен.

— Успокойте се, Швейк!

— Слушам, господин поручик, но ако това не противоречеше на чинопочитанието, бих ви казал, че изобщо никак не мога да се успокоя, а така трябва да се подчиня на вашата заповед и да кажа, че вече съм напълно спокоен.

— Е, хайде, влизайте във вагона, Швейк.

— Слушам, господин поручик, влизам вече.

Над военния лагер в Брук цареше нощна тишина. Във войнишките бараки войниците зъзнеха от студ, а в офицерските отваряха прозорците, защото там горивото не се пестеше.

Откъм отделните постове от време на време се чуваха стъпките на часовете, които с движение се мъчеха да се разсънят.

Долу в Брук ан дер Лайте (Мост на Литава) блестяха светлините на фабриката на Н. В. за месни консерви, в която денем и нощем се преработваха различни отпадъци. Понеже вятърът духаше оттам, по алеята във военния лагер се носеше смрад на гниещи сухожилия, копита и кости, от които чрез изваряване се приготвяха специални супени консерви.

От изоставеното павилионче (тук в мирно време някакъв фотограф беше снимал войниците, които прекарваха своята младост на военното стрелбище) се откриваше гледка към долината на Литава. Там се виждаше червената светлина на бардака „При царевичния мамул“, който през време на големите маневри при Шопрон в 1908 г. бе почетен с посещението на ерцхерцога Стефан и където ежегодно се събираше офицерско общество.

Това беше най-добрият и реномиран публичен дом, където достъпът за войници и школьници беше забранен.

Последните ходеха в „Розовият дом“, чиито зелени светлини също се виждаха от изоставеното фотографско ателие.

Същото разграничение по-късно беше въведено и на фронта — монархията вече не можеше да помогне с нищо друго на войската си освен с преносимите публични домове, придавани към бригадните щаботе и известни под името „пуфове“.

Имаше, значи, на Н. В. офицерски пуф, на Н. В. подофицерски пуф и на Н. В. войнишки пуф.

Брук ан дер Лайте излъчваше сияние. От другата страна на моста по същия начин светеше Кирай Хида (Цизлайтания и Транслайтания) [32]. В двата града, унгарския и австрийския, свиреха цигански оркестри, светеха прозорците на кафенета и ресторанти. Местните буржоа и чиновници водеха тук, по кафенета и ресторанти, своите госпожи и пораснали дъщери; и Мост на Литава, Брук ан дер Лайте, и Кирай Хида не бяха нищо друго освен един голям публичен дом.

В една от офицерските бараки на лагера тая нощ Швейк чакаше своя поручик Лукаш, който вечерта отиде в града на театър и още не се

беше върнал. Швейк седеше на разстланото легло на поручика, а срещу него на масата беше седнала свръзката на майор Венцел.

Майорът отново се беше върнал в полка, след като в Сърбия на Дрина бе констатирана пълната му некадърност. Говореха, че там заповядал да се разглоби и унищожи понтонният мост в момент, когато половината от батальона му била още на отвъдната страна на реката. Сега той беше назначен за завеждащ военното стрелбище в Кирай Хида, а освен това беше някакъв фактор и по стопанската част в лагера. Между офицерите се говореше, че майор Венцел сега ще си стъпи здраво на краката. Стаите на Лукаш и Венцел бяха на един и същи коридор.

Свръзката на майор Венцел, Микулашек, малък човечец с надупчено от шарка лице, клатеше крака и ругаеше:

— Чудя му се на моя вагабонтин, че още не иде. Кой знае къде се шляе дядката по цяла нощ. Поне да ми дадеше ключа от стаята, та да си легна и да си чурия^[33]. Ама стаята му е пълна с вино, затова я заключва.

— Разправят, че краде — подхвърли Швейк, който пушеше най-спокойно от цигарите на своя поручик, понеже последният му беше забранил да пуши с лула в стаята, — ти все трябва да знаеш нещо. Откъде е това вино?

— Нали мене ме праща да го нося! — с тънък глас каза Микулашек. — Даде ми бележка и аз ида, та получа продукти за болницата, а ги нося в къщи.

— Ами ако ти заповяда да откраднеш полковата каса, ще го направиш ли? — попита Швейк. — Ама ти псуваш зад гърба му, пък пред него треперещ като трепетлика.

Микулашек примигна с малките си очички:

— Виж, за това ще си помисля.

— Ти нищо не бива да мислиш, сополиво хлапе такава! — кресна му Швейк, но млъкна веднага, защото вратата се отвори и влезе поручик Лукаш. Той беше, както веднага можеше да се забележи, в твърде добро настроение, тъй като беше сложил шапката си обратно.

Микулашек толкова се уплаши, че забрави да скочи от масата, а изкозирува седнал, като забрави на всичкото отгоре, че е и без фуражка.

— Господин поручик, разрешете да доложа, всичко се намира в пълна изправност — доложи Швейк, като зае твърда войнишка стойка по всички правила на военното изкуство, при което цигарата му остана в устата.

Поручик Лукаш обаче не забеляза това и се насочи право към Микулашек, който с опулени очи наблюдаваше всяко негово движение и продължаваше да козирува, все още седнал на масата.

— Поручик Лукаш — рече поручикът, като се приближи до Микулашек с не много сигурна стъпка, — а вие как се казвате?

Микулашек мълчеше, Лукаш взе един стол, постави го пред Микулашек, седна и без да сменя поглед от него, каза:

— Швейк, донесете служебния ми револвер от куфара.

През цялото време, докато Швейк се ровеше из куфара, Микулашек мълчеше и само ужасено гледаше поручика. И ако беше разбрал в тоя миг, че седи на масата, той навярно би се чувствувал още по-отчаян, тъй като краката му се допираха до коленете на седналия поручик.

— Не разбрахте ли? Как се казвате, ви питам! — извика поручикът нагоре към Микулашек.

Но последният продължаваше да мълчи. Както обясняваше покъсно, при ненадейното появяване на поручика той получил особен вид парализа. Искаше да скочи от масата, но не можеше, искаше да отговори, а не можеше, искаше да престане да козирува и не можеше.

— Господин поручик, разрешете да доложа — обади се Швейк, — револверът не е зареден.

— Ами че заредете го, Швейк!

— Слушам, господин поручик, но нямаме патрони, и после, трудно ще го свалите от масата. Позволявам си да забележа, господин поручик, че това е Микулашек, свръзката на господин майор Венцел. Той винаги онемява, когато види някого от господа офицерите. Той изобщо се срамува да говори. Изобщо е едно такова сополиво, мърляво хлапе. Когато отиде някъде в града, майор Венцел винаги го оставя да стои в коридора, а то, нещастното, обикаля свръзките в бараката. Поне да имаше причина да се плаши, а то всъщност никому нищо не е сторило.

Швейк плю, а в гласа му и в това, че говореше за Микулашек в среден род, се почувствува пълно презрение към свръзката на майор

Венцел заради малодушието и невоинишкото му държане.

— Разрешете — продължи Швейк — да го помириша. Швейк смъкна от масата Микулашек, който не откъсваше глупавия си поглед от поручика, и като го изправи на земята, помириса панталоните му.

— Още не е — заяви той, — но започва. Да го изхвърля ли?

— Изхвърлете го, Швейк.

Швейк изведе разтреперания Микулашек в коридора, затвори вратата подир себе си и му каза:

— Уф, спасих ти живота, глупав човек. Когато се върне майор Венцел, тихичко да ми донесеш бутилка вино. Няма шега. Наистина ти спасих живота. Когато моят поручик се натръска, лошо става. С него само аз мога да се разправам, никой друг.

— Аз съм...

— Посерко си... — презрително заяви Швейк. — Седни на прага и чакай да дойде твоят майор Венцел.

— Добре, че се върнахте най-после — посрещна поручик Лукаш свръзката си, — искам да говоря с вас. Няма нужда да стоите мирно с такъв глупав вид. Седнете, Швейк. Затваряйте си устата и внимавайте хубаво! Знаете ли къде е улица Шопрони в Кирай Хида? Оставете това ваше: „Господин поручик, разрешете да доложа, че не знам.“ Щом не знаете, кажете: „Не знам“ и край. Запишете си на един къс хартия: Sopronyi utza № 16. В същата къща има железарски магазин. Знаете ли какво е това железарски магазин? По дяволите, недейте казва: „Тъй вярно.“ Кажете „знам“ или „не знам“. Значи, знаете ли какво е това железарски магазин? Знаете, добре. Тоя магазин принадлежи на някой си унгарец Какони. Знаете ли какво е това унгарец? Дявол да го вземе, знаете ли, или не знаете? Знаете, добре. Над магазина е първият етаж и той живее там. Знаете ли това? Не знаете? Аз нали ви казвам, че живее там? Това достатъчно ли ви е? Достатъчно, добре. Ако не ви стига, ще заповядам да ви затворят. Отбелязахте ли си, че тоя идиот се казва Какони? Добре, тогава утре сутринта към десет часа ще слезете долу в града, ще намерите къщата, ще се качите на първия етаж и ще предадете на госпожа Какони ей това писмо.

Поручик Лукаш отвори портфейла си и прозявайки се, пъкна в ръката на Швейк писмо в бял плик без адрес.

— Работата е много важна, Швейк — продължи да го поучава поручикът. — предпазливостта никога не е излишна, затова, както

виждате, на плика няма адрес. Напълно се осланям на вас, че благополучно ще предадете писмото. Отбележете си още, че дамата се казва Етелка. Значи, запишете си: „Госпожа Етелка Какони“. Още веднъж ви казвам, че писмото трябва да се връчи дискретно при всякакви обстоятелства и че след това ще трябва да чакате за отговор, аз съм писал в писмото. Какво искате още?

— Ако не ми дадат отговор, господин поручик, какво да направя?

— Тогава ще напомните, че трябва на всяка цена да получите отговор — отвърна поручикът, като се прозина, разтваряйки широко уста. — Но сега вече лягам да спя, днес аз наистина съм уморен. Колко нещо изпихме само. Струва ми се, че след подобна вечер и нощ и всеки друг на мое място би бил уморен.

Поручик Лукаш първоначално не бе имал намерение да се забави. Привечер той излезе от лагера, за да иде само в унгарския театър в Кирай Хида, където се играеше някаква унгарска оперета с месести еврейки — артистки в първите роли. Голямото предимство на последните беше това, че при танца те вдигаха краката си високо нагоре и не носеха нито трико, нито кюлоти. За да бъдат още по-привлекателни за господата офицерите, те се бръснеха отдолу като татарки, от което, разбира се, галерията нямаше никаква полза, но затова пък толкова по-голямо бе удоволствието на офицерите артилеристи, които седяха долу в партера и специално заради тази прелест бяха донесли и артилерийските си триедри.

Поручик Лукаш обаче не прояви интерес към тази любопитна свинщина, тъй като бинокълът, който взе под наем, не беше ахроматичен и вместо бедра той виждаше през него някакви виолетови петна в движение.

За сметка на това през време на антракта след първото действие вниманието му беше привлечено от една дама, придружавана от господин на средна възраст, която го дърпаше към гардероба и настояваше веднага да се върнат в къщи, защото не желала да гледа такива работи. Тя произнасяше всичко това доста високо на немски език, а кавалерът ѝ отговаряше на унгарски: „Да, ангеле, ще си вървим, съгласен съм. Наистина безвкусна работа.“

— Es ist ekelhaft!^[34] — говореше разгорещено дамата, когато господинът ѝ помагаше да си облече мантото. При това големите ѝ черни очи, които така добре отиваха на хубавата ѝ фигура, пламтяха

гневно от подобно безсрамие. В тоя миг тя погледна поручик Лукаш и повтори още веднъж разпалено: — Ekelhaft, wirklich ekelhaft!^[35] — Това се оказа решаващо за краткия роман, който последва.

От гардеробията той научи, че това са съпрузите Какони, че господинът има железарски магазин на улица Шопрони № 16.

„И живее с госпожа Етелка на първия етаж — добави гардеробията с маниера на стара сводница, — тя е немкиня от Шопрони, а той унгарец. Тук всичко е измешано.“

Поручик Лукаш също взе шинела си от гардероба и излезе в града, където в заведението „При ерцхерцог Албрехт“ се срещна с няколко офицери от деветдесет и първи полк.

Той не говореше много, но затова пък пиеше повече, като съчиняваше на ум какво да пише на тая строга, нравствена и хубава дама, която решително много повече го привличаше, отколкото всички ония маймуни на сцената, както се изразяваха за тях офицерите.

В твърде добро настроение поручик Лукаш отиде в кафененцето „При кръста на свети Стефан“ и там се вмъкна в едно сепаре, откъдето изгони някаква румънка, която предлагаше да му се съблече гола и му предоставяше свобода на действие. Той поръча да му донесат мастило, перо и хартия за писма, бутилка коняк и след задълбочен размисъл написа следното писмо, което му се струваше най-хубаво от писмата, които изобщо някога беше писал:

„Милостива госпожо!

Снощи в градския театър присъствувах на представлението, което Ви възмути. През цялото първо действие аз наблюдавах Вас и Вашия съпруг. Както забелязах...“

„Ха така! Само по-смело — каза си поручик Лукаш. — с какво право тоя тип притежава такава прелестна жена? Че той прилича на обръснат павиан.“

И продължи да пише:

„Вашият съпруг, милостива госпожо, с най-голям интерес наблюдаваше гадостите, представяни на сцената в пиесата, която предизвика у Вас отвращение. Та това не беше изкуство, а гнусно въздействие върху най-интимните чувства на човека.“

„Какви гърди има тая жена — помисли си поручик Лукаш, — само по-смело!“

„Простете, милостива госпожо, че съм така искрен към Вас, макар и да не ме познавате. През живота си аз съм видял много жени, но никоя не ми е направила такова впечатление като Вас, тъй като Вашите възгледи и миروгледът Ви се схождат напълно с моите. Убеден съм, че и Вашият съпруг е истински егоист, който Ви мъкне със себе си...“

„Така не може“ — рече си поручик Лукаш, задраска „schleppt mit“ и вместо това написа:

„...който поради лична заинтересованост Ви води, милостива госпожо, на театрални представления, отговарящи единствено на неговия собствен вкус. Обичам искреността и нямам намерение да се натрапвам в частния Ви живот, но имам голямо желание да поговоря с Вас за чистото изкуство...“

„В тукашните хотели това няма да може да стане, ще трябва да я замъкна във Виена — помисли си поручикът, — ще взема командировка.“

„Затова осмелявам се, милостива госпожо, да Ви помоля за среща, за да се опознаем по-отблизо, което, убеден съм. Вие няма да откажете на тоя, когото в най-скоро време очакват изпълнени с несгоди военни походи и който, в случай че получи любезното Ви съгласие, ще запази в огъня на сраженията най-хубав спомен за душата, която го е разбирала не по-зле, отколкото той нея. Вашето решение ще бъде за мен жест, а Вашият отговор — решителен момент в моя живот.“

Той се подписа, изпи коняка, поръча си още една бутилка и като пиеше по чашка почти след всяко изречение, кажи-речи, се просълзи, когато прочете последните си редове.

Беше девет часът сутринта, когато Швейк събуди поручик Лукаш.

— Господин поручик, разрешете да доложя. Вие се успахте и ще закъснеете за работа, а пък аз трябва да занеса писмото ви в Кирай Хида. Аз ви будих в седем часа, после в седем и половина, след това в осем, когато покрай нас минаха войниците, които отиваха вече на учение, но вие само се обърнахте на другата страна. Господин поручик... Моля ви се, господин поручик...

След като измърмори нещо, поручик Лукаш поискала се обърне отново на другата страна, но това не му се удаде, защото Швейк най-безмилостно го разтърси и изрева:

— Господин поручик, отивам да занеса писмото в Кирай Хида!

Поручикът се прозина:

— Писмото ли? Ja^[36], моето писмо, но това е секрет, разбирате ли, тайна, между нас да си остане. Abtreten!...

Поручикът отново се зави в одеялото, от което го беше измъкнал Швейк, и продължи да спи, а през това време Швейк се отправи за Кирай Хида.

Да се намери на улица Шопрони номер шестнадесети, нямаше да бъде толкова трудно, ако случайно Швейк не беше срещнал стария сапърор Водичка, числящ се към „щаерците“, казармата на които беше долу в лагера. На времето Водичка беше живял в Прага на Боище и затова, след като се срещнаха с Швейк, не им остана нищо друго, освен да се отбият в кръчмата „Черното овненце“ в Брук. В тая пивница гостите се обслужваха от известната келнерка Руженка, чехкиня, на която всички школници чехи от лагера дължаха по някоя сума.

Стар каналаия, сапърорът Водичка напоследък играеше ролята на неин кавалер. Той имаше под ръка списък на всички бойни роты, които заминаваха за фронта, и тъкмо навреме навестяваше школниците чехи, за да им напомни да не се изгубят във военния водовъртеж, без да платят дълга си.

— Накъде си тръгнал всъщност? — попита Водичка, след като напиха хубавото вино.

— Това е тайна — отговори Швейк, — но на тебе ще я кажа, нали си ми стар приятел?

Той подробно му обясни всичко. Водичка от своя страна заяви, че е стар сапърор и не може току-така да остави приятеля си и че затова ще идат да предадат писмото заедно.

Те чудесно се забавляваха с разговори за миналото и когато след дванайсет часа излязоха от „Черното овненце“, всичко им се струваше естествено и лесно.

Освен това в душата им беше заседнало твърдото убеждение, че не ги е страх от никого. Из целия път до улица Шопрони номер шестнадесет Водичка извяваше огромната си ненавист към маджарите и непрекъснато разказваше как не пропуска случай да се сбие с тях, къде и кога се е бил и какво му е попречило да се сбие на еди-коя си дата.

— Да ти разправа какво се случи веднъж. Хванали бяхме за гръцмуля едно маджарско копеле от Паусдорф — ние сапъорите бяхме отишли там да пийнем хубаво вино — и аз тъкмо се канех да го халосам с портупея по тиквата в тъмното, защото, щом започнат тая работа, ние веднага хвърлихме една бутилка по полилея, когато той, копелето му с копеле, изведнъж изкрещя:

„Абе, Тондо, това съм аз, Пуркрабек, от шестнайста опълченска!“

За малко да стане грешка. Затова пък им го платихме тъпкано на тия маджарски циркаджии. Преди три седмици бяхме отишли да видим Незидерското езеро^[37]. В едно близко село имаше отделение хонведи-картечари. Всички ние случайно хлътнахме в една кръчма, където те танцуваха чардаш и крещяха като побъркани: „Урам, урам, биро урам“^[38] или „Ланьок, ланьик, ланьок а фалуба“^[39]. И взехме, та седнахме тъкмо срещу тях. Всеки от нас сложи портупея си на масата и си каза: „Чакайте, простаци, ще ви дадем ние да разберете един ланьок.“ И един от нас, Мейстршик го казваха, юмрукът му беше цяла Бяла гора, веднага предложи да иде да потанцува и да вземе момичето на някой от тия цигани. А момичетата бяха лъскава работа, едни такива дебелокраки и фундаментални, а очите им играят на четири. И както маджарските копелета се притискаха до тях, виждаше се, че момичетата имат пълни, твърди гърди като полукълба, че всичко това им прави голямо удоволствие и че не са вчерашни в тая натискания. Та ти казвам, нашият Мейстршик излиза на дансинга и иска да вземе найлъскавото гадже от един хонвед. Унгарецът започна да бърбори нещо, но Мейстршик веднага му метна една, оня се търколи на земята, ние начаса се хванахме за коланите си, омотахме ги около ръцете си да не изхвъркнат ножовете, наскачахме помежду им и аз извиках: „Виновен, невиновен, карай напред!“ Всичко тръгна като но мед и масло. Те започнаха да изскачат през прозорците, но ние ги ловяхме за краката и ги смъквахме обратно в помещението. Всеки, който не беше наш, яде пердах. Намесиха се също кметът и стражарят, но и тях наложихме. И кръчмарят яде бой, защото взе да псува на немски, че сме били разтурили увеселението. После в селото изловихме и ония, които искаха да се скрият от нас. Един техен подофицер например го намерихме в плевнята на долния кран на селото, заровен в сеното. Издаде го гаджето му, понеже танцувал с друга. Беше лапнало по нашия Мейстршик и после запраши с него нагоре към Кирай Хида,

където имаше сушилни за сено край гората. Замъкнала го в една такава сушилня и поискала след това пет крони от него, но той ѝ обърсал една през устата. Настигна ни чак горе край самия лагер и каза, че винаги си представял маджарките по-пламенни, а тая свиня лежала като пън и през цялото време бърборела нещо.

С една дума, маджарите са цигани — завърши старият сапърор Водичка.

Швейк възрази:

— И маджарите не са криви, че са се родили маджари.

— Глупости, как да не са криви? — ядосваше се Водичка. — Всички са си криви. Знаеш ли какво ти пожелавам — да те пипнат веднъж, пък да те нагостят, както се случи с мене още първия ден, когато пристигнах тук на курсове. Още същия ден следобед ни наблъскаха като стадо добитък в училището и там един идиот започна да ни чертае и обяснява какво нещо са блиндажите, как се слагат основите им, как се измерва всичкото. А на сутринта, кай, който не представи нарисувано всичко, което ни разправил, щели да го затворят в ареста и да го вържат. Дявол да го вземе, рекох си, аз, за да изклинча от фронта ли се записах в тия курсове, или да чертая вечер в тетрадчиците си като някой сополан от отделенията? Толкова се ядосах, че не ме съдържаше на едно място и не можех да го гледам вече оня идиот, дето ни ги разправяше тия работи. Идеше ми да изпочупя всичко, както бях побеснял. Без да дочакам кафето, излязох от бараката и тръгнах към Кирай Хида. От яд не можех да мисля за нищо друго: „Само да намеря в града някоя тиха механа, казвах си аз на ум, да се нарежа и да вдигна скандал, да ударя някого през устата, че като си излея яда, да се върна в къщи.“ Ама човек предполага, господ разполага. Там край реката, чак в бахчите, аз наистина намерих такова заведение, тихо като черква, сякаш създадено нарочно за скандали. Имаше само двама посетители, говореха си на маджарски. Това още повече ме напома и аз се нарязях много по-скоро, отколкото предполагам. И така в пияно състояние аз дори и не съм забелязал, че до нас имало още едно заведение. Докато съм пиел, там дошли около осем хусари и щом гостих първите двама по мутрата, те веднага ме налетяха. Тия мръсници, хусарите, така ме претрепаха, толкова ме гониха из бахчите, че чак до разсъмване не можах да намеря пътя за в къщи. А като се домъкнах на заранта в казармата, трябваше да ида

веднага в амбулаторията, където изкофтих, че съм паднал в една тухларна. Щяла седмица ме завиваха в мокри чаршафи, за да не забере гърбът ми. Имаш късмет, че не си им паднал в ръцете на тия разбойници. Те не са хора, а говеда.

— Който вади нож, от нож умира — рече Швейк, — няма какво да им се сърдиш, че са се ядосали толкова. Нали е трябвало да оставят всичкото вино по масите и да те гонят в тъмното из бахчите? Трябвало е да ти видят сметката на самото място, в заведението, и после да те изхвърлят. За тях така е щяло да бъде по-добре, пък и за тебе също. В Либен познавах един кръчмар, Пароубек се казваше. Веднъж в кръчмата му един дратеник^[40] се напил с хвойнова ракия и започнал да псува, че ракията била слаба, че Пароубек ѝ налива вода. Твърдял, че и сто години да работи, след това, като си купи със спечелените пари само хвойнова ракия и я изпиле наведнъж, пак ще може да ходи по въже и да носи Пароубек на ръце. После го нарекъл още тапир и шашчински изрод^[41]. Тогава нашият Пароубек го хванал, взел капаните за мишки и теловете и му ги очукал о главата, изхвърлил го навън и продължил и на улицата да го налага с пръта за смъкване на ролетки. Така го преследвал чак долу до Инвалидния дом и както се бил разлютил, продължил да го гони по Карлин. Изкачил се чак горе на Жижков, а оттам през еврейските пеци стигнал в Малешице, където най-после пречупил пръта о гърба на дратеника и могъл да се върне обратно в Либен. Хубаво, ама в яда си забравил, че е оставил кръчмата пълна с посетители и че тия мискини ще вземат сами да се разпореждат в нея. В това се убедил, като се върнал обратно. Ролетката на кръчмата била смъкната наполовина и пред нея били застанали на пост двама полицаи, и те порядъчно насмукани — нали възстановявали реда в кръчмата! Всичко било полуизпито, на улицата се търкаляла празна бъчонка от ром, а под тезгяха Пароубек намерил двама дути пияни, останали незабелязани от полицаите. След като ги измъкнал отдолу, те поискали да му платят по два крайцера, повече не били изпили. Ето как се наказва прибързаността. Също както на война. Най-напред разбием противника, после все след него, след него и накрая на нас самите не ни стигат сили да бягаме.

— Хубаво ги запомних аз, гадовете — обади се Водичка. — Само да ми падне в ръцете някой от тия хусари, чиста работа, ще се наплатим. Ние, сапъорите, когато пощръклеем, ставаме истински

зверове. Не сме като ония, железните мухи^[42]. Когато бяхме на фронта при Пршемишъл, с нас беше и един капитан, казваше се Йецбахер, свиня, която нямаше равна на себе си под слънцето. Той така майсторски ни тормозеше, че Битерлих от нашата рота, немец, ама иначе много добър човек, се застреля заради него. Тогава ние решихме, че когато засъскат куршумите откъм русите, нашият капитан Йецбахер няма да остане между живите. И наистина, щом русите откриха огън по нас, в престрелката ние дадохме пет изстрела по него. А той, животното му с животно, жилаво като котка, не му излиза душата, та трябваше да го довършим с два удара, за да не се забърка някоя каша. Той само измърка, но така смешно, просто майтапски.

Водичка се засмя:

— На фронта това е на дневен ред. Един приятел ми разправяше (сега и той е тук), че когато бил на фронта при Белград, тяхната рота в едно сражение очистила поручика си, също такова куче. През време на поход той собственоръчно застрелял двама войника, понеже не могли да вървят по-нататък. Та той, като издъхвал — изведнъж започнал да свири сигнала за отстъпление. Всички наоколо щели да си изпопукат от смях.

Като водеха този увлекателен и поучителен разговор, Швейк и Водичка намериха най-сетне железарския магазин на господин Какони на улица Шопрони номер шестнайсет.

— Ти все пак ще направиш по-добре да почакаш тук — рече Швейк на Водичка пред къщата, — аз само ще отърча до първия етаж, ще предам писмото, ще почакам за отговора и веднага съм тук.

— Ама как — да те оставя сам? — учуди се Водичка. — Ти не познаваш маджарите, нали ти казах какви хора са те? Тук ние трябва да сме предпазливи. Ще взема да го цапардосам.

— Слушай, Водичка — каза Швейк сериозно, — тук не става дума за маджарина, а за неговата госпожа. Ама аз нали ти обясних всичко, когато седяхме с чешката келнерка? Нали ти казах, нося писмо от моя поручик и това е абсолютна тайна? Моят поручик сто пъти ми повтори, че за това жива душа не бива да узнае, пък и оная, твоята келнерка, нали и тя каза, че така трябва, защото работата е дискретна. Че никой не бива да научи за това, дето поручикът си пише с омъжена жена. А и ти нали се съгласи, че е така, нали те видях как кимаше одобрително с глава? Не ти ли обясних както трябва, че ще изпълня

най-точно заповедите на моя поручик, а ти сега: йок — ще дойда, та ще дойда с тебе.

— Ти не ме познаваш още, Швейк — отговори също твърде сериозно старият сапърор Водичка, — като съм казал един път, че ще те придружа, да знаеш, че думата ми на две не става. Като сме двама, винаги е по-сигурно.

— Не, Водичка, ще те убедя, че не е така. Знаеш ли къде е улица Некланова на Вишеград^[43]? Там беше работилницата на шлосера Воборник. Той беше справедлив човек. Една нощ, като се върнал от гуляй, довел със себе си да преспи у него и друг един гуляйджия. След това той лежа много дълго време и всеки ден, като превързвала раната на главата му, жена му казвала: „Виждаш ли, Тоничек, ако не бяхте дошли двама, щях само да вдигна гюрюлтия и нямаше да хвърлям везните върху главата ти.“ По-късно, след като проговорил, той ѝ отвърнал: „Имаш право, жено, друг път, като ида някъде, няма да ти домъкна никого със себе си.“

— Само това оставаше — разсърди се Водичка че на шега, — да се опита маджаринът да ни хвърли нещо върху главата. Ще го пипна за врата и ще го изхвърля по стълбите долу, ще изхвъркне като шрапнел. С тия маджар-ски копелета само така трябва да се разправяш. Какви ти церемонии с тях.

— Абе, Водичка, струва ми се, че ти не пи чак толкова. Аз изпих две четвъртинки повече от тебе. Разбери, че не бива да правим никакви скандали. Аз отговарям за тая работа. Касае се за жена, разбери най-после.

— Ще цапардосам и нея, Швейк, все ми е едно, ти не ме познаваш още. Веднъж на „Розовия остров“ в Забехлице една такава кикимора отказа да танцува с мене, защото ми беше стекла мутрата. Вярно, че устата ми беше отекла, току-що се бях върнал от една танцова забава в Хостиварж, но представяш ли си една такава да те обижда. „Така ли, ето и на вас една, многоуважаема госпожице — казах аз, — за да не ви е мъчно.“ И така я халосах, че събори масата в градината с все чашите. А около нея седяха още баща ѝ, майка ѝ и двамата ѝ братя. Но и целият „Розов остров“ не можеше да ме уплаши. Намериха се познати от Вършовице и те ми помогнаха. Начукахме около пет семейства заедно с децата. Трябва да се е чувало чак в Михле. После и вестниците писаха за това градинско увеселение,

уредено от не знам кое си благотворително дружество. И затова, казвам ти, както на мене ми помогнаха, така и аз винаги съм готов да помогна на всеки приятел, когато го заплашва някаква опасност. По никоя начин не мърдам от тебе. Ти не познаваш маджарите... Не очаквах от тебе, че ще искаш да се отървеш от мене, след като не сме се виждали толкова години, и то при такива обстоятелства.

— Е, хайде, ела с мен тогава — реши се Швейк, — но внимавай да си нямаме никакви неприятности.

— Не се грижи — тихо му отговори Водичка, когато се отправиха към стълбището, — аз ще го цапардосам...

И още по-тихо добави:

— Ще видиш колко лесно ще се разправим с това маджарско копеле.

И ако пред къщата имаше някой, който да разбира чешки, той щеше да чуе откъм стълбището гласно произнесения девиз на Водичка: „Ти не познаваш маджарите...“, девиз, който Водичка беше усвоил в тихото заведение на река Литава сред бахчите на славната Кирай Хида, заобиколена отвсякъде от хълмове. За тия хълмове войниците ще си спомнят винаги с проклетия на уста. Там те бяха правили ученията си преди и през време на Световната война.

Швейк и Водичка стояха пред жилището на господин Какони. Преди да натисне копчето на звънеца, Швейк подхвърли:

— Чувал ли си някога, че предпазливостта е майка на мъдростта, а, Водичка?

— Не ме интересува — отговори Водичка, — той няма да има време да си отвори устата...

— Тук нямам сметки за уреждане, Водичка.

Швейк позвъни и Водичка каза:

— Айн, цвай, и ще хвъркне по стълбището.

Вратата се отвори, появи се слугиня и на унгарски попита какво обичат.

— Нем тудом^[44] — презрително каза Водичка, — да научиш, моме, чешки.

— Verstehen Sie deutsch?^[45] — попита Швейк.

— А pischen.^[46]

— Also, sagen Sie der Frau, ich will die Frau sprechen, zagen Sie, dass ein Brief ist von einem Herr, draussen in Kong.^[47]

— Ако мога да те разбера... — каза Водичка, като влезе след Швейк в антрето — защо разговаряш с тая пикла?

Те останаха да чакат в антрето и като затвори вратата, Швейк каза:

— Хубаво са се наредили, даже два чадъра има на закачалката, а иконата на Исус Христос също не е лоша.

От стаята, откъдето се чуваше звънтене на лъжици и тракане на чинии, излезе пак слугинята и каза на Швейк:

— Frau ist gesagt, dass sie hat ka Zeit, wenn was ist, dass mir geben und sagen.^[48]

— Also — тържествено каза Швейк, — der Frau ein Brief, aber halten Küsschen.^[49]

Той извади писмото на поручик Лукаш.

— Ich — каза той, като се посочи с пръст — Antwort warten hier in die Vorzimmer.^[50]

— Що не седнеш? — попита Водичка, който беше се настанил вече на един стол до стената. — Е там има стол. Какво ще стоиш като просяк? Не се унижавай пред маджарина. Ще видиш, че ще си имаме разправии с него, ама аз ще го цапардосам.

— Слушай — каза той след малко, — къде си учил немски?

— От само себе си го научих — отговори Швейк.

Пак настъпи мълчание. След това откъм стаята, където слугинята беше занесла писмото, се чуха страшни викове и шум. Някой хвърли нещо тежко на пода, след това стана съвсем ясно, че там започнаха да хвърлят чаши, да се чупят чинии. От всичко това рязко се отделяше силният рев: „Басом аз анят, басом аз исгенед, басом а Кристус Марят, басом аз астиадот, басом а вилагот!“^[51]

Вратата се разтвори и в антрето се втурна един господин в разцвета на годините си, с кърпа под брадата, който размахваше в ръка предаденото преди малко писмо.

Най-близо до вратата седеше старият сапъор Водичка и ядосаният господин се обърна към него:

— Was soll das heissen, wo ist der verfluchter Kerl, welcher dieses Brief gebracht hat?^[52]

— Полека — рече Водичка, като стана, — ти недей рева много, за да не изхвъркнеш, а като искаш да знаеш кой е донесъл писмото,

тогава попитай тук приятеля, но говори с него вежливо, защото ще се намериш зад вратата като едно и едно две.

Сега беше ред на Швейк да се убеди в богатото красноречие на господина с кърпата под брадата, който заломоти като картечница, че тъкмо обядвали.

— Ние чухме, че обядвате — на развален немски език се съгласи с него Швейк и добави на чешки: — Как се не сетихме да ви не вдигаме напразно от обеда!

— Не се унижавай — обади се Водичка.

Нервираният господин, кърпата под брадата на когото след оживената му жестикулация се крепеше само на единия си край, продължи да ломоти как отначало помислил, че става дума за реквизиране на някакви помещения в тази къща, която принадлежи на госпожата му.

— Ъхъ, тук има място за много войници... — каза Швейк — но в писмото, както навярно сте се убедили вече, не ставаше дума за това.

Господинът се хвана за главата и изригна цял поток от упреци. Той също бил запасен поручик и сега много му се искало да служи в армията, но страдал от бъбречна болест. На времето офицерството не било така разюздено, та да нарушава домашното спокойствие на хората. Щял да изпрати писмото в щаба на полка, в министерството на войната, щял да го публикува във вестниците.

— Господине — каза Швейк с достойнство, — писмото съм го писал аз. Ich geschrieben, kein Oberlajtnant^[53]. Подписът само така, фалшив. Unterschrift, Name, falsch^[54]. Вашата госпожа много ми харесва. Ich liebe Ihre Frau^[55]. Влюбен съм до забрава във вашата госпожа, както казваше Връхлицки^[56]. Kapitales Frau^[57].

Ядосаният господин поиска да се хвърли върху Швейк, който стоеше спокоен и самодоволен пред него, но старият сапъор, който следеше всяко негово движение, му подложи крак, изтръгна от ръката му писмото, което той размахваше непрекъснато, мушна го в джеба си и след като господин Какони се опомни, Водичка го хвана, отнесе го до вратата, отвори я с едната си ръка и веднага след това се чу как нещо се изтърколи надолу по стълбите.

Всичко стана така бързо, като в приказките, в които дяволът с гръм и мълнии идва и грабва човека.

От нервирания господин беше останала само кърпата. Швейк я вдигна, почука, както му е редът, на вратата на стаята, откъдето преди пет минути беше излязъл господин Какони и откъдето се чуваше женски плач.

— Нося ви кърпата — каза Швейк меко на госпожата, която плачеше на кушетката, — може да я настъпи някой, моите почитания.

Той чукна токове, изкозирува и излезе в коридора. По стълбището не личаха никакви следи от борбата, тук, както предполагаше Водичка, всичко се беше разиграло съвсем гладко. Единствено край входната врата Швейк намери една скъсана якичка. Там навярно господин Какони се е хванал отчаян за къщните врати, за да не бъде изхвърлен на улицата, и това е било последното действие на трагедията.

Затуй пък на улицата беше тревожно. Господин Какони го бяха откъснали в отсрещния пасаж, където го поливаха с вода, а посред улицата старият сапър Водичка се биеше лъвски срещу няколко хонведи и хонвед-хусари, които се бяха притекли на помощ на своя съотечественик. Той си служеше майсторски с нахлужения на колана си нож и го въртеше като боздуган. И не беше сам. Наред с него се биеха няколко чешки войници от различни полкове, които случайно бяха минали по улицата.

Швейк, както твърдеше по-късно, сам не можеше да разбере как се забърка в тая каша. Понеже нямаше нож, в ръката му се озова бастунът на някакъв изплашен зрител.

Това продължи доста време, но всичко хубаво на тоя свят има край. Дойдоха комендантските и изполовиха всички.

Швейк вървеше до Водичка. Носеше и бастуна, тъй като старшията на комендантския патрул го беше обявил за корпус деликти.

Швейк вървеше спокойно, метнал бастуна на рамо като пушка.

Старият сапър Водичка из целия път упорито мълча. Едва когато влизаха в караулното помещение, той мрачно каза на Швейк:

— Казах ли ти, че не познаваш маджарите?

[1] Тогавашно чешко дребнобуржоазно списание за жени. — Б.пр. ↑

[2] Лудница. — Б.пр. ↑

[3] Бог да накаже Англия! — Б.пр. ↑

[4] Буквално: здравей; употребява се и вместо нашето ура, да живее. — Б.пр. ↑

[5] Долу сърбите! — Б.пр. ↑

[6] Стой! — Б.пр. ↑

[7] Свободно! — Б.пр. ↑

[8] Напред! Ходом марш! — Б.пр. ↑

[9]

*Когато се върна, кога го се върна,
когато обратно, обратно се върна.*

— Б.пр. ↑

[10]

*А ти, мое съкровище, оставах тук.
Холарйо, холарйо, холо.*

— Б.пр. ↑

[11] Списание, излизащо от 1897 год. първоначално в Колин, впоследствие в Прага. Известно време в него с работил и Ярослав Хашек. — Б.пр. ↑

[12] Известна кръчма. — В. пр. ↑

[13] Алфред Едмунд Брем (1829–1884 г.) — известен пътешественик и познавач на животинския свят. — Б.пр. ↑

[14] Порода кокошки. — Б.пр. ↑

[15] За тази зоологическа новост действително е била написана статия в „Светът на животните“, само че не от школьника Марек, а от самия Я. Хашек, когато е бил редактор на списанието. — Б.пр. ↑

[16] Дългогодишен близък приятел на Ярослав Хашек. — Б.пр. ↑

[17] В Словакия. — Б.пр. ↑

[18] В български превод „Време“, вестник на Масариковата народна, а по-късно реалистична партия, която преди Първата световна война е била прогресивна, либерална и антиклерикална буржоазна партия. — Б.пр. ↑

[19] Орган на реакционната клерикална католическа партия. — Б.пр. ↑

[20] „Селски живот“. — Б.пр. ↑

[21] Сойка на немски. — Б.пр. ↑

[22] Фелдфебел. — Б.пр. ↑

[23] Списание за ученици. — Б.пр. ↑

[24] Е, здрасти, Фреди, какво ново? Вечерята готова ли е вече? — Б.пр. ↑

[25] Прохазка — австрийски консул в Призрен, в 1912 год. в навечерието на Балканската война съобщава на своето правителство във Виена, че сръбските власти му правят спънки в изпълнението на неговата работа. Австрийският печат подема широка антисръбска кампания и съобщава най-невероятни неща за Прохазка — бил убит, скопен от сръбите. Очаквало се във връзка с този инцидент австрийската войска да нахлуе в Сърбия. Тогава министър-председателят Пашич разрешил на австрийската официална комисия да проучи случая на самото място в Призрен. Оказало се, че Прохазка е здрав и читав. — Б.пр. ↑

[26] Император Карл VI нямал мъжки наследник и затова в 1713 г. издал така наречената прагматическа санкция, според която в случай на липса на наследници от мъжки пол тронът можел да бъде наследяван и от дъщерите на владетеля. Така на австрийския трон се възкачила след смъртта на Карл VI дъщеря му Мария-Терзия. — Б.пр. ↑

[27] Библейско лице — син на Исака. — Б.пр. ↑

[28] „Пражки илюстрирани курири“ — сензационно илюстрирано списание. — Б.пр. ↑

[29] Златка — монета, жълтица. — Б.пр. ↑

[30] Двусмислица: Шьонбрун — менажерия, зоологическа градина — като императорска резиденция и сборище на управляващата династия. От друга страна, в Шьонбрун наистина е имало малка зоологическа градина. — Б.пр. ↑

[31] „Победа и мъст“, „Боже, накажи Англия“, „Австриецът има едно отечество. Той го обича и има защо да се сражава за него“. — Б.пр. ↑

[32] Латински названия на кварталите западно (Цизлайтания) и източно (Транслайтания) от Дунава. — Б.пр. ↑

- [33] На сръбски: пуша. — Б.пр. ↑
- [34] Отвратително! — Б.пр. ↑
- [35] Отвратително, наистина отвратително! — Б.пр. ↑
- [36] Да. — Б.пр. ↑
- [37] В Западна Унгария. — Б.пр. ↑
- [38] Господине, господине, господин кмете. — Б.пр. ↑
- [39] Момичета, момичета, момичета в селото. — Б.пр. ↑
- [40] Пътуващ занаятчия — словак, който поправя с тел счупени домакински съдове, прави капани за мишки и други произведения от тел. — Б.пр. ↑
- [41] Господарката на крепостта Шашчин в Словакия (1570) избивала млади девойки и се къпела в кръвта им, за да поддържа красотата си. — Б.пр. ↑
- [42] Опълченците. — Б.пр. ↑
- [43] Квартал в Прага — Б.пр. ↑
- [44] Не разбирам (унг.). — Б.пр. ↑
- [45] Разбирате ли немски? — Б.пр. ↑
- [46] Малко. — Б.пр. ↑
- [47] Тогава кажете на госпожата, че искам да говоря с нея, че има писмо от един господин, във в антрето. — Б.пр. ↑
- [48] Госпожата каза, че няма време, ако има нещо, да го дадете на мене и да ми го кажете. — Б.пр. ↑
- [49] Тогава на госпожата едно писмо, но да си затваряте устата. — Б.пр. ↑
- [50] Аз ще чакам отговор тук в антрето. — Б.пр. ↑
- [51] Да... майка му, бога му, Христос и Дева Мария, баща му и целия свят. — Б.пр. ↑
- [52] Какво значи това? Къде е проклетникът, който е донесъл това писмо? — Б.пр. ↑
- [53] Аз писах, никакъв поручик. — Б.пр. ↑
- [54] Подписът, името фалшиви. — Б.пр. ↑
- [55] Аз обичам вашата госпожа. — Б.пр. ↑
- [56] Известен чешки поет. — Б.пр. ↑
- [57] Капитално жена. — Б.пр. ↑

НОВИ НЕВОЛИ

Полковник Шрьодер с удоволствие наблюдават бледото лице и големите кръгове под очите на поручик Лукаш, който смутено избягваше погледа на полковника и крадешком, сякаш го проучваше, поглеждаше плана на лагера и разположението на поделенията, единствената украса в канцеларията на полковника.

На масата пред полковник Шрьодер имаше няколко вестника, някои от статиите в които бяха оградени със син молив. Полковникът хвърли още един бегъл поглед върху тях и като гледаше поручик Лукаш, каза:

— На вас, значи, ви е известно вече, че вашата свръзка Швейк е арестуван и по всяка вероятност ще бъде предаден на дивизионния съд?

— Да, господин полковник.

— С това, разбира се — подчерта полковникът, като следеше бледото лице на поручик Лукаш, — цялата работа не е приключена. Факт е, че местната общественост е възмутена от аферата с вашата свръзка Швейк. Във връзка с тая афера обаче се споменава и вашето име, господин поручик. От щаба на дивизията ни изпратиха вече известни материали. Разполагам с някои вестници, които се занимават с тоя случай. Бихте могли да ми ги прочетете.

Той подаде на поручик Лукаш вестниците с отбелязаните статии и поручикът зачете с монотонен глас, също като че ли четеше изречението: „Медът е много по-хранителен и по-лесносмилаем от захарта“ в някоя детска читанка:

— „Къде е гаранцията за нашето бъдеще?“

— Това е в „Пестер лойд“^[1], нали? — попита полковникът.

— Да, господин полковник — отговори поручик Лукаш и продължи да чете: — „Воденето на войната изисква всички слоеве на населението на австроунгарската държава да бъдат единни и сплотени и да си сътрудничат. Ако искаме да бъдем сигурни под покрива на държавата, всички народи трябва да се подпомагат взаимно. Гаранцията за нашето бъдеще е именно в спонтанното уважение, което

един народ изпитва към друг. Големите жертви на нашите храбри воители на фронта, където те непрекъснато напредват, не биха били възможни, ако тилът, тая снабдителна и политическа артерия на нашите славни армии, не бъде единен, ако зад гърба на нашата армия се срещат елементи, които рушат единството на държавата и със злонамерената си агитация подриват авторитета на държавното единство и внасят смут в общежитието на народите на нашата империя. В тоя исторически момент ние не можем да гледаме мълчаливо как една шепа хора поради местни национални подбуди увреждат общото дело и общата борба на всички народи в тая империя за справедливото наказание на ония окаяници, които безпричинно нападнаха империята само за да я лишат от всички блага на културата и цивилизацията. Не можем да отминем с мълчание тия гнусни прояви, тия експлозии на болни души, които копнеят само да рушат единомислието в сърцата на народите. На няколко пъти вече в нашето списание ние имахме възможност да обърнем вниманието на военните власти, че са длъжни с нужната строгост да вземат мерки срещу ония единици от чешките полкове, които, без да обръщат каквото и да било внимание на славните традиции на своите полкове, с безсмислените си буйства в нашите унгарски градове насаждат омраза срещу целия чешки народ, който в своята цялост с нищо не е крив и винаги твърдо е отстоявал интересите на империята. За това свидетелствуват цяла редица изтъкнати чешки военачалници, от които ще напомним славната фигура на маршал Радецки и други бранители на австроунгарската монархия. Но срещу тия светила се изправят неколцина негодяи от разпасалата се чешка сган, които са се възползували от Световната война, за да постъпят доброволно в редовете на войската и да могат по такъв начин да приведат в хаос единомислието на народите от монархията, без да изоставят при това най-низшите си инстинкти. Веднъж вече ние обърнахме внимание на обществото върху върлуването на полк № ... в Дебрецин, чиито изстъпления станаха предмет на разискване и бяха осъдени от будапещенската камара и чието полково знаме по-късно на фронта бе — *цензурирано*. На чия съвест лежи тоя отвратителен грях? — *цензурирано*. Кой насъска чешките войници? — *цензурирано*. Какви неща се осмелява да върши чуждестранната сган в нашата унгарска родина най-добре свидетелствува случката в Кирай Хида, унгарския

остров на Литава. Към коя народност принадлежат войниците от близкия военен лагер в Брук на Литава, които нападнаха и малтретираха тамошния търговец Гюла Какони? Безсъмнено властта е длъжна да разследва това престъпление и да запита военното командване, което сигурно се занимава вече с тази афера, каква роля играе в това безпримерно подстрекателство срещу поданиците на унгарското кралство поручик Лукаш, чието име в града се споменава във връзка със събитията от последните дни, както ни беше съобщено от нашия местен дописник, събрал вече богат материал за тая — особено в настоящия момент — въпиеща до небесата афера. Читателите на «Пестер лойд» несъмнено ще следят с интерес развоя на следствието и ние ги уверяваме, че не ще пропуснем да ги запознаем по-отблизо с това събитие от изключителна важност. Същевременно обаче ние очакваме официално съобщение за престъплението в Кирай Хида, извършено срещу унгарското население. Че с този въпрос ще се занимае и будапещенският парламент, е ясно като бял ден. В края на краищата ще стане ясно по един недвусмислен начин, че чешките войници, които минават през унгарското кралство на път за фронта, не бива да си мислят, че някой им е дал на откуп земята на свети Стефан^[2]. Ако пък някои представители на тоя народ, които в Кирай Хида така хубаво продемонстрираха единството на народите в монархията, и днес все още не могат да разберат положението, нека не се безпокоят, през време на войната куршумът, въжето, затворът и щикът ще ги научат да слушат и се подчиняват на върховните интереси на нашата обща родина.“

— Кой е подписал статията, господин поручик?

— Бела Барабаш, редактор и депутат, господин полковник.

— Известен хищник, господин поручик. Но прели да се появи в „Пестер лойд“, статията е била обнародвана в „Пещи хирлап“^[3]. Прочетете ми сега официалния превод на статията, поместена в шопронското списание „Шопрони наplo“^[4].

Поручик Лукаш прочете на глас статията, която редакторът особено се беше постарал да изпъстри с изрази като:

„Повелята на държавната мъдрост“, „държавният ред“, „човешкото падение“, „потъпканото човешко достойнство и чувство“, „канибалският пир“, „жестоко кланото човешко общество“, „глутница мамелюци“, „зад кулисите ще ги познаете“. И така нататък, сякаш

маджарите на собствената си територия бяха най-преследваният елемент. Като че ли чешките войници бяха дошли и съборили редактора на земята, газили го бяха с ботушите си по корема и в това време някой беше стенографирал ужасния му рев.

„Забележително е как някои особено важни неща — плачеше «Шопрони напло», шопронският ежедневник — се премълчават. За тях просто не се споменава нито с ред. Всеки от нас знае какво представлява чешкият войник в Унгария и на фронта. Всички ние знаем какви неща вършат чехите, какви машинации пуцат в ход, каква е картината сред чешкия народ и кой предизвиква всичко това. Бдителността на властта, разбира се, е насочена към други важни неща, които обаче трябва да бъдат в съответна връзка с надзора над общността, за да не може да се повтаря онова, което стана тия дни в Кирай Хида. Вчерашната ни статия беше цензурирана на петнадесет места. Затова не остава нищо друго, освен да заявим, че по технически причини и днес нямаме особени основания да се занимаваме по-нашироко със събитията в Кирай Хида. Изпратеният от нас дописник установи на самото място, че в случая властта проявява истинско усърдие и че следствието е под пълна пара. Единствено странно ни се струва обстоятелството, че някои участници в клането все още се намират на свобода. Това важи особено за един господин, който според мълвата се движи още безнаказано във военния лагер, все още носи отличията на своя «папагалски полк»^[5] и името на когото вчера беше обнародвано в «Пестер лойд» и в «Пещи напло»^[6]. Това е известният чешки шовинист Лукаш, във връзка с безчинствата на когото ще подаде интерполация нашият депутат Геза Шаваню, представител на околията Кирай Хида.“

— Все така мило, господин поручик — обади се полковник Шрьодер, — пишат за вас и ежедневникът в Кирай Хида, и прешбургските вестници. Това обаче няма да представлява интерес за вас, защото всичкото е писано по един терк. Политически това е лесно обяснимо, тъй като ние австрийците, независимо от това дали сме немци или чехи, в сравнение с маджарите сме все пак още много... Разбирате ме, нали, господин поручик? В това има известна тенденция. Повече ще ви интересува, предполагам, статията в „Комарненски вечерник“, където се твърди, че сте направили опит да изнасилите госпожа Какони направо в столовата в присъствие на съпруга ѝ, когото

сте заплашили със сабята си и сте го принуждавали да запуши с пешкир устата на съпругата си, за да не вика. Такива са последните сведения за вас, господин поручик.

Полковникът се усмихна и продължи:

— Властта не изпълни дълга си. Превантивната цензура на тукашния печат е също така в ръцете на маджарите. Игрят си с нас, както им скимне. Нашият офицер няма възможност да се защити срещу обидите на тия цивилни маджарски журналистически свини. Едва след енергичния протест, респективно телеграмата на нашия дивизионен съд прокурорският паркет в Пеща взе мерки да бъдат проведени някои арести в споменатите редакции. Най-силно ще бъде ударен редакторът на „Комарненски вечерник“; той няма да забрави вечерника си, докато е жив. Като ваш началник дивизионният съд ме натовари да произведа дознание, изпратено ми е същевременно цялото досие с резултатите от следствието. Всичко можеше да свърши добре, ако не беше вашият нещастен Швейк. Арестуван е с него и някой си сапърор Водичка, у когото след боя, като ги завели в караулното помещение, намерили вашето писмо до госпожа Какони. Вашият Швейк на следствието твърди, че писмото не е ваше, че го е писал сам той. Когато го поканват обаче да го препише, за да сравнят почерците, той изяжда писмото. От полковата канцелария след това изпращат в дивизионния съд ваши рапорти, за да бъдат сравнени с почерка на Швейк, и ето ви резултатите.

Полковникът запрелиства делото и посочи на поручик Лукаш следния пасаж: „Обвиняемият Швейк отказа да напише продиктуваните му изречения, като твърдеше, че през нощта е забравил да пише.“

Изобщо, господин поручик, аз не отдавам никакво значение на онова, което приказват в дивизионния съд вашият Швейк или сапърорът. Швейк и сапърорът твърдят, че искали само да се пошегуват, но че шегата им била схваната криво и че самите те били нападнати от цивилни, които ги принудили да защитават военната си чест. Следствието е установило, че вашият Швейк не е цвете за мирисане. Така например на въпроса защо не си признае той отговорил (цитирам по протокола): „Сега аз се намирам в същото положение, в което изпаднал веднъж слугата на художника-академик Панушка заради някакви картини на Дева Мария. И той, когато го питали за картините,

които продал без разрешение, не могъл да отговори нищо друго освен; «Сега какво — да плюя кръв ли?»“ Естествено аз се постарях от името на дивизионния съд и щаба на полка във всички вестници да бъде поместено опровержение на безобразните статии, напечатани в тукашните вестници. Днес опровержението ще бъде разпратено в редакциите и вярвам, че съм направил всичко възможно, за да поправа онова, което причиниха с гаменското си поведение всички тия маджарски цивилни журналистически гадове.

Мисля, че добре съм го стилизувал:

„Дивизионният съд № Н и щабът на полк № Н заявяват, че поместената в тукашния вестник статия за някакви си въображаеми изстъпления на войници от полк № Н не отговаря на истината и е измислена от първия до последния ред и че диренето, възбудено срещу въпросните вестници, ще доведе до строго наказание на виновните.“

В своето писмо до щаба на полка — продължи полковникът — дивизионният съд идва до заключението, че не се касае за нищо друго освен за системно насъскване против военните части, идващи от Цизлайтания и Транслайтания. Сравнете при това колко войници са изпратени на фронта от наша страна и колко от тяхна. Ще ви кажа, че чешкият войник ми е по-мил, отколкото тая маджарска сбирщина. Като си спомня, че при Белград маджарите стреляха по втория ни боен батальон, който, без да разбере, че това са унгарците, откри огън по дойчовците на десния фронт, а дойчовците пък също сбъркаха и откриха стрелба по босненския полк, разположен до тях. Ах, какво положение се беше създало тогава! Аз тъкмо бях на обед в щаба на бригадата, предния ден бяхме принудени да се задоволим с шунка и супа от консерва, но тоя ден имахме сваятна кокоша супа, филе и ориз и бухтички с шодо^[7]. Предишната вечер бяхме обесили в градчето един сръбски кръчмар и готвачите намериха в мазата му трийсетгодишно вино. Можете ли да си представите с какво нетърпение очаквахме обедата? Бяхме изяли вече супата и тъкмо наченахме кокошката, когато изведнъж се започна престрелка, после артилерийска стрелба и нашата артилерия, която нямаше и понятие, че частите, които стрелят едни срещу други, са наши, започна да бие по собствените си линии и един снаряд падна непосредствено до щаба на бригадата. Сърбите, както изглежда, помислиха, че у нас е избухнал бунт, и започнаха да ни бият от всички страни и да се прехвърлят през

реката към нас. Бригадният генерал го викат на телефона и дивизионният му вдига такава една гюрултия, не ви е работа: каква била тая идиотщина в участъка на бригадата, тъкмо бил получил заповед от щаба на армията в два часа и тридесет и пет минути през нощта на лявото крило да се започне атака срещу сръбските позиции. Ние сме били в резерв. Веднага да прекратим огъня. Но как може да се иска при тия обстоятелства Feuer einstellen^[8]? Телефонната централа на бригадата съобщава, че не може да се свърже с никого, че само щабът на седемдесет и пети полк донася „aussharren“^[9], че не можела да получи връзка с нашата дивизия, че сърбите заели кота двеста и дванадесет, двеста два и шест и триста два и седем. Искане от нас да изпратим една дружина за връзка и да ги свържем по телефона с нашата дивизия. Свързахме ги ние с дивизията, но още в следния миг връзката беше преустановена, защото сърбите през това време бяха проникнали в тила и на двата ни фланга и сега засичаха центъра във вид на триъгълник, в който след това остана всичко, и пехотата, и артилерията, и обозът с цяла автомобилна колона, складът и полската болница. Два дни бях под пара, а дивизионният падна в плен заедно с бригадния. И за всичко това бяха виновни само маджарите, защото откриха стрелба по нашия втори боен батальон. Разбира се, те се опитаха да хвърлят вината върху нашия полк. Полковникът плю:

— Вие, господин поручик, сам се убедихте колко сполучливо използвахте те вашия случай в Кирай Хида.

Поручик Лукаш нерешително се изкашля.

— Господин поручик — интимно се обърна към него полковникът, — сложете си ръката на сърцето. Колко пъти спяхте с госпожа Какони?

Днес полковник Шрьодер беше в много добро настроение.

— Недейте разправя, господин поручик, че току-що сте започнали да кореспондирате с нея. Когато бях на вашите години, аз изкарах триседмичен курс за мерачи в Ягер^[10] и трябваше да ме видите: цели три седмици нищо друго не ми беше работа, освен да спя с унгарките. Всеки ден с друга. Млади, неомъжени, по-зрели, омъжени, каквито ми паднеха, рендосвах ги така добросъвестно, че когато се върнах в полка, едвам стоях на краката си. Най-много ме съсипа жената на един адвокат. Тя ми показа на какво са способни унгарките. Хапеше ми при това носа и цяла нощ не ми даде да мигна.

„Започнал да кореспондира...“ — и полковникът интимно потупа поручика по рамото — знаем ги тия. Моля, недейте възразява, у мене се е създало определено впечатление за тая история. Вие просто сте влезли в известни отношения с нея, съпругът ѝ е разкрил работата, вашият глупак Швейк...

Но знаете ли, господин поручик, тоя ваш Швейк е все пак човек с характер, щом е постъпил така с писмото ви. Наистина жалко за такъв човек. Ето това е възпитание. На мене много ми харесва тая му постъпка. Следствието в тази насока трябва да се спре. Вас, господин поручик, ви компрометираха във вестниците. Вашето присъствие тук е напълно излишно. През седмицата единадесета рота ще бъде изпратена на руския фронт. Вие сте най-старшият офицер там, ще заминете с нея като командир. В бригадата вече всичко е уредено. Кажете на ротния фелдфебел да ви намери някоя друга свръзка вместо Швейк.

Поручик Лукаш с благодарност погледна полковника, който продължи:

— А Швейк зачислявам ординарец към ротата.

Полковникът стана и като подаде ръка на пребледнелия поручик, каза:

— С това, значи, всичко се урежда. Желая ви много щастие и да се отличите на Източния фронт. И ако се видим отново някога, идвайте в нашата компания. Да не вземете пак да страните както в Будейовице...

Из целия път до дома поручик Лукаш си повтаряше:

— Ротен командир, ротна свръзка...

И пред него ясно изпъкваше фигурата на Швейк. Когато поручик Лукаш заповяда да му се намери нова свръзка на мястото на Швейк, ротният фелдфебел каза:

— Аз мислех, че сте доволен от вашия Швейк, господин поручик.

След като чу, че полковникът е назначил Швейк за свръзка на единадесета рота, фелдфебелът извика:

— Господ да ни е на помощ!

В снабдената с решетки барака при дивизионния съд се ставаше по правилник в седем часа сутринта и тогава се оправяха леглата —

търкалящи се в праха на пода сламеници. Нарове нямаше. Одеята и сламениците, съгласно правилника, се натрупваха в едно преградено място на дългото помещение и след това всички, които свършваха работата си, сядаха на пейките покрай стената и или се пощеха (ония, които бяха дошли от фронта), или се забавляваха, като си разправяха различни случки.

Швейк и старият сапър Водичка седяха на пейката край вратата с още няколко войника от различни части и подразделения.

— Погледнете, момчета — обади се Водичка, — ей там онова маджарско копеле край прозореца как се моли, мръсникът му с мръсник, дано всичко свърши благополучно за него. Не ви ли се иска да му разчекнете мутрата от едното ухо до другото?

— Абе той е добър човек, остави го — каза Швейк, — попаднал е тук, защото не искал да иде войник. Той е против войната, член е на някаква секта и го затворили, защото не искал да убива никого. Той спазва строго божията заповед, но те ще му я подсладят. В Моравия преди войната живееше някой си Немрава. Тоя човек не искаше да сложи пушка на рамо. Като го взели войник, казал, че носенето на пушка противоречи на принципите му. Арестували го, тикнали го да гние в затвора, после пак го завели да се закълне, но той все си държал на своето, така и устоял докрай.

— Ей, че глупав човек — каза старият сапър Водичка, — сякаш не е могъл да се закълне, а после да плюе на всичко, че и на клетвата.

— Три пъти съм се клел — каза един пехотинец — и за трети път попадам тук заради дезертьорство и ако нямах медицинско свидетелство, че преди петнадесет години в припадък на умопомрачение съм пречукал леля си, досега три пъти вече да съм разстрелян на фронта. Но така покойната ми леля винаги ми помага в беда и в края на краищата може би ще изляза здрав и читав от войната.

— А защо бе, братче — попита Швейк, — защо пречука леля си?

— За какво се пречукват хората — отговори приятният човек, — всеки знае, че заради пари. Имаше си тя, бабата, пет спестовни книжки и тъкмо когато ѝ бях отишъл на гости целият разнебитен и окъсан, тя получи лихвите по пощата. Освен нея аз си нямах друга жива душа на тоя свят. Та бях отишъл да я помоля да се погрижи за мен, да ми помогне, а тя проклетницата: „Върви, кай, да работиш, виж се, кай, какъв си млад, силен и здрав човек.“ Думата роди дума и аз я ударих

просто тъй няколко пъти с ръжена по главата и така обезобразих мутрата ѝ, че не можах да разбера после леля ми ли е това — или не е леля ми! Седнал съм до нея на пода и си повтарям: „Леля ми ли е, или не е леля ми?“ Така ме и намериха да седя до нея на другия ден съседите. След това бях в лудницата в Слупи, а когато преди войната ни изправиха пред комисия в Бохнице, намериха ме за излекуван и веднага трябваше да ида да си дослужа годините, които бях пропуснал.

Покрай тях мина с метла в ръката един мършав и висок войник с измъчен вид.

— Това е един учител от последната бойна рота, която замина за фронта — представи го пехотинецът, които седеше до Швейк, — сега отива да помете под себе си. Крайно порядъчен човек. Затворили го заради едно стихотворение, което съчинил.

— Ела насам, даскале! — повика той войника с метлата, който със сериозен вид се приближи до пейката.

— Я ни кажи онова за въшките!

Войникът с метлата се поизкашля и започна:

*Въшлясва всичко, чеше се войската цяла,
голяма въшка смуче кръв от нас,
в леглото си търкаля си се генерала
и преоблича се той всеки час.
В войската въшките добре си плюскат,
подофицери веч нападат те със страст,
съвъкуплява се чевръсто с въшка пруска
въшокът стар австрийски.*

Измъченият войник-учител приседна на пейката и въздъхна:

— Това е то цялата работа и заради нея вече четвърти път ме мъкнат на разпит.

— Да, наистина не си струва и да се говори за това — великодушно рече Швейк, — но зависи в съда какво ще разберат под тоя стар австрийски въшок. Добре, че сте сложили там и това за съвъкупляването, то ще ги обърка и те нищо няма да могат да разберат. Вие им обяснете само, че въшокът е мъжка въшка и че на женската въшка може да се качва само мъжка. Другояче няма да можете да се

отървете. Вие положително не сте го писали, за да обидите някого, това е ясно. Кажете само на господин съдията, че сте го писали за свое собствено удоволствие и както мъжката свиня се казва нерез, така и мъжката въшка пък се казва въшок.

Учителят въздъхна:

— Какво да правя, когато съдията не знае добре чешки? И аз му го обяснявах вече по подобен начин, но той се нахвърли върху мене, че мъжката въшка се казвала на чешки въшкар. Никакъв „фъшок“ — каза, — „фъшкар“. *Femininum, Sie gebildeter Lerl, ist „тоси фъшка“, also masculinum ist „таси фъшкар“.* *Wir kennen unsere Pappenheimer!*^[11]

— С една дума — каза Швейк, — рунтава ви е работата. Вие обаче не бива да губите надежда, че всичко ще се обърне на хубаво, както казвал циганинът Янечек от Пълзен, когато в 1879 година му слагали примка на шията заради двойно убийство с цел грабеж. И познал. В последния момент го отвели от бесилото. Не можели да го обесят заради рождения ден на негово величество императора, който се паднал точно на тая дата. Обесили ги на заранта, след рождения ден на негово величество. Голямо щастие имал тоя циганин, три дена след това го помилвали и щели да подновят следствието, защото всички улики сочели, че убийството е било извършено от друг Яне-чек. Та затова го изкопали от гробницата в затвора и го реабилитирали в пълзенските католически гробища. Но след като станала и тая работа, разбрало се, че е евангелист и трябвало да го местят в евангелистките гробища, а после...

— После ще ти ударя някоя — обади се старият сапърор Водичка, — какво ли няма да измисли още тоя чешит. Човек си има предостатъчно грижи с дивизионния съд, а той, мизерникът му с мизерник, вчера, като ни водеха на разпит, седнал да ми обяснява какво значи ерихонска роза.

— Ама това не бяха мои думи. Тия работи ги беше разправял слугата на художника Панушка, Матей, на една стара баба, когато го разпитвала как изглежда ерихонската роза. Та той ѝ казал:

„Вземете сухо кравешко лайно, сложете го на чиния, полейте го с вода и ще видите как хубаво ще се раззелене. Това е то ерихонската роза“ — защити се Швейк. — Да не съм я измислил аз тая щуротия? А пък като отиваме на разпит, нали трябва да си говорим нещо. Та аз исках само да те разтуша, Водичка...

— Ти ще разтушиш някого — плю презрително Водичка, — на човек главата му се е запалила от грижи как да се измъкне от тая мизерия и да излезе навън, за да се разправи с тия маджарски копелета, а той иска да го разтуши с някакво си кравешко лайно.

И как да не им платя на тия маджарски копелета, като са ме затворили тука? На всичко отгоре човек трябва да се преструва и да разправя на съдията, че няма за какво да мрази маджарите. Това, братлета, е кучешки живот. Ама веднъж да ми падне такава копеле в ръцете, ще го удуша като кутре, ще им дам аз едно „ищем алд мег а магяр“^[12], хубаво ще се разправя с тях, за мене има още да се говори.

— Защо ще се тормозим толкова — каза Швейк, — всичко ще се нареди, главното е в съда никога да не се говори истината. Който се хване на въдицата и си признае, той винаги е загубен. От него никога нищо свястно няма да излезе. Веднъж, когато работех в Моравска Острава, се случи такава нещца: един миньор преби един от инженерите, ама на четири очи, така че никой не видя. И адвокатът, който го защищаваше, го караше непрекъснато да отрича, като му казваше, че не могат да му направят нищо, председателят на съда пък все го убеждаваше, че признаването било смекчаващо вината обстоятелство. Миньорът обаче не престана да си пее своята песен: не можел нищо да признае. И го освободиха, защото доказа алибито си. Излезе, че в същия ден той бил в Бърно...

— Ох, боже мой — ядоса се Водичка, — не мога да го понасям повече. Защо ги разправя всички тия, не мога да разбера! Вчера на разпита имаше един човек, също като него. Когато съдията го попита какво работи като цивилен, той отговори: „Дуам при Кърсто.“ И трябваше да мине половин час, докато обясни, че дърпа меха при ковача Кръстьо. А когато го запитаха: „Значи, вие като цивилен сте чирак?“ — той им отвърна: „Какъв ти сирак, сирак е Франта Хибеш!“.

В коридора се чува стъпки и часовият извика: „Zuwachs!#“

[# Прираст! (Попълнение.) — Б.пр.]

— Ето че пак ще се увеличи компанията — радостно каза Швейк, — може да са скрили някой и друг фас.

Вратата се отвори и в помещението тикнаха школника, който лежа с Швейк в будейовицкия арест и когото бяха определили за кухнята на някаква бойна рота.

— Благословен бог наш и син му Исус Христос — каза той, като влезе, и Швейк от името на всички му отговори:

— Во веки веков амин.

Школникът доволен погледна Швейк, сложи на пода одеялото, което беше донесъл със себе си, и седна на пейката до чешката колония. Разви навоите си и извади изкусно скритите в гънките им цигари, които раздаде, после извади от обувката си късче драскало от кибритена кутия и няколко клечки кибрит, с изкусно разрязани но средата главички.

Драсна, внимателно запали цигарата си, даде и на другите да запалят и равнодушно каза:

— Обвиняват ме в неподчинение.

— Чудо голямо — успокоително се обади Швейк. — Смешна работа.

— Разбира се — каза школникът, — ако смятаме да спечелим войната по такъв начин, с помощта на разни съдилища! Щом им се иска на всяка цена да се съдим, нека се съдим. Общо взето, един процес с нищо не променя положението.

— А в какво се състои неподчинението ти? — попита сапърът Водичка, като гледаше школника със симпатия.

— Не исках да чистя нужниците на караулното — отвърна той — и затова ме заведоха чак при полковия. А той, голяма свиня. Разкреця се, че съм бил затворен въз основа на полкови рапорт и че съм бил обикновен арестант. Изобщо учудвал се как ме търпяла земята и защо още не е престанала да се върти от срам, че в армията се е намерил човек с правата на школник и с претенции за офицерски чин, който с държането си будел само отвращение и презрение у своите началници. Отговорих, че въртенето на земното кълбо не може да бъде нарушено само поради това, че върху него се е появил такъв школник като мене и че природните закони са по-силни от нашивките на школниците. Казах още, че бих желал да зная кой може да ме принуди да мия нужник, който не съм посрал, въпреки че и на това бих имал право при тая свинска кухня в полка, след гнилото зеле и киснатото овнешко, което ни се дава. После заявих на полковия, че неговото учудване как ме търпяла земята също така ми се струва малко неоснователно, защото естествено е, че заради мене няма да стане земетресение. През цялото

време полковникът само тракаше със зъби като кобила, когато измръзналото цвекло ѝ студи на езика. Накрая той ми изрева:

— Е, ще чистите ли нужника, или няма да го чистите?

— Няма да чистя никакъв нужник, господин полковник.

— И все пак вие ще го чистите, чувате ли, Sie Einjähriger!^[13]

— Няма да го чистя, господин полковник.

— Kruzifurken^[14], вие ще чистите не един, а сто нужника.

— Господин полковник, аз няма да чистя нито сто, нито един нужник.

В същия дух ние продължихме по-нататък: „Ще чистите ли?“ — „Няма да чистя.“ Нужниците хвърчаха наляво и надясно, като че ли това беше някаква детска скоропоговорка от Павла Моудра^[15]. Полковникът тичаше из канцеларията като побъркан, най-после седна и каза: „Размислете добре, ще ви предам на дивизионния съд за неподчинение. Недейте си мисли, че ще бъдете първият школьник, разстрелян през тази война. В Сърбия ние обесихме двама школьника от десета рота, а един от девета го застреляхме като куче. И защо? Заради ината им. Двамата, които ги обесихме, не се решаваха да промушат жената и момчето на един шумкар при Шабац, а школьникът от девета рота беше застрелян, защото не искаше да върви напред и се оправдаваше с това, че му били отекли краката и че бял дюстабанлия. Е, ще изчистите ли нужника, или не?“

— Съвсем не, господин полковник...

Полковият ме погледна и каза:

— Я слушайте, вие да не сте славянофил?

— Съвсем не, господин полковник.

След това ме изведоха и ми съобщиха, че ме обвиняват в неподчинение.

— Най-добре ще направиш — каза Швейк — отсега нататък да се правиш на идиот. Когато лежах в гарнизонния, там имаше и един много умен човек, образован, учител в търговско училище. Той беше дезертирал от фронта. Канеха се да го съдят с големи церемонии и да го обесят за назидание, но той се измъкна много просто от цялата работа. Започна да се преструва на наследствено обременен. Когато щабният лекар взе да го преглежда, той заяви, че не е дезертирал, но че още от дете обича да пътува, винаги копнеел да изчезне някъде надалече. Веднъж се бил събудил в Хамбург, друг път в Лондон, без да

знае изобщо как е попаднал там. Баща му бил алкохолик и се самоубил преди раждането му, майка му била проститутка, пиянствувала и умряла от делириум тременс. По-малката му сестра се била удавила, по-голямата се биха хвърлила от влака, брат му скочил от железопътния мост на Вишеhrad, дядо му пък убил жена си, полял се с газ и се запалил, втората му баба участвувала в циганска скитническа банда и се отровила в затвора с кибрит, единият му братовчед бил осъждан няколко пъти за подпалвачество и най-последно в Картоузи^[16] прерязал вратните си жили със стъкло, братовчедка му по бащина линия се хвърлила във Виена от шестия етаж. Той самият бил с много занемарено възпитание и до десетгодишна възраст не можел да говори, понеже веднъж, когато бил на шест месеца и го повивали на масата, майка му излязла за малко, а котката го смъкнала от масата и той при падането ударил главата си. От време на време имал силно главоболие и в такива моменти не знаел какво прави. В такова състояние той напуснал фронта и отишъл в Прага. Дошъл на себе си едва когато в „При лекетата“ го арестувала военната полиция. Ех, да бяхте видели с каква готовност го освободиха от военна служба. А петимата клинчари, които лежаха заедно с него в килията, си записаха за всеки случай на едно късче хартия следното:

„Баща алкохолик. Майка проститутка.
I сестра (удавила)
II сестра (влак)
Брат (от моста)
Дядо + жена си, газ, запалил.
II баба (цигани, кибрит) + и т.н.“

Когато единият от тях започнал да го декламира на щабния лекар, едва стигнал до братовчедата си, и лекарят го пресякъл: „Мошеник такъв, братовчедка ти по бащина линия се хвърлила във Виена от шестия етаж, ти си със страшно занемарено възпитание и ще те спаси само карцерът“. Оказало се, че той вече е трети по ред, който пее една и съща песен. Турили го в карцера, свързали го на козел и веднага му минало желанието да разправя за занемареното си

възпитание, за баща си алкохолик и майка си проститутка. Предпочел доброволно да пожелае да го изпратят на фронта.

— Днес — каза школьникът — в армията вече не се обръща никакво внимание на наследствената обремененост. Че то какво би се получило, ако вземат да затворят всички генерални щабове в лудницата?

Ключът на обкованата с желязо врата изщрака и в килията влезе тъмничарят.

— Пехотинецът Швейк и сапърът Водичка при господин съдията!

Те станаха и Водичка каза на Швейк:

— Виждаш ли ги разбойниците, секи ден разпит, секи ден разпит, а резултат — никакъв. По-добре Himmelherrgott да ни осъдят и да не ни разтакават така. Така ние по цял ден се търкаляме в драмголника, а маджарските копелета си припкат наоколо...

Отивайки на разпит в канцелариите на дивизионния съд, които се помещаваха на другата страна, в друга барака, сапърът Водичка и Швейк се питаха кога собствено ще ги изправят пред военен съд.

— Непрекъснато само разпити — кипеше Водичка, — поне да излизаше нещо от тях. Хабят се купища хартия, а човек дори съда няма да види. Ще изгние зад решетките. Кажете си правичката, тая супа яде ли се? А зелето с измръзналите картофи? Дявол да го вземе, такава идиотска световна война още никога не съм ял: представях си го съвсем друго.

— Аз съм напълно доволен — каза Швейк, — още на времето, когато служех войник, нашият чорбар Солпера казваше, че в казармата всеки трябва да си знае задълженията и така те цапваше през устата, че никога да не забравиш това. А покойният поручик Квайсер, когато идваше да проверява пушките ни, винаги проповядваше, че всеки войник трябвало да проявява голяма душевна издръжливост, защото войниците били само говеда на държавна ясла. Държавата им давала да ядат, да пият кафе, снабдявала ги с тютюн и затова войниците трябвало да теглят като волове.

Сапърът Водичка се замисли и след малко каза:

— Когато влезеш при съдията, Швейк, да не вземеш да сбъркаш. Повтаряй само онова, което си говорил миналия път, та да не ме забъркаш в някоя каша. Значи, главното е, че си видял, че са ме

нападнали маджарските копелета. Нали уж заедно я дробихме тая попара?

— Абе не бой се, Водичка — успокой го Швейк, — само спокойствие, никакви тревоги. Да не би да е кой знае какво чудо, като те изправят пред дивизионния съд? Ти да знаеш колко бърже са ги претупвали тия работи едно време. С мене служеше един учител, Херал се казваше. Една вечер, след като бяха наказали всички ни от помещението под оръжие, както си лежахме на сламениците, той ни разправи, че в Пражкия музей била запазена протоколната книга на едно военно съдилище от времето на Мария-Терезия. Тогава всеки полк си имал и палач, който екзекутирал войниците от полка и на парче вземал по един терезиански талер^[17]. И според протоколната книга в някои дни палачът спечелвал до пет талера.

— Разбира се — добави Швейк сериозно, — тогава полковете са били големи и постоянно са ги попълвали от селата.

— Когато бях в Сърбия — каза Водичка, — в нашия батальон всеки, който обесеше сърбин, получаваше цигари. За един сърбин получаваше десет спортни. За жена и за дете даваха по пет. После интендантството започна да нрави икономии и ги разстрелваха масово. В ротата имаше един циганин, но ние дълго време не се досещахме каква е работата. Чудно ни се виждаше само, че нощем винаги го извикваха някъде в канцеларията. По това време бяхме на Дрина. И една нощ, когато пак беше изчезнал, на някой от нас му дойде на ум да му прерови вещите. В раницата на тоя тип намерихме цели три кутии от по сто спортни. Той се върна в хамбара, където бяхме настанени, чак на разсъмване, и ние на бърза ръка го осъдихме. Повалихме го и един, Белоун се казваше, го удуши с колан. Яка му беше душицата на тоя тип, сякаш котка душеха.

Старият сапъор Водичка плюна:

— Не можеш го удуши, посра се в края на краищата, очите му изскочиха, а все още жив — като недоклан петел. Тогава взеха да го дърпат като котка. Двама за главата, двама за краката и така му извиха врата. След това му навлякохме раницата, заедно с цигарите, и го хвърлихме в Дрина. Кой ще ти пуши такива цигари. Сутринта го търсиха под дърво и камък.

— Трябвало е да донесете, че е дезертирал — забеляза разумно Швейк, — че отдавна се е готвел да бяга, че всеки ден е казвал, че ще

изчезне.

— Кой да ти мисли за подобни неща? — отговори Водичка. — Ние си свършихме работата, за останалото не ни беше грижа. Там беше много лесно. Всеки ден изчезваше някой, напоследък даже бяха престанали да ги вадят от Дрина. Подутият сърбин и разкъсаният наш опълченец най-спокойно си плуваха един до друг по Дрина надолу към Дунава. Като виждаха за пръв път такова нещо, някои новаци получаваха слаба температура.

— Трябвало е да им дават хинин — рече Швейк.

Двамата влязоха в бараката, където се помещаваха канцелариите на дивизионния съд, и един войник веднага ги заведе в канцелария № 8, в която на дълга, отрупана с книжа маса, беше седнал съдията Рулер.

Пред него имаше някакъв сборник закони, върху който беше сложена недопита чаша чай. От дясната страна на масата стоеше разпятие от имитация на слонова кост, с потънал в прах Христос, който безнадеждно гледаше подставката на кръста, върху която имаше пепел и угарки от цигари.

Сякаш за да увеличи скръбта на разпънатия бог, съдията Рулер тъкмо изгърсваше пепелта от нова цигара върху поставката на разпятието, а с другата си ръка се мъчеше да отлепи чашата чай, която се беше залепила на законника.

След като освободи чашата от обятията на дебелия том, той продължи да прелиства книгата, която беше заел от офицерския клуб.

Тя беше от Фр. С. Краузе и носеше многообещаващото заглавие: „Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral“^[18].

Съдията се беше загледал в наивните рисунки на мъжки и женски полови органи, придружени с подходящи стихове, които ученият Фр. С. Краузе беше открил в клозетите на западната берлинска гара, и не обърна внимание на влезлите. Едва покашлюването на Водичка го сепна.

— Was gehet los?^[19] — попита той, като продължаваше да прелиства и да търси нови наивни рисунки, скици и етюди.

— Господин съдия, разрешете да доложа — отговори Швейк, — моят приятел Водичка е настинал и сега кашля.

Съдията Рулер едва сега погледна Швейк и Водичка.

Той се постара да придаде на лицето си строго изражение.

— Домъкнахте ли се най-последно, негодници? — каза той, като ровеше в грамадата книга на масата. — Наредих да ви извикат за девет часа, а сега е почти единайсет.

— Как си застанал ти бе, вол такъв? — попита той Водичка, който си бе позволил да застане свободно. — Като кажа ruht, тогава прави, каквото ти кефне. А сега стой мирно.

— Господин съдия, разрешете да доложя — обади се Швейк, — той има ревматизъм.

— Ти по-добре си затваряй устата — каза съдията Рулер, — когато те попитам, тогава ще отговаряш. Три пъти си идвал на разпит и трите пъти човек с ченгел да го вади от тебе. Е, ще я разбере ли тая, или няма да я разбере? Тежко и горко човек да се разправя с такива мизерници като вас. Но хубаво да знаете, през носа ще ви излязат всички главоболия, които създавате на съда! Я гледайте тука, мръсници такива — рече той, като измъкна от купчината книга обемисто дело с надпис:

„Schwejk & Woditschka“

Да не мислите, че ще продължите да се излежавате в дивизионния съд заради някакъв си глупав побой и ще се отървете за известно време от фронта? Заради вас, тъпаци с тъпаци, трябваше да телефонирам чак в армейския съд.

Той въздъхна.

— Недей се прави на толкова сериозен, Швейк, на фронта ще ти мине меракът да се биеш с разни хонведи — продължи той. — Следствието по вашия случай се прекратява и всеки от вас заминава в частта си, където ще се явите на рапорт и съответно ще бъдете наказани, а след това ще заминете на фронта. Но ако ми паднете още веднъж в ръцете, дангалаци с дангалаци, аз така ще ви разиграя, че има да се чудите. Ето ви документа за освобождаване и дръжте се както трябва. Заведете ги в номер две.

— Слушам, господин съдия — каза Швейк, — ние и двамата ще вземем присърце думите ви. Много ви благодарим за добрината. Ако бяхме цивилни, бих си позволил да ви кажа, че сте злато човек. Ние двамата трябва да ви помолим за прошка, задето толкова дълго си губихте времето с нас. Ние наистина не заслужаваме.

— Пръждосвайте се по дяволите най-последно! — кресна съдията на Швейк. — Ако не беше се застъпил за вас полковник Шрьодер, не

знам как щеше да се свърши цялата работа.

Водичка се почувствува отново старият Водичка едва в коридора, когато патрулът ги поведе към канцелария номер две.

Войникът, който ги водеше, се страхуваше да не закъснее за обяд и затова ги подкани:

— Хайде разтворете си пергелите, момчета, пълзите като същински въшки.

Тогава Водичка му заяви да не си отваря много-много зурлата. Имал късмет, че е чех, защото, ако бил маджарин, Водичка щял да го преполови като солена селда.

В канцеларията писарите бяха отишли на храна и войникът, който водеше Швейк и Водичка, беше принуден временно да ги върне обратно в затвора на дивизионния съд, което от негова страна не мина без псувни по адрес на омразното племе военни писари.

— Другарите пак ще оберат всичката блажнина от чорбата — трагично захленчи той — и вместо месо ще ми оставят само сухожилия. Вчера също придружавах двама от лагера и някой през това време ми изял половината дажба хляб.

— Разбира се, вие тука в съда не мислите за нищо друго освен за лапане — каза Водичка, който съвсем се беше окопитил.

Когато съобщиха на школьника каква е работата, той извика:

— Значи, фронта, приятели! Също както в списанието на чешките туристи „Попътен вятър“! Подготвителните работи за пътуването са вече извършени, всичко е приготвено и предвидено от славното ни военно командване. И вие сте поканени да участвувате в екскурзията до Галиция. Тръгнете на път с леко и радостно сърце. Хранете необикновена любов към местата, в които ще се запознаете с окопите. Всичко там е красиво и в крайна степен интересно. В далечна чужбина вие ще се чувствувате като у дома си, като в близък до сърцето ви край, едва ли не като в милата си родина. Тръгнете с възвишени чувства към ония места, за които още старият Хумболт^[20] беше казал: „В целия свят не съм видял нещо по-великолепно от тая идиотска Галиция.“ Богатият и ценен опит, който придоби нашата армия при отстъплението си от Галиция през време на първия поход, ще ви служи за отправна точка при съставяне на плана на втория поход. Следвайте носата си и се устремете право към Русия. От радост изгърмете всичките си патрони във въздуха.

След обяд, преди да отидат в канцеларията, към Швейк и Водичка се приближи нещастният учител, който беше съчинил стихотворението за въшките, и след като ги отведе настрана, тайнствено им каза: „Като преминете на руска страна, не забравяйте веднага да им кажете: «Здравствуйте, руские братя, мы братя чехи, мы нет австрийци.»“

В желанието си да манифестира по демонстративен начин своята ненавист към маджарите, както и факта, че затворът не е сломил, нито пък е поколебал убежденията му, на излизане от бараката Водичка настъпи крака на унгареца, който не искаше да служи войник, и му изрева: „Обуй се, дървеняк!“

— Трябваше да ми каже нещо — с неудоволствие заяви след това сапърът Водичка на Швейк, — трябваше да се обади и щеше да видиш как щях да разчекна маджарския му плювалник от едното ухо чак до другото. А той, идиотът му с идиот, мълчи и позволява да го тъпчат по обувките. Дявол да го вземе, Швейк, знаеш ли колко ме е яд, че не ме осъдиха? Така излиза, като че ли ни се присмиват, сякаш работата с маджарите не си струва и да се приказва за нея. А не се ли бихме като лъвове? Ти си виновен, задето не ни осъдиха и задето ни дадоха такава атестация, като че ли не умеем даже и да се бием свястно. Какво си мислят те за нас? Та това беше съвсем сериозен конфликт.

— Ех, мойто момче — добродушно каза Швейк, — не разбирам как може да не те радва, че дивизионният съд официално ни призна за напълно порядъчни хора, срещу които не може да има никакви възражения. Вярно, че на разпита аз го усуквах по килифарски, но така и трябва, просто длъжен си да лъжеш, както казва адвокатът Бас на клиентите си. Когато съдията ме попита защо сме нахълтали в жилището на господин Какони, аз просто му казах: „Аз мислех, че най-добре ще се опознаем с господин Какони, като му направим посещение.“ Господин съдията след това вече не ме попита нищо друго, това му беше достатъчно.

— Запомни хубаво — продължи Швейк разсъжденията си, — във военните съдилища никога не бива да си признаваш. Когато лежах в гарнизонния затвор, един войник от съседната килия си призна. Щом останалите научиха за това, метнаха му одеялото и го накараха да оттегли показанията си.

— Ако бях извършил нещо непочтено, нямаше да признавам — каза сапърът Водичка, — но това копеле, съдията, ме пита направо: „Бихте ли се?“ Как да не му отговоря: „Да, бих се“. — „Малтретирахте ли някого?“ — „Разбира се, господин съдия.“ — „Наранихте ли при това някого?“ — „Естествено, господин съдия“. Нека знае с кого говори. Не е ли позор това, дето ни освободиха? Все едно, не искат да ми повярват, че съм си скъсал колана о тия маджарски копелета, че съм ги направил на юфка, цицини и синявици. Ти нали видя, че по едно време ми се бяха нахвърлили три маджарски копелета, е след малко всички се търкаляха на земята и аз ги тъпчех отгоре? И след всичко това онова сополиво съдийско копеле прекратява следствието. Това е все едно да ми каже: „Я си налягай парцалите, не се ли виждаш каква си мърша, защо ли се пениш само!“ Като свърши войната и се облека цивилен, ще взема да го намеря аз някъде тоя зяпльо и ще му покажа дали не умея да се бия. След това ще дойда тук в Кирай Хида и ще им ударя такъв върт, че всички хора ще се изпокрият по мазите, щом разберат, че съм дошъл да ги видя тия уличници от Кирай Хида, тия лумпени, тия негодници.

В канцеларията всичко се свърши много бързо. Някакъв фел с още мазна от обеда уста подаде с крайно сериозен вид документите на Швейк и Водичка и не пропусна случая да произнесе реч, в която апелира към войнишкия им дух. А тъй като беше васерполяк^[21], той изпъстри речта си с различни хубави изрази от своето наречие като „мареквиум“^[22], „глупи ролмопъсе“^[23], „крайцова седмина“^[24], „свиня порипана“^[25] и „дум вам банье на мьесньуцкове ваши гзихти“^[26].

Прощавайки се с Водичка (всеки поотделно щеше да бъде отведен в частта си), Швейк каза:

— Като се свърши войната, ела да се видим. Ще ме намериш всеки ден след шест часа в „При чашата“ на Боище.

— Разбира се, че ще дойда — отговори Водичка, — там стават ли гюрултии?

— Всеки ден се случва по нещо — обеща му Швейк, — а ако пък тъкмо тоя ден е много тихо, все ще я нагласим някак.

Те се разделиха и когато бяха се вече доста отдалечили, старият сапър Водичка извика подир Швейк:

— Ама да не забравиш да се погрижиш за някакво развлечение, като дойда?

Швейк пък извика:

— Ела, ама сигурно, щом се свърши войната!

Те продължиха пътя си и едва след известно време иззад ъгъла на дългата редица бараки отново се чу гласът на Водичка:

— Швейк, каква бира точат в „При чашата“?

И като ехо се понесе отговорът на Швейк:

— Големопоповишка.

— Аз мислех, че смиховска! — извика от далечината сапърът Водичка.

— Има и гаджета! — провикна се Швейк.

— Значи, след войната, в шест часа вечерта — извика отдолу Водичка.

— Ела по-добре в шест и половина, за по-сигурно, ако закъснея някъде — отговори Швейк.

После Водичка вече съвсем отдалеч се обади още веднъж.

— А не можеш ли да дойдеш в шест часа?

— Добре де, ще дойда в шест тогава — дочу Водичка отговора на отдалечаващия се другар.

Така се разделиха добрият войник Швейк и старият сапър Водичка. „Wenn die Leute auseinander gehen, da sagen sie auf Wiedersehen.“^[27]

[1] Будапещенски буржоазен вестник. — Б.пр. ↑

[2] Свети Стефан, унгарски светия (997–1038), основател на унгарската държава. — Б.пр. ↑

[3] Вестник на националистическата унгарска буржоазия. — Б.пр. ↑

[4] Шопронски вестник. — Б.пр. ↑

[5] Войниците от 91-ви пехотен полк са имали на яките си ивички зелен плат — цветът им е бил т.н. „папагалски зелено“. — Б.пр. ↑

[6] Будапещенски вестник. — Б.пр. ↑

[7] Тестени произведения (козуначета) със сос от вино, захар, яйца и подправки. — Б.пр. ↑

[8] Прекратяване огъня. — Б.пр. ↑

[9] Да се издържи докрай. — Б.пр. ↑

[10] Град в Унгария. — Б.пр. ↑

[11] Женски род, вие, образовани негоднико, е „тоси фъшка“, значи, мъжки род е „таси фъшкар“. И ние разбираме по малко де! — Б.пр. ↑

[12] Боже, благослови унгареца (унгарски нац. химн). — Б.пр. ↑

[13] Вие, школьник! — Б.пр. ↑

[14] Непреводима ругатня. — Б.пр. ↑

[15] Известна чешка радетелка за световен мир и женски прана, писателка, преводачка и популяризаторка на теософията. — Б.пр. ↑

[16] Затвор в Североизточна Чехия. — Б.пр. ↑

[17] Старинна сребърна монета. — Б.пр. ↑

[18] „Изследвания из историята на развоя на междуполовия морал“. — Б.пр. ↑

[19] Какво има? — Б.пр. ↑

[20] Известен немски естественик и пътешественик. — Б.пр. ↑

[21] Жител на Силезия — полуполяк, полунемец. — Б.пр. ↑

[22] Морковоядец. — Б.пр. ↑

[23] Глупава скумрия. — Б.пр. ↑

[24] Седмица спатия. — Б.пр. ↑

[25] Омърляна свиня. — Б.пр. ↑

[26] Ще ви извъртя два плесника по месечинообразните ви лица. — Б.пр. ↑

[27] „Когато хората се разделят, те си казват довиждане.“ — Б.пр.

↑

ОТ МОСТ НА ЛИТАВА КЪМ СОКАЛ

Поручик Лукаш се движеше ядосан из канцеларията на единадесета бойна рота. Това беше тъмна дупка в ротната барака, преградена с дъски част от коридора. Маса, два стола, тенекия с газ и походно легло.

В канцеларията беше и ротният фелдфебел Ванек, който съставяше тук ведомостите за изплащане на заплатите, водеше сметките по продоволствието, беше финансов министър на ротата и прекарваше тук целия божи ден, тук той дори и спеше.

До вратата стоеше дебел пехотинец, обраснал с брада като Краконош^[1]. Това беше Балоун, новата свръзка на поручика, в цивилния си живот мелничар някъде в Чески Крумлов.

— Избрали сте ми наистина знаменита свръзка — говореше поручик Лукаш на ротния уредник, — сърдечно ви благодаря за тази мила изненада. Изпратих го да ми донесе обед от офицерския стол и той още първия ден взе, та изплюска половината.

— Разлях го, господин поручик — каза дебелият великан.

— Добре, разлял си го. Можеш да разлееш само супата или соса, но не и франкфуртското печено. Ти ми донесе толкова малко късче, колкото да се побере под нокътя. А къде остави щрудела?

— Аз го...

— Недей отрича, излапал си го.

Поручик Лукаш произнесе последните думи с такъв сериозен вид и с толкова строг глас, че Балоун неволно отстъпи две крачки.

— Аз се осведомих в кухнята какво са давали днес за обед. Имало е супа с топчета от дроб. Къде сложи топчетата? Опапал си ги по пътя, това е истината. После, имало е говеждо с краставица. Какво направи с него? Също си го излапал. Два резена франкфуртско печено. А донесе само половин резен, а? Два къса щрудел! Къде го дяна? Натъпкал си се, свиня мизерна, безобразна! Говори, къде дяна щрудела? Паднал в калта ли? Тарикат такъв! Можеш ли ми показва мястото, където се намира щруделът? Разбира се, като повикано, тутакси дошло някакво куче и го задигнало! Исусе Христе, така ще те

цапардосам по мутрата, че главата ти ще стане като кофа! И още отрича, свинята. Знаеш ли кой те е видял? Ето фелдфебелът на ротата Ванек. Идва при мене и ми казва: „Господин поручик, разрешете да доложа. Знаете ли, че тая свиня Балоун ще излапа обеда ви? Гледам го от прозореца, тъпче се, човекът, сякаш цяла седмица не е ял.“ Я слушайте вие, фелдфебел, наистина ли не можахте да ми изберете друг човек, а не това говедо?

— Съвсем не, господин поручик. От цялата рота Балоун изглеждаше най-свестният мъж. Той е толкова къпоав, че не може да запомни една хватка, а да му дадем пушка в ръка, сигурно ще направи някоя поразия. На последното учение с халосни патрони малко остана да изкара окото на съседа си. Мислех, че поне такава работа може да върши.

— И редовно да унищожава обеда на началника си — каза Лукаш, — сякаш не му стига неговата порция. Да не би да си гладен?

— Тъй вярно, господин поручик, аз винаги съм гладен. Когато остане хляб на някого, аз го откупувам за цигари, но и това все още ми е малко. Такъв съм се родил: тъкмо си помисля, че съм се наял вече, а то вятър работа. След малко пак както преди яденето започват да ми куркат червата, ето го, значи, мизерника-стомах, пак се обажда. Понякога си мисля, че наистина ми стига, че нищо вече не може да влезе в мене. Но ето че пак съм се излъгал. Видя някого да яде или само подуша някаква миризма, и стомахът ми веднага става като изстърган. Отново се обажда и аз съм готов вече да гълтам и пирони. Аз, господин поручик, вече молих да ми разрешат да получавам двойна дажба. Още в Будейовице ходих при полковия лекар, а той взе, че ме изпрати да лежа три дена в лазарета и ми предписа на ден по едно канче чиста чорбица. Аз, кай, ще те отуча от този глад, каналай такъв. Ела още веднъж при мене, и ще видиш как ще се върнеш като изсушен чироз. Не е нужно, господин поручик, да видя само нещо хубаво, и обикновените работи започват да ме дразнят и веднага ми потичат лигите. Моля ви най-учтиво, господин поручик, да ми се разреши двойна дажба. Ако няма месо, то поне от гарнитурата, картофи, кнедли, малко сос, от тях винаги остава...

— Добре, аз изслушах нахалните ти приказки, Балоун — отговори поручик Лукаш. — Чували ли сте някога, Sie Rechnungsfeldwebel^[2], войник да бъде нахален като ей този тип? Не

стига, че ми изплюска обяда, ами на всичкото отгоре сега иска да му се разреши и двойна дажба. Ще ти покажа аз, Балоун, как се изгладнява.

— Sie Rechnungsfeldwebel — обърна се той към Ванек, — заведете го при кандидат-подофицера Вайденохфер и му кажете тая вечер, когато започнат да раздават гулаша, да го върже за два часа на двора пред кухнята. Да го върже по-височко, та да се крепи само на пръстите си и да гледа как ври гулашът в казана. И нагласете така работата, че когато започнат да раздават гулаша в кухнята, той още да е вързан, та да му потекат лигите като на гладна кучка, когато души край колбасарски магазин. Кажете на готвача да раздаде и неговата порция!

— Слушам, господин поручик. Елате, Балоун.

На излизане поручикът ги задържа на вратата и вглеждайки се в ужасеното лице на Балоун, тържествено извика:

— Хубаво се нареди ти, Балоун, да ти е сладко сега! Ако още веднъж ми погодиш тоя номер, без да ми трепне окото, ще те изпратя във военнополовия съд.

Когато Ванек се върна и съобщи, че Балоун е вече вързан, поручик Лукаш му каза:

— Вие знаете, Ванек, че не обичам да правя такива работи, но няма друг изход. Преди всичко ще признаете, че когато отнемат кокала на кучето, то ръмжи. Не искам край мене да има подли типове и, второ, самото обстоятелство, че Балоун е вързан, ще окаже голямо морално и психологическо въздействие върху цялата рота. В последно време тия типове, щом ги включат в бойна рота и щом разберат, че утре или в други ден ще се заминава за фронта, започват да си правят, каквото им скимне.

Поручик Лукаш имаше измъчен вид и продължи с тих глас:

— Завчера на нощното учение, както знаете, трябваше да маневрираме срещу Школата за запасни офицери зад захарната фабрика. Първият взвод предна охрана горе-долу вървя тихо по шосето, защото го водех самият аз, но вторият взвод, който трябваше да се движи отляво и да изпрати патрули пред захарната фабрика, се държа така, сякаш се връщаше от излет. Пееха, тропаха с крака, трябва да се е чувало чак в лагера. След това на десния фланг третият взвод тръгна да разузнава терена към гората, той беше на около десетина минути от нас, но и на това разстояние се виждаше как пушат, типовете му с типове, тъмнината беше осяна с огнени точки. А

четвъртият взвод трябваше да бъде тилна охрана, но дявол знае как се случи, че изведнъж се озова пред нашата предна охрана. Сметнахме го за противник и бях принуден да отстъпвам пред собствената си тилна охрана, която настъпваше срещу мене. Това е то единадесетата рота, която наследих. Какво мога да направя от тях? Как ще се държат в истинско сражение?

Поручик Лукаш молитвено беше събрал длани, лицето му имаше мъченически вид и върхът на носа му се бе проточил още повече напред.

— Вие, господин поручик, не се безпокойте за това — опитваше се да го утеши ротният фелдфебел Ванек, — недейте си блъска главата. Досега съм бил вече в три бойни роти. Всяка от тях я разпердушинвах и с батальона барабар и ние винаги трябваше да се формираме отново. И трите роти си приличаха, ни една от тях, господин поручик, не беше нито на косъм по-добра от вашата. Най-лоша беше деветата. Тя замъкна със себе си в плен всички началства, и с ротния командир барабар. Мене ме спаси само това, че тъкмо бях отишъл в обоза да получа дажбата ром и вино за ротата и работата се свършила без мене.

А знаете ли, господин поручик, че при последното нощно учение, за което разправяхте, Школата за запасни офицери, която трябваше да обходи нашата рота, стигнала чак до Незидерското езеро? Марширували непрекъснато чак до сутринта и предните постове затънали в блатото. А ги предвождал сам капитан Загнер. Може би са щели да стигнат чак в Шопрон, ако не се било съмнало — продължаваше с тайнствен глас ротният фелдфебел, който беше голям любител на такива новини и знаеше в подробности всички подобни истории.

— А знаете ли, господин поручик — рече той, като смигна поверително, — капитан Загнер щял да стане командир на нашия боен батальон? Най-напред, както казваше щабсфелдфебелът Хегнер, се мислеше, че вие ще бъдете батальонен командир, понеже сте най-старшият офицер в дружината, но после в бригадата дошла заповед от дивизията за назначението на господни капитан Загнер.

Поручик Лукаш прехапа устни и зяпали цигара. Това му беше известно и беше убеден, че са постъпили несправедливо спрямо него. Капитан Загнер вече за втори път го прераждаше. Въпреки това поручикът каза само:

— Ех, къде е капитан Загнер...

— Аз не се радвам много-много — поверително се обади ротният фелдфебел. — Щабсфелфебелът Хегнер разправяше, че капитан Загнер още в началото на войната някъде в Сърбия, в планините на Черна гора, от желание да се отличи, пращал една след друга ротите от батальона си срещу картечниците на сръбските позиции, въпреки че това било напълно излишно — пехотата там не можела да свърши никаква работа, само артилерията била в състояние да изчушка сръбите от скалите. От целия батальон останали само осемдесет души, капитан Загнер бил ранен само в ръката, после в болницата хванал дизентерия и отново се появил в полка в Будейовице. Казват, вчера в клуба разправял колко се радва, че отива на фронта. Щял да остави там целия батальон, но щял да се прояви и да получи сигнум лаудис. В Сърбия останал с пръст в устата, но сега щял или да загине с батальона, или да бъде произведен подполковник, с една дума; батальонът да му мисли. Струва ми се, господин поручик, че това е рискована работа, която засяга и нас. Неотдавна щабсфелдфебелът Хегнер разправяше, че не предете с капитан Загнер и че той ще вземе да изпрати нашата единадесета рота в първото сражение на най-ужасните места.

Ротният фелдфебел въздъхна:

— Аз смятам, че във война като тая, когато във военните действия участвуват толкова много войски и фронтите са така дълги, много повече би могло да се постигне само чрез сполучливо маневриране, отколкото с отчаяни атаки. Разбрах това в Дукля^[3], когато бях в десета рота. Тогава всичко мина съвсем гладко, дойде заповед *nichtschiessen*^[4] и ние не стреляхме. Чакахме само русите да се доближат до нас. Щяхме да ги пленим без един-единствен изстрел, ако не бяха „железните мухи“ на левия фланг. Тия глупави опълченци така се уплашиха, дето русите се приближаваха към нас, че започнаха да се спущат надолу по снежния склон като на пързалка, а ние получихме заповед да се доберем по някакъв начин до бригадата, защото русите направили пробив в левия фланг. Тъкмо тогава аз бях в щаба на бригадата, бях занесъл да ми заверят продоволствената книга на ротата, тъй като не можах да намеря полковия обоз, и изведнъж в бригадата започнаха да пристигат първите войници от десета рота. До вечерта се върнаха сто и двайсет, останалите се заблудили и се

смъкнали по снега някъде в руските позиции като по пързалка. Там беше ужас, господин поручик. Русите имаха позиции в Карпатите и горе, и долу. А после, господин поручик, капитан Загнер...

— Оставете ме на мира с тоя капитан Загнер — каза поручик Лукаш, — всички тия работи ги знам много добре и недейте смята, че ако се случи някаква атака или сражение, вие пак случайно ще трябва да бъдете в полковия обоз, за да получите ротната дажба ром и вино. Предупредиха ме, че вие страшно много пиете, пък и който погледне червения ви нос, веднага ще разбере кой е насреща му.

— Това ми е от Карпатите, господин поручик, там нямаше друг изход, храната ни идваше студена, окопите бяха в снега, огън нямаше право да палим и само ромът ни поддържаше. И ако не бях аз, положението щеше да е също като в други роти, където и ром липсваше, и хората мръзнаха. Затова в нашата рота носовете на всички ни бяха станали червени от рома. Това, разбира се, имаше и известно неудобство. В батальона издадоха заповед да се назначават в патрул само войници с червен нос.

— Сега зимата свърши вече — подхвърли многозначително поручикът.

— На фронта, господин поручик, ромът е жизнено необходим през всяко годишно време, също както и виното. Създава, така да се каже, добро настроение. За половин канче вино и четвъртинка ром хората са готови да се бият с всекиго... Кое е това говедо, дето чука на вратата, няма ли очи да прочете: „Nicht klopfen! Herein!“^[5].

Поручик Лукаш се извърна на стола и забеляза, че вратата бавно и тихо се отваря. Все така в канцеларията на единадесета бойна рота влезе добрият войник Швейк, козирувайки още от вратата — по всяка вероятност той е козирувал още когато е чукал и е гледал надписа „Nicht klopfen!“

Козируването му прекрасно хармонираше с неговото безкрайно доволно и безгрижно лице. Швейк приличаше на гръцкия бог на крадците в трезвата форма на австрийски пехотинец.

За миг поручик Лукаш притвори очи при вида на храбривия войник Швейк, който го прегръщаше и целуваше с погледа си.

С такава любов блудният загубен и отново намерен син трябва да е гледал баща си, когато той в негова чест е въртял овена на шиша.

— Господин поручик, разрешете да доложа, отново съм при вас — обади се Швейк от вратата с такава откровена непринуденост, че поручик Лукаш мигновено се опомни. От момента, когато полковник Шрьодер му беше съобщил, че отново ще му окачи Швейк на врата, поручик Лукаш всеки ден мислено отлагаше тая среща. Всяка сутрин си казваше: „Днес той няма да дойде, може пак да се е провинил нещо и да го задържат още.“

Със своето влизане, изпълнено така мило и просто, Швейк тури кръст на всички тия комбинации.

Той погледна ротния фелдфебел Ванек и като се обърна към него, с приятна усмивка му подаде книгата, които извади от джеба на шинела си:

— Господин фелдфебел, разрешете да доложа, трябва да ви предам тия документи, които ми дадоха в канцеларията на полка. Във връзка със заплатата и зачисляването ми на храна.

Швейк така свободно и фамилиарно се движеше в канцеларията на единадесета рота, сякаш беше най-добър приятел с Ванек. Ротният фелдфебел реагира само с думите:

— Оставете ги на масата.

— Много добре ще направите, Sie Rechnungsfeldwebel, да ни оставите насаме — каза поручик Лукаш с въздишка.

Ванек излезе, но остана да стои зад вратата, за да чуе какво ще си говорят Швейк и поручикът.

Отначало не чуваше нищо, защото Швейк и поручик Лукаш мълчеха. И двамата дълго време се гледаха и проучваха. Лукаш гледаше Швейк, като че ли искаше да го хипнотизира, също като петле, застанало срещу някое пиле, готово да се нахвърли върху него.

Швейк както винаги гледаше поручик Лукаш с топлия си нежен поглед, сякаш искаше да му каже: „Ние отново сме заедно, сладка душо, сега вече нищо няма да ни раздели, гълъбчето ми.“

И понеже поручикът дълго време не проговаряше, Швейковият поглед заговори с печална нега: „Кажиде, кажи нещо, златният ми, обясни се!“

С думи, в които се стремеше да вложи значителна доза ирония, поручик Лукаш прекъсна мъчителната тишина:

— Добре ми дошъл, Швейк, благодаря за посещенияето. Гледай ти какъв неочакван гостенин.

Той не можа да се въздържи обаче и цялата му ярост от миналите дни се разрази в ужасен удар с юмрук по масата, вследствие на което мастилницата подскочи и пръсна мастило върху ведомостта за заплатите.

Едновременно с това подскочи и поручик Лукаш, застана пред Швейк и изрева:

— Говедо такова! — и започна да се разхожда в тясното пространство на канцеларията, като плюеше винаги, когато се изравняваше с Швейк.

— Господин поручик, разрешете да доложа — каза Швейк, след като поручикът не преставаше да се разхожда и яростно да хвърля в ъгъла смачканата хартия, която вземаше от масата всеки път, когато минеше покрай нея, — аз предадох писмото в пълна изправност. Намерих благополучно госпожа Какони и мога да кажа, че тя е много хубава жена. Аз всъщност я видях само разплакана...

Поручик Лукаш седна върху леглото на ротния фелдфебел и пресипнало извика:

— Швейк, вашите истории нямат ли край?

Швейк продължи, сякаш не беше чул:

— После ми се случи една малка неприятност, но аз поех всичко върху себе си. Те не искаха да ми повярват, че си пиша с госпожата, така че за по-сигурно, за да залича всички следи, при разпита аз глътнах писмото. След това просто по някаква случайност, иначе не мога да си го обясня, аз се забърках в едно малко твърде незначително сбиване. Но се измъкнах и от това, признаха невинността ми и ме изпратиха на полкови рапорт, а в дивизионния съд спряха следствието. В канцеларията на полка стоях само няколко минути, докато дойде господин полковникът. Той ме понаруга малко и каза веднага да ви се представя, господин поручик, като ординарец на ротата. Заповяда да ви съобщя, че ви моли да се явите веднага при него нещо във връзка с ротата. Има вече над половин час, но той, господин полковникът, не знаеше, че ще ме замъкнат и в полковата канцелария. Там стоях повече от четвърт час, понеже ми бяха задържали заплатата. Трябваше да си я получа от полка, а не от ротата, нали са ме водили като полкови арестант? Изобщо там всичко е измешано и объркано, човек може да се шашне от цялата работа...

След като чу, че преди половин час е трябвало да бъде при полковник Шрьодер, поручик Лукаш побърза да се облече и рече на Швейк:

— Вие, Швейк, отново ми помогнахте да стъпя на краката си.

Той каза това с такъв отчаян и изпълнен с безнадеждност глас, че Швейк се опита да го утеши с приятелски слова, които извика подире му, когато поручик Лукаш хукна навън:

— Ама господин полковникът ще почака, той и без това си няма работа.

Малко след излизането на поручика в канцеларията влезе ротният фелдфебел Ванек.

Швейк седеше на стола и подклаждаше малката желязна печка, като хвърляше бучка по бучка въглища в отворената ѝ вратичка. Печката пушеше и вътре миришеше на дим, но Швейк продължаваше да се забавлява, без да обръща внимание на Ванек, който от известно време го наблюдаваше. После обаче фелдфебелът ритна вратичката на печката и каза на Швейк да се омиа.

— Господин фелдфебел — рече Швейк с достойнство, — позволявам си да ви заявя, че не мога да изпълня заповедта ви дори и да имах най-добрата воля да се махна изобщо от лагера, тъй като съм пряко подчинен на повиеше началство.

Трябва да ви кажа, че съм назначен за ординарец на ротата — гордо добави той, — полковник Шрьодер ме зачисли в единайсета бойна рота към поручик Лукаш, на когото бях свързка. Поради природната си интелигентност обаче аз бях повишен в ординарец на ротата. Ние с господин поручика сме стари познати. Вие с какво се занимавате като цивилен, господин фелдфебел?

Ротният фелдфебел Ванек бе така изненадан от фамилиарния свойски тон на Швейк, че без да обръща внимание на достойнството си, с което много обичаше да парадира пред войниците от ротата, отговори, като че ли беше подчинен на Швейк.

— Като цивилен аз съм дрогерист, Ванек от Кралупи.

— И аз бях започнал да се уча за дрогерист — рече Швейк — у господин Кокоска в Прага, в Перцин. Голям чудак беше тоя Кокоска и веднъж, когато по погрешка запалих бурето с бензин в мазата му и бензинът изгоря, той взе, че ме изгони. А гремиумът^[6] след това не ме

прие никъде, така че заради едно нищо и никакво буре с бензин си останах недоучен. Произвеждате ли и билки за крави?

Ванек завъртя глава.

— Ние произвеждахме кравешки билки със светени иконички. Той, нашият шеф Кокошка, беше извънредно набожен човек. Веднъж прочел някъде, че свети Пелегрин помагал при подуване на добитъка. Веднага отпечата някъде в Смихов иконички на свети Пелегрин и срещу двеста жълтици ги даде да се осветят в Емаус; след това ние ги слагахме в пакетчетата с кравешка билка. Билката се забъркваше в топла вода, след което се наливаше на кравата да пие от ведрото. През това време на говедото се четеше молитвата на свети Пелегрин, която беше съчинил господин Таухен, нашият помощник. Ето как стана това. Напечата, значи, господин Кокошка иконичката на свети Пелегрин, а на обратната страна трябваше да се напечата и някаква молитва. Същата вечер шефът извика господин Таухен и му каза до сутринта да съчини някаква молитвичка за иконичката и билките, та като дойде в магазина на другия ден в девет часа, тя да бъде готова и да я занесат в печатницата. Кравите очаквали вече молитвичката. Или — или. Ако я съчини хубаво, и жълтицата му била в кърпа вързана, в противен случай след две седмици бил свободен да си върви. Господин Таухен цяла нощ се потил, а на следната утрин дойде да отвори магазина, недоспал и ненаписал нищо. Забравил беше дори как се казва светията, дето щяхме да го слагаме в кравешките билки. От тая беда го спаси нашият слуга Фердинанд. Той разбираше от всичко. Когато сушихме лайкучка на тавана, той винаги се качваше там, събуваше си обувките и ни учеше, че по такъв начин краката преставали да се потят. На тавана той ловеше гълъби, можеше да отваря чекмеджето с парите, а ни учеше да правим и различни шмекерии със стоката. Като момче аз имах в къщи такава аптека, каквато нямаше и „при милосърдните“. Цялата я бях пренесъл от магазина. Та тоя Фердинанд помогна и на господин Таухен. Само му каза: „Я дайте насам, господин Таухен, да видя тая работа“ и господин Таухен веднага изпрати да донесат бира. И докато донесат бирата, нашият Фердинанд беше преполовил стихотворението и можа да ни прочете:

От небето този час

*благовест ви нося аз,
крава, теле, всеки вол,
всяко търси като сол
на Кокошка билките,
що премахват болките...*

После, след като изпи бирата и си сръбна порядъчно тинктура амара, работата тръгна още по-бързо, той я завърши в миг и стихотворението излезе много хубаво:

*Тях ги изнамери свети Пелегрин,
две жълтици струва сал пакет един.
Ти, светийо Пелегрине, гледай нашто стадо,
винаги що пие билките ти със наслада.
В твоя чест стопанинът благороден пее химни,
нашите крави, Пелегрине, ти пази ни...*

После дойде господин Кокошка и господин Таухен влезе с него в канцеларията, а когато излезе оттам, той ни показа две жълтици, не само една, както му беше обещано, и поиска да ги раздели наполовина с господин Фердинанд. Като видя двете жълтици обаче, слугата Фердинанд изпадна изведнъж под властта на мамона. Каза: не — или всичко, или нищо. Тогава господин Таухен не му даде нищо и задържа двете жълтици за себе си, извика ме в съседното помещение, удари ми една плесница и каза, че ще получа още сто такива, ако се осмеля да обеля зъб някъде, че той не е съчинил молитвата. Даже ако Фердинанд отиде да се оплаче на стареца, аз трябвало да кажа, че слугата Фердинанд е лъжец. Накара ме да му се закълна пред една стъкленница с естрагонов оцет. А нашият слуга започна да си отмъщава чрез кравешките билки. Приготвихме ги на тавана в големи сандъци и Фердинанд започна да донася мишляци (събираше ги, дето му падне) и да ги слага в билките. След това започна да събира по улиците и конски кюфтета, сушеше ги в къщи, чукаше ги в билкарския хаван и ги слагаше в кравешките билки с иконичката на свети Пелегрин. И това

все още не го задоволяваше. Той започна да пикае и кенза в сандъците, а след това разбъркваше всичкото, та то ставаше на каша от трици...

В този момент иззвъня телефонът. Ротният фелдфебел подскочи към слушалката и след малко начумерено я тресна на вилката:

— Викат ме в полковата канцелария. Това бързане хич не ми харесва.

Швейк отново остана сам.

След малко телефонът се обади пак. Швейк започна да се договаря с отсрещната страна.

— Ванек? Той отиде в полковата канцелария. Кой е на телефона ли? Ординарецът на единайсета бойна рота. Там кой е? Ординарецът на дванайсета бойна? Сервус, колега. Как се казвам ли? Швейк, а ти? Браун. Шапкарят Браун от Крайбрежния булевард в Карлин да не ти е роднина? Не ти е, казваш, не го познаваш... И аз не го познавам, веднъж само пътувах с трамвай покрай него, та фирмата му ми се хвърли в очите. Какво ново ли? Нищо не знам. Кога ще заминем ли? Аз още с никого не съм говорил за заминаване. Че къде ще заминаваме?

— С бойната рота на фронта, ахмак.

— За това не съм чул още.

— Хубав ординарец си ми ти. Не знаеш ли дали твоят подпоручик...

— Моят е поручик...

— Все едно, твоят поручик, значи, отишъл на бешпрехунг^[7] при полковника?

— Полковникът го извика.

— Е, виждаш ли, и нашият отиде, и ротният на тринайсета бойна също, тъкмо говорих по телефона с техния ординарец. На мене тоя юруш не ми харесва. А знаеш ли дали и музиката не се стяга?

— Аз нищо не знам.

— Не се прави на ударен. Вашият ротен фелдфебел не е ли получил вече Vagonenaviso^[8]? Вие колко души сте?

— Не знам.

— Глупак такъв, няма да те изям! Не бой се. (Чува се как гласът отсреща казва някому встрани: „Франто, вземи другата слушалка, да видиш какъв идиот ординарец имат в единадесета рота.“) Ало, спиш ли там или що? Що не отговаряш, като те пита колега? Ти, значи, още

нищо не знаеш. Недей кри! Ротният ви фелдфебел не каза ли, че ще трябва да вземете консерви за ротата от склада? Не си говорил с него за такова нещо? Идиот. Казваш, че това не те интересува? (Чува се смях.) Ти трябва да си ударен в главата. Като научиш нещо, значи, съобщи ни го по телефона в дванайсета бойна рота. Откъде си, на мама златното идиотче?

— От Прага.

— Трябваше да бъдеш по-умен тогава... И още нещо: вашият фелдфебел кога отиде в канцеларията?

— Преди малко го извикаха.

— Гледай ти, а не можа ли да го кажеш още в началото? И нашият отиде преди малко, значи, пече се нещо. Не си ли говорил с обоза?

— Не съм.

— Исусе Христе, и казваш, че си от Прага? Та ти от нищо не се интересуваш. Къде се моташ по цял ден?

— Аз едва преди един час си дойдох от дивизионния съд.

— О, това е съвсем друга манджа, приятелче, още днес ще дойда да те видя. Звъни два пъти.

Швейк поиска да си запали лулата, но телефонът отново се обади. „Ще има да вземате — помисли си Швейк. — Само това ми е работа. Да се забавлявам с вас по телефона.“

Телефонът обаче продължи да звъни неумолимо, така че Швейк най-сетне загуби търпение, взе слушалката и изрева в телефона:

— Ало, кой там? Тук е Швейк, ординарецът на единайсета бойна рота.

При отговора Швейк позна гласа на своя поручик Лукаш:

— Какво правите всичките там? Къде е Ванек, извикайте веднага Ванек на телефона!

— Господин поручик, разрешете да доложя, преди малко телефонът звънна...

— Слушайте, Швейк, нямам време да се забавлявам с вас. Телефонните разговори във военно време това не са празни приказки по телефона, когато каним някого на обед. Телефонните разговори трябва да бъдат ясни и кратки. При телефонни разговори отпада и „господин поручик разрешете да доложя“. Питам ви, значи, Швейк, под ръка ли ви е Ванек? Веднага да се яви на телефона.

— Съвсем не, господин поручик, не ми е под ръка. Преди малко го извикаха в полковата канцелария, няма и четвърт час.

— Като дойда, ще се разправа с вас, Швейк. Не можете ли да се изразявате по-кратко? Сега внимавайте хубаво какво ще ви кажа. Чувате ли ме ясно, после не ми се извинявайте, че телефонът бучал и не се разбираше! Веднага щом окачите слушалката...

Пауза. Отново се звъни. Швейк взема слушалката и бива обсипан с порой ругатни:

— Говедо такова, уличник, разбойник неден. Какво правите, защо прекъсвате разговора?

— Ама нали вие, господин поручик, казахте да окача слушалката?

— След един час ще се върна, Швейк, и тогава мислете му... Вие, значи, още сега се вдигате, отивате в бараката, намирате някой от подофицерите, Фукс, да речем. Ще му кажете веднага да вземе десет души и да иде в склада да получи консервите на ротата. Повторете какво трябва да направи!

— С десет души да иде в склада да получи консервите на ротата.

— Най-после и вие веднъж да не сглупите. През това време ще телефонирам на Ванек в полковата канцелария да иде също в склада и да ги приеме. Ако се върне в бараката, кажете му да остави всичко и laufschrift^[9] да иде в склада. А сега окачете слушалката.

Доста време Швейк напразно търси не само подофицера Фукс, но и останалите подофицери. Те се бяха събрали в кухнята, глождеха кокали и се забавляваха с вързания Балоун, който, въпреки че беше стъпил здраво на земята, тъй като се бяха смилили над него, все пак представляше интересна гледка. Един от готвачите му беше донесъл ребро с месо и му го беше пъхнал в устата. И завързаният брадат Балоун, понеже нямаше възможност да манипулира с ръце, предпазливо местеше кокала в устата си, като го балансираше с помощта на зъбите и венците си, глождеше месото с изражението на горски човек.

— Кой от вас тук е подофицерът Фукс? — попита Швейк, след като най-сетне ги откри.

Като видя, че го търси някакъв обикновен пехотинец, подофицерът Фукс не намери за уместно даже да се обади.

— Хай да му се не види — каза Швейк, — колко време ще питам още? Къде е подофицерът Фукс?

Подофицерът Фукс се изстъпи и с достойнство започна да псува по всевъзможен начин. Той не бил никакъв подофицер, а господин подофицер, не бивало да се казва: „Къде е подофицерът?“, а: „Моля, разрешете да доложа, къде е господин подофицерът?“ В неговия взвод, щом някой пропуснел да каже: „Ich melde gehorsam!“^[10], той веднага го цапвал по устата.

— По-полека — спокойно каза Швейк, — вдигайте се веднага и идете в бараката. Вземете десет души и с тях laufschrift към склада, да получите консервите на ротата.

Подофицерът Фукс бе толкова изненадан, че можа да каже само:
— Какво?

— Никакво „какво“ — отговори Швейк, — аз съм ординарец на единайсета бойна рота и тъкмо преди малко говорих по телефона с поручик Лукаш. И той каза: „laufschrift с десет души към склада.“ Ако не отидете, господин подофицер, веднага ще се върна на телефона. Господин поручикът изрично изяви желание вие да идете. Изобщо излишно е да се говори. „Телефонният разговор — казва поручик Лукаш — трябва да бъде кратък и ясен. Като се каже, подофицерът Фукс отива, значи, той ще иде. Заповедта на командира, това да не са празни приказки по телефона, когато каним някого на обед. В казармата особено във военно време и най-малкото забавяне е престъпление. Ако подофицерът Фукс не тръгне веднага, щом му съобщите, телефонирайте ми и тогава вече аз ще се разправам с него. От подофицера Фукс няма да остане и помен.“ Ехеее, не го познавате вие господин поручика.

Швейк тържествуващо изгледа подофицерите, които наистина бяха изненадани и подтиснати от държането му.

Подофицерът Фукс измърмори нещо неразбрано и с бърза крачка се отдалечи. Швейк извика след него:

— Да телефонирам ли на поручика, че всичко е наред?

— Ей сега вземам десет пехотинки и отивам в склада — извика откъм бараката подофицерът Фукс и Швейк, без да каже дума повече, се отдалечи от групата подофицери, които бяха не по-малко изненадани от подофицера Фукс.

— Започва се — каза дребният кандидат-подофицер Блажек, — ще се дигаме.

Когато Швейк се върна в канцеларията на единадесета рота, той нямаше време да запали лулата си, тъй като телефонът отново иззвъня. С Швейк говореше пак поручик Лукаш.

— Къде скитате, Швейк? Вече за трети път звъня, а никой не се обажда.

— Ходих да ги търся, господин поручик.

— Отидоха ли вече?

— Разбира се, че отидоха, но не знам дали са стигнали. Да отскоча ли още веднъж?

— Значи, намерихте подофицера Фукс?

— Намерих го, господин поручик. Най-напред ми каза: „Какво?“ и чак след като му обясних, че телефонните разговори трябва да бъдат кратки и ясни...

— Недейте се заная, Швейк... Ванек още ли не се е върнал?

— Не е, господин поручик.

— Недейте рева така в телефона. Не знаете ли къде може да бъде пустият му Ванек?

— Не знам къде може да бъде пустият му Ванек, господин поручик.

— Бил в канцеларията на полка и отишъл някъде. Предполагам, че е в лавката. Идете, потърсете го, Швейк, и му кажете веднага да иде в склада. После още нещо. Незабавно намерете кандидат-подофицера Блажек и му кажете веднага да отвърже оня, Балоун, а Балоун пратете при мене. Окачете слушалката.

Швейк наистина започна да проявява старание. Когато предаде на кандидат-подофицера Блажек заповедта на поручика относно отвързването на Балоун, кандидат-подофицерът измърмори:

— Аха, аха, видяхме се натясно и веднага омекнахме.

Швейк присъствуваше на отвързването, а след това придружи Балоун, понеже пътят, по който тръгна последният, водеше и към лавката, където Швейк трябваше да намери ротния фелдфебел Ванек.

Балоун гледаше на Швейк като на свой спасител и му обеща занапред да дели с него всеки колет, който получи от дома.

— У нас сега ще започнат да колят прасетата — меланхолично говореше Балоун. — Шпековият салам как го обичаш, с кръв или без

кръв? Ти само кажи, тая вечер ще пиша в къщи. Моята свиня ще бъде около сто и петдесет килограма. Главата ѝ е като на булдог, тия свини са най-добри. Те никога не остават мършави. Расата им е много добра и издържат на несгоди. Сланината няма да е по-тънка от осем пръста. Когато бях в къщи, винаги си правех сам кървавиците и така се натъпквах с кайма, че можех да се пръсна. Ланското прасе беше сто и шейсет кила.

Какво прасе беше, ей! — възторжено каза той и стисна силно ръката на Швейк, разделяйки се с него. — Изхраних го само с картофи и сам се чудех колко хубаво придаваше. Бутовете ги сложих в саламура. После като извадиш едно такова късче от саламурата, като го опържиш и му сложиш картофени кнедли, посипани с пръжки и зеле, можеш да си оближеш пръстите. А и бирата ти се услажда тогава. Човек се чувства така доволен. И всичко това войната ни го отне.

Братият Балоун тежко въздъхна и тръгна към полковата канцелария, Швейк пък по старата алея с високите липи сви към лавката.

Ротният фелдфебел по това време седеше безгрижен в лавката и разправяше на един свой познат щабсфелдфебел какви печалби е получавал преди войната от блажните бои и какви от постните.

Щабсфелдфебелът беше вече в невъзможно състояние. Преди обед при него дошъл един чифликчия от Пардубице, синът на когото служеше в лагера, дал му солиден подкуп и целия преди обед го черпил в града.

Сега фелдфебелът седеше отчаян, нищо не му беше вече вкусно. Не знаеше дори за какво говори, а пък разговорът за блажните бои като че ли никак не го засягаше.

Той се занимаваше със собствените си халюцинации и фъфлеше нещо за местната железопътна линия, която трябвало да води от Тржебон до Пелхржимов и обратно.

Когато влезе Швейк, Ванек се опитваше още веднъж да обясни в цифри на щабсфелдфебела колко се е печелело от един килограм циментова боя за постройки. Щабсфелдфебелът ни в клин, ни в ръкав му отговори следното:

— На обратния път той умря и остави само писма.

Като забеляза Швейк, смеси го очевидно с някой неприятен за него човек и започна да го ругае и да го нарича чревовещател.

Швейк се приближи до Ванек, който също беше на градус, но при все това не преставаше да бъде твърде приятен и мил.

— Господин фелдфебел — доложи Швейк, — господин поручикът заповяда веднага да идете в склада, там чака вече подофицерът Фукс с десет пехотинки, ще приемате консерви. Господин поручикът каза да идете бегом. Той телефонира вече на два пъти.

Ванек прихна да се смее.

— Да не съм луд бе, пиле. Че аз в такъв случай сам би трябвало да се напсувам, ангелчето ми. За всичко има достатъчно време, още не е избухнал пожар, златното ми детенце. Когато поручик Лукаш изпрати на фронта толкова бойни роти, колкото съм изпратил аз, чак тогава ще има право да говори и напразно да досажда на хората със своя *laufschrift*. Същата заповед аз я получих вече в полковата канцелария: утре сме заминавали, да сме съберели багажа и да сме получили храна за из пътя. И какво направих: най-спокойно се отбих на четвъртинка вино, седя си тука хубавката и оставям всичко да си тече, както му е редът. Консервите ще си останат консерви. Храната ще си остане храна. Познавам склада по-добре от господин поручика и зная какво се говори по конференциите на господата офицерите при господин полковника. Господин полковникът само благодарение на фантазията си може да мисли, че в склада има консерви. Складът на нашия полк никога не е имал резерв от консерви и в случай на нужда ги е получавал от бригадата или ги е вземал назаем от други полкове, с които е бил във връзка. Само на бенешовския полк дължим над триста консерви. Хе-хе! Нека си говорят те на конференциите, каквото им е угодно, но не бива да има никаква паника! Та когато нашите отидат в склада, магазинерът сам ще им каже, че са се побъркали. Досега пито една бойна рота при заминаването си не е получавала консерви.

— Нали бе, стар картоф — обърна се той към щабсфелдфебела. Последният обаче или беше на заспиване, или пък бе изпаднал в малък делириум, защото му отговори:

— Вървейки, тя държеше чадъра разтворен над себе си.

— Най-добре ще направите — продължи ротният фелдфебел Ванек — да зарежете всичко. Ако днес в полковата канцелария са казали, че утре ще се заминава, то и едно дете няма да повярва на това. Може ли да заминем без вагони? В мое присъствие телефонираха на

гарата. Там няма нито един свободен вагон. Същото, ама съвсем същото беше и с последната бойна рота. Тогава цели два дни стояхме на гарата и чакахме да се смили някой над нас и да ни изпрати влак. А после пък не знаехме къде да заминем. Даже и господин полковникът не знаеше. Бяхме прекосили вече цяла Маджария и все още никой не знаеше къде отиваме, в Сърбия или в Русия. На всяка гара се свързвахме направо с щаба на дивизията, а пък те ни имаха само за кръпка и ни пришиха най-сетне на фронта при Дукля. Там ни разпердушиниха и ние се върнахме да се формираме отново. Само никаква паника. С течение на времето всичко ще се изясни. Никога не е нужно да се бърза. Jawohl pochamol!^[11] Виното днес е необикновено хубаво — продължи да говори Ванек, без да обръща внимание на щабсфелдфебела, който бърбореше:

— Glauben Sie mir, ich habe bisher wenig von meinem Leben gehabt. Ich wundere mich über diese Frage.^[12]

— Защо да си създавам излишни ядове преди заминаването на бойната рота? Когато потягах първата бойна рота, с която заминах, всичко беше готово за два часа. Другите роти на батальона се готвиха за заминаване цели два дни. Но командир на нашата рота беше подпоручик Пршеносил, голям арабия, и той каза: „Никакво бързане, момчета“ и всичко вървеше като по мед и масло. Два часа преди заминаването на влака започнахме да прибираме багажа. Добре ще направите да седнете...

— Не мога — каза добрият войник Швейк с ужасно самоотрицание, — трябва да се върна в канцеларията; някой може да се обади по телефона.

— Е, вървете тогава, златното ми, но запомнете за в бъдеще, че не правите хубаво, истинският ординарец никога не бива да бъде там, дето има нужда от него. Не бива толкова да се престаравате в службата. Няма нищо по-грозно наистина от припряния ординарец, който би желал да налага наведнъж цялата служба. Така да знаеш, душичке.

Но Швейк беше излязъл вече и бързо се отправи към канцеларията на своята бойна рота. Ванек остана сам. Решително не можеше да се каже, че щабсфелдфебелът би могъл да му прави компания.

Последният се беше затворил напълно в себе си и като милваше четвъртинката вино, без всякаква връзка фъфлеше на чешки и немски:

— Много пъти съм минавал през това село и нямах и представа за неговото съществуване. In einem halben Jahre habe ich meine Staatsprüfung hinter mir und meinen Doktor gemacht^[13]. Превърнах се в стар инвалид, благодаря ви, Луция. Erscheinen Sie in schön ausgestatten Bänden^[14]. Може би има някой между нас, който помни това.

От скука ротният фелдфебел започна да барабани с пръсти някакъв марш. Той не суча дълго време, тъй като вратата се отвори, влезе готвачът на офицерския стол, Юрайда, и се залепи на един стол.

— Днес — забърбори той — ние получихме заповед да идем да си получим коняка. Плетената дамаджана за ром не беше празна и затова трябваше да я пресушим. Не беше лесно. Персонала на кухнята не можеш го мръдна сега. Обърках сметката с няколко порции и за господин полковника, който дойде по-късно, не остана храна. Сега му правят омлет. Голям майтап.

— Много хубаво приключение — отбеляза Ванек, който, пийнал, винаги обичаше да употребява красиви думи.

Готвачът Юрайда се впусна във философствувание, което фактически напълно отговаряше на бившото му занятие. Преди войната той издавал окултистко списание и библиотека — „Загадките на живота и смъртта“.

В казармата се беше наредил в офицерския стол на полка и когато се задълбочаваше в четене превода на староиндийските сутери Прагна-Парамита^[15] (Прозряната мъдрост), много често му се случваше да изгори печеното.

Полковник Шрьодер го обичаше като рядкост в полка. Та кой офицерски стол можеше да се похвали с готвач-окултист, който, прозирайки в загадката на живота и смъртта, изненадва всички с вкусните си гозби. Неговият ростбив, неговото рагу бяха толкова хубави, че поручик Дуфек, смъртно ранен при Комаров, не преставаше да зове Юрайда.

— Да, като гръм от ясно небе — рече Юрайда, които едва се държеше на стола и миришеше на ром, сякаш целият като сунгер беше напоен с тая течност. — Днес, като не му стигна храната и като видя само задушени картофи, полковникът изпадна в състояние гаки. Знаете ли какво е това гаки? Това е състоянието на гладните духове. И

аз му казах: „Господин полковник, има ли във вас достатъчно вътрешна сила, за да преодолеете предопределението на съдбата — липсата на телешки бъбрек? Карма^[16] е предопределила, господин полковник, да получите за вечеря приказан омлет с накълцан и задушен телешки дроб.“

— Мили приятелю — тихо каза той след малко на ротния фелдфебел, като същевременно направи неволно движение с ръка и катури всички чаши на масата.

— Съществува небитие на всички явления, форми и вещи — мрачно продума след това си деяние готвачът-окултист. — Формата е небитие и небитието е форма. Невитието не се различава от формата, формата не се различава от невитието. Това, което е небитие, то е и форма, а което е форма, то е и небитие.

Готвачът-окултист се загърна в плащеницата на мълчанието, подпря глава на ръката си и потъна в съзерцание на мократа, заляна маса.

Щабсфелдфебелът продължаваше да фъфли нещо, което нямаше никакъв смисъл:

— Житото изчезна от полето, изчезна — *in dieser Stimmung erhielt er Einladung und ganz zu ihr*^[17]. Празникът Свети дух е напролет.

Ротният фелдфебел Ванек продължаваше да барабани по масата, пиеше и от време на време си спомняше, че в склада го чакат десет души войници и един подофицер.

При тая мисъл той се усмихваше на себе си и махваше с ръка.

В канцеларията на единадесета рота се върна късно и намери Швейк на телефона.

— Формата е небитие и небитието е форма — можа да изплюе той, катури се облечен на леглото и веднага заспа.

А Швейк продължаваше да седи при телефона, понеже преди два часа поручик Лукаш беше му съобщил, че все още е на конференция при господин полковника, и забрави да му каже, че може да се отдалечи от телефона.

После с него говори по телефона и подофицерът Фукс, който, след като бе намерил склада заключен, напразно беше чакал с десетте войници да дойде ротният фелдфебел.

Накрая подофицерът Фукс се запиля нанякъде, а десетте войници един по един се върнаха в бараката си.

От време на време Швейк се развличаше, като вземаше слушалката и слушаше. Телефонът беше някаква нова система, която току-що въвеждаха в армията, и имаше това предимство, че чуждите разговори се чуваха доста ясно по цялата линия.

Обозът и артилерийските казарми се псуваха взаимно, сапъорите се заканваха на военната поща, военното стрелбище ръмжеше по адрес на картечарите.

А Швейк продължаваше да седи при телефона.

Конференцията у полковника не свършваше.

Полковник Шрьодер развиваше най-новите военни теории и особено подчертаваше значението на минохвъргачите.

Говореше врели-некипели: за това какво е било преди два месеца положението на фронта долу и на изток, за значението на безупречната връзка между частите, за отровните газове, за стрелбата срещу неприятелските самолети, за снабдяването на войската на фронта. След това премина върху отношенията вътре във войската.

Той се разприказва надълго и нашироко за отношенията на офицерите към войниците, на войниците към подофицерите, за преминаването към неприятеля, за политическите събития и за това, че петдесет на сто от чешките войници са „politisch verdächtig“^[18].

— Jawohl, meine Herren, der Kramarsch, Scheiner und Klofatsch.^[19]

Повечето от офицерите през това време се питаха кога дядката ще престане да дрънка, но полковник Шрьодер продължаваше да бръщолеви за новите задачи на новите бойни батальони, за падналите офицери от полка, за цепелините, за испанските ездачи^[20], за клетвата.

В този миг поручик Лукаш си спомни, че добрият войник Швейк не бе присъствувал при полагане на клетва от батальона, тъй като през това време се намираще под следствие в дивизионния съд.

И това изведнъж му се стори така смешно. То беше нещо подобно на истеричен смях, който зарази седящите наоколо офицери. Този смях привлече вниманието на полковника, който беше преминал на нова тема: опитът, придобит от немските армии при отстъплението им в Ардените. Той забрави какво искаше да каже и забеляза:

— Господа, това не е смешно.

След това всички отидоха в офицерския клуб, тъй като полковник Шрьодер бе повикан на телефона от щаба на бригадата.

Швейк продължаваше да дреме край телефона, когато го събуди внезапен звън:

— Ало — чу той, — тук полковата канцелария.

— Ало — отговори, — тук канцеларията на единайста рота.

— Не ме бави — чу се глас, — вземи молив и пиши. Приеми телефонограма.

— Единайсета бойна рота...

И едно след друго последваха изречения в странно безредие, тъй като по линията говореха едновременно и дванадесета, и тринадесета бойна рота и телефонограмата съвсем се загуби в тая паника от звуци. Швейк не разбра нито дума. Накрая всичко утихна и Швейк можа да чуе:

— Ало, ало, а сега бързо я прочети!

— Какво да прочета?

— Как какво да прочетеш? Телефонограмата, вол такъв!

— Каква телефонограма?

— Мама му стара, да не би да си глух? Телефонограмата, която ти продиктувах, идиот такъв!

— Аз не чух нищо, защото говореше и някой друг.

— Ей, маймуна такава, да не мислиш, че само с тебе ще се забавлявам? Ще приемеш ли телефонограмата, или не? Взе ли молив и хартия? Не си ли, говедо такава, да чакам да го намериш, а? Бре, какви войници. Е, ще приемаш ли? Готов ли си? Най-после си готов! Ти да не би да се преоблича специално по този случай? Слушай: „Единайсета бойна рота.“ Повтори го!

— Единайсета бойна рота...

— Командира на ротата, готово ли е? Повтори.

— Командира на ротата.

— Zur Besprechung morgen^[21]. Готово ли е? Повтори.

— Zur Besprechung morgen...

— Um neun Uhr^[22]. Unterschrift. Знаеш ли какво е това Unterschrift, маймуно! Подпис! Повтори!

— Um neun Uhr — Unterschrift. Знаеш ли — какво е — Unterschrift, маймуно — подпис.

— Идиот. Значи, подпис: полковник Шрьодер, говедо. Написа ли? Повтори.

— Полковник Шрьодер, говедо.

— Добре, вол такъв. Кой прие телефонограмата?

— Аз.

— Мама му стара, кой е тоя аз?

— Швейк. Още нещо?

— Слава богу, нищо повече. Но би трябвало да те казват муле.

Какво ново има при вас.

— Нищо. Всичко по старому.

— Доволен си, нали? Днес вързали някого от вашите, а?

— А, свръзката на господин поручика, изял му беше обеда. Не знаеш ли кога заминаваме?

— Ама че въпрос, това не го знае и дядката, лека ноц. Имате ли бълхи?

Швейк остави слушалката и започна да буди ротния фелдфебел Ванек, който ожесточено се съпротивляваше и удари Швейк по носа, когато той го раздруса. След това легна по корем и започна да рита леглото около себе си.

Швейк обаче успя да го разбуди дотам, че Ванек, търкайки очи, се обърна по гръб и уплашено попита какво става.

— Нищо особено — отговори Швейк, — бих искал само да се посъветвам с вас. Току-що приех телефонограма. Утре сутринта в девет часа поручик Лукаш трябва да иде на конференция при господин полковника. Не знам какво да направя. Да ида ли да му го съобщя веднага или чак сутринта? Като ви гледах как хубаво бяхте му откъртили, дълго се колебаех дали да ви събудя, но после си казах, голяма работа, по-добре се посъветвай...

— Моля ви, за бога, оставете ме да спя — изохка Ванек, като се прозяваше с цяла уста, — идете чак сутринта и не ме будете!

Той се обърна на хълбок и отново заспа. Швейк пак се върна при телефона и започна да дреме на масата. Събуди го дрънкане.

— Ало, единайсета бойна рота?

— Да, единайсета бойна рота. Кой е там?

— Тринайсета бойна. Ало. Колко ти е часът? Викам, викам централа, никой не ми се обажда. Нещо не идват да ме сменят.

— Нашият е спрял.

— Значи, и вие сте на същото дередже като нас. Не знаеш ли кога ще тръгнем? Не си ли говорил с полковата канцелария?

— Трънки знаят и там.

— Дръжте се прилично, госпожице. Получихте ли консерви? Нашите ходиха и не донесоха нищо. Складът бил затворен.

— И нашите се върнаха с празни ръце.

— Изобщо цялата тая паника е излишна. За къде мислиш, че ще заминем?

— За Русия.

— Аз мисля, че за Сърбия. Ще видим, когато стигнем в Пеща. Ако тръгнем надясно, ясно е, че за Сърбия, а наляво — за Русия. Раздадоха ли ви сухарните торби? Разправят, че сега щели да повишат заплатите? Играеш ли на фришефире^[23]? Играеш? Ела утре тогава. Ние ги цакаме всяка вечер. Колко души сте на телефона? Сам ли си? Тогава плюй на всичко и върви да спиш. Какъв е тоя ред при вас? Дошло ти, казваш, като изневиделица? Е, най-послед, идат да ме сменят. Кърти сладко.

Швейк това и направи. Заспа сладко-сладко, като забрави да окачи слушалката, така че никой не може да обезпокои съня му на масата. Телефонистът в полковата канцелария ругаеше, че не може да получи връзка с единайсета бойна рота, за да предаде нова телефонограма: „Утре до дванадесет часа да се съобщи в полковата канцелария броят на ония, които не се ваксинирани против тиф.“

През това време поручик Лукаш все още седеше в офицерския клуб с военния лекар Шанцлер, който, възседнал стола, на правилни промеждутъци удряше по пода с билиардната си щека и едно след друго изговаряше следните изречения:

— Пръв сарацинският султан Салах Един е признал неутралитета на санитарния корпус.

— Грижи за ранените трябва да се полагат и от двете страни.

— Трябва да им се осигури безплатно лекуване и по тоя начин да се отплатим за съответните грижи на другата страна.

— Трябва да се разреши да им се изпращат лекари и помощен персонал, снабден с генералски паспорти.

— Също така ранените пленници да се връщат под генералска охрана и гаранция или пък да бъдат разменяни. Да им се дава право впоследствие да продължат службата си.

— Болните от двете страни не трябва да бъдат пленявани и убивани, а да бъдат настанявани на сигурно място в болниците и да им се оставя стража, която също както и болните да се ползува с правото

на завръщане с генералски паспорти. Това да важи и за военните свещеници, лекарите, хирурзите, аптекарите, болногледачите, помощния персонал и други лица, определени за обслуга на болните, които не бива да бъдат пленявани, а да се изпращат по същия път обратно.

Доктор Шанцлер бе счупил вече две щеки и все още не можеше да привърши странния си коментар за грижите, които трябва да се полагат за ранените през време на войната. Той непрекъснато пъстреше речта си с някакви генералски паспорти.

Поручик Лукаш допи черното си кафе и си отиде в къщи, където намери брадатия Балоун напълно погълнат от работа: в някакво канче той пържеше салам върху спиртника на поручика.

— Осмелявам се — заекна Балоун, — позволявам си, господин поручик, разрешете да доложа ...

Лукаш го погледна. В този миг Балоун му се стори като голямо дете, наивно създание и поручик Лукаш внезапно съжали, че бе заповядал да го вържат заради големия му глад.

— Гледай си работата, Балоун — каза той, като откачи сабята си, — утре ще наредя да ти се даде още една дажба хляб.

Поручик Лукаш седна на масата. Той беше изпаднал в особено настроение и започна да пише сантиментално писмо на леля си:

„Мила лельо!

Току-що получих заповед да стегна ротата за заминаване на фронта. Може би това писмо е последното, което ще получиш от мене, тъй като навсякъде се водят ожесточени боеве и загубите ни са големи. Ето защо за мене е трудно да завърша писмото си с думите «довиждане!». Много по-подходящо е да ти изпратя последно сбогом!“

„Останалото ще допиша утре“ — помисли поручик Лукаш и отиде да си легне.

След като видя, че поручикът е заспал здраво, Балоун отново започна да тършува и рови из жилището, също като хлебарка нощем. Той отвори куфарчето на поручика и нахапа блокче шоколад, но се уплаши, тъй като поручикът в този миг се размърда насън. Бързо сложи нахапания шоколад в куфарчето и се смълча.

После тихичко погледна написаното от поручика.

Прочете го и остана трогнат, особено от „последното сбогом“.

Легна на своя сламеник край вратата и се унесе в спомени за дома и за клането на свини.

Не можеше да се избави от живата представа как пробожда кървавицата, за да излезе въздухът от нея, та да не се пукне при варенето.

При спомена как у съседите веднъж се спуска цял шпеков салам и се развари, той заспа неспокоен сън.

Присъни му се, че е повикал несръчен месар за пълнене на кървавици и чревца. После пък засънува, че месарят е забравил да направи кървавици, че приготвената кайма е изчезнала и че не достигат клечки за връзване на кървавиците. След това му се присъни нещо за военнополовия съд, хващат го в момента, когато мъкне къс месо от полската кухня. Накрая той се видя увиснал на една липа в алеята на военния лагер в Брук ан дер Лайте.

Швейк се събуди с настъпващото утро, дошло с аромата на кафето, което варяха във всички кухни. Механически, сякаш току-що беше завършил телефонен разговор, той окачи слушалката и тананикайки, предприе малка утринна разходка из канцеларията.

Той започна направо от средата на песента, как войникът се преоблякъл на момиче и отишъл при любимата си в мелницата. Мелничарят го сложил да спи при дъщеря си, но преди това извикал мелничарката:

*Майко мила, дай вечеря,
нек момето да вечеря.*

Мелничарката нахранва подлия тип. И след това — семейна трагедия.

*Стават мелничари рано,
на врата им пише само:
Вашта щерка Ана Нана
чест изгуби отзарана.*

В края на песента Швейк вложи толкова глас, че канцеларията се оживи: ротният фелдфебел Ванек се събуди и попита колко е часът.

— Тъкмо свиреха зора.

— Е, аз ще стана след кафето^[24] — реши Ванек, който винаги имаше достатъчно време за всичко, — и без това днес ще ни изтормозят с прибързаните си заповеди: търчи тук, търчи там. Напразно ще ни разкарват само както вчера с консервите... — Ванек се прозина и попита дали не е ораторствувал много снощи, след като се върнал.

— Беше малко нещо неразбрано — каза Швейк, — непрекъснато ломотехте за някакви си форми, че формата не е форма и това, което не е форма, било форма и тая пък форма не била форма. Но скоро се уморихте и захъркахте, сякаш цяла дъскорезница бяха преместили в стаята.

Швейк млъкна, разходи се до вратата и обратно до кревата на ротния фелдфебел, пред когото се спря и подхвърли:

— Колкото се касае до мене, господин фелдфебел, щом чух това, което разправяхте за ония, формите де, спомних си за Затка, който работеше на станцията за светилен газ в Летна^[25] и ходеше да пали и гаси фенерите. Той беше просветен човек и посещаваше всички механи на Летна. Нали от паленето на лампите до загасването им минава много време, а човек няма какво да прави. След това сутрин в станцията за светилен газ Затка водеше разговори, подобни на вашия, само че той казваше: „Кубът е ръб, затова кубът е ръбест.“ Аз го чух със собствените си уши, когато един пиян полицай ме беше завел по погрешка в станцията за светилен газ вместо в полицейския участък, задето бях замърсил улицата.

И после — рече Швейк тихо — Затка завърши много зле. Стана член на Марианската конгрегация и заедно с небесните кози^[26] ходеше да слуша проповедите на поп Емелка^[27] при „Свети Игнат“ на Карловия площад. Веднъж, когато бяха дошли мисионери в „Свети Игнат“ на Карлака, той забрави да загаси лампите в района си, така че светилният газ горя цели три дни и три нощи без прекъсване.

Много е лошо — продължи Швейк, — когато човек изведнъж се забърка в някакви философии, това винаги мирише на делириум тременс. Преди години в нашия полк преместиха някой си майор Блюхер от седемдесет и пети полк. Той ни събираше веднъж в месеца,

заповядваше да ни строят в каре и разсъждаваше с нас по въпроса какво представлява военният началник. Той не пиеше нищо друго освен сливовица. „Всеки офицер, войници — обясняваше ни той на казармения плац, — сам по себе си е най-съвършената личност, която има сто пъти повече ум, отколкото всички вие заедно. Нещо по-съвършено от офицера, войници, вие не може да измислите даже и цял живот да мислите върху това. Всеки офицер е необходимо същество, докато вие, войниците, сте само случайни същества, вие можете да съществувате, но можете и да не съществувате. Ако се стигне до война и вие, войници, паднете за негово величество императора, хубаво, с това много нещо няма да се промени, но ако преди вас падне командирът ви, едва тогава ще видите, че сте зависими от него, ще видите колко голяма е загубата. Офицерът трябва да съществува, а вашето съществуване произлиза собствено само от съществуването на господата офицерите, вие произлизате от тях, вие не можете да минете без офицери. Без военния си началник вие не можете да пръднете дори. За вас, войници, офицерът е нравствен закон, независимо от това дали го разбирате, или не, и понеже всеки закон трябва да има и свой законодател, то това, войници, е офицерът, към когото се чувствувате и трябва да се чувствувате задължени за всичко. И вие трябва да изпълнявате всяка негова заповед, всяка без изключение, даже и да не ви изнася.“

А веднъж, като свърши, той тръгна да обикаля карето и да ни пита един по един:

— Какво усещаш, когато закъснееш от отпуска?

Войниците даваха такива забъркани отговори, сякаш досега не бяха закъснявали, казваха, че след закъсняване им било лошо на стомаха, а един дори твърдеше, че се чувствувал наказан под оръжие, и. т.н. Блюхер заповядваше да ги отвеждат настрана, следобед щели да правят лицева опора за наказание, задето не могли да изразят какво чувствуват. Преди да дойде моят ред, аз си спомних за какво беше разсъждавал с нас последния път и когато се изправи пред мене, съвсем спокойно му казах:

— Господин майор, когато закъснея от отпуска, винаги усещам в себе си някакво беспокойствие, страх и угризение на съвестта. Но ако се случи да ми дадат повече отпуск и аз успея да се върна без

произшествия и навреме в казармата, тогава ме обхваща някакво блажено спокойствие, полазва ме вътрешно доволство.

Всичко наоколо прихна да се смее, а майор Блюхер ми кресна:

— По тебе, какаванин такъв, може да лазят само дървеници, когато хъркаш в леглото си. Я го гледай, мизерникът му с мизерник, той ще си прави майтап с нас.

И така хубаво ме вързаха на пръсти, да ти е драго да гледаш.

— В казармата другояче не може — каза ротният фелдфебел, протягайки се лениво на леглото, — това е станало вече традиция — както и да отговаряш, каквото и да правиш, над тебе винаги ще има надвиснали облаци и ще те бият гръмотевици. Без това дисциплината не е възможна.

— Много правилно — рече Швейк. — Никога няма да забравя как затвориха новобранеца Пех. Командир на ротата беше някой си поручик Моц. Той събра новобранците да ги пита кой откъде е.

„Вие, новобранци зелени, загубени — казваше им той, — трябва да се научите да отговаряте ясно, точно като картечница. Сега да започнем. Откъде сте вие, Пех?“ Пех беше интелигентен човек и отговори: „Долни Боусов, Унтер Бауцен, двеста шестдесет и седем къщи, хиляда деветстотин тридесет и шест жители чехи, окръг Ичин, околия Сobotка, бившо имение Кост, енорийска църква «Света Катерина» от четиринайсето столетие, възобновена от граф Вацлав Братислав Нетолицки, училище, поща, телеграф, станция на ж.п. линия, захарна фабрика, мелница с дъскорезница, махала Валха, шест панаира годишно.“ Тук вече подпоручик Моц с един скок се намери при него и започна да го удря по устата и да вика: „На ти един панаир, на ти втори, на ти трети, четвърти, пети, шести.“ И Пех, въпреки че беше новобранец, поиска да се яви на батальонен рапорт. По канцелариите тогава имаше една весела сган, взеха, та написаха, че се явява на батальонен рапорт заради панаирите в Долни Боусов, батальонен командир беше майор Рохел. „Also, was gibt's?“^[28] — попита той Пех и последният започна: „Господин майор, разрешете да доложя, че в Долни Боусов има шест панаира годишно.“ А майор Рохел му ревна, затропа с крака и заповяда да го отведат в лудницата. От тоя момент Пех стана най-лошият войник, все него наказваха.

— Трудно се възпитават войниците — каза ротният фелдфебел Ванек, като се прозина. — Войник, който не е наказван през време на

службата си, не е войник. В мирно време може и да съществува обичай на войниците, които са си отбили службата без наказание, да се дава предимство в цивилния живот. Днес тъкмо най-лошите войници, които в мирно време не са излизали от ареста, са най-добрите войници на фронта. Помня пехотинеца Силванус от осма бойна рота. Преди върху главата му се сипеха наказания след наказания, и то какви! Той не се свенеше да открадне и последния крайцер от другаря си, но когато попадна в сражение, пръв преряза телените мрежи, плени трима души, на единия от които още из пътя му светил маслото, защото не му вдъхвал доверие. Получи големия сребърен медал, сложиха му две нашивки и ако не го бяха обесили по-късно при Дукля, отдавна да е подофицер. Но не можеше да не го обесят, понеже след едно сражение той пожела да иде на разузнаване и някакъв патрул от друг полк го заварил да пребърква трупове. Намериха у него около осем часовника и много пръстени. И го обесиха при щаба на бригадата.

— От това се вижда — забеляза Швейк мъдро, — че всеки войник трябва да заслужи положението си.

Звънна телефонът. Ротният фелдфебел откачи слушалката и се зачу гласът на поручик Лукаш, който питаше какво става с консервите. После се чуха някакви упреци.

— Наистина няма, господин поручик! — викаше Ванек в телефона. — Къде ще има, това е само фантазия на ония там горе в интендантството. Напълно излишно беше да пращаме хората. Аз исках да ви телефонирам. Бил съм в лавката? Кой ви каза? Окултистът-готвач от офицерския стол? Позволих си да се отбия. Знаете ли, господин поручик, как нарече окултистът консервената паника? „Ужасът на неродения.“ Съвсем не, господин поручик, напълно трезвен съм. Какво прави Швейк ли? Тук е. Да го извикам ли?

— Швейк, на телефона — каза ротният уредник и тихо добави, — а ако ви пита как съм се върнал снощи, кажете, че всичко е било наред.

Швейк на телефона:

— Тук Швейк, господин поручик.

— Я слушайте, Швейк, как стои работата с консервите? Всичко наред ли е?

— Няма, господин поручик, и помен няма от тях.

— Бих желал, Швейк, докато сме в лагера, да се явявате на рапорт всяка сутрин. Иначе, след като заминем, вие ще бъдете неотлъчно при мене. Какво правихте през нощта?

— Цяла нощ бях на телефона.

— Имаше ли нещо ново?

— Имаше, господин поручик.

— Швейк, недейте става пак идиот. Някой не предаде ли нещо важно?

— Предадох, господин поручик, но чак за девет часа, а аз не исках да ви безпокоя — и през ум не ми мина такова нещо.

— Хайде, кажете, дявол го взел, какво толкова важно има за девет часа?

— Телефонограма, господин поручик.

— Не ви разбирам, Швейк.

— Аз съм го записал, господин поручик. „Приемете телефонограма. Кой е на телефона? Написа ли? Чети — или нещо подобно.“

— Мама му стара, голяма беля си взех с вас, Швейк. Кажете ми съдържанието или ще скоча да ви ударя една. Е, хайде!

— Пак някакъв бешпрехунг, господин поручик, днес сутринта в девет часа при господин полковника. Исках да ви събудя снощи, но после размислих.

— Само да бяхте посмели да вдигнете гюрултия заради тая глупост. Малко ли време има на заранта? *Wieder eine Besprechung, der Teufel soll das alles buserieren!*^[29] Окачете слушалката, извикайте Ванек на телефона!

Ротният фелдфебел Ванек на телефона:

— *Rechnungsfeldwebel Wanek, Herr Oberleutnant.*^[30]

— Ванек, веднага да ми намерите нова свръзка. Тоя разбойник Балоун през нощта ми изял всичкия шоколад. Да го вържем ли? Не, ще го преместим при санитарите. Мъжага като планина, ще може поне полесно да измъква ранените от боя. Ще ви го изпратя веднага. Уредете въпроса в полковата канцелария и се върнете веднага в ротата. Мислите ли, че скоро ще тръгнем?

— Недейте се тревожи, господин поручик. Когато трябваше да заминем с девета бойна рота, цели четири дена ни водиха за носа. С осмата — никаква разлика, само с десетата беше по-добре. Тогава

бяхме felddienstfleck^[31], на обед получихме заповедта и вечерта заминахме, но затуй пък след това ни разкарваха из цяла Унгария и не знаеха коя дупка на кой фронт да запустат с нас.

От момента, когато беше станал командир на единадесета бойна рота, поручик Лукаш изпадна в състояние, наричано синкретизъм: мъчеше се да изглажда противоречията чрез отстъпки, като стигаше даже до смесване на гледищата.

Затова той отговори:

— Да, възможно е, те така стават тия работи. Значи, смятате, че няма да заминем днес? В девет часа имаме съвещание при господин полковника. Апропо, знаете ли, че сте Diensführender^[32]? Аз само така. Направете ми... Чакайте, какво да вземете да направите?... Списък на началстващите лица в ротата с графа откога са на служба... После сведение за ротните резерви. Народност? Да, да, и това... Но преди всичко изпратете ми нова свръзка... Какво ще прави днес офицерският кандидат Плешнер? Vorbereitung zum Abmarsch^[33]. Сметките ли? След храна ще дойда да ги подпиша. Никого недейте пуска в града. До лавката в лагера ли? След храна за един час... Извикайте Швейк!...

— Швейк, вие оставате засега на телефона.

— Господин поручик, разрешете да доложя, аз не съм пил още кафе.

— Вземете си кафето тогава и останете в канцеларията на телефона, докато не ви повикам. Знаете ли какво нещо е ординарецът?

— Той търчи насам-нататък, господин поручик.

— Да сте си на мястото тогава, когато ви извикам. Кажете още веднъж на Ванек да ми намери някоя свръзка. Швейк, ало, къде сте?

— Тук, господин поручик, тъкмо донесоха кафето.

— Швейк, ало!

— Чувам, господин поручик, кафето е съвсем студено.

— Вие вече знаете много добре какво нещо е свръзката, Швейк. Прегледайте я и после ми съобщете що за птица е. Окачете слушалката.

Като сърбаше черното кафе, в което беше налял ром от шишето с надпис „Тинте“ (от предпазливост), Ванек погледна Швейк и каза:

— Нашият поручик нещо много вика по телефона; разбрах всичко, каквото каза. Вие, Швейк, трябва да сте добри познати с господин поручика.

— Ние с него сме едно — отговори Швейк. — Едната мие другата. Колко неща сме преживели заедно. Колко пъти искаха да ни разделят, но ние пак се събирахме. Той винаги във всичко се е осланял на мене, дори аз самият му се чудя понякога. Сигурно чухте и това, че трябва да ви напомня още веднъж да му намерите нова свръзка. Аз ще трябва да я прегледам и да си дам мнението. Той, господин поручикът, не се задоволява с каквато и да било свръзка.

Когато свикваше на съвещание офицерите от поделението, на което предстоеше да замине, полковник Шрьодер правеше това пак от голяма любов към приказките. Освен това трябваше да се разреши по някакъв начин и аферата с школьника Марек, който не искаше да чисти нужниците и беше изпратен от полковник Шрьодер в дивизионния съд за неподчинение.

От дивизионния съд го бяха върнали снощи и го бяха държали под стража в караулното. Едновременно с това в канцеларията се получи едно безкрайно заплетено служебно писмо от дивизионния съд, в което се изтъкваше, че в случая не се касаело за неподчинение, тъй като школниците не бивало да чистят нужници, но независимо от това все пак имало Subordinationsverletzung^[34], което провинение можело да бъде изкупено с добро държане на фронта. Поради това школьникът Марек се изпращал обратно в полка си, а следствието за нарушение на дисциплината се спирало до края на войната, но щяло да бъде подновено при първата нова простъпка на школьника.

Имаше и друг един случай. Едновременно с школьника Марек от дивизионния съд бяха предали в караулното и мнимия подофицер Тевелес, който неотдавна се бе появил в полка, където беше изпратен от болницата в Загреб. Той носеше голям сребърен медал, отличителните белези на школьник и три нашивки. Разказваше за героичните подвизи на шеста бойна рота в Сърбия, от която останал жив само той. Следствието установи, че в началото на войната с шеста бойна рота наистина заминал някой си Тевелес, който обаче нямал правата на школьник. Изискано беше сведение от бригадата, към която се беше числила шеста бойна рота в момента, когато на втори декември 1914 година стана отстъплението от Белград. Установи се, че в списъка на предложените за награждаване и на действително наградените със сребърни медали не фигурираше никакъв Тевелес.

Дали обаче пехотинецът е бил произведен в чин подофицер през време на белградската акция, беше съвършено невъзможно да се установи, тъй като цялата шеста бойна рота заедно с офицерите си беше изчезнала при църквата „Света Сава“ в Белград. В дивизионния съд Тевелес се оправдаваше с това, че наистина му бил обещан големият сребърен медал и затова той си го купил в болницата от един босненец. Що се отнася до школнишките отличителни знаци, той си ги бил пришил в пияно състояние и продължил да ги носи, защото не бил изтрезнявал оттогава, тъй като организмът му бил изтощен от дизентерия.

И така при започване на бешпрехунга, преди да бъдат разгледани тия два случая, полковник Шрьодер съобщи, че било необходимо да се срещат по-често преди заминаването, което нямало да се забави много. От бригадата му съобщили, че се чакат нареждания от дивизията. Войниците да бъдат готови, а ротните командири да се погрижат никой да не отсъствува. След това той повтори още веднъж всичко онова, за което надълго и нашироко беше говорил предишния ден. Още веднъж направи преглед на военните събития и наблегна, че нищо не бива да парализира бойния дух и бойната инициатива у войската.

На масата пред него имаше карта на фронта с карфици-знаменца, но знаменцата бяха разхвърляни, фронтите — разместени извадените карфици-знаменца се търкаляха под масата.

Тая нощ всички фронтове бяха обърнати наопаки от котарака, който писарите държаха в полковата канцелария. След като се беше изсрал на австроунгарския фронт, в желанието си да зарови лайното, котаракът бе извадил знаменцата и размазал лайното по всички позиции, изпикал се беше върху фронтите и предмостията и бе замърсил всички армейски корпуси.

Полковник Шрьодер беше твърде късоглед.

Офицерите от бойния батальон с интерес следяха как пръстът на полковник Шрьодер приближаваше купчинките.

— Оттук, господа, към Сокал на Буг — каза полковник Шрьодер пророчески и по памет започна да мести показалеца си към Карпатите, при което го завря в една от купчинките, с които котаракът се беше постарал да направи фронтната карта релефна.

— Was ist das, meine Herren?^[35] — попита той изненадан, когато почувствува, че нещо се налепи по пръста му.

— Wahrscheinlich, Katzendreck, Herr Oberst!^[36] — твърде учтиво от името на всички отговори капитан Загнер.

Полковник Шрьодер подскочи и се втурна в съседната канцелария, откъдето се зачуха ужасни гръмотевици и ругатни, последвани от страхотната заплаха, че ще накара канцеларистите да изближат всичко, което котаракът им беше замърсил.

Разпитът беше кратък. Установи се, че котаракът преди две седмици бил домъкнат в канцеларията от най-младия писар Цвибелфиш. След тая констатация Цвибелфиш събра партакешите си и старшият писар го заведе в караулното, където щеше да остане да чака по-нататъшните разпореждания на господин полковника.

С това собствено завърши цялата конференция. Когато полковник Шрьодер, цял почервенял, се завърна при офицерите, той беше забравил, че искаше да постави на обсъждане и съдбата на школьника Марек и лъжеподофицера Тевелес.

Ето защо каза съвсем кратко:

— Моля господа офицерите да бъдат готови и да изчакат по-нататъшните ми заповеди и инструкции.

И така школьникът Марек и Тевелес останаха под стража в караулното, а по-късно, когато към тях се присъедини и Цвибелфиш, те можеха да играят мариаж^[37], а след мариажа да досаждат на пазачите си с молби да изловят бълхите от сламениците им.

След това тикнаха при тях и ефрейтора Пероутка от тринайсета бойна рота, който вчера, след като радио „партенка“ разпространи новината, че ще се заминава на позиция, беше изчезнал и на сутринта бе открит от патрула в „Бялата роза“ в Брук. Той обясняваше постъпката си с това, че преди заминаването поискал да види прочутата оранжерия на граф Харак край Брук, но на връщане се бил заблудил и чак на сутринта, уморен, бил стигнал „Бялата роза“. (А всъщност той цяла нощ беше спал с Руженка от същото заведение.)

Положението оставаше неизяснено. Ще се заминава ли, или няма да се заминава? По телефона в канцеларията на единадесета бойна рота Швейк имаше възможност да изслушва най-различни мнения, песимистични и оптимистични. От дванайсета рота телефонираха как някой в канцеларията чул, че трябвало да изчакат стрелковите учения по подвижни мишени и че щели да заминат едва след произвеждане на бойните стрелби. Това оптимистично гледище не се споделяше от

тринайсета бойна рота, която телефонира, че от града току-що се върнал кандидат-подофицерът Хавлик, който чул там от един железничар, че вагоните били вече на гарата.

Щом чу това, Ванек дръпна слушалката от Швейк и закрепя нервиран, че железничарите дрънкат бабини деветини и че той току-що се бил върнал от полковата канцелария.

Швейк с истинска любов стоеше на поста си до телефона и на всички въпроси „Какво ново?“ отговаряше, че нищо определено не се знае.

Така отговори той и на въпроса на поручик Лукаш:

— Какво ново има при вас?

— Нищо положително не се знае още, господин поручик — стереотипно отговори Швейк.

— Говедо такова, окачете слушалката!

След това му продиктуваха цяла редица телефонограми, които Швейк прие с известни недоразумения. Преди всичко получи се телефонограмата относно ваксинираните и неваксинираните, която не бяха могли да му продиктуват през нощта поради обстоятелството, че той, без да окачи слушалката, беше заспал.

После една закъсняла телефонограма за консервите, въпросът с които още вчера беше изяснен.

Подир това телефонограма до всички дружини, роти и подразделения на полка:

„Копие от телефонограмата на бригадата № 75692. Заповед до бригадата № 172. При отчитане полковите артелни, когато се изброяват изразходваните продукти, да се спазва следният ред: 1. Месо. 2. Консерви. 3. Зеленчук пресен. 4. Зеленчук сушен. 5. Ориз. 6. Макарони. 7. Булгур и грис. 8. Картофи вместо предишното: 4. Зеленчук сушен и 5. Зеленчук пресен.“

След като Швейк я прочете на ротния фелдфебел, Ванек най-тържествено заяви, че подобни телефонограми се хвърлят в нужника.

— Измислил го е някой идиот в Щаба на армията и глупостта му веднага тръгнала да обикаля всички дивизии, бригади и полкове.

Швейк прие още една телефонограма, която му продиктуваха толкова бързо, че той успя да запише в бележника си само следното, което приличаше на някакъв шифър:

„In der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholet werden“.^[38]

— Всичко това са излишни работи — рече Ванек на Швейк, който, след като го прочете гласно три пъти, най-безцеремонно изказа учудването си от написаното, — истински глупости, макар че, дявол го взел, може да бъде и шифровано, но ние тук в ротата нямаме възможност да го разчетем. И това може да се хвърли.

— И аз мисля така — рече Швейк, — ако предам на господин поручика, че трябва in der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholet werden, той сигурно ще се обиди.

Някои хора страшно се обиждат — продължи Швейк и потъна отново в спомените си. — Веднъж пътувам с трамвая от Височани^[39] за Прага. В Либен се качи в трамвая господин Новотни. Щом го познах, излязох на платформата при него и го заприказвах. Казах му, че и двамата сме от Дrajов. А той като отвори една уста — да не съм му бил досаждал, не ме познавал. Тогава започнах да му обяснявам. Припомних му, че като малко момче съм ходил у тях с майка си Антония и с баща си Прокоп, който беше иконом в един чифлик. Но и след това той продължаваше да се прави, че не ме познава. Тогава аз му разправих някои подробности, че в Дrajов по това време имаше двама Новотни, Тонда и Йозеф. Казах му, че той е Йозеф и че от Дrajов са ми писали, че веднъж, когато жена му го коряла в пиянство, той я застрелял. Тогава той замахна и понеже аз се отместих, счупи стъклото на предната платформа, голямото, пред ватмана. Като последица от това ни свалиха и ни отведоха в участъка. Оказа се, че човекът се докачил толкова, защото изобщо не се казвал Йозеф Новотни, а Едуард Дубрава и бил от Монтгомери в Америка. Дошъл бил да види роднините си.

Телефонът прекъсна разказа на Швейк и някакъв пресипнал глас откъм картечарите попита кога ще заминават. Сутринта щяло да има съвещание при господин полковника.

На вратата, цял пребледнял, се появи фелдфебел-школникът Биглер, най-големият идиот в ротата, тъй като в Школата за запасни офицери се беше старал да изпъкне с познанията си. Той кимна на Ванек да излезе в коридора, където те дълго време разговаряха.

Като се върна, Ванек се усмихваше презрително.

— Ама че вол — каза той на Швейк, — какви ли чешити няма в нашата рота! И той бил на бешпрехунга и когато ги освободили, господин поручикът заповядал взводните командири да направят преглед на оръжието и да бъдат строги, И сега иде да ме пита дали да заповяда да вържат Жлабек, който си бил изчистил пушката с газ.

Ванек се ядоса.

— Знае, че заминаваме за фронта, и пак ме пита за такива идиотщини. Видяхте ли вчера господин поручика? Беше заповядал да вържат свръзката, пък после, като размисли, омекна. Казах му на тоя младок да размисли хубаво, да не озверява войниците.

— Като казахте за свръзката — рече Швейк, — та се сетих, намерихте ли вече някаква свръзка на господин поручика?

— Не ставайте смешен — отговори Ванек, — има време. Пък аз мисля, че господин поручикът ще свикне и с Балоун. От време на време Балоун ще му изяде по нещо, но на фронта ще му мине меракът. Там често пъти и двамата няма да има какво да плюскат. Като му кажа, че Балоун ще остане, какво може да направи? Това е моя грижа и господин поручикът няма защо да ми се бърка в работата. Само никакво бързане.

Ванек отново се изтегна на леглото и каза:

— Швейк, разкажете някой анекдот из военния живот.

— Става — отговори Швейк, — но страх ме е, че пак ще се намери някой да ни позвъни.

— Прекъснете връзката бе, Швейк, извадете щепсела или снемете слушалката.

— Хубаво — рече Швейк, като сне слушалката, — ще ви разправа нещо, което е много подходящо за сегашното положение, само че тогава наместо истинска война имаше само маневри. Паниката бе същата, и тогава не се знаеше кога ще тръгнем от казармата. С мене служеше един речен пазач, на име Шиц, добър човек, но набожен и страхлив. Беше си въобразил, че маневрите са нещо ужасно, че хората там капят от жажда и санитарите ги събират като гнили круши. Затова той пи в запас, а когато тръгнахме и стигнахме до Мнишек, започна да се оплаква: „Аз, момчета, няма да мога да издържа; мене не може да ме спаси и сам дядо господ.“ След това стигнахме в Хоржовице и там направихме двудневна почивка, защото беше станала някаква грешка. Ние толкова бързо бяхме напреднали, че заедно с останалите полкове,

които настъпваха по фланговете ни, щяхме да пленим целия неприятелски щаб. Срамота, разбирате ли, защото по плана ние трябваше да я усерем, а неприятелят да ни бие. И всичко това, защото на страната на противника имаше едно сополиво ерцхерцогче. Та Шиц, дето ви разправям, направи следното: като се разположихме на лагер, той се дигна и отиде да си купи нещо в едно село отвъд Хоржовице. По пладне тръгнал обратно към лагера. Горещо било, той се бил накъркал чиста работа и изведнъж на пътя видял стълб, на стълба имало кутийка, а в нея зад стъклено прозорче съвсем малка статуйка на свети Ян Непомуцки. Той се помолил пред свети Ян и му казал: „Много ти е горещо, би трябвало да пийнеш поне малко. А така на слънцето, гледай какъв си се изпотил.“ Той разклатил манерката, напил се и казал: „Оставих и за тебе една глътка, свети Яне Непомуцки.“ Но не знам как станало, той излял всичко в гърлото си, а за свети Ян не останало нищо. „Олеле боже — казал той, — свети Яне Непомуцки, ти трябва да ми простиш, аз ще ти се отплатя, ще те взема в лагера и ще те напоя така славно, че няма да можеш да се държиш на крака.“ И от съжаление към свети Ян Непомуцки нашият Шиц счупил стъклото, извадил статуйката на светията, мушна я под куртката си и я отнесъл в лагера. После Ян Непомуцки си спеше с него на сламата. Шиц го носеше в раницата си при походи и винаги му вървеше на карти. Където и да спрем на лагер, той все печели. Така ние стигнахме в Прахенско, разположихме се в Драхенице и там Шиц загуби всичко. На заранта, когато потеглихме по-нататък, на една круша край пътя видяхме свети Ян Непомуцки обесен. Та това е анекдотът, а сега ще окача пак слушалката.

И телефонът отново започна да донася нервните тръпки на новия живот, нямаше ги вече старата хармония и спокойствието в лагера.

През това време поручик Лукаш в стаята си изучаваше току-що донесения му от щаба на полка шифър с наставление за разчитане, както и шифрована заповед за маршрута на бойния батальон към границата на Галиция (първи етап):

7217 — 1238 — 475 — 2121 — 35 = Мошон.

8922 — 375 — 7282 = Раб

4432 — 1238 — 7217 — 35 — 8922 — 35 = Комарно

7282 — 9299 — 310 — 375 — 7881 — 298 — 475 — 7979 =

Будапеща.

Разгадавайки тия цифри, поручик Лукаш въздъхна:
— Der Teufel soll das buserieren.^[40]

- [1] Митичен исполин — господар на едноименните планини Кърконоше. — Б.пр. ↑
- [2] Вие, фелдфебел. — Б.пр. ↑
- [3] Проход в Карпатите, където са се водили ожесточени боеве. Б.пр. ↑
- [4] Да не се стреля. — Б.пр. ↑
- [5] Не чукай! Влез! — Б.пр. ↑
- [6] Еснафското сдружение. — Б.пр. ↑
- [7] Съвещание. — Б.пр. ↑
- [8] Съобщение за отпускане на вагон. — Б.пр. ↑
- [9] Бегом. — Б.пр. ↑
- [10] Разрешете да доложа. — Б.пр. ↑
- [11] Разбира се, още веднъж. — Б.пр. ↑
- [12] Повярявайте ми, досега аз много малко съм разбрал от живота си. Мене ме учудва това нещо. — Б.пр. ↑
- [13] В течение на половин година аз ще ликвидирам с държавния изпит и ще взема докторат. — Б.пр. ↑
- [14] Те се издават във вид на хубави томчета. — Б.пр. ↑
- [15] Индийски религиозни книги. — Б.пр. ↑
- [16] Будистко гледище, според което характерът и съдбата на човека са последица от неговия предишен живот. — Б.пр. ↑
- [17] Той получи покана в това настроение и отиде при нея. — Б.пр. ↑
- [18] Съмнителен в политическо отношение. — Б.пр. ↑
- [19] Да, да, господа, Крамарж, Шайнер и Клофач (чешки общественици и политводачи.) — Б.пр. ↑
- [20] Особен вид препятствие на фронта. — Б.пр. ↑
- [21] Утре на съвещание. — Б.пр. ↑
- [22] В девет часа. — Б.пр. ↑
- [23] Игра на карти. — Б.пр. ↑
- [24] След закуска. В австроунгарската войска се давало кафе с мляко вместо чай. — Б.пр. ↑
- [25] Квартал в Прага. — Б.пр. ↑

[26] Така народът наричал прекалено религиозните жени в Чехия. — Б.пр. ↑

[27] Известни със своята настървеност срещу всичко прогресивно. — Б.пр. ↑

[28] Е, какво има? — Б.пр. ↑

[29] Пак нова конференция, дявол да го вземе всичко това. — Б.пр. ↑

[30] Фелдфебелът на ротата Ванек, господин поручик. — Б.пр. ↑

[31] В пълна бойна готовност. — Б.пр. ↑

[32] Дежурен. — Б.пр. ↑

[33] Подготовка за заминаване. — Б.пр. ↑

[34] Нарушение на чинопочитанието. — Б.пр. ↑

[35] Какво е това, господа? — Б.пр. ↑

[36] Както изглежда, котешко лайно, господин полковник. — Б.пр. ↑

[37] Вид игра на карти. — Б.пр. ↑

[38] Следователно по-точно било позволено или то самото, напротив, винаги е донесено. — Б.пр. ↑

[39] Предградие на Прага. — Б.пр. ↑

[40] Дявол да го вземе. — Б.пр. ↑

ЧАСТ III
СЛАВНИЯТ ПЕРДАХ

ПРЕЗ УНГАРИЯ

Най-сетне всички дочакаха момента, когато ги наблъскаха във вагоните при съотношение 42-ма души към 8 коня. За конете естествено пътуването в такива вагони беше по-удобно, защото те бяха свикнали да спят стоешком, но както и да е. Ешелонът откарваше в Галиция нов контингент човешки материал, предназначен за кланицата.

Общо взето обаче, все пак всички тези същества си отдъхнаха. Влакът потегли и това беше вече нещо съвсем определено. До преди малко те бяха живели в мъчителна неизвестност и паника, защото не знаеха дали ще тръгнат днес или утре, или в други ден. Някои се бяха чувствували като осъдени на смърт, които със страх очакват момента, когато ще дойде палачът. А после настъпва успокоение, че всичко вече ще се свърши.

Ето защо при заминаването един от войниците започна да реве като побъркан:

— Тръгнахме, тръгнахме!

Оказа се, че ротният фелдфебел Ванек е бил напълно прав, когато беше казал на Швейк, че е излишно да се бърза.

До момента, в който се напъхаха във вагоните, изтекоха няколко дни, през които войниците водеха безкрайни разговори по въпроса дали ще им раздадат консерви. Ванек, който имаше богат опит, обяви всичко това за фантазии. Какви ти консерви! Да кажеш, че ще отслужат молебен, няма да сбъркаш, така било и при последното заминаване на фронта. Разбира се, при наличността на консерви молебенът става излишен. В обратния случай молебенът замества консервите.

И така, вместо консерви с гулаш отнякъде изникна оберфелдкурагът Ибъл, който с един куршум уби три заека. С един молебен той изпрати на фронта три батальона: двата благослови за сръбския, третия — за руския фронт.

Той държа пламенна реч. Личеше си, че специално за случая се е ползувал от военните календари. Речта му беше толкова прочувствена,

че когато приближиха Мошон^[1], Швейк, разположил се в импровизираната канцелария на Ванек, отново се сети за нея и се обърна към фелдфебела:

— Ех, че царско ще бъде, когато денят преваля на залез, както каза оберфелдкуратът, и слънцето със златните си лъчи потъне зад планините, а на бойното поле ще се чуват, както каза, последните въздишки на умиращите, цвиленето на падналите коне, стенанията на ранените бойци и писъците на населението, на което са подпалили стрехите над главите. Много обичам да слушам хора, които говорят идиотщини на квадрат.

Ванек кимна одобрително:

— Страшно трогателно беше.

— Хем хубаво беше, хем поучително — каза Швейк. — Запомних го много добре и като се върна след войната, ще има какво да разказвам в „При чашата“. Като ни говореше, господин фелдкуратът така хубаво се беше разкрачил, че по едно време ме хвана страх да не се подхлъзне някоя от мотовилките му и той да падне в походния олтар и да си счупи кратуната о сандъка със светите дарове. Какъв хубав пример от историята на нашата армия приведе в речта си, и то още от времето на Радечки. Представяш ли си: огънят от запалените хамбари на бойното поле се слива с червените отблясъци на залязващото слънце — просто като че ли самият той ги виждаше в момента.

Същия ден оберфелдкуратът Ибъл се намираще вече във Виена. Изправен пред нов батальон, заминаващ за фронта, той повтаряше същата трогателна история, за която говореше Швейк и която му беше харесала толкова много, че я нарече идиотщина на квадрат.

„Мили войници — кънтеше гласът на оберфелдкурат Ибъл, — представете си, значи, четирийсет и осма година. Сражението при Кустоца^[2] е завършило с победа. След десетчасов ожесточен бой италианският крал Алберт бива принуден да напусне полесражението и да отстъпи пред бащата на нашите воители, маршал Радечки, който в осемдесет и четвъртата година на своя живот спечели такава блестяща победа.

И ето, мили мои войници! Спира достопочтеният стар пълководец на възвишението пред превзетата Кустоца. Край него верните му военачалници. Моментът е твърде сериозен и всички са обхванати от вълнение, защото, виждате ли, войници, недалеч от

маршала може да се наблюдава един воин, който се бори със смъртта. Макар и с пребити ръце и крака, раненият знаменосец Хърт чувствава върху себе си погледа на маршал Радецки. В изстиващата си десница достойният ранен знаменосец все още стиска в предсмъртен екстаз златен медал. Като обръща поглед към възвишената осанка на маршала, сърцето му трепва за последен път, в осакатеното му тяло се влива последна капка сила и умирацията с нечовешки усилия запълзва към своя маршал.

— Не се вълнувай, достойни боецо — извиква му маршалът, слиза от коня си и му протяга ръка.

— Не мога, господин маршал — казва умирацията воин, — и двете ми ръце са откъснати. Моля ви само едно. Кажете ми самата истина: пълна ли е победата?

— Пълна, друже мой — ласкаво казва фелдмаршалът, — жалко, че радостта ти е помрачена от раняването.

— Наистина, ваша светлост, с мене е свършено — глухо казва боецът, усмихвайки се приятно.

— Жаден ли си? — пита Радецки.

— Много горещо беше днес, господин маршал, над трийсет градуса.

Като чува това, Радецки взема манерката на своя адютант и я подава на умирацията. Последният пие жадно.

— Бог да ви благослови — извиква той и прави усилие да целуне ръката на своя командир.

— Откога си на служба? — пита последният.

— Повече от четирийсе години, господин маршал! При Асперн^[3] бях награден със златен медал. Бил съм се и при Лайпциг^[4], награден съм и с оръдейния кръст^[5], пет пъти съм раняван смъртно, но сега вече с мене наистина е свършено. Колко съм щастлив и радостен, че можах да доживея днешния ден! Какво ме интересува смъртта, щом сме спечелили тая славна победа, щом на императора е възвърната земята му!

В тоя миг, мили мои войници, откъм лагера зазвучава тържествено нашият химн «Запази ни, господи!», громко и величествено се разнасят по бойното поле звуците му. Падналият боец, който се прощава с живота, още веднъж се опитва да стане.

— Да живее Австрия — извиква въодушевено той, — да живее Австрия! Нека не спира тая чудна песен. Слава на нашия пълководец! Да живее армията!

Умиращият се навежда още веднъж над десницата на маршала, целува я, отпуща се на земята и от благородните му гърди се откъртва тиха последна въздишка. Военачалникът стои гологлав там пред трупа на един от най-достойните си бойци.

— Наистина човек би могъл да му завиди за прекрасния край — казва развълнуван маршалът и скрива лице в шепите си.“

Прочувственият си разказ оберфелдкуратът завърши със следното пожелание:

— Мили мои войници, пожелавам на всички ви да дочакате такъв прекрасен край.

Спомнил си речта на оберфелдкурата Ибъл, без да проявява каквато и да било несправедливост към него, Швейк спокойно можеше да го нарече идиот на квадрат.

После той заговори за заповедите, които им бяха прочетени, преди да се качат във влака. Едната беше подписана от Франц Йосиф, другата — от ерцхерцог Йосиф Фердинанд, командувач източната група армии. И двете заповеди бяха по повод събитията в Дуклянския проход от 3 април 1915 година, когато два батальона от 28-и полк под звуците на полковата музика бяха преминали към русите заедно с офицерите си.

И двете заповеди им бяха прочетени с разтреперан глас и в чешки превод гласяха:

„ЗАПОВЕД ПО ВОЙСКАТА

ОТ 17 АПРИЛ 1915 ГОДИНА:

С болка на сърце заповядвам 28-и на Н. В. пехотен полк да бъде заличен от списъците на моята армия заради проява на страхливост и измяна към родината. Полковото знаме да бъде отнето от опозорения полк и да бъде предадено на съхранение във военния музей. От днес полкът, който, разложен морално още в родината, замина

на фронта, за да извърши измяна към отечеството, престава да съществува.

Франц Йосиф I“

„ЗАПОВЕД НА ЕРЦХЕРЦОГ ЙОСИФ ФЕРДИНАНД

През време на военните действия, особено в последните боеве, чешките части не оправдаха надеждите, които им се възлагаха. Особено не оправдаха надеждите при отбраната на позициите, заемани от тях по-продължително време, нещо, което противникът е използвал често, за да установява връзка с разрушителните елементи в тия части.

В резултат на това атаките на противника, подпомаган от тия предатели, обикновено са били насочвани именно срещу групировки, комплектувани от подобни части.

Често противникът е успявал да изненадва нашите части и почти безпрепятствено да прониква в нашите позиции и да пленява значителен брой защитници.

Хиляди пъти срам и позор, и презрение за тия нещастници без чест, изменили на императора и империята и опетнили не само честта на славните знамена на нашата славна и храбра армия, но и честта на нацията, към която се числят.

Но рано или късно те няма да убягнат от куршума или въжето на палача.

Дълг е на всеки чешки войник, у когото е останала поне капка чест, да посочва на командира си подобни негодници, подстрекатели и предатели.

Всеки, който не постъпва така, е сам предател и негодник.

Тази заповед да бъде прочетена на целия състав в чешките полкове.

Със заповед на нашия владетел 28-и на Н. В. полк е вече заличен от списъците на армията и всички пленени дезертъори от този полк ще изкупват с кръвта си своята тежка вина.

Ерцхерцог Йосиф Фердинанд“

— Малко късно ни я прочетоха — обърна се Швейк към Ванек — интересно, защо ни ги четат чак сега, щом негово величество императорът е издал заповедта още на 17 април? Човек може да си помисли, че не са ни я прочели веднага поради някакви специални причини. Аз да съм на негово величество, в никакъв случай няма да търпя такива своеволия. Издал съм заповед на 17-и, значи, на 17-и трябва и да се прочете по всички батальони и свършено, каквото ще да става.

От другата страна на вагона срещу Ванек беше седнал готвачът-окултист от офицерския стол и пишеше нещо. Зад него седяха свързката на поручик Лукаш, брадатият гигант Балоун, и телефонистът Ходоунски, прикрепен към 11-а рота. Балоун преживяше парче войнишки хляб и сащисан, обясняваше на телефониста Ходоунски, че не е крив той, задето в блъсканицата при заминаването не е могъл да се качи в щабния вагон при поручика си.

Ходоунски го плашеше, че това не е шега и че работата му мирише на куршум.

— Хай да му се не види макар, няма ли да има край тоя тормоз? — вайкаше се Балоун. — Малко ли ми беше на маневрите при Ботице? Вървим ние тогава, вървим гладни и жадни и затова, щом видях батальонния адютант, веднага му извиках: „Дайте ни вода и хляб!“ Той обърна коня си срещу мене и каза, че ако това се случело през време на война, незабавно щял да ме извади от строя и да заповяда да ме разстрелят, но сега щял да заповяда само да ме затворят в гарнизонния затвор. Ама на мене тогава късметът ми работеше — като препусна към щаба да докладва за мене, конят му се подплаши, той падна и, слава богу, си счупи врата.

Балоун въздъхна тежко и се задави от един залък хляб. Като се посъвзе, той жално погледна двете чанти на поручик Лукаш, които му бяха поверени да ги пази.

— Добре ги снабдиха господа офицерите — каза той унило, — консерви с пастет и унгарски салам. Ех, да ми паднеше само едно парченце!

Той така жално гледаше чантите на своя поручик, сякаш беше някакво изоставено от всички, гладно като вълк кученце, което, седнало на задните си крака пред вратата на колбасницата, жадно вдъхва парата от топлите кренвирши.

— Няма да е лошо — каза Ходоунски — да ни посрещнат някъде с вкусен обед. Ехеее, в началото на войната, когато заминавахме за Сърбия, на всяка гара така ни гощаваха, че просто преяждахме. И какво правехме. Ще изрежем парчета от най-вкусното месо на гъшите кълки и ще играем с тях „овчинец“ върху шоколадени таблетки. В Осйек — Хърватско — двама господа ветерани донесоха във вагона голяма тава печен заек, но ние вече не можехме да се сдържим и взехме, че обърнахме всичко върху главите им. По която и линия да пътувахме, все повръщахме от вагоните. Подофицерът Матейка в нашия вагон така се беше напраскал, че трябваше да вземем една дъска, да я сложим напреки върху корема му и да подскачаме по нея, също както когато газят джибри — едва тогава му поолекна и той почна да бълва и от устата, и отпред, и отзад. Когато минавахме през Унгария, на всяка гара ни подхвърляха печени кокошки във вагоните. Ние им ядяхме само мозъците. В Капошфалва^[6] унгарците ни хвърляха във вагоните големи късове печени прасета. Един приятел така го удариха по кратуната с една свинска глава, че той смъкна поясока си и гони дарителя чак до трети коловоз. Затова пък в Босна и вода не ни даваха да прием. Но за там, макар и да беше забранено, ние се бяхме запасили с различни ракии — колкото ти душа иска — и цели реки от вино се лееха. Спомням си, че на една гара някакви госпожи и госпожички се опитаха да ни почетат с бира, а ние взехме, че им се изпикахме в халбите с бирата и те офейкаха от вагона!

През време на пътуването всички бяхме като замаяни, когато играехме на карти, просто не можех да различавам фантето от попа. И тъкмо когато най не очаквахме, изведнъж се даде команда, дори играта не можахме да си доиграем, всички трябваше да слезем от вагоните. Някакъв там подофицер, не си спомням как се казвате, се беше разкряскал на своите войници да пеят: „Und die Serben müssen schen, dass wir Österreicher Sieger sind“^[7]. Но някой го ритна изотзад и той се

преметна върху релсите. След това се развикаха да построим пушките си на пирамиди. Влакът пък веднага се обърна и отпердаши празен и както се случва в такава бъркотия, замъкна и продоволствието ни за два дни. В този момент на разстояние колкото отгук до ония дървета започнаха да се пръскат снаряди. От другия край довтаса дружинният и свика всички на съвещание. След това дойде поручик Мацек — чех като всички нас, дръвникът му с дръвник, ама говори само на немски! — и прежълтял като восък, ни казва, че с влака няма да можем да продължим по-нататък, защото линията била вдигната във въздуха, през нощта сърбите преминали реката и сега се намирали на левия фланг. Били все още далече от нас. Ние сме щели да получим подкрепления и да ги разпердушим. И никой, казва, да не се предава в плен, ако се забърка някоя каша, защото сърбите режели ушите и носовете на пленниците и им вадели очите. А това, че недалеч от нас се пръскали снаряди, било дребна работа, не заслужавало да му се обръща внимание. Нашата артилерия, казва, прави престрелка. Изведнъж някъде отвъд билото се зачу „та-та-та-та-та-та“. Нашите прострелвали картечниците, обясни ни той. След това пък отляво чухме канонада, такова нещо чувахме за пръв път и веднага се намерихме по корем на земята, над нас прехвъркнаха няколко снаряда и запалиха гарата, от дясната ни страна засъскаха куршумчета, някъде отдалече долиташе залпова стрелба и трещенето на отделни пушечни гърмежи. Поручик Мацек изкомандува да разтурим пирамидите и да напълним пушките си. Дежурният се приближи до него и му обърна внимание, че това е невъзможно, защото не разполагаме с никакви муниции. „Нима поручик Мацек не знае — учуди се дежурният офицер, — че муниции трябваше да се раздават на следващия етап пред позициите? Пред нас нали пътуваше влак с муниции? Той обаче вероятно е попаднал вече в сръбски ръце.“ Поручик Мацек стоя известно време като пън, след това, без сам да знае защо, изкомандува: „Тури ножа!“, само ей така, от отчаяние, за да се намираме на работа. След това сума време стояхме така в пълна бойна готовност, после пък изведнъж се втурнахме да залягаме по траверсите, защото се появи някакъв самолет и всички началства се развикаха. „Закрий се! Закрий се!“ Малко по-късно се оказа, че самолетът е наш, но каква полза, артилерията го беше ударила вече. И така, изправихме се ние, стоим си по местата и никой не се сеца да ни даде „свободно!“. От едната

страна, гледаме, към нас препуска кавалерист и още отдалече крещи: „Къде е батальонният командир?“ батальонният излезе насреща му, оня му предаде някакъв лист хартия и веднага препусна надясно, батальонният тръгна към нас и както вървеше, зачете листа. Изведнъж той като че ли полудя, извади сабята си и с всички сили се втурна към нас. „Оттегляй се назад! Оттегляй се назад! — ревеше той на офицерите. — Посока оврага, в колона по един!“ И в тоя момент стана, каквото имаше да става. Сърбите, сякаш само това бяха чакали, започнаха да ни пердашат от всички страни. Отляво имаше нива с царевица — сякаш беше пълна с дяволи. Ние пълзахме към оврага, раниците си бяхме зарязали по онези проклетни траверси. Един куршум долетя отстрани и улучи поручик Мацек в главата, гък не можа да каже човекът. Докато стигнем оврага, маса хора паднаха убити и ранени. Оставихме ги там и продължихме да бягаме чак до вечерта. Нашите, които бяха минали преди нас, бяха просто омели тоя край. Можяхме да видим само един разграбен обоз. Хеле успяхме пай-сетне да се домъкнем до една гора и там вече се получи ново нареждане — да се качим във влака и да се отправим назад към щаба. Ние, разбира се, не можяхме да изпълним тая заповед, защото целият щаб бе пленен предния ден, научихме това едва на сутринта. И така останахме един вид сирачета, никой не искаше да се занимава с нас и само от немай-къде ни придадоха към 73-и полк, за да се оттеглим с него. Не ще и дума, ние сторихме това с най-голямо удоволствие, преди туй обаче трябваше да трамбоваме пешком почти цял ден, докато намерим въпросния 73-и полк. След това...

Но никой вече не го слушаше, защото Швейк и Ванек бяха започнали да играят безкраен мариаш^[8], готвачът-окултист от офицерския стол продължаваше да пише обширно писмо до жена си, която през време на отсъствието му беше започнала да издава ново теософско списание, Балоун дремеше на пейката. Нямахме какво да се прави, на телефониста Ходоунски не му оставаше нищо друго, освен да повтори:

— Да, никога няма да го забравя...

Стана и отиде да кибичи до картоиграчите.

— Поне да ми беше запалил лулата — обърна се Швейк приятелски към Ходоунски, — щом си рекъл да ставаш кибик. Мариашът е нещо по-сериозно от цялата ви война и от дяволското ви

приключение на сръбската граница. Ех, че съм идиот, иде ми да се напляскам. Не можах ли да почакам още малко с попа, ето че ми дойде момчето. Истинско говедо съм.

През това време готвачът-окултист завърши писмото си и започна да го препрочита, доволен очевидно от начина, по който беше спазил нормите на военната цензура.

„Мила жено!

Когато получиш тия редове, аз ще се намирам вече от няколко дни във влака, защото заминаваме за фронта. Не се радвам особено, тъй като във влака човек е принуден да бездействува и не може да се чувствува полезен, в нашия офицерски стол сега не се готви, храната се получава на определени гари. Много ми се искаше през време на пътуването ни през Унгария да сготвя на господата офицерите сегедински гулаш, но не ми провървя. Може би като пристигнем в Галиция, ще ми се отдаде възможност да сготвя шоуле, истинско галицийско, гъска, задушена с булгур или ориз. Повярвай ми, скъпа Хеленке, аз наистина се старая да подсладя грижите и труда на господата офицерите. От полка ме преместиха в бойния батальон — това винаги е било най-съкровената ми мечта, — за да мога по тоя начин, макар и с оскъдни средства, да приведа в най-добър ред офицерската походна кухня. Помниш ли, скъпа Хеленке, когато заминавах за полка, ти ми пожела да попадна на добри началници. Пожеланието ти се изпълни и аз не само че не мога да се оплача, но, напротив, трябва да кажа, че всички господата офицери са наши истински приятели и особено към мене те се отнасят просто бащински. В най-скоро време ще ти съобщя номера на поделението, за да можеш да ми пишеш...“

Писмото на Ходоунски беше рожба на обстоятелствата. Готвачът-окултист го написа, след като скъса окончателно отношенията си с полковник Шрьодер. Последният винаги го беше покровителствувал, но, не щеш ли, на прощалната вечеря с офицерите от батальона, който заминаваше на фронта, по една нещастна случайност за него не бе достигнала порция роле от телешки бърбек. Тогава полковник Шрьодер го изпрати на фронта заедно със заминаващия батальон и повери полковата кухня в ръцете на някакъв нещастник, учител от института за слепи в Кларов.

Готвачът-окултист хвърли последен бегъл поглед върху написаното. То му се струваше твърде дипломатично. У него въпреки всичко съществуваше надеждата да се задържи поне малко настрана от бойната линия. Каквото и да разправяха някои, но според него все пак и на фронта има възможности за кръшкане.

Още като цивилен, редактор и собственик на окултистско списание за задгробни науки, той беше написал голям трактат, в който развиваше тезата, че никой не бива да се бои от смъртта, и трактат за преселението на душите.

Сега и той отиде да кибичи над Швейк и Ванек. Между двамата играчи в момента не съществуваше никаква разлика в чиновете. Те не играеха вече сами. Към тях се беше присъединил Ходоунски.

Свързката Швейк най-просташки ругаеше фелдфебела Ванек:

— Ако мога да ви разбера, на! Как можете да играете така идиотски? Та не виждате ли, че той играе „без“. Аз нямам никакво каро, а пък вие не подавате осморка и като най-тъпо говедо му хвърляте момче спатия и той, идиотът му с идиот, разбира се, спечели.

— Какво сте се разцивилили заради една загубена карта? — възпитано му отговори фелдфебелът. — Сам вие играете като идиот. Да не взема да изсмуча от пръстите си осморка каро, като нямам изобщо никакво каро, а само пики и спатии, разбирате ли бе, простак с простак?

— Брей, че умник, а защо не играхте коз? — каза Швейк с усмивка. — Същото се случи веднъж долу в пивницата „У Валешови“. И там един такъв мухльо имаше коз, но не го игра, ами подхвърляше само най-слабите си карти и даваше възможност на всекиго да се качва над него. А пък какви карти имаше! От всички бои най-силните. Да не мислите, че имам някакъв интерес да играете коз, аз и тогава нямах никакъв интерес, пък и останалите играчи също. Както беше тръгнало, щяхме да се разсипем да му плащаме. Най-после аз му казах:

— Господин Херолд, бъдете така любезен, играйте коз и недейте става идиот.

А той взе, че ми се сопна — можел да играе, каквото си иска, да не сме знаели много, защото той бил с висше образование. Но това му излезе малко скъпичко. Кръчмарят беше наш познат, келнерката ни беше много близка, даже нещо повече, и затова можахме да обясним на постовия стражар, че всичко е в абсолютен ред. Първо на първо,

обяснихме му ние, от страна на въпросния господин е истинско безобразие да нарушава нощната тишина с викане „помощ“. Какво от това, че се е подхлъзнал на заледения тротоар пред кръчмата и си е разбил носа? Ние и с пръстче не сме го докоснали. Той играеше с иле, казахме ние, и когато разбрахме тая работа, така бърже офейка, че се е плъоснал на тротоара. Кръчмарят и келнерката ни подкрепиха и потвърдиха, че ние наистина сме се държали с него дори прекалено джентлеменски. Той аслъ друго и не заслужаваше. От седем часа вечерта до полунощ беше си поръчал само една бира и една сода, правеше се на не знам какъв си господин, защото бил професор, а пък от карти разбираше колкото свиня от кладенчова вода. Кой ще раздава сега?

— Хайде да играем кауфцвик^[9] — предложи готвачът-окултист, — залагам десетак.

— Я по-добре ни разкажете — обърна се към него фелдфебелът Ванек — за преселението на душите, онова, дето го обяснявахте на госпожата в лавката, когато си разбихте носа.

— За това, преселението на душите де, и аз съм чувал — обади се Швейк. — И аз преди години бях намислил да се — както се казва с извинение, — да се самообразовам, та да не изостана, и бях започнал да ходя в читалнята на Промисленото дружество в Прага^[10]. Ама понеже бях целият окъсан и на задника ми се бяха ококорили две дупки, не можах да се самообразовам, защото не ме пуснаха да вляза и ме изведоха навън. Помислиха, че съм дошъл да крада балтони. Като видях каква е работата, аз облякох празничните си дрехи и отидох веднъж в музейната библиотека^[11]. Заедно с моя приятел си взехме една книжка за това де, преселението на душите, и там прочетохме, че един индийски император след смъртта си се превърнал на свиня, а пък когато заклали свинята, превърнал се на маймуна, от маймуна станал на язовец, от язовец на министър. По-късно, като служих войник, аз се убедих, че трябва да има нещо вярно в това, защото в казармата всеки, който имаше поне една нашивка, наричаше войниците или „морски свинчета“, или изобщо им лепваше някакво животинско име, от което можеше да се предполага, че преди хиляди години тия обикновени войници са били прочути военачалници. Но през време на война такава преселение на душите е извънредно глупава работа. Дявол знае през колко превращения трябва да мине

човек, докато стане, примерно казано, телефонист, готвач или обикновена пехотинка и изведнъж един прекрасен ден някоя бомба го разкъса и душата му влезе в някой артилерийски кон. След това друг снаряд застига батареята, когато тя се изнася на някоя кота, и убие коня, в който се е преселила душата на покойника. Душата, разбира се, веднага се преселва в някоя крава от обоза, която скоро става на гулаш за войската, от кравата, да речем, душата веднага се прехвърля в някой телефонист, от телефониста...

— Интересно — каза телефонистът Ходоунски, явно обиден, — защо тъкмо аз трябва да служа за прицел на тия глупави вицове?

— Да не забравя, оня Ходоунски, дето има частно детективско бюро и дето окоето му е като светлата троица^[12], не ви ли е роднина? — невинно попита Швейк. — Много са ми симпатични частните детективи. На времето служих в казармата с един частен детектив, на име Щендлер. Главата му беше толкова пипонеста, че когато го видеше фелдфебелът, казваше, че през дванайсетгодишната си военна служба е срещал много пипонести глави, но че такъв пипон не му се е и присънвал дори. „Виж какво, Щендлер — казваше му той всякога, — ако нямаше маневри тая година, вашият пипон даже и за казармата не би бил подходящ, но така поне, ако се озовем в някоя местност, където няма да има други ориентири, артилеристите ще могат да си правят пристрелките по вашата глава.“

Много се напати той от него. Понякога през време на поход фелдфебелът ще вземе да го изпрати на петстотин крачки пред нас след това ще изкомандува: „Посока пипонестата глава!“ Но изобщо и като частен детектив тоя господин Щендлер бил голям Марко Тотев. Често ни разправяше в лавката в какви неприятни положения изпадал. Възлагали му такива задачи примерно: да открие дали съпругата на някой клиент, който идвал при тях в бюрото с увиснал нос и със съвсем отчаян вид, не се е сдушила с някого и ако не се е сдушила, с кого, къде и как се е сдушила. Или обратното: някоя ревнива женска, да кажем, иска да разбере с коя се мъкне мъжът ѝ, та да може още по-успешно да му трие в къщи сол на главата. Щендлер беше възпитан човек, служеше си с подбрани изрази, когато говореше за накърняване на съпружеската вярност, и едва ли не се разплакваше, когато ни съобщаваше, че всички искали да спипат жертвата — съответно нея или него — на местопрестъплението. И виж, интересно нещо, друг на

негово място може би се зарадвал, като намери двойката на местопрестъплението — очите му просто ще изскокнат от гледане, но и тоя господин Щендлер, дето ви разправям, винаги му прилошавало в такива случаи. Той се изразяваше много интелигентно, когато ни уверяваше, че дори не можел да гледа тоя мръсен разврат. А когато ни разказваше за най-различните положения, в които заварвал двойките, на нас ни потичаха лигите, също като на куче, когато някой му покаже варена шунка. Ако пък се случехме в ареста, той винаги ни ги рисуваше. „Така — казва — видях еди-коя си госпожа с еди-кой си господин...“ И адресите им казваше. И през цялото време беше един такъв тъжен, тъжен...

„Колко плесника — казваше той — съм изял и от двете страни. Но това никога не ме е измъчвало толкова, колкото фактът, че вземам подкупи. За един такъв подкуп няма да забравя, докато съм жив. Той гол и тя гола. В хотела, и не се заключили, идиотите! Не се побрали на дивана, защото и двамата бяха дебели, и затова взели да се въргалят по килима като котета. А пък килимът беше целият протрит, прашен и по него се търкаляха фасове. Когато влязох, и двамата се изправиха, той застана насреща ми, като използва ръката си вместо смокинов лист. А тя се обърна гърбом към мене, по кожата ѝ се беше отпечатал цял мотив от килима, а пък точно на гръбнака ѝ се беше лепнал един цигарен фас.

«Извинете — казвам, — господин Земек, аз съм частният детектив Щендлер от бюро на Ходоунски и по молба на вашата госпожа съпруга съм натоварен да ви заваря на местопрестъплението. Тази дума тук, с която поддържате незаконни връзки, е госпожа Гротова.»

Никога през живота си не съм виждал толкова спокоен гражданин.

«Позволете — каза той, сякаш това се разбираше от само себе си — да се облека. Виновна за всичко това е само моята съпруга, която със своята неоснователна ревност ме тласна към тази непозволена връзка, да, съпругата ми, която, подтиквана от неоснователни съмнения, обижда съпруга си с разни подмятания и долно недоверие. При положение обаче, че позорът вече не може да се укрие...

Къде са долните ми гащи?» — попита спокойно той, като прекъсна обясненията си. «На леглото.»

И докато намъкваше долните си гащи, той продължи да ми обяснява:

«Ако позорът вече не може да се укрива по-нататък, тогава не остава нищо друго, освен да се каже: „Развод.“ Но с това петното на позора няма да се прикрие. Изобщо разводът е нещо твърде сериозно — продължи той, като се обличаше, — най-добре е съпругата да се въоръжи с търпение и да не дава повод за публични скандали. Впрочем постъпете както искате, аз ще ви оставя насаме с милостивата госпожа.»

Госпожа Гротова през това време се беше сгушила в леглото, господин Земек ми подаде ръка и си излезе.“

Аз не помня вече — продължи Швейк — с подробности разказа на Щендлер, какво е говорил той след излизането на господин Земек, защото той се забавлявал твърде интелигентно с легналата госпожа; казал ѝ, че съпружеският живот не е установен, за да доведе всекиго от нас чисто и просто до щастие, и че е дълг на всекиго от нас в съпружеския живот да обуздава долните си страсти и да пречиства и одухотворява телесната си природа.

„През същото време — разправяше господин Щендлер — аз започнах неусетно да се разсъбличам и накрая, тъкмо когато бях съвсем гол и бях побеснял като жребец през брачния период, тъкмо в тоя момент в стаята влезе моят добър познат Стах, също частен детектив, който работеше при конкуренцията, в бюро на господин Щерн (към тях пък се обърна за помощ господин Грот, който подозираше жена си, че има някакво познанство), и ни повече, ни по-малко каза следното:

«Аха, господин Щендлер, хванат на местопрестъплението с госпожа Гротова, поздравявам ви!»

Затвори тихичко вратата и си излезе.

«Сега вече всичко ми е все едно — каза госпожа Гротова, — няма нужда да бързате с обличането, до мене има достатъчно място.»

«Именно за мястото ми става дума, милостива госпожо — казах аз и не знам какво още ѝ наговорих, помня само, че споменах нещо за възпитанието на децата, които страдат при семейни недоразумения.»“

След това той ни каза с каква бързина се облякъл и как драснал навън, как решил незабавно да съобщи за случилото си на шефа си, господин Ходоунски. По пътя обаче той се отбил на едно място да

вземе газ и докато пристигне, работата му била вече съвсем спукана. През това време господин Щерн вече успял да изпрати Стах при господин Ходоунски, за да му нанесе удар, като го попита що за служители държи той в частното си детективско бюро. Ходоунски пък не могъл да измисли нищо по-умно, ами изпратил да повикат съпругата на господин Щендлер, та тя сама да се разправи с него — що за безобразие: изпратят някъде мъжа ѝ по служба, а пък конкуренцията го сгащва там на местопрестъплението.

„Оттогава — повтаряше господин Щендлер, когато се отвореше дума за това — главата ми стана още по шилеста.“

— Значи, ще играем на пет-десет, нали?

Започнаха да играят.

Влакът спря на гара Мошон. Беше се мръкнало и излизането от вагоните беше забранено.

Когато влакът потегли отново, от един вагон се зачу силен глас, който сякаш искаше да надвика громала на движещия се влак. Един войник от Кашперските планини, изпаднал в религиозен екстаз, беше започнал да възпява със страхотен рев тихата нощ, която се спускаше над унгарската равина:

*Gute Nacht! Gute Nacht!
Allen Müden sei's gebracht.
Neigt der Tag still zur Ende,
ruhen alle fleis'gen Hände,
bis der Morgen ist erwacht,
Gute Nacht! Gute Nacht!*^[13]

— Halt Maut, du Elender!^[14] — прекъсна някой сантименталния певец и той млъкна.

Просто го смъкнаха от прозореца.

Но прилежните ръце не почиваха до самата сутрин. Също както навсякъде във влака на свещи, така и тук при светлината на малка газена лампа, окачена на стената, продължаваха да играят чапари^[15] и винаги, когато някой загазеше при раздаването, Швейк заявяваше, че

това е най-справедливата игра, защото всеки можел да сменява толкова карти, колкото си иска.

— При кауфцвика — твърдеше Швейк — сменяш само асо и седморка, но след това да можеш да се откажеш. Няма нужда да сменяваш останалите карти. Това вече го вършиш на свой риск.

— Хайде да изкараме едно здравенце^[16] — предложи Ванек и предложението му бе посрещнато с всеобщо одобрение.

— Червената седморка — заяви Швейк, като откри картите си. — Всеки по петак, залагаш по четири. Давайте, да си отиграем.

По лицата на всички се беше изписало такова задоволство, като че ли изобщо нямаше никаква война и те не се намираха във влака, който ги откарваше към позициите, за да участвуват в големи кървави сражения и кланета, а в някое от пражките кафенета около игралната маса.

— Ей, и през ум не ми минаваше — каза Швейк след една от партиите, — че тъкмо когато го бях загазил и с двата крака и трябваше да сменя и четирите си карти, ще получа накрая асо. Какво представлявате вие с вашия цар^[17]? Вземам ви царя и туйто.

И докато те тук биеха „царете“ с аса, далече на фронта царете се биеха помежду си посредством своите поданици.

В щабния вагон, където се бяха разположили офицерите от батальона, от самото начало на пътуването се беше установила странна тишина. Повечето от офицерите се бяха вдълбочили в едно малко книжле с платнена подвързия и надпис „Die Sünden der Väter. Nouvelle von Ludwig Ganghofer“^[18] и всички едновременно четяха най-съсредоточено страница 161. Капитан Загнер, батальонният командир, беше застанал до прозореца със същата книжка в ръка, разтворена също на страница 161.

Той се взираше в пейзажа наоколо и се чудеше как да обясни на всички, и то по най-достъпен начин, какво да правят с тая книжка. Това беше най-строго поверително.

В същото време офицерите си мислеха, че полковник Шрьодер вече сто на сто се е побъркал. Той наистина отдавна си беше налудничав човек, но все пак никой не беше очаквал, че това ще го сполети така изведнъж. Преди заминаването на влака той ги извика на последно „съвещание“, на което им съобщи, че на всекиго от тях се

пада по един екземпляр от „Греховете на бащите“ от Лудвиг Гангхофер. По негово нареждане книжките били доставени вече в батальонната канцелария.

— Господа — беше казал той със страхотно тайнствено изражение, — недейте забравя никога страница 161!

Задълбочени в четене на тази страница, те по никакъв начин не можеха да разберат в какво се състои работата. На тази страница се говореше как някоя си Марта се приближава към някакво писалище и изважда от него някаква роля от пиеса. При това тя разсъждава на висок глас, че публиката трябва да съчувствува на героя на пиесата. След това на същата страница се появява някой си Алберт, който непрекъснато се стреми да говори с шеговит тон, което без връзка с останалия контекст правеше впечатление на такава идиотщина, че поручик Лукаш прехапа от яд върха на цигарата си.

„Побъркал се е дядката — мислеха си всички, — свършено е с него. Сега вече ще го преместят в министерството на войната.“

След като подреди всичко в главата си, капитан Загнер се приповдигна от прозореца. Не притежаваше особен педагогически талант и затова се забави толкова, докато състави на ум плана на лекцията си за значението на страница 161.

Обясненията си той започна с обръщението „Meine Herren“^[19], както ги назоваваше и дядката-полковник, макар че малко по-рано, преди да се качат във влака, се беше обърнал към тях с думата „Kamaraden“^[20].

— Also, meine Herren^[21] — и той събщи, че снощи получил изчерпателни инструкции от полковника относно страница сто шейсет и първа от „Греховете на бащите“ на Лудвиг Гангхофер.

— Also, meine Herren — продължи той тържествено, — касае се за строго поверителна информация относно новата система за шифроване на телеграми, предназначени за фронта.

Фелдфебел-школникът Биглер извади бележник и молив и с особено усърдие каза:

— Слушам, господин капитан.

Всички изгледаха тоя глупак, чието усърдие в Школата за запасни офицери на времето граничеше с идиотизъм. Той беше доброволец и още при първия удобен случай, когато началникът на Школата за запасни офицери поиска да се запознае с домашната

обстановка на възпитаниците си, се постара да му обясни, че неговите прадеди са се пишели първоначално Бюглер фон Лойтхолд и че на герба им било изобразено крило от щъркел и рибя опашка.

От това време му остана прозвището „Щъркеловото крило с рибя опашка“ и той жестоко беше преследван от другарите си, на които веднага стана несимпатичен, защото поведението му никак не съответствуваше на почтеното занятие на баща му, който въртеше търговия със заешки кожи. Тоя ентузиазирани романтик не успя да промени отношението на своите другари към себе си, въпреки че полагаше честни усилия да нагълта цялата военна наука, въпреки че се отличаваше с прилежание и със знание не само на всичко, което беше длъжен да усвои, но и на още много други неща, тъй като не преставаше да тъпче главата си, изучавайки различни съчинения по военното изкуство и по история на военното дело. При всеки удобен случай той започваше разговор на подобни теми и постоянствуваше в това направление, докато не го туреха на място и не го смачкваха. При това той се смяташе за равен на редовните офицери.

— Господин фелдфебел — каза капитан Загнер, — преди да ви разреши да говорите, мълчете, защото никой за нищо не ви е питал. Впрочем вие сте фамозно умен боец. Съобщавам ви строго поверителна информация, а вие записвате всичко в бележника си. В случай, че си загубите бележника, очаква ви военен съд.

Фелдфебел-школникът Биглер се отличаваше на всичкото отгоре и с лошата привичка упорито да убеждава всекиго в своята правота.

— Господин капитан, разрешете да доложа — отговори той, — дори евентуално и да загубя бележника си, никой няма да бъде в състояние да разчете записаното, защото моите сигли не могат да бъдат разчетени от друго. Служа си със стенография английска система.

Всички го изгледаха с презрение; капитан Загнер махна с ръка и продължи лекцията си:

— Аз споменах вече за новия начин за шифровка на телеграми на фронта и ако евентуално не ви е било понятно защо ви бе препоръчана именно страница сто шейсет и първа от повестта „Греховете на бащите“ от Лудвиг Гангхофер, трябва да ви кажа, господа, че тя именно представлява ключът на новия шифър, установен въз основа на едно последно нареждане на щаба на армията, към която сме придадени. Както ви е известно, съществуват много

методи за шифроване на важни съобщения на фронта. Най-новият, с който ще си служим и ние, представя цифров допълващ метод. С това автоматически стават невалидни получените миналата седмица от щаба на полка шифри и указания за използването им.

— Erzherzogs Albrechtsystem^[22] — измърмори усърдният фелдфебел-школник Биглер, — 8922=R, базирана на метода Гронфелд.

— Новата система е твърде проста — кънтеше гласът на капитана във вагона, — аз лично получих от господин полковника книгата и съответните информации.

Ако например трябва да получим следната заповед: „Auf der Kote 228, Maschinengewehrfener links richten“^[23], то в такъв случай, господа, ние ще получим следната телеграма: „Sache — mit — uns — das — wir — aufsehen — in — die — versprochen — die — Martha — dich — das — ämgtlich — dann — wir — Martha — wir — den — wir — Dank — vohl — Regiekollegium — Ende — wir — versprochen — wir — gebessert — versprochen — wirklich — denke — Idee — ganz — herrscht — Stimme — letzten“^[24], значи, извънредно просто, без каквито и да било излишни комбинации. От щаба по телефона до батальона, батальонът по телефона до ротата. Получил тази шифрована телеграма, командирът ще я разчете по следния начин: взема „Греховете на бащите“, отваря на страница сто шейсет и първа и на срещуположната сто и шейсета страница започва да търси думата „Sache“. Моля, господа. На страница сто и шейсета думата „Sache“. За първи път се среща като петдесет и втора от началото, следователно на срещуположната страница сто шейсет и първа той ще трябва да потърси петдесет и втората буква отгоре надолу. Обърнете внимание, че тази буква в случая е „а“. Следващата дума в телеграмата е „mit“. На страница сто и шейсета тя е седмата дума от началото и отговаря съответно на седмата буква от страница сто шейсет и първа, тоест на буквата „у“. След това идва „unz“, тоест — следвайте ме внимателно, моля ви — осемдесет и осмата дума, съответстваща на осемдесет и осмата буква от срещуположната сто шейсет и първа страница — а тя е „ф“, ето ви следователно разчетена първата дума „Auf“. И така продължаваме, докато разчетем цялата заповед: „На кота 228 картечният огън да се насочи наляво.“ Много остроумно, господа, просто и неподдаващо се на разшифровка без ключа, с който

разполагате, а именно сто шейсет и първа страница, Лудвиг Гангхофер, „Греховете на бащите“.

Всички мълчаливо гледаха злополучните страници и някак твърде сериозно се бяха замислили. Известно време цареше тишина, но изведнъж фелдфебел-школникът Биглер извика загрижено:

— Господин капитан, разрешете да доложа, Jesus Maria! Es stimmt nicht.^[25]

Наистина работата беше твърде загадъчна. Колкото и да се напругаха, никой освен капитан Загнер не можа да открие на сто и шейсета страница указаните думи, а също така на отсрещната сто шейсет и първа страница, с която започваше ключът, и съответните букви.

— Meine Herren — заекна капитан Загнер, след като се убеди, че отчаяният вопъл на фелдфебел-школника Биглер е напълно оправдан, — как да си обясним това? В моя екземпляр „Греховете на бащите“ от Лудвиг Гангхофер думите ги има, а във вашите ги няма?

— Разрешете, господин капитан — обади се отново фелдфебел-школникът Биглер. — Позволявам си да ви обърна внимание, че романът на Лудвиг Гангхофер се състои от два тома. Обърнете внимание, ако обичате, на заглавната страница и ще се убедите: „Роман в два тома“. Ние имаме първия том, а вие втория — продължи усърдният офицерски кандидат Биглер, — съвсем естествено е следователно, че нашите страници сто и шейсет и сто шейсет и първа не отговарят на вашите. Ние четем тук нещо свършено друго. Първата дума от разшифрованата телеграма трябва да бъде според вас „Auf“, а ние получаваме „Neu“^[26]!

Сега на всички стана съвсем ясно, че фелдфебел-школникът Биглер може би не е чак толкова голям глупак.

— Аз получих втория том от щаба на бригадата — каза капитан Загнер, — очевидно касае се за някаква грешка. Господин полковникът е поръчал за вас първия том. Както изглежда — продължи той с такъв тон, като че ли всичко това беше точно установено и ясно и че той го е знаел отдавна, още преди да започне своята лекция за твърде простия начин на разшифроване, — да, както изглежда, в щаба на бригадата са направили грешка. Просто не са съобщили в полка, че става дума за втората част и резултатите са налице.

През това време фелдфебел-школникът Биглер хвърляше победоносни погледи наоколо, а подпоручик Дуб прошепна на поручик Лукаш, че Щъркеловото крило с рибята опашка здравата натрило носа на Загнер.

— Странен случай, господа — подхвана отново капитан Загнер с явното желание да продължи разговора, тъй като настъпилата тишина бе извънредно мъчителна. — В щаба на бригадата има твърде ограничени хора.

— Позволявам си да отбележа — обади се неуморимият фелдфебел-школник Биглер, който отново пожела да блесне с начетеност, — че подобни въпроси от поверително и строго поверително естество не би трябвало да бъдат съобщавани от дивизията посредством бригадните канцеларии. Всеки въпрос от най-поверителните дела на армията би могъл и би трябвало да бъде съобщаван със строго поверително окръжно само и изключително на командирите на дивизии, бригади и полкове. Известни ми са и шифровите системи, които са били използвани във войните за Сардиния^[27] и Савоя^[28], в англо-френската кампания при Севастопол^[29], при въстанието на боксерите в Китай^[30] и през време на последната Руско-японска война^[31]. Тези системи са били предавани...

— Нас хич не ни интересува всичко това, господин фелдфебел — каза капитан Загнер с израз на пренебрежение и неудоволствие. — Ясно е едно, че системата, за която става дума и която току-що ви разясних, е не само една от най-добрите, но може да се каже направо, е непостижима. Всички отдели за контрашпионаж при вражеските щабове направо могат да си подадат оставките. Ако ще да се скъсат, пак няма да разчетат шифъра ни. Това е нещо съвършено ново. Този шифър няма прецедент.

Старателният фелдфебел-школник многозначително се изкашля.

— Позволявам си — каза той — да ви обърна внимание, господин капитан, върху книгата на Керикхоф за военните шифри. Тази книга, господа, всеки от вас може да си я поръча в издателството на „Военна енциклопедия“. Там, господин капитан, подробно е описан методът, за който ни разказахте. Откривателят му е полковник Кирхер, който по време на Наполеон Първи е служил в саксонската армия. Това е така нареченият Кирхеров словесен шифър, господин капитан. Всяка

дума от телеграмата се проявява на срещуположната страница на ключа. Този метод е бил усъвършенствуван от поручик Флайснер в книгата „Handbuch der militärischen Kryptographie“^[32], която всеки може да си купи в издателството на Военната академия във Винернойщат. Ето заповядайте, господин капитан. — Офицерският кандидат бръкна в чантата си, извади книжката, за която току-що беше споменал, и продължи: — Флайснер привежда същия пример, ето заповядайте, всеки може да се убеди. Същия пример, който чухме.

Телеграма: Auf der Kote 228, Maschinengewehrfener links richten.

Ключ: Lidwig Ganghofer. „Die Stunden der Väter“.

И погледнете по-нататък, моля:

Шифър: Sache mit uns das wir aufsehen in die versprochen... и т.н.

Абсолютно същото, което чухме преди малко.

На това вече нищо не можеше да се възрази. Тоя сополанко, Щъркеловото крило с рибята опашка, беше прав.

Някой от генералите в щаба на армията му беше намерил леснината. Изнамерил книгата на Флайснер за военните шифри и свършил работата, без много-много да си блъска главата.

През всичкото време личеше, че поручик Лукаш води борба с някакво странно, но силно душевно вълнение. Хапеше устните си, канеше се да каже нещо; накрая обаче заговори за нещо по-друго, отколкото мислеше първоначално.

— Не бива да се гледа така трагично на всичко това — каза той със странно колебание в гласа си. — През време на нашия престой в Брук над Литава бяха сменени няколко шифъра. Докато стигнем до фронта, ще получим още по-нови системи. Струва ми се обаче, че на фронта няма да имаме достатъчно време за разгадаване на такива тайнописи. Преди да разгадаем подобно шифровано съобщение, ротата, батальонът, бригадата отдавна биха били погребани. Тия работи нямат никаква практическа стойност!

Капитан Загнер с голяма неохота кимна с глава.

— На практика — каза той, — поне доколкото мога да съдя от своя собствен опит от сръбския фронт, никой не разполага с достатъчно време за разчитане на шифрованите съобщения. Не отричам, че шифърът си има своето значение при позиционна война, когато се заровим в окопите и чакаме. Но че шифрите твърде често се менят, и това е вярно.

Капитан Загнер провеждаше отстъпление по целия фронт.

— За това, че днес нашите щабове по фронтите все по-малко си служат с шифъра, в твърде голяма степен носят вина и нашите военни телефони, които са твърде несъвършени и не са в състояние да възпроизвеждат ясно, особено при оръдейна стрелба, отделните срички. Вие просто не чувате абсолютно нищо и всичко това създава излишна паника.

Той замълча.

— Паниката е най-лошото нещо, което може да ви се случи на фронта, господа — добави той пророчески и пак замълча. — След малко — каза той по-късно, като гледаше през прозореца — ще бъдем в Рааб! Господа! Тук вашите войници ще получат по 150 грама унгарски салам. Половин час почивка.

Капитан Загнер погледна маршрута.

— В 4:12 потегляме отново. В 3:58 всички да са по местата си във вагоните. Слизането от влака става по ротно. Единайсета рота и така нататък. Посока снабдителен пункт № 6. За контрол при разпределението на продуктите: фелдфебел-школникът Биглер.

Всички погледнаха фелдфебел-школника Биглер с поглед, който говореше:

„Обявява ти се война, сополанко.“

Но старателният офицерски кандидат беше извадил вече лист хартия и линия от куфарчето си, разчерта листа, раздели го по роти и запита ротните командири за числения състав на ротите им. Никой от тях обаче не беше в състояние да му отговори по памет. Те можаха да съобщят исканите от Биглер цифри само след като погледнаха в нечетливо изписаните си бележници.

През това време капитан Загнер от отчаяние започна да чете злополучната книга „Греховете на бащите“, а когато най-сетне влакът спря на гарата в Рааб, той я затвори шумно и забеляза:

— Тоя Лудвиг Гангхофер не пише лошо.

Поручик Лукаш пръв изскочи от щабния вагон и се отправи към вагона, в който беше Швейк.

Швейк и останалите отдавна бяха престанали да играят на карти. Свръзката на поручик Лукаш Балон беше толкова огладнял, че започна да се бунтува против началствата и да твърди, че господа офицерите непрекъснато се тъпчели. Сега било по-лошо, отколкото по

време на ангарията. По-рано войниците не ги третирали така. Както казвал дядо му, офицерите през време на войната в шейсет и шеста година^[33] делили братски кокошките и хляба със своите войници. Оплакванията му не спираха и затова накрая Швейк намери за необходимо да похвали военните от сегашната война.

— Че ти — каза му той любезно, когато пристигнаха в Рааб — си имал много млад дядо, щом като помни само войната от шейсет и шеста година. Аз познавам един Роновски — дядо му служил в Италия още през време на ангарията. Изслужил си той дванадесетте години военна служба и се върнал в къщи подофицер. И понеже нямал работа, баща му го взел да му помага. Веднъж отишли да карат ангария пънове, а пък един пън, както ни разказваше тоя дядо, който помагал на баща си, бил същински малак. Просто не могли да го помръднат. Тогава той казал:

— Я да го оставим тук, пущината, кой ще ти го мъкне?

А пък горският, като чул това, се развикал, даже вдигнал тоягата си да ги накара да натоварят пъна. Но дядото на нашия Роновски му казал:

— Защо се пенявиш бе, младок с младок, не виждаш ли, че съм стар изслужил войник! — И нищо повече.

След една седмица обаче получил повиквателна и трябвало отново да замине за Италия. Там останал още десет години. Писал на домашните си, че като се върне, ще тропне горския със секирата по главата. За щастие горският умрял.

В този момент на вратата на вагона застана поручик Лукаш.

— Швейк, елате тук — каза той, — оставете тия глупости и по-добре елате да ми обясните нещо.

— С удоволствие... Слушам, господин поручик.

Поручик Лукаш поведе Швейк пред себе си и погледът, с който го следеше, беше твърде подозрителен.

През време на лекцията на капитан Загнер, завършила така злополучно, поручик Лукаш стигна до една истинска детективска комбинация, за каквата не бяха необходими кой знае какви способности: той просто си спомни, че един ден преди заминаването им Швейк му беше рапортувал:

— Господин поручик, в щаба на батальона има някакви книжки за господа поручиците. Занесох ги там от полковия щаб.

Ето защо, когато преминаха втория коловоз и се скриха зад изстиналия локомотив, който вече цяла седмица чакаше някакъв влак с муниции, поручик Лукаш без каквито и да било заобикалки запита Швейк:

— Швейк, каква беше оная работа с книжките?

— Тя тази история, господин поручик, е много дълга, а вие винаги се нервирате, когато ви разказвам всичко с най-големи подробности. Спомняте ли си например как поискахте да ме напляскате, когато скъсах писмото относно военния заем и ви разказах, че съм чел в една книга как по-рано, през време на война, хората трябвало да плащат данък и върху прозорците, за всеки прозорец по двайсетак, за всяка гъска също по толкова ...

— Така никога няма да свършим, Швейк — каза поручик Лукаш с желание да продължи разпита. При това той беше решил да запази в пълна тайна „най-строго поверителното“, за да не вземе Швейк да направи пак някое безобразие. — Познавате ли Гангхофер?

— Той какво работи? — попита Швейк заинтригуван.

— Той е немски писател, идиот с идиот — отговори поручик Лукаш.

— Честна дума, господин поручик — каза Швейк с израз на мъченик, — не познавам лично нито един немски писател. Познавах лично само един чешки писател, казваше се Хаек Ладислав от Домажлище. Той беше редактор на „Светът на животните“ и веднъж му продадох едно кутре за чистокръвен шпиц. Много забавен беше тоя господин и много добър. Ходеше най-редовно в една пивница и там винаги ни четеше разказите си. А те, едни тъжни такива, та всички си умирахме от смях, само той се разплакваше накрая, плащаше за всички в кръчмата и ни караше да му пеем: „Пустата му порта Домажлищка, шарена порта, още писана, този, който я беше изписал, хубави моми беше той либил... Но него вече го няма тука, почива той отдавна в гроба...“

— Разберете, че не се намирате в театър, разревали сте се като оперен певец, Швейк! — изплашено го прекъсна поручик Лукаш, когато Швейк изпя и последния стих: „Но него вече го няма тука, почива той отдавна в гроба.“ — Не ви питам за това. Исках да разбера само дали не сте забелязали, че книжките, за които сам вие ми бяхте

споменали, са от Гангхофер. И така, какво стана с тези книжки? — избухна той сърдито.

— Ония, дето ги донесох от полковия щаб в батальона ли? — попита Швейк. — Те наистина бяха съчинени от тоя, дето ме питате дали го познавам, господин поручик. Тогава аз получих телефонограма направо от полковия щаб. Тя, господин поручик, работата беше такава, искаха да изпратят книжките в щаба на батальона, а там всички се бяха изпарили барабар с дежурния, защото трябваше да идат в лавката, нали знаете, такъв е обичаят, когато се заминава за фронта, никой не е сигурен дали ще му се случи друг път да влезе в лавка. Та те, господин поручик, бяха там и здравата се бяха запили, а ония оттатък не можеха да намерят никого по телефона, също и от другите роти. Вие нали ми бяхте заповядали тогава да стоя временно като свързка на телефона, докато изпратят телефониста Ходоунски, и аз седя и чакам, докато найсетне дойде и моят ред. От щаба на полка започнаха да псуват, никъде никого не могли да намерят, а имало телефонограма, че в щаба били получени някакви книжки за офицерите от батальона. Трябвало да се вземат и донесат в щаба на батальона. И аз, господин поручик, като зная, че през време на война трябва да се действа бързо, съобщих в щаба на полка, че аз сам ще ида да ги получа и ще ги занеса в батальонния щаб. Отидох аз и получих една грамадна раница, такава, че с голяма мъка я домъкнах в ротната ни канцелария. И да видите какъв глупав народ има по света, господин поручик. Фелдфебелът от полковия щаб ми вика, че съгласно телефонограмата господа офицерите в батальона вече знаели коя от книжките да си изберат, кой том де. Трябва да ви кажа, господин поручик, че книжките бяха по два тома. Първата част отделно, втората пак отделно. Никога през живота си не съм се смял толкова. Прочел съм много книги, но никога не съм почвал да чета която и да било книга от втората част. А той, фелдфебелът де, ми повтаря още веднъж:

„Ето първите части, а тук са вторите. Коя част ще четат господа офицерите, те сами си знаят.“

Аз си рекох, че всички са се изпонарязали, защото, щом ще се чете книгата отначало — такава книга например като „Греховете на бащите“, дето я донесох (знам аз немски, господин поручик, да не мислите), — то ще трябва да се започне от първата част, нали не сме евреи я, да четем наопаки. Затова ви и попитах, господин поручик, по

телефона, когато се върнахте от казиното и ви съобщих за книжките, дали през войната не се е обърнал редът и дали сега книгите не се четат наопаки, най-първо вторият том, че след това първият. А вие ме нарекохте пияно говедо, толкова ли не съм знаел, че в молитвата най-напред е „отче наш“ и чак след това „амин“.

Да не ви прилоша, господин поручик? — попита Швейк със съчувствие, когато видя, че пребледнелият поручик Лукаш се хвана за стълбата, която водеше към изстиналия котел на локомотива.

По пребледнялото лице на поручика не се четеше нито следа от гняв. Напротив, по него се беше появило нещо отчаяно безнадеждно.

— По-нататък, по-нататък, Швейк, всичко вече ми е все едно, няма абсолютно никакво значение вече...

— И аз — понесе се пак надлъж по пустия коловоз мекият глас на Швейк, — както ви казвам, бях на същото мнение. Веднъж бях купил криминален роман за Рожа Шаван от Баконската гора^[34], но лисваше първата част, та трябваше да се досещам какво е било отначало, и знаете ли — даже и в такава кървава история не можете да минете без първата част. И затова на мене ми беше напълно ясно, че ще бъде съвсем излишно господата офицерите да започнат да четат по-напред втората част, че след това първата... Представете си колко глупаво щеше да излезе, ако бях предал в батальона това, което ми бяха казали в щаба на полка, именно, че господата офицерите сами си знаели коя част да четат. То изобщо, господин поручик, тая история с книжките ми се стори страшно съмнителна и мистериозна. Аз си знам, че господата офицерите малко четат, а пък през тези неспокойни военни дни ...

— Оставете идиотщините за себе си, Швейк — простена поручик Лукаш.

— Та аз, господин поручик, веднага ви попитах по телефона дали няма да искате и двете части наведнъж, но вие и тогава ми казахте същото, което ми казахте сега — да оставя тия идиотщини за себе си. „На всичкото отгоре ще вземем да мъкнем и някакви книги“ — така казахте. И тогава аз си рекох, щом вие мислите така, то и другите господата няма да са на различно мнение. По тоя въпрос питах и нашия Ванек, нали е опитен фронтовак. Той ми каза, че отначало господата офицерите си мислили, че войната е някаква комедия, и помъкнали цели библиотеки на фронта, като на курорт. Дори разни

княгини и ерцхерцогини започнали да им подаряват пълни събрания на съчиненията на разни там поети, та да си ги носят на фронта. А свръзките, прегърбени под тежестта на тоя товар, си проклинали дните. Ванек разправяше, че тия книги не били годни за никаква употреба, хартията им била много хубава, плътна, не ставала за цигари, а пък в нужниците, господин поручик, с тия поезии човек можел да си протрие, с извинение, целия задник. За четене не оставало никакво време, защото непрекъснато трябвало да се бяга, и книгите се захвърляли. После се установил такъв обичай: щом чуели първите гърмежи на канонадата, свръзките веднага изхвърляли от багажа всички прочитни книжки. След всичко, което научих, господин поручик, аз поисках още веднъж да чуя вашето мнение, но когато ви попитах по телефона какво да ги правя тия книжки, вие казахте, че когато нещо се намърдвало в идиотската ми кратуна, не съм спирал, докато не ми друснели някой в зъбите. И затова, значи, господин поручик, аз занесох в батальонния щаб само първите томове на романа, а втората част оставих временно в ротната канцелария. Имах доброто намерение, след като господа офицерите прочетат първата част, да им раздам и втората, един вид както в библиотеката, но внезапно се получи съобщение, че заминаваме, както и една телефонограма по целия батальон всичко излишно да се остави в полковия склад. И тогава аз още веднъж попитах господин Ванек дали смята втората част за нещо излишно. Той ми каза, че след трагичните събития в Сърбия, Галиция и Унгария на фронта вече не се изпращат никакви прочитни книги и че само кутиите по градските улици за събиране на прочетени вестници за войниците били полезни, защото вестниците могли да се използват за свиване на цигари от тютюн или сено в закритията. Първите части бяха раздадени в батальона и ние благополучно отнесохме вторите томове в склада.

Швейк замълча, но веднага след това добави:

— Да знаете колко различни неща има в тоя склад, господин поручик, дори и цилиндъра, с който диригентът от Будейовице дошъл в полка...

— Ще ви кажа нещо, Швейк — тежко въздъхна поручик Лукаш, — вие изобщо... като че ли не съзнавате цялото безобразие на постъпката си. Мене самия ме е гнус вече да ви наричам идиот. Вашата идиотщина е просто неокачествима. Като ви нарека „идиот“, аз все

още ви наричам с твърде любезно име, имайте пред вид това. Вие извършихте нещо толкова ужасно, че дори и най-страшните престъпления, които сте извършили през времето, откакто ви познавам, са истинска ангелска музика в сравнение с това. Ех, да знаете, Швейк, какво сте извършили... Но вие никога няма да научите... А ако някога стане дума за тия книжки, да не сте посмели да издрънкате, че аз съм ви казал нещо по телефона за втората част... Ако някога стане дума за тая история с първата и втората част, по-добре недейте ѝ обръща внимание. Вие нищо не знаете, от нищо не се интересувате, нищо не помните. Да не вземете да ме забъркате в някоя каша, вие...

Поручик Лукаш говореше с тон на човек, който е получил пристъп на треска, но веднага щом млъкна, Швейк използва това, за да попита най-невинно:

— Позволете, господин поручик, но мога ли да попитам защо не бива да науча никога за това ужасно нещо, което съм извършил? Аз, господин поручик, се осмелявам да ви попитам, за да имам пред вид друг път и да избягна подобна грешка. Нали казват, че хората се учат от грешките си. Както например оня, леярят Адамец от Данковка, който по погрешка се напи със солна киселина ...

Но Швейк не можа да довърши, тъй като поручик Лукаш прекъсна неговия пример от живота с думите:

— Дръвник с дръвник! Нищо няма да ви обяснявам. Идете си във вагона и кажете на Балоун, като стигнем в Будапеща, да ми донесе в щабния вагон някоя кифла, а освен това и лебервурста, който е завит със станиол в куфарчето ми отдолу. След това кажете на Ванек, че е голямо муле. Три пъти го молих да ми даде точния състав на ротата. И днес, когато това ми потрябва, аз разполагах само със сведението от миналата седмица.

— Zum Befehl, Herr Oberleutenant^[35] — излая Швейк и бавно се отдалечи към вагона си.

Поручик Лукаш тръгна по линията, като си мислеше:

„Все пак трябваше да му извъртя няколко плесника, седнал съм да разговарям с него като с приятел.“

Швейк важно-важно влезе във вагона. Изпитваше уважение към самия себе си. И как да не изпитва, такива работи не се случват всеки

ден я — та той никога досега не бе извършвал нещо толкова ужасно, че да не бива дори да научи какво е то.

— Господин фелдфебел — каза Швейк, след като седна на мястото си. — Господин поручик Лукаш изглежда днес в извънредно добро настроение. Помоли ме да ви предам, че сте муле, защото не сте ми съобщили числения състав на ротата, макар да ви е молил три пъти за това.

— Дявол да го вземе! — ядоса се Ванек. — Ще ги насоля аз тия взводни командири. Какво съм виновен, че тия мързеливци, взводните, си вършат каквото им скимне и не ми изпращат числения състав на взводовете? Да не взема да го изсмуча от пръстите си? Ако има ред в нашата рота, пак добре! Това може да се случи само в единайсета рота. Знаех си аз, предполагах, че така ще стане. И за минута не съм се съмнявал, че у нас стават безобразия. Един ден в кухнята не достигат четири порции, друг ден пък има три порции в повече. Поне да ми съобщаваха тия разбойници дали някой не е в болница. До миналия месец водеха на отчет в списъците си някой си Никодем; и едва при требването на заплатите разбрах, че тоя Никодем умрял от скоротечна туберкулоза в будейовицката болница. А ние през цялото време продължавахме да му требваме храна и облекло. И войнишки мундир получихме за него, но един бог знае къде се е дянал. И на всичкото отгоре поручикът ще ми разправя, че съм бил муле. Ами той къде е, защо не тури ред в ротата си?

Фелдфебелът Ванек нервно се разхождаше из вагона:

— Аз да съм командир! Всичко ще трябва да върви като по часовник. На всяка пехотинка ще ѝ знам биографията. Всеки момент ще ми е ясно къде е и какво става с нея. Началстващите лица по два пъти на ден ще ми дават сведения за числения състав. Ама какво да ги правиш взводните, като не ги бива за нищо. А най-лош от всички е взводният Зика. Все се шегува, все майтапи прави, вицове разказва. Оня ден му съобщих, че Коларжик е преместен от неговия взвод в обоза, на следващия ден той пак същия брой ми съобщава, все едно, че Коларжик продължава да се търкаля в неговия взвод. Аз разбирам, стават грешки, но когато работата се повтаря всеки ден, е, това вече на нищо не прилича. И на всичкото отгоре да разправят по мой адрес, че съм муле... Няма да си спечели така приятели господин поручикът.

Ротният фелдфебел не е някакъв си там ефрейтор, та да може де кому скимне да си изтрие с него...

Балоун, който слушаше с отворена уста, произнесе вместо него хубавата дума, която Ванек не доизказа. С това той навярно искаше да вземе участие в разговора.

— Вие си гледайте работата — каза ядосаният фелдфебел.

— Слушай, Балоун — обади се Швейк, — дължен съм да ти съобщя, че когато пристигнем в Будапеща, трябва да занесеш на господин поручика една кифла и лебервурста, който бил увит в станиол на дъното на куфарчето му.

Гигантът Балоун отпусна отчаяно дългите си ръце на шимпанзе, прегърби се и известно време остана в това положение.

— Нямам — каза той с тих и отчаян глас, забил поглед в мръсния под на вагона. — Нямам — повтаряше той несвързано, — аз мислех... Преди заминаването аз го разопаковах... Помирисах го... Да не би да се е развалил... Опитах го — извика той с толкова искрено отчаяние, че работата стана ясна на всички.

— Излапал си го с все станиола — спря се пред него фелдфебелът Ванек, доволен, че може да престане да защитава мнението си, че не е муле, както поручикът беше заръчал да му се съобщи, но че неустановеният, постоянно колебаещ се числен състав на ротата има по-дълбоки корени и че причините за това се крият в други мулета, доволен, че разговорът се прехвърли на друга тема и се върти около ненаситния Балоун, около ново трагично събитие. Ванек изпитваше огромно желание да каже на Балоун нещо неприятно в нравоучителен тон. Той обаче бе изпреварен от готвача-окултист Юрайда, който остави настрана любимата си книга — превод на староиндийските сутери Прагна-Парамита — и се обърна към смазания Балоун, прегърбил се още повече под тежестта на съдбата:

— Вие, Балоун, би трябвало да се пазите да не загубите вяра в себе си и в съдбата. Никога не бива да си приписвате това, което е заслуга на другите. И колчем се озовете пред подобен проблем като този, който сте излапали, винаги се запитвайте: „В какво отношение към мене се намира лебервурстът?“

Швейк намери за добре да допълни разсъждението на готвача-окултист с един пример от практиката:

— Ти сам ми каза, Балоун, преди известно време, че вашите ще заколят свинята и че когато пристигнем на местоназначението, щом научиш номера на поделението си, ще ти изпратят парче шунка. Сега представи си, че тая шунка се получи по военната поща в ротата и ние тук с господин фелдфебела си отрежем по едно парченце, а като видим, че е вкусна, още по парченце и така нататък, докато шунката я сполети съдбата на един мой познат — пощенския раздавач Козел. Страдаше той нещастният от костна туберкулоза и затова най-напред му отрязаха крака до глезена, след това до коляното, после бедрото и ако не беше умрял своевременно, щяха да го изрежат целия като чуплив молив. Представи си, значи, Балоун, че ние ти излапаме шунката така, както ти си омел лебервурста на поручика.

Гигантът Балоун тъжно изгледа всички.

— Само с мое ходатайство и моя заслуга — каза фелдфебелът на Балоун — вие останахте свързка на господин поручика. Трябваше да ви преместят при санитарите и да пренасяте ранените от бойното поле. При Дукля санитарите излизаха на три пъти, за да приберат един ранен подпоручик, който беше улучен в корема тъкмо пред телените мрежи, и никой от тях не се върна — всички получиха по един куршум в главата. Едва четвъртата двойка санитарии можа да го донесе, но преди да стигнат в превързочния пункт, подпоручикът предаде богу дух.

Балоун вече не можеше да се въздържи и гласно се разхълца.

— Как не те е срам — каза Швейк с презрение, — и това ми било войник.

— Какво да правя, като не съм създаден за война? — занарежда Балоун. — Вярно е, ненаситен съм си аз и никога не мога да се наям, но това е, защото ме извадиха от редовния живот. То си ни е семейна черта. Покойният ми баща веднъж се обзаложи в една кръчма в Противин, че може да изяде на един път петдесет кренвирша и два самуна хляб, и спечели облога. И аз веднъж при облог изядох четири гъски и две големи чинии кнедли със зеле. А в къщи какво беше — нахраня се аз на обяд, но след това се сетя, че няма да е зле да хапна още нещо за доядка. Отивам в килера, отрязвам си парче месо, изпратя да донесат кана бира и така омитах още две кила пушено. У мене работеше един стар ратай, Вомела го казваха, той винаги ме съветваше да не се самозабравям и да не се тъпча толкова, защото той помнел как дядо му някога му разправял за един подобен ненаситник. След това,

казваше той, се отворила някаква война и цели осем години нищо не се родило по нивите, хората взели да пекат хляб от слама и от люспите на лепеното семе — голям празник било за тях, когато могли да си надробят и по малко извара в млякото, нали нямало никакъв хляб. Та тоя селянин, дето ви казвам, щом започнала немотията, умрял само за една седмица, защото стомахът му не бил свикнал на такава селска мизерия.

Балоун попривдигна опечаленото си лице:

— Аз мисля, че господ наказва грешните, но все пак не ги изоставя на произвола на съдбата.

— Господ е създал ненаситниците и господ има грижата за тях — отбеляза Швейк. — Веднъж те бяха вързали, а сега заслужаваш да те изпратят на първата линия. Когато аз бях свързка на господин поручика, той във всяко отношение можеше да ми се довери и никога и през ум не му минаваше, че бих могъл да му изям нещо. Когато ще раздават нещо специално, той винаги ще каже: „Задръжте го за себе си, Швейк“ или: „Ех, какво, не съм толкова петимен за такива работи, дайте ми парченце, а с останалото правете каквото искате.“ А когато бяхме в Прага и той ме изпращаше понякога за обяд в ресторанта, ако порцията ми се стореше малка, аз с последните си пари купувах още една, за да не помисли, че порцията е малка, защото съм изял половината из пътя. Единствената ми мисъл беше господин поручикът да се нахрани и да не си помисли нещо лошо за мене. Но един ден той разбра каква е работата. Аз винаги му донасях предварително листа с ястията, за да си избере. Тоя ден той си избра пълнено гълъбче. Като ми дадоха половин гълъб, аз помислих, че господин поручикът може да сметне, че съм изял другата половина и затова купих още една порция със собствени пари и донесох в къщи такава царска порция, че и господин поручик Шеба, който също диреше обяд тоя ден и ни беше дошъл на гости тъкмо по пладне, можа да се нахрани. Нахрани се той и казва:

„Разправяй ти на старата ми шапка, ама това не е една порция. Никъде по света не се сервира цял пълнен гълъб. Като намеря пари днес, ще изпратя да ми донесат обяд от твоя ресторант. Кажи си искрено, че това е двойна порция.“ Господин поручикът поиска да потвърдя пред него, че ми е дал пари само за една порция, защото не е знаел, че той ще дойде. Отговорих, че ми е дал пари за обикновена

порция. „Виждаш ли — каза му моят поручик, — и това не е нищо. Оня ден Швейк ми донесе две гъши кълки. Можеш да си представиш, значи: супа с фиде, говеждо със сарделен сос, две гъши кълки, кнедли и зеле чак до тавана и палачинки!“

— Ц-ц-ц-ц-ц, дяволското! — измляска Балоун.

Швейк продължи:

— Тогава се и разкри цялата работа. Поручик Шеба наистина изпратил на следния ден свръзката си да му донесе обяд от нашия ресторант, а той му донесъл за гарнитура такава малка купчинка пилаф с кокошка, също като че ли някое шестседмично бебче се е изкакало в пеленките си, да е имало, да е имало най-много две лъжички, не повече. Поручик Шеба го обвинил, че е изял половината. А пък свръзката му твърдял, че е невинен. Поручик Шеба му плеснал една по мутрата и му дал за пример мене. „Да видиш Швейк, кай, какви порции носи на поручик Лукаш.“ И затова невинният бит войник на следния ден, когато поручикът отново го изпратил за обяд в ресторанта, разпитал за всичко и обадил на началството си, поручик Шеба пък казал на моя поручик. Седя си аз вечерта, разгърнал съм вестника и чета съобщенията от бойното поле и в тоя момент влиза моят поручик, целият преbledнял, и веднага се нахвърля върху мене: „Казвай — вика — колко двойни порции си платил в ресторанта. Аз знам всичко и никакви увъртания няма да ти помогнат. Отдавна знам, кай, че си идиот, но че си и луд, това не ми е минавало през ума.“ Така съм го бил изложил, че имал желание да застреля най-напред мене, че след това и себе си. „Господин поручик — отвърнах му аз, — още първия ден, когато ме приехте, вие ми казахте, че всички свръзки са мошеници и подли типове. А понеже в ресторанта наистина даваха такива малки порции, вие можехте да си помислите, че и аз съм един от тия подли типове и че съм ви изял половината...“

— Господи боже мой! — прошепна Балоун, наведе се да вземе куфарчето на поручик Лукаш и се оттегли с него в задната част на вагона.

— След туй — продължи Швейк — поручик Лукаш започна да се бърка по всички джобове, но когато това се оказа безполезно, той бръкна в жилетката си и ми даде сребърния си часовник. Много беше развълнуван. „Като получа заплата, Швейк — каза ми той, — представете ми сметка колко ви дължа... Часовника недейте включва в

сметката. И втори път недейте прави глупости.“ След това веднъж ние и двамата изпаднахме в такова безпаричие, че трябваше да занеса часовника в заложната...

— Балоун, какво правите там отзад? — попита в този момент фелдфебелът Ванек.

Вместо отговор нещастният Балоун се задави и разкашля. Картината беше ясна. Той бе отворил куфарчето на поручик Лукаш и нагъваше последната му кифла...

През гарата, без да спира, профуча друг военен ешелон, наблъскан до покрива с шваби, които изпращаха на сръбския фронт. Те още не се бяха опомнили от ентузиазма, който ги беше обхванал при изпращането им от Виена, и затова без отдих бяха ревали чак дотук:

*Prinz Eugenius, der edle Ritter,
wollt' dem Kaiser wiedrum kriegen
Stadt und Festung Beograd.
Er liess schlagen einem Brucken,
dass mann kunnt' hinüberraicken.
Mit der Armee wohl für die Stadt.*^[36]

Някакъв подофицер с войнствено засукани мустаци, подпрял лакти на гърбовете на войниците, които клатеха спуснатите си навън от вагона крака, се беше издал навън, тактуваше и реवेशе, та се късаше:

*Als der Brucken war geschlagen,
dass man kunnt' mit stick und Wagen
frei passier'n den Donaufluss.
Bei Semlin schlug man das Lager
Alle Serben zu verjagen...*^[37]

В този момент обаче той загуби равновесие, изхвъркна от вагона и с все сила налетя с корема си върху лоста на стрелката и така си и

остана набучен на нея. Влакът през това време продължаваше с устрем напред, а в задните вагони вече пееха друга песен:

*Graf Radetzky, edler Degen,
schwur's des Kaiser Feind zu fegen
aus der falschen Lombardei.
In Verona langes Hoffen,
als mehr Truppen eingetroffen,
fühlt und rührt der Held sich frei... [38]*

Набеден на идиотската стрелка, войнственият подофицер отдавна вече беше мъртъв. Не мина много време, край него застана на пост, с натъкнат щик на пушката си, някакво младичко войниче от състава на комендантството на гарата. Личеше, че има твърде сериозно отношение към задачата си. Стоеше изправено до стрелката с такъв победоносен вид, сякаш подофицерът беше набеден на стрелката по негова заслуга.

И тъй като беше унгарец, войникът гръмогласно ревеше на всички, които идваха да гледат откъм батальонния ешелон на 91-и полк:

— Nem szabat! Nem szabat! Komision militär, nem szabat! [39]

— Отбил си е службата — каза добрият войник Швейк, който също беше между любопитните, — в този случай хубавото е, че като е получил желязото в корема си, поне всички знаят къде е погребан. Ясно е за всички, че е загинал на самата железопътна линия и няма да стане нужда да се събират костите му по бойните полета.

Ама чиста работа се е намушил — каза Швейк с вид на познавач, като избиколи, за да погледне подофицера и от другата страна, — червата му са изтекли в гащите.

— Nem szabat! Nem Szabat! — викаше младото унгарско войниче. — Komision militär Bahnhof, nem szabat!

Зад Швейк се обади някакъв строг глас:

— Какво правите тук?

Швейк се обърна и изкозирува. Пред него стоеше фелдфебел-школник Биглер.

— Господин фелдфебел, разрешете да доложа, разглеждаме починалия.

— Каква е тая агитация, дето я вършите! Това ли ви е работа?

— Съвсем не, господин подпоручик — с непоколебимо спокойствие отговори Швейк, — никога не съм вършил никаква агитация.

Няколко войника зад офицерския кандидат пригнаха да се смеят, а пред фелдфебел-школника застана фелдфебелът Ванек.

— Господин подпоручик — каза той, — поручик Лукаш изпрати свръзката си Швейк, за да види и му съобщи какво е станало. Идвам от щабния вагон. Там батальонната свръзка Матушич ви търси по нареждане на батальонния командир. Трябва да се явите веднага при капитан Загнер.

След малко, когато се раздаде сигналът за качване във вагоните, всички се разотидоха по местата си.

Тръгнал с Швейк, Ванек се обърна към него:

— Когато се съберат повече хора, Швейк, по-добре не дрънкайте много, много. Защото може да ви излезе солено. Тоя подофицер е от швабите и затова хората могат да изтълкуват неправилно приказките ви, един вид, че пялата тая история кой знае колко ви радва. Тоя Биглер е страшен чехоядец.

— Та да не съм казал нещо — отговори му Швейк с тон, който изключваше каквото и да било съмнение, — обърнах им само внимание, че подофицерът се е намушил чиста работа и че е напълнил гащите с червата си... Та той е могъл...

— Хайде стига, Швейк. — И фелдфебелът плю настрана.

— Че не е ли все едно — добави Швейк — дали ще му излязат червата за кайзера тук или там. Така или иначе, той е изпълнил дълга си... Та той можеше...

— Я вижте, Швейк — прекъсна го Ванек, — как се е залетял Матушич, батальонната свръзка, към щабния вагон. Чудно как не се просна, когато минаваше линията.

Малко преди това между капитан Загнер и усърдния фелдфебел-школник Биглер се бе завързал твърде остър разговор.

— Много странно ми се вижда, господин фелдфебел — говореше капитан Загнер, — обстоятелството, дето не дойдохте веднага да ми съобщите, че сто и петдесетте грама унгарски салам не са получени.

Трябваше аз сам да изляза и да се убедя в това, след като разбрах защо войниците се връщат от склада. А господа офицерите също — сякаш заповедта не е заповед. Не казах ли аз: по ротно в склада. Това значи, че след като не получим нищо в склада, пак по ротно трябва да се върнем във вагоните. На вас, господин фелдфебел-школник Биглер, аз заповядах да поддържате реда, а вие оставихте всичко да върви по дяволите. Зарадвахте се, че няма да бъдете принудени да броите дажбите салам и преспокойно отидохте, както видях от прозореца, да погледате надянатия на стрелката шваба подофицер. А когато наредих да ви извикат, вие като че ли нямате никаква друга работа, започвате да ми дрънкате разни измишльотини на вашата фелдфебелшколнишка фантазия за това, че уж сте отишли да се убедите дали там при намушения подофицер не се върши някаква агитация...

— Разрешете да доложя, свързката на 11-а рота, Швейк...

— Оставете ме на мира с тоя Швейк — кресна капитан Загнер, — не мислете, фелдфебел-школник Биглер, че ще ви се удаде да правите интриги по адрес на поручик Лукаш. Ние изпратихме там Швейк... Гледате ме, сякаш си мислите, че ви имам зъб... Да, имам ви зъб, господин офицерски кандидат Биглер... Щом като вие не сте в състояние да уважавате своя началник и се стремите на всяка цена да го излагате, то аз ще ви отворя такава война, че вие, господин офицерски кандидат, ще има да си спомняте гара Рааб... Ще ми се перчите с теоретичните си познания... Чакайте само да стигнем на фронта... Като ви назнача в офицерски патрул и ви изпратя зад телените мрежи... Ами рапортът ви? Дори не ми и рапортувахте, когато дойдохте... Даже и в теоретично отношение, фелдфебел-школник...

— Разрешете да доложя, господин капитан (всички разговори между офицерите естествено се водят на немски език), вместо по сто и петдесет грама унгарски салам на войниците бяха раздадени по две пощенски картички. Заповядайте, господин капитан...

Фелдфебел-школникът Биглер подаде на батальонния командир две от пощенските картички, които издаваше Дирекцията на военния архив във Виена, с началник пехотния генерал Войнович. На едната картичка беше напечатана карикатура на руски войник, представен като мужик, обрасъл с дълга брада и прегърнат от човешки скелет, представляващ смъртта. Под карикатурата имаше следния текст:

„Der Tag an dem das perfide Russland krepieren wird, wird ein Tag der Erlösung für ganze unzere Monarchi sein.“^[40]

Втората пощенска картичка беше изпратена от Германия — дар на австроунгарските войници.

В горния ѝ край пишеше: „Viribus unitis“^[41], а под това имаше картинка, представляваща увиснал на бесилката сър Едуард Грей^[42], под който бодро и весело отдават чест един австрийски и един немски войник.

Стихотворението, напечатано отдолу, бе взето от книжката „Железният юмрук“ от Грайнц, пълна с подобни смешки по адрес на нашите врагове. Вестниците от райха пишеха, че куплетите на Грайнц били солидни удари с бич, при това те се отличавали и с неподправен, несдържан хумор и непреодолимо остроумие.

Ето текста под бележката в наш превод:

ГРЕЙ

*На туй бесило горе в синевата
кога ще литне Едуард Грей?
И крайно време е за туй!
Да отбележим все пак ний дължим,
че няма дъб в света, що своето дърво
би осквернил със този Юда.
На картичката туй е трепетлика,
отсечена във Френската република.*

Капитан Загнер още не беше прочел тия стихове на „несдържан хумор и непреодолимо остроумие“, когато в щабния вагон се втурна батальонната свръзка Матушич.

Капитан Загнер го беше изпратил в телеграфната централа на военното комендантство на гарата, за да види дали няма някакви нови нареждания, и той сега носеше телеграмата от бригадата. Не беше необходимо да се търси някакъв специален ключ за разшифроването ѝ.

Телеграмата просто не беше шифрована: „Rasch abkochen, dann Vormarsch nach Sokal“^[43]. Капитан Загнер недоумяващо поклати глава.

— Разрешете да доложа — каза Матушич, — началникът на гарата ви моли да отидете при него по някакъв важен въпрос. Там има още една телеграма.

След това началник-гарата и капитан Загнер проведоха разговор от твърде поверително естество.

Първата телеграма, колкото и изненадващо да беше съдържанието ѝ, трябвало да бъде връчена на батальона, когато пристигне на гарата на Рааб. „Нагответе бърже и след това поход към Сокал“. Адресирана беше открито до батальона на 91-ви полк, който заминаваше за фронта, с копие до също така заминаващия за фронта батальон на 75-и полк, който все още не беше пристигнал в Рааб^[44]. Подписът беше редовен: „Командир на бригадата — Ритер фон Херберт“.

— Твърде поверително, господин капитан — тайнствено каза военният комендант на гарата. — Секретна телеграма от вашата дивизия. Командирът на бригадата ви е полудял. Откаран бил във Виена, след като изпратил от бригадата няколко дузини подобни телеграми във всички посоки. В Будапеща положително ще ви поднесат нова подобна телеграма. Естествено всички негови телеграми следва да бъдат анулирани, но ние досега не сме получили никакво нареждане в това отношение. Разполагам, както ви казвам, само с нареждане от дивизията, съгласно което нешифрованите телеграми не бива да се вземат под внимание. Принуден съм да ви ги връчвам, тъй като в това отношение аз и досега не съм получил никакъв отговор на моето запитване по-горе. По сведения, които имам от меродавен източник, командването на армията в случая е предприело обследване... Аз съм действащ офицер от старата инженерна служба — добави той, — бил съм на строежа на стратегическата линия в Галиция...

Така, господин капитан — продължи той след кратко замълчаване, — такива стари кримки като нас са само за фронта, за друго не ги бива: цивилните ж.п. инженери с едногодишен стаж от школите за запасни офицери днес просто са наводнили министерството на войната... Впрочем след четвърт час вие ще продължите пътя си... Спомням си, че на времето в Школата за

запасни офицери един ден ви помогнах да се качите на лоста — нали бях един курс пред вас. Тогава и двамата ни лишиха от отпуск. Вие тогава бяхте се драли с немците от класа. (В разговора, който се водеше между тях на немски език, това гласеше: „Sie haben sich damals auch mit den deutschen Mitschülern gerauft.“) С вас беше и Лукаш. Доколкото си спомням, бяхте първи приятели. Когато се получи телеграмата със списъка на офицерите на батальона, които следваше да минат през гарата, аз веднага си спомних... Колко години минаха оттогава... На времето офицерският кандидат Лукаш ми беше твърде симпатичен...

На капитан Загнер целият този разговор направи твърде тягостно впечатление. Той веднага беше познал своя събеседник, същият на времето във военното училище възглавяваше антиавстрийската опозиция, духа на която по-късно кариеристичните стремежи бяха заглушили у капитан Загнер. Но най-неприятно го засегна бележката за поручик Лукаш, който поради някакви причини в сравнение с него бе винаги пренебрегнат.

— Поручик Лукаш — натърти той — е много добър офицер. Кога заминава влакът?

Комендантът на гарата погледна часовника си.

— След шест минути.

— Тръгвам — каза Загнер.

— Няма ли да кажете нещо, Загнер?

— Хайде, наздар! — отвърна Загнер (в разговора: Also, наздар!) и излезе пред комендантството.

Когато се върна в щабния вагон, капитан Загнер завари всички офицери по местата си. На групи те играеха чапари (frische viere), единствен фелдфебел-школникът Биглер не участвуваше в играта.

Той прелистваше купчинка започнати ръкописи със сцени от войната, защото искаше да се прояви не само на бойното поле, но и като литературен феномен, описващ военните събития. Човекът със странните криле и „с рибята опашка“ искаше да стане прочут военен писател. Литературните му опити започваха с многообещаващи заглавия, в които наистина бе отразен милитаризмът на времето, но които не бяха още разработени, така че по листовете се мъдреха само заглавията на неговите трудове, които предстоеше да възникнат.

„Образи на герои от голямата война. — Кой започна войната? — Политиката на Австро-Унгария и възникването на Световната война. — Военни бележки. — Австро-Унгария и Световната война. — Поуки от войната. — Популярна беседа за избухването на войната. — Военнополитически размишления. — Славният ден на Австро-Унгария. — Славянският империализъм и Световната война. — Документи от войната. — Документи за историята на Световната война. — Дневник от Световната война. — Ежедневен преглед на Световната война. — Първата световна война. — Нашата династия в Световната война. — Народите на Австроунгарската монархия на бойна нога. — Борба за световно господство. — Опитът ми от Световната война. — Хроника на военните ми подвизи. — Как воюват враговете на Австро-Унгария. — Чия е победата? — Нашите офицери и нашите войници. — Забележителните подвизи на моите войници. — Из великата война. — В кипежа на сраженията. — Книга за австроунгарските герои. — Желязната бригада. — Сборник мои писма от фронта. — Героите от нашия батальон. — Наръчна книга за войниците на фронта. — Дни на боеве и победи. — Какво видях и изпитах на фронта. — В окопите. — Един офицер разказва... — Със синовете на Австро-Унгария напред! — Вражеските самолети и нашата пехота. — След сражението. — Нашите артилеристи, верни синове на родината. — Дори и самата преизподня да се опълчи срещу нас... Отбранителна и нападателна война. — Кръв и желязо. — Победа или смърт. — Нашите герои в плен.“

Капитан Загнер се приближи до фелдфебел-школник Биглер и след като разгледа всичко, го попита защо е това и какво мисли да прави занапред.

Фелдфебел-школник Биглер отговори с истински ентузиазъм, че всяко от тия заглавия означава отделна книга, която той ще напише. Колкото заглавия, толкова книги.

— Аз бих искал, след като падна на полето на честта, тук да остане някакъв спомен от мен, господин капитан. Образец в това отношение за мене е немският професор Удо Крафт. Роден през 1870 година, през тази Световна война той отиде доброволец на фронта и падна в Анлоа на 22 август 1914 г. Преди смъртта си издаде книгата: „Самовъзпитание към смърт за кайзера“.

Капитан Загнер дръпна фелдфебел-школника Биглер към прозореца.

— Покажете ми всичко, господин офицерски кандидат. Аз съм страшно заинтересован от вашата дейност — каза той с ирония, — каква е тази тетрадчица, която скрихте под куртката си?

— А, съвсем нищо, господин капитан — с детинско изчервяване отговори фелдфебел-школникът Биглер, — моля, заповядайте, за да се убедите.

Тетрадчицата беше надписана по следния начин:

*„Схеми на най-известните и забележителни
сражения
на частите на австрийската армия,
съставени въз основа на исторически проучвания
от офицера на Н. В. Адолф Биглер.
Снабдил с бележки и коментар
офицерът на Н. В. Адолф Биглер“*

Схемите бяха извънредно семпли.

Тетрадката започваше с битката при Ньордлинген^[45] на 6 септември 1634 г. и през битката при Зента^[46] на 11 септември 1697, при Калдиеро^[47] на 31 октомври 1805, през сражението при Асперн^[48] на 22 май 1809 и Битката на народите при Лайпциг^[49] в 1813 год., през сражението при Санта Лучия^[50] на 6 май 1848 и битката при Трутнов^[51] от 27 юни 1866 г., стигаше чак до превземането на Сараево^[52] на 19 август 1878 год. Схемите и чертежите на тези битки и сражения по нищо не се различаваха едни от други. Във всички случаи офицерският кандидат Биглер беше начертал правоъгълничета, които от едната страна на фронта бяха чисти и незапълнени, а пък от другата страна, именно тези, които представляваха противника, бяха зацриховани. И двете страни най-редовно имаха ляв фланг, център и десен фланг. По-назад пък бяха означени резервите и тук-таме бяха начертани стрелки. Схемата на битката при Ньордлинген, също както и схемата на сражението при Сараево, наподобяваше разположението на футболни играчи преди започването на който и да било мач, а

стрелките като че ли набелязваха посоката, в която трябва да се шутира топката.

Тази представа именно не закъсня да изникне и в главата на капитан Загнер и затова той попита:

— Фелдфебел-школник Биглер, вие играете ли футбол?

Биглер се изчерви още повече и нервно премига, а-а-а да се разциври.

Усмехнат, капитан Загнер продължи да прелиства тетрадчицата. Вниманието му бе привлечено от една забележка към схемата на битката при Трутнов през Пруско-австрийската война.

Тук фелдфебел-школникът Биглер беше писал: „Битката при Трутнов е трябвало да се избегне, тъй като поради планинския терен разгъването на дивизията на генерал Мащухели е било невъзможно, а същевременно тя е била застрашена от силни пруски колони, разположени по възвишенията, обграждащи левия фланг на нашата дивизия.“

— Според вас трутновската битка — усмехна се капитан Загнер, като подаваше тетрадчицата на фелдфебел-школника Биглер — е могла да се води само при условие, че Трутнов се намира в равнина, така ли е, прозорливи будейовицки Бенедек^[53]?

Твърде похвално е, фелдфебел-школник, че през време на краткия си престой в редовете на армията вие сте се опитали да вникнете в стратегията, само че у вас работата е излязла също както когато момчетата си играят на войници и си присвояват генералски титли. И при това вие така сте се самопроизвели, че здраве му кажи. „Офицер на Н. В. Адолф Биглер!“ Докато стигнем до Будапеща, вие може да станете и маршал. Ами че до вчера вие не теглехте ли кравешки кожи в дюкяна на баща си? „Подпоручик на Н. В. Адолф Биглер!“... Та вие все още не сте никакъв офицер, човече божи, а само и само фелдфебел-школник. Увиснали сте във въздуха между офицерския кандидат и подофицера. И сте толкова далеч от офицера, колкото ефрейторът от фелдфебела, когато допуска келнерът в някоя кръчма да го нарича: „Господин фелдфебел!“

Хей, Лукаш — обърна се капитан Загнер към поручика, — фелдфебел-школникът Биглер е от твоята рота, заеми се с момчето, моля ти се, дресирай го. Подписва се офицер, така че нека си заслужи това звание в някое сражение. При първата атака под прикритието на

барабанен огън трябва да го изпратиш да реже телени мрежи с взвода си, не бива да го пренебрегнеш, изпълнителния младеж (der gute Junge). Апропо, праща ти много здраве Цикан, комендант е на гара Рааб.

Фелдфебел-школникът Биглер разбра, че разговорът с него е приключил, откозирува и с почервено лице премина през вагона и се озова на самия му край при платформата.

Като сомнамбул отвори вратата на клозета и взирайки се в немско-унгарския надпис: „Служи си с клозета само в движение!“, изръмжа, изхълца и тихо се разплака. След това си свали панталоните и започна да се напъва, като в същото време бършеше сълзите си. Накрая се възползува от тетрадчицата с надпис: „Схеми на най-известните и забележителни битки на частите на австроунгарската армия, съставени от офицера на Н. В. Адолф Биглер“. Осквернената тетрадка изчезна в дупката и като падна на железопътната линия, продължи да се рее между релсите под устремения напред военен влак.

Фелдфебел-школникът Биглер изми зачервените си очи в клозетния умивалник и решил да бъде силен, дяволски силен, излезе в коридора. Още от сутринта го болеше глава и корем.

Премина покрай задното купе, където батальонната свръзка Матушич и личната свръзка на батальонния командир Бацер играеха сантасе.

Надзърна през отворената врата на купето и се поизкашля. Играещите само се озърнаха и продължиха да играят.

— Не знаете ли какво се следва? — попита фелдфебел-школникът Биглер.

— Не можех — отговори Бацер, свръзката на капитан Загнер, на ужасен немски език от Кащперските планини, — *mi' is' d' Trump' ausganga*^[54]. Следваше, господин подпоручик, да играя с картите — продължи той, — със слабо каро, и веднага след това да атакувам с пика поп. Това трябваше да направя...

Фелдфебел-школникът Биглер не каза нито дума повече и се завъртя в ъгъла си. По-късно, когато дойде, за да го почерпи от бутилката коняк, спечелена на карти, подпоручик Плешнер се учуди, като го намери задълбочен в книгата на професор Удо Крафт „Самовъзпитание към смърт за кайзера“.

Докато стигнат в Будапеща, фелдфебел-школникът Биглер така се напи, че като се наведе от прозореца, започна да крещи безспир към пустата местност:

— Frisch drauf! Im Gottes Namen frisch drauf!^[55]

След това по заповед на капитан Загнер батальонната свръзка Матушич го замъкна в купето, където заедно със свръзката на капитана Бацер го настаниха на една пейка. Там фелдфебел-школникът Биглер сънува странен сън.

СЪНЯТ НА ФЕЛДФЕ БЕЛ-ШКОЛНИКА БИГЛЕР ПРЕД БУДАПЕЩА

Той е носител на отличие, на „Железният кръст“, майор, предприел е пътуване с цел да инспектира участъка на поверената му бригада. При това не може да си обясни защо си остава все още майор, като му е поверена бригада. Подозира, че е трябвало да го произведат генерал-майор, но че „генералът“ се е загубил някъде в хаоса на военнополовата поща.

Споменът как във влака на път за фронта капитан Загнер го беше заплашил, че ще го изпрати на фронта да реже телени мрежи, го накара да се усмихва. Впрочем капитан Загнер по лично негово настояване в дивизията отдавна е преместен в друг полк, и то заедно с поручик Лукаш. В друга дивизия, в друга армия.

Някой му бе разказал също така, че и двамата при бягство загинали най-мизерно в едно тресавище.

Докато пътува с автомобил към позициите, за да инспектира участъка на своята бригада, постепенно всичко му се изяснява. Та той всъщност е изпратен от генералния щаб на армията.

Край него маршируват войници и пеят песента, която той беше чел в един сборник австрийски военни песни „Es gilt“^[56]:

Halt euch brav, ihr tapf'ren Brüder,

*werft den Feind nur herzlich nieder
lasst des Kaisers Fahne weh'n...*^[57]

Местността, през която пътуват, има характера на илюстрациите от „Винер илюстрирте цайтунг“^[58].

Отдясно край един хамбар се вижда артилерията, която обстрелва неприятелските позиции, проточили се надлъж край шосето, по което той пътува с автомобила си. Отляво има една къща, от която войниците продължават да стрелят, въпреки че противникът вече се опитва да разбие вратите с прикладите на пушките си. Край шосето, обхванат от пламъци, се търкаля противников самолет. На хоризонта се вижда кавалерия и горящо село. По-нататък на малко възвишение следват окопите на батальона, откъдето картечници стрелят по посока на противника. Още по-нататък покрай шосето се виждат противникови окопи. И именно нататък към противниковите окопи насочва колата шофьорът. През слушалката Биглер изревава на шофьора:

— Не виждаш ли къде ме караш? Та там е противникът!

Но шофьорът спокойно му отговаря:

— Господин генерал, това е единственият свестен път. Шосето е в добро състояние. Гумите не биха издържали, ако тръгнем по страничните черни пътища.

Колкото повече приближават позициите на противника, толкова по-силен става огънят. Избухващите снаряди вдигат във въздуха сливовите алеи от двете страни на шосето.

Но шофьорът спокойно отвръща в слушалката:

— Отлично шосе, господин генерал, истинско удоволствие е да пътуваш по него. Отбием ли се в нивите, ще изгърми някоя гума. Погледнете, господин генерал — вика шофьорът в слушалката, — колко добре е направено шосето, дори и трийсет и половин сантиметровите оръдия нищо не могат ни стори. Равно като харман, а по ония

каменисти черни пътища в полето положително ще изгърми някоя гума. И без това не можем да мислим за връщане, господин генерал!

— Бззз-дзум! — чува Биглер и автомобилът прави голям скок.

— Не ви ли казах, господин генерал — реве шофьорът в слушалката, — дяволски добре е направено това шосе! Тъкмо в този момент непосредствено пред нас избухна един трийсет и осем сантиметров. Но вижте — няма дупка, няма нищо, шосето си остава гладко като харман. Речем ли да се отклоним в полето, веднага е свършено с гумите. Сега ни обстрелват от разстояние четири километра.

— Но къде сме се засилили така?

— Ще видим — отговаря шофьорът, — но докато шосето е в такова състояние, гарантирам за всичко.

Препускане, диво препускане и изведнъж автомобилът спира.

— Господин генерал — вика шофьорът, — нямате ли щабна карта?

Генерал Биглер запалва електрическо фенерче и вижда на коленете си генералщабна карта. Но как, та това е морска карта, на нея са очертани бреговете на остров Хелголанд от 1864 год., карта на Австро-пруската война, водена против Дания за Шлезвиг.

— Тук има кръстопът — казва шофьорът, — и двата пътя водят до противниковите позиции. За мене е важно да има свястно шосе, за да не пострадат гумите, господин генерал... Нали аз отговарям за щабната кола...

След това гърмеж, оглушителен гърмеж и звезди колкото автомобилни колела. Млечният път е гъст като каймак.

Седнал до шофьора, генерал Биглер се рее из вселената. Целият автомобил непосредствено зад тях е отрязан като с ножица. Останала е само агресивната, нападателна предница.

— Какво щастие — казва шофьорът, — че се бяхте навели към мене, за да ми покажете картата. Детонацията ви прехвърли при мене, а задницата отиде по дяволите. Това беше четиридесет и два сантиметров... Аз веднага се сетих, че щом минем кръстопътя, и шосето няма да струва пукната пара. След трийсет и осем сантиметровия това можеше да бъде само четирийсет и два сантиметров. Засега няма друго производство^[59], господин генерал.

— Накъде ме карате?

— Летим към небето, господин генерал, и трябва да внимаваме да не се сблъскаме с някоя комета. Те са опасни от четирийсет и два сантиметровите.

— Сега под нас е Марс — каза шофьорът след продължителна пауза.

Биглер отново се почувствува спокоен.

— Запознат ли сте с Битката на народите при Лайпциг? — попита той. — Маршал фон Шварценберг атакува Либертковице на 14 октомври 1813, а на 16 октомври се разви борбата за Линденау. Последваха операциите на генерал Мервелд, ударът на австрийските войски срещу Вахава и в резултат на всичко това на 19 октомври падна Лайпциг.

— Господин генерал — обади се в този момент със сериозен глас шофьорът, — тъкмо сме пред небесната порта, хайде слизайте, господин генерал! Не можем да минем през портата, защото е ужасна навалица. Почерняло е от войска.

— Я сгази някого от тях — вика Биглер на шофьора, — да видиш дали няма да ни сторят път. И подал се от автомобила, започна да крещи:

— Achtung sie Schweinbande!^[60] Гледай ги ти, добичетата му с добичета, виждат, генерал иде, а не се сещат да командуват: „Стани! Глави наляво, надясно!“

Шофьорът го успокои:

— Това ще бъде доста трудна работа, господин генерал, та повечето са без глави.

Генерал Биглер едва сега забеляза, че всички, които се натискат пред небесната порта, са най-различни инвалиди, загубили във войната някои части от тялото си. Всички те носеха обаче загубените части в раниците си. Глави, ръце, крака. Един праведен артилерист, с протрит шинел, който се блъскаше в навалищата край небесната порта, беше натъпкал в раницата целия си корем заедно с долните си крайници. От друга раница на някакъв праведен опълченец се кокореше към генерал Биглер половината от задника му, откъснат от останалата част на тялото край Лвов.

— Редът си е ред — обади се пак шофьорът, като водеше внимателно колата през гъстата навалища, — очевидно чакат небесна визитация...

През небесната порта пускаха само с парола. Генерал Биглер веднага се досети, че паролата трябва да е: „Für Gott und Kaiser“^[61]. И автомобилът веднага бе пуснат в рая.

— Господин генерал — каза някакъв офицер-ангел с крила, когато минаваха покрай казармата за новобранци-ангели, — трябва да се представите в главната квартира.

Продължиха нататък и минаха покрай някакъв учебен плац, гъмжащ от новобранци-ангели, които офицерите учеха да викат: „Алилуя“.

Минаха и край една група, в центъра на която някакъв подофицер-ангел тъкмо се беше заел с възпитанието на един непохватен новобранец-ангел, бяхтеше го с пестник в корема и ревеше с все гърло:

— Още, още, още може, свиня витлеемска. Така ли се вика „алилуя“? Като че ли си налапал цяло кюфте наведнъж. Интересно кое ли говедо те е пуснало, теле такова, в рая? Хайде, опитай още веднъж... „Хлахлихлух?“ Какво, гледай го ти, животното му с животно, не стига, че го пуснали в рая, ами на всичкото отгоре и гъгне. Още веднъж, кедре ливански.

Продължиха по-нататък, но зад тях дълго още се чуваше уплашеното реване на гъгнивия ангел-новобранец:

„Хла-хли-хлу-ля“ и виковете на ангела-подофицер:
„А-ли-лу-я, а-ли-лу-я, краво йорданска.“

След това пред тях се изпречи някакво огромно сияние над една сграда като Марианските казарми в Ческе Будейовице. Над сградата два самолета, единият от дясната, а другият от лявата ѝ страна, а помежду им опънато огромно платнище с грамаден надпис:

К. U. К. Gottes Hauptquartier^[62].

Двама униформени ангели от военната полиция свалиха генерал Биглер от автомобила. Те го хванаха за яката и го заведоха на първия етаж.

— Пред дядо господ се дръжете прилично — предупредиха го още веднъж горе пред вратата и го бутнаха вътре.

В средата на стаята, по стените на която бяха окачени портретите на Франц Йосиф^[63] и Вилхелм^[64], на престолонаследника Карл Франц Йосиф^[65], на генерал Виктор Данкел^[66], на ерцхерцог Фридрих^[67] и началника на генералния щаб Конрад фон Хьоцендорф^[68], стоеше дядо господ.

— Фелдфебел-школникът — натърти дядо господ, — не ме ли познавате? Аз съм бившият ви началник, капитан Загнер от 11-а рота.

Биглер се вкамени.

— Фелдфебел-школникът Биглер — продължи дядо господ, — с какво право сте си присвоили титлата генерал-майор? С какво право и откъде накъде вие, фелдфебел-школникът Биглер, се разкарвате с щабен автомобил по шосето между противниковите позиции?

— Разрешете да доложа...

— Фелдфебел-школникът, затваряйте си устата, когато с вас приказва господ-бог.

— Разрешете да доложа — можа да процеди още веднъж през тракащите си челюсти Биглер.

— Вие, значи, няма да си затворите устата? — кресна му дядо господ, отвори вратата и извика: — Бърже двама ангели!

Влязоха двама ангели с пушки през лявото си крило. Биглер позна в тях Матушич и Бацер. От устата на дядо господ се чу глас:

— Хвърлете го в нужника!

И фелдфебел-школникът потъна в някаква ужасна смрад.

На пейката срещу спящия фелдфебел-школник Биглер седяха Матушич и свръзката на капитан Загнер, Бацер, и продължаваха да играят сантасе.

— Stinkt awer d’Kerl wie a’Stockfisch!^[69] — подхвърли Бацер, който наблюдаваше с интерес как мъчително се върти фелдфебел-школникът Биглер. — Muss’ d’Hosen voll ha’n^[70].

— Това може да се случи с всекиго — философски му отвърна Матушич, — остави го да хърка, нали и без това ти няма да го преобличаш. По-добре дай карти.

Сиянието на светлините над Будапеща се виждаше вече от влака, а по небето над Дунава шареше прожектор.

Очевидно фелдфебел-школникът Биглер сънуваше вече нещо съвършено друго, защото бълнуваше: „Sagen Sie meiner tapferen Armee, dass sie sich in meinem Herzen ein unvergängliches Denkmal ser Liebe und Dankbarkeit errichtet hat“^[71].

И тъй като при тия думи той пак се завъртя, силна смрад лъхна отново чувствителния нос на Бацер, който плю настрана и каза:

— Stinkt wie a’Haizlputza, wie a’bescheissene Haizlputza.^[72]

А офицерският кандидат започна да се върти все по-неспокойно, новият му сън беше извънредно фантастичен. Отбраняваше Линц — това бе във войната за австрийското наследство.

Той виждаше фортовете, траншеите и палисадите около града. Главната му квартира беше обърната в огромна болница. Навсякъде около него се търкаляха болни и се държаха за коремите. Под палисадите на град Линц препускаха френските драгуни на Наполеон I.

А той, комендантът на града, застанал над тоя хаос, също се беше хванал за корема и ревеше на някакъв френски парламентьор:

„Съобщете на своя император, че няма да се предам!...“

После, сякаш освободил се от болките в корема, се втурна с батальона си през палисадите извън града по пътя на славата и победата. Той видя как поручик Лукаш изложи гърдите си срещу сабята, която един френски драгун беше насочил към него, Биглер, защитника на обсадения Линц.

Поручик Лукаш умира в краката му с вика:

„Ein Mann wie Sie, Herr Oberst, ist nötiger als ein nichtsnutziger Oberleutnant!“^[73]

Защитникът на Линц, развълнуван, се отвръща от умиращия, но в този момент долетява шрапнел и засяга Биглер в седалищните мускули.

Биглер машинално пипва отзад панталоните си и усеща, че нещо мокро, лепкаво се размазва по ръката му. Вика:

„Sanität! Sanität!“^[74]

И пада от коня си.

Бацер и Матушевич вдигнаха Биглер от пода и отново го сложиха на пейката.

След това Матушич отиде при капитан Загнер и му съобщи, че с фелдфебел-школника Биглер стават странни работи.

— Няма да е само от коняка — каза той, — мирише ми повече на холера. Фелдфебел-школникът Биглер на всяка гара пиеше вода. В Мошон го видях, че...

— Тя тая работа с холерата, Матушич, не става толкова бърже, кажете на господин доктора в съседното купе да иде да го види.

Към батальона беше разпределен „военен доктор“, старият медик и вечен студент Велфер. Той умееше да пие и да се бие, а при това знаеше на пръсти и медицината си. Следвал беше медицинските факултети в различните университетски градове на Австро-Унгария и беше практикувал в най-различни болници, но не си беше взел доктората. Просто поради това, че в завещанието, оставено от вуйчо му, беше казано, че на студента по медицина Фридрих Велфер следва да се плаща годишна стипендия до момента, в който същият получи лекарска диплома.

Стипендията беше поне четири пъти по-голяма от заплатата на болничния асистент и затова медикът Фридрих Велфер полагаше честни усилия да отдалечи колкото се може повече провъзгласяването си за доктор по медицина.

Останалите наследници можеха да се изядат от яд. Провъзгласяваха го за идиот, опитаха се да го накарат да се ожени за богата жена, само и само да се отърват от него. За да ги ядоса още повече, медикът Фридрих Велфер, член на около дузина студентски дружества, издаде няколко твърде свестни стихотворни сборки във Виена, Лайпциг и Берлин. Сътрудничеса на „Симплицисимус“^[75] и продължаваше да следва, без да му трепне окото.

Докато най-сетне войната го удари подло в тил. Поетът, автор на книгите „Lachende Lieder“, „Krug ind Wissenschaft“, „Märchen und Paraleln“^[76], по неподобно просташки начин бе мобилизиран и един от наследниците в министерството на войната се постара симпатичният Фридрих Велфер да получи „военновременен докторат по съкратената процедура“. Докторските изпити положи писмено. Получи формуляр с ред въпроси, който трябваше да попълни. На всички въпроси той отговори стереотипно: „Lecken Sie mir Arsch!“^[77]. След три дни полковникът му съобщи, че му е издадена диплома, с която му се присвоява титлата „доктор по хуманна медицина“. Увери го, че той отдавна е узрял за докторат и че главният щабен лекар го придава към допълващата болница. Кариерата му щяла да зависи само от неговото държане. Те имали пред вид, разбира се, че в различните университетски градове той е излизал на дуел с офицери, всичко това било известно, разбира се, но днес, през време на войната, то можело да бъде забравено.

Авторът на сборника „Халба и наука“ прехапа устни и постъпи на служба.

След като станаха известни няколко случая, в които той беше проявил необикновено снизхождение към пациентите си войници и беше продължавал престоя им в болницата колкото се може повече въпреки лозунга: „Не е ли все едно дали ще хвърли петалата в болницата или на бойната линия?“ — доктор Велфер бе изпратен на фронта в състава на 11-а рота.

Действащите офицери от батальона го смятаха за нещо малоценно. Офицерите от запаса също не му обръщаха никакво внимание и не завързваха с него приятелство, за да не задълбочават още повече пропастта между себе си и действащите офицери.

Капитан Загнер естествено се чувствуваше издигнат твърде високо над този бивш студент-медик, който през време на

дългогодишното си следване беше съсякъл не един офицер. Колчем доктор Велфер, „военният доктор“, минеше покрай него, той не му обръщаше внимание и продължаваше да говори с поручик Лукаш за съвсем незначителни неща, например, че в Будапеща отглеждали хубави дини. Поручик Лукаш пък му отговаряше, че когато бил в трети курс на военното училище, веднъж попаднал в Словакия заедно с трима свои „цивилни“ другари и там посетили един евангелистки пастор словак. Той им поднесъл свинско печено с диня, след това им налял вино и казал:

*Диньо, свиньо,
пие ли ти се вино?*

Поручик Лукаш тогава страшно се обидил. (Разговорът на капитан Загнер с поручик Лукаш се води на чешки език.)

— Няма да разберем много от Будапеща — каза капитан Загнер. — Ще минем транзит. Според маршрута трябва да стоим само два часа.

— Чакай, не ти ли се струва, че влакът маневрира — отговори поручик Лукаш, — ще ни прехвърлят на сменната гара. Transport-Militär-Bahnhof.^[78]

Край тях мина „военният доктор“ Велфер.

— Нищо му няма — каза той с усмивка, — господата, които аспирират с течение на времето да станат пълноценни офицери от армията и които още в казиното в Брук парадираха със своите стратегическо-исторически познания, би трябвало да знаят, че е опасно да се изяде наведнъж цял колет сладкиши, изпратени от майките им. От момента на заминаването си за Брук фелдфебел-школникът Биглер, както си призна, е изял трийсет кремроли и на всяка гара е пил преварена вода. Това, господин капитан, ми напомня Шилеровия стих: „Wer zagt von...“^[79]

— Вижте, докторе — прекъсна го капитан Загнер, — оставете Шилер. Какво му е всъщност на Биглер?

„Военният доктор“ Велфер се усмихна:

— Кандидатът за офицерски чин, вашият фелдфебел-школник, се е посрал... Не е нито холера, нито дизентерия, чисто и просто посиране. Вашият господин кандидат за офицерски чин изпил малко повече коняк и се посрал... Както изглежда, щял е да се посере и без вашия коняк. Толкова кремроли да изяде... Същинско дете... В казиното, доколкото си спомням, той не пиеше никога повече от четвъртинка. Въздържател!

Доктор Велфер плю.

— По гарите ял пасти добуш.

— Значи, нищо сериозно? — обади се капитан Загнер. — Но все пак такова нещо,... ако се разчуе.

Поручик Лукаш стана и каза на Загнер:

— Благодаря за такъв взводен командир...

— Подкрепих го за малко — каза Велфер, без да престане да се усмихва. — Господин батальонният командир ще има грижа за останалото... Тоест аз ще оставя фелдфебел-школника Биглер в тукашната болница... Ще подпиша протокол, че се касае за дизентерия. Тежък случай на дизентерия. Изолация... фелдфебел-школникът Биглер ще попадне в дезинфекционен павилион... Това решително е за предпочитане — продължи Велфер с противната си усмивка, — има две възможности: фелдфебел-школникът или се е посрал, или е заболял от дизентерия...

С чисто служебен тон капитан Загнер се обърна към Лукаш:

— Господин поручик, фелдфебел-школникът Биглер от вашата рота е заболял от дизентерия и ще остане на болничен режим в Будапеща...

Капитан Загнер имаше чувството, че Велфер се усмихва страшно нахално, но когато обърна поглед към „военния доктор“, видя, че лицето му е страшно безразлично.

— Значи, всичко е в ред, господин капитан — отговори спокойно Велфер, — кандидатите за офицерски...

Той махна с ръка:

— При дизентерия всеки пълни гащите.

И така храбрият фелдфебел-школник Биглер бе закаран във военната изолационна болница в Уй Буда.

Посраните му гащи потънаха някъде във водовъртежа на Световната война.

Бляновете на фелдфебел-школника Биглер за големи победи бяха затворени в една от болничните стаи на изолационните павилиони.

Когато научи, че е хванал дизентерия, фелдфебел-школникът Биглер изпадна в истински възторг.

Не е ли все едно дали ще бъде ранен, или ще се разболеє за императора при изпълнение на патриотичния си дълг?

После с него се случи малка злополука. Тъй като всички места за заболели от дизентерия бяха запълнени, фелдфебел-школник Биглер бе преместен в холерния павилион.

След като го изкъпаха и му сложиха термометъра под мишницата, един унгарски щабен лекар се наведе над него и сериозно поклати глава:

— 37°!

При холера най-тревожният симптом е сериозното спадане на температурата. Болният изпада в апатия.

Фелдфебел-школник Биглер наистина не проявяваше никаква нервност. Беше необикновено спокоен. Само мислено си повтаряше: „Ех, няма какво да се прави, ще се страда за императора.“

Щабният лекар поръча да измерят температурата му и в ануса.

„Последен стадий на холера — помисли си той, — очевиден белег за настъпващия край, пълно отпадане на силите, при което болният губи интерес към всичко, което го заобикаля, и съзнанието му се размътва. Усмивва се в предсмъртна агония.“

Фелдфебел-школникът наистина се усмихваше мъченически при тая манипулация. Те му мушкат термометъра в ануса, а той си дава вид на герой и дори не се помръдва.

„Симптоми — съобразяваше щабният лекар, — които при холерата водят до бавна смърт, пасивното положение ...“

Той се обърна към един унгарец, санитарен подофицер, и го попита дали фелдфебел-школникът Биглер е повръщал и се е изхождал във ваната през време на къпането.

Като получи отрицателен отговор, той втренчи поглед в Биглер. Непрекъснатите позиви за ходене по голяма нужда и за повръщане са престанали вече, при холерата това пак са фатални симптоми, всички те дават картината на това, което става в последните часове преди смъртта.

Съвсем гол, както беше изнесен от топлата вана и проснат на кревата, фелдфебел-школникът Биглер почувствува остър студ и изтрака със зъби. Кожата по цялото му тяло настръхна.

— Виждате ли как го втриса — каза щабният лекар на унгарски, — крайниците му са напълно студени. Това вече е краят.

Като се наведе към Биглер, попита го на немски:

— Also, wie geht's...^[80]

— S-s-se-hr-hr-gu-gu-tt... — изтрака със зъби фелдфебел-школникът Биглер — ei-ne De-deck-ke.^[81]

— Съзнанието отчасти размътено, отчасти запазено — каза на унгарски щабният лекар, — тялото твърде измършавяло, устните и ноктите обаче би трябвало да почернеят... Това е вече третият случай на смърт от холера без почерняване на ноктите и устните...

Той отново се наведе над фелдфебел-школника Биглер и продължи на унгарски:

— Вторият сърдечен тон престана да се чува...

— Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke^[82] — изтрака със зъби фелдфебел-школник Биглер.

— Това са последните му думи — обърна се на унгарски щабният лекар към санитарния подофицер, — утре ще го погребем с майор Кох. Сега ще изпадне в безсъзнание. Документите в канцеларията ли са?

— Там трябва да са — спокойно отговори санитарният подофицер.

— Ei-ei-ne-ne De-de-de-deck-ke-ke — тракаше със зъби подир отдалечаващите се фелдфебел-школникът Биглер.

От шестнайсетте легла в стаята бяха заети само пет. На едното имаше смъртник. Починал преди два часа, той беше покрит с чаршаф и носеше името на откривателя на холерните бактерии. Това беше капитан Кох, за когото лекарят бе споменал, че ще бъде погребан на следния ден заедно с фелдфебел-школника Биглер.

Фелдфебел-школникът Биглер се понадигна на леглото си и за първи път видя как се умира за императора от холера, тъй като от останалите четирима души двамата умираха, задушаваха се и посиняваха, ломотейки нещо неразбрано на някакъв странен език. То беше по-скоро някакво хъркане на задушаващ се човек.

Другите двама с подозрително бурната реакция на оздравяващи напомняха хора, изпаднали в тифозен делириум. Крещяха нещо неразбираемо и ритяха покривките с мършавите си крака. Край тях стоеше брадат санитар, който, както разбра фелдфебел-школникът Биглер, ги успокояваше на щирийско наречие:

— И аз съм лежал от холера, мои златни господа, но никога не съм ритал така покривките. Сега вече прескочихте трапа. Ще ви дадат отпуска и... Не се мятай такъв! — изрева той на единия, който така ритна одеялото, че то се преметна и покри главата му. — Тия на нас не ни минават. Бъди доволен, че имаш температура и че няма да те откарат отук с музика. Нали ви казах — и двамата прескочихте трапа.

Погледна наоколо.

— Още двама умряха. Чакахме ги — каза той добродушно, — вие бъдете доволни, че се отървахте толкова лесно. Трябва да ида да донеса чаршафи.

След малко той отново се върна. Покри с чаршафи умрелите, устните на които бяха почернели, извади отгоре ръцете им с почернели нокти, които задушавашите се в предсмъртна агония бяха турили върху навирените си членове, помъчи се да им вкара езиците в устата, след това приклепна край леглата им и отпусна глас:

— Heilige Marie, Mutter Gottes!^[83]

Старият санитар гледаше при това към оздравяващите болни, делириумът на които означаваше реакция на възвръщане към живота.

— Heilige Marie, Mutter Gottes! — повтаряше той, докато някакъв гол мъж го потупа по рамото.

Беше фелдфебел-школникът Биглер.

— Вижте какво — каза той, — аз се... къпах... Собствено мене ме къпах... Имам нужда от одеяло... Студено ми е.

— Странен случай — каза половин час след това щабният лекар на фелдфебел-школника Биглер, който си почиваше под одеялото, — вие, фелдфебел-школник, сте реконвалесцент, утре ще ви изпратим в изолационната болница в Тарнов^[84]. Носител сте на холерни бацили... Медицинската ни наука е толкова напреднала, че за нея всичко е ясно като бял ден. Вие сте от 91-ви полк...

— 13-и батальон — отговори санитарният подофицер вместо фелдфебел-школника Биглер, — 11-а рота.

— Пишете — каза щабният лекар. — Фелдфебел-школник Биглер, 13-и батальон, 11-а бойна рота, 91-ви полк, за наблюдение в холерните павилиони в Тарнов. Носител на холерни бацили...

Така фелдфебел-школникът Биглер от ентузиазиран боец се превърна в носител на холерни бацили.

[1] Мошон (Мошонмадяровар) — град в Западна Унгария на ж. п. линията от Брук на Лайте към Дер. — Б.пр. ↑

[2] В сражението при Кустоца в Северна Италия на 26 юли 1848 г. австрийската армия, предвождана от маршал Радецки, разбила войските на сардинския крал Карл Алберт. — Б.пр. ↑

[3] Асперн, село на левия бряг на Дунава, при което на 21/22 май 1809 г. австрийците победили Наполеон. — Б.пр. ↑

[4] На 16–18 октомври 1813 г. Наполеон е претърпял поражение при Лайпциг. — Б.пр. ↑

[5] Оръдейният кръст — медал за участие в сражението при Лайпциг, отлян от пленените в същото сражение оръдия. — Б.пр. ↑

[6] Капошфалва — град в Югозападна Унгария. — Б.пр. ↑

[7] И сърбите трябва да видят, че ние австрийците сме победители. — Б.пр. ↑

[8] Безкраен мариаш — игра на карти, при която участвуват двама души. — Б.пр. ↑

[9] Вид игра на карти. През австрийско време смятана за хазартна и затова забранена. — Б.пр. ↑

[10] Основано в Прага 1833 г. — Б.пр. ↑

[11] Библиотека на националния музей в Прага, една от най-богатите. — Б.пр. ↑

[12] Голямо черно око в триъгълник, от което излизали лъчи, значката на частното детективско бюро „Ходоунски“ в Прага, напомняла поразително католическата емблема на свети дух в светата троица. — Б.пр. ↑

[13]

Лека ноц! Лека ноц!

На вси морни лека ноц!

На ноцта денят отстъпва безметежно,

*за да могат всичките ръце прилежни
да почиват цяла нощ.
Лека нощ! Лека нощ!*

— Б.пр. ↑

[14] Затваряй си устата, нещастнико! — Б.пр. ↑

[15] Чешкото название на кауфцвика. — Б.пр. ↑

[16] Вид кауфцвик. — Б.пр. ↑

[17] Чешкият „цар“ при игра на карти съответствува на нашия „поп“. — Б.пр. ↑

[18] „Греховете на бащите“, повест от Лудвиг Гангхофер; Ганхофер (1855 — 1920), австриец, автор на булевардни романи. — Б.пр. ↑

[19] Господа. — Б.пр. ↑

[20] Приятели, колеги. — Б.пр. ↑

[21] И така, господа. — Б.пр. ↑

[22] Система ерцхерцог Албрехт. — Б.пр. ↑

[23] На кота 228, картечният огън да се насочи наляво. — Б.пр. ↑

[24] Вещ — със — нас — то — ние — поглеждам — във — тя — обещаваха — тя–Марта — тебе — то — с тревога — тогава — ние — Марта — ние — тогава — ние — благодарност — добре — публична колегия — край — ние — обещаваха — ние — подобрим — обещаваха — наистина — мисля — идея — съвсем — господствува — глас — последен. — Б.пр. ↑

[25] Исусе, Дева Марийо! Нищо не излиза. — Б.пр. ↑

[26] Сено. — Б.пр. ↑

[27] 1848–1849 год. — Б.пр. ↑

[28] 1859–1861 год. — Б.пр. ↑

[29] Кримската война 1853–1856 год. — Б.пр. ↑

[30] Народно антиимпериалистическо въстание в 1899–1901 год., жестоко потушено от обединените сили на осем държави.–Б.пр. ↑

[31] 1904–1905 год. — Б.пр. ↑

[32] Наръчник по военен тайнопис. — Б.пр. ↑

[33] Австро-пруска война, водена за хегемония в Германския съюз. — Б.пр. ↑

[34] Възвишение край Балатонското езеро. — Б.пр. ↑

[35] Слушам, господин поручик — Б.пр. ↑
[36]

*Принц Евгени, рицар благороден,
да превземе Белград пожела,
кайзера си да дарува с това.
Да направят мост той нареди,
та по него да премине със коли
цялата му армия в града.*

— Б.пр. ↑
[37]

*А когато мостът бе готов,
най-свободно прекосиха Дунава
тежките оръдия с буйните коне.
При Земун се разположиха на стан,
всички сърби да изгонят в бран...*

— Б.пр. ↑
[38]

*Граф Радецки, смелият герой,
клетва кле се на кайзера свой
да изгони неговия враг.
Във Верона дълго се бави —
но събра накрай войска безброй,
смело с нея се отправи в бой...*

— Б.пр. ↑
[39] Забранено е! Забранено е! Военна комисия! Забранено е!
(унг.) — Б.пр. ↑

[40] Денят, в който вероломната Русия се превърне в труп, ще бъде ден на освобождение за цялата ни монархия. — Б.пр. ↑

[41] С обединени сили (лат.). — Б.пр. ↑

[42] Английски министър на външните работи от 1905 до 1916 г., активно съдействувал за избухването на Първата световна война. — Б.пр. ↑

[43] Нагответе бърже и след това поход към Сокал. — Б.пр. ↑

[44] Гара Рааб се намира на 110 км източно от Будапеща, градчето Сокал — в Западна Украйна, северно от Лвов, т. е. по въздушна линия приблизително на 500 км от гара Рааб . — Б.пр. ↑

[45] Католическата австрийска армия разбива на 6 септември 1634 год. протестантската шведска армия край градчето Ньордлинген в Западна Бавария. — Б.пр. ↑

[46] Австрийската войска под командуването на принц Евгени Савойски побеждава на 11 септември 1697 г. турската армия край Зента на Тиса. — Б.пр. ↑

[47] В тридневната битка при Калдиеро (Италия) на 29–31 октомври 1805 г. австрийските войски под командуването на ерцхерцог Карл разбиват Наполеоновия маршал Масен. — Б.пр. ↑

[48] В сражението при Асперн на левия бряг на Дунава австрийците побеждават Наполеон на 21–22 май 1809 год. — Б.пр. ↑

[49] На 16–19 октомври 1813 год. Наполеон загубва битката при Лайпциг. — Б.пр. ↑

[50] На 6 май 1848 г. австрийската армия под командуването на маршал Радецки нанася поражение на пиемонтския крал Карл Алберт при италианското село Санта Лучия. — Б.пр. ↑

[51] На 27 юни 1866 год. при този град в Североизточна Чехия австрийската армия под командуването на генерал Габеленц удържа победа над пруските войски. — Б.пр. ↑

[52] Сараево, столицата на Босна, бива окупирано от австрийските войски под командуването на генерал Филипович на 18 август 1878 год. — Б.пр. ↑

[53] Лудвиг-Августин фон Бенедек (1804–1881), австрийски генерал, бил скептично настроен за изхода на Австро-пруската война от 1886 год., но въпреки това му било наложено да поеме главното командуване на австрийската армия в тази война. — Б.пр. ↑

[54] Свършиха ми се козовете. — Б.пр. ↑

[55] Хайде на работа! В името на бога, на работа! — Б.пр. ↑

[56] Струва си. — Б.пр. ↑

[57]

*Мъжки бийте се вий, храбри братя,
не оставяйте враг на земята,
здраво дръжте императорския стяг!...*

— Б.пр. ↑

[58] Илюстрирован виенски седмичник. — Б.пр. ↑

[59] Тридесет и осем сантиметровите снаряди по това време са били производство на „Круп“, четиридесет и два сантиметровите — на „Шкода“ в Пилзен. — Б.пр. ↑

[60] Я внимавай, свинско стадо! — Б.пр. ↑

[61] За бога и императора. — Б.пр. ↑

[62] Главна на Н. В. господата квартира. — Б.пр. ↑

[63] Франц Йосиф — австрийският император. — Б.пр. ↑

[64] Вилхелм — германският кайзер. — Б.пр. ↑

[65] Карл Франц Йосиф — ерцхергоц, след смъртта на Франц Йосиф станал австрийски император Карл I. — Б.пр. ↑

[66] Генерал Виктор Данкел — генерал от кавалерията, командващ една от австроунгарските армии в Галиция, известен с многобройните смъртни присъди над галицийското население. — Б.пр. ↑

[67] Ерцхерцог Фридрих — главнокомандващ австрийската армия. — Б.пр. ↑

[68] Конрад фон Хьоцендорф — началник на генералния щаб на австроунгарската армия през време на Първата световна война. — Б.пр. ↑

[69] Их, че мирише на чирози тоя тип! — Б.пр. ↑

[70] Трябва да е напълнил гащите. — Б.пр. ↑

[71] Кажете на храбрата ми армия, че в сърцето ми тя си издигна нерушим паметник на любов и благодарност. — Б.пр. ↑

[72] Мирише на нужникар, като посран нужникар. — Б.пр. ↑

[73] Човек като вас, господин полковник, е много по-необходим, отколкото един никому ненужен поручик! — Б.пр. ↑

[74] Санитари! Санитари! — Б.пр. ↑

[75] Прогресивно немско илюстрирано хумористично списание, в което били подлагани на остра критика династията, клерикализмът, аристократическите, офицерските и буржоазните предразсъдъци. В него сътрудничали известни немски писатели и художници. През време на фашизма списанието престава да излиза. След освобождението на Източна Германия то поднови излизането си. — Б.пр. ↑

[76] „Смеещите се песни“, „Халба и наука“, „Приказки и прилики“. ↑

[77] Цунете ми гъза! ↑

[78] Военна транспортна гара. — Б.пр. ↑

[79] Кой казва за... — Б.пр. ↑

[80] Е, как сте... — Б.пр. ↑

[81] М-м-м-н-н-н-но-го до-до-бр-р-е... Е-е-едно о-о-дея-ло. — Б.пр. ↑

[82] Е-е-ед-но о-о-оде-де-дея-ло. — Б.пр. ↑

[83] Света Дева Марийо, божа майко! — Б.пр. ↑

[84] Град в Галиция. — Б.пр. ↑

В БУДАПЕЩА

На военната гара в Будапеща Матушич донесе на капитан Загнер от комендантството телеграмата, която беше изпратена от злополучния командир на бригадата, своевременно настанен в санаториум. Тя имаше известното вече съдържание, не беше шифрована, както и телеграмата, получена на предишната гара: „Нагответе бърже и след това поход към Сокал.“ Към това беше добавено: „Обозът да се зачисли към източната група. Разузнавателната служба се разтуря, 13-и батальон да постави мост на река Буг. Подробности във вестниците.“

Капитан Загнер незабавно се отправи към комендантството на гарата. Посрещна го с приятелска усмивка малък тантурест офицер.

— Какви поразии прави вашият бригаден генерал — каза той, като се превиваше от смях, — ние обаче не можем да не ви връчим тая идиотщина, тъй като все още нямаме нареждане от дивизията в този дух. Вчера оттук-мина 14-и батальон на 75-и полк и батальонният командир получи телеграма, съгласно която на всеки войник трябваше да бъдат раздадени по шест крони като специална награда за Пршемишъл^[1]. В същото време нареждаше се всеки от тях да депозира по две крони от шестте тук в канцеларията за военен заем... Имам сведения от меродавно място, че вашият генерал се е парализирал.

— Господин майор — попита капитан Загнер коменданта на военната гара, — съгласно заповедта на полковото командване и съгласно предварително набелязания маршрут ние пътуваме към Гьодьольо^[2]. Тук войниците трябва да получат по 150 грама ементалско сирене. На предходната гара войниците трябваше да получат по 150 грама унгарски салам, но не получиха нищо.

— Изглежда, че и тук ще стане така — отговори майорът, като от лицето му не слизаше приятната усмивка. — Аз не зная да има подобно нареждане за *полковете от Чехия*. Впрочем това не е моя работа, обърнете се към интендантството.

— Кога заминаваме, господин майор?

— Преди вас трябва да замине ешелон с тежка артилерия за Галиция. Ще го пуснем след един час. На трети коловоз има санитарен

влак. Заминава двадесет и пет минути след артилерията. На дванайсети коловоз имаме влак с мунициии. Той заминава десет минути след санитарния влак, а двадесет минути след него ще замине и вашият влак.

Ако не настъпят никакви промени, разбира се — добави той все тъй усмихнат, така че капитан Загнер окончателно се отврати от него.

— Позволете, господин майор — попита Загнер, — можете ли да ми обясните по-отблизо как да разбирам израза ви, че не знаете да има подобно нареждане относно дажбата от 150 грама ементалско сирене за *полковете от Чехия*?

— Това сирене е неприкосновен запас — отговори все така усмихнат майорът на капитан Загнер.

„Ех, че идиот излязох и аз — помисли си капитан Загнер на излизане от сградата на комендантството, — защо, по дяволите, казах на поручик Лукаш да събере всички командири и да заведат войниците в снабдителното отделение, за да получат по 150 грама ементалско сирене?“

Преди още командирът на 11-а рота поручик Лукаш съгласно указанията на капитан Загнер да беше издал заповед относно строяването на войниците и завеждането им към склада, за да получат по 150 грама ементалско сирене, пред него изникнаха Швейк и нещастният Балоун.

Балоун трепереше целият.

— Господин поручик, разрешете да доложа! — каза Швейк с привичната си гъвкавост. — Въпросът, за който става дума, е твърде важен. Ако обичате, господин поручик, аз бих ви помолил да уредим тоя въпрос *някъде по-настрана*, така беше казал на времето моят приятел Шпатина от Зхорж, когато кумуваше на една сватба и изведнъж в черквата му се прииска...

— Е, какво има, Швейк? — прекъсна го поручик Лукаш. Беше му домъчняло вече за него, както и на Швейк беше домъчняло за поручик Лукаш. — Да минем тогава малко по-настрана.

Балоун ги последва на разстояние няколко крачки, като не преставаше да трепери. Този исполин беше загубил напълно душевното си равновесие и люлееше ръце в ужасно, безнадеждно отчаяние.

— Хайде, Швейк, кажете, какво има? — попита поручик Лукаш, когато минаха настрана.

— Разрешете да доложа, господин поручик — каза Швейк, — аз смятам, че ако ще си признава човек, добре е да си признае навреме, а не чак когато ножът опре до кокала. Вие, господин поручик, сте издали известно нареждане, съгласно което след пристигането ни в Будапеца Балоун е трябвало да ви донесе лебервурста и кифлите.

— Ти получи ли такава нареждане, или не? — обърна се Швейк към Балоун.

Балоун още по-усилено замаха с ръце, като че искаше да се защити от някакъв нападащ го противник.

— За голямо съжаление, господин поручик — продължи Швейк, — тази ваша заповед не можа да бъде изпълнена. Аз изядох лебервурста... Изядох го — каза Швейк, като смушка загубилия и ума и дума Балоун, — защото помислих, че лебервурстът може да се развали. Неведнъж съм чел във вестниците, че цели семейства са се отравяли с лебервурст. Един такъв случай имаше в Здераз, друг в Бероун, че и в Табор, и в Млада Болеслав, и в Пршибрам. Всички умираха. Лебервурстът, това е най-мръсното нещо, знаете ли...

Цял треперещ, Балоун застана встрани, бръкна с пръст в гърлото си и започна да повръща на кратки интервали.

— Какво става с вас, Балоун?

— По-по-връщам, е-е-е, господин пор... е-е-е, пор-ручик, е-е-е — отговори Балоун, като се ползуваше от интервалите, — а-а-аз го-го изядох, е-е-и-и, изядох го аз-аз-аз сссам, е-е-е...

Наред с другото от устата на Балоун започнаха да излизат и парчетата от станиолената обвивка на лебервурста.

— Както виждате, господин поручик — каза Швейк, без да загуби ни най-малко от душевното си равновесие, — изяденият лебервурст излиза наяве също както маслото изплува над водата. Аз исках да го отърва, а той, идиотът му с идиот, така се издаде. Знаете ли, той е много добър човек, но изяжда всичко, каквото му поверят. На времето аз познавах един човек като него. Беше разсилен в една банка. Можеха да му се поверят пари със стотици хиляди, той никога не се докосваше до тях. В това началствата му бяха сигурни. Веднъж даже в една друга банка му дадоха хиляда крони повече, а той взе, че още на самото място и в същия момент им ги върна. Но изпратеха ли го да

донесе наденица, макар само за петнайсет крони, той обезателно изяждаше половината из пътя. Толкова беше лаком за ядене, че когато чиновниците го изпращаха да им купи кървавица, той я разпорваше из пътя с чекийката си, а отворената дупка след това залепваше с фин английски левкопласт, който за залепването на пет кървавици му струваше повече, отколкото една цяла кървавица.

Поручик Лукаш въздъхна и си тръгна.

— Ще заповядате ли нещо, господин поручик? — извика след него Швейк, докато през това време нещастният Балоун продължаваше да бърка с пръст в гърлото си.

Поручик Лукаш махна с ръка и продължи да се отдалечава към снабдителния склад. В този момент у него се породиха странни мисли, че щом войниците са започнали да изяждат дажбите лебервурст на офицерите си, Австрия в никакъв случай не може да спечели войната.

Между това Швейк отведе Балоун на другата страна на линията. За да го утеши, той му каза, че ще мръднат заедно към града и ще донесат оттам на поручика дебърцини. В съзнанието на Швейк тоя колбасарски специалитет по естествен начин се свързваше със столицата на унгарското кралство.

— Ами ако изтървем влака! — извика Балоун, у когото голямата лакомия беше съчетана и с голям цицилък.

— Когато човек е тръгнал за фронта — заяви Швейк, — той нищо не може да изтърве и загуби. Ако влаковете, които заминават за фронта, вземат да оставят на всяка гара по един-двама войника, къде ще му иде краят? Та така те биха закарвали на фронта само половината от ешелоните. Впрочем разбирам те много добре, Балоун, джобът ти трябва да е зашит.

Те обаче не можаха да отидат никъде, защото скоро чуха сигнала за качване във вагоните. По ротно войниците се връщаха от снабдителния склад пак с празни ръце. Вместо обещаните 150 грама ементалско сирене, което трябваше да им бъде раздадено тук, всеки от тях получи по кутия кибрит и една пощенска картичка, издадена от австрийския комитет за войнишките гробове (Виена XIX, 4, Каницуусгасе). Вместо 150 грама ементалско сирене всеки от тях държеше в ръката си снимка на военното гробище в Седлиск, Западна Галиция, на което личеше паметникът на падналите опълченци, изработен от кръшкача-скулптор фелдфебел-школника Шолц.

Щабният вагон също бе обзет от необикновено вълнение. Всички офицери от батальона се бяха събрали около капитан Загнер, който възбудено им обясняваше нещо. Той току-що се беше върнал от комендантството на гарата и държеше в ръка строго поверителна и вече напълно редовна телеграма от щаба на бригадата, с километрично съдържание, с инструкции и директиви за действие при новата обстановка, в която се беше озовала Австрия на 23 май 1915 год.^[3]

От бригадата им съобщаваха, че Италия е обявила война на Австро-Унгария.

Още в Брук на Литава през време на обедите и вечерите в казиното офицерите често говореха с пълна уста за странното поведение на Италия, но, общо взето, никой не очакваше, че ще се изпълнят пророческите слова на оня идиот, фелдфебел-школника Биглер, който на една вечеря блъсна настрана чинията с макароните и заяви:

— Ех, колко има да ги ям пред вратите на Верона.

Капитан Загнер проучи получените от бригадата инструкции и заповяда да свирят сбор.

Когато батальонът се събра и беше строен в каре, капитан Загнер с необикновен патос прочете пред войниците и офицерите получената заповед:

„Поради безподобното си коварство и ненаситност кралят на Италия забрави за братските ангажименти, които го обвързваха с нас като съюзник на нашата монархия. От самото избухване на войната, в която трябваше да застане рамо до рамо с нашите храбри войски, подлият италиански крал играеше ролята на замаскиран враг, с най-двусмислено поведение, като при това водеше тайни преговори с нашите врагове. Предателството му стигна връхната си точка през нощта на 22 срещу 23 май, когато той обяви война на нашата монархия. Върховният повелител и главнокомандуващ на нашата армия е убеден, че нашите винаги храбри и славни войски ще отговорят на жалкото предателство на подлия враг с удар, който ще му даде да разбере, че с позорното и предателско обявяване на

войната той е унищожил сам себе си. Ние вярваме твърдо, че с божия помощ скоро ще настъпи денят, в който италианските равнини отново ще видят победителите от Санта Лучия^[4], Виченца^[5], Новара^[6], Кустоца^[7]. Ние искаме да победим, трябва да победим и положително ще победим!“

Последва обичайното „dreimal hoch“ и войниците, смутени някак си, отново се качиха във вагоните. Вместо 150 грама ементалско сирене ето че върху плещите им се стовари и войната с Италия.

Във вагона, в който бяха настанени Швейк, фелдфебелът Ванек, телефонистът Ходоунски, Балоун и готвачът Юрайда, се завърза твърде интересен разговор по повод влизането на Италия във войната.

— На времето на улица Таборска в Прага се случи такова нещо — започна Швейк. — Живееше там един търговец на име Хоржейши. Малко по-нататък през няколко къщи на отсрещната страна беше магазинът на търговеца Пошмоурни, а пък между двата магазина беше бакалницата на Хавласа. Та ви казвам, търговецът Хоржейши веднъж намислил да се съюзи с бакалина Хавласа против търговеца Пошмоурни и влязъл в преговори с него, един вид да обединят магазините си под обща фирма: „Хоржейши и Хавласа“. Ама бакалинът Хавласа отишъл при търговеца Пошмоурни и му казал, че Хоржейши му дава хиляда и двесте за неговата бакалница и му предлага да се обединят. Но ако той, Пошмоурни де, е готов да му даде хиляда и осемстотин, Хавласа би предпочел да се обедини с него против Хоржейши. Разбрали се двамата, но Хавласа продължил да се върти около Хоржейши, по отношение на когото извършил предателство, и да се прави на негов най-добър приятел. Когато Хоржейши отварял дума за обединението, той отговарял: „Да, да, скоро ще го направим. Нека се върнат само хората от летуване и ще го направим.“ А когато хората се завърнали, работата наистина била вече опечена. Нали Хавласа не преставал да обещава, че ще я наредят. Една сутрин, като се събудил и отишел да отвори магазина си, Хоржейши видял над магазина на своя конкурент огромната фирма: „Пошмоурни и Хавласа“.

— У нас — обади се щурният Балоун — имаше подобен случай. Бях намислил да купя една кравичка в съседното село, даже бяхме уговорили вече цялата работа, но месарят от Вотице ми я дигна под носа.

— Сега вече, щом се отвори нова война — продължи Швейк, — щом враговете ни станаха повече, щом се откри нов фронт, ще трябва да се пестят мунициите. „Колкото повече деца има в едно семейство, толкова повече пръчки трябва“ — казваше дядката Хованец в Мотол, на когото плащаха да бие децата на съседите и да ги учи на ум и разум.

— Само от едно ме е страх — каза Балоун разтреперан, — да не ни намалят дажбите заради тая Италия.

Фелдфебелът Ванек се замисли и каза сериозно:

— Много е възможно, защото сега нашата победа бая ще се поотложи.

— Сега знаете ли какво ни трябва, трябва ни един нов Радецки — подхвърли Швейк, — той е бил запознат с тамошния терен, знаел е слабите страни на италианците, какво трябва да се щурмува и от коя страна. То не е кой знае колко лесна работа да влезеш някъде. Влизането лесно, това и баба знае, ама да се измъкнеш оттам, ето истинското военно изкуство. Човек, като влезе някъде, трябва да знае всичко, което става около него, за да не се намери неочаквано в небрано лозе, дето го казват иначе, катастрофа. В нашата къща, в старата ни квартира, хванаха веднъж крадец на тавана. Тоя ден в къщата имало зидари, които поправяли капандурата, и той, негодникът, забелязал това и като го хванали, вземе, че се изскубне от ръцете им, събори даже портиерката на земята и се спуснал по скелето в задното дворче, ама това не му помогнало, защото после не можел да излезе оттам. А, виж, нашият татко Радецки е познавал добре пътищата и никъде не са могли да го сгащят. В една книжка беше много добре описано всичко за тоя генерал. Как избягал от Санта Лучия, как в същото време избягали и италианците, как Радецки чак на следния ден открил, че всъщност е спечелил битката, тъй като италианците ги нямало никакви, не се виждали дори и с бинокъл. Тогава той се върнал и завзел изоставената Санта Лучия. Оттогава бил произведен маршал.

— Колкото до Италия, тя е хубава земя — подхвърли готвачът Юрайда, — бил съм във Венеция и знам, че италианецът нарича всекиго свиня. Като се ядоса, всеки за него става „porco maladetto“^[8].

И папата за него е „porco“^[9], и „madonna mia è porco“, „papa è porco“^[10].

Фелдфебелът Ванек, напротив, се изрази твърде симпатично за Италия. В дрогерията си в Кралупи той произвеждал лимонов сок, правел го от гнили лимони. Най-евтините и най-гнили лимони купувал винаги от Италия. Сега с доставките на лимони от Италия за Кралупи било свършено вече. Нямамо съмнение, че войната с Италия щяла да донесе и различни изненади, тъй като Австрия щяла да иска да си отмъсти.

— Лесно е да се каже то — усмихна се Швейк, — да си отмъсти. Някой намисли да си отмъщава, пък в края на краищата си изпаща този, когото съответният отмъстител е подбрал за оръдие на отмъщението. Преди години живеех във Винохради. Портiererът живееше в сутерена на сградата, у него пък беше на квартира един дребен банков чиновник, който вечерно време се отбиваше в пивницата на улица Крамериус. Една вечер той се скарал там с един господин, собственик на някаква лаборатория за изследване на урина във Винохради. А този господин бил много интересен човек, за нищо друго не мислел и изобщо за нищо друго не говорел освен за изследване на урината. Винаги носел със себе си шишенца с урина и де кого видел, тикал му ги под носа и му предлагал да се изпикае и да даде урина за изследване, защото от такова изследване зависело щастieto на човека, на семейството му, пък и било много евтино, струвало само шест крони. Всички, които посещаваха кръчмата, дори и самият кръчмар заедно с кръчмарката, бяха дали вече урината си да им я изследва, само това чиновниче се въздържало, въпреки че господинът непрекъснато се мъкнел след него в писоара, когато отивал по малка нужда, и всеки път със загриженост му внушавал: „Не знам, не знам, нещо никак не ми харесва урината ви, господин Скорковски, я се изпикайте в шишенцето, преди да е станало късно!“ Най-сетне го убедил. И не стига, че му взел 6 крони, ами отгоре на това порядъчно украсил резултата от анализа, както впрочем правел при всички подобни случаи, включително и при анализа на урината на кръчмаря, комуто подливал вода, защото придружавал анализа си с километрични наставления и винаги излизало, че случаят е много сериозен, че никой не бива да пие нищо друго освен вода, че не бива да пуши, не бива да се жени и трябва да яде само зеленчук. И дребният

банков чиновник страшно го намразил, както и всички други, и избрал портиера, у когото живеел, за оръдие на своето отмъщение, тъй като познавал портиера като много жесток човек и побойник. И вземе един ден, та каже на тоя, дето прави анализите де, че портиерът от известно време не се чувствува добре и че го моли да се отбие при него на заранта към 7 часа да му вземе урина и я анализира. И той отишел. Портиерът още спял, когато анализаторът го събудил и много любезно му казал: „Моите уважения, господин Малек, добро утро. Ето ви, моля, шишенцето, бъдете така любезен, изпикайте се и ще ми дадете шест крони.“ Можете да си представите какъв ад настъпил след това: портиерът рипнал от леглото си по долни гащи, пипнал нахалника за шията и с такава сила го блъснал в гардероба, че го продънил. Като го измъкнал от гардероба, грабнал камшика и както си бил по долни гащи, го погнал надолу по улица Челаковски. А пък оня пици, та се къса, все едно, че си настъпил някое куче по опашката. На булевард Хавличек господинът скача в трамвая в движение, а портиера го хваща един стражар. Опитал се да бие и него, но понеже бил по долни гащи и зарзаватът му се бил подал навън, взели, че заради нарушение на общественения морал го метнали в полицейската кола и го закарали в полицията. Но той и от колата продължавал да реве като ранен бик: „Простак с простак, ще му дам да разбере, намерил на кого да анализира урината!“ Задето упражнил насилие на публично място и обидил длъжностно лице, той лежал в затвора шест месеца, а после още и заради това, че след прочитане на присъдата си позволил да обиди императорския дом. Може би все още лежи в затвора. Та затова ви казвам, един си отмъщава, пък друг, колкото и да е невинен, опира пешкира.

През време на този разказ Балоун дълбоко се беше замислил. Накрая той попита Ванек:

— Моля ви се, господин фелдфебел, вие, значи, мислите, че сега заради войната с Италия ще ни намалят порцията?

— Това е ясно като бял ден — отговори Ванек.

— Боже господи! — извика Балоун, оброни глава на ръцете си и остана да седи тихо в ъгъла.

С това окончателно се тури край на разискванията за Италия в тоя вагон.

В щабния вагон разговорът за новосъздадената обстановка след влизането на Италия във войната положително щеше да бъде извънредно скучен поради отсъствието на славния военен теоретик, фелдфебел-школника Биглер, ако не беше го заместил подпоручик Дуб от трета рота.

В цивилния си живот подпоручик Дуб беше преподавател по чешки език и още тогава проявяваше необикновена склонност да манифестира своята преданост навсякъде, където имаше възможност. На учениците възлагаше да пишат съчинения на теми от историята на Хабсбургския род. В по-долните класове плашеше учениците си с император Максимилиан^[11], който веднъж се качил на една скала и след това не могъл да слезе, с Йосиф Втори^[12], който обичал да оре, и с Фердинанд Добрий^[13]. В по-горните класове, разбира се, темите бяха още по-заплетени. Вземете например съчинението, което той беше възложил на учениците си от седми клас: „Император Франц Йосиф I — голям приятел на науката и изкуствата“. Това съчинение донесе на един седмокласник изключване от всички средни училища на Австроунгарската империя, защото беше писал, че най-блестящото дело на тоя монарх било построяването на моста „Император Франц Йосиф I“ в Прага.

С най-голям педантизъм подпоручик Дуб караше учениците си на всеки рожден ден на императора и други подобни императорски тържества да пеят възторжено австрийския химн. В обществото не го обичаха, защото се знаеше, че доносници за своите колеги. В града, в който учителствуваше, той беше единият от трилистника на най-големите идиоти и мулета, състоящ се от самия него, от околийския началник и директора на гимназията. В този тесен кръг той беше оформил политическия си мироглед в дух на преданост към Австроунгарската империя. Така и сега с маниера на закостенял даскал той започна да излага идиотщините си:

— Общо взето, мене ни най-малко не ме изненада този акт на Италия. Очаквах го още преди три месеца. Няма що, Италия много се нафука след победната война за Триполи с Турция^[14]. Освен това тя твърде много разчита на марината си и на настроението на населението в нашите приморски области и в Южен Тирол. Още преди войната размених мисли по този въпрос с нашия околийски началник и му обърнах внимание, че нашето правителство не бива да подценява

иридентисткото движение^[15] в южните провинции. И той напълно се съгласи с мене, защото всеки прозорлив човек, комуто е скъпо запазването целостта на тази империя, отдавна би трябвало да бъде наясно докъде бихме стигнали, ако проявяваме излишна снизходителност по отношение на подобни елементи. Помня много добре как преди около две години в разговор с господин околийския началник заявих — това беше по време на Балканската война, във връзка с аферата на нашия консул Прохазка, — че Италия чака само удобен случай подло да ни нападне.

И ето че не се излъгах! — извика той с такъв глас, като че ли всички останали най-запалено спореха с него. В действителност, слушайки го, всички присъстващи офицери си мислеха: „Като ми пееш, Пенке ле, кой ли ми те слуша?“

— Истина е — продължи той вече с по-спокоен тон, — че много често, дори и при възлагане на писмени работи в училище, не се е държало сметка за нашите отношения с Италия в миналото, за ония велики дни на славни победи на нашите армии и през четиридесет и осма^[16], и през шестдесет и шеста^[17] година, за които се говори в днешната заповед по бригадата. Аз обаче винаги съм изпълнявал дълга си и още преди завършването на последната учебна година, кажи го, в самото навечерие на войната, възложих на учениците си да напишат съчинение на тема: „Unsere Helden in Italien von Vicenza bis zur Custozza, oder...“^[18].

И смахнатият подпоручик Дуб тържествено добави:

— Blut und Leben für Habsburg! Für ein Österreich, ganz, einig, ggross!^[19]

Той замълча. Чакаше очевидно останалите във вагона също така да си кажат думата по новосъздаденото положение и той повторно да им докаже, че още преди пет години е знаел как ще се отнесе един ден Италия към съюзника си. Той обаче остана дълбоко разочарован, тъй като капитан Вагнер, на когото батальонната свръзка Матушич тъкмо беше донесъл вечерното издание на „Пестер лойд“, след като хвърли поглед върху вестника, каза:

— Я гледай, същата Вайнерова, която видяхме да гастролира в Брук, е играла снощи тук на сцената на Малкия театър.

С това завършиха разискванията за Италия в щабния вагон.

В отношението си към войната с Италия освен седналите отзад също и батальонната свръзка Матушич и Бацер, свръзката на капитан Загнер, бяха на чисто практични позиции, защото някога преди години, още през време на действителната си служба, бяха взели участие в някакви маневри в Южен Тирол.

— И-их, че зор ще видим по тия баири — каза Бацер, — и то куфарите на капитан Загнер да бяха един-два, пак добре, а то цял куп. Вярно е, че съм балканджия, ама онова е съвсем друго, човек мушне карабината под палтото и иде да гръмне някой заек в имението на княз Шварценберг^[20].

— Ако ни прехвърлят долу на италианския фронт, разбира се, и на мене не ми се ще да се катеря по баири и глетчери и да разнасям заповедите им. А освен това и яденето им там долу само полента^[21] и олио — нищо свястно не можеш хапна — каза мрачно Матушич.

— Никак не е изключено именно нас да ни закарат там някъде на майната си в тия планини! — нервно каза Бацер. — Нашият полк беше вече с Сърбия, в Карпатите, малко ли съм мъкнал куфарите на капитана по разни баири, на два пъти ги губих; единия път в Сърбия, втория — в Карпатите, такива една каша се беше забъркала тогава — нищо чудно това да ме сполети още веднъж и на италианската граница. А колкото до яденето там долу... — Той плю, помести се по-близо до Матушич и разнежено му каза: — Знаеш ли, по нас в Кашперските планини правим едни ей такива мънички кнедли от сурови картофи, сваряваме ги и след това ги панираме с яйца и галета и ги пържим с шпек.

Последната дума Бацер произнесе с особен тайнствено-тържествен глас.

— И най-добри са с кисело зеле — добави той меланхолично, — за сравнение с макароните и дума не може да става, те са за свините.

Така завърши и тук разговорът за Италия.

И тъй като влакът стоеше на гарата повече от два часа и не мърдаше, из вагоните се пръсна слух, че навярно ще бъде обърнат и изпратен за Италия.

За това говореше и обстоятелството, че през тези два часа с ешелона станаха странни неща. Войниците отново бяха изгонени от вагоните, отнякъде довтаса санитарна комисия и една санитарна част

изпръска хубаво всички вагони с лизол, което бе прието с голямо неудоволствие, особено във вагоните, в които се пазеха запасите от войнишки хляб.

Но заповедта си е заповед. Санитарната комисия издаде заповед да се дезинфекцират всички вагони на ешелон № 728 и затова санитарите преспокойно изпръскаха с лизол и купищата войнишки хляб, и чувалите с ориз. Личеше, че става нещо особено.

После отново вкараха всички във вагоните, а след половин час повторно ги изгониха вън, тъй като беше дошъл да инспектира ешелона един престарял генерал. На Швейк веднага му хрумна едно твърде подходящо име за стария господин. Застанал зад строените войници, той каза на фелдфебела:

— Гледай — живи мощи.

Старият генерал се разхождаше пред строя, придружен от капитан Загнер, и по едно време спря пред един млад войник. За да вдъхне бодрост на войниците, генералът го попита откъде е, на колко е години и има ли часовник. Войникът си имаше часовник, но понеже помисли, че дядката ще му подари още един, каза, че няма. Тогава „живите мощи“ — старият генерал, каза с глупава усмивка, подобна на усмивката, с която император Франц Йосиф при посещение на различни градове се обръщаше към кметовете:

— Много хубаво, много хубаво.

След това той удостои с вниманието си близкостоящия подофицер, когото попита за здравето на жена му.

— Аз не съм женен, господин генерал! — изрева подофицерът и генералът със същата благосклонна усмивка повтори неизменното си:

— Много хубаво, много хубаво.

След това, старчески вдетинен, генералът поиска от капитан Загнер да изкомандува на войниците да се преброят по двама. Един миг след това плацът се огласяше от високи и отсечени викове:

— Първи-втори, първи-втори, първи-втори...

Генерал Живи мощи много обичаше това. Той дори и в къщи си имаше две свръзки, които строяваше една до друга и ги караше да се броят: „Първи-втори, първи-втори...“

В Австрия имаше сума такива генерали. Най-сетне, когато прегледът завърши благополучно, при което генералът не скъпеше похвалите си пред капитан Загнер, на войниците разрешиха да се

движат в района на гарата, тъй като се получи съобщение, че ешелонът ще замине чак след три часа. Войниците започнаха да обикалят из гарата и да зяпат наоколо. Всеки от тях хранеше надежда, че ще си изпроси по някоя цигара, нали по гарите винаги се върти доста народ.

Личеше, че първоначалният ентузиазъм, изразяван с възторжено посрещане на ешелоните по гарите, бе вече охладнял твърде много и беше спаднал на нивото на просията.

Капитан Загнер бе посетен от делегация на „Дружество за посрещане на героите“, в състав от две измъчени дами, които му предадоха дар на ешелона — двайсет кутийки с ароматизирани бонбончета, рекламно производство на една будапещенска бонбонена фабрика. Кутийките за ароматизираните бонбони бяха твърде грижливо изработени от ламарина, на капака им беше нарисуван един унгарски хонвед, който стиска ръката на австрийски пехотинец, над тях сияеше короната на свети Стефан. Наоколо имаше кръгъл надпис на немски и унгарски: „За императора, бога и отечеството“.

В своята преданост бонбонената фабрика бе стигнала дотам, че беше дала преднина на императора пред бога.

Всяка кутийка съдържаше осемдесет бонбона, така че на трима души се падаха приблизително по пет парчета. Освен това съсипаните, измъчени дами донесоха и голям пакет листчета, на всяко от които имаше отпечатани по две молитви от будапещенския архиепископ Геза Сатмар Будафалски. Текстът им беше даден едновременно на немски и унгарски. Те съдържаха най-ужасни клетви по адрес на всички врагове. Написани бяха с такава страст, че на края им липсваше само унгарското „Vaszon a Kristusmarjat“^[22].

Според негово светейшество архиепископа всемилостивият и всеблаг бог трябваше да направи на кайма и на паприкагулаш всички руси, англичани, сърби, френци и японци. Всеблагият трябваше да се окъпе в кръвта на враговете и да избие цялата тая пасмина, както беше направил жестокосърдечният Ирод с невинните младенци.

Негово светейшество будапещенският архиепископ беше си послужил например в молитвичките със следните хубави изрази: „Бог да благослови нашите щикове, за да проникват по-дълбоко в коремите на враговете. Нека върховният съдник, нашият справедлив бог, направлява артилерийския огън над главите на вражеските щабове. Да

даде всемилостивият всички врагове да се удавят в собствената си кръв от раните, които вие ще им нанесете!“

Ето защо необходимо е още веднъж да се повтори, че тия молитвички в края на краищата страдаха само от един недостатък, липсваше им само унгарското: „Vaszom a Kristusmarjat“.

След като предадоха всичко това, двете дами изразиха пред капитан Загнер страстното си желание да присъствуват на церемонията за раздаване на подаръците. Едната от тях дори се осмели да изтъкне, че по тоя случай би могла да каже няколко думи на войниците, които тя не наричаше другояче освен „Unsere braven Feldgrauen“^[23] ...

И двете направиха страшно обидени физиономии, когато капитан Загнер отхвърли молбата им. Сега за сега подаръците им бяха отправени във вагона-склад. Почтените дами минаха между войнишкото множество и едната от тях не пропусна случай да погали по бузата един небръснат със седмици войник. Той беше от Будейовице и се казваше Шимек. Тъй като не бе осведомен за възвишената им мисия, след като дамите си отидоха, той подхвърли на другарите си:

— Ей, че са нахални тукашните курви! Поне да е за пред хората, маймуната му с маймуна, а то същинска скумрия, само кожа и кокали. Да я духнеш, ще падне, а пък дъртата му мистрия все пак иска да си има работа с войници.

Гарата беше твърде оживена. Тук ходът на Италия беше предизвикал известна паника, тъй като бяха спрени два ешелона с артилерия и изпратени за Щирия. Имаше и ешелон бошнаци, който по неизвестни причини чакаше вече от два дена, напълно изоставен и забравен. Бошнаците от два дена не бяха получавали храна и бяха плъпнали по Нова Пеща да просят хляб. Не се чуваше нищо друго освен ядосания говор на забравените бошнаци, които оживено жестикулираха и непрекъснато повтаряха: „Ебем ти бога, ебем ти душу, ебем ти майку.“

Малко след това 91-ви батальон отново бе строен и отправен по вагоните. Не след дълго обаче батальонната свръзка Матушич пристигна от комендантството на гарата със съобщение, че заминаването се отлага с три часа. Ето защо войниците отново бяха пуснати да излязат от вагоните. Непосредствено преди заминаването в щабния вагон влезе подпоручик Дуб, крайно развълнуван, и помоли капитан Загнер да заповяда незабавно да арестуват Швейк.

Подпоручик Дуб, стар, известен доносчик още в гимназията, в която беше преподавател, обичаше да влиза в разговор с войниците, като се мъчеше да разбере какви са убежденията им и в същото време търсеше случай да ги поучи и да им обясни защо и за какво воюват.

През време на своя обход той попадна и зад сградата на гарата и там забеляза Швейк, който бе застанал пред един рекламен плакат на някаква доброволна военна лотария и го разглеждаше с интерес. На плаката бе изобразен един австрийски войник, който приковаваше с щика си към стената някакъв слисан брадясал казак.

Подпоручик Дуб потупа Швейк по рамото и го попита харесва ли му плакатът.

— Голяма идиотщина, господин подпоручик — отговори Швейк. — Виждал съм много глупави плакати, но такава дивотия досега не бях срещал.

— Че какво не ви харесва? — попита подпоручик Дуб.

— На мене, господин подпоручик, в тоя плакат не ми харесва начинът, по който си служи войникът с повереното му оръжие, та той може да счупи щика о стената, после, това е напълно излишно, а може и да го накажат, защото руснакът е вдигнал ръце и се предава. Той е пленник, а с пленниците трябва да бъдем внимателни, няма смисъл, нали и те са хора.

Заинтригуван, подпоручик Дуб продължи да обследва схващанията на Швейк и отново го попита:

— Вие, значи, съжелявате руснака, така ли?

— Аз, господин подпоручик, съжелявам и двамата: и руснака, защото са го намушкали, и войника, защото ще го затворят за това. Та той, господин подпоручик, сто на сто ще счупи щика си о стената. Вижте, стената изглежда каменна, а пък стоманата нали е чуплива. Знаете ли, господин подпоручик, още преди войната в нашата рота имаше един действащ подпоручик. Даже и старият фел не умееше да се изразява по-сполучливо от него. На плаца например той казваше: „Имаш мирно, следователно пулиш очи като котарак, който сере в плява.“ Иначе той беше много добър човек. Една Коледа просто се побърка и купи за ротата цяла кола кокосови орехи. Именно оттогава, господин подпоручик, си зная колко са чупливи щиковете. Половината рота си изпочупи щиковете с тия орехи и ротният натика цялата рота в

ареста, три месеца стояхме без домашен отпуск, а господин подпоручикът беше поставен под домашен арест...

Подпоручик Дуб сърдито погледна безгрижното лице на добрия войник Швейк и ядосано го попита:

— Вие познавате ли ме?

— Познавам ви, господин подпоручик.

Подпоручик Дуб изблеци очи и тропна с крак:

— Аз ви казвам, че още не ме познавате.

Швейк отговори отново с онова безгрижно спокойствие, с което обикновено се явяваше на рапорт:

— Познавам ви, господин подпоручик, вие сте от нашия батальон.

— Вие още не ме познавате! — кресна му отново подпоручик Дуб. — Вие може би ме познавате откъм лицето, но мислете му, когато ме опознаете откъм опакото! Аз съм опасен, имайте пред вид тая работа, в състояние съм да ви разплача. Е, познавате ли ме, или не?

— Познавам ви, господин подпоручик.

— За последен път ви казвам, че не ме познавате, магаре с магаре недно. Имате ли братя?

— Тъй вярно, господин подпоручик. Имам един брат.

Като гледаше спокойното безгрижно лице на Швейк, подпоручик Дуб побесня, загуби способността да се владее и извика:

— И той трябва да е такова говедо като вас. Какво работи?

— Учител е, господин подпоручик. Служи в школата и беше произведен в офицерски чип.

Подпоручик Дуб изгледа Швейк, сякаш искаше да го пронже с погледа си. Швейк издържа злия поглед на подпоручик Дуб с достойно благоразумие и затова разговорът им завърши само с думата:

— Abtreten!^[24]

Всеки от тях тръгна в различна посока, задълбочен в мислите си.

Подпоручик Дуб мислеше, че ще поиска от капитана да нареди да затворят Швейк, а пък Швейк си мислеше, че досега е виждал вече много идиоти между офицерите, но че все пак подпоручик Дуб е голяма рядкост в полка.

Подпоручик Дуб, който именно днес си беше втълпил, че трябва да полага грижи за възпитанието на войниците, откри нови жертви зад гарата. Това бяха двама войници от полка, но от друга рота, които в

тъмното се пазаряха на развален немски език с две фльорци, каквито с дузини обикаляха гарата.

Отдалечаващият се Швейк можа да чуе все още съвършено ясно гласа на подпоручик Дуб:

— Познавате ли ме?...

— Но аз ви казвам, че не ме познавате!...

— Но когато ме опознаете!...

— Вие може би ме познавате откъм лицето!...

— Но мислете му, когато ме опознаете откъм опакото.

— Ще ви разплача, аз, магарета с магарета!...

— Имате ли братя?...

— И те трябва да са говеда като вас! Какво работят? В обоза... Е добре... Помнете, че сте войници... Чехи ли сте?... А вие знаете ли какво е казал Палацки? Ако Австрия не съществуваше, ние трябва да я създадем. Abtreten!

Общо взето обаче, обходът на подпоручик Дуб не се увенча с положителни резултати. Той спря още три групи войници, но възпитателният му порив „да ги разплаче“ претърпя пълен провал. Материалът, който се отправяше за фронта, беше такъв, че погледът на всеки един от тях говореше на подпоручик Дуб не твърде ласкателни за него неща. Подпоручик Дуб почувствува достойнството си накърнено и в резултат на всичко това, преди заминаването на влака, поиска от капитан Загнер арестуването на Швейк. При това, обосновавайки необходимостта от затварянето на добрия войник Швейк, той говореше за странно нахалното му държане, а откровените отговори на Швейк на последния му въпрос нарече язвително „иронични забележки“. Ако работата продължавала така, то офицерството щяло да загуби всякакъв авторитет в очите на войниците, в това положително никой от господата офицерите не можел да се съмнява. Още преди войната той говорил по този въпрос с господин околийския началник и изказал мнение, че всеки началник трябва да проявява стремеж да си запази известен авторитет пред подчинените.

Господин околийският началник бил на същото мнение. Особено сега, във военно време, колкото повече се приближавал човек към противника, в толкова по-голям страх трябвало да бъдат държани

войниците. Ето защо подпоручик Дуб поиска Швейк да бъде наказан дисциплинарно.

Капитан Загнер, който като действащ офицер мразеше всички тия запасници с най-различни професии в цивилния живот, направи бележка на подпоручик Дуб, че подобни съобщения могат да се правят само във формата на рапорт, а не по такъв странен бакалски начин, като че се води пазарлък за цената на картофите. А що се отнася до Швейк, първата инстанция, на която той е подчинен, е поручик Лукаш. Тези работи стават само с рапорт. От ротата пък вече те отиват понагоре в батальона, подпоручик Дуб не може да не знае тези неща. Ако Швейк се е провинил нещо, то неговият въпрос ще се постави в ротата, а ако решението на ротния командир бъде обжалвано — и в батальона. Но ако поручик Лукаш няма нищо против и сметне приказките на господин подпоручик Дуб за официален доклад, то и капитан Загнер няма да възрази Швейк да бъде повикан и изслушан.

Поручик Лукаш естествено нямаше нищо против. Отбеляза само, че му е известно от самия Швейк, че брат му наистина бил учител и запасен офицер.

Подпоручик Дуб започна да бие отбой и каза, че той искал наказанието на Швейк само в широк смисъл на думата. Той впрочем допускал, че въпросният Швейк не умее да се изразява правилно, така че отговорите му оставят впечатление на нахалство, язвителност и неуважение към началниците. Освен това и цялата външност на Швейк издавала ограничения му умствен багаж.

С това всъщност бурята прелетя над главата на Швейк, без да удари гръм.

Във вагона, в който се помещаваха канцеларията и батальонният склад, батальонният фелдфебел Баутанцел прояви голямо великодушие и даде на двамата батальонни писари по две шепи бонбони от кутиите, донесени от двете дами. Това бяха бонбоните, които трябваше да се раздадат на войниците от батальона. Най-обикновено явление беше всичко, определено за войниците, да бъде подлагано на подобна предварителна манипулация в батальонната канцелария.

През време на войната това беше нещо толкова обикновено, че когато при някоя инспекция в дадена част не се установяваха кражби, моментално се пораждаше съмнението, че някой от фелдфебелите и

другите интендантски органи по канцелариите надува бюджета и изобщо върши разни други машинации, за да върви гладко работата.

Ето защо в момента, когато всички се тъпчеха с бонбони, за да намажат поне от този боклук, като няма нищо друго за открадване от войниците, Баутанцел произнесе реч за печалната обстановка, при която става това им пътуване:

— Досега на два пъти съм пътувал за фронта, но толкова мизерно пътуване още не е имало. Ехее, докато стигнахме Прешов^[25] на времето, бяхме натрупали вече цели купища най-различни неща. Каквото ти дойде на ум, всичко можеше да намериш. Бях складираше десет хиляди кутии цигари „Мемфис“, две пити ементалско сирене, триста консерви. След това, когато при Бардейов^[26] трябваше да се заровим в окопите и когато русите прекъснаха връзката ни с Прешов, тогава да беше видял ти как се върти търговийка. От всичко това приблизително само една десета част дадох на батальона — уж съм го спестил, а останалото разпродадох в обоза. Имаше при нас един майор, Сойка се казваше, каква свиня беше, нямате представа. Да кажеш, че беше герой, не, най-много обичаше да се навърта около нас в обоза, защото горе свиреха куршумчета и експлодираха шрапнели. Идваше под предлог, че трябвало да провери как готвим за войниците, и то обикновено когато се получеше съобщение, че русите пак подготвят нещо; целият трепереше и най-първо отиваше в кухнята да изпие няколко чапки ром, че едва след това тръгваше на инспекции по кухните, които бяха разположени около обоза. Яденето не можеше да се готви на позициите и храната се изпращаше горе само нощем. Тогава ние бяхме в такова положение, че за някаква специална офицерска храна не можеше и дума да става. Единственото шосе, което беше ни останало за връзка с тила, беше заето от немци от райха, които задържаха всичко по-хубаво, което ни се изпращаше от тила, и го изяждаха сами, така че до нас нищо не достигаше. Затова в обоза бяхме останали без специална офицерска храна. През цялото това време не ми се удаде да спестя за нас, хората от канцеларията, нищо друго освен едно прасенце, което опушихме, и за да не подуши нещо майор Сойка, скрихме го при артилеристите, у един мой познат подофицер на около един час път от нас. Та ви казвам, майорът, когато дойдеше при нас, най-напред се залавяше да опита чорбата. Вярно е, че ние не можехме да готвим много месо, в околността само от време

на време намирахме по някоя свиня или някоя мършава крава. При това прусаците и тук ни правеха конкуренция, защото плащаха двойно повече за реквизирания добитък. През цялото време, докато стояхме пред Бардейов, аз не можах да спестя повече от хиляда и двеста крони от закупуване на добитък, и то като имате предвид, че в повечето случаи вместо с пари ние плащахме с разписки, подпечатани с печата на батальона. Това правехме особено през последно време, когато разбрахме, че русите на изток от нас са стигнали в Радван, а на запад — в Подолин. Най-трудно се работи с народ, който не умее да чете и пише и се подписва само с три кръстчета, както населението там. Това беше добре известно на нашето интендантство, така че когато изпращахме искане за пари, не можех да прилагам фалшифицирани квитанции за изплатени суми. Квитанции могат да се фалшифицират само там, където народът е по-образован и умее да се подписва. А освен това, нали ви казвам, прусаците плащаха двойно повече, и то в брой, така че, където и да се появяхме, гледаха ни като разбойници. И на всичкото отгоре интендантството взе, че заповяда квитанциите, подписани с три кръстчета, да се предават на военната финансова контролна комисия. Агентите на тая комисия бяха плъзнали навсякъде. Дойде такъв агент, наплюска се, накърка се, а на другия ден иде и прави донесение. Та да ви кажа за тоя, майор Сойка де, дето обикаляше кухните. Честна дума ви казвам, един път измъкна от казана толкова месо, колкото беше определено за цялата четвърта рота. Започна със свинската глава, но каза, че не е доварена и затова отново я хвърли вътре да поври още малко. Вярно, по това време ние готвехме много по-малко месо, на цяла рота се падаха само дванайсет едновременшни дажби, но той всичко изяде. После взе да опитва чорбата, че като се развика: „Та това е чиста водица, що за безобразие, блажна чорба без блажно, без месо.“ Заповяда да я запържат и хвърли в нея последните макарони, които бях спестил. Но това както и да е, най-много ме доядя, че отидоха двете кила масло за чай, което бях спестил още на времето, когато офицерите бяха на специална храна. Държах го аз на поличката над леглото си, а той като се разкрещя чие е маслото. Аз му казах, че според дневния оклад па войниците, определен с последната заповед по дивизията, на всеки войник се падат петнайсет грама масло или двайсет и един грама мас, но понеже нямаме запаси, маслото ще стои дотогава, докато съберем достатъчно,

за да можем да дадем на всеки войник точно определеното количество. Майор Сойка много се ядоса, кресна ми, че аз навярно чакам да дойдат русите и да ометат и последните ни две кила масло. Веднага нареди, щом няма месо в чорбата, да хвърля маслото в нея. Така си ми и пропадна целият запас, честна дума ви казвам, щом се зададеше отнякъде майорът, веднага ми тръгваше на буксус. След време той така изтренира носа си, че щом дойдете, веднага надушваше запасите ми. Веднъж бях спестил един говежди дроб, бяхме решили да си го задушим. Но не щеш ли, довтаса майорът, надзърна под кревата и го измъкна. Като взе да дига патардия, аз му казах, че дробът е предназначен да бъде заровен в земята. Преди обед ни казал това един ковач от артилеристите, който бил следвал ветеринарни курсове. Майорът дръпна една пехотинка от обоза и заедно отидоха горе под скалите да варят дроба в котелките си. Но това му изяде главата; русите, като видели огъня, изпратили там елин осемнайсетсантиметров. Когато отидохме да видим, не можахме да познаем дали това по скалите беше говеждият дроб или дробът на господин майора.

След известно време се получи съобщение, че заминаването се отлага с още четири часа. Горе по посока на Хатван^[27] линията била задръстена от влакове с ранени. На гарата се говореше и друго: при Ягер един санитарен влак с болни и ранени се сблъскал с друг влак, който карал артилерия за фронта. От Пеща нататък били изпратени допълнителни влакове.

Колективната фантазия на батальона заработи веднага. Говореше се за двеста убити и ранени. Други казваха, че сблъскването било предизвикано нарочно, за да не могат да се установят мошеничествата в снабдяването на болните.

Това даде повод да се разгърне остра критика на недостатъчното снабдяване на батальона и на крадците в канцеларията и склада.

Повечето бяха на мнение, че батальонният фелдфебел Баутанцел дели всичко наполовина с офицерите.

В щабния вагон капитан Загнер съобщи на офицерите че всъщност според маршрута би трябвало да бъдат вече на границата на Галиция. В Ягер трябвало да получат храна за войниците — хляб и консерви за три дена. Дотам имало още десет часа път. А в Ягер

наистина имало толкова влакове с ранени от офанзивата зад Львов, че според телеграмата нямало нито един самун войнишки хляб, нито една консерва. Получил заповед вместо хляб и консерви да изплати по 6 крони и 72 халера на човек, което трябвало да стане при изплащане на заплатата за изтеклите девет дена, ако, разбира се, дотогава се получат необходимите суми от бригадата. В касата имало само малко повече от 12 хиляди крони.

— И ако това не е безобразие от страна на полка — каза поручик Лукаш, — така мизерно да ни прати някъде на майната си!

Последва разговор между офицерския кандидат Волф и поручик Коларж, които шепнешком си споделяха, че през последните три седмици полковник Шрьодер превел на своя сметка във Виенската банка 16 хиляди крони.

След това поручик Коларж разказа как се правят икономии. Открадваш от полковата каса 6 хиляди крони и ги мушваш в собствения си джоб, след това със строга последователност издаваш заповед по всички кухни да се намали дневният оклад на войниците с по 3 грама грах.

За един месец това прави 90 халера на човек, а всяка рота трябва да спести най-малко 16 кг грах. За тоя спестен резерв готвачът трябва да държи най-строга отчетност.

Поручик Коларж и офицерският кандидат Волф само бегло се спряха на някои наблюдавани от тях случаи.

Едно беше положително. Подобни неща бяха твърде често явление в цялата военна администрация. Като се започне от фелдфебела на някоя нищо и никаква рота и се стигне до лалугера с генералски пагони, който трупа запаси за следвоенната зима.

Войната изискваше храброст и в кражбата.

Интендантите си разменяха любовни погледи, като че ли искаха да кажат: „Ние сме едно тяло и един дух, крадем, приятелю, мошеничествуваме, братко, но няма какво да се прави, трудно се плува срещу течението. Ако не вземеш ти, ще вземе друг и ще каже още, че не крадеш само затова, защото вече достатъчно си се запасил.“

Във вагона влезе господин с червени и златни лампаси. Пак един от ония генерали, които кръстосваха всички линии по разни инспекции.

— Седнете, господа — обърна се той любезно към офицерите, ликувайки вътрешно, че още веднъж е изненадал някакъв ешелон, за който не предполагал, че трябва да бъде тук.

А когато капитан Загнер поиска да рапортува, той само махна с ръка:

— Във вашия ешелон няма никакъв ред. Вашият ешелон не спи. А би трябвало да спи. Когато ешелоните стоят на някоя гара, войниците трябва да лягат, както когато са в казармата — в девет часа.

Той говореше отсечено:

— Преди девет часа войниците се извеждат по нужда някъде зад гарата, а след това лягат да спят. В обратен случай през нощта войниците ще замърсят линията. Ясно ли е, господин капитан? Повторете. Или по-добре недейте повтаря, ами направете това, което ви казах. Да се свири тревога, да се закарат по нужда, да се свири отбой и да се спи, да се проверява кой не спи! Да се наказва! Да. Това всичко ли е? Вечерята да се раздаде в шест часа.

Сега той говореше за нещо от миналото, за нещо, което не беше станало, което беше някак си от друга действителност. Той стоеше тук като призрак от царството на четвъртото измерение.

— Вечерята да се раздаде в шест часа — продължи той, като погледна часовника си, който показваше единадесет часа и десет минути вечерта. — Um halb neune Alarm, Latrinenscheissen, dann schlafen gehen!^[28] За вечеря тук в шест часа гулаш с картофи вместо 150 грама ементалско сирене.

След това последва заповед да се продемонстрира бойна готовност. Капитан Загнер отново трябваше да заповяда да се свири тревога, а тръгналият по инспекция генерал, наблюдавайки строяването на батальона, се разхождаше с офицерите и непрекъснато им повтаряше това, което беше вече казал, като че ли те бяха някакви идиоти и не можеха да разберат отведнъж. При това той сочеше стрелките на часовника си:

— Also, sehen Sie. Um halb neune scheissen, und nacht einer halben Stunde schlafen. Das genügt vollkommen.^[29] В това преходно време войниците и без туй не страдат от запек. Но аз поставям ударението върху спането. То укрепва силите за нови походи. Докато войниците се намират във влака, те трябва да си починат. Ако няма достатъчно място, войниците спят *partienweise*^[30]. Една трета от войниците лягат

във вагоните и спят най-удобно от девет часа до полунощ, останалите стоят прави и ги гледат. След това тези, които първи са спали, отстъпват място на втората смяна, която спи от полунощ до три часа сутринта. Трета смяна спи от три до шест, тогава се свири утринна заря и войниците се водят на миене. През време на пътуването да не се скача от вагоните! Пред ешелона да се поставят патрули, за да не могат войниците през време на движение да скачат от вагоните! Когато противникът счупи крак на войника...

При тези думи генералът почука с пръст крака си.

— ...това е похвално, но да се осакатяват с излишно скачане от вагоните, когато влакът се движи с най-голяма бързина, е наказуемо.

— Това е, значи, вашият батальон? — попита той капитан Загнер, като се вглеждаше в сънливите фигури на войниците, някои от които не можеха да се въздържат и вдигнати от сън, се прозяваха на свежия нощен въздух. — Това, господин капитан, е батальон, който се прозява. Войниците трябва да си лягат в девет часа.

Генералът се спря пред 11-а рота, на лявото крило на която стоеше Швейк и така беше раззинал уста, сякаш щеше да глътне всички началства пред него. При това той твърде възпитано държеше ръка на устата си, но изпод дланта му се чуваше такова мучене, че поручик Лукаш тръпнеше от страх да не би генералът да го забележи. Хрумна му, че може би Швейк нарочно прави това.

Генералът, за проклетия, се обърна право към Швейк и пристъпи към него:

— Böhme oder Deutsch?^[31]

— Böhme, melde gehorsam, Herr Generalmajor.^[32]

— Dobře — каза генералът, който беше поляк и поназнайваше чешки, — Ty rzveš jako krawa na sena. Stul pysk, drž gubu, nebuč! Byl jsi už na zatrině?^[33]

— Съвсем не съм ходил, господин генерал-майор!

— Proč jsi nešel šrat, s ostatními menži?^[34]

— Разрешете да доложа, господин генерал. На маневрите в Писек, когато през време на почивка ние се пръскахме из житата, полковник Вахтъл ни казваше обикновено, че войникът не бива да мисли непрекъснато само за кензана, войникът трябва да мисли за боя. Пък да ви кажа ли, господин генерал, какво да правим в нужника? Няма какво да изсерем. Според плана за движението на няколко

станции досега трябваше да получим вечеря, а не сме получавали. Празна ли ти е воденицата, нужник не ти трябва.

След като с прости думи обясни на генерала положението, Швейк така топло го погледна, че генералът изпита желание да помогне на всички. Щом ще се дава заповед за организирано използване на нужниците, то изпълнението на тая заповед трябва да бъде материално осигурено.

— Хайде, изпратете ги по вагоните — каза генералът на капитан Загнер. — Как може да не са получили вечеря? Всички ешелони, които минават през тая гара, трябва да получат вечеря. Та тук има снабдителен пункт. Другояче и не може да бъде. Има изработен и специален план.

Генералът каза това с тон, който не търпеше възражения. То означаваше, че сега наистина е вече единадесет часът през нощта, вечерята е трябвало да бъде получена в шест часа, както бе отбелязал вече, така че не остава нищо друго, освен да се задържи влакът на гарата през тая нощ и следващия ден до шест часа вечерта, за да получат полагаемия им се гулаш с картофи.

— Във военно време — каза той извънредно сериозно — няма нищо по-лошо от това да се забравя за храната на войниците през време на придвижванията им. Мое задължение е да науча истината, да разбере как собствено изглежда положението в канцеларията на комендантството на гарата. Защото, господа, понякога виновни са самите командири на транспорта. При ревизия на гара Суботище на южната босненска линия установих, че шест ешелона не получили вечеря, защото командирите им забравили да си поискат. Шест пъти на гарата готвили гулаш с картофи, но никой не го потърсвал и затова го изливали в помията. Истинско море от картофи с гулаш, господа, докато три гари по-нататък войниците от същите ешелони, които минавали през гара Суботище, покрай морето от гулаша с картофи, били принудени да просят на гарата за парче хляб. Тук, както виждате, вината не е била в комендантството на гарата. — Той енергично махна с ръка: — Командирите на ешелоните не са си изпълнили задълженията. Елате в канцеларията.

Офицерите го последваха, като си мислеха защо ли всички генерали са се побъркали.

В комендантството се изясни, че за гулаш наистина никой нищо не знае. Днес за всички ешелони, които минават през гарата, наистина трябвало да се сготви гулаш, но по-късно в счетоводството се получила заповед да требват по 72 халера порционни на човек, така че всяка част, която мине през гарата, трябвало да получи по 72 халера на войник, които ще бъдат изплатени заедно със заплатата. А колкото за хляба, на гара Ватиана^[35] ще се получи по половин хляб на войник.

Комендантът на снабдителния пункт не беше от страхливите. Той каза право в очите на генерала, че заповедите се менят всеки час. Понякога храната стои приготвена за ешелоните. Но пристигне санитарен влак, представи заповед от по-горе и край, ешелонът идва и заварва празни казани.

Генералът се съгласи с кимване на глава, но отбеляза, че положението решително се е подобрило, в началото на войната то било много по-лошо. Всичко наведнъж не става, затова решително е необходим опит, практика. Теорията собствено се явява спирачка на практиката. Колкото повече продължава войната, толкова по-добър ще става редът.

— Мога да ви приведа и конкретен пример — каза той, възхитен от хрумването си, — преди два дни ешелоните, които минаваха през гара Хатван, не получаваха хляб, а вие утре ще го получите. Елате сега в ресторанта.

В ресторанта на гарата генералът отново подхвана дума за нужниците, като подчертаваше колко е грозно, когато човек вижда навсякъде по ж.п. линиите купчинки войнишки лайна. В същото време ядеше бифтек и всички имаха впечатлението, че преживяв някоя от тия купчинки.

Той отдаваше такова значение на нужниците, като че ли победата на монархията зависеше само от тях.

С оглед на новосъздаденото положение с Италия генералът заяви, че именно в нужниците се крие неоспоримото ни предимство в италианската кампания.

Победата на Австрия никнеше един вид от нужниците.

За господин генерала всичко беше тъй простичко. Пътят към военната слава беше прав и ясен, по рецептата: в шест часа вечерта войниците получават гулаш с картофи, в осем и половина войската се

изхожда в нужниците и в девет часа ляга да спи. Пред такава войска противникът обръща гръб и бяга ужасен.

Генерал-майорът се замисли, запали една пура „Операс“ и дълго, дълго сезира в тавана. Обмисляше какво да каже, след като е попаднал тук, с какво още да поучи офицерите от ешелона.

— Ядката на вашия ешелон е здрава — каза той неочаквано, когато всички вече бяха решили, че той докрая ще остане в тази поза и ще продължи да сезира в тавана и да мълчи. — Войнишкият ви състав е в отлично състояние. Със своята откровеност и с войнишкото си държане войникът, с когото разговарях днес, вдъхва най-добри надежди, че целият батальон ще се бори до последна капка кръв.

Той пак замълча и опрян на облегалото на стола, отново се вгледа в тавана, а след това, запазвайки същото положение, продължи да говори. При това само подпоручик Дуб, подтикван от раболепието си, му правеше компания в гледането на тавана.

— Вашият батальон обаче се нуждае от едно нещо. Вие не бива да допуснете подвизите му да потънат в забрава, батальоните на вашата бригада имат вече своя история, която трябва да бъде продължена и от вашия батальон. На вас ви липсва именно такъв човек, който да води най-точни бележки и да пише историята на батальона. Той трябва да събира в ръцете с всички нишки и да знае коя рота какво е извършила. Той трябва да бъде интелигентен човек, не някое говедо, не някоя крава. Господин капитан, вие трябва да назначите в батальона си един *Batalionsgeschichtsschreiber*^[36].

След това той втренчи поглед в часовника на стената, стрелките на който напомняха на цялата сънлива компания, че е време да се разотива.

На гарата генералът разполагаше със свой инспекционен влак и помоли господата офицерите да го придружат до спалния му вагон.

Комендантът па гарата въздъхна. Генералът беше забравил, че трябва да плати бифтека и бутилката вино. Пак ще трябва да плаща от джоба си. А колко такива посещения има всеки ден! Цели два вагона сено се стопиха за подобни цели. Той беше наредил да ги изтеглят на глуха линия и ги продаде на фирмата „Льовенщайн“, военен доставчик на сено. Продаде ги също както се продава жито на зелено. Фирмата продаде вагоните отново па интендантството, но той за всеки случай

ги остави да стоят на предишното място. Може би ще се наложи да ги продаде още веднъж па фирмата „Льовенщайн“.

За сметка на това обаче всички военни инспекции, които минаваха през главната гара в Пеща, казваха, че там може много хубаво да се похапне и пийне у коменданта на гарата.

Сутринта ешелонът си беше все още на гарата. Свири се утринна заря, войниците отидоха да се мият на помпите, като използваха за целта канчетата си. Генералът със своя влак още не беше заминал и лично отиде да инспектира състоянието на нужниците, където войниците по заповед на капитан Загнер се отправяха по взводно — *Schwarmweise unter Kommando der Schwarntkommandaten*^[37], за да зарадват генерал-майора. А за да задоволи и подпоручик Дуб, капитан Загнер му съобщи, че днес той поема дежурството при нужниците.

И така, значи, днес при нужниците дежуреше подпоручик Дуб.

Проточилят се на дължина войнишки двуреден клозет поемаше два взвода наведнъж.

И сега войниците бяха наклекали един до друг над изчистените трапове, също като ластовички по телеграфните жици, когато есенно време се събират, за да отлетят в Африка.

Коленете им се подаваха из спуснатите панталони, а поясоците си бяха прехвърлили през вратовете, сякаш всеки момент бяха готови да се обесят и чакаха само заповед.

Във всичко това, разбира се, личеше желязна военна дисциплина, организираност.

На левия фланг седеше Швейк, дошъл заедно с другите, и с голям интерес четеше парче хартия, откъснато бог знае от кой роман на Ружена Есенска^[38].

... кашен пансион за беда димите
ата неопределени, но може би повече
и то в повечето случаи затворени в себе си губ
и менюто в своите стаи, или се
своеобразни удоволствия. И подхвърлеха ли
ше човек единствено и изключително тъга по ч
се подобряваше, тъй като не искаше с такъв успех

боти, както те самите биха желали,
нямаше нищо за младия Кршичка.

Като откъсна поглед от листчето, той неволно погледна към изхода на нужника и се учуди. В параден мундир там стоеше снощният генерал-майор с адютанта си, а до тях подпоручик Дуб усърдно им обясняваше нещо.

Швейк се огледа наоколо. Всички спокойно продължаваха да клечат над трапа и само подофицерите се бяха някак си вдървили и не смееха да шавнат.

Швейк схвана сериозността на положението.

Той се изправи така, както си беше със спуснати панталони, с поясок, прехвърлен през шията, след като употреби в последния момент късчето хартия, и козирувайки, изрева:

— Einstellen! Auf! Habtacht! Rechtsschaut!^[39]

Два взвода със спуснати панталони и с поясоци, прехвърлени през шията, се вдигнаха над трапа.

Генерал-майорът се усмихна приветливо и каза:

— Ruht, weiter machen!^[40]

Отдельонният Малек пръв даде пример на отделението си, че трябва да се заеме първоначалното положение. Само Швейк продължаваше да стои и козирува, тъй като от едната страна към него заплашително се приближаваше подпоручик Дуб, а от другата, усмихнат, генерал-майорът.

— Váš já vudžel v nosi?^[41] — обърна се към странната фигура на Швейк генерал-майорът.

В този момент към него се обърна подпоручик Дуб:

— Ich melde gehorsam, Herr Generalmajor, der Mann ist blödsinnig und als Idiot bekannt, säghaften Dummkopf!^[42]

— Was sagen Sie, Herr Leutnant?^[43] — изрева внезапно генерал-майорът на подпоручик Дуб и внушително му обърна внимание, че тъкмо напротив... Ето например, от една страна, войник, който знае какво се следва, когато види началник, и от друга — подофицери, които не го виждат или се правят, че не го виждат. Същото може да се случи и на фронта. Обикновеният редник в момент на опасност поема

командуването. Именно подпоручик Дуб е трябвало да даде командата, подадена от войника: „Einstellen! Auf! — Habtacht! Rechtsschaut!!“

— Vytržel jsi si arž?^[44] — обърна се генерал-майорът към Швейк.

— Тъй вярно, господин генерал-майор, всичко е наред.

— Wiencej stačne bendžeš?^[45]

— Съвсем не, господин генерал-майор, fertig^[46] съм.

— Дигни си гащите тогава и застани мирно!

Тъй като генералът поизвиши глас, когато каза „мирно“, войниците, които бяха по-наблизо, започнаха да се надигат над трапа.

Генерал-майорът обаче приятелски им махна с ръка и с нежен бащински глас им каза:

— Aber nein, ruht, ruht, nur weiter machen...^[47]

През това време Швейк успя да застане вече пред генерал-майора напълно потегнат и генерал-майорът се обърна към него с реч на немски език:

— Чинопочитание, познаване на правилниците и присъствие на духа — та това е всичко във военно време. А когато това се съчетае и с храброст, тогава не може да се намери противник, който да ни уплаши.

Като заби пръст в корема на Швейк, той се обърна към подпоручик Дуб и каза:

— Вземете си бележка. След като пристигнете на фронта, този войник незабавно да бъде произведен и при първия удобен случай да бъде представен за награждаване с бронзов медал за отлично носене на службата и познаване на... Wissen Sie doch, was ich schon meine... Abtreten!^[48]

Докато генерал-майорът се отдалечаваше от нужниците, подпоручик Дуб отдаваше високи команди, за да бъдат чути от него:

— Erste Schwarm auf! Droppelreihen... Zweiter Schwarm...^[49]

Швейк беше излязъл вече и когато мина покрай подпоручик Дуб, макар и да му изкозирува, както се следваше, подпоручикът все пак му каза:

— Herstellt!^[50]

Швейк трябваше повторно да отдаде чест, при което чу още веднъж:

— Познаваш ли ме? Не ме познаваш! Ти ме познаваш откъм лицето, но когато ме опознаеш откъм opakото, ще те разплача аз!

Най-сетне Швейк се отправи към своя вагон, като си мислеше: „На времето, когато служех в карлинската казарма, там имаше един подпоручик Худави. Когато се ядосваше, той казваше друго: «Момчета, винаги като ме видите, веднага се сещайте, че съм свиня за вас и ще остана такава свиня, докато вие бъдете в ротата.»“

Когато Швейк мина покрай щабния вагон, поручик Лукаш му подвигна да съобщи на Балоун да побърза с кафето и да затвори кутията с консервираното мляко, за да не се развали. Всъщност Балоун още одеде беше започнал да вари кафе за поручик Лукаш на едно малко спиртниче във вагона при фелдфебела Ванек. Когато Швейк отиде да му предаде заповедта на поручика, той видя, че през време на отсъствието му целият вагон бе започнал да се черпи с кафе.

Кутията с кафето и кутията с консервираното мляко на поручик Лукаш бяха пече полуизпразнени и Балоун, като сърбаше кафе от своята чаша, бъркаше с лъжичка в кутията с консервираното мляко, за да си подслади допълнително кафето.

Готвачът-окултист Юрайда и фелдфебелът Ванек се уверяваха взаимно, че когато се получат кутии с кафе и консервирано мляко, ще върнат взетото назаем от господин поручика.

На Швейк също предложиха кафе, но той отказа и се обърна към Балоун:

— Току-що се получи заповед от щаба на армията, че всяка свръзка, която излапа без разрешение кутията с консервирано мляко или кафе на своя офицер, трябва да бъде обесена незабавно в течение на двадесет и четири часа. Трябваше да ти го съобщя от името на господин поручика, който желае веднага да те види заедно с кафето.

Уплашеният Балоун дръпна кафето на телеграфиста Ходоунски, което преди малко му беше налял, сложи го да се посгрее, добави още малко консервирано мляко и хукна към щабния вагон.

Изблещил очи, той подаде кафето на поручик Лукаш. Мина му през ума, че поручик Лукаш навярно чете по очите му как стопанисва консервите.

— Аз се забавих — запелтечи той, — понеже не можах да отворя кутиите.

— Сигурно си разлял млякото, а? — попита поручик Лукаш, като сърбаше кафето. — Или си го ял лъжица по лъжица като супа. Знаеш ли какво те чака?

Балоун въздъхна и се завайка:

— Господин поручик, имам три деца.

— Внимавай, Балоун, още веднъж те предупреждавам да се откажеш от лакомията си. Швейк не ти ли каза нищо?

— В течение на двадесет и четири часа можело да бъда обесен — мрачно отговори Балоун, поклащайки цялото си тяло.

— Вместо да ми се клатиш, глупако — каза му поручик Лукаш с усмивка, — вземи, че си поправи поведението. Откажи се от тази лакомия и кажи на Швейк да намери някъде на гарата или в околността нещо хубаво за ядене. Дай му тая десетачка. Тебе не пращам. Ще те пратя тогава, когато се наплюскаш до пукване. Да не си излапал кутията сардели? Не си, казваш? Донеси да я видя.

Балоун предаде на Швейк десетачката и му съобщи, че господин поручикът го изпраща да му намери някъде на гарата нещо вкусно за ядене. Той с въздишка извади кутийката сардели от куфара на поручика и със свито сърце я понесе за проверка.

Толкова се беше надявал бедничкият, че поручик Лукаш е забравил вече за сарделите, и сега край на всичко. Поручикът навярно ще си я остави във вагона и ще го лиши от нея. Имаше чувство, че са го ограбили.

— Господин поручик, разрешете да доложя. Ето това са вашите сардели — с горчицина каза той, като предаваше кутията на собственика ѝ. — Да я отворя ли?

— Добре, Балоун, недей я отваря и я върни на мястото ѝ. Искан само да зная дали не си надзърнал в нея. Стори ми се, когато донесе кафето, че устата ти беше блажна сякаш от олио. Швейк отиде ли?

— Тъй вярно, господин поручик, той тръгна вече — с разведрено лице доложи Балоун. — Каза, че господин поручикът ще остане доволен, всички щели да ви завидят. Отиде някъде извън района на гарата, казваше, че познава тия места чак до Ракошпалота^[51]. Каза още, че ако влакът тръгне без него, той щял да се присъедини към автомобилната колона и щял да ни догони с кола на следващата гара. „Недейте бра грижа, каза, за мене, знам си аз задълженията.“ Ако се наложило, щял да вземе файтон на свои разноски и да ни гони с него чак до Галиция. Щели да му го удържат след това от заплатата. Всеки случай каза да не се безпокоите за него, господин поручик.

— Хайде върви — тъжно отрони поручик Лукаш.

От комендантството се получи съобщение, че ще потеглят едва в два часа следобед в посока Гьодьольо–Асод. Съобщаваха също така, че офицерите ще получат на гарата по два литра червено вино и бутилка коняк. Говореше се, че това била някаква загубена пратка за Червения кръст. Така или иначе, това дойде най-неочаквано, като че ли от небето падна, и в щабния вагон настъпи веселие. Конякът беше три звездички, а виното беше марка „Гумполдскирхен“^[52].

Само поручик Лукаш все беше някак смутен. Изминал бе вече един час, а Швейк още го нямате. Мина още половин час, по едно време към щабния вагон откъм канцеларията на комендантството се зададе странно шествие.

Най-отпред вървеше Швейк, пристъпяше важно и сериозно. Напомняше първите християни-мъченици, отправящи се към арената.

От двете му страни вървеше по едни хонвед с натъкнат на пушката нож. На левия фланг вървеше подофицер от комендантството, а зад тях — някаква жена с надиплена червена пола и един мъж с ботуши, кръгла шапка и подбито око, който носеше жива, крякаща, изплашена кокошка.

Всички се заизкачваха в щабния вагон, но подофицерът ревна на унгарски на жената и мъжа с кокошката да останат да чакат долу.

Като видя поручик Лукаш, Швейк многозначително започна да му смига.

Подофицерът поиска да говори с ротния командир на 11-а рота. Поручик Лукаш пое от него някакво писмо от комендантството на гарата. Зачете го и пребледня.

„До знанието на командира на 11-а рота на Н-ти батальон от 91-ви пехотен полк и на негово разпореждане

Изпраца ви се пехотинецът Швейк Йозеф, според собствените му показания ординарец при същата рота на Н-ти батальон при 91-ви пехотен полк, извършил престъплението кражба по отношение на съпрузите Ищван от Ишатарча в района на комендантството на гарата.

По същество: Пехотинецът Швейк Йозеф, след като хванал насилствено кокошката, която се разхождала зад къщата на съпрузите Ищван в Ишатарча в района на

комендантството на гарата и принадлежаща на съпрузите Ищван (в оригинала славно бе изкована новата немска дума Istvangatten), бидейки задържан от собственика, който искал да му отнеме кокошката, оказал съпротива на същия, като ударил с кокошката собственика Ищван по дясното око. Задържан от патрула, той бе закарай в частта си, при което кокошката бе върната на собственика.

Подпис на дежурния офицер“

Подписвайки квитанцията за приемането на Швейк, поручик Лукаш усети как коленете му потрепераха.

Швейк стоеше много близо и можа да забележи, че поручик Лукаш пропусна да пише датата.

— Господин поручик, разрешете да доложа — обади се той, — днес е два̀сет и четвърти. Вчера беше два̀сет и трети май, датата, на която Италия ни отвори война. Сега в града навсякъде само за това се приказва.

Хонведите и подофицерът си отидоха, а долу останаха само съпрузите Ищван, които не преставаха да правят опити да се намъкнат във вагона.

— Ако имате още пет крони у себе си, господин поручик, бихме могли да купим тая кокошка. Той, тоя мошеник, иска петнайсет златни за нея, но слага вътре и девет крони за посинялото си око — каза Швейк в разказвателен тон, — но аз мисля, господин поручик, че десет крони за едно нищо и никакво око е много. Знаете ли, господин поручик, едно време в ресторанта „У старата госпожа“ отнесоха с една тухла цялото чене на стругаря Матею, цели шест зъба му избиха, а платиха само два̀сет златни, вярно, че тогава парите имаха по-голяма цена. Самият Волшлегер^[53] беси жертвите си за четири златни.

— Я ела насам — кимна Швейк на човека с подбитото око и кокошката. — Ти остани там ма!

Мъжът влезе във вагона.

— Той знае малко немски — отбеляза Швейк — и разбира всички псувни, а и самият той псува сносно на немски.

— Also zehn Gulden^[54] — обърна се той към мъжа, — fünf Gulden Henne, fünf Auge. Öt forint, vidiš, kikikiki öt forint kukuk, igen?

[55] Тук е щабът, мошенико. Дай кокошката!

Той натика десетте форинта в ръката на човека, взе кокошката, изви ѝ врата и след това го избута от вагона, като приятелски му стисна десницата и здравата я раздруса:

— Jónapot, barátom adieu!^[56] Хай върви си при булката! Хайде или ще те смъкна долу на бърза ръка!

— Видяхте ли, господин поручик, на всичко му се намира колаят — обърна се Швейк към поручик Лукаш, — най-добре е всичко да мине без скандал, без големи церемонии. Сега ние с Балоун ще ви сготвим такава супа от кокошката, че чак в Трансилвания ще я подушат и ще им потекат лигите.

Поручик Лукаш не можа да се въздържи повече, изби нещастната кокошка от ръката на Швейк и му кресна:

— Знаете ли, Швейк, какво заслужава войникът, който във военно време граби мирното население?

— Почетна смърт чрез разстрел! — тържествено отговори Швейк.

— Вие, разбира се, би трябвало да намажете въжето, защото пръв започнахте да крадете. Вие, тип с тип, аз наистина не знам как да ви нарека, вие сте забравили клетвата си. Не знам вече къде да се дяна от вас.

Швейк изгледа поручик Лукаш с въпросителен поглед и бързо се обади:

— Съвсем не, господин поручик, съвсем не съм забравил клетвата, която нашият войнствен народ трябва да знае винаги и да я изпълнява. Аз, господин поручик, тържествено се заклек на нашия най-светъл княз и господар Франц Йосиф Първи да бъда верен и да изпълнявам заповедите на генералите на Негово Величество и изобщо на всички свои началници и висшестоящи, да ги слушам, да ги почитам и браня, да изпълнявам нарежданията и заповедите им във всички случаи, срещу който и да било противник, всякога и навсякъде, където пожелае това Негово императорско и кралско Величество, на вода и под вода, на суша и във въздуха, денем и нощем, в сражения, атаки, борби и каквито и да било други акции, с една дума, навсякъде.

Швейк вдигна от земята кокотката и застанал мирно, с поглед, устремен право в очите на поручик Лукаш, продължи:

— ...по всяко време и във всички случаи храбро и мъжествено да се бия, никога да не изоставям своите армии, батальони, роти и оръдия, никога да не влизам дори и в най-малко споразумение с противника и винаги да се държа така, както изискват военните закони и както подобава на добрите войници, и по този начин да живея честно и с чест да умра, за което моля бога да ми помага. Амин. А колкото до кокошката, аз съвсем не съм я откраднал, господин поручик, не съм я задигнал и съм се държал както трябва, тъй като аз винаги помня клетвата си.

— Ще оставиш ли кокошката бе, говедо с говедо! — изрева поручик Лукаш, като удари Швейк с папката по ръката, точно там, където той беше хванал умрялата кокошка. — Погледни тук. Ето черно на бяло: „Изпраща ви се пехотинецът Швейк Йозеф, според показанията му ординарец при същата рота... за кражба.“ Кажи ми сега, мародер такъв, хиена с хиена — не, аз положително ще те убия един ден, ще *те убия*, разбираш ли, — кажи ми ти, идиот, ти, пладнешки разбойнико, как можа да се подхлъзнеш така?

— Това е сто на сто недоразумение, господин поручик — любезно каза Швейк, — не може да бъде нищо друго освен недоразумение. Веднага щом получих заповедта ви да намеря и купя някъде нещо вкусно за ядене, аз започнах да мисля какво би било най-подходящо за в случая. Оттатък гарата нямаше съвсем нищо, само конски салам и магарешка пастърма. Аз много добре обмислих всичко, господни поручик. На фронта човек се нуждае от нещо твърде хранително, за да може по-лесно да понася военните несгоди. И ето аз поисках да ви доставя хоризонтално удоволствие, господин поручик, да ви сваря супа от кокошка.

— Супа от кокошка — повтори след него поручикът и се хвана за главата.

— Тъй вярно, господин поручик, супа от кокошка, купих лук и петдесет грама фиде. Ето тук е всичко. В тоя джоб е лукът, а в тоя — фидето. Сол има в канцеларията, има и пипер. Не оставаше нищо друго, освен да купя кокошката. И излязох въвн от района на гарата по посока на Ишатарча. Село и половина, господин поручик, в никакъв случай не е град, макар че там на първата улица са написали на една табела „Ишатарча варош“. Минах по една улица — все къщички с градинки, — минах по втората, третата, четвъртата, петата, шестата,

седмата, осмата, деветата, десетата, единайсетата и чак когато стигнах до самия край на тринайсетата, където зад една от къщите вече започваха ливадите, там видях да пасат кокошки. Приблжих се, избрах най-голямата, най-тежката, ама погледнете я само, господин поручик, мас капе от нея. То човек няма нужда да я опипва много, много, от пръв поглед ще познае, че са ѝ хвърляли редовно царевица. Взех я, значи, аз съвсем публично, в присъствието на населението, което се беше развикало нещо на унгарски, хванал съм я за краката и питам хората на чешки, па и на немски чия е кокошката, та да я купя от него. Но не щеш ли, в тоя момент от същата крайна къща изскокнаха един мъж и една жена и започнаха да ме ругаят най-първо на унгарски, а после на немски, че съм бил откраднал кокошката посред бял ден. Казах му да не вика, защото са ме изпратили да купя кокошката, и му обяснявам как стои работата. А кокошката, знаете ли, както я държа за краката, изведнъж запляска с криле и поиска да хвъркне и понеже я държах леко, вдигна ръката ми и понечи да кацне на носа на господаря си. А пък той веднага се развика, че съм го бил пернал с кокошката по муцуната. Женската пък пици ли, пици и все вика на кокошката: „Кът-кът-кът-кът-кът-кът.“ В тоя момент вече някакви идиоти, чули-недочули, разбрали-недоразбрали, водят патрул хонведи и аз сам ги поканих да дойдат с мене в комендантството на гарата, за да се види, че съм невинен. Истината не може да се скрие, тя е като маслото, винаги изплува над водата. Но какво да правя, като съм си пусти Марко Тотев, поручикът, който беше дежурен в комендантството, излезе опак човек. Аз му разправам, а той не ще да слуша, даже и когато го помолих да ви попита вярно ли е, че сте ме изпратили да ви купя нещо вкусно. На всичко отгоре взе, че ми кресна да си затварям устата: „И без това виждам в очите ти дебел клон със здраво въже.“ Трябва да е бил в много лошо настроение, щом можа да ми каже, че така охранен може да бъде само войник, който краде и разбойническува. На гарата били постъпили вече редица оплаквания, завчера тук наблизно някъде бил изчезнал някакъв пуяк, а когато му възразих, че ние по това време бяхме още в Рааб, той ми каза, че такива на него не му минавали. Накрая ме изпратиха при вас. Но не стига това, ами един ефрейтор, понеже не го забелязах, ми кресна дали зная пред кого се намирам. Аз му казах, че той е ефрейтор и че ако

беше пехотинец, щеше да бъде отделен началник, а ако беше артилерист пък — мерач.

— Швейк — каза след малко поручик Лукаш, — досега с вас се случиха толкова случайности и злополуки, толкова, както вие казвате, „грешки“ и „недоразумения“, че все пак, струва ми се, един ден само здравето въже около врата ви с последна военна почит в каре ще ви спаси от непрекъснатия ви малшанс. Разбирате ли?

— Тъй вярно, господин поручик, карето от така наречения сключен батальон се състои от четири, по изключение от три или пет роти. Ще заповядате ли, господин поручик, да туря повече фиде в супата, за да стане по-гъста?

— Швейк, заповядвам ви да вървите по дяволите заедно с кокошката, защото в противен случай ще ви я очукам в главата, идиот с идиот...

— Слушам, господин поручик, но керевиз не можах да намеря, господин поручик, и моркови също! Ще сложа карт...

Швейк не можа да довърши „офи“, защото заедно с кокошката изхвъркна пред щабния вагон. Поручик Лукаш изпи на един дъх голяма доза коняк.

Долу под прозореца Швейк изкозирува и се отдалечи.

След щастливо завършилата душевна борба Балоун тъкмо се готвеше, въпреки всичко, да отвори кутията със сарделите на поручика, когато се появи Швейк с кокошката. Появата му предизвика естествено раздвижване във вагона и всички така го изгледаха, като че искаха да го питат: „Откъде я открадна?“

— Купих я за господин поручика — отговори Швейк, като изваждаше от джобовете си лука и фидето. — Искан да му сваря супа от нея, но той вече не я иска и затова ми я подари.

— Да не е умряла? — усъмни се фелдфебелът Ванек.

— Аз сам ѝ извих врата — отговори Швейк, вадейки от джоба си нож.

Балоун с благодарност и в същото време с израз на почит погледна Швейк и мълчаливо се зае да приготви спиртника на поручика. След това взе няколко канчета и отиде за вода.

Към Швейк се приближи телеграфистът Ходоунски и предложи да му помогнала я оскубят, като при това шепнешком му зададе интимния въпрос:

— Далече ли е оттук? Ограда прескача ли се, или е на открито поле?

— Аз я купих бе.

— Трай де, и това ми било приятел, нали видяхме как те докараха.

Все пак той взе активно участие в скубането на кокотката. Към големите и тържествени приготовления се присъедини и готвачът-окултист Юрайда, който нарязва картофите и лука за супата.

Изхвърлената от вагона перушина спря вниманието на подпоручик Дуб, който обикаляше вагоните.

Отдолу той им извика да се покаже този, който е оскубал кокошката. На вратата се показва доволното лице на Швейк.

— Това какво е? — кресна подпоручик Дуб, като вдигна от земята отрязана на кокоша глава.

— Това е глава на кокошка, господин подпоручик — отвърна Швейк, — порода черна италианка. Много са носливи, господин подпоручик. Снасят до 260 яйца годишни. Заповядайте да видите какъв богат яйчник е имала — и Швейк навря под носа на подпоручик Дуб червата и останалите вътрешности на кокошката.

Дуб плю, отмина, но след малко пак се върна.

— За кого готвите кокошката?

— За нас, господин подпоручик. Вижте само какво сало има!

Подпоручик Дуб се отдалечи, мърморейки:

— Ние пак ще се срещнем при Филипи^[57].

— Какво каза? — обърна се Юрайда към Швейк.

— Абе определихме си среща някъде при Филипи. Те, господата де, обикновено са педераста.

Готвачът-окултист заяви, че само естетите са хомосексуалисти, то било свързано със самата същност на естетизма.

Фелдфебелът Ванек разказа след това как педагозите в испанските манастири блудствували с поверените им деца.

И докато водата в котелката на спиртника заври, Швейк успя да разкаже за един възпитател, на когото поверили цяла колония безпризорни виенски деца и който блудствувал с цялата колония.

— Абе страст е това, по най-лошото е, когато тая страст обземе жените. Във втори пражки район на времето живееха две напуснати мадами, разведени, защото миткали, едната се казваше Моуркова,

другата — Шоускова, и те една вечер, тъкмо когато цъфтели черешите, хванали в една алея при Розтоки^[58] някакъв стар стогодишен импотентен латернаджия, замъкнали го в розтошката горичка и там го изнасилили. Какво ли не правили с него! По това време професор Аксамит от Жижков правеше там разкопки, търсеше гробове на първобитни хора. Та те, жените, вземат, че замъкнат латернаджията в един такъв разкопан гроб и там, като го емнали... Дошъл на другия ден професор Аксамит, гледа — в гроба лежи нещо, Зарадвал се човекът, но се оказало, че това бял изнасиленият, измъчен от разведените дамички латернаджия. Край него наоколо имало пръснати множество клечки, едни особени такива. След това латернаджията на петия ден умрял, а ония мръсници били толкова нахални, че на всичко отгоре му отишли на погребението. Това вече се казва истинска перверзия.

— Посоли ли я? — обърна се Швейк към Балоун, които се възползува от това, че вниманието на всички беше насочено към разказа на Швейк, и мушна нещо в раницата си. — Дай да видя какво правиш.

— Слушай, Балоун — сериозно се обърна Швейк към него, — какво ще правиш тая кокоша кълка? Виж го ти. Откраднал кокоша кълка, та да я свари после тайничко без нас. Ти, Балоун, знаеш ли какво извърши? Знаеш ли как се наказва този, който през време на война ограби фронтовия си другар? Завързват го за дулото на някакво оръдие и напълват оръдието с картеч. Сега вече е късно за въздишки. Като срещнем артилерия някъде на фронта, ще се явиш на първия батареен командир. Сега за сега обаче за наказание ще правиш упражнения. Слизай от вагона!

Нещастният Балоун слезе от вагона и Швейк, седнал на вратата, започна да командува:

— Habt acht! Ruht! Habt acht! Rechts schaut! Habt acht! Гледай пак пред себе си! Ruht!^[59]

Сега ще правиш движения на място. Rechts um!^[60] Ей, че дръвник. То не е човек. Разбирате ли, вие сте крава. Рогата ви трябва да се озоват там, където преди малко беше дясното ви рамо. Herstellt! Rechts um! Links um! Halbrechts!^[61] Не така бе, говедо! Herstellt! Halbrechts!^[62] Е, виждаш ли бе, муле такова, че можеш! Halblinks! Links um! Links! Front! Front!^[63] Не знаеш ли какво е това по фронта?

Gradaus! Kehrt euch! Kniet! Nieder setzen! Auf! Setzen! Nieder! Auf! Nieder! Auf! Setzen! Auf! Ruht!^[64]

— Така, Балоун, това е твърде полезно за здравето, поне ще ти се смеле храната.

Наоколо се събра плътна маса народ, която се запревива от смях.

— Бъдете така любезни и сторете място! — извика Швейк. — Ще маршируваме. Значи, внимавай, Балоун, да не става нужда да повтаряш. Не обичам да тормозя без нужда подчинените си. Внимавай, значи:

Direktion Bahnhof!^[65] Гледай къде соча. Marschieren marsch! Glied — halt!^[66] Стоп, дявол те взел, или ще те пратя в ареста! Glied — halt! Е-ей, най-сетне се спря, тъпакът му с тъпак. Kurzer Schritt!^[67] Не знаеш ли какво е това kurzer Schritt? Ще ти дам аз да разбереш, ще те накарам да танцуваш като балерина. Voller Schritt! Wechselt Schritt! Ohne Schritt!^[68] Брееей, че бивол! Като кажа ohne Schritt, тъпчеш на място, разбра ли ти главата?

Наоколо се бяха събрали почти две роти.

Балоун беше целият изпотен, просто не беше останала душа у него, но Швейк продължаваше да го командува:

— Gleicher Schritt! Glied rückwärts marsch!^[69]

— Glied halt!^[70]

— Lanfschritt!^[71]

— Glied marsch!^[72]

— Schritt!^[73]

— Glied halt!^[74]

— Ruht!^[75]

— Habt acht! Direktion Bahnhof! Laufschrift marsch! Halt! Kehrt euch! Direktion Wagon! Laufschrift marsch! Kurzer Schritt! Glied halt! Ruht!^[76] Хайде сега почини си малко! А после ще започнем отново! При добро желание човек може всичко.

— Какво става тук? — чу се гласът на подпоручик Дуб, който дотича обезпокоен.

— Съвсем нищо, господин подпоручик — каза Швейк, — само се упражнявахме по малко, та да си припомним ученията и да не си прахосваме ценното време за празни работи.

— Слезте от вагона — заповяда подпоручик Дуб, — наистина вече до гуша ми дойде от вас. Ще ви заведем при батальонния командир.

Когато Швейк се озова в щабния вагон, поручик Лукаш излезе от другия изход и се отправи към перона.

В момента, когато подпоручик Дуб докладваше за странните ексцеси, както той се изрази, на добрия войник Швейк, капитан Загнер беше в твърде добро настроение, защото виното „Гумполдскирхен“ беше наистина знаменито.

— Значи, вие не искате да прахосвате времето си за празни работи? — усмихна се той многозначително. — Матушич, елате насам!

батальонната свръзка получи заповед да повика фелдфебела на 12-а рота Насакло, известен като най-голям тиранин, и незабавно да намери една пушка на Швейк.

— Тоя войник — каза капитан Загнер на фелдфебела Насакло — не иска да си прахосва времето за празни работи. Закарайте го зад вагоните и упражнете с него един час хватките. Но без всякакво снизхождение, без отдиш. И главно непрекъснато едно след друго „setzt ab, an, setzt ab“^[77].

— Ще видите, Швейк, че няма да ви бъде скучно — каза му на прощаване.

След малко иззад вагона се чува отсечени команди, които тържествено се понесоха над релсите. Фелдфебелът Насакло, когото бяха вдигнали от игра — играеха на 21 и той държеше банката, — сега ревеше с цяло гърло:

— Beim Fuss! Schultert! Beim Fuss! Schultert!^[78]

След това за момент настана тишина и се чуваше само гласът на Швейк, спокоен и съсредоточен:

— Учил съм ги още като млад войник. Когато се даде команда „Beim Fuss“, пушката стои изправена до десния крак. Върхът на приклада е на права линия с върха на десния крак. Дясната ръка е естествено отпусната надолу и държи пушката така, че палецът обхваща цевта, а останалите пръсти са обхванали ложата. При командата „Schultert“^[79] пушката се мята на дясното рамо, където остава да виси свободно върху ремъка, с цевта право нагоре.

— Хайде стига приказки — чу се отново гласът на фелдфебела Насакло. — Habt acht! Rechts schaut!^[80] Дявол ви взел! Как го правите?...

— Нали съм „на ремък“ и при „Глави на дяс-но!“ дясната ми ръка се плъзга по ремъка надолу, обхващам шийката на приклада и енергично извързвам глава надясно, след това при „Habt acht!“^[81] отново поемам ремъка с дясната си ръка и главата ми заема първоначалното положение по фронта, погледът ми е закован във вас.

И отново прозвуча гласът на фелдфебела:

— In die Balanz! Beim Fuss! In die Balanz! Schultert! Bajonett auf! Bajonett ab! Fällt das Bajonett! Zum Gebet! Vom Gebet! Kniet nieder zum gebet! Laden! Schiessen! Schiessen halbrechts! Ziel Stabswagon! Distanz 200 Schritt... Fertig! An! Feuer! Setzt ab! An! Feuer! An! Feuer! Setzt ab! Aufsatz normal! Patronen versorgen! Ruht!^[82]

Фелдфебелът започна да си свива цигара.

През това време Швейк се зае да разглежда номера на пушката и изведнъж се обади:

— 4268! Такъв номер носеше и един локомотив на гара Печки, 16-и коловоз. Трябваше да го закарат на ремонт в депото в Лиса над Елба, но знаете ли, господин фелдфебел, работата не беше толкова лесна, защото машинистът, който трябваше да го закара, много слабо помнеше цифрите. Вика го, значи, началникът на гарата в канцеларията си и му казва: „На шестнайсети коловоз се намира локомотив номер 4268. Зная, че не помните цифри и че когато ви ги напишат на листче, загубвате листчето. Щом не сте по цифрите, внимавайте, аз ще ви покажа един много лесен начин за запомняне на най-различни числа. Ето вижте: локомотивът, който трябва да откарате в депото в Лиса над Елба, има номер 4268. И сега внимавайте. Първата цифра е четири, втората — две. Запомнете, значи, 42, тоест 2 по 2, което отпред назад може да се представи като 4, делено на 2, равно 2 и пак получавате една до друга цифрите 4 и 2. Не се плашете, няма нищо трудно. Колко прави 2 пъти по 4, осем, нали? Сега трябва да запечатате в паметта си, че осморката е последната цифра в поредицата. Остава сега, след като сте запомнили вече, че първата цифра е 4, втората 2 и че четвъртата е 8, да намерите някакъв начин да запомните шестицата, която се намира пред осмицата. И това е много просто. Първата цифра е 4, втората — двойка, четири и две е шест. Сега вече сте положителен, че втората цифра от края е шестица, цифрите са запечатват по този начин в паметта ви за вечни времена. В съзнанието ви засяда здраво

числото 4268. Или например до същия резултат можете да стигнете и по друг още по-прост начин...“

Фелдфебелът престана да пуши, опули очи и избъбра само:

— Свалете си шапката!

Швейк продължи сериозно:

— И той започнал да му обяснява какъв е по-простият начин за запомняне номера на локомотив 4268. Осем без две е шест. Ето ти, значи, на бърза ръка 68. Шест без две са четири, ето ти, значи, 4–68 и накрая слагаш и двойката вътре и се получава 4-2-6-8, Не е много трудно да се запомни цифрата с помощта на умножението и делението. Постига се все същият резултат. „Запомнете — казал началникът на гарата, — че 2 пъти по 42 е 84. Годината има 12 месеца. Вадите, значи, 12 от 84 и ви остават 72, вадите още дванайсет месеца, получавате 60, ето ви, значи, осигурена шестицата, нулата просто я задраскаме. Известно ни е сега, значи, 42, 68, 4. След като задраскахме нулата, остана ни да задраскаме и четворката на края и пак без особен труд получаваме 4268, номера на локомотива, който следва да бъде изпратен в депото в Лиса над Елба. И с помощта на делението, както ви казах, работата е много лесна. Определяме предварително коефициент според митническата тарифа.“ Но да не ви прилоша нещо, господин фелдфебел? Ако искате, аз ще започна отново от „General de charge! Fertig!... Noch an! Feuer!“^[83] Дявол да го вземе! Не трябваше да ни праща господин капитанът на слънце! Трябва да изтичам за носилка!

Лекарят, който пристигна след малко, установи, че се касае или за слънчев удар, или за остро възпаление на мозъчната пипа.

Когато фелдфебелът се опомни, Швейк, който стоеше до него, каза:

— Та да си дойдем на думата. Мислите ли, господин фелдфебел, че машинистът запомнил числото? Не! Объркал всичко, защото му дошло на ум, че трябва да умножи всичко на три, не знам защо се сетил за светата троица, и, разбира се, не могъл да намери локомотива, той и до днес си стои там, на линия № 16.

Фелдфебелът отново склопи очи.

Когато се върна във вагона и го попитаха къде се е забавил толкова, Швейк отговори:

— Който командува на другите „бегом“, сам трябва да изпълнява сто пъти „пушки на рамо“!

В задната част на вагона се беше скрил Балоун и трепереше. През време на отсъствието на Швейк той беше изял половината от порцията му, тъй като част от кокошката се беше вече сварила.

Преди да потегли по-нататък, ешелонът беше настигнат от смесен военен влак, на който бяха натоварени най-различни части. Това бяха изостанали или излезли от болниците войници, догонващи своите части, както и разни други съмнителни елементи, които се връщаха от командировки или затвори.

От този влак слезе и школникът Марек, когото на времето бяха обвинили в неподчинение, защото беше отказал да чисти нужници, дивизионният съд обаче го беше освободил, следствието бе прекратено и ето че сега школникът Марек се появи в щабния вагон, за да се представи на батальонния командир. Трябва да се отбележи, че тъй като непрекъснато го бяха разкарвали от арест в арест, школникът все още не се числеше никъде.

Като видя школника и прегледа документите му, в които имаше строго поверителна бележка „Politisch verdächtig! Vorsicht!“^[84], капитан Загнер не остана много зарадван, но за щастие си спомни за нужникаря-генерал, който беше направил твърде интересната препоръка да се попълни съставът на батальона с един „Bataliongeschichtschreiber“^[85].

— Вие, школник, проявявате голямо нехайство — каза му капитан Загнер. — В Школата за запасни офицери си спечелихте славата на истински пройдоха и вместо да се стремите да се проявите и придобиете съответния на вашето образование чин, вие странствувахте от затвор на затвор. Полкът би трябвало да се срамува заради вас, школника. Вие обаче имате възможност да изправите грешката си, като изпълнявате добросъвестно своя дълг и по такъв начин се озовете в редовете на добрите воители. Посветете с любов възможностите си на батальона. Ще се опитам да ви използвам. Вие сте интелигентен млад човек и положително умеете да пишете, да стилизирате. Ще ви кажа нещо. Всеки батальон на фронта се нуждае от човек, който в хронологичен ред да прави преглед на всички военни събития, които са в пряка връзка с делата на батальона на фронта. Необходимо е всички победоносни походи, всички забележителни и славни моменти, в които батальонът ще вземе участие и ще играе водеща и

първостепенна роля, да се опишат и по такъв начин малко по малко да се прави принос към историята на армията. Разбирате ли ме?

— Тъй вярно, господин капитан, касае се за епизоди от живота на всички части, батальонът има своя история. Полкът въз основа на историята на своите батальони съставя историята на полка. Полковете образуват историята на бригадата, историята на бригадите — историята на дивизията и т.н. Ще положи всички усилия, господин капитан.

Школникът Марек сложи ръка на сърцето си.

— Ще отбелязвам с истинска любов славните дни на нашия батальон, особено днес, когато офанзивата е в пълния си разгар и когато ще настъпят дни на изпитание и нашият батальон ще покрие бойното поле с телата на своите героични синове. Добросъвестно ще регистрирам хода на всички събития, които неминуемо ще дойдат, за да изпълнят с лаври страниците на историята на нашия батальон.

— Вие, школьник, ще се намирате при щаба на батальона и ще следите кой се предлага за награждаване, ще регистрирате — по наши бележки, разбира се — походите, които с особена сила биха подчертавали изключителната войнственост и желязната дисциплина на батальона. Това, школьник, не е така лесно, но аз се надявам, че не ви липсва наблюдателност и като получавате известни директиви от мене, ще възвеличите нашия батальон над другите. Изпращам телеграма в полка, че съм ви назначил за батальонен летописец. Явете се при фелдфебела Ванек от 11-а рота, за да ви намери място във вагона си — там сега за сега има най-много място, — и му кажете, моля ви се, да дойде при мене. Разбира се, зачислен ще бъдете в щаба на батальона. Това ще стане със заповед по батальона.

Готвачът-окултист спеше. Балоун непрекъснато трепереше от страх, понеже беше успял да отвори и кутията със сарделите, фелдфебелът Ванек отиде при капитан Загнер, а телеграфистът Ходоунски беше напипал някъде на гарата шишенце боровичка и след като я изпи, изпадна в сантиментално настроение и сега пееше:

*В сладки блянове се реех,
чисти смятах всички хора.*

*Вяра носех в гърди си,
а в очи любов — опора.*

*Но кога видях земята,
подла че е и зла майка,
вяра и любов повяхна,
аз зя пръв път се завайках.*

След това стана, отиде при масата на фелдфебела Ванек и с едри букви написа на парче хартия следното:

„С настоящето моля най-учтиво да бъда назначен и произведен за тръбач на батальона.
Худоунски, телеграфист“

Разговорът на капитан Загнер с фелдфебела Ванек не продължи много. Капитан Загнер му обърна внимание само върху това, че сега за сега батальонният летописец, школьникът Марек, ще се намира в неговия вагон заедно с Швейк.

— Мога да ви кажа само това, че този Марек е, така да се каже, съмнителен. Politisch verdächtig! Но, боже мой! Днес това не е чудно. За кого днес не се казва това? Има, разбирате ли, различни съмнения. Но вие ме разбирате, нали? Само ви обръщам внимание, ако случайно вземе да говори нещо, което, нали разбирате, да го спрете веднага, та да си нямам и аз неприятности зарад него. Кажете му просто да остави подобни приказки и с това работата ще може да се счита уредена. Това не значи, разбира се, да идвате веднага да ме уведомявате. Уредете с него въпроса по приятелски, приятелският съвет винаги е по-добър от всяко глупаво доносничество. С една дума, аз не желая да зная за нищо, защото...

Нали разбирате? После подобни неща се приписват обикновено на целия батальон.

След като се върна във вагона, Ванек заведе настрана школьника Марек и му каза:

— Слушайте какво ще ви кажа, вие сте съмнителен, но няма значение. Само недейте приказва много-много пред Ходоунски, телеграфиста.

Тъкмо каза това и Ходоунски се домъкна, клатушкайки се. Прегърна фелдфебела с две ръце и пиански запелтечи нещо, което трябват да е песен:

*Изоставен от вси близки,
аз главата си оброних
на гърди ти скъпи, чисти,
горко сълзи аз зароних.*

*И видях в очи ти пламък
и дочух как твоите устни
зашептяха: „Нивга вече
няма аз да те напусна.“*

— Ние никога няма да се разделим! — ревеше Ходоунски. — Каквото чуя по телефона, веднага ще ви го кажа. Срал съм на клетвата.

В ъгъла Балоун се прекръсти ужасен и започна гласно да се моли:

— Дева Марийо, пресвета Богородице, не се отвърщай от мене, но ме изслушай милостиво, утеши ме с благост, помогни на мене, грешния, който в тази долина на плача се обръщам към тебе с жива вяра, крепка надежда и гореща любов. О, царице небесна, застъпи се за мене, грешния, та да мога по божия милости под твоя закрила да доживея края на дните си.

Благословената Дева Мария наистина се застъпи за него, тъй като след малко школьникът извади от полупразната си раница няколко кутии сардели и раздаде на всички по една.

Балоун безстрашно отвори куфарчето на поручик Лукаш и върна там падналите от небето сардели.

Но след като всички отвориха консервите и започнаха да облизват устните си и да мляскат от удоволствие, Балоун отново бе обхванат от изкушение, отвори куфарчето и кутията със сарделите и лакомо ги излапа.

В този момент обаче преблагата и пресладка Дева Мария се отвърна от него. Той тъкмо допиваше олиото от кутията, когато пред вагона спря батальонната свързка Матушич и викна към прозореца:

— Балоун, поручикът заповяда да му занесеш сардели те.

— Сега вече ще става, каквото ще става — каза фелдфебелът Ванек.

— По-добре недей ходи с празни ръце — посъветва го Швейк, — вземи му занеси поне пет празни кутии.

— Какво ли ви тежи на съвестта, та господ ви наказва така? — подхвърли школьникът. — В миналото ви трябва да има някакъв голям грях. Да не би да сте извършили светотатство, да сте изяли шунката от комина на вашия свещеник? Да не би да сте изпили в мазата му определеното за светото причастие вино? Да не би като момче да сте прескачали оградата на попската градина, за да крадете круши?

Балоун се измъкна от вагона с отчаяно лице, загубил всяка надежда. Сега вече съсипаният му вид говореше сърцераздирателно: „Кога най-сетне ще настъпи краят на тия мъки?“

— Там е работата — каза школьникът, който дочу думите на нещастния Балоун, — че вие, приятелю, сте загубили връзка с дядо господ. Не умеете да се помолите както трябва, та да ви чуе бог и да си ви прибере по-скоро.

Швейк добави:

— Той, Балоун, все още не може да се реши и да предостави войнишкия си живот, войнишките си мисли, словата, постъпките и войнишката си смърт в ръцете на преблагото майчинско сърце на всевишния, както казваше моят фелдкурат Кац, когато попрехвърлеше и по погрешка се сблъскаше на улицата с някой войник.

Балоун зариде, че е загубил вяра в бога, защото вече толкова пъти го е молил да му даде сили и да му посвие стомаха и все напразно.

— Тя, лакомията ми де — вайкаше се той, — не е от тая война, тя е моя много стара болест. Зарад нея жена ми ходи с децата на поклонение чак в Клокоти.

— Знам го — обади се Швейк, — Клокоти при Табор. Там имаше богата Дева Мария с фалшиви брилянти. Веднъж един клисар някъде от Словакия поиска да я ограби. Много набожен човек. Пристигнал той там и сметнал, че може би по-лесно ще му се удаде да свърши

работата, като се пречисти от всички стари грехове. Затова и казал на изповедника, че е намислил на следния ден да ограби Дева Мария. Нито дума повече. Но преди да е изчел тристате „Отче наш“, които изповедникът му наложил като наказание, та да не избяга, докато съобщи за него в полицията, полицаите го хванали от двете страни и го завели в участъка.

Готвачът-окултист започна да спори с телеграфиста Ходоунски дали това нарушение на тайната на изповедта е вопиещ грях, или изобщо не си струва да се говори, щом става дума за изкуствени брилянти. Накрая той успя да убеди Ходоунски, че това било карма, с други думи, предопределена от най-дълбока древност съдба. В това дълбоко и тъмно минало може би злочастният клисар от Словакия е бил още октопод на някоя чужда планета, а пък свещеникът от Клокоти — на същото основание е бил може би птичечовка или кенгурувидно, днес вече изчезнало млекопитаещо и съдбата може би така е предопредила, именно той да наруши тайната на изповедта, макар че според каноническото право в такива случаи се дава абсолюция, тоест опрощение, дори и когато се касае за манастирска собственост.

Към всичко това Швейк добави следната твърде простичка забележка:

— Е, да, никой не знае какви ще ги дъвче след няколко милиона години и затова не бива да се въздържа от нищо. Поручик Квасничка, още когато служехме в Карлин в допълващия батальон, често обичаше да казва през време па словесното: „Да не мислите, торни бръмбари такива, мързеливи кравове и шопари, че войниклъкът ви ще се свърши на тоя свят? Ще се срещнем ние и след смъртта си и аз ще ви устроя такова чистилище, че има да мигате, свинска банда такава.“

Изпаднал в пълно отчаяние, Балоун си мислеше, че сега само той е предмет на разговор, че всяка дума е адресирана до него и затова продължи публичната си изповед:

— Но и Клокоти не помогнаха да се отърва от лакомията си. Връщат се жената и децата от поклонение и започва да брои кокошките. Липсват кокошки, една ли, две ли, не си спомням точно колко. Какво да правя аз? Знам, че са нужни в домакинството заради яйцата, но като излязох вън и като ги загледах, изведнъж усетих пропаст в стомаха. След един час пак ми беше добре, но от кокошката

бяха останали само кокалчетата и перушината. Веднъж пак бяха отишли в Клокоти да се молят, та татко им в къщи да не лапа толкова и да не направи нова пакост, а аз пак се разхождам из двора и в тоя момент пред очите ми попада пуякът. Тогава можех да платя с живота си. В гърлото ми заседна пищялната му кост и ако не беше чирачето, мелинчарчето, един ей такъв дребосък, който ми извади костта, днес да не съм тука с вас, да не съм дочакал и Световната война. Ъхъ-ъхъ, чирачето ми беше чевръсто момче. Едно такова малко, бузесто, топчесто, тлъстичко...

Швейк се приближи до Балоун:

— Покажи си езика!

Балоун изплезе език и след това Швейк се обърна към всички във вагона:

— Знаех си аз, изял е и чирачето. Признай си, кога го изяде? Когато вашите бяха в Клокоти, нали?

Балоун отчаяно склочи ръце за молитва и извика:

— Оставете ме, другари! И това ли трябваше да чуя от другарите си!

— Ние не ви осъждаме — каза школьникът, — напротив, личи си, че ще бъдете добър войник. Когато французите обсаждали Мадрид през време на Наполеоновите войни, испанският комендант на крепостта предпочел да изяде адютанта си без сол, отколкото да предаде крепостта поради глад.

— Това вече е истинска жертва, защото посоленият адютант сто на сто би бил по-лесно смилаем, господин фелдфебел. Как се казва адютантът на нашия батальон? Циглер? Ех, и той е една мърша, от него няма да могат да се направят порции дори и за една рота.

— Я гледайте, гледайте! — извика фелдфебелът Ванек. — Балоун е взел броеницата.

И наистина, изпаднал в най-голямо отчаяние, Балоун беше потърсил спасение в ситните топчета от чимширово дърво, доставяни от виенската фирма „Мориц-Льовенщайн“.

— И тя е от Клокоти — каза тъжно Балоун. — Докато ми я донесат, хвръкнаха две гъсета, ама месо ли е това, лека храна за болни, не е за мене.

След малко със заповед по целия влак бе разгласено, че след четвърт час ще се тръгва. И понеже никой не повярва, случи се така, че

— въпреки всички предохранителни мерки — все пак някои се изсулиха извън района на гарата. И когато влакът потегли, липсваха осемнайсет пехотинки, между които и фелдфебелът Насакло от 12-а рота. Влакът вече отдавна беше изчезнал отвъд Ишатарча, но последният все още се пазареше в една недълбока падина на близката акациева горичка зад гарата с някаква фльорца, която искаше пет крони, докато той предлагаше като възнаграждение за извършената вече услуга да ѝ даде една корона или да я напляска. В края на краищата се стигна до последното разрешение на въпроса, и то по такъв енергичен начин, че чули рева на дамата, там започнаха да се стичат хора от гарата.

[1] Град в Галиция на р. Сан, за който са били водени ожесточени сражения през Първата световна война. — Б.пр. ↑

[2] Кралски замък край Будапеща. — Б.пр. ↑

[3] Денят, в който Италия обяви война на Австро-Унгария. Б.пр. ↑

[4] На 6 май 1848 год. при италианското село Санта Лучия австрийската армия под командуването на маршал Радецки нанася поражение на пиемонтския крал. — Б.пр. ↑

[5] В 1848 год. град Виченца в Италия въстава против австрийците, въстанието бива потушено от маршал Радецки. — Б.пр. ↑

[6] На 23 март 1849 год. тук австрийската армия нанася поражение на сардинската армия. — Б.пр. ↑

[7] В сражението при Кустоца в Северна Италия на 26 юли 1848 год. австрийската армия, предвождана от маршал Радецки, разбива войските на сардинския крал Карл Алберт. — Б.пр. ↑

[8] Проклета свиня — Б.пр. ↑

[9] Свиня. — Б.пр. ↑

[10] Дева Мария е свиня. Папата е свиня. — Б.пр. ↑

[11] Император Максимилиан I (1493–1519) — император на Свещената римска империя, в австрийските учебници представян като голям ловец на диви кози в Алпите. — Б.пр. ↑

[12] Йосиф II (1741–1790) — австрийски император след Мария Терезия, в учебниците представян като голям приятел на народа, който сам се занимавал с оран, за да подчертае значението на физическия и особено на земеделския труд. — Б.пр. ↑

[13] Фердинанд I — австрийски император от 1835 до 1848 год. — Б.пр. ↑

[14] Войната на Италия с Турция за Триполи през 1911–1912, втората империалистическа война на Италия след войната за Абисиния в 1896 год. — Б.пр. ↑

[15] Движение в южните области на Австро-Унгария, населени с италианци, за обединение с Италия — Б.пр. ↑

[16] Победите на Австрия при Санта Лучия, Новара, Кустоца. — Б.пр. ↑

[17] Победата при Кустоца и в морското сражение при Лиса. — Б.пр. ↑

[18] Нашите герои в Италия, от Виченца до Кустоца, или... — Б.пр. ↑

[19] Кръвта и живота си за Хабсбурга! За една Австрия, цялостна, единна, велика! — Б.пр. ↑

[20] Най-големият земевладелец в Чехия. — Б.пр. ↑

[21] Италианско национално ястие, нещо като качамак, — Б.пр. ↑

[22] Груба унгарска псувня. — Б.пр. ↑

[23] Нашите храбри пехотинци в сиво. — Б.пр. ↑

[24] Свободен сте! — Б.пр. ↑

[25] Град в Източна Словакия. — Б.пр. ↑

[26] Град в Източна Словакия. — Б.пр. ↑

[27] Унгарски град източно от Будапеща. — Б.пр. ↑

[28] В осем и половина тревога, излизане по нужда, след това спане. — Б.пр. ↑

[29] Значи, вижте какво, в осем и половина на сране и след половин час спане. Това е напълно достатъчно. — Б.пр. ↑

[30] На смени. — Б.пр. ↑

[31] Чех или немец? — Б.пр. ↑

[32] Тъй вярно, чех, господин генерал-майор. — Б.пр. ↑

[33] Добре — разревал си се като крава на сено. Затвори си муцуната, прехапи си езика, недей муча! Ходи ли по нужда? (на полско-чешки) — Б.пр. ↑

[34] Защо не си срал с останалите? (На полско-чешки.) — Б.пр. ↑

[35] Град в Унгария на ж. п. линията Рааб–Будапеща. — Б.пр. ↑

[36] батальонен летописец. — Б.пр. ↑

- [37] По взводно, под командата на взводните командири. — Б.пр.
↑
- [38] Чешка поетеса и писателка (1863–1940). — Б.пр. ↑
- [39] Остави! Стани! Мирно! Глави надяс-но! — Б.пр. ↑
- [40] Свободно, продължавай да се занимаваш! — Б.пр. ↑
- [41] Нали вие бяхте снощи? (На полско-чешки.) — Б.пр. ↑
- [42] Господин генерал-майор, разрешете да доложа, войникът е малоумен и е известен като идиот, изключителен глупак. — Б.пр. ↑
- [43] Какво говорите, господин подпоручик?—Б.пр. ↑
- [44] Изтри ли си гъза? (На чешко-полски.) — Б.пр. ↑
- [45] Няма ли да сереш вече? (На полски.) — Б.пр. ↑
- [46] Готов. (На немски.) — Б.пр. ↑
- [47] Остави, остави, свободно, гледай си работата! (На немски.)
— Б.пр. ↑
- [48] Вие знаете вече какво имам пред вид... Свободен сте. —
Б.пр. ↑
- [49] Първи взвод, стани! В две колони... Втори взвод... — Б.пр.
↑
- [50] Остави! Повтори! — Б.пр. ↑
- [51] Град край Будапеща, сега предградие на Будапеща. — Б.пр. ↑
- [52] Малко градче в Долна Австрия, слави се с виното, което
произвежда. — Б.пр. ↑
- [53] Палач в Прага от 1888 до 1920 г. — Б.пр. ↑
- [54] Хайде десет гулдена. — Б.пр. ↑
- [55] Пет гулдена кокошката, пет гулдена окото. Пет форинта
кукуругу, пет форинта кукук, нали? ↑
- [56] Хайде сбогом, прощавай, приятелю! (На унгарски.) — Б.пр.
↑
- [57] Филипи — град в Тракия. „Ще се срещнем при Филипи“
(античен израз, отнасящ се за събития от I и. пр. н. е.) — що дойде час
на отплата. — Б.пр. ↑
- [58] Място за излети на р. Вълтава, северно от Прага. — Б.пр. ↑
- [59] Мирно! Свободно! Мирно! Глави надяс-но! Мирно!
Свободно! — Б.пр. ↑
- [60] Надясно! — Б.пр. ↑
- [61] Остави! Надясно! Наляво! Полунадясно! — Б.пр. ↑
- [62] Остави! Полунадясно! — Б.пр. ↑

[63] Полуналяво! Наляво! Ляво! По фронта! По фронта! — Б.пр.

↑

[64] Право! Кръгом! Клекни! За лицева опора легни! Седни! Стани! Седни! Легни! Стани! Легни! Стани! Седни! Стани! Свободно! — Б.пр. ↑

[65] Посока гарата. — Б.пр. ↑

[66] Ходом — марш! Войник — стой! — Б.пр. ↑

[67] Намали крачката! — Б.пр. ↑

[68] Пълна крачка! Смени крака! На място! — Б.пр. ↑

[69] Изравни крачката! Кръгом! — Б.пр. ↑

[70] Войник — стой! — Б.пр. ↑

[71] Бегом–марш! — Б.пр. ↑

[72] Ходом — марш! — Б.пр. ↑

[73] Удари крак! — Б.пр. ↑

[74] Войник — стой! — Б.пр. ↑

[75] Свободно! — Б.пр. ↑

[76] Мирно! Посока гарата! Бегом–марш! Войник, стой! Кръгом! Посока вагона! Бегом — марш! Намали крачката! Войник, кръгом, стой! — Б.пр. ↑

[77] При но-зе! За стрел-ба! При но-зе! — Б.пр. ↑

[78] При но-зе! На ра-мо! При но-зе! На рамо! — Б.пр. ↑

[79] На рамо! — Б.пр. ↑

[80] Мирно! Глави надяс-но! — Б.пр. ↑

[81] Мирно! — Б.пр. ↑

[82] За стрел-ба! При но-зе! За стрел-ба! На ра-мо! Тури — ножа! Снеми — ножа! За — молитва! Остави! За молитва на — колене! Пълни! Готови за стрелба! Обърни се полунадясно! По-о-о щабния вагон! Мерник двеста!... Готови! Мери се! Огън! Мери се! Огън! Вън патрони! При но-зе! Свободно! — Б.пр. ↑

[83] Готови за залпов огън! Готови! Мери се! Огън! — Б.пр. ↑

[84] Политически съмнителен! Да се внимава! — Б.пр. ↑

[85] Батальонен летописец. — Б.пр. ↑

ОТ ХАТВАН КЪМ ГРАНИЦАТА НА ГАЛИЦИЯ

През цялото пътуване на батальона, предопределен да пожъне военна слава, след като премине пеша от Лаборец^[1] през Източна Галиция до фронта, във вагона, в който бяха школьникът и Швейк, продължиха да се водят странни разговори с повече или по-малко родоизменническо съдържание. В по-ограничен мащаб, но, можем да кажем, повсеместно, това ставаше и в другите вагони. Дори и в щабния вагон се беше възцарило някакво недоволство, тъй като във Фюзешабон^[2] от армията и от полка се получена заповед, съгласно която порцията вино за офицерите се намаляваше с една осминка. Естествено съставителят на заповедта не беше забравил и войниците, на които дажбата саго се намаляваше с по десет грама на човек. Това беше толкова по-загадъчно, защото от началото на войната досега никой никъде не беше дори и помирисвал саго.

Независимо от това необходимо беше да се съобщи заповедта на фелдфебела Баутанцел, който се почувствува страшно засегнат и ограбен. Той каза, че сагото днес е твърде рядко нещо и че той би могъл да получава за килограм саго поне по осем крони.

Във Фюзешабон бе направено ново откритие: една от ротите си беше загубила походната кухня. Откритието стана във връзка с това, че на тая гара най-сетне щеше да се готви гулаш с картофи, на който толкова държеше „генералът-нужникар“. Проверката установи, че злополучната кухня изобщо не е потеглила с тях от Брук и че вероятно и до днес стои някъде зад барака № 186, изоставена и изстинала.

Причината бе в това, че зачисленият към тази кухня персонал един ден преди заминаването на батальона беше затворен в ареста заради разпуснатото си поведение в града. По някакъв начин той успя да нареди работата така, че остана да лежи затворен и тогава, когато ротата му пътуваше вече през Унгария.

Ротата, която остана без кухня, бе зачислена на храна към втора походна кухня, което, разбира се, не мина без разправии, тъй като между войниците от двете роти, прикрепени към втора походна кухня, за да белят картофи, се стигна до такива контраверсии, че те започнаха

взаимно да заявяват, че не са такива будали, та да се бъртят заради други. Накрая се оказа, че цялата история с гулаша и картофите е била всъщност само маневра с педагогическа цел — когато на фронта пред неприятеля започнат да готвят гулаш, изведнъж идва заповед: „Alles zurück“^[3], гулашът се излива от казаните и никой не успява дори да близне от него.

Това беше следователно един вид морална подготовка, не наистина дотам трагична по своите последици, но все пак твърде поучителна. В момента, когато гулашът бе вече готов и предстоеше раздаването му, дадоха заповед: „Качвай се във вагоните!“ и влакът веднага потегли за Мишколц^[4]. Но и там гулашът остана нераздаден, защото на гарата беше спрял влак с руски вагони и на войниците забраниха да слизат. За сметка на това предостави им се пълна свобода на фантазията, че гулашът ще бъде раздаден, когато слязат от влака в Галиция, но че там той ще бъде признат за прокиснал, неупотребим и че ще го излеят в помийната яма.

След това гулашът продължи заедно с войниците към Тисалак^[5], Зомбор^[6] и едва когато никой вече не очакваше да бъде раздаван, влакът спря в Ново место под Шиатор^[7], където отново накладоха огън под казаните, гулашът бе стоплен и най-сетне раздаден.

Гарата беше задръстена, най-напред трябваше да бъдат изпратени два влака с муниции, а след тях — два ешелона с артилерия и един влак с понтонни части. Изобщо може да се каже, че тук се бяха струпали влакове с части от всички възможни родове оръжие.

Зад гарата двама полски евреи бяха попаднали в ръцете на хонвед-хусари, които им бяха задигнали цяла каса с ракия и сега, вместо да им платят, изпаднали в добро настроение, ги биеха по мордите. В това очевидно нямаше нищо нередно, защото недалеч от тях стоеше техният ротмистър и наблюдавайки тая сцена, приятно се усмихвате, докато зад склада няколко други хонвед-хусари бъркаха под полите на чернооките щерки на битите евреи.

Тук имаше влак с ято самолети. И вагоните по другите линии бяха натоварени със самолети и оръдия, само че в разнебитено състояние. Това бяха свалени летателни машини, цъфнали гаубични цеви. И докато всичко свежо и ново пътуваше там нагоре към фронта, тия жалки оставки на славата течаха към тила за поправка и реконструкция.

Естествено подпоручик Дуб обясняваше на всички войници, които се бяха натрупали около разнебитените оръдия и самолети, че това е военна плячка. Той забеляза, че малко по-нататък, заобиколен от група войници, беше спрял Швейк и говореше нещо. Подпоручик Дуб се приближи до тази група и чу мъдрия глас на Швейк:

— Каквото и да се приказва, все пак това е военна плячка. Разбира се, когато някой от вас прочете тук например на лафета на това оръдие надписа „На Н. В. артилерийска дивизия“, работата ще му се стори малко съмнителна. Изглежда обаче, че това оръдие е попаднало в ръцете на русите и ние е трябвало да си го възвърнем, а такава плячка винаги е много по-ценна, защото...

— Защото — каза той тържествено, когато забеляза подпоручик Дуб — нищо не бива да се оставя в ръцете на противника. Това прилича на историята с Пршемишъл^[8] или с войника, на когото през време на сражение един противников войник отнел манерката. Това било още през Наполеоновите войни. През нощта войникът се промъкнал в позициите на противника и отново си взел манерката, и то с печалба, защото тая нощ на противниковите войници раздали дажба ракия.

Подпоручик Дуб каза само следното:

— Швейк, постарайте се да се изпарите и втори път да не съм ви видял тук!

— Слушам, господин подпоручик.

И Швейк се отправи към други вагони, но ако подпоручик Дуб беше чул какво добави накрая, положително от яд щеше да излезе от униформата си, въпреки че това беше съвсем невинен цитат от библията:

— Ще мине малко, ще ме видите, още малко и — няма да ме видите.

След отдалечаването на Швейк подпоручик Дуб се показва такъв идиот, че обърна внимание на войниците върху един свален австрийски самолет, на металическия корпус на който четливо бе отбелязано „Вийнер Нойщад“^[9].

— Тоя руски самолет е бил свален при Лвов — каза той.

Думите му дочу поручик Лукаш, който се приближи и добави високо:

— При което и двамата руски летци изгорели.

Той не каза нищо повече и се отдалечи, като си помисли, че подпоручик Дуб е голямо говедо.

Зад другите вагони поручик Лукаш се натъкна на Швейк и понечи да го отмине, защото от погледа, който Швейк му отправи, разбра, че на сърцето на тоя човек лежат много неща, които той иска да му каже.

Но Швейк се запъти право към него:

— Ich melde gehorsamst! Kompanieordonanz^[10] Швейк очаква разпорежданията ви. Търсих ви вече в щабния вагон, господин поручик.

— Я слушайте, Швейк — каза Лукаш с абсолютно отблъскващ и враждебен тон. — Знаете ли как се казвате? Забравихте ли как ви нарекох?

— Съвсем не, господин поручик, не съм забравил, защото не съм фелдфебел-школник като оня Железни. Това беше отдавна, преди войната, бяхме в Карлинските казарми. Там имаше един полковник Флидлер фон Бумеранг или тъй няканк.

Поручик Лукаш неволно се усмихна на това „няканк“, а Швейк продължи по-нататък:

— На височина, господин поручик, нашият полковник беше наполовина колкото вас, носеше голяма брада като княз Лобковиц, така че приличаше на маймуна, а когато се ядосаше, скачаше двойно повече от ръста си, така че го наричахме „гумения дядка“. Случи се веднъж, преди един първи май, бяхме в пълна бойна готовност, той държа голяма реч на плаца. На първи май, казва, всички трябвало да останем в казармата и да не мръднем оттам, за да можем при заповед отгоре и в случай на нужда да изпозастреляме цялата социалистическа банда. И затова всеки войник, който е получил отпуск за днес вечерта, но не се върне да ноцува в казармата и се върне чак на сутринта, ще се смята, че е извършил измяна към родината, защото такъв насвяткан негодник нямало да може да улучи никого, когато се изкомандува залпов огън, и се стреля на всичкото отгоре във въздуха. Та тоя фелдфебел-школник Железни, дете ви казвам, влиза в помещението и казва, че все пак идеята на гумения дядка била много сваятна. Та това, казва, е точно така, утре наистина никого няма да пуснат в казармата и затова най-добре ще бъде човек изобщо да не се връща. И знаете ли, господин поручик, той така и направи. Ама полковникът, бог да го прости, беше

такова мръсно животно, че на следния ден тръгна да обикаля улиците на Прага, та да открие някого, който се е осмелил да напусне района на полка. Някъде около Прашна брана той се натъкнал благополучно на Железни и веднага се разфучал: „Ще ти там аз та разпереш, ще те науча аз, прес нос ти ислесе тааси рапота!“ Надумал му още много други неща и го подбрал към казармата. Из целия път му говорил всевъзможни гнусотии и заплахи и непрекъснато го питал как се казва. „Шелесний, Шелесний, има та патиш ти, аз много тофолен, че хванат, аз покаше един ersten^[11] май. Шеелесни, Шеелесни, пипнах аз тепе, сатфоря теп, файн сатфоря!“ На Железни всичко му било вече все едно. И затова, като минал през Поржич^[12] покрай „Розваржилови“, той с един скок се намерил в пасажа и изчезнал от другата страна. Така той развалил удоволствието на гумения дядка, защото вече нямало да може да го сложи в ареста. Полковникът толкова се ядосал, задето Железни избягал, че от яд забравил как се казва провиненият, съвсем го объркал и когато се върнал в казармата, започнал да подскача чак до тавана, а той бил нисък. Дежурният по батальон не можел да разбере защо дядката изведнъж започнал да говори на чешки език и да вика: „Метений сатворйат, Метений не сатфорйат, Олофений сатфорйат, Цинкофий сатфорйат!“ И така дядката тормозеше всички ден след ден и непрекъснато питаше хванали ли са вече Медени, Оловни, Цинкови. Той даже нареди да строят целия полк, но през това време Железни, историята на когото беше станала общоизвестна, го бяха преместили в лазарета, защото беше зъботехник. Но веднъж един от нашия полк успя да намушка някакъв драгун в пивницата „При буките“, задето задявал момичето му. Заповядаха да се строим в каре и тогава вече трябваше да излезем всички, даже и лазаретът, а които бяха много болни, придържаха ги по двама души. Та нямаше какво да се прави и Железни трябваше да цъфне на плаца. Там ни прочетоха заповед по полка в смисъл, че драгуните са също войници и че е забранено да ги мушкаме, защото били наши бойни другари. Един фелдфебел-школник превеждаше заповедта на чешки, а полковникът пулеше очи като тигър. Най-първо се разходи по фронта, след това мина отзад, започна да обхожда карето и изведнъж откри Железни, а той — същинска планина, така че беше много комично, господин поручик, когато го домъкна в средата на карето. Фелдфебел-школникът престана да превежда, а полковникът заскача пред Железни като куче, когато се

дърли на някоя кобила, и при това ревеше с всичка сила: „А-а-а, пипнах ли те аз, ти не можеш на мене изпяга, а сека каасфа, че си Шеелесни, а аз се касфа Метени, Цинкофи, Олофени, а той бил Шелесни, тоя келеш, той бил Шелесни, ще науча ас теп Олофени, Цинкофи, Метени, ти, Mistvieh, du, Schwein, du Schelesny!“^[13] После му друсна един месец казармен арест, но след две седмици го заболяха нещо зъби и той се сети, че Железни е зъботехник и нареди да го доведат от ареста в лазарета, та да му извади болния зъб. Железни вадил зъба половин час, така че на три пъти ставало нужда да поливат дядката със студена вода, но въпреки това дядката омекна нещо и прости на Железни останалите две седмици. Та такава е работата, господин поручик, когато началникът забрави името на подчинените си, но подчиненият никога не бива да забравя името на своя началник. Именно както ни казваше нашият полковник, че даже и след много години няма да забравим, че сме имали някога за началник полковник Флидлер. Струва ми се, че излезе много дълго и ви отегчих, господин поручик, а?

— Знаете ли, Швейк — отговори поручик Лукаш, — колкото повече ви слушам, толкова повече се убеждавам, че вие никак не уважавате началниците си. Войникът трябва винаги да говори само хубаво за началниците си, дори и да са изминали много години от момента, когато е бил в казармата.

Личете, че поручик Лукаш е започнал да се забавлява.

— Та той, господин поручик — прекъсна го Швейк с извинителен тон, — полковник Флидлер, отдавна е умрял, но щом желаете, аз ще говоря само хвалебствия за него. Той, господин поручик, беше истински ангел за войниците. Той беше добър като свети Мартин, който раздавал мартински гъски на сиромасите и гладните. Та той беше готов и обода, който му се полагаше в офицерския стол, да раздели с първия срещнат на двора войник и когато на всички ни омръзнаха кнедлите с мармелад, той нареди в кухнята да ни готвят гренадирмарш^[14] със свинско. Но той особено се отличи с добрината си през време на маневрите. Когато стигнахме в Долни Краловице, отдаде заповед да изпием за негова сметка цялата долнокраловицка бирена фабрика, а пък когато имаше имен или рожден ден, даваше нареждане да се сготви за целия полк заек със

сметана и кнедли. Той беше толкова добър към войниците, че знаете ли, господин поручик, веднъж...

Поручик Лукаш плесна леко Швейк по ухото и му каза с приятелски тон:

— Хайде върви, тарикат с тарикат, остави го на мира!

— Zum Befehl, Herr Oberleutnant!^[15] — и Швейк се отдалечи по посока на своя вагон.

През това време в предната част на ешелона, във вагона, в който бяха заключени телефонните апаратни кабели, се разигра следната сцена: пред вагона беше поставен часовой, тъй като по нареждане на капитан Загнер всичко трябваше да бъде *feldmässig*^[16]. Часовой следователно се поставяха от двете страни на ешелона, което съответствуваше на ценността на товара във вагоните, и получаваша *Feldruf* и *Losung*^[17] от канцеларията на батальона.

Този ден *Feldruf* беше „Кафе“, а *Losung* — „Хатван“. Часовоят при телефонните апарати, който трябваше да помни двете думи, беше някакъв поляк от Коломея, който по някаква странна случайност беше попаднал в 91-ви полк.^[18]

Не ще и съмнение, че не знаеше какво е това „Кафе“, но понеже у него имаше известен зародиш от мнемотехника, все пак беше запомнил, че думата започва с „К“ и когато подпоручик Дуб, който този ден беше дежурен по батальон, се приближи и го запитва за паролата, той гордо му отговори:

— Кафе.

Това беше напълно естествено, тъй като полякът от Коломея все още не можеше да забрави сутрешното и вечерно кафе, което му сервираха в лагера в Брук.

И след като изрева още веднъж: „Кафе“, а подпоручик Дуб продължаваше да се приближава към него, тогава, помнейки клетвата, която беше положил, и обстоятелството, че се намира на пост, той извика заплашително:

— Halt!^[19]

Но когато подпоручик Дуб направи още две крачки към него и не преставаше да го пита за паролата, той взе за стрелба и се прицели в него. Понеже не знаеше добре немски език, послужи си със странна смесица от полски и немски език и извика:

— Bendze scheissen, bendze scheissen!^[20]

Подпоручик Дуб разбра и започна да се оттегля назад, като викаше:

— Wachkommandant! Wachkommandant!^[21]

Появи се подофицерът Елинек, който беше поставил поляка на тоя пост, и също го попита за паролата, след това подпоручик Дуб пак повтори въпроса си, но полякът от Коломея им отговаряше с отчаян вик, който се носеше по цялата гара:

— Кафе, кафе!

Войниците от всички ешелони започнаха да изскачат от вагоните с канчета в ръка. Създаде се страшна паника, която завърши с това, че добросъвестният и изпълнителен войник бе разоръжен и заведен в арестантския вагон.

Но у подпоручик Дуб заседна известно съмнение по отношение на Швейк, когото видя да излиза пръв от вагона си с канче в ръка. Готов беше да се обзаложи, че го беше чул и да вика:

— Излизай с канчетата, излизай с канчетата!

След полунощ влакът потегли към Ладовце–Требишов^[22], където на заранта бе посрещнат от дружеството на ветераните. А те бяха направили погрешна сметка и бяха взели ешелона за 14-и батальон на унгарския хонведски полк, който беше минал през гарата през нощта. Едно беше положително: ветераните бяха се насвяткали и със своя рев: „Isten áld meg a királyt!“^[23] събудиха целия ешелон. Неколцина от по-съзнателните се наведоха от прозорците и им отговориха:

— Цунете ни гъза. Eljen!^[24]

Последва гръмогласен вик, от който прозорците на сградите потрепераха:

— Eljen! Eljen a tizenegyedik regiment!^[25]

След пет минути влакът продължи пътя си към Хуменна^[26]. Тук вече много добре и много ясно личаха следите на боевете, водени тук, когато русите бяха минали по долината на Тиса. По склоновете се бяха проточили примитивни окопи, тук-таме се виждаше опожарен чифлик, а паянтовата колиба край него говореше, че стопаните му вече са се върнали.

Към пладне, когато пристигнаха на гара Хуменна, на която личаха също така следи от сражения, започнаха приготовления за обяд. Войниците от ешелона през това време имаха възможност да надзърнат в публичната тайна как властите след оттеглянето на русите

се държат с местното население, което по език и религия беше сродно на руските войници.

На перона, заобиколена от унгарски полицаи, стоеше група арестувани руси от Унгария. Тук имаше няколко попа, учители и селяни от широката далечна околност. Ръцете на всички бяха вързани отзад с въже, а освен това пленниците бяха вързани двама по двама. Повечето от тях бяха с разбити носове и върги по главите от побоя, нанесен им от полицаите непосредствено след арестуването.

Малко по-нататък унгарски полицаи се гавреше с един поп. Той беше вързал с въже левия крак на попа, а другия край на въжето държеше в ръка и с приклада си подканяше попа да играе чардаш. При това обаче полицаят подръпваше въжето, така че попът падна по едно време на носа си и тъй като ръцете му бяха вързани на гърба, не можа да стане, а започна да прави отчаяни опити да се обърне по гръб, та дано някак си да може да се попривдигне от земята. При тая гледка полицаят се смееше толкова сърдечно, че чак сълзи потекоха от очите му, и когато попът успя да се изправи, той пак дръпна въжето и попът отново се стовари върху носа си.

Най-сетне един полицейски офицер тури край на тая игра, като заповяда, докато пристигне влакът, да заведат арестуваните в една празна барака зад гарата и там да ги бият и налагат, без да ги гледа някой.

По този повод в щабния вагон се завърза разговор и може да се каже, че повечето офицери осъждаха станалото. Офицерският кандидат Крауз изказа мнение, че щом като са изменници на родината, те би трябвало веднага да се обесят, без каквито и да било мъчения. Подпоручик Дуб обаче веднага изказа задоволството си, одобри това, което бяха наблюдавали, и незабавно свърза всичко със сараевския атентат. Според него унгарските полицаи на гара Хуменна откъсваха за смъртта на ерцхерцог Франц Фердинанд и неговата съпруга. За да придаде тежест на думите си, той добави, че на времето бил абонат на едно списание („Четирилистната детелинка“ на Шимачек) и там още преди войната в юлския брой било писано, че безподобното сараевско престъпление за дълго време ще остави дълбока рана в сърцата на хората. Тази рана била още по-болезнена и поради това, че престъпниците отнели живота не само на представителя на изпълнителната власт в държавата, но и живота на вярната му и

любима дружка и че с тяхното убийство било разтурено едно щастливо образцово семейство, а обичаните от всички деца били превърнати в сирачета.

Поручик Лукаш измърмори на себе си, че вероятно тукашните полицаи също са били абонати на „Четирилистната детелинка“ на Шимачек и също са чели трогателната статия. Изобщо той почувствува внезапно отвращение от всичко и бе обладан от страшна жажда да пие, да се освободи от обхваналата го мирова скръб. Ето защо излезе от вагона, за да издири Швейк.

— Слушайте, Швейк — каза му той, — не знаете ли някъде да има бутилка коняк? Мене нещо не ми е добре.

— Всичко това, господин поручик, се дължи на смяната на климата. Може да се предполага, че като пристигнем на фронта, ще ви стане още по-лошо. Колкото повече се отдалечава човек от първоначалната си военна база, толкова по-мръсно му става. Един градинар от Страшнице, някой си Йозеф Коленда, също се отдалечил веднъж от дома си и от Страшнице отишъл във Винохради^[27]. Там се отбил в пивницата „Приятелска среща“, но тогава все още му нямало нищо, обаче щом стигнал до резервоара на Корунния булевард и изредил една по една всички кръчми чак до тая зад църквата „Света Людмила“, почувствувал се вече не добре. Но не се предавал, защото предната вечер в Страшнице в пивницата „При ремизата“ се обзаложил с един ватман, че ще обиколи света пеш за три седмици. И затова той се отдалечавал все повече и повече от дома си, докато се дотърлил до „Червеният пивовар“ на Карловия площад, оттам пък отишъл в Мала страна в бирената фабрика при „Свети Томаш“, а оттам през ресторанта „При Монтагите“ и по-нагоре през кръчмата „При брабантския крал“ — в „Прекрасният пейзаж“, а оттам и в бирената фабрика при Страховския манастир. Но там вече смяната на климата престанала да му се отразява добре. Стигнал чак на Лоретанския площад, но там изведнъж го обхванала такава носталгия, че се лупнал на земята, започнал да се търкаля по тротоара и да вика: „Чувате ли, добри хора, не мърдам по-нататък. Плюл съм — с извинение, господин поручик — на околосветското пътешествие.“ Но ако желаете, господин поручик, аз ще ви намеря коняк отнякъде, само че ме е страх да не изпусна влака през това време.

Поручик Лукаш го увери, че влакът ще потегли едва след два часа и че непосредствено зад гарата се продава контрабанда коняк в бутилки. Капитан Загнер изпратил там вече Матушич и той му донесъл за 15 крони бутилка съвсем приемлив коняк. Поручик Лукаш даде 15 крони на Швейк и го подкани да побърза, но да не казва на никого, че конякът е за него или пък че той го е пратил, защото всъщност това било забранено.

— Бъдете уверен, господин поручик — каза Швейк. — че всичко ще се нареди, аз много обичам забранените работи, на мен винаги така ми се случва, че без да зная, все ще се забъркам в нещо забранено. Веднъж в Карлинската казарма ни бяха забранили...

— Kehrt euch! Marschieren — marsch!^[28] — прекъсна го поручик Лукаш.

И така Швейк се отправи отвъд гарата. Из пътя той си повтаряше всички подробности на своята мисия: конякът трябва да бъде добър — и затова трябва да го опита по-напред; тая работа е забранена — и затова трябва да бъде предпазлив.

Но тъкмо когато сви зад перона, той отново се сблъска с поручик Дуб.

— Какво се шляеш тук? — попита той Швейк. — Познаваш ли ме?

— Господин подпоручик, разрешете да доложа — изкозирува Швейк. — Аз съвсем не желая да ви опозная откъм опакоето.

Подпоручик Дуб се вцепени от смайване, но Швейк стоеше спокойно, ръката му все още беше на козирката и продължаваше:

— Аз, господин подпоручик, искам да ви опозная само откъм лицето, за да не ме разплачете, както казахте последния път.

От това нахалство подпоручик Дуб съвсем се сащиса и от устата му се откъсна само яростният вик:

— Махай се отгук, негодник неден, ние има да си говорим още с тебе!

Швейк се отдалечи зад перона, а подпоручик Дуб, след като се опомни, тръгна да го проследи. Зад гарата, непосредствено край шосето, бяха наредени цяла редица каси, върху които в плетени кошчета бяха сложени различни лакомства, съвсем невинни на глед, като че ли бяха определени само за училищната младеж, дошла тук на излет. Там имаше захарни пръчици, ролки, купички кисели бонбони,

тук-таме в някое от кошчетата имаше и резенчета черен хляб с парче салам, съвсем положително от конски произход. Касите отдолу обаче съдържаха различни видове алкохол, бутилки с коняк, ром, ержабинка и разни други ликьори и ракии.

Непосредствено зад канавката на шосето имаше една барака и в нея всъщност се извършваха всички забранени сделки.

Войниците най-напред се пазаряха пред касата, след това евреинът с бакембардите изваждаше изпод касата съвсем невинната на глед ракия и като я мушваше под кафтана си, занасяше я в дървената барака, където вече войникът най-незабелязано я скриваше някъде в панталоните или под куртката си.

Насам се насочи и Швейк. През това време подпоручик Дуб с детективския си талант го наблюдаваше откъм гарата.

Швейк пристъпи към работа още при първата каса. Най-напред си избра бонбони, които плати и мушна в джоба си. В този момент господинът с бакембардите му прошепна:

— Schnaps hab ich auch, gnädiger Herr Soldat. ^[29]

Пазарлъкът стана много лесно, Швейк отиде в бараката и не даде парите, докато господинът с бакембардите не му отвори бутилката и той не я опита. Остана доволен и след като мушна бутилката под куртката, тръгна обратно към гарата.

— Къде си ходил бе, негодник! — препречи му пътя към перона подпоручик Дуб.

— Ходих да си купя бонбони, господин поручик. Швейк бръкна в джоба си и извади шепа мръсни прашни бонбони.

— Ако не ви е гнус, господин подпоручик. Аз ги опитах вече, не са лоши. Имат един такъв приятен, особен вкус, като на мармалад, господин подпоручик.

Под куртката му се очертаваха кръглите форми на бутилката.

Подпоручик Дуб потупа Швейк по куртката:

— Ами това какво е, негодник? Я го измъкни да видим.

Швейк измъкна бутилката с жълтеникаво съдържание и съвсем четлив етикет „Коняк“.

— Господин подпоручик — безстрашно отговори Швейк, — ходих на помпата да си наляя малко вода за пиене в това празно шише от коняк. Страшна жажда ме мъчи от снощния гулаш. Само че водата

там, господин подпоручик, е, както виждате, нещо жълта, трябва да съдържа железни соли. Тия води са много полезни за здравето.

— Щом си толкова жаден, Швейк — каза му подпоручик Дуб с пъклена усмивка на лицето и с желание да удължи колкото се може повече тази сцена, в която Швейк според него щеше да се провали с гръм и трясък. — напий се тогава, ама както трябва. Изпий я всичката наведнъж.

Подпоручик Дуб си правеше сметка, че Швейк ще сръбне няколко глътки и след това няма да може повече и че тогава именно той, подпоручик Дуб, ще удържи славна победа над него и ще каже: „Дай бутилката да пийна и аз, и аз съм жаден.“ Представяше си как тоя нехранимайко Швейк има да мига в този ужасен за него момент, а след това и батальонният рапорт и така нататък.

Швейк отпуши бутилката, сложи гърлото ѝ на устата си и глътка по глътка жълтеникавата течност започна да се губи в стомаха му. Подпоручик Дуб замръзна на мястото си. Пред очите му Швейк изпи всичкия коняк, без дори да му трепне окото, след това хвърли празната бутилка в езерото отвъд шосето, плю и като че ли беше изпил чаша минерална вода, каза:

— Тая вода наистина има вкус на желязо, господин подпоручик. В Камик над Вълтава един гостилничар приготвяше минерална вода за клиентите, като хвърляше стари подкови в кладенеца.

— Ще ти дам аз едни стари подкови! Ела ми покажи помпата, откъдето си налял водата.

— Тя е малко по-нататък, господин подпоручик, ей там зад дървената барака.

— Върви пред мене, негоднико, та да погледам как ще вървиш!

„Интересно наистина! — помисли си подпоручик Дуб. — На тоя мръсен тип съвсем нищо не му личи!“

И така Швейк тръгна пред подпоручик Дуб, предал се на волята божия, но все пак нещо не преставаше да му нашепва, че там трябва да има някакъв кладенец и затова не остана никак учуден, когато се оказа, че там наистина имаше кладенец. Дори и помпа имаше и когато стигнаха до нея и Швейк започна да помпа, оттам потече жълтеникава вода, така че той тържествено можа да заяви:

— Ето тук е минералната вода, господин подпоручик.

Мъжът с бакембардите се приближи ужасен и Швейк му каза на немски да донесе някаква чаша, че господин подпоручикът иска да пие.

Подпоручик Дуб се беше толкова объркал от всичко станало, че изпи цялата чаша вода, която остави в устата му вкус на конска пикоч и тор. Съвсем втрещен от това, което беше преживял, той даде на евреина с бакембардите пет крони за чашата и като се обърна към Швейк, каза:

— Какво зяпаш, махай се оттук!

След пет минути Швейк се появи в щабния вагон при поручик Лукаш и с тайнствени знаци го повика да излезе от вагона. Долу той му съобщи:

— Господин поручик, разрешете да доложа. След пет, най-много след десет минути ще бъда къоркютюк пиан, но ще лежа във вагона си и бих ви помолил, господин поручик, поне три часа да не ме търсите и да не ми възлагате никакви задачи, докато не ми мине. Иначе всичко е наред, господин поручик, само подпоручик Дуб ме хвана, аз му казах, че това е вода, а той ме накара да изпия пред него цялата бутилка коняк и аз я изпих, за да му докажа, че това наистина с вода. Всичко е наред, господин поручик, нищо не съм издал, както бяхте изявили желание, а бях и предпазлив, но сега, господин поручик, чувствавам вече, че краката ми взеха нещо да изтръпват. Разбира се, господин поручик, аз съм свикнал да жуля ракия, защото с господин фелдкурат Кац...

— Върви, дяволе! — извика поручик Лукаш, но без какъвто и да било гняв, за сметка на това обаче подпоручик Дуб му стана петдесет на сто по-несимпатичен от по-рано.

Швейк предпазливо се вмъкна във вагона и като легна върху шинела и раницата си, каза на фелдфебела и на останалите:

— Знаете ли, веднъж един човек се натряскал и помолил да не го будят...

След тези думи той се обърна на едната си страна и захърка.

Парите, които излизаха от устата му при оригване, скоро изпълниха целия вагон, така че готвачът-окултист Юрайда, като подуши въздуха с нос, заяви:

— Дявол да го вземе, тук мирише на коняк.

На сгъваемата масичка седеше школникът Марек, който най-сетне след всички премеждия беше стигнал до длъжността батальонен

летописец.

В този момент той съчиняваше резерв от героични дела на батальона и личеше с каква наслада отправя поглед към бъдещето.

Фелдфебелът Ванек наблюдаваше с интерес школьника, който пишеше и в същото време се превиваше от смях. Затова Ванек отиде и се наведе над него и школьникът с готовност се зае да му обяснява:

— Брей, то било цяла комедия да се запасяваш предварително със случки от историята на батальона. Главното е да разгъваш последователно събитията. Да имаш система в работата. Във всичко трябва да има система.

— Систематична система — подхвърли фелдфебелът Ванек с повече или по-малко презрителна усмивка.

— Да — отговори му безразлично школьникът, — систематизирана систематична система при писане на историята на батальона. Не можем да започнем направо с една голяма победа. Всичко трябва да се развива бавно и плавно, по известен план. Нашият батальон не може да спечели изведнъж Световната война. Нихил низи бене.^[30] За един добросъвестен историк, какъвто съм аз, главното е да си направи първо план на победите. Тук например аз описвам как нашият батальон — това навярно ще се случи след два месеца — насмалко ще прекрачи руската граница, отбранявана твърде добре — е, да кажем, от донските полкове на противника. В същото време няколко противникови дивизии ще обходят нашите позиции и ще ги изненадат в тил. На пръв поглед изглежда, че батальонът е загубен и че ще ни направят на кайма, но в този момент капитан Загнер издава следната заповед по батальона: „Бог не желае да загинем тук, да бягаме!“ И така нашият батальон ще си плюе на петите, но противниковата дивизия, която вече ни се е явила в тил, като вижда, че ние се насочваме с всички сили срещу нея, започва панически да бяга и без да се пролее капка кръв, попада в ръцете на нашите резерви. С това собствено ще започне и историята на батальона ни. От една незначителна на глед случка, да се изразя пророчески, господин Ванек, ще се развият грандиозни събития. Нашият батальон жъне победа след победа. Интересно ще бъде, когато нашият батальон нападне спящия противник. За това е необходим естествено стилът на „Илюстрираният военен дописник“, който излизаше през Руско-японската война в издателство „Вилимек“. Нашият батальон ще нападне лагера на

спящия неприятел. Всеки от нашите войници ще си намери по един противников войник и с всичка сила ще забие щика си в гърдите му. Отлично натовченият щик ще влезе мазно-мазно като в буца масло и само тук-таме ще поизпращи някое ребро, спящите противници ще се гърчат в конвулсии, за миг ще изцъклят учудените си, но вече нищо невиждащи очи, ще изхъркат и ще опънат петалата. По устните на спящите противници ще се появи кървава пяна. С това всичко ще се свърши и победата ще бъде на страната на нашия батальон. Но още по-славно ще завърши работата след около три месеца. Тогава батальонът ще плени руския цар. Но за това, господин Ванек, ще приказваме малко по-късно. Сега за сега трябва да си осигурим запас от редица подредни епизоди, които говорят за безпримерен героизъм. Ще ми бъдат необходими някои съвсем нови военни термини. Аз измислих вече един от тях. Ще пиша например за жертвоготовната решимост на нашите войници, прошпиковани със снарядни шрапнели. Една избухнала противникова мина ще откъсне главата на някой от нашите подофицери, да кажем, на подофицера на дванайсета или тринайсета рота.

Апропо — каза школьникът, като се плесна по челото. — насмалко щях да забравя, господин фелдфебел, или граждански казано, господин Ванек, трябва да ми набавите списък на подофицерите. Назовете ми някой подофицер от дванайсета рота. Хоуска! Добре, мината, значи, ще отнесе главата на Хоуска. Главата му ще отхвъркне, тялото му обаче ще направи още няколко крачки, ще се прицели и ще свали още един противников самолет. Напълно естествено е, че в бъдеще ехото на тези победи ще трябва да бъде тържествено ознаменувано в тесен семеен кръг в Шьонбрун. Австрия има много батальони, обаче нашият батальон ще бъде единственият, който ще се отличи и в чиято чест ще се устрои малко интимно тържество в императорския дом. Аз си представям работата така. Семейството на ерцхерцогиня Мария-Валерия^[31] по този случай ще се пресели от Валзее в Шьонбрун. Тържеството става в тесен кръг и ще се състои в салона до спалнята на монарха, илюминиран с бели свещи. Известно е, че в императорския двор не обичат електрическите крушки поради опасността от късо съединение, по отношение на което престарелият монарх страда от някои предразсъдъци. В шест часа вечерта тържеството в чест и възхвала на нашия батальон започва. В този

момент в салона въвеждат внуците на негово величество^[32]. Салонът е всъщност част от покоите на императрицата, вечна ѝ памет. Сега въпросът е кой още да присъствува освен императорското семейство. Трябва и наистина ще присъствува генералният адютант на монарха, граф Паар. Тъй като при такива семейни и интимни тържества се случва да прилошее на някого — с това аз, разбира се, ни най-малко не искам да кажа, че граф Паар може да вземе да повръща, — ще бъде необходимо присъствието на личния лекар на Н. В. придворния съветник доктор Керцъл. За да бъде всичко както му е редът и да не би придворните лакеи да си позволят някакво интимничене с придворните дами, които ще присъствуват на пиршеството, ще бъде необходимо да се осигури присъствието и на върховния хофмайстор барон Ледерер, на камериера граф Белегарде и на главната придворна дама графиня Бомбелес, която между придворните дами играе ролята на „мадам“ от бардака „При Шухите“. Височайшите господа се събират, за това уведомяват императора и той веднага се появява, придружен от своите внуци, сядат на трапезата и произнасят тост в чест на нашия батальон. След него взема думата ерцхерцогиня Мария-Валерия, която с особена признателност и особено похвално говори за вас, господин фелдфебел. Естествено, както се вижда от моите бележки, нашият батальон ще понесе тежки и чувствителни загуби, тъй като батальон без убити не е никакъв батальон. Ще бъде необходимо да се напише и нова статия за нашите паднали. Историята на батальона не бива да се състои само от сухи факти за победите, каквито предварително съм набелязал четиридесет и две. Вие например, господин Ванек, ще паднете край една малка рекичка, а Балоун, виждате ли го колко страшно се е зазяпал в нас, той ще загине от съвършено друга смърт, а не от куршум, шрапнел или бомба. Той ще бъде удушен с ласо, хвърлено от противников самолет тъкмо в момента, когато лапа обема на своя поручик Лукаш.

Балоун се дръпна назад, отчаяно разпери ръце и каза потиснат:

— Какво да правя, като ми е такъв характерът. Още на времето, като млад войник, случваше се по три пъти да ходя в кухнята за храна, докато не ме хванеха и затвореха в ареста. Веднъж на обяд изядох три ребра, заради което после лежах цял месец в ареста. Да става, каквото е рекъл господ.

— Не се бойте, Балоун — утеши го школникът, — в историята на батальона няма дори и с една думичка да се спомене, че сте загинали през време на ядене по пътя от офицерския стол към окопите. Вие ще бъдете изброен наред с всички останали бойци на батальона, паднали за славата на нашата империя, един от които е и фелдфебелът Ванек.

— На мене каква смърт сте ми определили, Марек?

— Само без бързане, господин фелдфебел, те тия работи не стават толкова бърже.

Школникът се замисли:

— Вие сте от Кралупи, нали така? Тогава може да пишете в къщи, че ще изчезнете безследно, но пишете им го някак си предпазливо. А може би вие желаете да бъдете тежко ранен, да останете проснат някъде зад телените мрежи! Много ефектно, оставате да лежите цял ден със счупен крак. През нощта противникът осветява с прожектори нашите позиции и ви забелязва. Помисля, че сте тръгнали на разузнаване и почва да ви пердаши със снаряди и картеч. По такъв начин вие ще направите неоценима услуга на нашата армия, защото противникът ще изразходва само за вас толкова муниции, колкото би изразходвал за цял батальон, И най-малките частици от вас, които ще се реят във въздуха след всички тия експлозии, ще се въртят и ще пеят песента на голямата победа. С една дума, никой няма да бъде забравен, всеки от нашия батальон ще се отличи в боевете, така че славните страници на нашата история ще бъдат препълнени с победи — и въпреки че не бих искал да прекалявам в това отношение, няма какво да се прави, всичко трябва да се извърши най-добросъвестно, за да остане някакъв спомен за нас, когато — да речем, през месец септември — от батальона останат само славните страници на тая история, които ще трогнат сърцата на австрийците и ще ги уверят, че всички тия, които никога вече няма да видят родния си дом, са се били еднакво храбро и мъжествено. И, господин Ванек, знаете ли, аз вече съставих края на некролога. „Вечна слава на падналите! Тяхната любов към монархията е най-святата любов, защото се е увенчала със смъртта. Техните имена, например името Ванек, нека бъдат изговаряни с почит и уважение. Тези пък, които най-чувствително са били засегнати от загубата на своите близки, нека гордо избършат сълзите си, тъй като падналите са герои на нашия батальон.“

Телефонистът Ходоунски и готвачът Юрайда слушаха с голям интерес обясненията на школьника за подготвяната история на батальона.

— Приближете се, господа — каза школьникът, като прелистваше бележките си, — ето на страница петнайсега: „Телефонистът Ходоунски падна на трети септември заедно с батальонния готвач Юрайда.“ Чуйте и по-нататък. „Безпримерен героизъм. Първият, с риск на живота си, спасява телефонната жица в блиндажа си, без да е бил сменен цели три дни от своя пост при телефона. Вторият, виждайки опасността противникът да го обходи във фланг, се хвърля срещу него с казана с врящата чорба, като всява ужас сред противника и му нанася смъртоносни изгаряния. И двамата умират от красива смърт. Първият — разкъсан от мина, вторият — задушен от отровни газове, които противникът поднася под носа му, след като не с имал вече с какво да се защитава. И двамата умират с възгласа: «Es lebe unser Batalionskommandant!»^[33] Главното командване е принудено ежедневно да ни поднася своите благодарности във форма на заповеди, за да могат и други части от нашата армия да се запознаят с героизма на батальона ни и да вземат пример от нас. Мога да ви прочета извадки от военната заповед, която ще бъде прочетена по всички поделения на армията. Тази заповед наистина твърде много прилича на заповедта на ерцхерцог Карл, когато през 1805 година стигнал под стените на Падуа, а един ден след заповедта ял страхотен пердах. Чуйте, моля ви се, какво ще се чете за нашия батальон като поделение, което може да служи за образен на цялата армия. „... Надявам се, че цялата армия ще вземе пример от гореспоменатия батальон и особено, че ще усвои оня дух на самоувереност, лична храброст и твърда воля пред лицето на опасността, оня образец героизъм, любов и вяра в своите началници, които качества водят батальона към достойни за възхищение дела за благото и победата на нашата империя. Да последваме всички неговия пример!“

Откъм мястото, където лежеше Швейк, се чу прозявка. Швейк говореше насън:

— Права сте, госпожа Мюлерова, всички хора си приличат. В Кралупи по едно време взе да строи помпа някой си господин Ярош. В Пардубице пък имаше един часовникар Лейхана. Двамата си приличаха като две капки вода. Часовникарят пък приличаше

изумително на Пискора от Ичин, а пък четиримата приличаха на непознатия самоубиец, когото намериха обесен и съвсем разложен в езерото край Индржихув Храдец, тъкмо под железопътната линия, където той навярно се е хвърлил под колелата на влака.

Последва нова прозявка, а после и добавка към предишното:

— След това всички останали бяха осъдени да заплатят голяма глоба, а утре, госпожа Мюлерова, ще ви помоля да ми сварите юфка.

Швейк се обърна на другата страна и продължи да хърка. През това време между готвача-окултист Юрайда и школьника се завърза разговор по въпросите на бъдещето.

Окултистът Юрайда смяташе, че макар и на пръв поглед да изглежда глупаво, когато човек, за да убива скуката, пише за събития, които ще се случат в бъдеще, но положително е, че дори и в такива забавни писания често се съдържат пророчески факти, когато духовното ни зрение под влияние на тайнствени сили прониква зад завесата на неизвестността и вижда бъдещето. От този момент речта на Юрайда се изпъстри с всевъзможни завеси. Завесата, която засланя бъдещето, се явяваше у него във всяко второ изречение. Най-сетне той стигна дори до регенерацията, тоест до способността на човешкото тяло да се възобновява, свърза всичко това със способността на инфузориите да възстановяват тялото си и завърши с декларацията, че всеки човек може да откъсне опашката на който и да било гуцер и тя след това отново щяла да порасне.

Телефонистът Ходоунски пък добави, че хората биха били царе, ако тая работа можеше да става и при тях както при гуцера. Ето например, да кажем, на война отнесат на някого главата или друга част от тялото — за командването това би било добре дошло, защото в такъв случай не би имало никакви инвалиди. Един австрийски войник например, на когото непрекъснато биха се възстановявали краката, ръцете, главата, би бил по-ценен от цяла бригада.

Школьникът заяви, че днес, благодарение на големия напредък на военната техника, противникът може да бъде разсечен дори и на три напречни части. Съществува природен закон за регенерация на телата на пръчковидните от вида на инфузориите. Всяка от разсечените части се подновява, в нея се оформят нови органи и тя продължава да се развива самостоятелно като ново пръчковидно. Аналогично на това след всяко сражение участвувалата в него австрийска армия би се

утроявала, удесеторявала, към всеки откъснат крак би се развивал нов и свеж пехотинец.

— Ако можеше да ви чуе Швейк — отбеляза фелдфебелът Ванек, — положително би ни привел и някой пример.

Чул името си, Швейк реагира и измърмори:

— Hier!^[34]

И като даде по тоя начин израз на войнишката си дисциплинираност, продължи да хърка.

В полуотворената врата на вагона се подаде главата на подпоручик Дуб.

— Тук ли е Швейк? — попита той.

— Тъй вярно, спи, господин подпоручик — отговори школникът.

— Щом като го търся, школник, вие трябва веднага да скочите и да го извикате.

— Как да го извикам, господин подпоручик, като спи?

— Събудете го веднага! Чудно колко сте недосетлив, школник!? Вие би трябвало с по-голяма готовност да услужвате на своите началници. Вие, изглежда, не ме познавате още. Но след като ме опознаете...

Школникът започна да буди Швейк.

— Швейк, ставай, че изгоряхме.

— Едно време, когато горяха мелниците на фирмата „Отколек“ — замърмори Швейк и се обърна на другия си хълбок, — дойдоха пожарникари чак от Височани...

— Заповядайте да видите, господин подпоручик — любезно се обърна школникът към подпоручик Дуб, — аз го будя, но не помага.

Подпоручик Дуб се разсърди.

— Как се казвате, школник? Марек? Ах, вие сте оня, дето непрекъснато лежеше в ареста, нали?

— Да, господин подпоручик. Аз прекарах едногодишния курс на школата, така да се каже, в ареста и бях редуциран, тоест след освобождаването ми от дивизионния съд, където беше установена моята невинност, аз бях назначен за батальонен летописец със запазване на званието школник.

— Няма да останете за дълго такъв! — изрева подпоручик Дуб целият почервенял. Тая промяна в цвета на лицето му създаде

впечатлението, като че ли бузите му са се подули, след като здравата са били напляскани. — За това вече аз ще се постарая!

— Господин подпоручик, моля да ме представите за рапорт — сериозно му отговори школьникът.

— Я не си играйте с мене! — каза подпоручик Дуб. — Ще ви дам аз един рапорт. Ние пак ще се срещнем с вас, но тогава вие дяволски ще съжालявате, защото ще разберете кой съм аз, щом още не ме познавате!

Подпоручик Дуб напусна разгневен вагона и в яда си забрави за Швейк, макар че малко преди това бе имал най-доброто намерение да го повика и да му каже: „Дъхни ми!“ като последна мярка за установяване на незаконния алкохолизъм. Сега обаче бе вече късно. След половин час, когато той се върна при вагона, бяха раздали на войниците черно кафе с ром, Швейк се беше събудил и при повикване от страна на подпоручик Дуб изскочи навън като сърна.

— Дъхни ми! — изрева подпоручик Дуб. Швейк издуха в лицето му целия запас на дробовете си и сякаш горещ вятър понесе в полето миризмата на цяла спиртна фабрика.

— Ах, негодник, на какво миришеш, а?

— Мириша на ром, господин подпоручик!

— Видя ли бе, момченцето ми! — победоносно извика подпоручик Дуб. — Най-сетне ми падна в ръчичките!

— Тъй вярно, господин подпоручик — каза Швейк без какъвто и да било признак на безпокойство. — Току-що получихме ром за кафето и аз най-напред изпих рома. Но ако има някакво ново нареждане, господин подпоручик, че трябва да пием най-напред кафето, а след това рома, моля за извинение, в бъдеще няма да се повтори.

— А защо хъркаше преди половин час, когато те потърсих във вагон? Не можеха да те събудят.

— Аз, господин подпоручик, не съм спал цяла нощ. Спомних си маневрите при Веспрем^[35] и не можах да заспя. Тогава предполагаемите първи и втори армейски корпус тръгнаха през Щирия и Западна Унгария и обкръжиха четвъртия ни корпус, който беше на лагер във Виена и околността, където бяхме изградили укрепленията си. Но те ни обходиха и се озоваха на моста, който в момента пионерите правеха на десния бряг на Дунава. Ние трябваше да предприемем офанзива, на помощ трябваше да ни дойдат войски от

север, а след това и от юг от Восек. Прочетоха ни и заповед, че на помощ ни се изпраща третият армейски корпус, за да не ни разбият между Балатонското езеро и Пресбург, когато атакуваме втория армейски корпус. Ама каква полза, точно когато щяхме да спечелим играта, свириха отбой и спечелиха ония с белите ленти.

Подпоручик Дуб не каза нито дума и се отдалечи, клатейки смутено глава. По едно време обаче той се сепна и от самия щабен вагон се върна, за да каже на Швейк:

— Запомнете, ще дойде време и всички вие ще се натъркаляте в краката ми!

Той не можа да каже нищо повече и отново се отдалечи към щабния вагон. Там капитан Загнер тъкмо разпитват един нещастник от 12-а рота, доведен от подофициера Стърнад. Войникът още отсега се беше загрижил за своята безопасност в окопите и беше домъкнал някъде от гарата вратичка на свинарник, обкована с ламарина. Сега той стоеше тук съвсем сащисан, с изблещени очи, като се извиняваше с това, че искал да вземе вратичката със себе си, за да я използва по-късно като прикритие против артилерийския огън.

Подпоручик Дуб използва случая, за да му дръпне голяма проповед за това, как трябва да се държи войникът, какви са задълженията му към родината и монарха, върховен началник и главнокомандуващ. И ако в батальона имало подобни елементи, те трябвало да бъдат изтръгнати из корен, да бъдат наказани и затворени. Дрънкането му беше толкова неуместно, че капитан Загнер потупа провинения по рамото и му каза:

— Е хайде, щом сте имали добри намерения, друг път недейте прави такива работи, що за глупости, върнете обратно вратичката на мястото, откъдето сте я взели, и вървете по дяволите.

Подпоручик Дуб прехапа устни и реши, че всъщност спасяването на упадащата дисциплина в батальона зависи само от него. Затова той още веднъж обходи района на гарата и при един склад, на който имаше голям унгаро-немски надпис, че не бива да се пуши, намери някакъв войник, който седеше и четеше вестник. Вестникът така го беше закрил, че не се виждаха пагоните му. Подпоручик Дуб му кресна:

— Habt acht!^[36]

Войникът беше от унгарски полк, който се намирал тук в резерв. Подпоручик Дуб го раздруса, унгарският войник стана, но не

намери за нужно дори да изкозирува, мушна си само вестника в джоба и тръгна към шосето. Подпоручик Дуб го последва като замаян, но унгарският войник забърза, а после се обърна и вдигна подигравателно ръце, за да не остане у подпоручик Дуб и капка съмнение, че войникът беше познал принадлежността му към един от чешките полкове. След това унгарецът изчезна бегом зад близките къщи край шосето.

За да покаже, че няма нищо общо с тази сцена, подпоручик Дуб влезе величествено в малкото дюкянче край шосето, смутено посочи една голяма макара с черни конци и като я сложи в джоба си, плати и се върна в щабния вагон. Там той поръча на батальонната свръзка да повика ординареца му Кунерт. Когато Кунерт се яви, той му предаде конците и каза:

— За всичко аз да се грижа, сигурен съм, че сте забравили да вземете.

— Съвсем не, господин подпоручик, имаме цяла дузина.

— Хайде, покажете ми ги тогава, след една минута да сте тук. Да не мислите, че ви вярвам?

След като Кунерт се върна с цяла кутия макари, бели и черни, подпоручик Дуб му каза:

— Слушай сега какво ще ти кажа, погледни конците, които ти донесе, и моята голяма макара! Виждаш ли колко тънки са твоите конци, колко лесно се късат, а сега виж моите колко трудно се късат. На фронта боклуци не ни трябват, на фронта всичко трябва да е солидно. Хайде, вземи сега конците със себе си и чакай заповедите ми. Помни: друг път недей предприема нищо на своя глава и когато решиш да купуваш нещо, ела предварително да ме попиташ! Ти ме познаваш, лошо ще бъде, когато ме опознаеш откъм opakото.

След като Кунерт си отиде, подпоручик Дуб се обърна към поручик Лукаш:

— Моята свръзка е много интелигентен човек. От време на време ще направи и той някоя грешка, но иначе е много схватлив. Главното у него е абсолютната му честност. В Брук получих колет от къщи, шурейт ми беше изпратил няколко хубави млади печени гъски и, вярвате ли, свръзката ми не се и докосна до тях и тъй като аз не можах да ги изям своевременно, той предпочете да ги остави да се вмиришат. Това се дължи, разбира се, на дисциплината. Офицерът е длъжен да възпитава войниците си.

За да даде да разбере, че не слуша дрънкането на тоя идиот, поручик Лукаш се обърна към прозореца и каза:

— Да, днес е сряда.

Но тъй като подпоручик Дуб изпитваше нуждата да говори нещо на всяка цена, той се обърна към капитан Загнер и със съвсем интимен, приятелски тон му каза:

— Я слушайте, капитан Загнер, как мислите...

— Пардон, един момент — каза капитан Загнер и излезе от вагона.

През това време Швейк се забавляваше с Кунерт. Говореха за господаря му.

— Къде се губиш толкова време, не се виждаш никакъв? — попита Швейк.

— Ама нали знаеш, с тоя моя стария идиот човек все се намира на работа. Всеки час те вика при себе си и те пита за неща, дето не са му работа. Пита ме също дали сме приятели с тебе, а аз му казах, че много рядко се виждаме.

— Много хубаво от негова страна, че се интересува за мене. Аз много го обичам, твоя господин подпоручик. Той е толкова внимателен, добросърдечен, а пък с войниците се държи като истински баща — каза Швейк сериозно.

— Да, да, така ти се струва, защото не го познаваш — възрази Кунерт. — Голяма свиня е той и тъп като галош. До гуша ми е дошло, не ме оставя на мира, все нещо ще измисли.

— Айде бе — учуди се Швейк, — а пък аз мислех, че той е наистина добър човек. Ти някак странно се изразяваш за твоя подпоручик, ама то си им е вродено на всички свързки. Вземи например свързката на майор Венцел, няма да каже нещо друго за господаря си, ами само това, че бил загубен и тъп идиот. А пък свързката на полковник Шрьодер, когато говореше за господаря си, винаги го наричаше само мръсна гад и смрадлив лайнар. Всяка свързка си знае това, което е научила от господаря си. Ако господарят не псуваше, и свързката нямаше да повтаря след него тия неща. Когато бях в Будейовице като млад войник, там имаше един поручик Прохазка; той пък много не псуваше, а само казваше на свързката си: „Ех, каква си ми и ти прелестна крава.“ Друга ругатня свързката му, на

име Хибман, не беше чувал от него. И тоя Хибман така беше свикнал с нея, че когато се уволни, започна да я казва и на баща си, на майка си и сестрите си: „Ех, какви сте ми и вие прелестни крави.“ Той казал това дори и на годеницата си и тя го напуснала, дала го под съд за обида, защото той не ѝ го казал само на нея, ами и на баща ѝ, и на майка ѝ, и то публично на някаква танцова забава. И не му простила, а пред съда заявила, че ако я бил нарекъл крава на четири очи, може би щяла да се помири с него, но че така работата се била превърнала в европейски въпрос. Да ти кажа правичката, Кунерт, за твоя подпоручик никога не бих предположил такива неща. На мене ми направи толкова симпатично впечатление още тогава, когато за пръв път говорих с него, той беше като току-що докарана от колбасната фабрика съвсем прясна колбаса, а когато говорих с него за втори път, той ми се стори твърде начетен и някак си, как да ти кажа, одухотворен. Откъде си ти собствено? От самите Будейовице? Браво на тебе, щом си от самия град. А къде живееш там? Под аркадите ли? Хубаво, поне лятно време ти е хладно на сянка. Жена, деца имаш ли? Жена и три деца? Голям щастливец си ти, приятелю, поне ще има кой да те оплаква, както обичаше да се изразява моят фелдкурат Кац през време на литургия. Но това наистина е така, същото нещо чух и от един полковник, който държи подобна реч на запасните, които заминаваха от Брук за Сърбия. Всеки войник, който оставел семейство в родния си край и паднел убит на фронта, щял да скъса наистина всички връзки със семейството си, впрочем той го каза така: „Кока е мрътфец, на семейство мрътфец, семейни фръски прекъснат, пофеч опаче той пъте етин Held^[37], понеш hat geopfert^[38] сфоя шифотът са по-колям фамилия, са Vaterland^[39].“ На четвъртия етаж ли живееш? В сутерена? Вярно бе, сега се сетих, че там на площада в Будейовице няма нито една четириетажна къща. А! Отиваш ли си? Аха, твоят подпоручик е застанал пред щабния вагон и гледа насам. Може да те попита, значи, дали съм говорил и за него. Ти му кажи тогава, че съм говорил за него и недей забравя да му споменеш как хубаво съм се изразил, че рядко съм срещал офицер, който да се държи така бащински и другарски с войниците като него. Не забравяй да му споменеш, че ми се е сторил много начетен, и му кажи също така, че е много интелигентен. Кажи му и това, че съм ти обърнал внимание да го слушаш и да изпълняваш всичко, което прочетеш в погледа му. Ще запомниш ли всичко?

Швейк се прибра във вагона, а Кунерт с конците се отправи към бърлогата си.

След четвърт час влакът потегли към Нова Чабина, като мина през опожарените села Брестов и Велики Ридван. Личеше, че тук положението е било вече доста завързано.

Склоновете и поляните на Карпатите бяха набраздени с окопи, които се точеха от падина до падина покрай железопътната линия с нови траверси, от двете страни на която имаше големи ями от експлодирани снаряди. Нататък, отвъд потоците, вливащи се в Лаборец, покрай чието горно течение минаваше железопътната линия, се виждаха нови мостове и обгорелите греди на старите.

Цялата долина на Медзилаборец^[40] беше разорана и разхвърляна, като че ли тук бяха работили армии от огромни къртици. Шосето отвъд рекичката беше разровено, разнебитено, край него личаха утъпкани ивици земя, по които са се придвижвали армиите.

Поройните дъждове бяха открили по краищата на изровените от артилерийските снаряди ями разпокъсаните дрипи на австрийски униформи.

Зад Нова Чабина в клоната на една стара и опожарена борика беше увиснала обувката на австрийски пехотинец с парче пищял в нея.

Виждаха се обезлистени гори, пречупени дървета и разпердушинени колиби — всичко резултат от бесния ураган на артилерийския огън.

По прясно оформените насипи влакът се движеше бавно, така че целият батальон имаше възможност твърде подробно да се запознае с тия прелести, да вдъхне с пълни дробове ароматите на военните радости и вирайки се във военните гробища с кръстовете, които се белееха по високите плата и опустошените склонове, бавно, но сигурно да се подготвя за полетата на славата, финалът на които е изкаляната австрийска фуражка, поклащаща се на бял кръст.

Немците от Кашперските планини, които бяха изпълнили задните вагони и които още в Михалани ревяха с пълен глас при влизането на влака в гарата: „Wann ich kumm, wann ich wieda, wieda kumm...“^[41], от Хуменна насам се умълчаха, тъй като разбраха, че мнозина от тези, фуражките на които се виждаха по гробовете, са пеели също така колко хубаво ще бъде, когато се върнат отново и останат завинаги в къщи с любимата си.

В Медзилаборец влакът спря едва след като минаха разрушената и опожарена гара, между опушените стени на която стърчаха разкривени траверси.

Една нова дълга сграда, построена набърже от дърво на мястото на опожарената гара, беше полепена с плакати на всички възможни езици: „Участвайте в австрийския военен заем!“

В друга продълговата барака се помещаваше пунктът на Червения кръст. Оттам излязоха един дебел военен лекар и две сестрички, които се превиваха от смях, тъй като дебелият военен лекар за тяхно удоволствие имитираше различни животински гласове и несполучливо грухтеше като свиня.

Под железопътния насип в долината на реката се търкаляше една разнебитена походна кухня. Швейк я посочи и каза на Балоун:

— Виж, Балоун, какво ни очаква в недалечно бъдеще. Тъкмо в момента, когато е трябвало да раздават храната, долетял снаряд и ето как е наредил кухнята.

— Ужасно — въздъхна Балоун, — никога не съм си мислил, че ме очаква подобно нещо, но за това е виновна моята горделивост, знаеш ли ти, че последната зима аз си купих в Будейовице кожени ръкавици? Омръзна ми да нося на селските си ръчища стари плетени ръкавици, каквито носеше баща ми, бог да го прости, и забълнувах за кожени, градски. Тате цял живот беше ял грахова каша, аз, разбира се, грах не можех и да помириша, само птици ядях. Обикновеното свинско също не ми беше по кефа, карах жената да го готви, прости ми, господи, с бира.

Изпаднал в пълно отчаяние, Балоун започна генералната си изповед:

— Ох, да знаете как съм богохулствувал аз пред божите светии и светици. В една кръчма в Малше и в Долни Захаи набих свещеника. В бога още вярвах, това не може да се отрече, ама се съмнявах дали е съществувал свети Йосиф. Всички светии търпях в къщи, само иконата на свети Йосиф не можех да понасям и ето сега господ ме наказва за всичките ми грехове, за безпътството ми. А в каква безпътица живеех аз в мелницата, как ругаех баща си, бог да го прости, как огорчих последните му дни, как тормозех жена си!

Швейк се замисли:

— Вие нали сте мелничар? Как тогава не сте знаели, че божите мелници мелят бавно, но сигурно. Ясно е, че Световната война е избухнала само заради вас.

Школникът се намеси в разговора:

— Ех, Балоун, знаете ли колко зле сте си постлали, като не сте признавали светиите и светиците! Трябва да знаете, че нашата австрийска армия още от старо време е чисто католическа армия и върховният главнокомандуващ е неин най-блестящ пример за следване. Как изобщо сте се осмелили да тръгнете на война с отровата на омразата към някои светци и светици в сърцето си? Нима не знаете, че министерството на войната е създадо нарочно за господата офицерите от гарнизонните комендантства специални езуитски литургии? Как сте могли да постъпите така, след като сте присъствували и на тържеството на военното възкресение? Разбирате ли ме, Балоун? Съзнавате ли какво провинение сте извършили по отношение на славните традиции на нашата славна армия? Да вземем например случая със свети Йосиф, чиято икона, както казахте, не сте могли да търпите в стаята си. Та той, Балоун, е патрон на всички ония, които искат да отърват военната служба. Той нали е бил дърводелец, с други думи, човек, който прави врати, на вас сигурно ви е известна приказката за задните вратички, през които мнозина се измъкват? Малко ли са ония, които минаха през тия вратички и попаднаха в плен? Като видят, че са обкръжени от всички страни, те се стремят да запазят живота си не от някакви егоистични съображения, да не мислите, искат просто да се спасят само като войници на армията, за да могат след това, когато се завърнат от плен, да кажат на своя император: ние сме тук и очакваме заповедите ви! Разбирате ли сега, Балоун?

— Не разбирам — въздъхна Балоун, — изобщо на мене не ми работи куфалницата. На мене всичко трябва да ми се повтаря по десет пъти.

— Хайде да не е десет пъти — обърна се Швейк към него. — Виж, аз ще ти го обясня още веднъж. Тук ти се казва, че трябва да се държиш така, както повелява духът на армията, трябва да вярват в свети Йосиф и когато те обкръжи противникът, да потърсиш къде дюлгеринът е оставил вратичка, за да се спасиш за своя император и за новите войни. Вярвам, че сега вече си разбрал и че ще ни се изповядаш

малко по-подробно, та да научим като какви именно безпътни неща си вършил в мелницата. Ама да не вземеш да ни разкажеш нещо като смешката за оная слугиня, дето отишла да се изповяда на дядо поп и като изброила греховете си, по едно време се засрамила много и казала, че всяка нощ вършила безпътни неща. То се знае, щом попът чул това, веднага му потекли лигите и казал: „Е, хайде, не свенувай се, чедо мое, та аз съм тук наместник на бога, разкажи ми подробно за безпътните си деяния.“ Тя пък се разревала и казала, че това е един много страшен порок, а пък дядо поп продължил да ѝ обръща внимание, че той ѝ е духовен баща и че пред него всичко трябва да се открие. Най-сетне след дълго усукване тя казала, че всяка вечер се събличала и си лягала в леглото. И той пак не можел да изчопли нито дума от нея. Тя само още повече се разревала. Тогава попът взел да я убеждава, че човекът си е грешен по рождение, но че милостта божия е безкрайна. И тя накрая се претрашила и разплакана му разказала: „Като се съблека, значи, вечерно време и си легна, аз започвам да вадя мръсотия измежду пръстите на краката си и да я мириша.“ Та това ѝ бил целият порок. Но аз смятам, Балоун, че ти не си вършил такива работи в мелницата и че ще ни разкажеш нещо по-истинско, за някой истински порок.

Оказа се, че Балоун, както се изрази, е вършил безпътни деяния в мелницата със селянките и порокът му се състоял в това, че слагал в брашното им трици, което с всичкото си простодушие той наричаше порок и безпътица. Най-разочарован остана телеграфистът Ходоунски и затова още веднъж попита Балоун дали наистина не е вършил и нещо друго със селянките върху чувалите с брашно. Балоун размаха ръце и отговори:

— Не ме биваше мене за тия работи.

На войниците бе съобщено, че обедът ще бъде зад Палота в Лупковската клисура^[42]. И наистина батальонният фелдфебел заедно с ротните готвачи и подпоручик Цайтхамъл, който имаше грижата за стопанската част на батальона, бяха изпратени в селото. Към тях придадоха патрул от четирима души.

След по-малко от половин час те се върнаха и донесоха три прасета, вързани за задните крака. С тях дойде и ревящото семейство на един унгарски русин, на когото бяха реквизирали свинете, и един

дебел военен лекар от бараката на Червен кръст. Лекарят разгорещено обясняваше нещо на подпоручик Цайтхамъл, който свиваше рамене.

Спорът достигна кулминационната си точка пред щабния вагон, когато военният лекар започна да твърди открито в очите на капитан Загнер, че свинете били определени за болницата на Червен кръст. Селянинът обаче не искаше и да чуе за това и настояваше свинете да му бъдат върнати, тъй като те били последното му имущество, и най-решително заявяваше, че за цената, която му предлагат, не може в никакъв случай да им ги даде.

През цялото време той се опитваше да натика получените за свинете пари в шепата на капитан Загнер, другата ръка на когото беше хванала селянката и я целуваше със смиреност, с каквата хората от тоя край винаги са се отличавали.

Капитан Загнер съвсем се обърка от всичко това и едва след известно време успя да се освободи от старата селянка. Но то не му помогна, защото на нейно място дойдоха млади сили и отново му засмукаха ръцете.

Подпоручик Цайтхамъл обаче започна да докладва съвсем делово:

— Тоя селяндур има още дванайсет свине и ние напълно редовно му платихме съгласно последната заповед по дивизията № 12420, стопанска част. Съгласно тази заповед, § 16, в места, незасегнати от войната, за един килограм живо тегло свинско месо не бива да се плаща повече от 2 крони и 16 халера. В места, засегнати от войната, на килограм живо тегло следва да се придават по 36 халера или килограмът да се заплаща по две крони и 52 халера. В забележка към това е казано: ако се установи, че в засегнатите от войната места са останали стопанства с напълно незасегнати свински стада, които могат да бъдат използвани за снабдяване на проходящите части, реквизираното месо да се заплаща така, както се заплаща в местности, незасегнати от войната, със специална добавка от 12 халера на килограм живо тегло. При неизяснена обстановка на самото място да се съставя комисия, състояща се от съответното заинтересовано лице, от командира на частта и от офицера или фелдфебела (при по-малките подразделения), натоварен да води стопанската част.

Подпоручик Цайтхамъл прочете всичко това от един препис на заповедта по дивизията, който носеше винаги със себе си и

съдържанието на който беше научил наизуст, например това, че на фронтната територия цената на един килограм моркови се повишава на 15,30 халера, а цената на карфиола за офицерските столове в места в непосредствена близост до фронта се установява на 1 крона и 75 халера за килограм.

Ония, които бяха изработили тази заповед във Виена, си представяха фронтната територия като някакво място, осеяно само с моркови и карфиол.

Подпоручик Цайтхамъл естествено прочете това на ядосания селянин на немски и го попита дали е разбрал. Когато последният въртна глава, той му изрева:

— Искаш ли тогава да съставим комисия?

Селянинът разбра думата комисия и затова кимна с глава в знак на съгласие. Свинете му обаче отдавна бяха замъкнати към походните кухни, за да бъдат заклани. Войниците, определени да извършат реквизицията, с натъкнати на пушките си щикове обкръжиха селянина и комисията се отправи към стопанството му, за да установи дали да му се платят по две крони и петдесет и два халера или по две крони и двадесет и осем халера за килограм.

Още не бяха излезли на шосето, което водеше към селото, когато откъм кухните долетя трикратното предсмъртно изквичаване на свинете.

Селянинът разбра, че това е краят на всичко, и отчаяно извика:

— Давайте ми за всяка свиня два ринския!

Четиримата войници още по-плътно го обкръжиха, а цялото му семейство препречи пътя на капитан Загнер и поручик Цайтхамъл, като коленичи в праха на шосето.

Майката и двете ѝ дъщери прегръщаха коленете на двамата офицери, като ги наричаха благодетели, докато най-сетне селянинът не им викна на своя унгарски диалект, на който говорят русите в Унгария, да станат.

— Да ги ядат и да пукнат дано! — добави той. Така комисията стана излишна, а понеже селянинът по едно време пак побесня и започна да заплашва с юмрук, един от войниците така го прасна с приклада, че гърбът на селянина изкънтя, въпреки че беше с кожух... Цялото семейство се прекръсти и заедно с бащата търти да бяга.

Десет минути по-късно батальонният фелдфебел и батальонната свързка Матушич с голям апетит се гощаваха във вагона със свински мозък. Фелдфебелът мъжки тъпчеше устата си и час по час се обръщаше подигравателно към писарите:

— Лапа ви се и на вас, а? Е да, моите момчета, ама това е само за началствата. За готвачите бърбечета и дробчета, за господата фелдфебелите мозъчета и момичи, за писарите остава само по двойна порция месо.

Капитан Загнер също беше дал нарежданията си относно офицерския стол:

— Свинско с кимион. Да се отдели най-хубавото месо, да не бъде много тлъсто!

И стана така, че когато в Лупковската клисура се пристъпи към раздаване на храната, всеки войник намери в чорбата във войнишката си котелка по две малки мръвки месо, а пък тези, които бяха родени под още по-лоша звезда, намериха само по късче кожа.

Това беше нещо нормално. В кухните владееше обикновената военна семейственост, която облагодетелствуваше всички приближени на управляващата клика. В Лупковската клисура свързките се разхождаха с мазни уста. Търбухът на всеки ординарец беше станал твърд като камък. Изобщо вършеха се неща, въпиещи до небето.

В кухнята школникът Марек предизвика скандал, той поиска да бъде справедлив и когато готвачът заедно с чорбата сипа в котелката му и порядъчно парче варен бут със забележката: „Това е за нашия батальонен летописец“, той заяви, че на война всички са равни помежду си. Това предизвика всеобщо одобрение и даде повод за псувни по адрес на готвачите.

Школникът хвърли месото обратно, като подчерта, че не иска никакви привилегии. В кухнята обаче схванаха това иначе, сметнаха, че батальонният летописец е останал недоволен и затова готвачът го дръпна настрана и му каза да дойде после, след като раздаде храната, щял да му даде краче.

Муцуните на писарите също лъцяха от мазнина, санитарите пръхтяха от удоволствие. Само няколко крачки встрани от този рог на изобилието се търкаляха неразчистените още следи от последните сражения. Навсякъде имаше пръснати сумки за патрони, празни

консервени кутии, дрипи от руски, австрийски и немски униформи, части от счупени коли, кървави бинтове и памук.

В старата борика край бившата гара, от която бяха останали само купища развалини, беше се забил неексплодирал снаряд. Навсякъде се виждаха шрапнели, а някъде много наблизо, изглежда, бяха погребани трупове на убити войници, защото страшно вонеше на мърша.

И тъй като тука бяха минавали и лагерували различни части, навсякъде се виждаха купчинки човешки изпражнения от интернационален произход, представени бяха всички националности на Австрия, Германия и Русия. Изпражненията на войниците от всички народности и вероизповедания се намираха едно до друго или се трупаха едно върху друго, без да се счепкат помежду си.

Полуразрушеният резервоар, дървената будка на кантонера и изобщо всичко, което имаше поне една стена, беше направено на решето от пушечни куршуми.

За да бъде по-пълна картината на военните радости, иззад близкия баир се кълбяха облаци дим, като че ли там гореше цяло село, сякаш там беше самият център на военните операции. В момента там бяха запалили холерните и дизентерийни бараки, за голяма радост на ония господа, които се занимаваха с организирането на тая болница под покровителството на ерцхерцогиня Мария^[43] и които крадяха и тъпчеха джобовете си, като представяха за изплащане сметките на несъществуващи холерни и дизентерийни павилиони.

Сега горяха част от тези бараки за сметка на всички останали и в тази смрад на горящи сламеници към небето се понесоха и всички безобразия, вършени под покровителството на ерцхерцогинята.

На една скала зад гарата немците от райха бяха избързали да построят паметник на падналите бранденбургци с надпис: „Den Helden von Lubkarass“^[44] с голяма германска орлица, изляла от бронз. Върху постаментата изрично бе отбелязано, че орлицата е излята от руски оръдия, пленени при освобождаването на Карпатите от полковете на райха.

В тая странна и все още необичайна атмосфера батальонът се отдаде във вагоните на следобедната си почивка. Като си служеха с шифровани телеграми, капитан Загнер и батальонният адютант се мъчеха да се разберат с базата за по-нататъшния маршрут на батальона. Но това все още не им се удаваше. Съобщенията бяха много

неясни и те оставаха горе-долу с впечатлението, че изобщо в Лупковската клисура са попаднали по погрешка и че от Ново место под Шиатор е трябвало да пътуват в съвършено друга посока. В телеграмите се споменаваха местата: Чап-Унгвар, Киш-Березна-Ужок^[45].

След десет минути стана ясно, че щабният офицер в базата на бригадата, с когото разговаряха, е някакъв кретен, тъй като накрая получиша шифрована телеграма със запитване дали насреща е 8-и батальон и 75-и полк (военнополеви номер Г 3). Кретенът в базата на бригадата остана изненадан от отговора, че става дума за 7-и батальон на 91-ви полк и ги запита кой им е заповядал да пътуват до Мукачево по военната линия за Стрий, когато маршрутът им е през Лупковската клисура към Санок в Галиция. Кретенът остана страшно учуден, че му телеграфират от Лупковската клисура, и им изпрати шифрована телеграма:

„Маршрутът същият, посока Лупковската клисура — Санок, а там допълнителни нареждания.“

След завръщането на капитан Загнер в щабния вагон там се завърза разговор за безмозъчността на известни лица, започнаха да се правят различни намеци в смисъл, че ако не били немците от райха, източната група армии щяла да остане съвсем без ръководство.

Подпоручик Дуб направи опит да защити безмозъчния австрийски щаб и започна да плещи, че местността, през която минавали, била опустошена през време на неотдашните боеве и затова ж.п. линията още не могла да бъде приведена в изправност.

Всички офицери го погледнаха със състрадание, като че ли искаха да кажат: „Нима може да го държи човек отговорен за неговата идиотщина!“ След като не намери поддръжка, подпоручик Дуб се раздрънка за отличното впечатление, което оставила у него тая опустошена местност, тъй като всички опустошения наоколо говорели само за силата, с която нанасял ударите си железният юмрук на австрийската армия. Но и сега пак никой не му отговори и той отново повтори:

— Да, разбира се, естествено русите тук са отстъпвали в паническо бягство.

В този момент капитан Загнер взе решение при първия удобен случай, когато положението в окопите стане най-опасно, да изпрати

подпоручик Дуб в състава на офицерски патрул отвъд телените мрежи за разузнаване на противниковите позиции.

— Само тия запасняци ни бяха кусур — пошепна той на поручик Лукаш, с когото се бяха навели от прозореца, — колкото по-голям интелigent, толкова по-голямо говедо.

Изглежда, че подпоручик Дуб изобщо нямаше намерение да млъкне. Той продължи да разказва надълго и нашироко на колегите си за всичко, което беше чел във вестниците за карпатските боеве, за всички перипетии, при които беше протекла борбата за карпатските проходи през време на австро-германската офанзива на река Сан.

Той разказваше всичко това така, сякаш не само беше вземал участие в боевете, но дори и сам бе ръководил операциите.

Особено противни бяха някои негови фрази, горе-долу в следния смисъл:

— След това ние се насочихме към Буковско, за да осигурим линията Буковско–Динов, имайки връзка с бардейовската група при Велика Поланка, където бяхме разбили Самарската дивизия на противника...

— За което, както изглежда, още преди войната си разговарял с околийския си началник — прекъсна го поручик Лукаш, който не можа да издържи.

Подпоручик Дуб враждебно го изгледа и излезе от вагона.

Влакът стоеше неподвижен горе на насипа, а долу под него се търкаляха пръснати различни предмети, захвърлени от оттеглящите се руски войници, които, както изглежда, бяха извършили отстъплението си по този овраг. Тук имаше ръждясали чайници и някакви тенджери, сумки за патрони. Наред с най-различни предмети се търкаляха и макари с бодлива тел, а край тях бяха захвърлени валма от кървави бинтове и памук. На едно място на брега на оврага беше застанала група войници и подпоручик Дуб веднага забеляза, че между тях е и Швейк, който приказвате нещо.

Затова се отправи нататък.

— Какво става? — запита строгият глас на подпоручик Дуб, когато се озова непосредствено пред Швейк.

— Гледаме, господин подпоручик — отговори Швейк от името на цялата група.

— Че какво гледате? — изкрещя подпоручик Дуб.

— Оврага гледаме, господин подпоручик.

— Кой ви разреши?

— Такова желание изказа полковник Шрьодер в Брук, господин подпоручик. На прощаване в речта, с която ни изпращаше на бойното поле, той каза: когато минаваме през места, където са ставали боеве, да си отваряме очите на четири, та да видим как са се водили боевете, да се поучим и да усвоим опита на тези, които са се били преди нас. И сега, господин подпоручик, в този овраг ние виждаме от колко неща трябва да се освобождава войникът при бягство. Точно така, господин подпоручик, ние виждаме колко е глупаво войникът да мъкне със себе си разни излишни глупости. Те само напразно го обременяват. Така той само се уморява без всякакъв смисъл и като мъкне такъв товар със себе си, не може лесно да се бие.

В този момент в главата на подпоручик Дуб се мярна надеждата, че най-сетне ще му се удаде да изправи Швейк пред военнополовия съд за антимилицитаристична и родоизменническа пропаганда и затова побърза да попита:

— Вие, значи, сте на мнение, че войникът трябва да захвърли патроните си, както са направили отстъпващите в този овраг, или щиковете си, както се вижда ей там?

— О, съвсем не, господин подпоручик, съвсем не — отговори Швейк с приятна усмивка, — но заповядайте, погледнете тук долу това захвърлено цукало.

И наистина долу под насипа, наред с парчетии от счупени грънци и тенджери, най-предизвикателно се търкаляше пукало с олющен емайл, разядено от ръжда. Очевидно това бяха все предмети, негодни вече за употреба и складирани тук от началник-гарата, за да се създаде материал за дискусия на бъдещите археолози, които просто ще се побъркат, когато открият това поселище, и ще карат след това децата в училищата да учат за века на емайлираните цукала.

Подпоручик Дуб втренчи поглед в посочения му предмет, по не можа да установи нищо друго, освен че пред тях се намираше наистина един инвалид, прекарал своята младост под кревата.

Това направи поразително впечатление на всички присъстващи и понеже подпоручик Дуб мълчеше, Швейк отново подхвана:

— Веднъж, господин подпоручик, в Подебрадските бани станал голям майтап с едно такова цукало. Чух веднъж да разказват за това в

една пивница във Винохради. В Подебради^[46], значи, захванали да издават някакво си списание „Независимост“. Главен в това предприятие бил подебрадският аптекар, а пък за редактор назначили някой си Ладислав Хайек Домажлици. Аптекарят, знаете ли, бил голям чудак, събирал разни стари грънци и тям подобни дреболии и къщата му била заприличала на същински музей. И ето какво се случило. Той, Хайек Домажлици, поканил веднъж на гости в Подебрадските бани един свой приятел, и той пишурка като него. Напили се те там, защото не се били виждали повече от една седмица, и оня, приятелят му де, обещал да му се отплати за гостоприемството, като напише фейлетон за неговата „Независимост“, независимото списание, от което той бил зависим. И така приятелят му написал фейлетон за един колекционер, който веднъж намерил старо цукало на брега на Елба, помислил, че е открил шлема на свети Вацлав и вдигнал такава аларма около тая история, че сам храдецкият епископ Бриних с голяма процесия с хоругви и тям подобни дошъл да види това чудо. Аптекарят от Подебради помислил, че това са камъни по неговата глава, и взел, та дал редактора под съд.

Подпоручик Дуб имаше най-голямо желание да събори Швейк долу в оврага, но се овладя и кресна на всички присъстващи:

— Казвам ли ви аз да не се шляете тука и да не зяпате разни глупости! Вие не ме познавате още, но като ме опознаете!...

— А вие, Швейк, останете тук — каза той със заплашителен глас, когато Швейк тръгна с всички останали към вагоните.

Останаха сами един срещу друг и подпоручик Дуб се замисли какво страшно да му каже.

Но Швейк го изпревари:

— Господин подпоручик, разрешете да доложя. Поне временцето да искаше по-дълго да се запази такава хубаво. Дните не са много горещи, а и нощите са приятни, така че, може да се каже, това е най-подходящо време за воюване.

Подпоручик Дуб извади пистолета си и запитва:

— Знаеш ли какво е това?

— Тъй вярно, господин подпоручик, знам. Поручик Лукаш има също такъв.

— Щом е така, запомни го добре, говедо недно! — сериозно и с достойнство каза подпоручик Дуб, прибирайки пистолета си отново в

кобура. — Трябва да имаш пред вид, че може да ти се случи нещо твърде неприятно, ако продължиш и занаят тая своя пропаганда.

Подпоручик Дуб си тръгна, като си повтаряше:

— Тъй, казах му го сега най-недвусмислено: пропаганда, да, пропаганда!...

Преди да се прибере във вагона, Швейк продължи известно време да се разхожда отвън и да си мърмори:

— Не мога да разбера само към кой сорт да го причисля!

Но все по-ясно и по-настойтелно в съзнанието на Швейк започна да изниква названието — „полуфукльо“.

Във войнишкия речник думата „фукльо“ се употребява от много отдавна, и то с голяма любов. Тази почетна титла се присвояваше на полковници или по-възрастни капитани и майори и беше с една степен по-силна от названието „мръсен дядка“. Без „мръсен“ думата „дядка“ представляваше само ласкава оценка на стар полковник или майор, който крещеше до безобразие наистина, но в същото време обичаше войниците си и ги защитаваше при спорове с други полкове особено когато ставаше дума за защита от комендантските органи, които измъкваша войниците му от механите, щом ги свареха без билет. Дядката полагаше бащински грижи за войниците си, храната им трябваше да бъде осигурена, но все пак той винаги си имаше някоя слабост, обичаше да се заяжда, затова и получаваше прозвището „дядка“.

Но когато дядката съвсем излишно и без нужда тормозеше войниците и подофицерите, когато без нужда измисляше разни нощни учения и подобни идиотщини, той ставаше „мръсен дядка“.

Мръсният дядка в своето развитие към по-висш етап на дивотия, педантизъм и идиотщина се превръщаше във „фукльо“. Тази дума вече означаваше всичко и имаше голяма разлика между цивилния и военния фукльо.

Първият, цивилният, също е шеф и във всички учреждения бива наричан така от разсилни и чиновници. Той е еснаф-бюрократ, който прави бележка на подчинените си примерно само за неправилно изсушения с попивка препис и за други подобни дреболии. Изобщо той е идиотски безобразно явление в човешкото общество, защото наред с всичко друго подобни мулета се правят и на благородни, пъхат

си гагата навсякъде, като че ли разбират от всичко, всичко знаят, за всичко са в състояние да дадат обяснение и от всичко се обиждат.

Който е служил войник обаче, разбира — съвсем естествено — разликата, която съществува между това явление и униформения фукльо. Тук тази дума означава „дядка-мръсник“, истински мръсник, който за всичко се заяжда, но въпреки това се спира пред всяко препятствие; той не обича войниците, но води безуспешна борба с тях, не умее да си създаде никакъв авторитет, с какъвто все пак се ползват дядката и мръсният дядка.

В някои гарнизони, в Тридент например, вместо фукльо се употребяваше изразът „нашият стар лайнар“. Във всички тези случаи ставаше дума за по-възрастна особа и ако днес Швейк нарече мислено подпоручик Дуб „полуфукльо“, това беше напълно логично, просто той не можеше да не види, че за да бъде истински фукльо, на подпоручик Дуб, както по отношение на възрастта, така и по отношение на чина и на всичко друго, не му достигат поне 50% качества.

Като се връщаше с тези мисли към вагона, Швейк срещна свръзката Кунерт, лицето на когото беше отекло. Кунерт измърмори неразбрано, че току-що се сблъскал с господаря си, който най-неочаквано, просто като гръм от ясно небе, го напляскал, защото разполагал уж с неопровержими доказателства, че Кунерт продължава да се среща с Швейк.

— В тоя случай — спокойно каза Швейк — ще се оплачем. Австрийският войник трябва да позволява да го бият само в определени случаи. Но твоят подпоручик премина всички граници, както казваше старият Евгени Са-войски: „Всичко си има граници.“ Сега ти сам си длъжен да се оплачеш, а ако не го направиш, ще те напляскам пък аз, та да знаеш какво нещо е дисциплината във войската. В Карлинската казарма на времето имаше един подпоручик Хаузнер, той също имате свръзка и също я пляскаше и риташе. Веднъж така напляскал ординареца си, че той съвсем се шашнал и поискал да му разрешат да се оплаче. И както се бил шашнал от побоя, като го приели, казал, че подпоручикът му го сритал като куче. Господарят му, разбира се, доказал, че свръзката му лъже, защото тоя ден той не го ритал, а само го напляскал. И така нещастната свръзка я тикнали три седмици в ареста за клевета.

По същество, разбира се, тук няма никаква разлика — продължи Швейк. — Медикът Хоубичка неведнъж ни е разправял, че в патологията е все едно дали ще нарежат човек, който се е обесил, или човек, който се е отровил. И аз ще дойда с тебе. Една-две плесници във военно време не е малко нещо.

Съвсем объркан и безволен, Кунерт позволи на Швейк да го поведе към щабния вагон.

Като се показва на прозореца, подпоручик Дуб им изрева:

— Какво търсите тук, говеда?

— Дръж се достойно — напомняше Швейк на Кунерт и го тикаше напред във вагона.

В коридора се появи поручик Лукаш, а след него и капитан Загнер.

Поручик Лукаш, който беше натрупал богат опит с Швейк, остана страшно изненадан, тъй като по лицето на Швейк не се четеше вече обикновеното му добродушие, лицето му нямаше известния на всички миловиден израз, по него можеха да се прочетат по-скоро белезите на нови неприятни събития.

— Господин поручик, разрешете да доложя — каза Швейк, — работата стига до рапорт.

— Я остави тия глупости, Швейк, до гуша ми дойде вече от тебе.

— Разрешете да доложя — каза Швейк, — аз съм свързка на вашата рота, а вие, господин поручик, сте ротен командир на единайсета рота. Аз знам, че работата е много завързана, ама знам и това, че вие сте началство на подпоручик Дуб.

— Вие, Швейк, съвсем сте се побъркали — прекъсна го поручик Лукаш, — вие сте пиян и ще направите най-добре да си отидете. Разбираш ли бе, идиот, говедо!

— Господин поручик, разрешете да доложя — продължи Швейк, като тикаше Кунерт пред себе си, — тя тая работа много ми напомня една история в Прага. Един господин беше изобретил някакъв спасителен пояс, който предпазвал пред сгазване от трамвай. Поясът трябваше да се изпробва, пожертвува се сам изобретателят и след това общината трябваше да плати обезщетение на вдовицата му.

Като не знаеше какво да каже, капитан Загнер кимаше одобрително с глава, а поручик Лукаш през това време имаше най-отчаян вид.

— Тъй вярно, господин поручик, аз трябва да ви доложя за това — неумолимо продължи Швейк. — Още в Брук, господин поручик, вие ми казахте, че щом съм ротна свръзка, аз имам и други задължения, не само да изпълнявам заповедите. Казахте ми, че трябва да бъда осведомен за всичко, което става в ротата. Съгласно това нареждане, господин поручик, разрешете да доложя, че подпоручик Дуб напляска свръзката си, напляска я, без да му мигне окото. Аз, господин поручик, нямаше да ви го кажа, но като виждам, че подпоручик Дуб е подчинен на вашето командване, реших, че всичко трябва да си върви по законния ред.

— Чудна работа — каза капитан Загнер, — защо мъкнете със себе си и Кунерт, Швейк?

— Тъй вярно, господин капитан, всичко трябва да си върви по законния ред. Кунерт се е шашнал, подпоручик Дуб го напляскал и той не може да си позволи сам да се оплаче. Та той, благоволете да го погледнете, господин капитан, целият се е разтреперал, погледнете как са се разиграли коленете му, душица не е останала в него от страх, че ще трябва да се оплаква от началството си. И ако не бях аз, може би изобщо нямаше да стигне до оплакване, както известният Кудела от Битоухов, който през времена действителната си служба толкова упорито се явяваше пред началствата си да се оплаква, че го преместиха във флотата, където беше произведен корнет, а по-късно на някакъв остров в Тихия океан пък го обявиха за дезертър. След това той се оженил на тоя остров и там разговарял с пътешественика Хавласа, който съвсем не можал да го познае, че не е туземец. То изобщо е много печална работа да се мъкнеш по рапорти заради няколко шантави плесника. Но той изобщо не искаше да дойде, казваше, че няма да дойде. Него изобщо често го потупват, така че той не знае даже за кой плесник става дума в случая. Та той изобщо не би дошъл, той изобщо не искаше да се оплаква, той е готов да се остави да го бият до сто и едно. Погледнете го, господин капитан, съвсем се е сащисал, може и гащите да напълни. От друга страна пък, той трябваше веднага да се оплаче, че са го напляскали, но не се осмели, защото си знае, че е по-добре, както е писал един поет, да си останеш свенлива теменужка. Знаете ли, работата е там, че той е свръзка на подпоручик Дуб.

Швейк бутна Кунерт пред себе си и му каза:

— Я стига си треперел като трепетлика!

Капитан Загнер се обърна към Кунерт и го попита как собствено е станала цялата работа.

Кунерт обаче, целият разтреперан, заяви, че подпоручик Дуб изобщо не го е докосвал, можели да го попитат.

Тоя юда Кунерт, продължавайки да трепери, заяви дори, че Швейк е съчинил цялата история.

Край на този тягостен епизод тури сам подпоручик Дуб, който изникна отнякъде и изрева на Кунерт:

— Да не искаш да ти извъртя още няколко плесника?

Работата, значи, бе напълно ясна и капитан Загнер просто заяви на подпоручик Дуб:

— От днес Кунерт се командирова в батальонната готварница, а що се отнася до нова свръзка, обърни се към фелдфебела Ванек.

Подпоручик Дуб изкозирува и отдалечавайки се, каза на Швейк:

— Обзалагам се, че един ден ще увиснете на бесилката.

След като подпоручик Дуб се отдалечи, Швейк се обърна към поручик Лукаш с твърде деликатен и приятелски тон:

— В Мнихово Храдище имаше един подобен господин. Той каза същото на един друг господин, който му отговори: „И там, на мястото на екзекуцията, ще се срещнем.“

— Швейк — каза поручик Лукаш, — ама и вие сте голям идиот и моля ви се, да не сте посмели да ми кажете, както имате обичай: тъй вярно, господин поручик, голям идиот съм.

— Фрапантно — обади се капитан Загнер, като се наведе от прозореца. В същия момент той съжали за това, но за щастие нямаше време да се дръпне — под прозореца стоеше подпоручик Дуб.

Той изказа голямото си съжаление, задето капитан Загнер се бил отдалечил, без да изслуша съображенията му за офанзивата на Източния фронт.

— Ако искаме да разберем тази грандиозна офанзива — викаше подпоручик Дуб нагоре към прозореца, — трябва да си дадем сметка за начина, по който се развиваше тя в края на април. Ние трябваше да пробием руския фронт и като най-подходящо място за това бе набелязана територията между Карпатите и Висла.

— Няма да споря с тебе по този въпрос — сухо му отговори капитан Загнер и се отстри от прозореца.

След половин час, когато отново потеглиха към Санок, капитан Загнер се излегна на пейката и се престори на заспал, за да даде възможност на подпоручик Дуб да забрави за своите изтъркани умозаклучения във връзка с офанзивата.

Във вагона на Швейк отсъствуваше Балоун. Той си беше измолил разрешение да отопи с парче хляб казана, след като гулашът бе раздаден.

Във вагона-кухня Балоун се беше озовал в неприятно положение, тъй като, щом влакът тръгна, той влетя в казана с главата надолу и сега само краката му се подаваха навън. Скоро обаче свикна с новото си положение и от казана започна да се чува мляскане, подобно на онова, което издава таралежът, когато гони хлебарки. По-късно се чу и гласът му:

— Моля ви се, другари, хвърлете ми, за бога, парче хляб, тук има още много сос.

Тази идилия продължи до следващата гара, където казанът на 11-а рота пристигна съвсем изчистен и лъсна като тиган на месечина.

— Господ здраве да ви дава, другари — благодареше Балоун от все сърце. — Откак съм на война, сега за пръв път ми се усмихна щастието.

Балоун имаше защо да е доволен. В Лупковския проход му паднаха като изневиделица две порции гулаш; поручик Лукаш също изрази задоволството си, че Балоун му донесе непокътнат обед от офицерския стол и му остави половината. От всичко това Балоун бе извънредно щастлив и доволно поклащаше провесените си от вагона крака. Изведнъж войната му се стори като топъл семеен кът.

Ротният готвач започна да се шегува с него. Каза му, че като стигнат в Санок, ще им раздадат по още един обед и още една вечеря като компенсация за обед и вечерята, които не бяха получили. Балоун само одобрително кимна глава и прошепна:

— Ще видите, другари, добър е господ, няма да ни остави той току-така.

Всички се засмяха от сърце, а готвачът, седнал върху походната кухня, запя:

Жупайдия, жупайда,

*бог не ще да ни остави във беда.
И загазиме ли с двата крака,
той ще ни измъкне от батака.*

*И от всички наши върли врагове
нак той, таткото наш, ще ни отърве.
Жупайдия, жупайда,
бог не ще да ни остави във беда...*

След гара Шчавна в падинките отново започнаха да се мяркат военни гробища. Под Шчавна можеше да се види от влака каменно разпятие с обезглавен Исус, който беше загубил главата си при бомбардировката на железопътната линия.

Втурнал се надолу по долината на Санок, влакът усилваше скоростта си, хоризонтът се разширяваше и разрушените села от двете страни на линията ставаха все по-чести.

Долу в рекичката при Кулашна можеше да се види обърнат и напълно разнебитен влак на Червен кръст.

Балоун опули очи, особено много го учудиха пръснатите долу в най-различни посоки части на локомотива. Коминът му беше забит в железопътния насип и се подаваше от него като дулото на двацет и осем сантиметрово оръдие.

Тази гледка привлече вниманието на пътниците от вагона на Швейк. Най-много се ядоса готвачът Юрайда.

— Че бива ли да се стреля по влаковете на Червен кръст?

— То че не бива — не бива, ама може — каза Швейк. — Попадението е много добро. След това всеки ще се извини, че грешката е станата нощно време, когато червеният кръст не е личал. То на тоя свят има много неща, които не бива да се вършат, ама могат да се правят. Въпросът тук е да опиташ дали ще ти се удаде да го направиш, като е забранено. През време на императорските маневри в Писекско дойде заповед, според която на поход войниците не бивало да се връзват на козел. Но нашият капитан откри, че това може да се прави, защото такава заповед била необикновено смешна: за всекиго е ясно, че връзваният на козел войник не може да марширува. И затова всъщност той не заобикаляше заповедта, а просто и много умно

заповядваше завързаните на козел войници да ги хвърлят в колите на обоза и така походът продължаваше заедно с тях. Или пък да вземем друга случка, която стана преди пет-шест години на нашата улица. На първия етаж там живееше някой си господин Карлик. Един етаж над него живееше един много добър човек, студент в консерваторията, казваше се Микеш. Той си падаше по жените и между другото започна да се усуква и около дъщерята на господин Карлик, който имаше експедиторска фирма и сладкарница, а пък някъде в Моравия притежаваше под чуждо име и кииговезница. Като се научил, че студентът се е усукал около дъщеря му, господин Карлик го посетил в жилището му и му казал: „Вие, нахал с нахал, не бива да се жените за дъщеря ми. Аз няма да ви я дам!“ — „Добре — отговорил му господин Микеш, — като не бива да се женя за нея, какво да правя, да взема да се хвърля от петия етаж ли!“ След два месеца господин Карлик дошъл отново при него, тоя път заедно с жена си и двамата единодушно му казали: „Негоднико, вие обезчестихте нашата дъщеря.“ — „Наистина — отговорил им той — аз си позволих да я направя курва, милостива госпожо.“ Тогава господин Карлик започнал напълно излишно да му крещи; нали му бил казал, че не бива да се жени за нея, че няма да му я даде, а студентът много правилно му отговорил, че той наистина няма да се ожени за нея, че когато идвал баща ѝ първия път, не е ставало дума какво може и какво не може да прави с нея. Освен за женитбата за нищо друго не било ставало дума и той, разбира се, си устоял на думата. Те да не се безпокоят, той не я иска, защото е човек с характер, не като някои, които, щом задухал друг вятър, веднага си променяли убежденията, той държал на думата си и щом кажел нещо, това за него ставало закон. Даже и да го преследват, на него му било все едно, защото съвестта му била чиста. Майка му, бог да я прости, и на смъртното си легло го накарала да се закълне, че никога в живота си няма да лъже и той тържествено ѝ обещал. А такава клетва току-така не се нарушава. В семейството му никой никога не бил лъгал и в училище той винаги бил имал отлична бележка по поведение. Ето ви, значи, че много неща могат да станат, въпреки че не бива да стават, и че пътищата могат да бъдат различни, важното е волята ни да бъде единна.

— Драги приятели — каза школьникът, който прилежно си водеше бележки, — всяко зло за добро. Този хвърлен във въздуха,

полуизгорял и сгромолясал се от насипа влак на Червения кръст ще обогати славната история на нашия батальон с ново героично дело. Представям си, че към 16 септември, както си и отбелязах вече в дневника, по няколко войника от всяка рота на нашия батальон под командването на един подофицер ще изявят доброволно желание да хвърлят във въздуха бронирания влак на противника, който ни обстрелва и ни пречи да преминем реката. Войниците, преоблечени като селяни, изпълняват с чест задачата си...

— Но какво е това? — извика школьникът, като се взираше в бележника си. — Как е попаднал тук нашият господин Ванек?

— Слушайте, господин фелдфебел — обърна се той към Ванек, — каква прекрасна глава ще има за вас в историята на батальона. Струва ми се, че ви имаше и на друго място, но това положително ще бъде по-хубаво и по-импозантно.

Школьникът започна да чете с тържествен глас:

— „Геройската смърт на фелдфебела Ванек. Да участвува в смелата акция, а именно хвърлянето във въздуха на противниковия брониран влак, изяви желание и фелдфебелът Ванек. И той, както останалите, е облечен в селски дрехи. Станалата експлозия го зашеметява. Когато идва на себе си, вижда, че е заобиколен от противникови войници, които незабавно го завеждат в щаба на противниковата дивизия. Там той лице срещу лице със смъртта отказва да даде каквито и да било сведения за разположението и силите на нашата армия. Тъй като го залавят преоблечен, осъждат го като шпионин на смърт чрез обесване, което наказание с оглед на високия му чин бива заменено с разстрел. Екзекуцията бива изпълнена незабавно при гробищната стена и там храбрият фелдфебел пожелава да не му завързват очите. На въпроса няма ли някакво последно желание той отговаря: «Предайте по парламентъор моя последен поздрав на батальона и съобщете, че умирам с твърдата вяра, че нашият батальон ще продължи да върви по победния си път. Освен това предайте на капитан Загнер, че съгласно последната заповед по бригадата дневната дажба консерви се увеличава на две и половина консерви на човек.» Така загина нашият фелдфебел Ванек, след като с последните си думи събуди панически страх у противника, който мислеше, че като ни пречи да преминем реката, ни е откъснал от снабдителните ни пунктове и така ще предизвика глад и

деморализация в нашите редове. За спокойствието, с което е гледал смъртта в очите, говори и обстоятелството, че непосредствено преди екзекуцията е играл «цвик» с противниковите щабни офицери. «Спечелената от мене сума предайте на руския Червен кръст» — казал той, изправен пред дулата на пушките. Благородното му великодушие трогнало до сълзи присъстващите военни. «Простете, господин Ванек — продължи школьникът, — че си позволих да разполагам със спечелените от вас пари. Аз наистина се колебаех дали не би трябвало да се предадат на австрийския Червен кръст, но в края на краищата от гледище на човешината това е все едно, важното е да се предадат на някакъв хуманен институт.»“

— Нашият покойник — каза Швейк — е могъл да предаде сумата и на пражката общинска организация за варене на супа за бедните, но все пак така е по-добре, защото иначе може би кметът е щял да си купи с парите кървавица и да закуси с нея.

— Е да, кражби стават навсякъде — каза телефонистът Ходоунски.

— Но преди всичко в Червения кръст — с голямо ожесточение заяви готвачът Юрайда. — В Брук имах един познат готвач, който готвеше за сестричките от павилионите, та той ми разправяше, че началничката на сестричките и главните сестри изпращали в къщи по цели сандъци малага и шоколад. Всичко зависи от случая, падне ли ти — не прощаваш, такава си е човешката природа. В своя безкраен живот всеки човек преминава през безброй превращения и неминуемо през известни периоди от своята дейност трябва да се появи на тоя свят и като крадец. Аз самият минах вече през една такава фраза.

Готвачът-окултист Юрайда извади от раницата си бутилка коняк.

— Тук виждате — каза той, като отваряше бутилката — неопровержимо доказателство на моето твърдение. Преди заминаването го взех от офицерския стол. Конякът е най-добра марка и беше предназначен за приготвяне на захарни глазури за торти добуш. Предопределено е било обаче да бъде откраднат от мене също както е било предопределено аз да стана крадец.

— Не би било лошо също така — обади се Швейк — да бъдем предопределени за ваши съучастници, аз поне имам такова предчувствие.

Предчувствието на Швейк наистина излезе вярно. Бутилката тръгна от уста на уста въпреки протестите на фелдфебела Ванек, който твърдеше, че конякът трябва да се пие от канче и справедливо да се разпредели, тъй като те били пет души. При този им нечетен брой лесно можело да се случи някой да изпие една глътка повече от другите. Швейк веднага му отговори:

— Вярно, вярно, ако господин Ванек иска да станем чифт, нека напусне дружеството, та да няма неприятности и разправи.

Тогава Ванек се отказа от първоначалното предложение и направи ново, великодушно, именно дарителят Юрайда да заеме такова място, че да може да пие два пъти. Но това предизвика цяла буря от протести, тъй като Ванек беше пил вече веднъж, опитвайки коняка при отварянето му.

Най-сетне бе прието предложението на школьника да пият по азбучен ред. Той обоснова предложението си с това, че всеки носел известно име и в него той също виждал известно предопределение.

Бутилката бе довършена от Ходоунски, първия по азбучен ред, и това бе съпроводено от заплашителния поглед на Ванек, който си беше правил сметка, че щом е последен, ще изпие една глътка повече от другите. Това, разбира се, беше груба математическа грешка, защото глътките се оказаха двадесет и една.

След това играха обикновен цвик с три карти. При всяко вземане школьникът се изказваше с цитати от светото писание. Като взе момче, той извика:

— Господи, остави ми това момче и това лято, та като го окопая и наторя, да даде плод.

Като го упрекнаха, че се е осмелил да вземе осмак, той извика с мощен глас:

— Но ако някоя жена, която има десет гроша, загуби един от тях, не би ли запалила свещ и не би ли го търсила усърдно, докато го намери! И като го намери, ще събере съсед и приятелки и ще каже: „Радвайте се с мене, защото взех осмак и получих поп с асо коз!“ Хайде давайте картите, хлътнахте всички.

На школьника наистина много му вървеше на карти. Докато другите взаимно се надцакваха с козовете си, той ги биеше с най-силния коз, така че те един след друг се предаваха и той прибираще всичко зложено, като викаше на победените:

— И големи земетресения ще настъпят по различни места, и ужасен глад и мор, и големи чудеса ще дойдат от небето.

Най-сетне това им омръзна и след като телефонистът Ходоунски проигра заплатата си за половин година напред, престанаха да играят. Телефонистът Ходоунски беше съвършено смазан, школьникът поиска да му даде черно на бяло, че при изплащане на заплатата фелдфебелът Ванек ще даде парите на него.

— Не се безпокой, Ходоунски — опита се Швейк да го утеши. — Ако имаш късмет, ще паднеш още в първото сражение и Марек ще остане с пръст в устата, карай, подписвай.

Забележката на Швейк засегна твърде неприятно Ходоунски и го принуди да заяви категорично:

— Аз не мога да бъда убит, защото съм телефонист и телефонистите са винаги в блиндаж, а пък кабелите се прокарват и поправят само след сраженията.

Школьникът обърна внимание, че, напротив, телефонистите винаги са изложени на голяма опасност и че противниковата артилерия търси преди всичко тях. Никои телефонист не можел да бъде напълно сигурен в блиндажа си. И десет метра под земята да се завре, противниковата артилерия винаги щяла да го намери. Няма никакво съмнение, че телефонистите на фронта гинат като мухи есенно време и най-доброто доказателство за това било, че когато школьникът напуснал Брук, там тъкмо откривали 28-и курс за телефонисти.

Ходоунски гледаше измъчен пред себе си и това накара Швейк да му каже две приятелски и добри думи:

— С една дума, загазил си ти и с двата крака.

Ходоунски любезно му отговори:

— Гледай си работата.

— Я да видя какво съм отбелязал под буква „Х“ в бележките за историята на батальона... Ходоунски, Ходоунски, хм, аха, ето го: „Телефонистът Ходоунски затрупан от мина. От гробницата си той телефонира в щаба: «Умирам и поздравявам батальона си с победата!»“

— Е, сега вече не можеш да не бъдеш доволен — каза Швейк — или искаш да допълниш нещо? Помниш ли телефониста от „Титаник“^[47], който дори и в момента, когато параходът вече потъвал,

все още продължавал да телефонира в изпълнената с вода кухня, за да разбере кога ще приготвят обета.

— На мен ми е все едно — каза школьникът, — предсмъртните думи на Ходоунски могат евентуално да се допълнят така, че накрая той да извика в слушалката: „Привет на нашата желязна бригада!“

-
- [1] Река в Източна Словакия. — Б.пр. ↑
- [2] Градче в Унгария. — Б.пр. ↑
- [3] Назад! — Б.пр. ↑
- [4] Град на северната граница на Унгария. — Б.пр. ↑
- [5] Град в Северна Унгария. — Б.пр. ↑
- [6] Град в Северна Унгария. — Б.пр. ↑
- [7] По унгарски Шаторая Уйхей — град в Северна Унгария. — Б.пр. ↑
- [8] Градът преминавал на няколко пъти от австрийски ръце в руски и обратно. — Б.пр. ↑
- [9] Град в Долна Австрия край унгарската граница. — Б.пр. ↑
- [10] Разрешете да доложя, ротната свръзка. — Б.пр. ↑
- [11] Първи. — Б.пр. ↑
- [12] Улица в центъра на Прага. — Б.пр. ↑
- [13] Говедо, ти, свиня, ти, Железни. — Б.пр. ↑
- [14] Картофи, задушени с масло и смесени с фиде и пържен лук. — Б.пр. ↑
- [15] Слушам, господин поручик! — Б.пр. ↑
- [16] Като на фронта. — Б.пр. ↑
- [17] Парола и отзив. — Б.пр. ↑
- [18] 91-ви полк — чешки полк. — Б.пр. ↑
- [19] Стой! — Б.пр. ↑
- [20] Ще сера, ще сера! Игрословица: на немски schiessen — стрелям; scheissen — сера. — Б.пр. ↑
- [21] Караулният началник! Караулният началник! — Б.пр. ↑
- [22] Град в Източна Словакия. — Б.пр. ↑
- [23] Боже, царя пази! — Б.пр. ↑
- [24] Да живее! — Б.пр. ↑
- [25] Да живее четиринайсети полк! — Б.пр. ↑
- [26] Град в Източна Словакия. — Б.пр. ↑

[27] Страшнице и Винохради – противоположни квартали в Прага. — Б.пр. ↑

[28] Кръ-гом! Ходом март! — Б.пр. ↑

[29] Имам и ракия, уважаеми господин войнико, — Б.пр. ↑

[30] Нищо освен добро (латинска мъдрост). — Б.пр. ↑

[31] Семейството на Мария-Валерия, дъщеря на Франц Йосиф, било многобройно — тя имала девет деца. — Б.пр. ↑

[32] През 1914 год. в Хабсбургския род имало 32 ерцхерцози и 43 ерцхерцогини, от които 12 били внуци на императора. Всеки пълнолетен ерцхерцог имал право на 100 000 австрийски крони джебни пари годишно. ↑

[33] Да живее нашият батальонен командир! — Б.пр. ↑

[34] Тук! — Б.пр. ↑

[35] Старинен унгарски град на Балатонското езеро. — Б.пр. ↑

[36] Мирно! — Б.пр. ↑

[37] Герои. — Б.пр. ↑

[38] Е пожертвувал. — Б.пр. ↑

[39] Родина. — Б.пр. ↑

[40] Град по горното течение на р. Лаборец. — Б.пр. ↑

[41] Когато дойда, когато отново, отново си дойда... — Б.пр. ↑

[42] Един от трите карпатски прохода, които свързват Галиция със Словакия и Унгария. — Б.пр. ↑

[43] Неизвестно коя от единадесетте живи през 1914–1915 г. ерцхерцогини Марии. — Б.пр. ↑

[44] На героите от Лупковската клисура. — Б.пр. ↑

[45] Села в Закарпатска Украйна. — Б.пр. ↑

[46] Минерални бани в Чехия. — Б.пр. ↑

[47] Голям английски презокеански параход, натъкнал се на айсберг в 1912 г. и потънал. Загинали над 850 души. — Б.пр. ↑

MARSCHIEREN! MARSCH!^[1]

Когато пристигнаха в Санок^[2], оказа се, че хората от вагон-кухня на единайсета рота, където самодоволно пърдеше наситеният Балоун, са имали, общо взето, право, като казаха, че в Санок ще им раздадат вечеря и дори че там ще им бъде раздаден хлябът за дните, през които батальонът не бе получил нищо. Когато излязоха от вагоните, оказа се също така, че в Санок се намира щабът на „железната бригада“, към която съгласно кръщелното си свидетелство принадлежеше батальонът на 91-ви полк. Въпреки че железопътната връзка не беше прекъсната оттук чак до Лвов и на север чак до Велики Мости, все пак си оставаше загадка защо всъщност щабът на Източния фронт беше дал нареждания, съгласно които „железната бригада“ със своя щаб трябваше да концентрира батальоните, отправяни за фронта, на сто и петдесет километра в тила, когато по това време фронтът минаваше от Броди към Буг и надлъж по реката на север към Сокал.

Този твърде интересен стратегически въпрос бе разрешен по страшно прост начин, когато капитан Загнер след пристигането в Санок отиде да рапортува в щаба на бригадата за пристигането на бойния батальон.

Офицер за свръзка там беше батальонният адютант капитан Тайрле.

— Много съм изненадан — каза капитан Тайрле, — че не сте получили указания. Маршрутът е определен. За посоката на движението си естествено трябваше да ни съобщите предварително. Съгласно разпорежданията на главния щаб вие *пристигате два дни по-рано*.

Капитан Загнер се поизчерви, но не му дойде на ум да повтори всички шифровани телеграми, които беше получил по време на пътуването.

— Изненадвате ме — каза адютантът Тайрле.

— Струва ми се — отговори капитан Загнер, — че офицерите си говорят на „ти“.

— Така да бъде — каза капитан Тайрле, — но я ми кажи, ти действущ офицер ли си или запасен? Действущ? Това е съвсем друга работа... Човек просто не може да се ориентира. Оттук минаха вече толкова идиоти — запасни подпоручици. Когато отстъпвахме от Лиманов и Красник, всички тия уж подпоручици загубиха ума и дума, щом видяха казашкия разезд. Ние в щаба не обичаме тия паразити. Представяш ли си, тия шантави типове издържат матура и в края на краищата остават и на действителна служба. Или полагат офицерски изпит, без да помиришат казарма, и продължават да щурейт като цивилни, а през време на война от тях се излюпват не подпоручици, а посерковци!

Капитан Тайрле плю и интимно потупа капитан Загнер по гърба:

— Тук ще престоите около два дни. Всички ви ще разведа, ще потанцуваме. Имаме прекрасни курвета. „Engelhuren“^[3]. Тук е дъщерята на един генерал, която по-рано е карала лесбийска любов. Ще вземем да се преоблечем в женски дрехи, че да видиш тогава на какво е способна! Тя е една такава мършава, свинята със свиня, няма да кажеш. Но си разбира от работата, мойто момче. Същинска пиявица — впрочем сам ще се убедиш.

— Пардон — сепна се той по едно време, — трябва да ида да повърна, днес вече за трети път.

За да докаже колко весело се живее тук, след като се върна, той сподели с капитан Загнер, че това е последица от снощната забава, в която взели участие и офицерите от техническо-строителната част.

С командира на тази част, също капитан, капитан Загнер има възможност да се запознае твърде скоро. Почти в същия момент в канцеларията се втурна един дългуч в униформа с три златни звезди и като насън, без да забелязва присъствието на капитан Загнер, съвсем интимно се обърна към Тайрле:

— Какво правиш бе, свиня! Как можа снощи да наредиш така графинята?

Той седна на стола, като шибаше с тънка пръчица ботушите си, и прихна да се смее:

— Като си спомня само как повърна в скута й...

— Да — каза Тайрле, — много весело беше снощи.

След това той запозна капитан Загнер с офицера с пръчицата и тримата се отправиха от канцеларията на административния отдел на

бригадата към кафенето, в каквото беше прераснала бившата пивница.

Когато минаха през канцеларията, капитан Тайрле взе тръстиковата пръчица от командира на строителната част и шибна с нея по дългата маса, около която като по заповед се строиха дванадесетте военни писари. Те бяха поклонници на тихата безопасна работа в тила на армията, всички с големи самодоволни кореми и в екстра униформи.

И именно към тези дванадесет шишкави апостоли на кръшкачеството се обърна капитан Тайрле, като искаше да блесне пред Загнер и другия капитан:

— Да не мислите, че ви държа тук за угояване? Свине! По-малко лапане и къркане, повече работа!

Сега ще ви демонстрирам и друг номер — съобщи Тайрле на другарите си.

Той отново удари с тръстиковата пръчица по масата и попита дванайсетте:

— Кога ще пукнете, свинчета?

Дванайсетте отговориха в един глас:

— Когато заповядате, господин капитан.

Като се смееше на собствената си идиотщина и глупост, капитан Тайрле излезе от канцеларията.

Тримата се разположиха в кафенето и Тайрле нареди да донесат бутилка ликьор и да повикат някой от свободните госпожици. Оказа се, че кафенето не е нищо друго освен публичен дом и понеже никоя от госпожиците не беше свободна, капитан Тайрле извънредно много се нервира. Като излезе в хола, наруга най-просташки „мадам“^[4] и троснато я попита кой е при госпожица Ела. Когато му отговориха, че при нея е някакъв подпоручик, той се развика още повече.

При госпожица Ела в момента беше подпоручик Дуб. След като батальонът се настани в местната гимназия, той строи взвода си и в дълга реч му обърна внимание върху обстоятелството, че руснаците при отстъплението си организирали навсякъде бардаци със заразен от венерически болести персонал, та по тоя начин да нанесат големи загуби на австрийската армия. Ето защо той предупреди войниците да не търсят подобни заведения. Той лично щял да проверява по заведенията дали се изпълняват заповедите му. Те вече се намирали

във фронтовата зона и всеки, който бъде заловен на местопрестъплението, щял да бъде изправен пред военен съд.

Подпоручик Дуб се отправи лично да се увери дали няма нарушения на заповедта му и за изходен пункт на инспекционния си обход, както изглежда, избра кушетката в стаята на Ела, на първия етаж на така нареченото „градско кафене“, и много добре се забавляваше на нея.

През това време капитан Загнер се върна в батальона си.

Компанията на Тайрле бе разпусната. От бригадата бяха пратили да търсят Тайрле. Командирът на бригадата вече повече от час не можеше да открие своя адютант.

Бяха се получили нови нареждания от дивизията. Необходимо беше окончателно да се определи маршрутът на пристигналия 91-ви полк, тъй като съгласно новите нареждания по досегашния му маршрут трябваше да се движи занапред бойният батальон на 102-ри полк.

Всичко беше крайно объркано, в североизточния край на Галиция русите отстъпваха много бързо, така че там австрийските части се бяха измесили. В тая бъркотия на места се забиваха като клинове частите от германската армия. Непрекъснатото прииждане на нови бойни батальони и други военни корпуси увеличаваше хаоса. Същото можеше да се наблюдава и на ония сектори от фронта, които се намираха по-назад в тила. Така беше например тук, в Санок, където неочаквано пристигна резервът на германската хановерска дивизия под командата на един полковник с толкова свиреп поглед, че командирът на бригадата загуби всякакво присъствие на духа. Полковникът от резерва на хановерската дивизия сочеше разпорежданията на своя щаб, съгласно които трябваше да настани войниците си в същата гимназия, в която току-що беше настанен батальонът на 91-ви полк. За да настани щаба си, той искаше да бъде опразнена сградата на Краковската банка, в която в момента се помещаваше щабът на бригадата.

Командирът на бригадата се свърза направо с дивизията и обрисова точно положението, след това с дивизията говори страшният полковник от Хановер и като последица от тоя разговор в бригадата се получи следната заповед:

„Бригадата евакуира града в шест часа вечерта и се отправя в посока Турова–Волска–Лисковец–Старасол–Самбор, където чака нови нареждания. Заедно с бригадата евакуира Санок и бойният батальон на 91-ви полк, който представя охраната ѝ, разчленена съгласно изработената от бригадата схема: челната охрана потегля към Турова в пет и половина. Дистанцията между южната и северната странична охрана три и половина километра. Тилната охрана потегля в шест и четвърт!“

Така в гимназията настана голямо оживление. На съвещанието на офицерите липсваше само подпоручик Дуб, издирването на когото бе възложено на Швейк.

— Надявам се — каза му поручик Лукаш, — че вие ще го намерите без особени трудности, защото непрекъснато имате вземане-даване с него.

— Тъй вярно, господин поручик, точно за това ви моля, като ротен командир да ми дадете писмена заповед.

И докато поручик Лукаш пишеше нещо в бележника си, съгласно което подпоручик Дуб незабавно трябваше да се яви в гимназията на съвещание, Швейк продължи да докладва:

— Тъй вярно, господин поручик, вие, както винаги, можете да бъдете напълно спокоен. Аз ще го намеря, тъй като на войниците е забранено да скитат по бардаците, а той сто на сто ще бъде в някой от тях, за да се увери лично, че никой от неговия взвод няма намерение да бъде съден от военен съд, с който подпоручик Дуб обикновено заплашва войниците си. Сам той заяви пред войниците си, че ще претърси всички бардаци и да му мислят, ако намери някого в бардак, тогава те щели да го опознаят и откъм опакото. Впрочем аз знам къде е. Той е в онова кафене отсреща, всички войници го проследиха и видяха, че най-напред отиде там.

„Обединени увеселителни заведения и Градско кафене“ — предприятието, за което спомена Швейк, бе разделено на две части. Който не искаше да мине през кафенето, минаваше отзад, където на припек седеше някаква стара госпожа, която говореше на немски, полски и унгарски горе-долу в следния смисъл:

— Ела, войниче, имам хубави госпожици.

Когато войничето влизаше, тя го завеждаше през един коридор в някакъв хол и повикваше някоя от госпожиците, която незабавно се явяваше, вече по риза. Тя искаше да получи парите предварително — и сумата още на самото място, докато войничето си снемаше поясока с ножа, биваше инкасирана от „мадам“ — управителката на заведението.

Офицерите минаваха през кафенето. Пътят на господата офицерите беше свързан с трънливи перипетии, той водеше през стаите отзад, където изборът ставаше от втория състав, определен за офицерските чинове, и където ризите бяха украсени с дантели и се пиеше вино или ликьор. Освен това „мадам“ не разрешаваше там да се върши нищо, всичко ставаше горе в стаичките. В един подобен райски кът на диван, гъмжащ от дървеници, се търкаляше по долни гащи поручик Дуб. Госпожица Ела му разказваше, както винаги в подобни случаи, измислената трагедия на своя живот, а именно, че баща ѝ бил фабрикант, а тя — преподавателка в лицей в Пеща и че всичко извършила поради нещастна любов.

На малка масичка зад подпоручик Дуб имаше бутилка оскорушова ракия и чашки. Тъй като бутилката бе вече полуизпразнена, както Ела, така и подпоручик Дуб бяха започнали да говорят доста несвързано. Личеше, че подпоручик Дуб не носи. От думите му се виждаше, че е объркал вече всичко и че смята Ела за своята свързка Кунерт. Той се обръщаше към нея и по стар навик заплашваше мнимия Кунерт:

— Кунерт, Кунерт, говедо с говедо, ще ме опознаеш ти откъм опакото...

Съгласно установения ред Швейк също трябваше да бъде подложен на подобна процедура както всички войници, които влизаха в тоя дом през задния вход. Той обаче любезно се отскубна от полуголото момиче, което го посрещна. След като то се развика, довтаса полякинята „мадам“, която най-нахално излъга Швейк в очите, че в заведението нямало никакъв подпоручик.

— Много-много не си отваряйте устата, милостива госпожо — любезно се обърна Швейк към нея, като при това се усмихна сладко, — защото може да ви въртна някоя по плювалника. У нас на улица Платнарска на времето така набиха една „мадам“, че тя припадна. Тогава един син търсеше там баща си, някой си Вондрачек, който имаше магазин за автомобилни гуми. А „мадам“ се казваше

Кршованова. Като я свестиха, попитаха я как се казва, а тя не можа да си спомни, каза само, че името ѝ започвало с „Х“. Вашето именце как е, милостива?

А когато след тези думи Швейк я блъсна настрана и важно-важно се заизкачва към първия етаж, достопочтената матрона нададе ужасен писък.

Долу се появи самият собственик на публичния дом, някакъв изпаднал полски шляхтич, който изтича подир Швейк по стълбите и започна да го дърпа за куртката, като му викаше на немски, че било забранено на войници да ходят горе, горе било само за офицери, а войскарите си вършели работата долу.

Швейк му обърна внимание, че идва в интерес на цялата армия и че търси един подпоручик, без който армията няма да може да потегли в поход. Но когато собственикът започна да се държи все по-нахално, Швейк го събори по стълбите и горе продължи проверката на помещенията. Той се убеди, че всички стаички са празни и едва на самия край на еркера, като почука, натисна дръжката и пооткрехна вратата, чу квичация глас на Ела:

— Bezetzt!^[5]

А непосредствено след това и басовия глас на подпоручик Дуб, който мислеше навярно, че все още се намира в стаята си в лагера:

— Herein!^[6]

Швейк влезе, приближи се до кушетката и като предаде на подпоручик Дуб бележката от поручик Лукаш, отрапортува, поглеждайки косо към различните части на униформата, разхвърляни в единия ъгъл на леглото:

— Господин подпоручик, разрешете да доложа, трябва да се облечете и съгласно заповедта, която ви връчих, незабавно да се явите в казармата ни в гимназията, там имаме голямо военно съвещание!

Подпоручик Дуб изцъкли насреща му очите си с точковидни зеници, но си припомни, че все пак не се е наредил до такава степен, че да не може да познае Швейк. Веднага му мина през ума, че са му изпратили Швейк, за да бъде наказан, и затова заяви:

— Сега ще си разчистим сметките, Швейк. Ще видиш — как — ще — те — на — реда — аз — тебе...

— Кунерт — извика той на Ела, — сипи — ми — още — една!

Той изпи чашката и като взе да къса писмената заповед, ехидно се засмя:

— Това — извинителна бележка ли е? Тук — не важат — никакви извинителни бележки. Намираме се — на война — а не — на училище. Така — значи — хванаха те — в бардака? Ела — по-насам — Швейк — да ти — въртна — някой и друг шамар. В коя година — Филип Македонски — разби — римляните^[7], ха — не знаеш, муле — с муле!

— Господин подпоручик, разрешете да доложа — неумолимо продължаваше Швейк. — Това е върховна заповед от бригадата. Господа офицерите трябва да се облекат и да идат на батальонно съвещание. Въпросът е там, че заминаваме и сега ще се решава коя рота ще бъде в челна, странична или тилна охрана. Сега ще се решава този въпрос и аз мисля, господин подпоручик, че вие също има какво да кажете в случая.

Тази дипломатическа реч поотрезви малко подпоручик Дуб, така че той придоби чувството, че наистина не се намира в казармата и предпазливо попита:

— Къде съм аз?

— С ваше разрешение, господин подпоручик, в бардака. Те пътищата господни са различни.

Подпоручик Дуб въздъхна тежко, слезе от кушетката и започна да търси униформата си. Швейк му помагаше. Когато най-сетне се облече, двамата излязоха вън, но след малко Швейк се сети, че е забравил нещо и за миг се върна. Без да обръща никакво внимание на Ела, която придаде друго значение на завръщането му и от нещастна любов легна в леглото, той бързо изпи оскорушовата ракия, която беше останала в бутилката, и слезе да догони подпоручика.

На улицата беше голяма жега и алкохолът отново удари подпоручик Дуб в главата. Той започна да разказва на Швейк най-различни глупости без каквато и да било връзка. Разказваше му, че притежавал пощенска марка от остров Хелголанд и че веднага след като издържал матура, отишъл със съучениците си да играе бiliarд и не поздравил класния си наставник. След всяко изречение той добавяше:

— Струва ми се, че добре ме разбирате, нали?

— Разбира се, че ви разбирам много добре — отговори Швейк. — Сега вие говорите също като тенекеджията Покорни в Будейовице. Когато го питаха дали се е къпал вече нея година в река Малша, той отговаряше: „Не съм, но за сметка на това тая година ще се родят много сливи.“ Или го питаха: „Тая година ял ли си вече гъби?“, пък той отговаряше: „Не съм, ама новият марокански султан, разправят, бил много добър човек.“

Подпоручик Дуб се спря и изфъфли:

— Мароканският султан ли? Това е минало величие.

Той изтри потта от челото си и като погледна Швейк с мътни очи, измърмори:

— Даже и зимно време не се потя така, както днес. Съгласен ли сте? Разбирате ли ме?

— Тъй вярно, господин подпоручик. В „При чашата“ идваше един стар господин, някакъв пенсиониран съветник от областния комитет, и той твърдеше точно такова нещо. Винаги твърде много се учудваше на голямата разлика между температурата лятно време и зимно време. Странно му се виждаше, че хората не са могли да открият още тая работа.

На входа на гимназията Швейк изостави подпоручик Дуб, който заплете крака нагоре по стълбите към учителската стая, където беше съвещанието, и веднага рапортува на капитан Загнер, че е съвсем пиян. През време на съвещанието той седя с наведена глава, само при разискванията от време на време се изправяше, за да извика:

— Вашето мнение е правилно, господа, но аз съм съвършено пиян.

След като заповедта за предстоящия поход беше изработена в окончателен вид и стана ясно, че ротата на поручик Лукаш се назначава за челна охрана, подпоручик Дуб се сепна изведнъж, стана и каза:

— Спомням си, господа, нашия класен наставник от първи клас. Да живее, да живее, да живее!

На поручик Лукаш му хрумна, че ще бъде най-добре Кунерт, свързката на подпоручик Дуб, да настани господаря си във физическия кабинет, който се намираще до учителската стая и пред вратата на който беше поставен часовей, да не би някой да доизкраде

полуизкрадените сбирки от минерали. Върху това бригадата обръщаше внимание на всички части, които минаваха през Санок.

Тази предпазна мярка датираше от момента, когато един батальон хонведи, настанен в гимназията, бе започнал да разграбва кабинета. Хонведите особено бяха харесали сбирките с минерали, пъстрите кристали и различните окиси, които те наблъскаха в раниците си.

На военното гробище в Санок на един от белите кръстове имаше надпис „Ласло Гаргани“. Там спеше вечен сън един хонвед, който при тършуването в кабинета беше изпил всичкия денатуриран спирт от съда, в който бяха спиртосани различни влечуги.

Световната война избиваше поколенията на човешкия род дори и с ракия от змии.

След като всички се разотидоха, поручик Лукаш повика Кунерт, свързката на подпоручик Дуб, която отведе и настани господаря си на кушетката.

Подпоручик Дуб се беше съвсем вдетинил. Той пое ръката на Кунерт и заразглежда дланта му, като твърдеше, че може да познае по нея името на бъдещата му жена.

— Вие как се казвате? Моля, извадете от вътрешния джоб на куртката ми бележник и молив. Вие, значи, се казвате Кунерт. Елате тогава след четвърт час и аз ще оставя за вас бележка с името на госпожа съпругата ви.

Още неизрекъл това, той захърка, но по едно време се сепна насън и започна да дращи в бележника си. Като написа нещо, той откъсна листа, хвърли го на земята и слагайки тайнствено пръст на устата си, избълнува:

— Още недейте идва, чак след четвърт час. Най-добре ще бъде да потърсите листчето със завързани очи.

Кунерт беше такова добро говедо, че наистина се върна след четвърт час и като разгъна смачканото листче, разчете разкривения почерк на подпоручик Дуб: „Името на бъдещата ви жена гласи: госпожа Кунертова.“

След малко, когато Кунерт показа бележката на Швейк, той му каза да скъта добре листчето, защото всеки трябвало високо да цени подобни документи от господата военните, такова нещо — офицер да

кореспондира със свръзката и да я нарича господине — по-рано не съществувало в казармата.

След като беше извършена подготовката за заминаване съгласно дадените разпореждания, бригадният генерал, когото хановерският полковник така майсторски беше изучкал от леговицето му, заповяда батальонът да се строи в каре и държа реч. Този човек много обичаше речите, плещеше различни бабини деветини, просто каквото му дойдеше на ума, и след като изчерпа всичко, се сети за военнополовата поща.

— Войници — прогърмя гласът му към карето, — сега ние се приближаваме към фронта на противника, от който ни дели само няколкодневен поход. През време на пътуването вие нямахте възможност да съобщите адреса си на своите скъпи, които сте оставили у дома, за да могат близките ви да ви пишат и така писмата на вашите роднини да ви зарадват.

Той се оплете като петел в кълчища и безброй пъти повтори едно и също: „Вашите скъпи — вашите близки — роднините ви... и т.н.“, докато най-сетне можа да излезе от омагьосания кръг с възгласа:

— Нали затова имаме военнополова поща на фронта!

По-нататък речта му създаваше впечатлението, че всички тия хора в сиви униформи трябвало с най-голямо удоволствие да се оставят да бъдат убити само защото на фронта има организирана военнополова поща. Излизаше, че когато снаряд откъсне двата крака на някого от тях, той си умира сладко-сладко при спомена, че военнополовата му поща има № 72 и че може би от близките му се е получило за него писмо и колет, който съдържа голямо парче пушено месо, шпек и домашен сухар.

После, след тая реч, когато бригадната музика изсвири химна на императора и бе извикано трикратно ура за императора, човешкото стадо, определено за кланицата някъде отвъд Буг, на отделни групи тръгна в поход съгласно издадената заповед.

В пет и половина 11-та рота излезе на шосето към Турова-Волска. Швейк се мъкнеше най-отзад заедно с щаба на ротата и със санитарите, а поручик Лукаш яздеше встрани от колоната. Час по час той се отбиваше отзад при санитарите, за да види какво става с подпоручик Дуб, който, натоварен на една каруца и покрит с

брезентово платнище, се придвижваше към нови героични дела в неизвестното бъдеще, както и за да разнообразява пътуването си чрез разговори с Швейк, който търпеливо носеше раницата и пушката си и разказваше на фелдфебела Ванек колко приятни са били походите по време на маневрите при Велке Мезиржичи^[8].

— Там местността беше също като тази, само че ние не се движехме така строго по правилата, както сега, защото още си нямахме понятие какво е това неприкосновен запас. Щом получехме някоя консерва, веднага я излапвахме през време на първата нощувка и вместо консерва слагахме тухла в раницата. В едно село направиха проверка и изхвърлиха всички тухли от раниците ни. Те се оказаха толкова много, че един тамошен човек си построи къща от тях.

Малко по-късно Швейк с твърда стъпка вървеше край коня на поручик Лукаш и му разправяше нещо за военнополовата поща.

— Речта беше хубава и на всеки от нас ще му бъде много мило, като получи на фронта писмо от къщи. Но аз, когато служех преди години в Будейовице, през цялото време получих само едно писмо, пазя го и сега за спомен.

От мръсния си кожен портфейл Швейк извади омазнено писмо и започна да го чете, като се мъчеше да държи крак с коня на поручик Лукаш, който беше тръгнал в лек тръс.

— „Ах, мръсничко, ах ти, убиецо, ах ти, мизерничко! Подофицерът Криж си идва в Прага на отпуска и аз танцувах с него в пивницата «У Коцанови» и той ми каза, че ти танцуваш в Будейовице в пивницата «При зелената жаба» с някаква шантава фльорца и че си ме вече съвсем зарязал. Да си знаеш, пиша ти в нужника на дъската до дупката, между нас всичко е свършено. Твоята бивша Божена. И да не забравя, подофицерът си разбира от работата и душичката ще ти изкара от тормоз, аз го помолих. А да не забравя и това: като си дойдеш в отпуска, няма да ме намериш вече между живите.“

— То се знае — продължи Швейк, подтичвайки в лек тръс, — като си отидох в отпуска, тя си беше между живите, и то още как. Намерих я пак в пивницата „У Коцанови“, обличаха я двама войници от друг полк. Единият от тях проявяваше такава живост, че съвсем публично ѝ бъркаше под елечето, като че ли искаше, господин поручик, да извади оттам пращеца на нейната девственост, както се изразява Венцеслава Лужицка^[9] или както горе-долу казала веднъж

разплакана на всеуслишание една млада девойка на шестнайсетина години на урок по танци на един гимназист, когато я оципал по рамото: „Вие изтрихте пращеца на моята девственост.“ То се знае, всички ѝ се изсмели, а майка ѝ, която я пазела, я извела в коридора и там я напляскала, глупачката. Аз, господин поручик, стигнах до убеждението, че все пак селските моми са по-искрени от префърцунените градски госпожички, дето вземат уроци по танци. Преди години, когато бяхме на лагер в Мнишек, аз ходех да танцувам в Стари Книн и се бях усукал около една, Карла Веклова я казваха, ама тя не ме харесваше много-много. Една неделя вечерта аз я изпрацах към езерото и като седнахме там на яза на залез слънце, попитах я дали и тя ме обича. Въздухът, господин поручик, беше такъв един прохладен, всички птици пееха, а тя ми отговори с ужасен смях: „Обичам те аз като люта чушка в гъза, та ти си идиот бе.“ А аз наистина бях идиот, господин поручик, водех я из нивите, из високите жита, жива душа не мож видя никъде, и нито веднъж не седнах с нея, само ѝ соча каква реколта ще стане и нали съм си идиот, разправям ѝ на селската мома кое е жито, кое е ръж и кое е овес.

И сякаш в подкрепа на казаното някъде откъм челото па колоната долетяха войнишки гласове, които пееха песента, с която чешките полкове още на времето се бяха отправили към Солферино, за да проливат кръвта си за Австрия:

*Полунощ като минала,
рипва овес от чувала,
жупайдия, хайде де,
всяка мома ще даде!*

Веднага след това други гласове потвърдиха:

*Ще даде, даде, даде
и защо да не даде?
Две целувчици ще залепи
и на двете ти страни.*

*Жупайдия, хайде де,
всяка мома ще даде!
Ще даде, даде, даде
и защо да не даде...*

След това немците започнаха да пеят същата песен на немски.

Това е една стара военна песен, която може би на всички езици военщината е пяла още по време на Наполеоновите войни. Сега тя звучеше ликуващо по прашното шосе, което водеше към Турова-Волска през Галицийската равнина. От двете страни на шосето чак до зелените хълмове на юг нивите бяха утъпкани и унищожени от копитата на конете и от подметките на хиляди и хиляди тежки войнишки обувки.

— Точно така я бяхме наредили веднъж на маневрите в Писек — обади се Швейк, като гледаше около себе си. — Тогава с нас беше и един ерцхерцог, много справедлив господин, толкова справедлив, че когато по стратегически причини минаваше с щаба си през житата, подир него адютантът му незабавно изчисляваше нанесените вреди. Един селянин, някой си Пиха, никак не остана доволен от това посещение и не прие осемнайсетте крони обезщетение за изпотъпканите пет декара ниви. Той, господин поручик, поиска да съди държавата, но му друснаха за това осемнайсет месеца.

Той всъщност, господин поручик, трябваше да бъде доволен, че човек от императорския род е посетил имота му. Друг по-съзнателен селянин на негово място би облякъл всичките си момичета в бели рокли като шаферки, дал би на всяка от тях по един букет цветя и би ги строил на двора, за да посрещнат така високопоставения господин, както четох, че ставало в Индия, където поданиците на някакъв си там владетел се оставяли да ги смачка слонът му.

— Какво приказвате, Швейк? — извика му от коня поручик Лукаш.

— Аз, господин поручик, имам пред вид слона, който носи на гърба си владетеля, за когото бях чел в една книга.

— Тъй, тъй, Швейк, важното е да обясните всичко правилно — каза поручик Лукаш и препусна напред.

Там колоната беше започнала да се разкъсва. След почивката във влака, ненавикнали да се движат в пълно снаряжение, всички бяха започнали да чувствуват болки в раменете и всеки облекчаваше положението си, както можеше. Местеха пушките си от едната страна на другата и повечето от войниците вече не ги носеха на ремък, а ги бяха преметнали през рамо, както се носи гребло или вила. Някои мислеха, че ще им бъде по-лесно да вървят из канавката или по синора, където почвата им се струваше по-мека, отколкото прашното шосе.

Повечето от тях вървяха с клюмнали глави и всички изпитваха ужасна жажда, защото, макар слънцето да беше залязло вече, жегата продължаваше да бъде голяма и беше задушно като посред пладне, а никой нямаше вече и капка вода в манерката си. Беше първият ден на похода и това положение, с което не бяха привикнали и което се явяваше като някакво встъпление към все по-големи и по-големи тегла, ги правеше все по-отпаднали и по-клюмнали. Те престанаха да пеят и само се подпитваха един друг колко ли остава още до Турова-Волска, където смятаха, че ще нощуват. Някои от тях сядаха в канавката край шосето и за да оправдаят това, развързваха обувките си и даваха вид на хора, които лошо са си увидели партенките и сега се мъчат да ги оправят, за да не ги убиват при по-нататъшния поход.

Други пък скъсяваха или удължаваха ремъците на пушките си или пък разтваряха раниците си и пререждаха сложените вътре предмети, като се мъчеха да внушат па себе си, че вършат това, за да разпределят равномерно тежестта, та да не ги убива единият или другият ремък на раницата. А когато поручик Лукаш се приближаваше до тях, те ставаха и рапортуваха, че нещо ги убива или друго подобно, ако, разбира се, предварително фелдфебел-школниците или подофицерите, като видеха отдалече кобилата на поручик Лукаш, не ги вкарваха в строя.

Като минаваше покрай тях, поручик Лукаш ги подканваше твърде любезно да станат, защото до Турова-Волска оставали само три километра и там щяло да има почивка.

Между това поручик Дуб се беше посъвзел от непрестанното друсане на санитарната двуколка. Той все още не се беше съвсем окопитил, но вече можа да се попривдигне, да се наведе от двуколката и да се провикне към щаба на ротата, който бавно се движеше край двуколката, върху която всички, като се почне от Балоун и се свърши с

Ходоунски, бяха натоварили раниците си. Само Швейк продължаваше да върви безстрашно напред с раницата си, провесил по драгунски маниер пушката отпред на гърдите. Той пушеше лулата си и пееше:

*Кога пътувахме към Яромер,
вярвайте ни, ако щете,
пристигнахме надвечер...*

На повече от петстотин крачки пред подпоручик Дуб по шосето се вдигаха облаци прах, из които изплуваха войнишките фигури. Подпоручик Дуб, ентусиазмът на когото се беше възвърнал, подаде глава от двуколката и започна да крещи към облаците прах:

— Войници, вашата възвишена мисия е трудна, вас ви чакат тежки походи, най-различни лишения във всяко отношение и мъчнотии от всякакъв вид. Но аз гледам с пълно доверие на вашата устойчивост и силата на волята ви.

— Дурак с дурак! — изрази се поетично Швейк.

Подпоручик Дуб продължи:

— За вас, войници, никое препятствие не е така голямо, че да не можете да го преодолеете! Още веднъж повтарям, войници, аз не ви водя към лесни победи. За вас това ще бъде костелив орех, но вие ще изпълните дълга си! И историята на вековете ще ви увенчае със слава!

— Я си тикни пръста в гърлото! — прояви отново поетическите си наклонности Швейк.

И сякаш се вслуша в думите му, както беше подал глава, подпоручик Дуб изведнъж започна да повръща в праха на шосето. След като повърна, той можа да извика още:

— Войници, напред! — отново се търколи върху раницата на телефониста Ходоунски и продължи да спи чак до Турова-Волска, където най-сетне го изправиха на крака и смъкнаха от колата по заповед на поручик Лукаш. Поручик Лукаш има с него твърде дълъг и мъчителен разговор и най-сетне подпоручик Дуб до такава степен се опомни от всичко случило се, че накрая можа да заяви:

— Като разсъдим логично, аз извърших глупост, която ще трябва да изкупя пред лицето на противника.

Той, разбира се, все още не беше дошъл съвсем на себе си, защото, като се отправеше към взвода си, каза на поручик Лукаш:

— Вие още не ме познавате, но когато ме опознаете!...

— За всичко, което сте извършили, можете да се осведомите от Швейк.

Ето защо, преди да се върне при взвода си, подпоручик Дуб се отби при Швейк, когато намери в обществото на Балоун и фелдфебела Ванек.

Тъкмо в този момент Балоун разказваше, че у дома си на мелницата той винаги държал по една бутилка бира в кладенеца. Бирата била толкова студена, че на човек чак зъбите му изтръпвали. Другаде, по други мелници, вечерно време пиели такава бира след ядене на розхуда^[10], но той в лакомията си, за която сега господ го наказва, след розхудата изяждал още и порядъчен къс месо. Затова пък сега божата справедливост го наказва да пие топлата и миризлива вода от кладенците на Турова-Волска, в която винаги трябва да се слага лимонтозу за предпазване от холера. Лимонтозу им бяха раздали преди малко, когато поотдельно бяха ходили да вадят вода от кладенците. Балоун изказа предположение, че лимонтозито им се раздавало, за да огладнеят повече. Вярно е, че в Санок той се поналял, че дори поручик Лукаш му предоставил половината от порцията си телешко, което Балоун му донесъл от бригадата. Но тук ставало нещо ужасно. Балоун все си мислел, че като стигнат тук, ще спрат, за да нощуват и си починат, и че ще им сготвят нещо за хапване. Дори когато видял готвачите да пълнят казаните с вода, бил вече убеден, че ще стане така. Ето защо отишъл в кухнята да попита как стои работата, но готвачите му отговорили, че сега за сега им било заповядано само да приготвят водата, но че след малко можело да се получи и друга заповед — да я излеят.

Тъкмо в този момент при тях дойде подпоручик Дуб и понеже не бе много уверен в себе си, попита ги:

— Забавлявате ли се?

— Забавляваме се, господин подпоручик — отговори Швейк от името на всички, — у нас забавлението е в пълен разгар. Изобщо хубаво е човек винаги да се забавлява добре. Тъкмо в този момент си приказвахме за лимонтозито. Никой войник не може да живее без забавления, така поне всеки по-лесно забравя несгодите.

Подпоручик Дуб му каза да дойде с него за малко, защото искал да го попита нещо. Като отидоха настрана, той му рече със страшно несигурен глас:

— Не приказвахте ли нещо за мене?

— Съвсем, съвсем не, господин подпоручик, само за лимонтозото говорехме и за пушеното месо.

— Поручик Лукаш ми каза, че съм вършил някакви безобразия и че вие, Швейк, сте били много добре запознат с всичко това.

Швейк много сериозно подчерта:

— Никакви безобразия не сте вършили, господин подпоручик, вие бяхте само на посещение в един публичен дом. Но това трябва да е било по погрешка. На Козия площад на времето имаше един тенекеджия Пимпър. Него също ставаше нужда да го търсят, когато отидеше за тенеке в града, и винаги го намираха в подобно заведение, или у „Шухите“, или у „Дворжакови“, тъкмо както и аз ви намерих. Долу в нашия случай имаше кафене, горе бяха женските. Вие, господин подпоручик, изглежда, сте се объркали, просто сте сбъркали пътя. То жегата днес беше много голяма, господин подпоручик, и когато човек не е свикнал да пие, може да се напие в такава горещина и с обикновен ром, камо ли с оскорушова ракия. На мене ми заповядаха да ви връча покана за съвещанието, преди да тръгнем, и аз затова ви намерих там горе при оная женска. Поради горещината и изпитата оскорушова ракия вие дори не можахте да ме познаете, легнали бяхте разсъблечен там на кушетката. Никакви безобразия не сте вършили, не казахте дори и че „не ви познавам още“, но в такава жегата това може да се случи с всекиго. Някои са големи любители на такива работи, други пък изпадат в подобни положения съвсем случайно. Старият Вейвода, господин подпоручик, полировач от Вършовице, вие не го познавате, беше решил да не пие никакви пития, от които може да се напие. И така, обърнал той за последен път една чашка ракия и излязъл от къщи да търси безалкохолни напитки. Най-напред се отбил в пивницата „При спирката“, поръчал си четвъртинка вермут и започнал ловко да разпитва кръчмаря какво собствено пият въздържателите. Той смятал, и то с пълно право, че чистата вода дори и за въздържателите е твърде жестоко питие. Кръчмарят тогава му обяснил, че въздържателите пият сода, лимонада, мляко, както и безалкохолни вина, студена супа и други безалкохолни напитки. От

всичко това най-симпатични за стария Вейвода били все пак безалкохолните вина. Попитал още дали съществуват и безалкохолни ракии, изпил втора четвъртинка, поразговорил се с кръчмаря за туй, за онуй, изтъкнал му, че е истински грях човек да се напива много често. Кръчмарят му отговорил, че може да понася всичко, но не и пияни хора, които се напият другаде, пък дойдат при него и за да отрезнеят, си поръчат сода, а на всичкото отгоре дигат и патардия. „Напий се при мене — казал Кръчмарят, — признавам те за мой човек, иначе не искам и да те зная.“. Старият Вейвода допил вермута си и тръгнал нататък, господин подпоручик, докато стигнал на Карловия площад в едно заведение, където поднасяли най-различни вина. Той и друг път го бил посещавал. Този път попитал дали нямат безалкохолни вина. „Безалкохолни вина нямаме, господин Вейвода — казали му, — но можем да ви предложим вермут или шери.“ На стария Вейвода му било някак неудобно да си излезе току-така и затова изпил и там четвъртинка вермут и четвъртинка шери и както си седял, запознал се, господин подпоручик, с един... въздържател като него. От дума на дума, като изпили още по четвъртинка, най-сетне се разбрало, че господинът знае едно място, където точат безалкохолни вина. „То е на улица Болцано, слиза се по едни стълби надолу, имат и грамофон.“ Заради хубавата новина старият Вейвода поръчал цяла бутилка вермут и след като я изпили, и двамата се отправили към улица Болцано, където се слизало надолу по някакви стълби и където имало и грамофон. И наистина там точели само плодови вина, не само за въздържатели, но изобщо безалкохолни. Най-напред всеки от тях си поръчал по половин литър вино от цариградско грозде, след това по половин литър от френско грозде, а след като изпили още по половинка безалкохолно вино от цариградско грозде, започнали да им изтръпват краката от всичките вермути и шери, които били изпили преди това. Те обаче се развикали да им донесат официално удостоверение, че виното, което им поднасят, е безалкохолно. Защото те били въздържатели и че ако не им донесат веднага такава удостоверение, щели да изпочупят всичко в заведението барабар с грамофона. След това полицаите трябвало да ги измъкнат по стълбите на улица Болцано, натоварили ги в полицейската кола и ги хвърлили в ареста — двамата били съдени за пиянство като въздържатели...

— Защо ми ги разправяте тия! — извика подпоручик Дуб, който през време на Швейковия разказ напълно изтрезня.

— То всъщност, господин подпоручик, тия неща нямат връзка с вашия случай, ама рекох, като сме се заприказвали...

На подпоручик Дуб в този момент му хрумна, че Швейк пак го е обидил, той някак си окончателно дойде на себе си и му кресна:

— Ти ще разбереш най-сетне кой съм аз! Я застани като хората, така ли се стои?

— Тъй вярно, господин подпоручик, забравил съм да си прибера петите. Сега ще го направя.

И Швейк застана в най-добрия възможен стоеж „мирно“.

Подпоручик Дуб се замисли какво да добави, но накрая само каза:

— Пази се от мене, за да не стане нужда да ти правя последно предупреждение!

Веднага след това той добави старата си поговорка в поправено издание:

— Ти не ме познаваш още, но аз вече те опознах.

Отдалечавайки се от Швейк, подпоручик Дуб си мислеше, че е прибързал: „Може би щеше да му подействува много по-силно, ако му бях казал: «Аз, негоднико, отдавна вече съм те опознал откъм опакото.»“

След това подпоручик Дуб нареди да повикат свръзката Кунерт и му заповяда да донесе кана с вода.

За честта на Кунерт трябва да се каже, че дълго търси из Турова-Волска кана и вода.

Кана най-сетне той успя да открадне от местния свещеник и след това я напълни с вода от един кладенец, целият закован с дъски. За тая цел, разбира се, той трябваше да откърти няколко дъски. Кладенецът беше закован, защото съществуващо съмнение, че водата е заразена от тифозни бацили.

Подпоручик Дуб обаче изпи цялата кана без каквито и да било по-нататъшни последици и с това доказа правилността на поговорката: „Добро прасе всичко яде“.

Войниците жестоко се лъжеха, ако смятаха, че ще нощуват в Турова-Волска.

Поручик Лукаш повика телефониста Ходоунски, фелдфебела Ванек, куриера на ротата Швейк и Балоун. Заповедите му бяха много прости: да оставят снаряжението си в санитарната кола, да потеглят веднага по черния междуселски път към Мали Поланец, а след това покрай рекичката да се спуснат надолу в югоизточна посока към Лясковец.

Швейк, Ванек и Ходоунски имат грижата да разквартируват ротата. Те трябва да осигурят места за нощуване на цялата рота, която ще дойде час, най-много час и половина по-късно. През това време Балоун да се погрижи за мястото, където ще нощува поручик Лукаш, и да се разпореди да опекаат гъска, а останалите трима да внимават Балоун да не изяде половината от нея. Освен това Ванек и Швейк да купят за ротата една свиня на тегло, колкото се полага на ротата. През нощта ще се готви гулаш. Помещенията за нощуване да бъдат в изправност. Да се избягват въшлясалите къщи, за да могат войниците да си починат както трябва, тъй като ротата ще напусне Лясковец в шест и половина часа сутринта и през Крошченка ще се отправи към Старосол.

батальонът беше скъсал вече с мизерията, Интендантството на бригадата в Санок беше броило на батальона известни аванси за закупуване на продоволствие. В ротната каса имаше над сто хиляди крони и фелдфебел Ванек получи вече заповед, като стигнат на местоназначението, под което трябваше да се разбират окопите, преди смъртта на ротата да изплати на войниците сумите, които им се полагаха за неполучения войнишки хляб и храна.

След като четиримата се отправиха на път, в ротата се появи местният поп и започна да раздава на войниците листчета с „Лурдската песен“ на всички езици. Той разполагаше с цял пакет песни, който му беше оставил за раздаване на минаващите през селото войскове части един висш военен духовен сановник, минал през опустошената Галиция с автомобил в компанията на някакви проститутки:

*Там, де планина в реката топи своя склон,
вест ангелска благовести ни камбанният звон.
Аве, аве, аве, Мария! — Аве, аве, аве, Мария!
Бернарда, прекрасна девойка, небесний водач,*

повежда към речния бряг във вечерния здрач. — Аве!
Съзира Бернарда сияние чудно — блестящи звезди,
пресвято и мило лице във венец от лъчи. — Аве!
И вижда: лилии бели красят божествения стан
и пояс от облаци нежни за него изткан. — Аве!
Държи броеница в молитвено сбрани ръце
царицата мила небесна с огромно сърце. — Аве!
Бернарда променя се цяла във миг,
лице осиява ѝ чуден неземан светлик. — Аве!
И ето я, веч коленичила, свежда глава,
а тя, повелителката небесна, ѝ шепне слова. — Аве!
„Ти знай, дете мое: без грях съм заченала аз,
защита могъща аз искам да бъда на вас. — Аве!
И тук нека идва тъй моят набожен народ
и почит въздава ми, да се стреми към възход. — Аве!
Свидетел да бъде за всички тоз мраморен храм,
че тук на туй място гори божествения плам. — Аве!
Потокът пък, който спокойно си тука тече,
с прохладата своя и с моето име насам ни влече.“ —

Аве!;

„О, слава, о слава на тебе, възшебен ти кът,
де дните на майката божя спокойно текат. — Аве!
Ей там във скалата е твоята света пещера,
о, рай ти дари ни на всички, царице добра. — Две!
През всичките тия преславни и радостни дни
тълпят се тук с почит към тебе мъже и жени. —

Аве!

Да видиш поклонници искаше тук на тълпи,
в туй време нещастно, о, виж ни, изслушай ни ти. —

Аве!

Звезда ти спасителна, всички напред ни води,
към трона господен ти верен водач ни бъди. — Аве!
О, Дево пресвята, със своята любов ни дари
и с майчински грижи ти винаги над децата си бди!“

— Аве!

В Турова-Волска имаше много войнишки нужници и навсякъде из тях и около тях се въргаляха листчета с „Лурдската песен“.

Подофицерът Нахтигал, родом някъде откъм Кашперските планини, беше намерил бутилка ракия от един наплашен евреин, събрал беше неколцина приятели и сега всички пееха немския текст на „Лурдската песен“ без рефрена „Аве“ по мелодията на песента на „Принц Ойген“.

След като се стъмни, пътят стана просто безобразен и четиримата, които трябваше да се погрижат за нощуване на 11-а рота, се озоваха изведнъж в горичката над потока, който според указанията на поручик Лукаш трябваше да ги заведе в Лисковец.

Балоун, който за пръв път се намираше в такова положение — да се движи някак си в неизвестност — и на когото всичко — и тъмнина, и това, че са ги изпратили напред да търсят квартири — се струваше необикновено тайнствено, бе обхванат изведнъж от ужасното подозрение, че цялата тая работа не е току-така.

— Другари — каза той тихо, като се препъваше из пътя над потока, — те ни пожертвуваха.

— Как така? — тихичко му изрева Швейк.

— Другари, недейте вика толкова — тихо помоли Балоун, — чувствавам го вече в кръста си, ще ни чуят и веднага ще започнат да стрелят по нас. Знам си аз. Изпратили са ни напред, за да видим дали няма противник, и щом чуят стрелба, веднага ще разберат, че трябва да спрат. Ние, другари, както ме учеше подофицерът Терна, сме разузнавателен патрул...

— Хайде върви тогава най-отпред — каза Швейк. — Ние ще вървим подир тебе, за да ни пазиш с тялото си, като си такъв великан. Като те улучат, съобщи ни, за да можем своевременно да залегнем. Ей, че си войник и ти, виждате ли го, та той се е уплашил, че щели да стрелят по него. Тъкмо това трябва да радва всекиго, колкото повече стреля по него противникът, толкова по-малки стават запасите му от муниции. С всеки изстрел по тебе боеспособността на противника се намалява. При това той е доволен, че може да стреля по тебе, защото няма да има нужда да мъкне със себе си патроните и ще му стане по-лекичко, като бяга.

Балоун тежко въздъхна:

— Ох, ами какво ще стане със стопанството у дома!

— Плюй на стопанството — посъветва го Швейк, — по-добре умри за императора. Нима не си учил тия неща в казармата?

— Те само споменавах за това — каза шантавият Балоун. — Водеха ме все по плацове и полигони, а след това нищо повече не можах да науча, защото ме направиха свързка... Поне императорът да ни хранеше по-добре...

— Ама и ти си една ненаситна свиня, мама му стара! Преди боя войникът не бива да получава никаква храна, това още на времето ни го разправяше в училището капитан Унтергриц. Той обикновено ни казваше: „И да знаете, ей, диванета с диванета, ако се стигне някога до война, до атака, да не вземете преди атаката да преядете. Който преяде и го улучат в корема, веднага ще опъне петалата, защото всичката чорба и хлябът в такъв случай ще излязат от червата и такъв войник веднага пуква от перитонит. Но когато ти е празен стомахът, един куршум в корема нищо не представлява, все едно оса те е ужилила, цяло удоволствие.“

— Моята воденица работи много добре — каза Балоун, — в стомаха ми никога не остава нищо. Аз мога да ти изям цяла паница кнедли със свинско и зеле и все пак след половин час няма да изсера повече от три супени лъжици, останалото изчезва някъде в мене. Някои казват например, че като ядат гъби „лисици“, те си излизали от тях така, както са ги изяли, оставало само да ги измият и отново да ги сготвят на кисело. При мене — обратно. Аз взема, че се напраскам с „лисици“, друг да е, ще се пръсне, а след това, като ида по нужда, изпърдявам само малко жълта кашичка като пеленаче, останалото изчезва в мене. В мене, байно — интимно пошепна Балоун на Швейк, — се стопяват и рибешките кости, и сливовите костилки. Веднъж нарочно ги броих. Изядох седемдесет сливови кнедли с все костилките, а като дойде време да ходя по нужда, отидох на скришно място и там с една клечка го поразчопих, та да отделия костилките. От седемдесет костилки повече от половината се бяха стопили.

От устата на Балоун се откъсна тиха продължителна въздишка:

— Булката правеше сливови кнедли от картофено тесто, в което слагаше и извара, та да е по-хранително. Тя по ги обичаше посипани с мак, отколкото със сирене, а пък аз тъкмо наопаки, та затова веднъж я наплясках... Не ценях аз семейното си щастие.

Балоун се спря, млясна, прекара езика си по небцето и каза тъжно и меко:

— Знаеш ли, приятелю, сега, откак загубих това щастие, все ми се струва, че е била права жената и че с тоя неин мак те са по-добри. Тогава все ми се струваше, че макът се завира между зъбите ми и това ме дразнеше, но сега си мисля, де да го има, че да се завира... Колко е изстрадала моята жена от мене за щяло и нещяло. Колко пъти е плакала, когато я карах да слага повече джоджен в кървавиците и при това я ръгах в ребрата. Веднъж така я наложих, сиромашката, че лежа два дена — не искаше да ми заколи пуяк за вечеря и разправяше, че ми било достатъчно и някое петле. Ех, приятелю — разплака се Балоун, — де да ги имаше сега кървавиците без джоджен и петлите. Обичаш ли сос от копър? Знаеш ли колко пъти сме се карали заради него с жената, а сега бих го пил като кафенце.

Полека-лека Балоун позабрави за мнимата опасност и даже когато приближиха Лисковец и се запускаха надолу по склона, развълнувано продължи да разказва на Швейк в нощната тишина как е светотатствувал на времето и какво би ял сега с голям апетит и с благодарност.

След тях вървяха телефонистът Ходоунски и фелдфебелът Ванек.

Ходоунски разправяше на Ванек, че според него Световната война е идиотщина. Най-лошото в нея било, когато прекъснат телефонната жица и ти посред нощ трябва да ходиш да я кърпиш, още по-лошо обаче било, че едно време във войните не са си служили с прожектори. А сега, тъкмо си се заел да кърпиш теловете, противникът те открива с прожекторите и насочва срещу тебе целия артилерийски огън.

Долу в селото, където трябваше да осигурят помещения за нощуване на ротата, беше страшна тъмнина. Всички кучета се разляха. Това принуди експедицията да се спре и да помисли каква тактика да приложи спрямо тия четвероноги зверове.

— Какво ще кажете, да се върнем, а? — прошепна Балоун.

— Ех, Балоун, Балоун, стига само да донесем в ротата, и веднага ще те разстрелят заради тая твоя страхливост — отвърна му Швейк.

Кучешкият лай се засилваше все повече, лай се зачу дори и от юг, отвъд река Ропа, както и в Крошченка и някои други села.

Виновен за това беше Швейк, който ревеше в нощната тишина:

— Чиба! Чиба! Чиба!

Така се беше обръщал някога той към кучетата, с които търгуваше.

От това кучетата се ожесточаваха още повече, така че фелдфебелът Ванек бе принуден да се обърне към Швейк:

— Недейте им вика, Швейк, защото, току-виж, се разляяли кучетата в цяла Галиция.

— Нещо подобно — отвърна му Швейк — ни се случи и на маневрите в Таборско. Домъкнахме се ние една нощ в някакво село и кучетата дигнаха голяма патардия. Областта беше гъсто населена, така че кучешкият лай се понесе от село на село, все по-далече и по-далече, и когато кучетата от селото, в което бяхме се разположили на лагер, преставаха да лаят, те чуваха кучетата някъде в далечината, кажи го, някъде откъм Пелхржимов, и започваха отново. Така скоро кучешкият лай се понесе навсякъде из цяло Таборско, Пелхржимовско, Будейовицко, Хумполецко, Тршебонско и Ихлавско^[11]. Нашият капитан беше един нервен старичок, не можеше да понася кучешки лай, цяла нощ не мигна, а само се разхождаше насам-натам и питаше часовоя: „Кой лае? Защо лае?“ Войниците му рапортуваха, че лаят кучета и това толкова го ядоса, че си го изядоха тия, които бяха на пост тая нощ: когато се върнахме, наказаха ги без отпуска. После той винаги назначаваше „кучешки отред“ и го изпращаше напред. Целта беше да се съобщи на населението в селото, където щяхме да нощуваме, че се забранява лаенето на кучетата нощно време и че всяко куче, което излае, ще бъде убито. И мене веднъж ме сложиха в състава на такъв отред и когато пристигнахме в едно село в Милевско, аз нещо се обърках и съобщих на кмета на селото, че всеки собственик на куче, което излае през нощта, ще бъде ликвидиран по стратегически съображения. Кметът се уплаши, веднага впрегна двуколката си и се запъти в главния щаб да моли да бъде пощадено селото. Там обаче не го приели, часовоите насмалко щели да го застрелят и затова, като се върнал в селото, преди да пристигнем ние, той наредил всички да вържат парцали на муцуните на кучетата си, та три от тях дори побесняха.

Заслизаха към селото, след като възприеха съвета на Швейк, който ги уверяваше, че нощем кучетата се боят от огънчето на

запалената цигара. За нещастие никой от тях не пушеше, така че съветът на Швейк не можа да изиграе положителната си роля. Оказа се обаче, че кучетата лаят от радост, тъй като си спомняха за миналите през селото войски, които винаги им оставяха по нещо за хапване.

Те още отдалече бяха подушили, че приближават ония същества, които оставят подире си кокали и конски трупове. Изневиделица Швейк се намери заобиколен от четири псета, които приятелски започнаха да подскачат около него с навирени опашки.

Швейк ги милваше, потупваше ги и говореше с тях в тъмното като с деца:

— Ето ни и нас тук, дойдохме да се наспинкаме при вас, да се напаккаме, ще ви дадем кокалчета, корички и на заранта ще продължим похода си срещу противника.

По къщите започнаха да палят лампи и когато потропаха на вратата на първата къща, за да попитат къде живее кметът, отвътре се обади креслив и пронизителен женски глас, който нито на полски, нито на украински съобщи, че мъжът ѝ бил на война, децата ѝ били болни от едра шарка и че москалите били ограбили всичко. А мъжът ѝ, когато отивал на война, и казал нощно време да не отваря никому. Но като засилиха атаката си срещу вратата, подчертавайки, че са „настанители“, някаква невидима ръка я отвори и когато влязоха вътре, оказа се, че всъщност тук живее кметът, който напразно се опитваше да убеди Швейк, че не е имитирал кресливия женски глас. Извиняваше се с това, че той спял на сеното, а жена му, когато внезапно я събудят нощно време, не знае какво говори. Колкото пък се касаело за нощуването, селото било толкова малко, че нямало място дори и за един войник. Изобщо нямало къде да се нощува. Тук нямало и какво да се купи. Москалите всичко ограбили.

Ако му направят тая милост господата добродзеите^[12], кметът би ги завел в Крошенка, там имало големи стопанства и било само на четиридесет и пет минути отгук — място там имало предостатъчно, всеки войник можел да се покрие с овчи кожух, имало толкова крави, че всеки войник щял да получи по канче мляко, имало и добра вода, а господата офицерите могли да нощуват във вилата. А тук в Лисковец, какво? Мизерия, краста и въшки. Той самият имал на времето пет крави, но москалите му ги завлекли, така че когато му потръбва мляко за болните деца, трябва да ходи до Крошенка.

Като доказателство за това отвъд стената в обора замучаха крави и веднага се чу писклив женски глас, който ругаеше бедните животни и им пожелаваше да ги порази холерата.

Кметът обаче не изгуби присъствие на духа и обувайки ботушите си, каза:

— Единствената крава в селото, която вие, благодетели мои, току-що благоволихте да чуete да измучи, е на съседа Войчек. Тя е болна крава. Разтъжила се е, защото москалите ѝ взеха теленцето. От това време тя не дава мляко, но на стопанина ѝ му е жал да я заколи, мисли си човекът: ще даде ченстоховската Богородичка^[13], всичко ще се оправи.

През това време той облече контоша^[14].

— Да вървим в Крошенка, господа благодетели, няма и четиридесет и пет минути, ох, какво ви говоря аз грешният, няма да има и половин час. Зная пътя, минава се през потока, след това през брезовата горичка покрай дъба... Селото е голямо и бардзо дужо силна водка в пропинацах^[15]. Да вървим, господа благодетели! Защо да се бавим? Господа войниците от вашия славен полк имат нужда да легнат като хората, да се наспят удобно. Господин войникът на негово величество императора, който се бие с москалите, решително има нужда от чисто легло, удобно легло... А у нас, какво? Въшки, краста, едра шарка и холера. Вчера у нас, в проклетото ни село, три селяка почерняха от холера... Прокълнал е милостивият бог Лисковец...

В този момент Швейк направи величествен жест с ръка.

— Господа благодетели — каза той, като имитираше гласа на кмета. — Четох веднъж в една книжка, че през време на шведските войни, когато имало заповед за настаняване в еди-кое си село и кметът там нещо го усуквал и не искал да им услужва, те го обесвали на най-близкото дърво. Освен това днес един полски подофицер, в Санок, ми разправи, че като дойдат настанители, кметът е длъжен да свика всички общински съветници и заедно с тях минава от къща на къща и казва без големи усуквания: „Тук трима, тук четирима, господа офицерите ще спят в жилището на свещеника и в течение на половин час всичко трябва да бъде готово.“ Господин благодетелю — обърна се Швейк сериозно към кмета, — къде е тук най-близкото дърво?

Кметът не разбираше какво е това „дърво“ и затова Швейк трябваше да му обясни, че то е брезата, дъбът, крушата, ябълката и, с

една дума, всичко, което има здрави клони. Кметът пак не го разбра и като чу да се изреждат някои овощни дръвчета, уплаши се, защото тъкмо зрееха черешите, и каза, че не знае в селото да има дървета, само пред къщата му имало един дъб.

— Хубаво — каза Швейк, като направи с ръка международния знак на обесването, — ние ще те обесим тук пред къщата ти, защото ти трябва да разбереш, че е война и че на нас ни е заповядано да спим тук, а не в някаква си Крошенка. Ти, дръвнико, няма да изменяш стратегическите ни планове, защото в противен случай ще се люшнеш във въздуха, както пише в книжката за шведските войни... Господа, подобен случай имаше и на маневрите край Велке Мезиржичи.

В този момент фелдфебелът Ванек прекъсна Швейк:

— Това после ще ни го разправите, Швейк! — И като се обърна към кмета, отсече: — Хайде, а сега бий тревога и давай квартири.

Кметът се разтрепера и запелтечи, че уж имал най-добри намерения към господата благодетелите, но щом като не желаят, надявал се все нещо да се намери и в неговото село. Господата да не се тревожат, той само фенера щял да си вземе.

Като излезе от стаята, твърде оскъдно осветявана от малко газениче под иконата на някакъв светия с крайно осакатен и жалък вид, Ходоунски изведнъж се провикна:

— Ами къде изчезна Балоун?

И преди още да могат да се огледат, пооткрехна се вратичката зад печката, която видеше някъде навън, и през нея се вмъкна Балоун, озърна се наоколо, за да се увери, че кмета го няма, и каза с гъгнив глас, като че ли имаше най-злокачествена хрема:

— Хаз бях в кхилера, гхребнах хот нхещо и схи нхпхълних устхата, ха схегха тхо пхолхепна по нха-бцхето мхи. Нхи е схолхено, нхи е кхисхело, простхо тхестхо зха хлхяб.

Фелдфебелът Ванек го освети с батерийката и всички можах да установят, че в живота си не бяха виждали по-изцапан австрийски войник. След това изведнъж се изплашиха, защото видяха, че куртката на Балоун се беше издула така, сякаш беше в последните дни на бременност.

— Какво ти е станало, Балоун? — попита го Швейк със състрадание, като го ръгна в надутия корем.

— Това са краставици — изхърка Балоун, задавяйки се от тестото, което не мърдаше ни нагоре, ни надолу. — Внимателно, това са кисели краставици. Изядох на бърза ръка три, останалите донесох за вас.

Балоун започна да вади една по една киселите краставици от пазвата и да ги раздава на другарите си.

В този миг на прага се появи кметът с фенер в ръка и като видя тая сцена, прекръсти се и простена:

— Москалите ни грабиха и нашите грабят.

Всички излязоха в селото, придружавани от глутница кучета, които плътно се тълпяха около Балоун и се хвърляха към джоба на панталона му, където той беше скрил парче сланина, задигнато също така от килера на кмета, но от голяма лакомия укрито от приятелите му.

— Какво са те начоколили така кучетата? — попита Швейк.

Балоун се позамисли и отговори:

— Подушили са те, че съм добра душа.

Той не каза обаче, че е сложил ръката си в джоба върху сланината и че един от песовете непрекъснато се опитва да го захапе за нея...

По време на обиколката за търсене на квартири се установи, че Лисковец е голямо селище, което обаче наистина е било твърде много изстискано от военната стихия. Вярно, че селището не беше опожарявано, двете воюващи страни само по едно чудо не бяха го включили в сферата на военните операции, за сметка на това обаче тук бе настанено населението от близките унищожени села Хирув, Грабув и Холубля.

В някои от къщите живееха дори по осем семейства в най-голяма мизерия след всички загуби, понесени в тая грабителска война, една от фазите на която ги беше връхлетяла като хищна вълна на наводнение.

Ротата трябваше да се настани в малка опустошена бирена фабрика на другия край на селото. Квасилният цех можеше да побере половин рота. Останалата част от ротата по десет войника бе разквартирувана в няколко имения, в които заможните шляхтичи не бяха пуснал бедната сбирщина от безимотни селяни, докарани до просияшка тояга.

Щабът на ротата с всички офицери заедно с фелдфебела Ванек, свръзките, телефониста, санитарите, готвачите и Швейк се настани в дома на попа, който също не беше приел на квартира нито едно от разорените семейства от околността, така че разполагаше с достатъчно място.

Попът беше висок, суховат стар господин с избеляло и мазно расо, който от голямо скъперничество почти не се хранеше. Баща му го беше възпитал в голяма омраза към русите. Той обаче неочаквано се освободи от тази си омраза след отстъплението на русите, когато дойдоха австрийските войски и му излапаха всички гъски и кокошки, които русите бяха оставили на мира, въпреки че у него бяха живели няколко рошави задбайкалски казаци.

По-късно, когато в селото дойдоха унгарци и извадиха всичкия мед от кошерите, той намрази още повече австрийската армия. Сега той наблюдаваше с голяма ненавист неканените си нощни гости и му доставяше голямо удоволствие да се навърта край тях, да свива рамене и да повтаря:

— Нищо нямам, истински просяк съм, у мене, господа, няма да намерите троха хляб.

С най-печална физиономия посрещна това, разбира се, Балоун, който насмалко щеше да се разплаче от тази мизерия. В главата му непрекъснато се мяркаше представата за някакво прасенце с бакърено зачервена, хрупкава и апетитно ухаеща кожичка. Балоун при това бе оставен да дреме в кухнята на попа, където час по час си пъхаше носа един висок момчурляк, който беше едновременно ратай и готвач на попа и на когото попът бе наредил най-строго да следи да не се открадне нещо.

В кухнята Балоун не можа да намери нищо, в солницата той откри само малко кимион в една хартия и го натъпка в устата си и именно ароматът му предизвика у него вкусовите халюцинации за прасенцето.

На двора на малката спиртна фабрика зад попското жилище бяха лумнали огньовете и в казаните вече кипеше вода, но във водата нямаше нищо.

Фелдфебелът и готвачите обикаляха селото, търсеха свиня, но напразно. Където и да отиде, все един отговор ги посрещаше: москалите всичко изяли и ограбили.

Те събудиха и евреина в кръчмата, който започна да скубе бакембардите си и по тоя начин да изразява съжалението ся, че не може да послужи на господата войниците, а накрая взе да ги убеждава да купят от него една стара, стогодишна крава, мършав скелет, само кожа и кости. Евреинът искаше безбожна сума за нея, скубеше си брадата и се кълнеше, че такава крава те не могат намери в цяла Галиция, в цяла Австрия и Германия, в цяла Европа и в целия свят. При това той виеше, плачеше и се кълнеше, че това е най-дебелата крава, която по поръчение на Йехова се е явила на бял свят. Кълнеше се във всичките си праотци, че да видят тая крава, идвали хора чак от Велочиска, че в цялата околност се разказвали легенди за нея, че тя дори не била крава, а най-сочен бивол. Накрая той коленичи пред тях, започна да прегръща коленете им и да вика:

— Убийте по-добре мене, стария евреин, но недейте си отива без кравата...

Най-сетне той така ги обърка със скимтенето си, че те в края на краищата замъкнаха в кухнята тая мърша, от която би се погнушил всеки живодер. След като прибра парите в джоба си, евреинът още дълго време продължи да плаче и нарежда пред тях, че са го погубили и унищожили, че той сам се е докарал до просяшка тояга, като им е продал така евтино такава прекрасна крава. Молеше ги да го обесят за това, че на стари години е извършил такава глупост, заради която дедите му щели да се обърнат в гроба.

Най-сетне, след като легна пред тях в праха, той изведнъж се отърси от мъката си, прибра се в къщи и каза на жена си:

— Мило Елзенце, войник било много глупав, а твой Натан много хитро.

Кравата здравата изпоти готвачите. По едно време им се стори, че изобщо няма да могат да я одерат. Докато я деряха, те на няколко пъти скъсаха кожата, под която се откриваха усуканите като сухо корабно въже мускули.

През това време отнякъде домъкнаха чувал картофи и започнаха да варят сухожилията и костите, една съвсем безнадеждна работа. Малко по-настрана в по-малката кухня друг готвач, изпаднал в пълно отчаяние, приготвяше офицерската гозба от друга част на тоя скелет.

Клетата крава, ако изобщо това природно явление можеше да се нарече крава, заседна дълбоко в паметта на всички участници в тези

събития и почти сигурно е, че ако по-късно преди сражението при Сокал^[16] командирите бяха напомнили на войниците за кравата от Лисковец, то 11-а рота със страшен рев и ярост щеше да се хвърли на нож срещу врага.

Кравата беше такава безсрамница, че от нея изобщо бе невъзможно да се сготви говежда супа. Колкото по-продължително се вареше месото, толкова по-плътно срастваше с костите, като образуваше с тях едно цяло. Изобщо то закаменя като бюрократ, който половин век е пасъл само разни папки и дела в архивите.

Накрая Швейк, който като куриер поддържаше непрекъснатата връзка между щаба и кухнята, за да проверява дали гозбата е вече готова, отпрапортува на поручик Лукаш:

— Господин поручик, от гозбата в края на краищата излезе порцелан. Месото на кравата е толкова твърдо, че с него може да се реже стъкло. Като опитваше месото с Балоун, готвачът Павличек изкърти един от предните си зъби, а Балоун — един от кътниците си.

Балоун се приближи сериозно и със заекване подаде на поручик Лукаш изкъртения си зъб, увит в „Лурдската песен“:

— Тъй вярно, господин поручик, аз направих, каквото можах. Изкъртих го в офицерската кухня, когато опитвахме дали все пак не би могло да се приготви от месото бифтек.

В този миг от фотъойла при прозореца се надигна някакъв печален образ. Това беше подпоручик Дуб, когото санитарната двуколка докара в съвсем смазано състояние.

— Моля за тишина — каза той с отчаян глас, — лошо ми е!

Той отново седна в старото кресло, във всяка цепнатина на което имаше хиляди яйца от дървеници.

— Уморен съм — каза той с трагичен глас, — не съм добре и съм болен, моля да не говорите пред мене за изкъртени зъби. Адресът ми е: Смихов, Карловска 18. Не дочакам ли утрото, моля, съобщете по деликатен начин на семейството ми и го помолете да отбележи на гроба ми, че в цивилния си живот съм бил гимназиален на Н. В. учител.

След това той потъна в нежно хъркане и не можа да чуе как Швейк процитира стихове от песента на умрелите:

*Честта възвърна на Мария,
остави ненаказан ти злодея
и моята душа спаси, о, боже!*

Фелдфебел Ванек установи, че фамозната крава трябва да ври още два часа в офицерския стол и че и дума не може да става за някакъв бифтек, вместо бифтек щели да направят гулаш.

Решиха, докато свирят за храна, войниците да поспят, понеже и без друго вечерята ще бъде готова на разсъмване.

Фелдфебелът Ванек домъкна отнякъде наръч сено, постла си го в трапезарията на попа и като сучеше нервно мустаците си, каза тихо на поручик Лукаш, който почиваше над него на една стара кушетка:

— Повярвайте ми, господин поручик, такава крава не съм ял още през цялата тая война...

В кухнята телефонистът Ходоунски беше запалил една угарка от църковна свещ и пишеше писмо до в къщи, за да си има в запас, когато най-сетне определят номера на военната им поща. Пишеше следното:

Мила и скъпа жена, най-скъпа Боженке!

Сега е нощ и аз непрекъснато си спомням за тебе, злато мое, виждам те как и ти си спомняш за мене, щом погледнеш празното легло до себе си. Ще ми простиш, като ти кажа, че спомняйки си за всичко това, в главата ми идват различни мисли. Нали знаеш, че от самото начало на войната не съм се връщал в къщи, а толкова различни неща съм чувал от другари, които бяха ранени и си ходиха в отпуска. Когато си отивали в къщи, те предпочитали да потънат в дън земята, отколкото да станат свидетели на това как някой дангалак се мъкне подир жена им. Аз, Боженке, ти пиша това с болка на сърце. Не бих ти и писал, ти самата знаеш много добре, ако не ми беше доверила на времето, че аз не съм първият, с когото си имала интимни връзки, и че преди мене те е имал господин Краус от улица Микулашка. Като си спомням сега в тая нощ, че тоя къпчо би могъл да си присвоява някакви права над тебе в мое

отсъствие, струва ми се, скъпа Боженке, че бих го удушил на място. Дълго време се въздържах да не ти казвам това, но като си помисля, че той пак би могъл да се помъкне след тебе, просто сърцето ми се къса. Обръщам ти внимание само върху едно: няма да търпя до себе си свиня, която мърсува с всеки срещнат и петни името ми. Прости ми, скъпа Боженке, за острите думи, но внимавай да не науча нещо лошо за тебе. Иначе ще бъда принуден да ви изкормя и двамата, защото съм решен вече на всичко, дори това да ми струва и живота. Хиляди пъти те целува и поздравява татко ти и майка ти

Твоят Тоноуш

П. П. Не забравяй, че съм ти дал името си!

Той написа и второ резервно писмо:

Моя най-мила Боженке,

Когато получиш тия редове, знай, че голямото сражение, в което военното щастие се обърна на наша страна, е завършено. Между другото ние свалихме около десет неприятелски самолета и един генерал с голяма брадавица на носа. В най-ожесточения бой, когато над главите ни се пръскаха снаряди, аз мислех за тебе, скъпа Боженке, какво ли правиш, как си, какво ново има в къщи? В такива случаи аз винаги си спомням как заедно посетихме бирената фабрика „При Томаш“, как после ти ме отведе в къщи и как на другия ден те болеше ръката от това усилие. Сега потегляме пак напред, така че не остава време да продължа писмото си. Надявам се, че си ми останала вярна, известно ти е, че съм мръсен в това отношение. Но време е вече за поход! Скъпа Боженке, целувам те хиляди пъти, вярвай, че всичко ще се свърши благополучно.

Твой верен Тоноуш

Телефонистът Ходоунски започна да клюма и заспа на масата. Попът, който не спеше и не преставаше да обикаля дома си, отвори вратата на кухнята и за икономия духна догарящата угарка до спящия Ходоунски.

Освен подпоручик Дуб в трапезарията никой не спеше. Фелдфебелът Ванек, който беше получил снабдителен план от щаба на бригадата в Санок, го проучваше внимателно и откриваше, че колкото по-близо идва ротата до фронта, толкова по-малки стават всъщност дажбите. Той дори трябваше да се усмихне, когато прочете един от параграфите на заповедта, съгласно който се забраняваше употребата на шафран и джинджифил при готвене на супа за войниците. В забележка беше казано, че походните кухни трябва да събират костите и да ги изпращат в дивизионните складове в тила. Забележката беше малко неясна, тъй като не бе уточнено за какви кости става дума, за човешките или от друг кланичен добитък.

— Слушайте, Швейк — каза поручик Лукаш, — я ми разправете някоя история, докато приготвят яденето.

— О-хооо, господин поручик — отговори Швейк, — докато приготвят яденето, аз би трябвало да ви разкажа цялата история на чешкия народ. Сега за сега аз знам една много къса история за жената на един пощенски началник в Седълчанско, която след смъртта му наследила пощата. Мен веднага ми дойде на ум тая история, когато чух да говорят за военнополовата поща, въпреки че тя няма нищо общо с нея.

— Швейк — обади се поручик Лукаш от кушетката, — вие пак започвате да говорите идиотщини.

— Тъй вярно, господин поручик, това е наистина страшно идиотска история. И аз сам не зная как може да ми дойде на ум нещо толкова идиотско. Тя, идиотщината, е или вродена, или пък представлява възпоминание от младини. На земното ни кълбо, господин поручик, има най-различни характери и все пак готвачът Юрайда беше май прав — нали помните как викаше, когато се беше напил в Брук и не можеше да се измъкне от шкарпата, в която беше паднал: „Човекът е предопределен и призван да познае истината, да властвува с духа си в някаква хармония на вечния всемир, непрекъснато да се развива и образова, постепенно да се издига до по-висшите сфери на по-интелигентни и по-любвеобилни светове.“

Когато поискахме да го измъкнем оттам, той започна да ни драци и хапе. Мислеше, че си е в къщи и едва когато отново го тикнахме вътре, започна да ни се моли да го извадим.

— Е, хайде де, какво става с жената на пощенския началник? — извика отчаяно поручик Лукаш.

— Тя била много добра жена, но въпреки това си била чешит, господин поручик. Изпълнявала си всички задължения в пощата, но имала само една слабост, мислела, че всички я преследват, че ѝ имат зъб, и затова след приключване на дневната работа, според случая, се залавяла да прави донесения до по-горни инстанции. Веднъж рано сутринта отишла да бере гъби в гората. Като минавала покрай училището, тя забелязала, че учителят бил вече станал. Той я поздравил и попитал къде е тръгнала така рано. Като му казала, че отива да бере гъби, учителят отвърнал, че и той ще дойде след малко. От това тя заключила, че той има някакви нечисти намерения спрямо нея, старата баба, и по-късно, като го видяла, че наистина излиза от гъсталака, уплашила се, избягала и веднага изпратила донесение в училищното настоятелство, че искал да я изнасили. Учителят бил поставен под дисциплинарно следствие и за да не излезе някакъв публичен скандал, сам училищният инспектор пристигнал да разследва случая. Той се обърнал към полицейския началник в селището с молба да даде преценка дали учителят е способен на такова деяние. Полицейският началник се поразровил в досието и казал, че това е невъзможно, защото същият учител бил обвинен веднъж от попа, че имал незаконни връзки с племенницата му, с която спял самият поп. И тогава учителят представил медицинско свидетелство от околийския участъков лекар, че вече от шест години е импотентен, тъй като паднал разкрячен от тавана върху ока на една кола за снопи. Тогава оная фурия подала оплакване срещу полицейския началник, срещу околийския лекар и училищния инспектор, че били подкупени от учителя. Те всичките от своя страна я дали под съд и я осъдили, но тя обжалвала делото и заявила, че е невменяема. Тогава я подложили на медицински преглед и лекарите установили, че е идиот наистина, но че може да изпълнява всякакви държавни длъжности.

Поручик Лукаш извика:

— Господи!

И добави:

— Аз бих ви казал нещо, Швейк, но не искам да си развалям вечерята.

Швейк заяви:

— Нали ви казах, господин поручик, че това, което ще ви разправа, е нещо страшно идиотско.

Поручик Лукаш само махна с ръка и рече:

— Че чул ли съм нещо умно от вас досега?

— Всеки не може да бъде акъллия, господин поручик — убедително му отговори Швейк, — глупавите трябва да правят изключение, защото, ако всеки беше умен, умните хора в света биха били толкова много, че всеки втори човек би бил поради това пълен идиот. Тъй вярно, господин поручик, ако всеки познаваше например природните закони и би могъл да си изчислява разстоянията между звездите, той само би досаждал на околните, както на времето господин Чапек, който посещаваше пивницата „При чашата“. Нощно време той винаги излизаше на улицата и там зяпаше звездите по небето, а когато се върнеше обратно в помещението, минаваше от човек на човек и им казваше: „Днес Юпитер е прекрасен! Ей, че си дръвник и ти, не знаеш дори какво има над главата ти. Абе, некадърник с некадърник, имаш ли представа какви разстояния са това! Ако вземат да те изстрелят от оръдие, ти трябва да летиш с бързината на оръдеен снаряд милиони, милиони години, за да стигнеш до тях.“ Той беше толкова нахален, че след това обикновено сам изхвъркваше от кръчмата с обикновената скорост на електрически трамвай, горе-долу, господин поручик, с десет километра в час. Или вземете например мравките, господин поручик...

Поручик Лукаш се изправи на кушетката и скръсти ръце.

— Не мога да се начудя на себе си, Швейк, за какъв дявол ми трябваше да приказвам с вас, нали ви познавам от толкова време?...

Швейк одобрително кимна глава:

— Всичко е навик, господин поручик, работата се състои в това, че ние вече отдавна се познаваме и сме прекарвали заедно не едно премеждие. Малко ли сме претеглили ние с вас! И аз сам не мога да разбера тая работа, все на нас ще се случи някоя мръсотия. Ама съдба, господин поручик, няма какво да се прави, види се, така ни е писано. Всичко, каквото направи негово величество императорът, е добро, той ни е събрал заедно и аз, господин поручик, нямам друго желание,

освен да мога да ви направя някоя много голяма услуга. Не сте ли гладен, господин поручик?

Поручик Лукаш, който отново се беше излегнал върху старата кушетка, каза, че последният въпрос на Швейк най-сполучливо приключва мъчителния им разговор и затова го изпрати да пита какво става с вечерята. Във всеки случай най-добре щяло да бъде Швейк да произлезе малко и да го остави на мира, защото идиотщините, които плещи, са го изморили повече от целия поход от Санок дотук. Искало му се да подремне, но не можел да заспи.

— Това е само от дървениците, господин поручик. Има едно старо поверие, че поповете раждат дървеници. Никъде няма да намерите повече дървеници, отколкото в попските къщи. Поп Замастил от Хорни Стодулки беше написал дори цяла книжка за дървениците, по него те лазели и по време на богослужение.

— Е, какво ви казах аз, Швейк, ще идете ли в кухнята, или не?

Швейк тръгна, а от ъгъла се надигна Балоун и като сянка го последва на пръсти...

Сутринта, когато потеглиха от Лисковец към Старасол, Самбор, те подкараха със себе си в походната кухня и злополучната крава, която все още не беше увряла. Решиха да продължат варенето ѝ по пътя и да я изядат през време на почивката някъде между Лисковец и Старасол.

Преди да тръгнат, войниците получиха само по едно кафе.

Подпоручик Дуб пак лежеше в санитарната двуколка, тъй като от вчера му беше станало още но-лошо. Най-много си изпати с него ординарецът му, който непрекъснато беше принуден да потичва покрай колата, а отгоре на, тона и да слуша непрестанните му викове, тъй като подпоручик Дуб го обвиняваше, че вчера не е полагал никакви грижи за него и че когато пристигнали на местоназначението, щял да му види сметката. Час по час той искаше да пие вода, но щом я изпиеше, веднага я повръщаше.

— Какво? Защо се смеете? — крещеше подпоручик Дуб от двуколката. — Ще ви науча аз, съветвам ви да не си играете с мене, вие не ме познавате!

Поручик Лукаш яздеше на кон, правеше му компания Швейк, който вървеше така бързо напред, сякаш не можеше да дочака

момента, в който ще се сблъска с противника. През цялото време той приказваше:

— Направи ли ви впечатление, господин поручик, че някои от нашите войници съвсем са го олабили? Няма и трийсет килограма да са сложили на гърба си, а вече са се помъкнали като пребити. Аз мисля, че би трябвало да им се изнасят доклади, както правеше на времето поручик Буханек, бог да го прости, застреля се заради аванса, който беше взел от бъдещия си тъст срещу зестрата на жена си^[17] и който той изхарчи с разни проститутки. След това той взе друг аванс от втория си бъдещ тъст и сега вече постъпи по-разумно, тоя път остави на мира женските и постепенно проигра аванса на карти. Но все пак парите не се задържаха дълго у него и той беше принуден да се обърне за аванс към третия си бъдещ тъст. От третия аванс той си купи кон, арабски жребец, нечистокръвен...

Поручик Лукаш скочи от коня си.

— Швейк — каза той заплашително, — ако продължавате да разказвате и за четвъртия аванс, ще ви хвърля в канавката.

Той отново се метна на коня, а Швейк продължи сериозно:

— Съвсем не, господин поручик, за четвърти аванс и да искам да ви разкажа, няма да мога, защото той се застреля след третия.

— Най-сетне — каза поручик Лукаш.

— Но да си дойдем на думата — продължи Швейк, — такива доклади, каквито ни изнасяше поручик Буханек през време на походи, когато войниците започваха да капят от умора, би трябвало по моето скромно мнение да се изнасят за всички войници, точно както правеше и той. Той даваше почивка, събираше ни около себе си, както квачката събира пилците си, и започваше да ни разправя: „Дангалаци с дангалаци такива, не умеете вие да цените обстоятелството, че марширувате по земното кълбо, защото сте една необразована пасмина, та ви няма еша, на човек просто му се повръща, като ви погледне само. Представете ли си да ви оставят да марширувате по слънцето, където теглото на един човек, който на нашата жалка планета тежи някакви си шейсет кила, е над хиляда и седемстотин килограма, представяте ли си как ще изплезите език, с какъв кеф ще марширувате, ако ви тегнат в раницата повече от двеста и осемдесет, кажи го, триста килограма, а пък пушката ви тежи сто и петдесет килограма? Има да пъшкате и да плезите езици като капнали от умора

псета.“ Тогава с нас беше и един нещастен учител, който също се осмели да вземе думата: „Разрешете да доложя, господин поручик, но на Луната един такъв шейсеткилограмов човек ще тежи само тринайсет килограма. Да маршируваш на луната, е истинско удоволствие, защото раницата ни ще тежи само четири килограма. На луната ние просто ще плуваме във въздуха, а няма да маршируваме.“ — „Това вече е истинско безобразие — отвърна му тогава поручик Буханек, бог да го прости, — ти си търсиш просто белята, мизерник с мизерник, бъди доволен, че ще ти ударя обикновен земен плесник, защото, ако ти ударех някой от тия лунните, ти при твоето леко тегло щеше да полетиш някъде към Алпите и да се разплескаш върху тях. А пък ако ти ударех слънчев плесник, униформата ти щеше да се превърне на каша, а главата ти ще отхвъркне някъде в Африка.“ И така той му удари обикновен земен плесник, въртоглавият учител се разплака и ние продължихме марша. През време на целия поход, господин поручик, той хленчи и не преставаше да говори за някакво си човешко достойнство, за това, че уж с него се държали като с някаква безгласна твар. След това поручикът го изпрати да се оплаче по служебен ред, тикнаха го две седмици в ареста, а го държаха още и шест седмици след набора, но той не можа да си ги изслужи докрай, защото се изтърси, карали го да се върти на лоста, той не можал, и умря в болницата като симулант.

— Интересно наистина, Швейк — каза поручик Лукаш, — аз неведнъж съм ви казвал, че имате навик по особен начин да подигравате офицерството.

— Съвсем не, господин поручик — откровено му отговори Швейк. — Аз само исках да ви разкажа как някога в армията хората сами са си навличали беля на главата. Той, оня, мислеше, че е по-образован от господин поручика и искаше да го zlepостави в очите на войниците с приказките си за месеца. А знаете ли, всички си отдъхнаха, като му удариха един по мутрата, никой не го съжали, напротив, всички се развеселиха от хубавия виц на господин поручика за земния плесник. Това се казва да спасиш положението. На човек трябва само да му дойде веднага нещо на ум и всичко се оправя. Преди години, господин поручик, в Прага живееше един господин на име Йеном, той имаше магазин, в който продаваше зайци и различни други птици. Той завързал връзки с дъщерята на книговеца Билек.

Господин Билек не беше във възторг от тия връзки и заяви публично в пивницата, че ако господин Йеном дойде у тях да поиска ръката на дъщеря му, щял да го изхвърли от стълбите като парцал. Господин Йеном от мъка се напил, но все пак отишъл у господин Билек, който го посрещнал в антрето с един голям нож, с какъвто книговеците обрязват книгите. Изревал му какво иска, а нашият господин Йеном така силно пръднал, че чак стенният часовник спрял. Господин Билек прихнал да се смее, веднага му подал ръка и се разплул от любезност: „Заповядайте, господин Йеном, заповядайте, седнете, да не би да сте напълнили гащите — та аз не съм толкова лош човек, вярно е, че исках да ви изхвърля оттук, но сега виждам, че вие сте съвсем приятен господин, вие сте оригинален човек. Аз съм книговец, прочел съм много романи и разкази, но досега никъде не съм чел кандидат за женитба да се представя така.“ При това той щял да си умре от смях и с голяма наслада го уверявал, че му се струва, като че ли се познават от рождение, сякаш са родни братя. Поднесъл му пури, изпратил веднага да донесат бира, сарфалади, извикал жена си и ѝ го представил с всичките подробности на пръдването. Тя плюла и си излязла. След това повикал дъщеря си и ѝ казал: „Тоя господин дойде да поиска ръката ти при такива и такива обстоятелства.“ Дъщерята веднага се разплакала и заявила, че не го познава, че не иска да го види; не останало нищо друго, освен двамата да си изпият бирата и изядат сарфаладите и да се разделят. След това книговецът Билек изложил господин Йеном и в кръчмата, която посещавал, и накрая навсякъде из квартала господин Йеном станал известен само под името „Йеном Посеркото“ и всички разказвали как искал да спаси положението. Изобщо, господин поручик, човешкият живот е толкова сложен, че животът на отделния човек е просто дрипа в сравнение с него. Преди войната в пивницата „При чашата“ на Боище идваше един старши полицай, Хубичка се казваше, доколкото си спомням, и един журналист, който събираше счупени крака, сгазени хора и самоубийци и ги помещаваше във вестниците. Журналистът беше един веселяк, по-голямата част от времето си го прекарваше в ареста на полицейския участък, в редакцията стоеше съвсем малко. Един път той напи старшията Хубичка и го накара да си сменят дрехите в кухнята; така старшията стана цивилен, а господин редакторът стана старши полицай — той скри само номера на пистолета и тръгна на обход из

Прага. На Реслова улица, зад бившия Световацлавски затвор, той се натъкнал в нощната тишина на един стар господин с цилиндър и шуба, който вървял под ръка с една стара госпожа, също с кожено палто. Те бързали да се приберат в къщи и нищо не говорели. А той ги доближил и креснал в ухото на стария господин: „Стига сте викали, защото ще ви арестувам!“ Представяте ли си, господин поручик, колко се уплашили хората. Напразно се опитвали да му обяснят, че се касае навярно за някаква грешка, защото те се връщали от банкет у областния началник. Каретата ги докарала зад Народния театър и понеже искали да подишат чист въздух, тръгнали пеша, живеели ей тук на Моран, той бил главен съветник в областното управление, а жената била съпругата му. „Няма защо да ме баламосвате — изкрещял отново преоблеченият редактор, — как не ви е срам, твърдите, че сте главен съветник в областното управление, пък се държите като хлапак. Аз вече продължително време ви наблюдавам как удряте с бастуна си по ролетките на всички магазини, които ви се изпречват на пътя, и как вашата съпруга, както казвате, ви помага.“ — „Та аз нямам бастун, нали виждате? Трябва да е бил друг някой преди нас.“ — „Че как ще имате — отвърща преоблеченият редактор, — като го счупихте о бабата, дето ходи по кръчмите и продава печени картофи и кестени, много добре видях.“ Госпожата вече не можела и да плаче, а господин главният съветник от областното управление толкова се разнервирал, че започнал да говори разни неща за някакви си простаци и тям подобни, за което бил арестуван и предаден на първата патрулна двойка в района на полицейския участък от улица Салмова. Преоблеченият редактор казал па патрула да заведат арестуваната двойка в участъка. За себе си твърдял, че е от участъка при „Свети Индржих“ и бил по служба на Винохради, когато случайно се натъкнал на тия двамата при едно сбиване. Те освен че нарушавали нощното спокойствие, но извършили и престъплението — „обида на служебно лице“. Казал им още, че отива да уреди своята работа в участъка при „Свети Индржих“ и че след един час щял да дойде в Салмова. Така патрулът отмъкнал двамата със себе си. В участъка на улица Салмова те стояли до сутринта и чакали старшията. Журналистът през това време заобиколил и се върнал в „При чашата“ на Боище, там събудил старшията Хубичка и най-деликатно му съобщил какво се е случило, казал му и какви разправии го чакат, ако не си затваря устата...

Поручик Лукаш изглеждаше вече уморен от тоя разговор. Преди обаче да пришпори коня си, за да излезе в галон начело на колоната, той каза на Швейк:

— И до вечерта да говорите, приказките ви от дума на дума ще стават все по-идиотски.

— Господин поручик — провикна се Швейк подир отдалечаващия се поручик, — не желаете ли да научите края на историята?

Поручикът само пришпори още веднъж коня си.

Състоянието на подпоручик Дуб се беше толкова подобрило, че той слезе от санитарната двуколка, събра около себе си подчинените си от ротата и с още размътена глава се зае да ги поучава. Държа километрична реч, която им натежа повече от мунициите и пушките.

Тя бе смесица от различни сравнения.

Започна така:

— Обичта на войниците към господа офицерите прави възможни и най-невероятните жертви, но не в това е въпросът, а обратно, ако тази обич не е вродена у войника, тя трябва да се възпита у него със сила. В цивилния живот принудителната обич на един към друг, да кажем, на ученика към учителите, продължава дотогава, докато съществува външната принуда, която я предизвиква, у военните обаче виждаме тъкмо обратното, тъй като офицерът не бива да позволява ни най-малкото отпускане в обичта, която привързва войника към началника му. Тази обич не е някаква обикновена обич, тя всъщност е съчетание от уважение, страх и дисциплина.

През цялото време Швейк вървеше от лявата страна на подпоручик Дуб и докато той говореше, непрекъснато беше обърнат с лице към него, както при командата „глави надясно“.

Отначало подпоручикът не забелязваше това и продължаваше:

— Тази дисциплина и задължението да се подчиняваме, принудителната обич на войника към офицера се отличава с голяма стегнатост, тъй като отношението между войник и офицер е съвсем ясно: единият се подчинява, другият заповядва. Още от най-древни времена четем в книгите за военното изкуство, че военният лаконизъм, военната простота е именно онази добродетел, която трябва да бъде усвоена от всеки войник. Ще не ще, войникът трябва да обича своя

началник, който в неговите очи трябва да бъде най-висшата завършена, изкристализирала субстанция на твърдата и свършена воля.

Едва сега той забеляза, че Швейк го следи с извита също като по командата „глави надясно“ глава. Стана му страшно неприятно, защото сам бе почувствувал, че се е уплел в своята реч и че не може да се измъкне от тия дебри на войнишката обич към началника. Затова кресна на Швейк:

— Какво си зяпнал като теле в железница?

— Съгласно заповедта, господин подпоручик. Нали вие самият веднъж ми обърнахте внимание, че когато говорите, аз трябва да следя с поглед устата ви. И тъй като всеки войник трябва да изпълнява заповедите на своя началник и да ги помни до гроб, аз съм принуден да правя това.

— Говедо с говедо — извика подпоручик Дуб, — гледай на всички други страни, само не към мене, знаеш много добре, че не обичам такива работи, че не мога да те понасям, камо ли да те гледам, пак ще си имаш неприятности с мене...

Швейк извъртя глава наляво и в тази поза продължи да върви край подпоручика така вдървено, че подпоручик Дуб извика:

— Къде гледаш, когато говоря с тебе?

— Разрешете да доложа, господин подпоручик, съгласно заповедта ви аз обърнах главата си наляво.

— Ах — въздъхна подпоручик Дуб, — жива мъка е да се разправя човек с тебе. Гледай право напред и си мисли: аз съм такъв глупак, че никой няма да съжалява за мене. Ще запомниш ли?

Втренчил поглед пред себе си, Швейк каза:

— Господин подпоручик, трябва ли да ви отговоря на въпроса?

— Как си позволяваш? — изрева подпоручик Дуб. — Как говориш с мене? Какво искаш да кажеш?

— Съвсем нищо, господин подпоручик, имам пред вид само заповедта ви на една от гарите, през които минахме, когато ме укорихте, че съм ви отговорил, след като вие сте свършили разговора с мене.

— Значи, страх те е от мене — каза подпоручик Дуб зарадван, — но ти още не си ме опознал. Пред мене са треперели и малко по-други хора от тебе, помни това. Какви съм ги укротявал аз! Затова затваряй си устата и остани назад, да не те гледам!

Така Швейк остана отзад при санитарите и удобно продължи да пътува на двуколката чак до определеното за почивка място, където най-сетне всички дочакаха чорбата и месото от нещастията крава.

— Тая крава трябваше да я киснат поне две седмици в оцет, преди да я сготвят, или ако не кравата, то поне човека, който я е купил — заяви Швейк.

От бригадата пристигна куриер на кон с нова заповед до 11-а рота. Маршрутът се променяше по посока на Фелдцин. Воралич и Самбор трябваше да останат встрани, тъй като в тях нямаше възможност за настаняване на ротата, там бяха разквартирувани вече два познански полка.

Поручик Лукаш незабавно даде разпорежданията си. Фелдфебелът Ванек и Швейк да осигурят за ротата места за нощуване във Фелдцин.

— И да не забъркате някоя каша из пътя, Швейк — предупреди го поручик Лукаш. — Главно, дръжте се прилично с населението.

— Ще старая, господин поручик. Въпреки че сънувах лош сън, като дремнах призори. Присъни ми се корито, което тече цяла нощ в коридора на къщата, където живеех, докато изтече цялото и намокри тавана в жилището на хазаина, който още на сутринта ме изпъди от къщата. Наистина, господин поручик, имаше вече един такъв случай. В Карлин, отвъд виадукта...

— Я ни оставете на мира с глупостите си, Швейк, и разгледайте по-добре с Ванек картата, та да знаете откъде да минете. Ето вижте тук тези села. От това село поемате надясно към рекичката и по течението ѝ стигате до най-близкото село, оттам, точно където в рекичката се влива първият поток от дясна страна, ще поемете по черния междуселски път нагоре, право на север и ще стигнете във Фелдцин и никъде другаде! Запомнихте ли?

И така Швейк и фелдфебелът Ванек тръгнаха по начертания маршрут.

Беше след пладне. Местността дишаше тежко в страшната жегга, а лошо заровените ями, в които бяха погребани войници, издаваха миризма на мърша. Стигнаха до една местност, където в подстъпите към Пршемишъл бяха се водили сражения и където картечниците бяха покосили цели батальони. В малките дъбрави край рекичката личаха следите от артилерийския огън. На големи пространства, както и по

склоновете, вместо дървета от земята стърчаха някакви пречупени стволоче и тази пустош бе набраздена от окопи.

— Гледката никак не ми напомня Прага — каза Швейк колкото да наруши мълчанието.

— По нас вече жътвата с преминала — обади се фелдфебелът Ванек. — В Кралупско ние започваме първи.

— След войната по тия места ще има добри реколти — каза след малко Швейк. — Няма да има нужда да купуват костна пепел за торене. За селяните е много полезно цял полк да изгние на нивите им. С една дума — поминък. Само ме е страх някой да не прелъже селяните, та да вземат да продават войнишките кости на захарните фабрики за костна пепел. Едно време в Карлинската казарма имаше един поручик Холуб, който беше толкова учен, че всички в ротата го смятаха за идиот, защото поради учеността си не можа да се научи да псува войниците и за всичко разсъждаваше от научно гледище. Един път войниците му доложиха, че хлябът, който им бяха раздали, не може да се яде. Друг офицер да беше на негово място, щеше да се ядоса от това нахалство, ама той не, остана си спокоен, никого не нарече нито свиня, нито прасе, нито пък удари някого по мутрата. Нареди само да свикат всички войници и започна да им приказва с благия си глас: „Преди всичко, войници, трябва да разберете, че казармата не е деликатесен магазин, та да си поръчвате мариновани змиорки, сардели и сандвичи по избор. Всеки войник трябва да бъде дотолкова интелигентен, че да лапа безропотно всичко, което му се сервира, трябва да бъде поне толкова дисциплиниран, че да не разсъждава върху качеството на това, което ще яде. Представете си, войници, че се отвори война. За земята, в която ще ви погребат след сражението, ще бъде все едно с какъв хляб сте се напраскали преди смъртта си. Тя, майката земя, ще ви разложи и излапа с все ботушите. В света нищо не се губи, войници, от вас ще израсте ново жито за нов хляб, за нови войници, които може би пак като вас ще недоволствуват и ще тръгнат да се оплакват, но не щеш ли, ще се натъкнат на някого, който ще ги тикне в ареста и ще ги държи там до второ пришествие, защото ще има право да стори това. Сега, войници, аз ви обясних всичко и смятам, че няма да стане нужда втори път да ви напомням, че който ще се оплаква в бъдеще, ще остане много доволен, когато се озове отново на свобода.“ „Поне да ни беше наругал“ — казваха си тогава войниците и

цялата тая деликатност в лекциите на господин поручика страшно ги ядосваше. Затова веднъж ротата ме избра да му кажа, че всички го обичаме, но че това не е никаква служба, щом не ни псува. Аз взех, че отидох в квартирата му и го помолих да остави настрана всякакво стеснение, защото войнишката служба е нещо сурово и войниците са свикнали всеки ден да им се напомня, че са кучета и свине и че в обратен случай престават да уважават началниците си. Отначало той се възпротиви, започна да говори нещо за интелигенцията, за това, че днес войниците не бива да служат само под страх от бой, но накрая все пак отстъпи, напляска ме и ме изхвърли от вратата, за да си повиши авторитета. Като съобщих резултата от преговорите, всички много се зарадваха, но още на следния ден той пак ни разочарова. Идва той при мене и пред всички ми казва: „Швейк, аз вчера попрекалих, ето ви един златен, пийте за мое здраве. Човек трябва да умее да се държи с войниците.“

Швейк се озърна наоколо.

— Струва ми се — каза той, — че сме се заблудили. Той, господин поручикът, добре ни обясни. Най-първо нагоре, надолу, после наляво и надясно, след това пак надясно, после наляво, а пък ние вървим все направо. Или пък да не би, докато сме приказвали, да сме минали през всички тия места? Така или иначе, но аз виждам пред себе си два пътя за Фелдцин. Аз бих предложил да тръгнем по левия път.

Фелдфебелът Ванек, както вече си е обичай, когато двама души се озоват на кръстопът, започна да твърди, че трябва да вървят надясно.

— Моят път — каза Швейк — е по-удобен от вашия. Аз ще следвам това поточе, край което растат незабравки, а пък вие ще се мъкнете някъде по сухата пръст. Имам пред вид онова, което ни каза господин поручикът, че изобщо не можем да се загубим, а щом като няма такава опасност, защо ще взема да се катеря по някакви си там баири. Ще хвана право през ливадите, ще затъкна росно цвете на фуражката си и ще набера цял букет за господин поручика. Впрочем можем да се убедим кой от нас е прав и надявам се, че ще се разделим като добри приятели. Тук местността е такава, че всички пътища трябва да водят към тоя Фелдцин.

— Не се втелявайте, Швейк — каза Ванек, — според картата, както ви казвам, ние трябва да вървим именно надясно.

— И картата може да сгречи — отговори Швейк, като започна да се спуска към долчинката на потока. — Виноhradският колбасар Кршенек една нощ тръгнал по плана на град Прага от „Монтаговци“ на Мала страна към Винохради и на разсъмване се домъкнал до Разделов при Кладно. Призори го намерили там съвсем премръзнал в житото, където паднал от умора. Щом не искате да разберете, господин фелдфебел, щом сте такъв магарешки инат, няма какво да се прави, сбогом, прощавай, ний сме разделени и ще се срещнем чак в самия Фелдцин. Погледнете си само часовника, та да видим кои ще стигне по-рано. Ако пък ви заплаши някаква опасност, стреляйте веднага във въздуха, за да знам къде сте...

Следобед Швейк стигна до едно езерце, където се натъкна на един избягал руски пленник, който се къпеше. Щом забеляза Швейк, тоя излезе от езерото и както си беше гол, търти да бяга.

Швейк любопитствува как ще му стои руската униформа, която беше захвърлена под върбите, съблече се и облече униформата на нещастния гол пленник, който беше избягал от пленническия транспорт, разквартируван в селото отвъд гората. После пожела да се огледа добре във водата и затова започна да се разхожда по бента на езерото тъй дълго, докато го намери там патрулт на военната полиция, която търсеше избягалия руски пленник. Патрулт се състоеше от унгарци и те, въпреки протестите на Швейк, го замъкнаха в етапния пункт в Хиров, където го включиха в транспорта на руските пленници, определени да работят по поправката на ж.п. линията към Пршемишъл.

Всичко се разви с такава бързина, че едва на следния ден Швейк можа да разбере в какво положение е изпаднал и с една обгоряла клечка написа следното на голата стена на училищната стая, в която бяха настанени част от пленниците: „Тук спа Йозеф Швейк от Прага, ротна свръзка на 11-а бойна рота, 91-ви полк, който като настанител по погрешка попадна в австрийски плен при Фелдцин.“

[1] Ходом марш! — Б.пр. ↑

[2] Град в Галиция на долното течение на р. Сан. — Б.пр. ↑

[3] Курви-ангелчета. — Б.пр. ↑

[4] Така са били наричани съдържателните или управителките на публични домове. — Б.пр. ↑

[5] Заето. — Б.пр. ↑

[6] Влез! — Б.пр. ↑

[7] Филип Македонски винаги е търпял поражение от римляните.
— Б.пр. ↑

[8] Град в Моравия. — Б.пр. ↑

[9] Венцеслава Лужицка (1835–1920) — редакторка на дребнобуржоазното женско списание „Лада“ и авторка на сладникави любовни романи. — Б.пр. ↑

[10] Смес от извара, сметана, масло и магданоз. — Б.пр. ↑

[11] Околии в Чехия. — Б.пр. ↑

[12] Благодетели (полски). — Б.пр. ↑

[13] Икона на света Богородица в Ченстоховския манастир, на която се приписвала чудотворна сила. — Б.пр. ↑

[14] Връхна дреха. — Б.пр. ↑

[15] В кръчмите има много силна водка (полски). — Б.пр. ↑

[16] От 1 до 15 август 1915 г. — Б.пр. ↑

[17] На австрийските офицери е било разрешено да се женят само за жени със зестра, размерът па която за различните чинове е бил официално установен. За да се ожени за подпоручик, например, австрийката е трябвало да му донесе 60 000 австрийски крони зестра.
— Б.пр. ↑

ЧАСТ IV
ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА „СЛАВНИЯТ ПЕРДАХ“

ШВЕЙК В ТРАНСПОРТА НА РУСКИТЕ ПЛЕННИЦИ

И така Швейк поради руския си шинел и руската си фуражка погрешно беше смятан за руски пленник, избягал от селото пред Фелдцин. Сега той пишеше с къс въглен отчаяните си вопли върху стената, но никой не му обръщаше внимание. В етапния пункт в Хиров той поиска да обясни подробно на някакъв офицер, който минаваше покрай пленниците в момента, когато им раздаваха парченца твърд царевичен хляб, но в същия момент един от унгарските войници, които пазеха пленническия транспорт, го удари с приклада си по рамото със следната забележка:

— Басом аз ейет^[1], застани си на мястото, руска свиня!

Всичко това беше в рамките на обикновеното поведение на унгарците, които не знаеха езика на руските пленници.

Няма какво, Швейк застана на мястото си и се обърна към пленника, който беше до него.

— Той, тоя човек, изпълнява дълга си, но излага сам себе си на опасност. Ами какво ще стане, ако случайно пушката му е заредена и затворът не е сложен? Когато удря човека по рамото и цевта е насочена срещу него, пушката много лесно може да гръмне, куршумът да му се забие в устата и така да умре при изпълнение на дълга си. Веднъж работниците от една кариера в Шумавските планини взели да крадат динамитни капсули, за да си имат в запас за зимата, когато ще им потрябват за изкореняване на пънове. Пазачът на кариерата получил заповед да проверява работниците, когато си отиват в къщи, и той с такава любов се заловил за работа, че хванал още първия работник и така ревностно взел да го тупа по джобовете, че капсулите в джоба му избухнали и те двамата — пазачът и работникът — хвъркнали във въздуха, както се били хванали за гушите.

Руският пленник, на когото Швейк разказваше това, го гледаше с пълно съчувствие, личеше, че не разбира нито дума от цялата му реч.

— Не понимат, я кримский татарин, аллах ахпер^[2]. Татаринът седна на земята, подгъна крака по турски и като скръсти ръце на гърдите си, започна да се моли:

— Аллах ахпер — аллах ахпер — безмила — арахман — арахим — милинкин мустафир.^[3]

— Ти си бил татарин, значи, така кажи — съчувствено каза Швейк, — я го виж какъв се извъди той! И пак не можем да се разберем с него! Хм, чувал ли си за Ярослав от Щернберк? Гледай го ти, не е чувал това име, татаринът му с татарин! Хубаво ви натри носа той при Хостин^[4]. И вие на бърза ръка очистихте цяла Моравия. Сигурно не сте учили за това, както учим ние в нашите читанки. Знаеш ли коя е Хостинската света Богородица? Разбира се, че не знаеш, и отде ще знаеш — тя помогнала тогава на Ярослав да ви прогони. Впрочем тук ще ви покръстят, татари с татари недни.

Швейк се обърна към друг пленник:

— И ти ли си татарин?

Този, към когото се обърна Швейк, разбра думата татарин и врътна глава:

— Татарин нет, черкез, роднея черкез, голови режу.

Швейк изобщо имаше щастие, че се беше озовал сред представители на различни източни народи. В транспорта имаше татари, грузинци, осетинци, черкези, мордвини и калмици.

Така Швейк има нещастieto да не може да се разбере с никого. Заедно с всички го помъкнаха към Добромил, откъдето щеше да започне поправката на ж.п. линията за Пршемишгъл и Нижанковице.

В канцеларията на етапния пункт в Добромил започнаха да ги записват един по един, но това вървеше твърде бавно, защото от всички триста пленници, докарани в Добромил, никой не можеше да разбере руския език на фелдфебела, който ги записваше. На времето той беше декларирал, че знае руски, и сега работеше като преводач в Източна Галиция. От три седмици си беше поръчал немско-руски речник и разговорник, но все още не му ги бяха изпратили, така че вместо на руски той говореше на развален словашки език. Преди години като представител на една виенска фирма той беше обикалял Словакия и продавал иконата на свети Стефан, котлета за светена вода и броеници. И тогава беше понаучил словашки, но много слабо.

Сега той съвсем се беше сащисал, просто не разбираше какво да прави тия странни хора, с които не можеше да размени две думи. Затова излезе вън и закрепця към групата пленници:

— Wer kann deutsch sprechen?^[5]

От групата се отдели Швейк и със светнало лице се втурна към фелдфебела. Последният му каза да влезе веднага в канцеларията.

Фелдфебелът седна на масата зад купища книжа и формуляри с най-различни графи за името, произхода и поданството на пленниците и ето че между него и Швейк се завърза забавен разговор на немски език.

— Ти си евреин, нали? — запита той Швейк.

Швейк врътна глава.

— Няма какво да криеш — продължи самоуверено фелдфебелът-преводач, — всеки от вас, пленниците, който знаеше немски, беше евреин и баста. Как се казваш? Швейх? Виждаш ли, какво ще криеш, като имаш такова еврейско име? У нас няма какво да те е страх от това, че си евреин. У нас в Австрия не правят погроми над евреите. Откъде си? Аха, Прага, знам, аз, знам, при Варшава, нали? Преди една седмица имах двама евреи от Варшавската Прага^[6], ами полкът ти кой номер е? 91-ви?

Фелдфебелът взе наръчника и го запрелиства:

— Деветдесет и първи полк е ереванският, Кавказ, базата му е в Тифлис, как ти се струва, всичко знаем, а?

Швейк наистина не знаеше какво да си мисли за цялата тая история. Фелдфебелът му подаде полуизпушената си цигара и продължи с голяма сериозност:

— Това е тютюнец, ей, не е то вашата махорка. Аз тук, душо еврейска, съм върховен господар. Като кажа нещо, всичко трепери и се крие в миша дупка. В нашата армия дисциплината е друга, не е като у вас. Вашият цар е сволоч, а на нашия му сече главата. Сега ще ти покажа нещо, та да видиш каква дисциплина има у нас.

Той отвори вратата, която водеше към другото помещение, и извика:

— Ханс Льофлер!

Оттатък някой се обади:

— Hier!^[7]

Веднага след това влезе гушав войник, някъде от Щирия, с изражение на разциврен кретен. В етапния пункт той изпълняваше длъжността на момче за всичко.

— Ханс Льофлер — заповяда подофицерът, — вземи лулата ми, хахапи я в зъбите си, нали знаеш куче кога носи нещо на господаря си,

и почвай да обикаляш масата на четири крака, докато ти кажа: Halt!^[8] Ама внимавай, ей, да лаеш като същинско куче и гледай да не изтървеш лулата от устата си, защото ще заповядам да те вържат.

Гушавият щириец започна да лази на четири крака и да лае.

Фелдфебелът победоносно погледна Швейк:

— Какво ти разправям аз, еврейче, виждаш ли каква дисциплина има у нас?

И фелдфебелът самодоволно погледна нямото лице на войника, домъкнат тук от някоя алпийска мандра.

— Halt! — каза той най-сетне. — Сега служи и ми донеси лулата. Хубаво, ха сега извикай „холари-холари“!

В помещението се раздаде силен рев:

— Холари-холари-холарьо...

След представлението фелдфебелът извади от чекмеджето си четири цигари и великодушно ги подаде на Ханс. Тогава Швейк се зае да разказва на заваления си немски език една подобна случка. В някакъв полк един офицер имал също такава изпълнителна свръзка, изпълнявала всичко, което ѝ заповядал господарят. Веднъж попитали ординареца дали ще изпълни заповедта на господаря си, ако той му нареди да изяде с лъжица онова, което изкенза. Той отговорил: „Ако ми заповяда подпоручикът, ще го изям съгласно заповедта, но в него не бива да има косъм, много съм гнуслив, веднага ще ми прилошее.“

Фелдфебелът се усмихна:

— Вие евреите имате сполучливи вицове, но хващам се на бас, че дисциплината във вашата армия не е като у пас. Но да преминем към въпроса. Назначавам те главен на транспорта! До довечера ще ми направиш списък на всички пленници! Ще получаващ дажбите им, ще ги разделиш на групи от по десет души и ще те държа отговорен, ако някой от тях избяга! Ако някой рече да избяга, тебе ще те разстреляме, душо еврейска!

— Аз, господин фелдфебел, бих искал да поговоря с вас — каза Швейк.

— Хайде, без пазарлъци — отговори фелдфебелът. — Хич не ги обичам такива. Ще взема да те изпратя в лагер. Я го гледай колко бърже се аклиматизира той у нас в Австрия. Кани ме на частен разговор... Колкото по-добре се държи човек с вас пленниците,

толкова по-нахални ставате... Хайде обирай си крушите, ето ти хартия и молив и почвай списъка... Какво има още?

— Ich melde gehorsamst, Herr Feldwebel...^[9]

— Хайде, изпарявай се! Нали виждаш колко работа ме чака! — Лицето на фелдфебела прие изражение на напълно преуморен и изтощен човек.

Швейк изкозирува и се върна при пленниците, като си помисли, че търпението за негово величество императора не може да не даде плодове.

По-лоша беше работата, разбира се, със съставянето на списъка. Голям зор видя, докато накара пленниците да разберат, че трябва да си казват имената. Швейк беше видял много нещо в живота си, но все пак тия татарски, грузински и мордвински имена трудно се побираха в главата му. „Никой няма да ми повярва — помисли си Швейк, — че някой може да носи подобно име, каквито са имената на всички тия татари около мене: Мухлахалей Абдрахманов — Беймурат Алахали — Джередже Чердедже — Давлатбалей Нурдагалеев и т.н. Все пак у нас има по-хубави имена, да вземем например името на поп Вобейда от Жидохощ.“ И той продължи да ходи между строените пленници, които последователно извикваха имената и презимената си:

— Джиндралей Ханемалей — Бабамулей Мирзахали и т.н.

— Как не си прехапваш езика — казваше Швейк на всеки от тях с добряшката си усмивка. — Кажете си сега, не е ли много по-хубаво да се казваш Бохуслав Щепанск, Ярослав Матоушек или Ружена Свободова, каквито имена носят някои у нас?

Най-сетне, когато след ужасни мъки направи списъка на всички тия бабулахалеевци, худжимуджевци, Швейк реши още веднъж да опита да обясни на преводача-фелдфебел, че е жертва на грешка и че след като го подкарали заедно с пленниците, на няколко пъти вече из пътя е правил напразни опити да потърси правото си.

Но фелдфебелът-преводач, който и преди това не беше съвсем трезвен, бе загубил всякаква способност да разсъждава.

Той беше разгънал пред себе си някакъв немски вестник тъкмо на страницата с обявленията и пееше различните обявления по мелодията на марша на Радецки:

— „Разменям грамофон срещу детска количка! Купувам бели и зелени стъклени отпадъци! Изкуството на счетоводството и баланса ще

научи всеки, който се запише в задочните курсове по счетоводство“ и т.н.

Маршовата мелодия не подхождаше на някои от обявленията, фелдфебелът обаче на всяка цена искаше да преодолее всички трудности и затова удряше с ръка в такт по масата и тропаше с крака. И двата му мустака, залепени от контушовката, стърчаха от двете страни на лицето му, сякаш някой беше забил в бузите му по една засъхнала четка за гума арабика. Подпухналите му очи забелязаха наистина Швейк, но това откритие не бе последвано от никаква реакция, фелдфебелът само престана да удря по масата и да тропаше с крака по пода, сега той започна да барабани с пръсти по стола в ритъма на „Ich weiss nicht was soll es Bedeuten...“^[10] ново обявление: „Каролина Дрегер, акушерка, препоръчва се на уважаемите дами за всеки случай.“

Той пееше все по-тихо и по-тихо, докато накрая съвсем млъкна и остана неподвижен да гледа страниците с обявленията. Така даде възможност на Швейк да заприказва за своето нещастие. В тоя разговор Швейк почувствува всичката оскъдност на знанията си по немски език.

Той започна с това, че въпреки всичко е имал право да тръгне към Фелдцин покрай потока и че никак не е крив, задето някакъв непознат руски войник избягва от плен и отива да се изкъпе в езерото, край което той, Швейк, е трябвало да мине. А това е било негово задължение, тъй като е търсел най-късия път за Фелдцин, където отивал като настанител. Руснакът, щом го видял, веднага избягал и оставил цялата си униформа в храсталаците. Швейк бил чувал, че в някои случаи, на позиция например, униформите на убити противници се използват с разузнавателна цел и затова за опит се преоблякъл в изоставената униформа, за да види как ще се движи с нея.

След като обясни това си заблуждение, Швейк разбра, че напразно си хаби думите, защото фелдфебелът отдавна беше заспал, преди още Швейк да бе стигнал до езерото. Швейк интимно се приближи до него и го докосна до рамото. Това беше напълно достатъчно фелдфебелът да падне от стола на земята, където преспокойно продължи да хърка.

— Прощавайте, господин фелдфебел — каза Швейк, изкозирува и излезе от канцеларията.

Рано сутринта командуването на военната строителна част измени предишната си заповед. Решено бе пленническата група, в която беше Швейк, да бъде транспортирана направо в Пршемишъл за възстановяване на линията Пршемишъл — Лубачув.

Всичко следователно си остана по старому и Швейк продължи своята одисея между руските пленници. Конвоиращите ги унгарци ги подкараха с бързо темпо напред.

В едно село на площада, където бе дадена почивка, те се натъкнаха на някаква обозна част. Пред групата коли стоеше офицер и гледаше пленниците. Швейк изскочи от строя, застана пред офицера и извика:

— Herr Leutnant, ich melde gehorsamst!^[11]

Той обаче не можа да продължи, защото веднага довтасаха двама унгарски войници, които с пестници го изтикаха отново между пленниците.

Офицерът хвърли подир него угарката от цигарата си и един пленник бързо я вдигна и я допуши. После офицерът обясни на близкостоящия подофицер, че в Русия имали немски колонисти, които също така били заставени да воюват.

След това вече из целия път до Пршемишъл Швейк не можа да намери удобен случай да се оплаче на някого, да съобщи, че той всъщност е свързката на 11-а рота от 91-ви полк. Това му се удаде едва в Пршемишъл, където пристигнаха вечерта. Наблъскаха ги в едно укрепление от вътрешната зона, където бяха останали незасегнати оборите за конете на крепостната артилерия.

Там имаше купища така възлясала слама, че въшките мърдаха по-малките сламки, сякаш не бяха въшки, а мравки, които пренасяха материал за строеж на мравуняк.

Раздадоха им по малко черна помия от чиста цикория и по парче ронлив царевичен хляб.

След това започна да ги приема майор Волф, който по това време имаше власт над всички пленници, работещи по възстановяването на крепостта в Пршемишъл и околността. Той беше солиден човек. Разполагаше с цял щаб от преводачи, които подбираха измежду пленниците специалисти за строежите според способностите и образованието им.

Майор Волф страдаше от натрапчивата идея, че руските пленници крият своята грамотност, тъй като много често се случваше на съответно преведения му въпрос:

„Умееш ли да строиш железопътни линии?“ — всички пленници да отговарят стереотипно: „Нищо не зная, за нищо подобно не съм и чувал, живял съм честно и почтено.“

И така, като ги строиха пред майора и целия му щаб, майор Волф попита най-първо кой от тях знае немски.

Швейк излезе решително, застана пред майора, ръката му хвъркна към козирката и отрапортува, че знае немски.

Зарадван, майор Волф веднага попита Швейк дали не е инженер.

— Съвсем не, господин майор — отговори Швейк, — не съм никакъв инженер, а свързката на 11-а рота от 91-ви полк. Попаднах в наш плен. Тя тая работа стана така, господин майор...

— Какво-о-о? — изрева майорът.

— Господин майор, разрешете да доложа, работата е такава...

— Вие сте чех? — продължи да реве майорът. — Вие сте се преоблекли в руска униформа?

— Тъй вярно, господин майор, точно така. Аз наистина съм много доволен, че господин майорът така бърже схвана моето положение. Може би нашите воюват вече някъде, а аз тук напразно бих проспал войната. Но, господин майор, да ви обясня всичко, както си му е редът.

— Стига — каза майор Волф, извика двама войници и им заповяда веднага да отведат този човек в караулното. Сам той заедно с един друг офицер тръгна бавно подир Швейк, като ръкомахаше през време на разговора си с офицера. Всяко негово изречение съдържаше по нещо за чешките кучета. В същото време другият офицер долови от разговора голямата радост на майора, който смяташе, че благодарение на прозорливостта си беше открил една от опия птички, за чиято родоизменническа дейност в чужбина вече в течение на месеци се изпращаха секретни заповеди до командирите на частите. В заповедите се констатираше, че някои дезертъри от чешките полкове, забравяйки клетвата си, навлизат в редовете на руската армия и служат на врага, като му оказват особено ефикасни разузнавателни услуги.

Австрийското министерство на вътрешните работи все още беше като в мъгла. Необходимо беше да се разкрие бойната организация на

дезертъорите, преминали на руска страна. То все още не знаеше нищо положително за революционните организации в чужбина и едва през август батальонните командири на линията Сокал–Милятин–Бубново получиха поверителни заповеди, в които се казваше, че бившият австрийски професор Масарик е избягал в чужбина, където развива пропагандна дейност срещу Австрия. Някакво идиотче в дивизията бе допълнило окръжното със следното изречение: „В случай на залавяне незабавно да се доведе в щаба на дивизията!“

По това време майор Волф все още нямаше представа какво всъщност готвеха на Австрия дезертъорите, които по-късно, при среща в Киев или другаде, на въпроса: „Що щеш тук?“ — отговаряха весело: „Измених на негово величество императора.“

От окръжните той беше научил само за дезертъорите-шпиони, един от които — тъкмо го отвеждаха в караулното — тъй лесно беше попаднал в клопката му. Майор Волф беше малко суетен човек, представяше си вече похвалата, която ще получи от по-високо място, отличието за своята бдителност, предпазливост и талант.

Преди да стигнат до караулното, у него се затвърди убеждението, че той нарочно е задал въпроса: „Кой знае немски?“, защото, наблюдавайки пленниците, този още от пръв поглед му се е сторил подозрителен.

Придружаващият го офицер кимаше с глава и каза, че ще трябва да се съобщи за арестувания в гарнизонното комендантство, за да получат по-нататъшни нареждания. Тъй като ще трябва обвиняемият да се изпрати пред върховния военен съд, съвсем неуместно било онова, което казва господин майорът, именно да го разпитат в караулното и веднага да го обесят зад караулната. Той трябвало да бъде обесен, но по юридически път, съгласно военно-съдебния устав, за да можело с подробен разпит да се установи преди обесването връзката му с други подобни негодници. Кой знае какво още щяло да излезе от тая работа!

Майор Волф бе обхванат от внезапна неотстъпчивост. Съществувалият у него досега в скрито състояние магарешки характер се прояви неочаквано и той заяви, че веднага след разпита ще заповяда на свой собствен риск да обесят дезертъора-шпионин. Той впрочем можел да си позволи това, защото имал връзки с големи хора и му било все едно. Та те тук са като на фронта. Ако го бяха хванали и открили на

фронта, също щяха да го разпитат веднага и да го обесят без много-много церемонии... Може би на господин капитана му е известно, че на територията на фронта всеки командир от капитан нагоре има право да беси всички съмнителни лица.

Впрочем майор Волф малко се беше пообъркал, що се касае до правата на военните да бесят хората.

С приближаването на фронта в Източна Галиция тия права се прехвърляха върху все по-низши чиновове, докато в края на краищата имаше и такива случаи, когато кандидат-подофицер например, началник на патрул, заповядваше да се обеси дванадесетгодишно момче, което му се сторило съмнително само защото останало самичко в изоставено и разграбено село и си варяло картофени люспи в една полуразрушена къща.

Спорът между капитана и майора се разгорещяваше.

— Нямате право — викаше нервиран капитанът. — Той ще бъде обесен на основание присъда на военния съд.

— Ще бъде обесен без присъда — пресипнало крещеше майорът.

Швейк, когото водеха отпред и който чуваше целия този интересен разговор, можа да каже на своите придружвачи само следното:

— Мечката още в гората, а те седнали да ѝ продават кожата. И ние така един път в Либенската пивница „На Завадилка“ поведохме спор как да постъпим с шапкаря Вашак, който винаги ни разваляше забавите, дали да го изхвърлим веднага щом влезе в заведението, или да го изхвърлим, след като си поръча бирата, като я плати и изпие, или пък да го експедираме след първия танц. А кръчмарят предлагаше да го изхвърлим по средата на забавата, да направи поне някаква консумация, тогава да го накараме да плати и да го пратим на чист въздух. И знаете ли какъв номер ни погоди тоя дръвник? Не дойде. Какво ще кажете, а?

Двамата войници, които бяха някъде от Тирол, отговориха едновременно:

— Nicht bömisch.^[12]

— Verstehen Sie deutsch?^[13] — попита спокойно Швейк.

— Jawohl!^[14] — отговориха двамата, на което Швейк забележа:

— Хубаво, хубаво, поне няма да се загубите между своите.

С такива приятелски разговори всички стигнаха до караулното, където майор Волф и капитанът продължиха спора си за съдбата на Швейк, а Швейк през това време скромно седна отзад на пейката.

В края на краищата майор Волф все пак се съгласи с възгледа на капитана, че този човек трябва да увисне на бесилото едва след по-продължителна процедура, която носи очарователното название: съдебен процес.

Ако бяха попитали Швейк какво мисли по въпроса, той щеше да им каже: „Много съжалявам, господин майор, вие наистина имате по-висок чин от господин капитана, но господин капитанът е прав. То всяка прибързаност вреди. В окръжния съд в Прага веднъж един от съдиите полудя. Дълго време никой нищо не забелязвал, докато лудостта му се проявила внезапно на едно дело за публична обида. В часа по закон божи капланът Хортик напляскал момчето на някой си Знаменачек и той, като срещнал попа на улицата, му казал: «Вол с вол, църно животно такова, как можа да се извъдиш такъв идиот, набожно черно прасе, брадат църковен козел, вулгаризатор на Христовото учение, подлец с подлец и шарлатанин в расо!» А лудият съдия бил много набожен човек. Имал три сестри, и трите били готвачки у различни попове и той бил кръстник на всичките им деца. Затова толкова се ядосал, че изведнъж си загубил ума и изревал срещу обвиняемия: «В името на негово величество осъждате се на смърт чрез обесване. Присъдата е окончателна и не подлежи на обжалване. Господин Хорачек! — извикал той на надзирателя. — Вземете тоя господин и го обесете там, където изтупват килимите, и след това елате, ще ви дам да се почерпите!» Разбира се, господин Знаменачек и надзирателят останали като втрещени, но съдията им тропнал с крак и креснал: «Е, разбрахме ли се, или не!» Надзирателят така се уплашил, че веднага хванал господин Знаменачек за яката и го помъкнал надолу и ако не бил адвокатът на господин Знаменачек, който се амбицирал и извикал бърза помощ, не знам как щяла да свърши историята с господин Знаменачек. Като вкарвали съдията в колата на бърза помощ, той все още крещял: «Ако не намерите въже, обесете го с чаршаф, в края на полугодieto ще го бракуваме...»“

И така Швейк бе изпратен под конвой в гарнизонното комендантство. Преди това той подписа протокол, съставен от майор Волф, че като войник от австрийската армия съзнателно и без каквото

и да било насилие се преоблякъл в руска униформа и след отстъплението на русите бил хванат непосредствено зад фронта от военната полиция. Всичко това бе самата истина и Швейк, който беше честен до мозъка на костите си, не можеше да протестира. А когато при подписването на протокола на няколко пъти направи опит да го допълни с някои фрази, които биха допринесли за уясняване на обстановката, той винаги бе възпиран от майора, които му заповядваше:

— Затваряйте си устата, не ви питам за това! Работата е съвсем ясна.

Швейк веднага козируваше и заявяваше:

— Тъй вярно, затварям си устата, работата е съвсем ясна!

Когато го заведоха в гарнизонното комендантство, той бе тикнат в някаква дупка, която преди това е била склад за ориз, а в същото време и пансион за мишки. Навсякъде по пода все още се виждате пръснат ориз и мишките не проявяваха никакъв страх пред Швейк, весело шетаха наоколо и прилежно събираха оризови зърна. Швейк домъкна тук един сламеник и щом очите му свикнаха с тъмното, веднага видя, че едно цяло мише семейство беше успяло вече да се настани в него. Нямахше никакво съмнение, че мишето семейство иска да свие ново гнездо върху развалините от сламата на стария прогнил австрийски сламеник. Швейк започна да бъхти с юмруци по заключената врата. Дойде някакъв кандидат-подофицер, поляк, и Швейк поиска да го преместят в друго помещение, защото тук би могъл да смачка мишките в сламеника и да нанесе щети на военното съкровище, тъй като всичко, което се намира във военните складове, е държавна собственост.

Полякът разбра отчасти, заплаши Швейк с юмрук иззад вратата и като спомена още нещо за някакво „дупе засранне“, отдалечи се, ругаейки ядосано, като че Швейк кой знае колко го беше обидил.

Нощта Швейк прекара спокойно, защото мишките не проявиха особени претенции към него, имаха си очевидно собствена нощна програма, която изпълняваха в съседния склад за военни шинели и фуражки, като ги прогризваха в най-голяма безопасност. Едва на следната година интендантството се сети и назначи във военните складове военни котки без право на пенсия, които се водеха под името „На негово величество военна котка“. Този котешки чин бе всъщност

само подновяване на един много стар институт, премахнат след войната в шейсет и шеста година.

По-рано, още по времето на Мария-Терезия, също бяха въвели котките във военните складове, след като господата интендантите бяха започнали да прехвърлят вината за различните си мошенически сделки с военните униформи върху бедните мишки.

Котките на негово величество обаче в много случаи не изпълняваха задълженията си и така се случи, че веднъж през царуването на император Леополд^[15] бяха обесени шест котки от военния склад в Похоржелец въз основа на редовна присъда на военнополовия съд. Уверен съм, че тогава всички ония, които са имали вземане-даване с тоя военен склад, тънко са се усмихвали под мустак...

Заедно със сутрешното кафе в дупката при Швейк тикнаха някакъв човек с руска фуражка и руски шинел.

Този човек говореше чешки с полски акцент. Това беше един от ония мръсници, които служеха в контрашпионажа при армията, командуването на който се намираше в Пршемишъл. Той беше от състава на тайната военна полиция и пристъпвайки към разпита на Швейк, не положи особени усилия да прояви някакъв рафиниран подход.

Започна съвсем просто:

— Ех, в каква мръсна история се забърках от непредпазливост. Аз служех в 28-и полк и веднага постъпих на руска служба, а след това допуснах така глупаво да ме хванат. У русите изявих желание да ме пратят в разузнавателния патрул... Служех в шеста киевска дивизия. В кой руски полк си служил ти, приятелю? Струва ми се, че сме се срещали някъде в Русия. В Киев аз познавах много чехи, които заминаха с нас на фронта, когато преминахме в руската армия, но сега не си спомням имената им, забравил съм и откъде бяха, ти може би ще ми припомниш някого, кажи с кои си се срещал там, много ми се иска да разбере кои са там от нашия 28-и полк.

Вместо отговор Швейк сложи загрижено ръка на челото му, след това му провери пулса и накрая го заведе под малкото прозорче и го помоли да изплезе език. Мръсникът никак не се възпротиви на цялата тая процедура, като смяташе, че може би се касае за някаква тайна

конспираторска парола. След това Швейк започна да блъска по вратата и когато часовоят дойде да попита защо вдига такъв шум, той помоли на чешки и на немски да повикат веднага доктор, защото човекът, когото довели преди малко, започнал да блънува.

Но какво да се прави, никой не дойде да вземе болния. Оставиха го там на произвола на съдбата и той продължи да блънува за Киев, където положително бил виждал Швейк да марширува наред с руските войници.

— Вие сигурно сте пили блатна сода — каза Швейк, — също като оня, младия Тинецки, от нашия край. Той беше разсъдлив човек иначе, но не щеш ли, веднъж му влезе някаква муха, тръгна да пътешествува и стигна чак до Италия. И той за нищо друго не говореше освен за Италия, имало там само блатна вода и никакви други забележителности. И също беше получил треска от блатната вода. Ловеше го четири пъти в годината. На Свети дух, на Свети Йосиф, на Петровден и на Света Богородица. Когато го хванеше, съвсем чужди непознати хора му ставаха познати, също като вас. В трамвая например ще заприказва първия срещнат и ще го убеждава, че го видял на гарата във Виена. Всички хора, които срещаше на улицата, ги беше виждал или на гарата в Милано, или пък беше пил с тях вино в Грац в зимника на кметството. Ако в момента, когато го хванеше блатната треска, той се случеше в кръчмата, веднага всички посетители му ставаха познати, всичките беше срещал в парахода, който го закарал във Венеция. И за болестта му нямаше никакво лекарство, можеше да му помогне само това, което беше извършил някакъв нов болногледач в Катеринките^[16]. Поверили му един побъркан, който по цял ден седял в ъгъла и броял: „Едно, две, три, четири, пет, шест“ и пак отначало: „Едно, две, три, четири, пет, шест“, професор някакъв. Болногледачът щял да излезе от кожата си, като го гледал да повтаря все едно и също и все само до шест. Започнал отначало с добро. Кара го да казва „седем, осем, девет, десет“. Смешна работа! Професорът не му обръща нула внимание. Седи си в ъгъла и си брой: „Едно, две, три, четири, пет, шест!“ и пак: „Едно, две, три, четири, пет, шест!“ Тогава на болногледача му прекипяло и когато болният казал „шест“, той скокнал и му врътнал един шамар. „Ето ти седем — казва, — а ето ти и осем, девет, десет.“ Колкото числа — толкова шамара. Оня се хванал за главата и попитал къде се намира.

Когато болногледачът му казал, че се намира в лудницата, оня си спомнил всичко: как попаднал в лудницата заради някаква си комета, за която започнал да доказва, че щяла да се появи след една година, на 18 юли, в шест часа сутринта, а пък събеседниците му доказвали, че тя изгоряла още преди няколко милиона години. Аз познавах тоя болногледач. След като се оправил съвсем и го пуснали, професорът го взел при себе си на работа. Работата му била много проста и лесна, състояла се в следното: всяка сутрин трябвало да врътва на професора по четири шамара и той много точно и добросъвестно си изпълнявал службата.

— Аз познавам всичките ви познати от Киев — неуморно продължаваше служителят от контрашпионажа, — нямаше ли там с вас един дебел и един мършав? Не мога да си спомня в момента как се казваха и от кой полк бяха...

— Моля, моля, не се смущавайте — утешаваше го Швейк, — това може да се случи с всекиго, де ще помниш имената на всички дебели и мършави хора. Слабите хора естествено е по-трудно да се запомнят, защото те са повече на света, образуват болшинството, както се казва.

— Братко — обърна се подлецът на негово величество със сърцераздирателен глас към Швейк, — ти не ми вярваш. Та нали ни чака еднаква участ?

— Затова сме и войници — небрежно каза Швейк, — затова са ни и родили майките ни, та да ни накълцат на кайма, като ни облекат формата. И ние вършим това на драго сърце, защото знаем, че костите ни няма да гният напразно. Ние ще паднем за негово величество императора и неговото семейство, за което превзехме Херцеговина. От костите ни ще се произвежда костна пепел за нуждите на захарните фабрики — с това още на времето ни беше запознал подпоручик Цимер. „Свинско стадо такова — казваше той, — глигани невъзпитани, тъпи маймуни, напълно излишни на тоя свят, какво плетете мотовилите си такива, като че ли нямат никаква цена? Като паднете един ден на фронта, от всяка ваша кост ще направят по половин килограм костна пепел, това прави на човек повече от два килограма, като се вземат ръцете и краката, а след това, идиоти с идиоти такива, в захарните фабрики с ваша помощ ще рафинират захар. Нямате понятие колко полезни ще бъдете за своите потомци даже и след смъртта си.

Хлапетата ви ще пият кафе, подсладено със захар, преминала през костите ви. Ей, че сте мухльовци.“ Аз се замислих тогава и той ме попита за какво мисля. „Господин подпоручик, разрешете да доложя — казвам му аз, — мисля, че костната пепел от господата офицерите трябва да бъде много по-скъпа, отколкото от простите войници.“ И ми друснаха за това три дни карцер.

Събеседникът на Швейк затропа по вратата и влезе в някакви преговори с часовоя, който телефонира в канцеларията.

След малко дойде някакъв фелдфебел и го прибра — така Швейк остана пак сам.

Като напускаше дупката, изродът посочи Швейк и с висок глас каза на фелдфебела:

— Това е мой стар приятел от Киев.

Цели двадесет и четири часа Швейк остана самотен. Хора идваха само за да му донесат ядене.

През нощта той стигна до убеждението, че руският шинел е по-топъл и по-голям от австрийския и че ако ти се случи нощем, когато спиш, някоя мишка да души ухото ти, това не е никак неприятно. На Швейк то се стори като нежен шепот насън, от който още призори по тъмно го разбудиха, като дойдоха да го вземат.

Днес Швейк не може да си представи каква беше всъщност съдебната инстанция, пред която го изправиха през оная мрачна утрин. Че това беше военнополови съд, нямаше никакво съмнение. В състава му имаше дори и един генерал, след това полковник, майор, поручик, подпоручик, фелдфебел и някакъв пехотинец, който всъщност само палеше цигарите на останалите.

Швейк не бе и разпитван много. Майорът прояви малко по-голям интерес към него и говореше на чешки.

— Вие изменихте на императора, нали така? — изляя той срещу Швейк.

— Боже мой, кога? — извика Швейк. — Аз да съм изменил на негово величество императора, нашия най-светъл монарх, за когото съм изстрадал вече толкова много?

— Оставете глупостите — каза майорът.

— Съвсем не, господин майор, да се измени на негово величество императора, не е никаква глупост. Ние, войниците, сме се

ктели във вярност на негово величество императора и клетвата, както пееха в театъра, изпълних като верен син народен.^[17]

— Ето тук — каза майорът, — тук са доказателствата за вашата вина и за истината.

Той посочи една обемиста папка с книга.

Човекът, когото бяха изпратили за компания на Швейк, беше събрал главния материал.

— Вие, значи, още не искате да си признаете? — попита майорът. — Та нали вече сам сте потвърдили, че като войник от австрийската армия доброволно сте облекли руска униформа. Питам ви за последен път: принуди ли ви някой да сторите това?

— Направих го без принуда.

— Доброволно?

— Доброволно.

— Без натиск?

— Без натиск.

— Знаете ли, че сте загубен?

Знам, в 91-ви полк сигурно вече ме търсят, но ако позволите, господин майор, малка забележка по въпроса как хората обличат доброволно чужди дрехи. През 1908 година, трябва да беше през юли месец, книговезецът Божетех от Напречна улица в Прага отишъл да се къпе в Збраслав, в стария ръкав на Бероунка. Оставил дрехите си във върбалака и много се зарадвал, когато малко по-късно при него във водата влязъл още един господин. Разбъбрали се, шегували се, пръскали се с вода и се гмуркали до вечерта. След това непознатият господин излязъл преди него, защото трябвало да иде да вечеря. Господин Божетех останал още малко във водата и после отишъл във върбалака да се облече, но вместо дрехите си намерил дрипите на някакъв скитник и една бележка:

„Дълго време се колебах: да ги взема ли — да не ги ли взема, нали така хубаво се забавлявахме във водата, затова аз откъснах една маргаритка и последното ѝ листче каза: «Да ги взема!» Затова си и разменихме дрехите с вас. Не се страхувайте да ги облечете. Обезвъшлени са още преди една седмица в околийското в Добржиш. Втори път бъдете по-внимателен по отношение на тия, с които се къпете. Във водата всеки човек прилича на депутат от народното

събрание, а всъщност може да е някой убиец. И вие не знаехте с кого се къпете. Струваше си всеки случай да се изкъпе човек. Сега надвечер водата е най-хубава. Влезте още веднъж в нея, за да се поопомните.“

Нямало какво да се прави, господин Божетех трябвало да почака да се стъмни, след това облякъл скитнишките дрипи и тръгнал към Прага. Избягвал да се движи по околийското шосе и вървял през полето по разни пътечки. Там обаче се натъкнал на полицейски патрул от Хухле^[18], който арестувал скитника и на следния ден сутринта го завел в околийския съд в Збраслав, тъй като естествено всеки може да заяви, че е Йозеф Божетех, книговец, Прага, улица Напречна № 16.

Секретарят, който не разбираше чешки, реши, че обвиняемият посочва адреса на някои свой съучастник и затова още веднъж попита:

— Ist das genau: Prag, № 16, Josef Bosetech?^[19]

— Дали и сега все още е там, не зная — отговори Швейк, — но тогава в 1908 година живееше там. Много хубаво подвързваше книгите, но дълго ги бавеше, защото най-напред ги четеше, а после ги подвързваше според съдържанието. Като боядисваше с черно обрязаната част на книгата, това значеше, че книгата няма смисъл да се чете. Човек веднага разбираше, че романът свършва много лошо. Ще заповядате ли още някоя подробност? Но да не забравя: всеки ден той се отбиваше у „Лекетата“ и там разказваше съдържанието на всички книги, които в момента бяха на подвързия у него.

Майорът се приближи до секретаря, прошепна му нещо и той задраска адреса на новия мним съзаклятник Божетех.

След това тоя странен процес продължи по така наречената кратка процедура, която бе инсценирана от председателстващия генерал Финк фон Финкенщайн.

Всеки си има някаква краста и както някой събира кибритени кутийки, така пък тоя господин страдаше от манията да организира процеси по съкратената процедура, въпреки че в повечето случаи това противоречеше на съдебния военен устав.

Тоя генерал обичаше да казва, че не се нуждаел от никакви военни съдии, свикнал се просто съдът и след три часа всеки престъпен тип трябвало да бъде обесен. Докато той бил на фронта, никой не мижел да се оплаче от липса на процеси по съкратената процедура.

Както някои не могат да прекарат деня, без да изиграят партия шах, билиард или мариаж, така и тоя именит генерал ежедневно насрочваше по някой процес по съкратената процедура, председателствуваше тези процеси и с голяма сериозност и радост обявяваше „мат“ на обвиняемия.

Ако човек искаше да бъде сантиментален, би могъл да напише, че на съвестта на този човек тежеше животът на много дузини хора, особено там, на изток, където, както казваше той, се бореше с великоруската агитация между галицийските украинци. От негово гледище обаче не можеше да се говори, че нещо му тежи на съвестта...

Това не съществуваше у него. И когато осъдеше по съкратената процедура някой учител, учителка, поп или цяло семейство на обесване, той преспокойно се връщаше в жилището си, както се връща в къщи страстният картоиграр на мариаж, който си повтаря на ум как в кръчмата му играли „флек“, как той играл „ре“, те играли „супра“, той „тути“, те „ретути“ и как накрая той спечелил и получил сто и седем#1. Бесенето на хората за него беше нещо най-обикновено и естествено, един вид всекидневен хляб, и при четене на присъдите той често започна да забравя за негово величество императора, като не казваше вече: „В името на негово величество осъждате се на смърт чрез обесване“, а само накратко: „Осъждам ви.“

Понякога той откриваше в бесенето и нещо комично, за което веднъж писа на съпругата си във Виена: „... или например, скъпа моя, не можеш да си представиш колко се смях преди няколко дена, когато осъдих един учител за шпионаж. Имам един опитен човек, който ги беси с доста голямо умение, фелдфебел, върши го ей така, просто като спорт. Бях в палатката си, когато след прочитането на присъдата тоя фелдфебел идва при мене и ме пита къде да обеси учителя. Казах му да го обеси на най-близкото дърво и представи си сега какво комично положение. Бяхме посред степта, докъдето достига погледът ти, нищо друго не се вижда освен трева, на километри път едно дръвче няма да срещнеш. Заповедта си е заповед и затова фелдфебелът взе учителя под конвой и тръгнаха да търсят дърво. Върнаха се чак вечерта, пак с учителя. Фелдфебелът идва при мене и отново ме пита: «На какво да го обеса тоя мръсник?» Изругах го, нали му бях заповядал на най-близкото дърво. Той каза, че на сутринта ще се опита да го направи. Сутринта идва целият преbledнял и съобщава, че учителят изчезнал.

Стори ми се толкова смешно, че простих на всички, които го бяха пазили, и дори се пошегувах, че учителят навярно сам е отишъл да потърси някое дърво. Сега виждаш, скъпа моя, че ние тук не скучаем, кажи на малкия Вилоуш, че татко му го целува и че скоро ще му изпрати жив руснак, та Вилоушек да го язди като конче. И още една смешна случка си спомням, скъпа. Бесехме един евреин за шпионаж. Мръсникът ни се беше изпречил на пътя, въпреки че нямаше работа там, и започна да се оправдава, че продавал цигари. Увисна той, значи, но вися само няколко секунди, въжето се скъса, той падна долу, веднага се окопоти и ми извика: «Господин генерал, аз си отивам в къщи, нали ме обесихте, а съгласно закона за едно и също нещо нямате право да ме бесите два пъти.» Прихнах да се смея и пуснахме евреина. При нас, скъпа, е весело...“

Откакто стана началник на гарнизона в крепостта Пршемишъл, генерал Финк нямаше вече възможност да устройва често подобни зрелища и затова с голяма радост се залови със случая Швейк.

Швейк, значи, стоеше пред този тигър, който, седнал в средата на дългата маса, пушеше цигара след цигара, заповядваше да му превеждат показанията на Швейк и одобрително кимаше с глава.

Майорът предложи да направят телеграфическо запитване в бригадата, за да установят къде се намира сега 11-а бойна рота на 91-ви полк, към която се числял обвиняемият според показанията му.

Генералът се обяви против и заяви, че така се усложнява процедурата и се извращава истинският смисъл на това дело. Налице са пълните самопризнания на обвиняемия, че се е преоблякъл в руска униформа, а освен това и едно важно свидетелско показание, съгласно което обвиняемият си е признал, че е бил в Киев. Ето защо генералът предложи да се оттеглят на съвещание, за да могат веднага да прочетат и изпълнят присъдата.

Майорът обаче държеше на своето, че е необходимо да се установи самоличността на обвиняемия, тъй като въпросът имал необикновено политическо значение. С установяването на самоличността му можели да се открият и другите връзки на обвиняемия с бившите му приятели от поделението, към което се числил.

Майорът беше романтик-мечтател. Той говори още и за това, че всъщност се търсели известни нишки, че не било достатъчно просто

да осъдят човека. Осъждането според него можело да бъде резултат само от известно следствие, което ще установи и известни нишки, които нишки... Той така се заплете в тия нишки, че не можеше да се измъкне от тях. Всички обаче го разбираха и одобрително кимаха глави, дори и сам генералът. На него тия нишки много му харесаха, на всяка от нишките на майора той си представляваше по един съдебен процес по кратката процедура. Затова и престана да възразява против предложението да се направи проверка в бригадата дали Швейк наистина се числи към 91-ви полк и кога е преминал на руска страна, през време на кои операции на 11-а рота.

През време на разискванията Швейк беше пазен зорко в коридора от два щика, след това отново го изправиха пред съда и още един път го попитаха към кой полк всъщност се числи. После го преместиха в гарнизонния затвор.

Когато се завърна в къщи след тоя несполучлив процес по кратката процедура, генерал Финк се излегна на кушетката и се замисли как собствено да ускори процедурата.

Той твърдо вярваше, че отговор ще получи скоро. Все пак обаче това нямаше да бъде оная бързина, с която се отличаваха неговите процеси, тъй като по програма следваше да се даде духовна утеха на осъдения, с което изпълнението на присъдата щеше да се забави напълно излишно с цели два часа.

„Все едно — помисли си генерал Финк, — можем да му дадем духовна утеха преди произнасяне на присъдата, преди още да са дошли сведенията от бригадата. Той и без това ще бъде обесен.“

Генерал Финк заповяда да повикат фелдкурат Мартинец.

Фелдкурат Мартинец беше един нещастен поп някъде от Моравия, попаднал на такова мръсно началство в службата си, че беше предпочел да стане военен. Той наистина беше човек с религиозна подкладка и с мъка на сърцето си спомняше за своя шеф свещеник, който бавно, но сигурно вървеше към гибел. Спомняше си как шефът му смучеше сливовата като същински смок и как една нощ насила поиска да му натика в кревата някаква скитница-циганка, която беше намерил край селото, когато се връщаше пиян-залян от спиртоваря.

Фелдкурат Мартинец си представяше, че със своята служба на фронта, където ще дава утеха на ранени и умиращи, ще може да

изкупи и греховете на своя пропаднал шеф, който, връщайки се нощем в къщи, безброй пъти го беше будил и беше му казвал:

— Йеничек, Йеничек! Пълничката проститутка — в това е смисълът на моя живот!

Надеждите му обаче не се оправдаха. Започнаха да го подмятат от гарнизон на гарнизон, а там изобщо нямаше никаква друга работа, освен веднъж на две седмици да отслужи литургия в гарнизонния параклис за войниците от гарнизона и да се бори с изкушенията в офицерското казино. Там се водеха такива разговори, че в сравнение с тях пълничките проститутки на дядо поп му се струваха като най-невинна молитва към ангел-хранител.

Сега обикновено го викаха при генерал Финк през време на големи операции на бойното поле, когато предстоеше да се отпразнува някоя голяма победа на австрийската армия. В такива случаи генерал Финк със същото увлечение, с което водеше процеси по съкратената процедура, устройваше тържествени служби.

Този мръсник Финк беше такъв австрийски патриот, че никога не се молеше за победата на турското оръжие или оръжието на германците от райха. Когато германците от райха удържеха някъде победа над французите или англичаните, той отминаваше това с пълно мълчание от олтара.

Всяка незначителна схватка обаче на австрийски разузнавателен патрул с руска челна охрана, която завършваше с победа и която щабът надуваше като огромен сапунен мехур и я представяше като разгромяване на цяла руска армия, даваше повод на генерал Финк да устройва тържествени богослужения. У нещастния фелдкурат Мартинец по такъв начин се създаваше впечатлението, че покрай другото генерал Финк е и върховен глава на католическата църква в Пршемишъл.

Генерал Финк в такива случаи определяше и съдържанието на литургията, искаше му се обикновено да се отслужи литургия, каквато се служеше на Свети Дух.

Имаше и тоя навик — след изнасянето на дискаса през време на службата да долети на плаца с коня си, да се приближи към олтара и да извика три пъти: „Ура-ура-ура!“

Фелдкурат Мартинец, набожна и праведна душа, един от малцината, които вярваха в дядо господ, не обичате да ходи при

генерал Финк.

След всички инструкции, които му даваше комендантът на гарнизона, генерал Финк винаги му наливаше по нещо силно, а след това започваше да му разказва последните вицове от най-идиотските брошури, издавани за войската от „Лустиге блетер“^[20].

Той беше направил цяла библиотека от тия брошури, които носеха идиотски заглавия, като: „Пълна раница хумор за очите и ушите“, „Хинденбургски анекдоти“, „Хинденбург“^[21] в огледалото на хумора“, „Още една раница, пълна с хумор, подсладен от Феликс Шлемпер“, „Стреля нашият гулашов топ“, „Сочни бомбени дреболии от окопите“ или като следните дивотии например: „Под двуглавия орел“, „Виенска пържола от кухнята на Н. В. — опържил готвачът Артур Локеш“. Понякога той му пееше и песнички от сбирката весели военни песни „Wir müssen siegen“^[22]. През това време, разбира се, той не преставаше да му налива и по нещо силно и караше фелдкурат Мартинец да пие и реве заедно с него. След това той подхващаше мръсни разговори и фелдкурат Мартинец с прискърбие на сърцето си спомняше за своя дядо поп, който в нищо не отстъпваше на генерал Финк, колкото се касаеше до пикантериите.

Фелдкурат Мартинец с ужас откри, че колкото по-често ходи у генерал Финк, толкова по-низко пада в морално отношение.

На него, клетия, започнаха да му се услаждат ликьорите, които пиеше у генерала, а и приказките на генерала започнаха полека-лека да му допадат, в главата му започнаха да се мяркат разни нечестиви представи. Заради контушовката, оскорушовата ракия и паяжините по бутилките старо вино, което му поднасяше генерал Финк, той започна да забравя и бога, а между редовете на молитвеника му затанцуваха жените от разказите на генерала. Отвращението му от посещенията у генерала полека-лека започна да намалява.

Генералът обикна фелдкурат Мартинец, който отначало му се видя като някакъв свети Игнатий Лойола, но постепенно бе започнал да се приспособява към неговата обстановка.

Веднъж генералът покани при себе си две сестрички от военната болница. Всъщност те не работеха нищо и бяха зачислени в болницата само заради заплатата, а увеличаваха приходите си с проституция от по-висока класа, както беше обичаят в тия тежки времена. Той заповяда да повикат и фелдкурат Мартинец, който толкова беше

затънал вече в мрежите на дявола, че след половинчасово забавление се изреди и на двете дами, като цвилеше с такава страст, че оплю цялата кушетка. След това той дълго време се кори за развратните си деяния, но не можа да измие греха си дори и като коленичи по погрешка същата нощ на връщане в парка пред статуята на създателя и кмета на града, мецената господин Грабовски, който през осемдесетте години беше спечелил големи заслуги за Пршемишъл.

Само отекващите стъпки на часовите се смесваха с пламенните му слова:

— Не съди своя служител, тъй като никой човек не ще застане чист пред тебе, ако не дадеш опрощение на греховете му. Затова нека не бъде тежка присъдата ти. Моля за твоята помощ, господи, и предавам в твои ръце духа си.

От този момент той на няколко пъти направи опит, като го повикват при генерала, да се отказва от всички земни удоволствия. Извиняваше се с разваления си стомах и смяташе лъжата си за необходима, за да не бъде подхвърлена душата му на адски мъки, защото в същото време признаваше, че военната дисциплина изисква, когато генералът каже на фелдкурата: „Къркай, приятелю“, той да кърка дори и само от уважение към началника си.

Понякога, разбира се, това не му се удаваше, особено когато генералът след тържественото военно богослужение устройваше още по-тържествен банкет за сметка на гарнизонната каса, така че после в счетоводството се чудеха какви комбинации да направят, та и те да намажат по нещо. В такива случаи той винаги си представяше, че е морално погребан пред лицето на всевишния и че се е превърнал в разтреперан грешник.

След това се скиташе като в мъгла и без да губи в тоя хаос вярата си в бога, съвсем сериозно се замисляше дали не би трябвало да започне всеки ден да се самобичува.

И сега той се отзова на поканата на генерала, измъчван от подобни настроения.

Генерал Финк го посрещна целият сияещ и радостен.

— Сигурно сте чули вече — извика той, ликуващ, на среща му — за моя процес по кратката процедура? Ще бесим един ваш земляк.

При думата „земляк“ фелдкурат Мартинец погледна измъчено генерала. На няколко пъти вече той беше отхвърлял предположението,

че е чех, и безброй пъти беше обяснявал, че в моравската им енория спадат две общини, чешка и немска, и че на него често му се случва да държи проповеди една седмица на чехите, а друга — на немците и понеже в чешката община няма чешко училище, а само немско, той е принуден да води обучението и в двете общини на немски език, ето защо не е никакъв чех. Това логично съображение веднъж даде повод на един майор да сподели със сътрапезниците си забележката, че тоя моравски фелдкурат представлява всъщност колониален магазин, в който се продават най-различни стоки.

— Пардон — каза генералът, — забравих, не е ваш сънародник. Той е чех, дезертър, предател, служил у русите, ще го обесим. Сега за сега обаче, проформа някак си, сме се заели да установим самоличността му, но няма значение, ще го обесим веднага щом се получи телеграфическият отговор.

Като направи място на фелдкурата до себе си на кушетката, генералът продължи весело:

— Когато аз съдя някого по съкратената процедура, всичко трябва да съответствува на термина, трябва да бъде наистина кратко, такъв е моят принцип. В самото начало на войната, когато бях отвъд Лвов, аз имах много добро постижение, обесихме един негодник три минути след прочитане на присъдата. Той, разбира се, беше евреин, а един украинец ние обесихме пет минути след съвещанието на съда...

Генералът се засмя добродушно:

— И двамата по една случайност нямаха нужда от духовна утеха. Евреинът беше равин, а украинецът — поп. В случая обаче работата е по-друга, ще бъде обесен католик. И на мене ми дойде гениалната идея, за да не бавим след това процедурата, да му дадем предварително последната утеха, казвам, само да да не се забрави процедурата.

Генералът позвъни и заповяда на свързката си:

— Донеси две от вчерашната батарея.

И като наля след малко чаша вино на фелдкурата, той любезно му каза:

— Малко утешение и за вас преди духовната утеха...

В същия ужасен момент Швейк седеше на леглото в килията и през решетките на прозореца звучеше песента му:

*Кой е като нас, войниците,
пламенно обичат ни девойките,
вземаме пари, богата работа,
царски си живеем винаги...
Трам тарара... Айн, цвай...^[23]*

-
- [1] Унгарска псувня. — Б.пр. ↑
[2] Велики боже (татарски). — Б.пр. ↑
[3] Велики боже — велики боже — милостиви — съжали ме —
смили се — прост войник (татарски). — Б.пр. ↑
[4] В 1241 г. Ярослав от Щернберк победил татарския хан Баний.
— Б.пр. ↑
[5] Кой знае немски? — Б.пр. ↑
[6] Действително едно от предградията на Варшава се нарича
Прага. — Б.пр. ↑
[7] Тук. — Б.пр. ↑
[8] Стой! — Б.пр. ↑
[9] Господин фелдфебел, разрешете да доложа... — Б.пр. ↑
[10] Немска песен: „Не зная какво означава..“ (стихотворението
„Лорелай“ от Х. Хайне). — Б.пр. ↑
[11] Господин подпоручик, разрешете да доложа... — Б.пр. ↑
[12] Не разбирам чешки. — Б.пр. ↑
[13] Разбирате ли немски? — Б.пр. ↑
[14] Разбира се. — Б.пр. ↑
[15] Управлявал след император Йосиф II. но само две години
(1790–1792). — Б.пр. ↑
[16] Лудница. — Б.пр. ↑
[17] Цитат от операта „Далибор“ от Б. Сметана. — Б.пр. ↑
[18] Предградие на Прага. — Б.пр. ↑
[19] Така точно ли е: Прага, № 16, Йозеф Божетех? — Б.пр. ↑
[20] Немски хумористичен вестник с дребнобуржоазен характер.
— Б.пр. ↑
[21] Паул фон Бенекендорф унд Хинденбург (1847–1934) —
германски генерал, маршал, по-късно на два пъти и президент на
Германската република. — Б.пр. ↑

[22] Ние трябва да победим. — Б.пр. ↑

[23] Едно, две... — Б.пр. ↑

ДУХОВНАТА УТЕХА

Фелдкурат Мартинец, в истинския смисъл на думата, не дойде, ами долетя при Швейк като балерина на сцена. В този трогателен момент небесните копнежи и бутилката старо „Гумполдскирхен“ го правеха лек като перце. Струваше му се, че в този важен и свещен момент се приближава до бога. Всъщност той се приближаваше до Швейк.

Надзирателят затвори вратата и ги остави сами. Фелдкуратът се обърна възторжено към Швейк, който седеше на леглото:

— Мили синко, аз съм фелдкурат Мартинец.

През целия път дотук това обръщение му се струваше най-подходящо и някак бащински трогателно.

Швейк се надигна от постелята си, бодро раздруска ръката на фелдкурата и каза:

— Много ми е приятно, казвам се Швейк, свързка съм на 11-а рота от 91-ви полк. Нашият полк неотдавна бе преместен в Брук над Литава. Заповядайте, седнете до мене, господин фелдкурат, и ми разкажете защо са ви затворили. Вие нали сте с ранг на офицер, следователно полага ви се да лежите в специалния гарнизонен офицерски арест, а то тук, погледнете, цялото легло е въшлясало. Разбира се, понякога се случва някой да не знае в кой арест му е мястото. Я в канцеларията объркат работата или съвсем случайно стане някаква грешка. Веднъж, знаете ли, господин фелдкурат, лежа си аз в полковия арест в Будейовице и по едно време ми водят един фелдфебел-школник. Тогава фелдфебел-школниците бяха нещо като фелдкуратите, нито риба, нито рак, кряскаха по войниците също като офицери, а пък като се случеше нещо, затваряха ги наред с простите пехотинки. Те, господин фелдкурат, бяха такива копелета, че не ги приемаха за храна в подофицерския стол, нямаха право да се хранят с войниците, нали бяха по-горе от тях, а пък в офицерския стол храна не им се полагаше. По това време ние имахме пет такива екземпляра и отначало всички лапаха само сирене в лавката, защото храна никой не им даваше, докато най-сетне един ден ги спипа в лавката, поручик

Вурм и им забрани да ядат там, защото не било съвместимо с достойнството на фелдфебел-школника да се меша с войниците в лавката. А те какво да нравят, в офицерската лавка нали не ги пускаха?

Увиснаха си ей така във въздуха и само за няколко дни изпитаха такива страдания, че един от тях се хвърли в Малша, а другият избяга от полка и след два месеца изпрати писмо, че бил военен министър в Мароко. Останаха четирима, защото тоя, който се беше хвърлил в Малша, го извадиха жив — човекът, просто както бил нервиран в момента, когато се хвърлил в реката, забравил, че знае да плува и че е издържал с отличен успех изпита по плуване. Изпратиха го в болницата, но и там не знаели какво да го правят: с офицерско одеяло ли да го покрият или с обикновено войнишко? И знаете ли, разрешили въпроса много умно, не го покрили с никакво одеяло, ами го завили само с мокър чаршаф, така че след половин час той взел да ги моли да го пуснат обратно в казармата — и точно тоя ми го изпратиха тогава мокър-мокър в ареста. Лежа с мене четири дни и остана много доволен, защото получаваше храна, арестантска наистина, но все пак храна, подсигурил беше хляба, както казваше. На петия ден дойдоха да го вземат, след половин час обаче той се върна да си вземе фуражката и просто се разплака от радост. „Най-сетне — казва — въпросът ни се разреши. От днеска нататък ще ни затварят в караулното заедно с офицерите, ще се храним в офицерския стол, след като се нахранят офицерите, и ще си доплащаме разликата, ще спим с войниците, кафето ще си получаваме също от войнишкия стол, цигари ще получаваме също така на общо основание с войниците.“

Едва сега фелдкурат Мартинец можа да се опомни дотам, че прекъсна Швейк с изречение, което по съдържание никак не се съгласуваше с предходния разговор:

— Да, да, мили ми синко! Между небето и земята има много неща, за които следва да разсъждаваме с чисто сърце и с пълна вяра в безкрайното божие милосърдие. Аз съм дошъл, мили ми синко, за да ти дам последна утеха.

Той направи пауза, тъй като всичко това му се стори някак неуместно. Още из пътя си беше съставял планче на речта, с която ще застави нещастника да поразмисли върху своя живот, ще му внуши, че там горе всичко ще му бъде простено, ако се покае и прояви истинско съжаление за постъпките си.

Сега той се замисли как да продължи по-нататък, но Швейк го изпревари и го попита има ли цигари.

Фелдкурат Мартинец все още не бе се научил да пуши, това беше всъщност единственото, което си бе запазил от предишния начин на живот. Понякога у генерал Финк, като му се поразмътеше главата, се опитваше да пуши пури „Британик“, но веднага започваше да му се повръща, при което имаше впечатлението, че неговият ангел-хранител предупредително го гъделичка в гърлото.

— Не пуша, мили синко — отговори той на Швейк с необикновено благочестие.

— Интересно — каза Швейк. — Аз познавам много фелдкурати, но те пушеха като комина на спиртната фабрика в Злихов. Аз изобщо не мога да си представя фелдкурат, който да не пуши и да не пие. Само един познавах, който не пушеше, но той вместо да пуши тютюн, го дъвчеше и през време на проповед изпоплюваше целия амвон. Вие откъде сте, господин фелдкурат?

— От Нови Ичин — отговори плахо божият на негово величество служител Мартинец.

— Вие, господин фелдкурат, трябва да познавате тогава известната Ружена Гаудърсова, която по-лани работеше в аперитива на улица Платнарска в Прага, същата, дето даде под съд наведнъж осемнайсет души, защото ѝ се бяха родили близначета. Едното око на едното близначе било синьо, а другото — кафяво, на другото близначе пък едното му око било сиво, а второто — черно, така че тя предположила, че в случая вина носят четирима господа с подобни очи. Те посещавали аперитива и имали известни връзки с нея. Освен това едното от близнетата било куцо като общинския съветник, който също се отбивал в аперитива, а другото пък имало шест пръста на единия си крак като депутата, който бил ежедневен посетител на заведението. И сега представете си, господин фелдкурат, в аперитива редовно ходели осемнайсет такива гости и близнетата имали по някакъв отличителен белег от всеки един от тия осемнайсет души, които водели потърпевшата в жилищата си или в хотел. Накрая съдът реши, че при такъв голям брой заподозрени бащата не може да се определи и тя се принуди да хвърли цялата вина върху съдържателя на аперитива, където работеше, и го даде под съд. Той обаче доказа, че вече от двайсет години е импотентен поради операция на долните си

крайници при някакво възпаление. А нея, господин фелдкурат, я изпратиха след това по етапен ред при вас, в Нови Ичин. От всичко това е ясно едно, че който ламти за много, обикновено остава с пръст в устата. Тя е трябвало да се спре на един, а не да твърди в съда, че едното близне било от депутатата, другото от общинския съветник или от не знам кого си. Тя сметката на тия работи е много лесна. На тая и тая дата бях с него в хотела и на тая и тая дата ми се родиха близнетата. Разбира се, при нормално раждане, господин фелдкурат. В такива бардаци винаги може да се намери срещу някоя и друга крона свидетел я камериерка, я някой прислужник и те веднага ще докажат под клетва, че той наистина е бил там с нея през въпросната нощ и че тя му казала на излизане по стълбите: „Ами ако излезе нещо от тая работа?“, а пък той веднага ѝ отговорил: „Не бой се ма, буцо, аз ще се погрижа за детето.“

Фелдкуратът се замисли и духовната утеха, която трябваше да даде, сега му се стори някак твърде трудна, въпреки че предварително си беше набелязал как да говори със своя мил син. Възнамерявал беше да му каже за върховната милост в деня на последния съд, когато всички военно-престъпници ще станат от гробовете си с примки на шиите си и разкаjali се, ще бъдат помилвани като разбойника от Новия завет.

Подготвил се беше да даде може би една от най-хубавите духовни утехи. Тя трябваше да се състои от три части. Най-напред искаше да му поговори за това, че смъртта чрез обесване е лека, когато човек напълно се е помирил с бога. Военният закон наказва виновника заради измяна спрямо неговото величество императора, който е баща за войниците, така че и най-малката им простъпка следва да се разглежда като отцеубийство, като опозоряване на бащата. По-нататък той искаше да развие теорията, че негово величество императорът управлява по милост божия и че е поставен от бога да ръководи светските дела, така както папата е поставен да ръководи духовните. Измяната спрямо императора е измяна спрямо самия дядо господ. Военнопрестъпника следователно освен бесилото го очаква още и божи съд и вечни мъки в преизподнята. Но ако светското правосъдие с оглед на военната дисциплина не може да смекчи присъдата и трябва да обеси престъпника, то колкото се отнася до другото, божието

наказание, тук не всичко е загубено. С един отличен ход човек може да го парира, като се покае.

Фелдкуратът си представяше трогателната сцена, която ще помогне и на него самия там горе за анулиране на всички забележки по неговата дейност в квартирата на генерал Финк в Пршемишъл.

По-нататък той си представяше как след съответния увод ще изреве на Швейк: „Покай се, синко, да коленичим! Повтаряй след мене, синко!“

И как след това молитвата ще огласи тази смрадна, възлясала килия: „Боже, ти, който винаги си милостив и прощаваш на всички, горещо те моля за спасението на душата на този воин, на която си заповядал да напусне тоя свят въз основа присъдата на военния съд, който го е осъдил по съкратената процедура. Като имаш пред вид искреното и пълно разкаяние на тоя пехотинец, освободи го от адските мъки и го сподоби с вечна радост.“

— Извинявайте, господин фелдкурат, от пет минути сте седнали тук, като че сте си глътнали езика, като че ли нямате никакво желание да разговаряте. Веднага се вижда, че попадате за пръв път в ареста.

— Аз дойдох — каза сериозно фелдкуратът — заради духовната утеха.

— Интересно, господин фелдкурат, какво толкова ви е дотрябвала духовна утеха. Аз, господин фелдкурат, не чувствавам достатъчно сили, за да ви дам някаква утеха. Вие не сте нито първият, нито последният фелдкурат, който попада зад решетките. Впрочем да ви кажа правото, господин фелдкурат, аз нямам и необходимия дар слово, за да мога да утешавам някого, като изпадне в затруднено положение. Веднъж направих такъв опит, но не излезе много сполучлив, я седнете тук до мене да ви разкажа. Като живеех на улица Опатовицка, аз имах един приятел, Фаустин, портиер в хотел. Той беше много добър човек, справедлив и трудолюбив. Познаваше всички улични жени, господин фелдкурат, можехте да отидете в хотела по всяко време на денонощието и да му кажете само: „Господин Фаустин, трябва ми някоя жена“ и той веднага най-съвестно щеше да ви разпита дали ви трябва блондинка, брюнетка, ниска, висока, слаба, дебела, немкиня, чехкиня или еврейка, неомъжена, разведена или женена дамичка, интелигентна или проста.

Швейк интимно се притисна до фелдкурата и като го прегърна през кръста, продължи:

— Да предположим, господин фелдкурат, че вие бихте казали: „Трябва ми блондинка с хубави баджащи, вдовица без образование“ и бъдете сигурен, че след десет минути ще я имате в леглото си заедно с кръщелното ѝ свидетелство.

На фелдкурата започна да му става горещо, но Швейк продължаваше да говори, като го притискаше майчински към себе си.

— Нямате представа, господин фелдкурат, какво изтънчено чувство за морал и чест имаше господин Фаустин. Той не вземаше нито крайцер комисииона от тия жени, които пласираше в хотелските стаи, а когато някоя от тях забравеше и поискаше да му тикне нещо в ръката, тогава да видите как започваше да се нервира и да ѝ крещи: „Свиньо такава, като продаваш тялото си и вършиш смъртен грях, да не мислиш, че твоят петак много ще ми помогне? Аз да не съм някакъв сводник, безсрамна курво. Аз го правя само от състрадание към тебе, та да не става нужда, след като си паднала толкова низко, да излагаш публично срама си на случайните минувачи и да не те хване някъде през нощта полицейски патрул, та да миеш след това три дни подовете в Дирекцията на полицията. Така поне си на топло и никой не вижда докъде си я докарала.“ Той, разбира се, не губеше, като не искаше да влиза в ролята на сутеньор, защото вземаше съответна такса от гостите. Имаше си тарифа: сините очи струваха петак, черните — петнайсет крайцера, той най-подробно написваше всичко това на едно листче, което предаваше на посетителя. Това бяха много достъпни цени за посредничество. За жени без образование той предвиждаше специална добавка, защото изхождаше от принципа, че такова просто същество може да ти достави по-голямо удоволствие, отколкото някоя образована дама. Един ден привечер господин Фаустин дойде при мене на улица Опатовицка извънредно нервен, просто не беше на себе си, като че ли преди малко го бяха извадили изпод трамвая и му бяха откраднали при това и часовника. Отначало мълчеше, само извади от джоба бутилка ром, отпи и ми я подаде, като каза: „Пий.“ Така ние мълчахме, докато изпихме бутилката, после той изведнъж каза: „Братче, бъди така добър и направи това, за което ще то помоля. Отвори прозореца към улицата, аз ще седна на рамката, а ти ще ме хванеш за краката и ще ме бутнеш от третия етаж долу. Аз вече от

нищо друго не се нуждая, това ще ми бъде последна утеха, че се е намерил добър приятел, които да ме изпрати на оня свят. Не мога да живея повече на тоя свят, аз, почитеният човек, съм даден под съд за сводничество като някакъв най-долен евреин сутеньор. Та нашият хотел е първокласно заведение, трите камериерки и жена ми си имат книжки и не дължат за прегледи нито крайцер на доктора. Ако има поне капка обич у тебе, бутни ме от третия етаж, дай ми тая последна утеха.“ Аз му казах тогава да се качи на прозореца и го бутнах долу на улицата. Не бойте се, господин фелдкурат!

Швейк се качи на нара, като издърпа и фелдкурата:

— Погледнете, господин фелдкурат, аз, значи, го хванах ей така и бух!

Швейк вдигна фелдкурата и го пусна на пода и докато последният ставаше уплашен, Швейк продължи да говори:

— Виждате ли, господин фелдкурат, че не ви стана нищо? На него, на господин Фаустин, също нищо не му стана, трябва да беше само три пъти по-високо. Работата е там, че господин Фаустин беше съвсем пиян и бе забравил, че живея на улица Опатовицка в самия партер, а не на третия етаж, както преди една година, когато живеех на Кршеменцова, където той също ми идваше на гости.

Ужасен, фелдкуратът погледна Швейк от земята. Застанал над него на нара, Швейк продължаваше да ръкомаха.

Фелдкуратът помисли, че има работа с някакъв луд и затова запелтечи:

— Да, мили ми синко, не е било и три пъти по-високо.

Полека-лека той започна да отстъпва заднишком. Като стигна до вратата, изведнъж започна да удря о нея и така страшно да пици, че веднага му отвориша.

През решетката на прозореца Швейк видя фелдкурата, който, придружаван от часовоя, мина бързо-бързо през двора, ръкомахайки оживено.

„Сега сигурно ще го закарат право в лазарета“ — помисли си Швейк и скочи от нара. Разхождайки се из помещението с войнишка стъпка, той запя:

Пръстенчето, дето ми го даде, няма да го нося.

*Дявол взел го! Че защо пък не?
Щом във своя полк пристигна,
пушката си с него ще напълня...*

Няколко минути след това фелдкуратът поиска да бъде приет от генерал Финк...

У генерала както обикновено имаше голямо събрание, в което главна роля играеха две приятни дами, виното и ликьорите.

От офицерския корпус беше представен целият състав на тазсутрешния съд с изключение на редника, който им беше палил цигарите.

Фелдкуратът долетя плавно-плавно като приказно привидение сред събралите се. Бледен, разтреперан, той се държеше с достойнство, като човек, който съзнава, че безпричинно са му ударили плесник.

Генерал Финк, който в последно време се държеше особено интимно с фелдкурата, го свлече при себе си на кушетката и с пиански глас го попита:

— Какво става с тебе бе, духовна утехо?

Една от веселите дами подхвърли на фелдкурата цигара „Мемфис“.

— Пийте, духовна утехо — измърмори пак генерал Финк и наля вино на фелдкурата в една голяма зелена чаша. И тъй като фелдкуратът не го послуша веднага, генералът се зае собственоръчно да го пои и ако фелдкуратът не беше започнал храбро да лока, щеше да го полее целия.

Едва след това го попита как се е държал осъденият, докато са му давали духовна утеха.

Фелдкуратът стана и каза с трагичен глас:

— Полудя.

— Хм, представям си, значи, каква знаменита духовна утеха е било това — засмя се генералът, всички останали също страшно се разкикотиха, а двете дами отново започнаха да замерят фелдкурата с цигари „Мемфис“.

В креслото на края на масата дремеше майорът, който беше успял вече да се натаралянка. Сега той изведнъж се сепна от апатията

си, наля бърже някакъв ликьор в две винени чаши, проби си път между столовете до фелдкурата и накара объркания божи служител да пие с него брудершафт. След това отново се домъкна до мястото си и продължи да кърти.

С тоя брудершафт фелдкуратът попадна в мрежите на дявола, който започна да разтваря прегръдките си към него от всички бутилки по масата и от погледите и усмивките на веселите дами, които вдигнаха краката си на масата срещу него, така че във фелдкурата впери поглед измежду дантелите самият Велзевул.

И до последния момент фелдкуратът не можа да се освободи от убеждението, че тук се води отчаяна борба за неговата душа и че той самият е мъченик.

Убеждението си той изрази във формата на дълга тирада към двете свръзки на генерала, които го отнесоха на кушетката в съседната стая:

— Печална наистина, но възвишена гледка се открива пред вашите очи, когато с непредубедено и чисто сърце си спомните за множеството прославени страдалци, които са се пожертвували за вярата си и днес са известни на всички под името мъченици. В мое лице може да видите как човек се чувства издигнат над всички страдания, когато в сърцето му живее правдата и добродетелта, които му дават сили да воюва, за да спечели славна победа над най-страшните страдания.

В този момент войниците го обърнаха към стената и той мигновено заспа.

Сънят му беше неспокоен.

Сънува, че денем изпълнява функциите на фелдкурат, а вечер е портиер в хотела на мястото на господин Фаустин, когото Швейк беше хвърлил от третия етаж.

Генералът започна да получава от всички страни оплаквания срещу него, ту че е довел на клиента брюнетка вместо блондинка, ту вдовица без образование вместо разведена интелигентна жена.

На сутринта той се събули потен, вир-вода, на стомаха му беше гадно и му се струваше, че моравският дядо поп, неговият шеф, в сравнение с него е същински ангел.

ОТНОВО В РОТАТА

Майорът, който на процеса с Швейк вчера предиобед бе член на съда, беше същото лице, което вечерта у генерала пи брудершафт с фелдкурата и след това дрема в креслото.

Факт е, че за всички остана тайна кога и по какъв начин си отиде той тая нощ от къщата на генерала. Всички бяха в такова състояние, че никой не забеляза отсъствието му, генералът дори беше стигнал дотам, че бъркаше събеседниците си. Майорът от два часа вече не беше в компанията, но генералът въпреки това сучеше мустаците си и с идиотска усмивка викаше:

— Добре го казахте, господин майор.

Сутринта, колкото и да дириха майора, никъде не можаха да го намерят. Шинелът му бе окачен в антрето, сабята му висеше на закачалката, липсваше само офицерската му фуражка. Помислиха, че е заспал някъде в клозета, затова претърсиха всички клозети в къщата, но никъде не го намериха. Вместо него на втория етаж откриха един поручик от компанията на генерала, който спеше клекнал, заврял муцуната си в дупката, както го беше налегнал сънят в момента, когато повръщаше.

Майорът обаче като че ли беше потънал в земята. Но ако някой беше надзърнал през решетката на помещението, в което беше затворен Швейк, щеше да види как под Швейковия руски шинел на единственото войнишко легло спят двама души и как изпод шинела се подават два чифта ботуши.

Ботушите с шпорите бяха на майора, без шпорите бяха на Швейк.

Двамата лежаха, сгушени един до друг като котета. Швейк беше сложил ръка под главата на майора, а пък майорът беше прегърнал Швейк през кръста и се беше гушнал в него като кутре в майка си.

В това нямаше нищо загадъчно. То бе просто проява на осъзнат дълг от страна на господин майора.

Положително ви се е случило някога да се запиете с някого и да пиете чак до късно сутринта на другия ден и тогава изведнъж вашият

събеседник да се хване за главата, да скочи и да извика: „Божичко мой, та аз в осем часа трябваше да съм на работа.“ Това е така наречената криза на дълга, която се явява като дериват на угризенията на съвестта. Получи ли такъв човек подобна благородна криза, никой не може да го отклони от святото му намерение незабавно да навакса в работата си всичко пропуснато. Това са същите ония фантоми без шапки, които учрежденските портиери ловят по коридорите и ги слагат на кушетката в портиерната да поотрезнеят.

Подобна криза беше получил и майорът.

Като се сепна по едно време на креслото си, хрумна му изведнъж, че трябва незабавно да разпита Швейк. Този пристъп на кризата дойде така внезапно и майорът така бърже и така решително приведе в изпълнение намерението си, че изобщо никой не забеляза изчезването му.

За сметка на това обаче толкова по-осезателно почувствуваха присъствието на майора в караулното. Той долетя там като снаряд.

Дежурният фелдфебел спеше на масата, а наоколо всички войници бяха задрямали в най-различни пози.

Майорът с килната настрана фуражка вдигна такава патардия, че прозевките застинаха на войнишките лица, които придобиха възгупаво изражение, сякаш не група войници, а стадо оплезени маймуни гледаха отчаяно и гротескно майора.

Майорът блъскаше масата с постника си и ревеше на фелдфебела:

— Безчувствено говедо такова, аз хиляди пъти вече съм ви казвал, че вашите хора са посрана свинска банда!

Като се обърна към смаяните войници, той се разкрещя:

— Войници! В очите ви се четат какви идиоти сте дори и когато спите, а когато се събудите, дръвници с дръвници, тогава вече всеки от вас гледа, като че ли е глътнал цял вагон динамит.

Последва продължителна и внушителна проповед за задълженията на целия наряд в караулното, а накрая и призив да му отворят веднага килията, в която беше Швейк, за да подложи престъпника на нов разпит.

Така попадна тая нощ майорът при Швейк.

Той влезе в килията му в тоя стадий, когато всичко у него се беше вече уталожило. За последен път избухна, когато заповяда да му

предадат ключовете на ареста.

В някакъв последен отчаян опит да си припомни своите задължения фелдфебелът отказа и това неочаквано направи отлично впечатление на майора.

— Посрана свинска банда такава — развика се той по двора, — я да ми бяхте дали ключовете в ръчичката, че да ви покажа тогава!

— Господин майор, разрешете да доложа — отговори фелдфебелът, — принуден съм да ви заключа и заради вашата лична безопасност да поставя часовой пред килията. Когато поискате да излезете, господин майор, благоволете да потропате на вратата.

— А бе, глупчо такъв — каза му майорът, — павиан с павиан, камила с камила, ти да не мислиш, че ме е страх от някакъв си арестант, та да ми поставяш часовой, когато ще го разпитвам. Дявол да го вземе, заключете ме и дим да ви няма!

В нишата над вратата газената лампа с мрежест предпазител и със спуснат фитил издаваше мътна светлина и майорът едва успя да намери събудилия се Швейк, който, застанал мирно до войнишкото си легло, търпеливо чакаше да види как ще се развият събитията.

Швейк се сети, че ще бъде най-добре да рапортува на майора и затова енергично извика:

— Господин майор, разрешете да доложа, налице е един затворник, други произшествия съвсем няма.

Майорът в този момент забрави каква беше целта на идването му и затова каза:

— Свободно! Къде го тоя затворник?

— Това съм аз, господин майор — гордо каза Швейк.

Майорът не обърна внимание на отговора му, тъй като виното и ликьорите на генерала в този момент предизвикаха в мозъка му последната си алкохолна реакция. Той така страшно се прозина, че всеки цивилен при подобна прозявка би си изкълчил челюстите. У майора обаче тази прозявка премести мисълта му в ония мозъчни гънки, които представляват центърът на пеенето. Той съвсем непринудено се разположи върху Швейковото легло и заквича с такъв глас, какъвто свинчето издава, когато го колят:

О, Tannenbaum! О Tannenbaum!

Wie schön sind deine Blätter!^[1]

Той повтори няколко пъти това, като вмъкваше в песента неразбираеми крясъци.

После се катурна по гръб като малко мече, сви се на кълбо и веднага захърка.

— Господин майор — започна да го буди Швейк, — разрешете да доложа, така ще хванете въшки.

Напразно. Майорът спеше като заклан.

Швейк му хвърли нежен поглед и каза:

— Хайде, спинкай, спинкай, пиянко — и го покри с шинела си.

По-късно и той легна до него и така сгушени ги свари утрото.

Към девет часа, когато акцията за издирване на майора беше в пълния си разгар, Швейк се измъкна от леглото и намери за уместно да събуди майора. Той го раздруса солидно няколко пъти, махна и руския шинел, докато най-сетне майорът седна на войнишкото легло и като загледа тъпо Швейк, потърси у него разгадката на това, което се беше случило с него.

— Господин майор, разрешете да доложа — каза Швейк, — от караулното идваха на няколко пъти да видят дали сте още жив. Затова си позволих сега да ви събудя, та да не би да се успите, нали не знам обикновено в колко ставате. В бирената фабрика в Ухржиневес имаше един дърводелец. Той се будеше редовно в шест часа сутринта, но ако се успеше макар и само с четвърт час, до шест и четвърт, продължаваше да спи чак до обед. Той продължи да прави това дотогава, докато го изхвърлиха от работа, и после от яд извърши престъплението богохулство и обида на един член от управляващата династия.

— Ти бил луд, да? — каза майорът не без примес на известно отчаяние, тъй като главата му след вчерашния ден беше като тъпан и той по никакъв начин не можеше да си отговори защо всъщност седи тук, защо са идвали от караулното и защо тоя дръвник пред него дрънка глупости, в които няма капка разум. Всичко това му се струваше страшно чудно. Той смътно си спомняше, че тая нощ вече беше идвал тук, но защо?

— Аз бил тук вече тази нощ? — попита той не много уверено.

— Тъй вярно, господин майор — отговори Швейк. — доколкото разбрах от думите ви, господин майор, вие дойдохте да ме разпитате.

В тоя миг главата на майора се просветли, той погледна себе си, после се огледа наоколо, като че ли търсеше нещо.

— Бъдете спокоен, господин майор — каза Швейк. — Вие се събудихте в същото състояние, в което дойдохте. Дойдохте без шинел, без сабя и с фуражка. Фуражката ви е хе там, аз трябваше да я взема, понеже вие искахте да си я подложите под главата. Парадната офицерска фуражка е нещо като цилиндъра. Да спи на цилиндър, беше в състояние само един господин от корабостроителниците, казваше се Кардераз. Той се просваше на някоя пейка в кръчмата, подлагаше цилиндъра си под главата — той, знаете ли, ходеше да пее по погребенията и затова носеше цилиндър, — та ви казвам, подлагаше цилиндъра си под главата и си внушаваше, че не бива да го смачква, така че цяла нощ един вид се носеше като облак над него и това ни най-малко не можеше да повреди цилиндъра, напротив, оказваше се полезно за него, защото, като се обръщаше от една страна на друга, господин Кардераз го четкаше, така да се каже, с косата си, докато съвсем го оглаждаше.

Майорът, който вече си беше спомнил каква е работата, не преставахе да гледа тъпо Швейк и само повтаряше:

— Ти бил идиот, да? Аз бил тук, аз отишъл оттук.

Стана, отиде до вратата и затропа.

Преди да дойдат да му отворят, той каза още следното на Швейк:

— Ако телеграм не дошъл, че ти бил ти, тогава ти обесил!

— Сърдечно благодаря, господин майор — каза Швейк. — Аз знам, че сте много загрижен за мен, но позволете ми да ви обърна внимание върху нещо: ако сте хванали някоя тук в леглото и ако е малка, с червеникаво задниче, бъдете уверен, че е мъжка и ако е само една и не намерите друга по-дълга, сива, с червеникави ивички на коремчето, работата е наред, защото в обратен случай биха били двойка, а те, пущините, знаете ли, ужасно се плодят, повече от зайците.

— Lassen Sie das^[2] — каза майорът отчаяно, когато му отваряха вратата.

В караулното майорът не прави вече никакви скандали, съвсем съдържано се разпореди да му повикат файтон и докато файтонът го

друсаше по безобразния паваж на Пршемишъл, в главата му се рояха куп мисли: че обвиняемият е идиот първа категория, но че все пак той трябва да е невинна гадина, а колкото се отнася до самия него, майора, не му остава нищо друго, освен да се застреля веднага щом се върне в къщи, или да изпрати да му донесат шинела и сабята от генерала, да иде да се изкъпе в градската баня и след банята да се отбие в аперитива на Фолгрубер, за да си възстанови апетита и да си поръча по телефона билет за вечерното представление в градския театър.

Преди да пристигне в къщи, той взе решение да направи второто.

В къщи го очакваше малка изненада. Връщаше се тъкмо навреме...

В коридора на жилището му стоеше генерал Финк. Хванал за яката ординареца му, той го ругаеше нечовешки и му ревеше:

— Къде го твой майор, добитък с добитък? Говори, животно!

Животното обаче не говорете, тъй като лицето му беше започнало да посинява, толкова го беше стиснал генералът за гушата.

Още с влизането си майорът забеляза, че нещастната му свръзка здраво държеше под мишница шинела и сабята му, които беше донесъл очевидно от жилището на генерала.

Тая сцена му се стори твърде забавна, затова той се спря на полуотворената врата и продължи да гледа страданията на верния си ординарец, който се отличаваше с тази ценна черта, че майорът отдавна вече му имаше зъб заради различни безобразия.

За момент генералът пусна посинялата свръзка, за да извади от джоба си една телеграма, с която след това започна да удря свръзката по лицето и устата, като викаше:

— Къде го твой майор, добитък с добитък, къде го твой майор-съдия, добитък с добитък, за да му предадеш тая важна служебна телеграма?

— Тук съм — извика от вратата майор Дервота, комуто комбинацията от думите „майор-съдия“ и „телеграма“ припомни отново известни негови задължения.

— Ах — извика генерал Финк, — връщаш ли се?

В тона му имаше толкова язвителност, че майорът се подвоуми какво да отговори и остана нерешително на вратата.

Генералът го покани да влезе с него в стаята и когато седнаха, хвърли на масата измачканата от удрянето на свръзката телеграма и с

трагичен глас му каза:

— Чети, това е твое дело!

Докато майорът четеше телеграмата, генералът стана и започна бясно да тича по стаята, като събаряше столове и табуретки и викаше:

— И все пак аз ще го обеся!

Телеграмата имаше следното съдържание:

„Пехотинецът Йозеф Швейк, ординарец на 11-а бойна рота, изчезна на 16-и т. м. през време на прехода Хиров–Фелдцин, когато служебно бе изпратен като настанител. Незабавно да се изпрати в бригадното коменданство във Воялич.“

Майорът дръпна чекмеджето на масата, извади оттам карта и се замисли върху обстоятелството, че Фелдцин се намира на четиридесет километра югоизточно от Пршемишъл, така че тук изникваше ужасната загадка откъде пехотинецът Швейк е взел руската униформа в тия места, отдалечени на сто и петдесет километра от фронта, когато позициите се намират на линията Сокал — Туже — Козлув.

Когато майорът сподели това с генерала и му посочи на картата мястото, на което Швейк преди няколко дни се е загубил според телеграмата, генералът изрева като бик, тъй като разбра, че всичките му надежди за процес по съкратената процедура изчезват яко дим.

Той се запъти към телефона, свърза се с караулното и заповяда незабавно да му доведат в жилището на майора арестанта Швейк.

Докато изпълнят заповедта му, генералът безброй пъти с ужасни ругатни изрази съжалението си, че не е заповядал на свой риск веднага да обесят престъпника без всякакво следствие.

Майорът му опонираше и говореше нещо за това, че правото и справедливостта си били подали ръце и изобщо в блестящи периоди държа реч за справедливия съд, за юридическите убийства и изобщо за всичко възможно, което му дойдеше на езика, тъй като след снощното пиянство се чувствуваше страшно махмурлия и имаше нужда да се наприказва.

Когато най-сетне доведоха Швейк, майорът поиска от него да обясни какво се е случило при Фелдцин и как стои всъщност работата с руската униформа.

Швейк обясни както следва и подкрепи разказа си с няколко примера от своята история на човешките мъки и страдания. Когато покъсно майорът го попита защо не е съобщил всичко това пред съда,

Швейк отговори, че никой всъщност не го е питал по какъв начин е намерил руската униформа и че всички въпроси са били в следния дух: „Признавате ли, че доброволно и без всякакъв натиск сте облекли противниковата униформа?“ и тъй като това било самата истина, той не могъл да им отговори нищо друго освен: „Разбира се — да — наистина — тъй вярно — безспорно.“ Затова и отхвърлил с огорчение обвинението, което било отправено срещу него в съда, че бил изменил на негово величество императора.

— Тоя човек е пълен идиот — каза генералът на майора. — Да се преоблече на яза на някакво езеро в руска униформа, захвърлена там бог знае от кого, и да позволи да бъде включен в група руски пленници, това може да направи само идиот.

— Разрешете да доложа — обади се Швейк, — аз наистина понякога наблюдавам у себе си малоумие, особено надвечер...

— Трай, говедо — каза му майорът и се обърна към генерала с въпрос, какво следователно ще правят сега с Швейк.

— Да си го бесят в неговата бригада — реши генералът.

Едип час по-късно конвоят водеше Швейк към гарата, за да го съпроводи до щаба на бригадата във Воялич.

В ареста Швейк остави малък спомен за себе си, като с една клечица надраска на стената в три колони списъка за всички супи, сосове и гарнитурни, които беше ял някога като цивилен. Това беше своего рода протест, загдето двадесет и четири часа не му бяха дали да сложи нито троха в устата.

Заедно с Швейк за бригадата бе отправено и следното писмо:

„На основание телеграма 469 изпращаме на разпореждане на щаба на бригадата пехотинеца Йозеф Швейк, избягал от 11-а бойна рота.“

Самият конвой, който се състоеше от четирима дути, представляваше смес от различни националности. Тук имаше един поляк, един унгарец, един немец и един чех, който водеше конвоя, имаше чин ефрейтор и страшно се „фукаше“ пред своя сънародник арестант, като искаше да му покаже ужасното си превъзходство. На гарата Швейк изяви желание да му се разреши да пикае, но ефрейторът съвсем грубо му каза, че ще пикае, когато стигнат в бригадата.

— Хубаво — каза Швейк, — но вие трябва да ми дадете това писмено, та като се пукне пикочният ми мехур, да се знае кой е

виновен. За това има закон, господин ефрейтор.

Ефрейторът, който беше голям дръвник, се уплаши от пикочния мехур, така че на гарата целият конвой тържествено поведе Швейк към клозета. Изобщо ефрейторът през целия път правеше впечатление на свиреп човек и се държеше така надут, като че ли още утре трябваше да получи в най-лошия случай длъжност командир на армия.

През време на пътуването по линията Пршемишъл–Хирув Швейк се обърна към него:

— Господин ефрейтор като ви гледам така, винаги си спомням за ефрейтора Бозба, който служеше в Тридент. Той, щом го произведоха ефрейтор, още първия ден започна да расте по обем. Бузите му отекоха, а коремът му така се наду, че на следния ден вече панталонът не можеше да го побере. Но най-лошото беше, че и ушите му започваха да растат на дължина. Пратиха го в болницата и полковият лекар каза, че това се случва с всички ефрейтори. Отначало те се надували и на някои скоро им минавало, но този бил тежък случай и можел да се пукне, защото имало някаква пряка връзка между нашивката на пагона и пъпа му. За да го спасят, трябвало да отрежат нашивката и той веднага се отпуснал.

От този момент Швейк напразно се мъчеше да поддържа разговор с ефрейтора и приятелски да му обясни защо всички казват, че ефрейторът бил нещастieto в ротата.

От време на време ефрейторът отговаряше само с мрачни заплахи — щяло уж да се види кой от двамата ще се смее, като стигнат в бригадата. С една дума, землякът на Швейк не излезе човек и когато Швейк го попита откъде е, отговори му, че не било магарешка грижа.

Швейк прави най-различни опити да завърже разговор. Разказа, че не му е за пръв път да го водят под конвой, но че досега винаги и с всички, които са го придружавали, се е забавлявал много добре.

Ефрейторът обаче упорито мълчеше и Швейк продължи опитите си:

— Струва ми се, господин ефрейтор, че трябва да ви се е случило някакво голямо нещастие, като сте си глътнали така езика. Аз познавам мнозина тъжни ефрейтори, но толкова разкиснат човек като вас, господин ефрейтор, извинявайте, ама прощавайте, досега не съм срещал. Доверете ми се, кажете ми какво ви измъчва, може и да ви дам добър съвет, защото войникът, когото водят под конвой, има винаги по-

богат опит, отколкото тези, които го пазят. Или знаете ли какво, господин ефрейтор, я вземете да разкажете нещо, за да убием скуката, примерно нещо за вашия край, как е там, има ли езера или пък може да има останки от някоя стара крепост и в такъв случай бихте могли да ни разправите какви легенди се носят за нея.

— Хайде стига, наситих се вече — извика ефрейторът.

— Щастлив човек сте вие — каза Швейк, — някои хора не се насищат никога.

— В бригадата ще ти дадат да разбереш, аз няма да се разправам с тебе. — Ефрейторът потъна в абсолютно мълчание.

Изобщо развлеченията в конвоя бяха твърде оскъдни. Унгарецът се забавляваше с немеца по странен начин, тъй като знаеше само две немски думи „ja wohl“ и „was“^[3]. Когато немецът му говореше нещо, унгарецът кимаше само с глава и казваше: „ja wohl“, а когато немецът млъкваше, унгарецът казваше: „Was“ и немецът започваше отначало. Полякът се държеше аристократично, не обръщаше внимание на никого и се самозабавляваше, като се секнеше на земята. За тая цел той твърде майсторски си служеше с палеца на дясната ръка. След като се изсекнеше, той замислено разтриваше сопола на земята с приклада на пушката си и накрая твърде възпитано изтриваше изцапания приклад от панталоните си, при което непрекъснато мърмореше: „Света Богородице.“

— Чудо голямо — обърна се към него Швейк. — На Боище в един сутерен живееше метачът Махачек. Той се изсекваше на прозореца и го размазваше тъй изкусно, че се получаваше картината как Либуше вещае славата на Прага^[4]. За всяка картина получаваше от жена си такава държавна субсидия, че муцуната му отичаше като патладжан, но той не се отказваше и не преставаше да се усъвършенствува. Това беше и единственото му развлечение.

Полякът не му отговори и накрая целият конвой потъна в мълчание, като че ли отиваше на погребение и с дълбок пиетет се беше замислил за покойния.

Така те се приближаваха към щаба на бригадата във Воялич.

През това време в щаба бяха станали някои твърде съществени промени.

С ръководството на щаба на бригадата беше натоварен полковник Гербих. Този господин имаше големи военни заложби, които се бяха разположили в краката му във вид на подагра. Той обаче имаше твърде влиятелни лица в министерството и те бяха причината да не го пенсионираат и сега се мотаеше из разните щабовете на по-големите военни формации, получаваше заплата, завишена с най-различни военни добавки, и оставаше на едно място, докато в припадък на подагра не извършваше някоя идиотщина. Тогава го преместваха другаде и обикновено това беше нещо като повишение. С офицерите в стола той обикновено не говореше за нищо друго освен за стеклия си палец, които от време на време придобиваше застрашителни размери, така че полковникът беше принуден да носи специална обувка. Най-приятното му развлечение през време на ядене беше да разказва на всички как палецът му се мокри от непрекъснатото потене, така че винаги трябвало да бъде увит в памук, а пък потта му миришела на прокиснала говежда супа.

Затова и всякога, когато го преместваха, всички офицери от частта се разделяха с него с твърде искрена радост. Иначе той беше голям веселяк и се държеше много приятелски с по-низшите офицерски чинове. Разказваше им какви хубави неща е изпил и изял на времето, преди да го хване подаграта.

Когато докараха Швейк в бригадата и по заповед на дежурния офицер го заведоха със съответната преписка при полковник Гербих, при него в канцеларията се намираше подпоручик Дуб.

През няколкото дни, изтекли от похода Санок–Самбор, подпоручик Дуб бе преживял ново приключение. Работата се състоеше в следното. Отвъд Фелдцин 11-а рота среща един транспорт коне, които караха на драгунския полк в Садова-Вишня.

Подпоручик Дуб — той сам дори не знаеше как се случи това, по всяка вероятност искаше да покаже на поручик Лукаш ездаческото си изкуство — изведнъж се метна на един от конете, който изчезна с него в долината на потока. По-късно там намериха подпоручик Дуб, насаден в едно малко тресавище, така както и най-добрият градинар не би могъл да го насади. След като го измъкнаха с помощта на ласо, подпоручик Дуб не се оплакваше от нищо, само стенеше тихо, като че ли беше на издъхване. Така го докараха в щаба на бригадата, когато минаваха оттук, и го стовариха в малкия лазарет.

За няколко дни той се съвзе и лекарят заяви, че само още два-три пъти ще му намажат гърба и корема с йод и след това той смело ще може да догони поделението си.

В момента, значи, той седеше у полковник Гербих и двамата си говореха за най-различни болести.

Като зърна Швейк, той извика гръмогласно, тъй като знаеше вече за тайнственото му изчезване пред Фелдцин:

— Пипнахме ли те пак! Мнозина тръгват като зверове, а се връщат още по-големи хищници, и ти си един от тях.

За пояснение следва да се допълни, че подпоручик Дуб при своето приключение с коня получи и слабо сътресение на мозъка, затова не бива да ни учудва, че като се доближи до Швейк, закрепя в мерена реч, призовавайки бога на единоборство с Швейк:

— Ето виж, отче, зова те, дим оръдеен забулва ме плътно, съскат страхотно опасни снаряди, зова те, зова аз, отче мой святи, сили ми дай, за да бия мерзавеца гнусен... Къде бе досега бе, дръвнико? Каква е тая униформа на тебе?

Следва да се добави още, че страдащият от подагра полковник, когато нямаше пристъпи, се явяваше проводник на твърде демократичен ред в канцеларията си. При него се изреждаха офицери от най-различен ранг, за да слушат възгледите му за стеклия палец с дъх на прокиснала говежда супа.

По времето, когато полковник Гербих не страдаше от пристъпи на подагра, канцеларията му беше пълна с най-различни офицери, защото в такива изключителни случаи той беше извънредно весел и разговорлив човек и обичаше наоколо му да има слушатели, на които да разправя мръсни вицове. Това му действуваше много добре, на останалите пък той доставяше удоволствието да се смеят насила на брадати вицове, които са в обръщение още от времето на генерал Лаудон^[5].

В такива моменти службата при полковник Гербих беше много лека, всеки си вършеше, каквото му скимне, изобщо за всеки щаб, в който се появеше полковник Гербих, можеше да се твърди с положителност, че там се вършат кражби и безобразия от най-различен вид.

Така и сега заедно с доведения Швейк в щаба нахлуха най-различни чинове, които чакаха да видят какво ще стане, докато

полковникът проучваше писмото до щаба на бригадата, съчинено от майора в Пршемишъл.

Подпоручик Дуб обаче продължи да разговаря с Швейк по обичайния си прелестен маниер:

— Ти още не ме познаваш, но като ме опознаеш, ще се смръзнеш от страх.

Полковникът не можеше да разбере нищо от това, което му съобщаваха, тъй като майорът в Пршемишъл беше диктувал писмото все още под влияние на остатъците от алкохолната отрова.

Въпреки това обаче полковник Гербих беше в добро настроение, защото вчера и днес нямаше никакви болки и палецът му се държеше като кротко агънце.

— Е, кажете, какво е всъщност вашето провинение? — попита той Швейк с такъв ласкав тон, че просто нещо прободеше подпоручик Дуб в сърцето и го накара да отговори вместо Швейк.

— Този човек, господин полковник — започна той да представя Швейк, — се прави на идиот, за да оправдава по тоя начин безобразията, които върши. Аз наистина не съм запознат с полученото заедно с него писмо, но все пак не се съмнявам, че този негодник пак е извършил нещо, и то в по-голям мащаб. Ако позволите, господин полковник, да се запозная със съдържанието на писмото, аз положително бих могъл да ви дам евентуално известни директиви как да постъпите с него.

Като се обърна към Швейк, той му каза на чешки:

— Ти ще ми пиеш кръвчицата, а?

— Тъй вярно — отговори му с достойнство Швейк.

— Вижте го, господин полковник — продължи вече на немски подпоручик Дуб. — Просто не можеш да го попиташ за нещо, изобщо не можеш да поговориш с него човешки. Ясно е, че неговият въпрос трябва да се разреши веднъж за винаги и той ще трябва да бъде наказан както се полага. Позволете, господин полковник...

Подпоручик Дуб се задълбочи в писмото, което беше съставил майорът от Пршемишъл, и след като го дочете, извика тържествуващ:

— Сега вече с тебе е свършено, къде ти е униформата?

— Оставих я на яза на езерото, когато изпробвах тия парцали, за да видя как се чувствуват руските войници в тях — отговори Швейк, — всъщност тая работа не е нищо друго освен грешка.

Швейк започна да разказва на подпоручик Дуб през какви премеждия беше преминал заради грешката си и когато приключи, подпоручик Дуб му изрева:

— Сега вече ще разбереш кой съм аз! Знаеш ли ти какво значи да загубиш формата, която ти е зачислена? Знаеш ли ти, разбойнико, какво значи да си загубиш униформата през време на война?

— Тъй вярно, господин подпоручик — отговори Швейк, — когато си загуби униформата, войникът трябва да получи нова.

— Божичко, света Дева Марийо — извика подпоручик Дуб, — дурак с дурак, животно такова, докога ще си играеш с мене? За всичко това след войната ти ще трябва да дослужваш сто години след другарите си.

Полковник Гербих, който досега беше седял спокойно и великодушно на масата, изведнъж сгърчи лице в страшна гримаса, тъй като спокойният до тоя момент палец на крака му изведнъж, вследствие на подагрена атака, се превърна от кротко и спокойно агънце в ревящ тигър, в електрически ток с напрежение от шестстотин волта, в част от човешкото тяло, раздробявана бавно с чакълджийски чук. Полковник Гербих махна само с ръка и изрева с ужасния глас на човек, когото пекат на шиш:

— Всички вълн! Подайте ми револвера!

Това беше известно вече на всички и затова те до един се втурнаха навън заедно с Швейк, когото часовоят отмъкна в коридора. Остана само подпоручик Дуб, понеже поиска да се възползува от момента, който му се струваше така подходящ, и да насади Швейк на пачи яйца. Той каза на полковника:

— Господин полковник, позволявам си да ви обърна внимание, че този човек...

Полковникът измяука и хвърли по него мастилницата, след което сащисаният подпоручик изкозирува и каза:

— Слушам, господин полковник — и изчезна зад вратата.

След това от канцеларията на полковника дълго време се чуваше рев и вой, докато накрая болезнените му стонове стихнаха. Палецът на полковника отново се превърна в кротко агънце, подагрената атака премина и полковникът позвъни и заповяда отново да му доведат Швейк.

— Каква е всъщност тая работа? — попита полковникът Швейк, сякаш се беше отърсил от всичко неприятно и сега му беше така хубаво и се чувствуваше така свободен и волен, като че ли бе се изтегнал някъде на плажа край морето.

С приятелска усмивка Швейк разказа на полковника цялата си одисея. Каза му, че е свързка на 11-а бойна рота от 91-ви полк и че не знае какво ще правят в ротата без него.

Полковникът също се усмихваше и след това даде следните нареждания:

— На Швейк да се изготви войнишки кредитен билет за пътуване през Лвов до гара Зултанка, където утре ще пристигне ротата му, да му се даде от склада нов мундир и 6 крони и 82 халера за из пътя вместо храна.

Когато по-късно Швейк, облечен в нова австрийска униформа, излизаше от щаба на бригадата, за да отиде на гарата, зърна го подпоручик Дуб и зяпна от учудване. Спазвайки строго военния ред, Швейк му рапортува и като му показва документите си, загрижено го попита да предаде ли нещо на поручик Лукаш.

Подпоручик Дуб намери сили да каже едничка дума:

— Abtreten!^[6]

А след това, като гледаше подир отдалечаващия се Швейк, той измърмори на себе си:

— Ще видиш ти кой съм аз, бога ми, ще видиш...

На гара Зултанка се беше събрал целият батальон на капитан Загнер с изключение на „тилната охрана“, която се загуби някъде, когато заобикаляха Лвов.

С влизането си в града Швейк се озова в напълно нова обстановка, тъй като от общото оживление тук вече личеше, че бойните позиции не са много отдалечени. Наоколо навсякъде имаше артилерия и обози, от всяка къща излизаха войници от най-различни полкове, между тях — като някакъв военен елит — се разхождаха немците от райха и аристократично раздаваха на австрийците цигари от богатите си запаси. Кухните на немците от райха, намиращи се на площада, разполагаха дори и с бъчонки, от които обед и вечер точеха бира на войниците. Около тия бъчонки се навъртаха и се облизваха

като гладни котки занемарените австрийски войници, коремите на които бяха набъбнали от мръсната отвара на подсладената цикория.

Групички евреи с бакембарди и дълги кафтани сочеха облаците дим на запад и оживено ръкомахаха. Навсякъде се носеха викове, че там, на река Буг, горят селата Учишкув, Буск и Деревяни.

Ясно се чуваха топовни гърмежи. Не след дълго започнаха да викат, че русите бомбардират Камионка Струмилова откъм Грабова, че боевете се водят надлъж по целия Буг и че войниците задържат всички бежанци, които искат да се върнат отново в домовете си отвъд Буг.

Навсякъде цареше хаос и никой нищо положително не можеше да каже, не се знаеше дали русите не са преминали отново в офанзива и не са спрели непрекъснатото си отстъпление по целия фронт.

В главното комендантство на градчето патрулите на военната полиция всеки миг довеждаха някоя напласена еврейска душа с обвинението, че е разпространявала лъжливи и неоснователни слухове. Там биеха до кръв нещастните евреи и ги пускаха в къщи с окървавени задници.

В тоя хаос, значи, попадна Швейк и започна да търси ротата си из градчето. Още на гарата той насмалко щеше да влезе в конфликт с етапното комендантство. Когато се приближи до масата, където се даваха справки на войниците, които търсеха частите си, някакъв подофицер се разкрещя насреща му. Какво си въобразявал Швейк, да не иска да тръгне да търси ротата му? Швейк му отговори, че иска да знае само на кое място в града е разквартирувана 11-а рота на 91-ви полк от еди-кой си батальон.

— За мене е много важно — подчерта Швейк — да зная къде е 11-а рота, защото аз съм неин ординарец.

За нещастие на съседната маса седеше някакъв фелдфебел, който подскочи като тигър и загърмя срещу Швейк:

— Ах, свиня блатска такава, свързка бил той, а не знае къде му е ротата!

Преди Швейк да може да отговори, фелдфебелът хлътна в съседната канцелария и само след малко доведе оттам един дебел поручик, така величествен на вид, като че беше собственик на фирма за търговия с месо на едро.

Етапните комендантства играеха ролята и на капан за различни скитащи се войници, които, ако останеше на тях, можеха през цялата

война да търсят загубените си части, да се мъкнат от етап на етап и с най-голямо удоволствие да се редят на опашки пред ония маси на етапните пунктове, над които имаше табелка: „Minagegeld“^[7].

Когато дебелият поручик влезе, фелдфебелът извика:

— Мирно!

Поручикът попита Швейк:

— Къде ти са документите?

Когато Швейк му ги представи и поручикът се убеди в правилността на следвания от него маршрут от щаба на бригадата до Зултанка в ротата му, той му ги върна и благосклонно се обърна към подофицера на масата:

— Дайте му справката — и отново хлътна в съседната канцелария.

Когато вратата подир него се затвори, фелдфебелът хвана Швейк за рамото и отвеждайки го към вратата, му даде следната справка:

— Хайде, дрисльо, гледай да те няма!

Така Швейк отново се озова всред хаоса навън и започна да търси сега някой познат от батальона. Той дълго ходи по улиците, докато най-сетне заложи всичко на една карта.

Спря един полковник и на разваления си немски език го помоли, ако знае, да му каже къде се намират батальонът и ротата му.

— Можеш да говориш на чешки — каза полковникът, — аз съм чех. Твоят батальон се е разположил в съседното село Климентув отвъд линията. На другарите ти е забранено да влизат в града, защото още с пристигането си войниците на една от вашите роти се сбиха с баварците на площада.

Швейк се отпрати към Климентув.

Полковникът го извика обратно, бръкна в джоба си и му даде пет крони да си купи цигари. Сбогува се още веднъж любезно с него и се отдалечи с мисълта: „Какво симпатично войниче.“

Швейк продължи към селото и като си мислеше за срещата с полковника, стигна до заключението, че преди дванайсет години в Тридент имало някой си полковник Хабермайер, който се държал също така любезно с войниците и накрая се оказало, че е хомосексуалист. Веднъж в баните при Адиже поискал да обезчести един фелдфебел-школник, като го заплашвал с дисциплинарно наказание.

С тези мрачни мисли Швейк лека-полека стигна в близкото село. Не му струваше много труд да намери щаба на батальона, тъй като макар и селото да беше твърде голямо, в него имаше само една сваятна сграда, голямото първоначално училище, което галицийската администрация беше построила в тоя чисто украински край за по-успешното колонизиране на селото.

През войната училището беше преминало през различни перипетии. Тук бяха настанявани повечето руски и австрийски щабовете, по едно време гимнастическият салон беше превърнат в операциона зала, това беше през време на големите сражения, в които се решаваше съдбата на Львов. Тук се режиха крака и ръце и се правеха трапанации на черепи.

В градината зад училището имаше голяма фуниевидна яма, образувана от избухването на снаряд от голям калибър. В ъгъла на градината имаше стара круша, на единия клон на която висеше парче въже. На него неотдавна беше увиснал местният православен свещеник, обесен по донесение на местния директор на училището — поляк, който го беше наклеветил, че бил от групата староруси и че през време на руската окупация служил литургия в черквата за победата на руското оръжие и за православния цар. Всъщност това не беше истина, тъй като обвиняемият по това време изобщо не се намираще в селото, бидейки на бани в Бохня Заморувана, малко селище, незасегнато от войната, където се лекуваше от камъни в жлъчката.

За обесването на православния свещеник изиграха роля няколко обстоятелства: неговата националност, религиозният спор и една кокошка. Бедният поп непосредствено преди войната беше убил в градината си една от кокошките на учителя, която му кълвеше посаденото динено семе.

След смъртта на православния поп църковното здание остана празно и може да се каже, че всеки си взе от него по нещо за спомен.

Един полски селяк беше закарал в къщи дори и старото пиано, капака на което използва, за да поправи вратичката на свинарника си. Една част от мебелите бяха нацепени и изгорени от войниците, както си беше вече обичаят, и по една щастлива случайност остана непокътната само голямата хубава печка в кухнята с много колела и отлична фурна. Православният поп никак не бе се отличавал от своите

католически колеги и обичаше да си похапва, разполагаше с много тенджери и тави, наредени по печката и във фурната.

Беше станало някаква традиция всички войскове части, които минаваха през селото, да настаняват тук офицерската си кухня. Горепък в голямата стая се устройваше нещо като офицерско казино. Необходимите маси и столове се вземаха от жителите на селото.

Тъкмо днес офицерите от батальона организираха тържествена вечеря. Те бяха направили кооперация, купиха една свиня и сега готвачът Юрайда приготвяше разни свински специалитети, заобиколен от различни паразити измежду офицерските свръзки. Фелдфебелът Ванек обаче надминаваше във всяко отношение свръзките и съветваше Юрайда как да нареже свинската глава, та да остане и за него парче от зурличката.

Най-жадно гледаше готвача ненаситният Балоун, просто очите му щяха да изтекат. Със същата лакомия навярно людоедите наблюдават как от печения на шиш мисионер капе мазнина, която мирише приятно, когато гори на огъня. Балоун се чувствуваше горедолу така, както се чувствува млекарско куче, когато тегли количката си, а покрай него минава чирак колбасар с пълен кош пресни, току-що взети от работилницата колбаси на главата си. Представете си, че при това една дълга ловджийска наденица се е измъкнала от коша и се клатушка на гърба на чирака, стига кучето да подскочи с отворена уста, да тракне със зъби и — само да не са тия проклети ремъци, с които е омотано, бедното, и тоя безобразен намордник.

А каймата от свински дроб и други дреболии, тая първа фаза от рождението на кървавицата, тоя огромен неин ембрион във вид на голяма купчина, струпан на масата, ухаеше на пипер, мазнина и дроб.

Юрайда пък със запретнати ръкави беше толкова важен, че можеше да послужи като модел за картината как бог от хаоса създава земята.

Балоун не издържа и се разхленчи. Хленчовете му се засилиха до сърцераздирателен плач.

— Какво си се разревал като магаре? — попита го готвачът Юрайда.

— Спомних си за в къщи — отговори разхълцан Балоун. — Винаги съм присъствувал на тази операция и винаги ми се свидеше да изпратя по малко свинско дори и на най-близките си съседи, защото

искаха сам да излапам всичко, както и правех. Веднъж така се натъпках с кървавица, сарфалади и варена кайма, та всички помислиха, че ще се пукна и ме подгониха по двора с камшик, както се гони крава, когато се надуе от много люцерна. Господин Юрайда, позволете ми да бръкна в каймата, пък след това нека да ме вържат на козел; няма да мога да изтрая на тия мъки.

Балоун стана от пейката, на която седеше, приближи се до масата, залитайки като пиян, и посегна с лапата си по посока на големия куп кайма.

Последва ожесточена борба. С голяма мъка всички присъстващи го възпряха да не се нахвърли върху каймата. Само когато го изтикваха от кухнята, не можаха да му попречат в отчаянието си да бръкне в тенджерата, където бяха натопени червата за кървавицата.

Готвачът Юрайда толкова се ядоса, че хвърли подир бягачия Балоун цяла връзка клечки за връзване на кървавица и изрева:

— На, наяж се с клечки, звяр такъв!

По това време офицерите от батальона се бяха събрали вече горе и докато очакваха тържествено онова, което се раждаше долу в кухнята, при липсата на друг алкохол пиеха най-проста житна ракия, обагрена жълто с люспи от лук, за която евреинът, от когото я бяха купили, твърдеше, че е първокачествен и оригинален френски коняк, който той наследил от баща си, а последният пък го имал още от своя дядо.

— Слушай — каза му по тоя случай капитан Загнер, — ако кажеш още, че прадыдо ти го е купил от французите, когато бягали от Москва, ще заповядам да те затворят и ще лежиш в ареста, дордето най-младият от семейството ти стане най-стар.

Докато те след всяка глътка псуваха предприемчивия евреин, Швейк беше вече успял да се разположи в батальонната канцелария, където нямаше никой друг освен школьника Марек. Като батальонен историк, той беше използвал спирането на батальона в Зултанка, за да опише в резерв някои победоносни сражения, които по всяка вероятност щяха да се разиграят в бъдеще.

В момента той скицираше отделни положения и когато Швейк влезе, току-що беше написал следното:

„Ако пред душевния ни поглед изникнат всички герои, които взеха участие в боевете при село Н., където рамо до рамо с нашия батальон се би и един батальон от Н-ти полк и друг батальон от Н-ти полк, ще видим, че нашият Н-ти батальон прояви блестящи стратегически способности и даде неоспорим принос за победата на Н-та дивизия, която имаше за задача да укрепи окончателно нашите позиции в сектора Н.“

— Е, виждаш ли — каза Швейк на фелдфебел-школника, — аз пак съм тук.

— Дай да те помириша — каза мило трогнат школникът Марек, — хм, наистина ми миришеш на дранголник.

— Както обикновено — каза Швейк, — то беше само малко недоразумение. А ти какво правиш?

— Както виждаш — отвърна Марек — фиксирам на хартия имената на героичните спасители на Австрия, но днес някак не ми върви. Подчертавам в случая буквата „Н“, защото тая буква допринася за необикновеното съвършенство както на настоящето, така и на бъдещето. Наред с известните ми качества капитан Загнер откри у мене необикновен математически талант. Натоварен съм да упражнявам финансов контрол върху сметките на батальона и сега за сега съм стигнал до заключението, че батальонът е в пълен дефицит и чака само момента, в който ще може по някакъв начин да разчисти сметките си със своите руски кредитори. Известно е, че след поражение и след победа стават най-големите кражби. Впрочем всичко това няма значение. Дори и да ни изтребят до крак, ще останат документите за нашата победа, тъй като в ролята си на батальонен летописец аз съм удостоен с честта да мога да пиша: „Отново се обърна срещу противника, който вече смяташе, че победата е на негова страна. Нападението на нашите бойци и атаката на нож беше въпрос на мигове. Противникът бяга най-отчаяно, хвърля се в собствените си окопи, ние го мушкаме без всякаква милост, така че той в безпорядък напуска окопите си, като оставя в наши ръце ранените и неранени пленници. Това е един от най-славните моменти.“ Всеки, който остане жив, ще изпрати в къщи пощенска картичка: „Скъпа жено, ядох боя! Аз съм здрав. Отби ли хлапето? Само да не го учиш да казва «татко» на чужди хора, защото трудно ще го понеса.“ После цензурата задрасква

израза „ядоха боя“, защото не се знае кой го е ял и поради неяснотата на израза биха могли да се правят различни предположения.

— Главното е да се говори ясно — подхвърли Швейк. — Когато през 1912 година дошли в Прага мисионерите на „Свети Игнатий“, между тях имало един проповедник, който казал от амвона, че вероятно с никого няма да се срещне на небето. На вечернята присъствувал и тенекеджията Кулишек. След службата той разправял в кръчмата, че на мисионера навярно му тежали много неща на съвестта, щом обявил в църква като на публична изповед, че с никого нямало да се срещне на небето. И защо ли, казва, изпращат такива хора на амвона? Тъкмо затова винаги трябва да се говори ясно и разбрано, без усуквания. В пивницата „У Брейшковци“ преди години имаше един майстор винар, който беше свикнал на връщане от работа, и то когато беше на градус, да се отбива в един нощен локал и да се чука там с непознатите посетители. При всяко чукане той казваше: „Ние да ви, вие да ни...“ И затова веднъж един възпитан господин от Ихлава така го халоса по мутрата, че на заранта, когато рекли да изметат зъбите, съдържателят повикал дъщеря си, ученичка в пети клас, и я попитал колко зъба има възрастният човек в устата си. Тя не знаела и той ѝ изкарал два зъба, а на третия ден получил писмо от майстора винар. Извинявал му се за всички неприятности, които му причинил, и изтъквал, че не искал да каже нищо лошо, но че изобщо публиката не го разбрала. Всъщност той искал да каже: „Ние да ви извиним, вие да ни извините.“ Та така, който реши да говори двусмислици, трябва да помисли най-напред. На откровения човек, който си казва всичко направо — каквото му на сърцето, това му и на устата, — рядко ще се случи да му обършат някой по мутрата. А в краен случай, ако това му се случи няколко пъти, той си взема бележка и предпочита да си затваря устата, когато е в общество. Вярно е, че за подобни хора всеки може да си помисли, че са скрити и бог знае още какви. Именно затуй, че си мълчат, такива хора понякога ядат боя, но това вече е свързано със самата им сдържаност, със самообладанието им, защото те трябва да държат сметка, че са сами, а срещу тях има много хора, които могат да се почувствуват засегнати, и ако започнат да се бият с тях, ще ядат два пъти повече пердах. Такива хора трябва да бъдат скромни и търпеливи. В Нусле имаше един господин Хаубер. Една неделя, когато се връщал от екскурзия — ходил бил на Бартунковата мелница, — на

шосето в Кундратице^[8] го намушкали с нож. Домъкнал се той чак в къщи с ножа в гърба и когато му събличала палтото, жена му внимателно го извадила. Още същия следобед тя използвала ножа да нареже месото за гулаша, защото бил от чиста солингенска стомана и бил хубаво наточен, а пък техните ножове в къщи били все назъбени и тъпи. Тя поискала да си набави цял комплект от такива ножове и затова взела да изпраща мъжа си всяка неделя на екскурзия в Кундратице, но той бил толкова скромнен, че стигал само до „Банзет“ в Нусле. Там бил сигурен, че като седне в кухнята на пивницата, никой няма да може да го пипне и преди още някой да се опита да направи това, самият Банзет ще го изхвърли.

— Ама ти никак не си се променил — каза му школьникът.

— Не съм я — отвърна Швейк, — нямаше време за такива работи. По едно време искаха да ме застрелят, но това не беше най-лошото, аз не съм си получил заплатата от дванайсети, там е работата.

— И тук няма да си я получиш, защото отиваме към Сокал и заплатите ще се изплащат чак след сражението, трябва да се пести. Ако приемем, че тая работа ще стане след две седмици, от всеки убит войник ще може да се спести по 24 крони и 72 халера, като се сметнат и добавките.

— Иначе какво ново има по вас?

— Преди всичко загуби се тилната ни охрана, след това офицерята са се събрали днес на ешмедеме в попската къща, а войниците са плъзнали по селото и вършат най-различни неморални деяния с местното женско население. Преди обяд вързаха един войник от вашата рота, задето се беше покатерил на един таван подир една седемдесетгодишна бабичка. Тоя човек обаче е невинен, тъй като в заповедта по батальона не беше определена възрастта, до която се разрешава тая работа.

— Разбира се, — каза Швейк, — невинен е, защото, когато такава бабичка се качва по стълба нагоре, човек не може да види лицето ѝ. Точно такъв случай имаше и на маневрите край Табор. Един от нашите взводове го бяха разквартирували в кръчмата и там в коридора някаква жена миела пода. Някой си Храмошта от нашите се завъртял около нея и я потупал по — как да го кажа — по полата. Ама полата ѝ била една такава, много развита, и като я плеснал първия път, тя нищо, плесне я втори път, тя пак нищо, плесне я трети път, тя пак

нищо, като че ли не я засяга, и тогава той се решил да действа, а тя спокойно продължила да си мие пода. След това обърнала към него лицето си и му каза: „Хвана ли се на въдицата, а, войниче?“ Бабата била над седемдесет години и после разправяла за това из цялото село. А сега бих си позволил да ви попитам, не ви ли затвориха и вас в мое отсъствие?

— Нямаше подходящ случай — извини се Марек, — но що се отнася до тебе, трябва да ти съобщя, че в батальона беше издадена заповед за арестуването ти.

— Няма значение — отбеляза Швейк, — напълно правилно са постъпили, батальонът е бил длъжен да постъпи така и да издаде заповед за арестуването ми, това го налага дългът, нали толкова дълго време не са имали никакви известия за мене. От страна на батальона тук няма никакво престараване. Та ти казваш, че всички офицери били в попската къща на ешмедеме, а? В такъв случай трябва да ида да се представя, да знаят, че отново съм си тук, и без туй поручик Лукаш трябва да е много загрижен за мене.

Швейк тръгна към попската къща със сигурна войнишка стъпка, като си тананикاته:

*Погледни ме, пиле,
радост моя мила,
погледни ме, пиле,
и кажи ми право
хубав ли съм станал...*

След това Швейк влезе в попската къща и се заизкачва по стълбите, които водеха към горния етаж, откъдето се чуваха гласовете на офицерите.

Говореха най-различни работи и тъкмо перяха кирливите ризи на бригадата, разправяха за безредието в щаба; адютантът на бригадата поиска също да налее масло в огъня, на който пържеха бригадата, и забеляза:

— Нали телеграфирахме заради оня, Швейк, Швейк...

— Hier! — извика зад полуотворената врата Швейк, влезе вътре и повтори: — Hier! Melde gehorsamst, Infanterist Schweik.

Kompanieordonanz elfter Marschkompanie.^[9]

Като видя слисаните лица на капитан Загнер и поручик Лукаш, по които се четеше някакво тихо отчаяние, без да чака въпроси, той извика:

— Разрешете да доложя, искаха да ме застрелят, защото съм изменил на негово величество императора.

— Господи боже мой, какво говорите, Швейк? — отчаяно извика пребледнелият поручик Лукаш.

— Тъй вярно, господин поручик, работата беше такава...

И Швейк подробно започна да разказва какво се беше случило с него.

Гледаха го като втрещени. Той разказваше с всевъзможните му подробности, не забрави да отбележи дори, че на яза, на който го беше сполетяло нещастieto, имало много хубави незабравки. След това, когато започна да изброява татарските имена, с които се беше запознал по време на пътешествието си, като например Халимулабалибей, към които той добави и цял ред имена, измислени от него самия, като Валиволаваливей, Малимуламалимей, поручик Лукаш не можа да се сдържа и му направи бележка:

— Ще те ритна, говедо. Продължавай кратко, но ясно.

Ала Швейк продължи и по-нататък с всичката си последователност, докато стигна до процеса, в който искаха да го осъдят по съкратената процедура, и до генерала и майора. Не забрави да спомене, че генералът бил кривоглед с лявото око, а пък майорът имал сини очи.

— Гледа ме с тях и фучи — добави той, римувайки „очи“ с „фучи“.

Командирът на 12-а рота Цимерман хвърли по Швейк канчето, с което пиеше купената от евреина силна ракия.

Швейк продължи съвсем спокойно и разказа как се стигнало след това до духовната му утеха и как майорът спал до заранта в обятията му. После по блестящ начин защити бригадата, където го бяха изпратили, след като батальонът си го беше изискал като изчезнал. И накрая, като представи на капитан Загнер документите, от които се виждаше, че е бил освободен от висшата инстанция на бригадата, без да се хвърля каквото и да било съмнение върху него, добави:

— Позволявам си да доложя, че господин подпоручик Дуб се намира в бригадата със сътресение на мозъка и поръча да поздравя всички. Моля да заповядате да ми платят заплатата и джебните пари.

Капитан Загнер и поручик Лукаш си размениха въпросителни погледи, но в тоя миг вратата се отвори и в стаята внесоха в някакъв чебър димяща супа от свински дреболии.

Това бе началото на удоволствията, които очакваха.

— Слушай какво ще ти кажа, негодник с негодник — рече на Швейк капитан Загнер, който поради предстоящото пиршество беше в приятно настроение, — тебе те спасява само нашият банкет.

— Швейк — добави поручик Лукаш, — ако се случи още нещо, лошо ви се пише, да знаете.

— Тъй вярно, господин поручик, лошо ми се пише — изкозирува Швейк, — когато е на война, човек трябва да знае и познава...

— Изчезвайте! — изрева му капитан Загнер.

Швейк изчезна и отиде долу в кухнята. Там смазаният Балоун се беше върнал вече и молеше да му разрешат да прислужва на поручика си през време на банкета.

Швейк пристигна тъкмо навреме, за да присъствува на полемиката между готвача Юрайда и Балоун.

При това Юрайда си служеше с доста неразбрани изрази.

— Ти си продънено банкетно черво — казваше той на Балоун, — тебе да те оставят, ще плюскаш до изпотяване, а пък ако ти дам да занесеш горе кървавицата, ще вземеш да светотатствуваш с нея по стълбите.

Кухнята сега имаше друг вид. Фелдфебелите на батальона и ротите лапаха тук това, което им се полагаше според длъжностите и съгласно предварително изработения план от готвача Юрайда, батальонните писари, ротните телефонисти и няколко подофицери ядяха лакомо от един ръждив леген супа от дреболии, разредена с гореща вода, за да стигне за всички.

— Наздар! — каза фелдфебелът Ванек на Швейк, като глождеше едно свинско краче. — Преди малко идва школьникът Марек и съобщи, че сте се върнали вече и че сте облекли нов мундир. Хубава каша ми забъркахте вие. Уплаши ме, че сега нямало да можем да уредим е бригадата въпроса за мундира ви. Вашият мундир се намира на яза на езерото и ние вече съобщихме за това чрез батальонната канцелария в

бригадата. При мене се водите като удавен при къпане, вие изобщо нямате нужда да се връщате и да ни създавате неприятности с двете си униформи. Нямате представа каква каша забъркахте на батальона. Всяка част от вашата униформа се води на отчет у нас. Намира се в списъка на мундирите, зачислени на ротата, и се води на приход. Ротата разполага с един мундир повече. За това аз направих съобщение до бригадата. Сега от бригадата ще ни съобщят, че там сте получили нов мундир. А тъй като през това време аз съобщих в редовния си отчет за състоянието на облеклото, че имаме един мундир в повече... Знаем ги аз тия работи, могат да ми направят и ревизия. Заради такава дреболия ще довтасат чак от интендантството. Но когато се загубят две хиляди чифта обувки, никой не го е еня...

— Но у нас, виждате ли, се губи вашият мундир — трагично продължи Ванек, изсмуквайки мозъка от кокала, който му беше попаднал в ръката, и вадейки загнездилите се в него остатъци с кибритена клечка, която му служеше вместо клечки за зъби — и заради тая дреболия тук положително ще ни изпратят контролна комисия. Когато бях в Карпатите, бяха ни пратили контролна комисия само защото не спазвахме строго наредбата за ботушите, съгласно която ботушите на умрелите от измръзване войници трябваше да се събуват, без да им се нанася повреда. Събувахме ги ние, събувахме — е, и в два случая ботушите се разпраха по шевовете, а пък един ги беше разнебитил още преди смъртта си. И ето ти нещастията готово. Веднага довтаса един полковник от интендантството и ако не го беше бухнал един руски снаряд в главата още с пристигането му, ако не го беше съборил долу в ямата, не знам какво щеше да излезе от тая работа.

— Смъкнаха ли и неговите ботуши? — попита Швейк с интерес.

— Смъкнаха ги — каза замислено Ванек, — но никой не може да разбере кой ги е смъкнал, така че дори и ботушите на полковника не можаха да бъдат включени в отчета.

Готвачът Юрайда се върна отгоре и погледът му падна първо върху смазания Балоун, който, огорчен и съсипан, седеше на пейката до печката и в страшно отчаяние наблюдаваше отслабналия си корем.

— Като те гледам такъв, приличаш на исихаст — съжали го ученият готвач Юрайда. — Привържениците на тая секта също по цели дни гледали пъпа си, докато в края на краищата започвали да

забелязват нимбус около него. Тогава те смятали, че са постигнали третата степен на съвършенството.

Юрайда бръкна във фурната и извади оттам една кървавица.

— На, лапай, Балоун — любезно му каза той, — налапай се, дано пукнеш, дано се задавиш, ненаситнико.

Балоун се просълзи.

— У дома, когато заколехме свиня — плачливо изтъкна той, като консумираше малката кървавица, — аз най-напред изяждах цяла чиния кайма за кървавици, цялата зурла, сърцето, едното ухо, парче дроб, един бъбрек, парче кълка, езика, че след това...

И с тих глас, сякаш разказваше приказка, той добави:

— Че след това идваха наред кървавиците, шест, десет парчета, едните с булгур, другите с галета, просто не знаеш кои да наченеш, дали тези с булгура, или тези с галетата. Всичко ти се топи на езика, всичко благоухае — а човек лапа ли, лапа.

— Мисля си аз понякога — продължи да нарежда Балоун, — че куршумът ще ме пощади и само гладът ще ме вкара в гроба, никога вече в своя живот няма да видя такива тави, пълни с кайма за кървавица, каквито имахме у дома. Пачата, виж, не я обичах толкова, защото е една такава друслива и не засища, но жената умираше за пача, аз пък не ѝ давах дори и парченце от ушенце, защото исках да излапам всичко сам — такъв апетит имах. Не го ценях аз този живот, тая сладост, това благоденствие. Веднъж заклах свинята и я изядох, а пък излъгах тъста си, който живееше в малката стаичка, че не съм я заклал, досвидя ми да пратя на бедния старец макар и малко месце — след това той ми предрече, че някой ден ще пукна от глад.

— И ето пророчеството му се сбъдва, брат — каза Швейк, от устата на когото днес излизаха само рими.

Готвачът Юрайда се беше освободил вече от внезапния пристъп на състрадание към Балоун, тъй като Балоун някак много бързо се усука около печката, извади от джоба си парче хляб и се опита да го натопи цялото в соса, който заобикаляше от всички страни голямата маса свинско печено в широката тава.

Юрайда го удари през ръката, така че парчето хляб цопна в соса, също както когато плувец скача от трамплин в басейна.

Без да му даде възможност да извади това лакомство от тавата, Юрайда хвана Балоун и го изблъска навън.

Покрусеният Балоун можа да види през прозореца как Юрайда извади с вилица парчето хляб, станало кафяво от попития сос, и го подаде на Швейк, като прибави към него и парче месо, което отрязва от горния край на печеното, със следните думи:

— Яжте, мой скромни приятелю!

— Света Богородице! — изохка Балоун зад прозореца. — Отиде, та се не видя хлебецът ми.

Той разклати дългите си ръце и тръгна да търси нещо за ядене из селото.

Като ядеше благородния дар на Юрайда, Швейк проговори с пълна уста:

— Така се радвам, че отново съм между свои. Много щеше да ми е мъчно, ако не можех и занапред да оказвам на ротата ценните си услуги.

Той отри потеклите по брадата си капки сос и мазнина и довърши:

— Не знам, не знам какво щяхте да правите без мене, ако бяха ме задържали там някъде, а войната беше продължила няколко години.

Фелдфебелът Ванек попита заинтригуван:

— Как мислите, Швейк, колко време ще продължи войната?

— Петнайсет години — отговори Швейк. — Това е напълно естествено. Нали знаете, че на времето имало една трийсетгодишна война, сега ние сме двойно по-умни оттогава, значи $30: 2 = 15$.

— Свръзката на вашия капитан чул — намеси се в разговора Юрайда, — че щом окупираме цяла Галиция, ще спрем, нямало да ходим по-нататък. Тогава русите щели да почнат да молят за мир.

— В такъв случай какъв смисъл има да се воюва? — подчерта Швейк. — Ако ще е война, да е война. Аз заявявам най-категорично, че няма да заговоря за мир, преди да влезем в Москва и Петроград. На какво прилича тая работа? Световна война, а пък ние ще си връткаме задниците само около границата. Вземете шведите през време на Трийсетгодишната война. Откъде дойдоха — от другия край на света, — а стигнаха чак до Немски брод и Липница, където направиха такива поразии, че и до ден днешен в кръчмите по тоя край след полунощ се говори шведски, така че никой никого не разбира. Или да вземем прусите например, и те не бяха дошли някъде от комшулука, а в

Липница останаха за спомен сума прусаци. И стигнаха чак до Едоухов и до Америка и оттам се върнаха обратно.

— Впрочем — каза Юрайда, който днес се беше съвсем побъркал от свинския банкет — всички хора са произлезли от шараните. Да вземем, приятели, еволюционната теория на Дарвин...

По-нататъшните му разсъждения бяха прекъснати от влизането на школьника Марек.

— Спасявай се, както знаеш — извика Марек; — поручик Дуб пристигна с една кола в щаба на батальона и докара със себе си посрания фелдфебел-школьник Биглер.

Просто ужасно — продължи да ги информира Марек, — щом излезе от колата, и веднага се втурна в канцеларията. Нали помните — когато излязох отгук, казах ви, че ще ида да подремна малко. Излегло съм се, значи, на пейката в канцеларията и тъкмо бях започнал да заспивам, когато той се нахвърли върху мене. Фелдфебел-школьникът Биглер изрева: „Мирно!“, подпоручик Дуб ме изправи на крака и започна: „Какво ще кажете, а, хубаво ви изненадах аз в канцеларията при неспазване на задълженията ви! Спи се след тръбата“, а Биглер добави: „Раздел 16, § 9 от устава на вътрешния ред.“ След това подпоручик Дуб удари с юмрук по масата и кресна: „Може би вие в батальона сте искали да се отървете от мене, но недейте си въобразява, че съм получил сътресение на мозъка, черепът ми издържа на всякакви неща.“ През това време фелдфебел-школьникът Биглер прелистваше книгата на масата и както се беше задълбочил, изведнъж прочете гласно за себе си: „Заповед по дивизията № 280.“ Подпоручик Дуб сметна, че го подиграва заради последното му изречение, че черепът му издържал на всякакви неща, започна да го упреква в недостойно и нахално държане спрямо по-старшите офицери и сега го е повел насам при капитана, за да се оплаква от него.

След малко те дойдоха в кухнята, през която трябваше да минат, за да отидат горе, където беше събран целият офицерски състав и където след свинското печено топчестият офицерски кандидат Мали беше запял ария от „Травиата“, като се оригваше от киселото зеле и тлъстия обед.

Когато подпоручик Дуб влезе, Швейк извика:

— Мирно, стани!

Подпоручик Дуб се приближи съвсем до Швейк, за да може да кресне в лицето му:

— Сега мисли му, свършено е с тебе! Ще заповядам да те препарират за спомен на 91-ви полк.

— Zum Befehl^[10], господин подпоручик — изкозирува Швейк, — някога бях чел, че в едно голямо сражение един шведски крал паднал заедно с верния си кон. И двете мърши били пренесени в Швеция и сега двата трупа стоят препарирани в Стокхолмския музей.

— Отде ги знаеш тия неща, простако? — кресна подпоручик Дуб.

— От своя брат учителя, господин подпоручик.

Подпоручик Дуб се обърна и плю, като тикаше фелдфебел-школника Биглер пред себе си нагоре към салона. Все пак той не се съдържа, на вратата още веднъж се обърна към Швейк и с неумолимата строгост на римски цезар, който решава съдбата на ранен гладиатор в цирка, вдигна нагоре палеца на дясната си ръка, наведе го надолу и извика на Швейк:

— Палци долу!

— Слушам, господин подпоручик — извика подире му Швейк, — ето спуснах ги.

Фелдфебел-школникът Биглер едва се държеше на краката си. Той беше минал през няколко холерни станции и след всички манипулации, на които го бяха подложили като съмнителен за холера, бе започнал — с пълно право — съвсем несъзнателно да се изпуца в гащите. Това продължи, докато в една от изолационните станции не попадна най-сетне в ръцете на някакъв специалист, който не можа да установи в изпражненията му холерни бацили, укрепил червата му с танин, както обуцарят укрепва разнебитените папуци с насмолен канап, и го изпрати в най-близкото етапно комендантство, намирайки Биглер, който беше станал като сянка, за „frontdiensttauglich“^[11].

Лекарят беше сърдечен човек.

Когато фелдфебел-школникът Биглер му обърна внимание върху това, че се чувства твърде слаб, той му отговори с усмивка:

— Златният медал за храброст не тежи много, вие ще можете да го носите. Нали сте се записали доброволно за фронта?

Така фелдфебел-школникът Биглер се отправи на лов за златен медал.

Укрепналите му черва вече не църкаха рядка течност в гащите, но все пак му останаха честите напъни, така че от последната етапна гара до щаба на бригадата, където се среща с подпоручик Дуб, пътуването му приличаше всъщност на триумфална обиколка на всевъзможни клозети. На няколко пъти изпуска влака, защото се застояваше твърде дълго в клозетите и през това време влакът офейкваше. На няколко пъти изпусна момента за прекачване в друг влак, тъй като по това време се намираше в клозета.

Но въпреки това, въпреки всички клозети, които му се изпречваха на пътя, фелдфебел-школникът Биглер все пак се приближаваше към бригадата.

Подпоручик Дуб трябваше да остане още няколко дена под наблюдение в бригадата, но същия ден, когато Швейк замина за батальона, щабният лекар коригира решението си, когато научи, че следобед по посока на бойния батальон на 91-ви полк заминава санитарна кола.

Той беше много доволен, че се отърва от подпоручик Дуб, който и тук както винаги подкрепяше различните си твърдения с думите:

— По този въпрос съм разисквал още преди войната с господин околийския управител.

„Mit deinem Bezirkshauptmann kannst du mir Arsch lecken“^[12] — помисли си щабният лекар и беше благодарен на случая, че няколко санитарни коли тръгнаха нагоре през Зултанка към Камионка-Струмилова.

Швейк не можа да види фелдфебел-школника Биглер, когато пристигна в бригадата, защото от два часа той пак седеше на едно от съоръженията с автоматично подмиване, предназначено за офицерите от бригадата.

Може смело да се каже, че на подобни места фелдфебел-школникът Биглер никога не си губеше времето, понеже си преповтаряше всички славни сражения на славните австроунгарски войски, като се почне от битката при Ньордлинген на 6 септември 1643 година и се свърши със Сараевската битка на 19 август 1878 година.

Когато дръпваше за не знам кой път верижката на клозета и водата с шум нахлуваше в легенчето, примижавайки, той си представяше рева на боевете, кавалерийските атаки и оръдейния тътнеж.

Срещата на подпоручик Дуб с фелдфебел-школника Биглер не беше от най-симпатичните и положително стана причина служебните и извънслужебните им отношения в бъдеще да нагарчат.

Работата се състоеше в следното. Подпоручик Дуб, който за четвърти път се опитваше да влезе в клозета, извика крайно ядосан:

— Кой е там?

— Фелдфебел-школникът Биглер, 11-а рота, Н-ти батальон, 91-ви полк — гласеше гордият отговор.

— Тук — представи се конкурентът зад вратата — подпоручик Дуб от същата рота.

— Веднага ще свърша, господин подпоручик!

— Чакам!

Подпоручик Дуб нетърпеливо поглеждаше часовника си. Никой няма да повярва колко енергия и упоритост са необходими, за да се издържи в такова положение още петнайсет минути пред вратата, след това още пет и след това нови пет и на чукането, тропането и ритането по вратата да се получава все един и същ отговор:

— Веднага ще свърша, господин подпоручик.

Подпоручик Дуб бе обхванат от истинска треска особено когато след обнадеждаващото прошумоляване на хартията изминаха нови седем минути, без вратата да се отвори.

Фелдфебел-школникът Биглер на всичко отгоре беше и толкова нетактичен, че все още не пускаше водата.

В лека треска подпоручик Дуб започна да мисли дали не би трябвало да се оплаче на командира на бригадата, който може би ще заповяда да се изкърти вратата и да изнесат оттам фелдфебел-школника Биглер. Хрумна му също така, че това може би е нарушение на чинопочитанието.

Едва след нови пет минути подпоручик Дуб забеляза, че всъщност вече няма работа тук, тъй като всичко отдавна му беше минало. Той остана обаче пред клозета заради принципа, като продължаваше да рита вратата, зад която се чуваше все същото.

— In einer Minute fertig, Herr Leutnant!^[13]

Най-сетне той чу как Биглер пусна водата и след миг двамата застанаха лице срещу лице.

— Господин фелдфебел — загърмя срещу него подпоручик Дуб, — да не мислите, че идвам тук със същата цел като вас? Аз дойдох,

защото вие при пристигането си в бригадата не ми се представихте. Не знаете ли устава? Знаете ли пред кого сте ме пренебрегнали?

Известно време фелдфебел-школникът Биглер съобразява на ум дали наистина не е извършил нещо, което би било несъвместимо с дисциплината и чинопочитанието.

В това отношение в неговите знания имаше чудовищна празнина и пропаст.

В школата никой не им беше чел как трябва да се държи в такъв случай низшият офицерски чин по отношение на по-висшия. Дали не трябваше, без да се е доизходил, да излети през вратата на клозета, придържайки с една ръка панталоните си, а с другата отдавайки чест?

— Хайде, отговаряйте, господин фелдфебел! — предизвикателно викаше подпоручик Дуб.

В този момент фелдфебел-школникът измисли твърде прост отговор, който разреши въпроса.

— Господин подпоручик, когато пристигнах в бригадата, аз не знаех, че вие се намирате тук, а като уредих работата си в канцеларията, веднага отидох в клозета, където останах до вашето идване.

Веднага след това той добави тържествено:

— Господин подпоручик Дуб, представя ви се фелдфебел-школникът Биглер.

— Сам виждате, че това не е дребна работа — каза подпоручик Дуб с горчивина, — според мен, господин фелдфебел, вие още с идването си в щаба на бригадата трябваше да попитате в канцеларията дали случайно тук не се намира и някой офицер от вашия батальон, от вашата рота... За вашето държане ще вземем решение в батальона. Заминавам там с кола и вие ще дойдете с мене. Никакво „но“!

Да, фелдфебел-школникът Биглер възрази, че в щаба на бригадата са му изработили маршрут за пътуване с влака. С оглед на рефлексите на ануса му този начин на пътуване му се струваше много по-изгоден. Та всяко дете знае, че автомобилите не са пригодени за такива неща. Преди да пропътуваш 180 километра, гащите ти отдавна да са се напълнили.

Дявол знае как се случува, но друсането на автомобила отначало, след потеглянето им, не упражни никакво особено влияние върху Биглер.

Подпоручик Дуб беше съвсем отчаян, че няма да му се удаде да приведе в изпълнение своя план за отмъщение.

При потеглянето той си мислеше: „Почакай ти, господин фелдфебел-школник, да не мислиш, че ще заповядам да спират, като ти се приходи!“

В тази насока именно, доколкото позволяваше бързината, с която гълтаха километрите, той завърза приятен разговор по въпроса, че военните автомобили поради строго определения им маршрут не бива да прахосват бензина, затова не бивало да спират никъде.

Фелдфебел-школникът Биглер възрази напълно основателно, че когато колата чака някъде, тя не хаби бензин, тъй като шофьорът спира мотора.

— Ако колата трябва да пристигне в определеното време на местоназначението си — продължи невъзмутимо подпоручик Дуб, — тя не бива да спира никъде.

От страна на фелдфебел-школника Биглер не последва вече никаква реплика.

Така те продължиха да порят въздуха повече от четвърт час, когато по едно време подпоручик Дуб почувствува, че коремът му е надут и че не би било зле да спре колата, да излезе от нея, да слезе в канавката отстриани, да си смъкне панталоните и да потърси облекчение.

Той се държа като герой до 126-ия километър, където енергично дръпна шофьора за шинела и извика на ухото му:

— Halt!^[14]

— Господин фелдфебел — милостиво каза подпоручик Дуб, като скочи бързо от автомобила и се отпрати към канавката, — отдава ви се благоприятна възможност.

— Благодаря — отговори фелдфебел-школникът Биглер, — не искам да задържам излишно колата.

И фелдфебел-школникът Биглер, който също получаваше вече позиви, си каза, че предпочита да се надриска, отколкото да пропусне прекрасния случай да бламира подпоручик Дуб.

Преди да стигнат до Зултанка, подпоручик Дуб още два пъти спира колата и след последното спиране троснато каза па Биглер:

— На обед ядох бигош по полски^[15]. От батальона ще изпратя телеграфическо оплакване в бригадата. Развалено кисело зеле и

негодно за употреба свинско. Нахалството на готвачите е преминало всички граници. Който не ме познава още, ще ме опознае.

— Фелдмаршал Ностиц-Ринек, елитът на запасната кавалерия — отговори му Биглер, — издаде съчинение: „Was schadet man dem Magen im Kriege“^[16], в което изобщо не препоръчва при военните несгоди и трудности да се яде свинско месо. Злоупотребата с каквото и да било през време на поход вреди.

Подпоручик Дуб не отговори нито дума, само си помисли: „Ще ти излезе през носа тая твоя ученост, хлапако.“ След това размисли и все пак му отвърна със съвършено глупавия въпрос:

— Вие, значи, господин фелдфебел, мислите, че офицерът, по отношение на когото вие според чина си би трябвало да се смятате за младши, злоупотребява с яденето? Да не би да искате да кажете, господин фелдфебел, че съм преял? Благодаря ви за тая простащина. Уверявам ви, че ще си разчистя сметките с вас, вие още не ме познавате, но когато ме опознаете, ще си спомняте за подпоручик Дуб.

При последната дума той едва не си прехапа езика, защото в този момент колата мина през някаква дупка на шосето.

Фелдфебел-школникът Биглер пак не отговори нищо и това отново ядоса подпоручик Дуб, така че той грубо го попита:

— Вижте какво, господин фелдфебел, струва ми се, в Школата са ви учили, че трябва да отговаряте на въпросите на своите началници.

— Разбира се — каза фелдфебел-школникът Биглер, — има такова положение. Необходимо е обаче предварително да се анализират нашите отношения. Доколкото ми е известно, аз не съм зачислен още никъде, така че въпросът за непосредственото ми подчинение на вас, господин подпоручик, отпада. Най-важното, разбира се, е, че в офицерските кръгове се отговаря на началстващите лица само по служебни въпроси. Така както сме седнали с вас в колата, ние двамата не представляваме никаква бойна единица с определена военна манипулация. Между нас няма никакви служебни отношения. Ние и двамата пътуваме за своите поделения и решително не би било в служебния стил да ви отговоря на въпроса дали съм искал да кажа, че сте преял, господин подпоручик.

— Съвършихте ли? — изрева му подпоручик Дуб. — Ах, вие...

— Да — твърдо заяви фелдфебел-школникът Биглер, — недейте забравя, господин подпоручик, че за това, което става между нас,

вероятно ще вземе решение офицерският съд на честта.

Малко остана подпоручик Дуб да излезе от кожата си от яд и злоба. Той имаше един особен обичай, че когато се ядосваше, започваше да говори още по-големи глупости, отколкото в спокойно състояние.

Затова и измърмори:

— А за вас ще реши военният съд.

Фелдфебел-школникът Биглер се възползува от този случай, за да го доубие съвсем, и затова каза с най-приятелски тон:

— Ти се шегуваш, колега.

Подпоручик Дуб извика на шофьора да спре.

— Един от нас трябва да върви пеша — изломоти той.

— Аз ще се возя с колата — спокойно отговори фелдфебел-школникът Биглер, — а ти, колега, прави, каквото щеш.

— Карай по-нататък — извика като в делириум подпоручик Дуб на шофьора и се забули в достойно мълчание, както направил Юлий Цезар, когато към него се приближили съзаклятниците с ками, за да го убият.

Така те пристигнаха в Зултанка, където откриха следите на батальона.

Междувременно, докато подпоручик Дуб и фелдфебел-школникът Биглер спореха по стълбите дали фелдфебел-школникът, който все още не е зачислен никъде, има право на кървавица от количеството, определено за офицерите от отделните роти, долу в кухнята вече се бяха наситили и разположени по широките пейки, запrikaзваха за всевъзможни неща, димейки с лулите си като същински комини.

Готвачът Юрайда заяви:

— Знаете ли, днес направих знаменито откритие. Струва ми се, че с него настъпва истинска революция в кулинарното изкуство. Та нали знаеш, Ванек, че никъде в това проклето село не можах да намеря джоджен за кървавиците?

— Херба майоране — уточни фелдфебелът Ванек, припомняйки си, че е дрогерист.

Юрайда продължи:

— Все още си остава непроучено това свойство на човешкия дух да се използват в трудни моменти най-различни средства. Интересно

как именно тогава пред него се откриват нови хоризонти, как започва да изнамира невъзможни досега неща, за които човечеството не е и сънувало... Търся, значи, аз по всички къщи джоджен, бягам, потя се, обяснявам им за какво ми е необходим, как изглежда...

— Трябвало е да опишеш и миризмата — обади се от пейката си Швейк, — трябвало е да им кажеш, че джодженът мирише също като шишенце с мастило в алея от цъфнали акации. Навръх Бохдалец край Прага...

— Моля ти се, Швейк — умоляващо го прекъсна школьникът Марек, — остави Юрайда да довърши.

Юрайда продължи:

— В една от къщите попаднах на стар запасен войник от времето на окупацията на Босна и Херцеговина, който служел редовната си служба като улан в Пардубице^[17] и до днес още не е забравил чешки. Той започна да спори с мене, че в Чехия в кървавиците не слагали джоджен, ами, лайкучка. И така аз наистина не знаех какво да правя — все пак всеки разумен и непредубеден човек ще оцени джоджена като истински принц между останалите подправки, които се слагат в кървавиците. Налагаше се много бърже да се намери такъв заместител, който да придаде особена, специфична джодженова миризма на кървавиците. И така в една къща под иконата на някакъв светия аз намерих окачено сватбено венче от мирта. В къщата, изглежда, живееха младоженци, защото клонките на миртата бяха все още доста свежи. И аз сложих в кървавиците мирта. Естествено предварително трябваше да топя три пъти венчето във вряла вода, за да омекнат листчетата и да загубят прекалено острата си миризма и вкус. От само себе си се разбира, че когато вземах миртовото венче за кървавиците, не се мина без плачове. Изпратиха ме с уверение, че за това богохулство — венчето беше светено — аз ще бъда убит от първия куршум. Вие нали ядохте от кървавичната супа, е, позна ли някой, че вместо на джоджен мирише на мирта?

— Преди години — обади се Швейк — в Индржихув Храдец^[18] живееше един колбасар, Йозеф Линек. На полицата си той имаше две кутии. В едната държеше смес от всички подправки, които слагаше в колбасите и кървавиците. В другата кутия държеше прах срещу насекоми, защото на няколко пъти беше установил, че клиентите му бяха схрускали дървеница или хлебарка в приготвените от него

колбаси. Обикновено той казваше, че колкото се касаело до дървениците, те миришели на горчиви бадеми, които се слагат в козунаци, но хлебарките в колбаси смърдели на стара мухлясала библия. Затова той държеше на чистотата в работилницата си и ръсеше навсякъде от този прах против насекоми. Веднъж се заловил да прави кървавици, а пък бил хремав. Взема кутията с праха против насекоми и го изсипва в каймата за кървавиците. Оттогава в Индржихув Храдец всички започнали да купуват кървавици само от Линек. Хората просто се трупали в магазина му. Но и той не бил прост, разбрал, че причината била в праха против насекомите, и оттогава взел да си поръчва по цели сандъчета от него. Предварително обаче предупредил фирмата, от която го вземал, да пишат върху сандъчетата „Индийски подправки“. Това си беше негова тайна и той я занесе със себе си в гроба, но най-интересното беше там, че от къщите, където купуваха кървавиците му, изчезнаха всички хлебарки и дървеници. Оттогава Индржихув Храдец спада към най-чистите градове в цяла Чехия.

— Свърши ли? — попита школьникът Марек, които очевидно искаше също да се намеси в разговора.

— Кажете-речи — отговори Швейк, — знам и един друг подобен случай в Бескидите^[19], но ще ви го разкажа чак когато влезем в сражение.

Думата взе школьникът:

— Кулинарното изкуство най-добре се изпробва през време на война, особено на фронта. Ще си позволя малко сравнение. В мирно време всички сме чели и слушали за така наречените ледени супи, тоест супите, в които се слага лед и които се консумират особено много в Северна Германия, Дания и Швеция. Но виждате ли, дойде войната и тая зима в Карпатите войниците имаха толкова замръзнала супа, че макар и да минава за специалитет, престанаха да я ядат.

— Замръзнал гулаш се яде — намеси се фелдфебелът Ванек, — но не продължително време, най-много една седмица. Нали заради него нашата девета рота напусна позициите си.

— Още в мирно време — каза Швейк необикновено сериозно — цялата военщина се въртеше около кухнята и около най-различните ястия. В Будейовице имахме един поручик, Закрейс се казваше, непрекъснато се навърташе около офицерската кухня. Когато пък някой войник сгазваше нещо лука, той го накарваше да застане мирно

и го зачесваше: „Виж какво, дръвник с дръвник, ако това се повтори още веднъж, ще превърна муцуната ти в солидно начукана пържола, ще те смачкам на картофено пюре и накрая ще те накарам да го изядеш. От тебе ще потече дроб-сарма, ще замязаш па прошпекован заек на тава. Ето виждаш ли, че трябва да се поправиш, ако не искаш хората да помислят, че съм направил от тебе мусака със зеле.“

По-нататъшният разказ на Швейк и изобщо интересният разговор за менюто и използването му за възпитание на бойците преди войната бе прекъснат от голямата олелия горе, където банкетът привършваше.

На фона на монотонната глъчка се открояваха виковете на фелдфебел-школника Биглер:

— Войникът още в мирно време трябва да знае какви изисквания ще постави пред него войната, а през време на война не бива да забравя наученото на плаца.

След това се чу сумтенето на подпоручик Дуб:

— Моля да се отбележи, че вече за трети път ми се нанася обида. Горе ставаха големи работи.

Подпоручик Дуб, който, както ни е известно, имаше нечисти намерения по отношение на фелдфебел-школника Биглер и искаше да ги разкрие пред лицето на батальонния командир, още с влизането си бе посрещнат от офицерите с голям рев. Еврейската ракия беше подействувал знаменито на всички.

Офицерите се надпреварваха да викат, като правеха различни намеци по адрес на ездаческото изкуство на подпоручик Дуб:

— Без жокея няма да мине!

— Подплашеният мустанг!

— Колега, колко време си бил между ковбоите на Дивия Запад?

— Майстор на художествената езда!

Капитан Загнер набърже го накара да изпие една чаша от проклетата ракия и обиденият подпоручик Дуб седна на масата. Сложи един стар разнебитен стол до поручик Лукаш, който го посрещна приятелски:

— Всичко изядохме вече, колега.

Печалният образ на фелдфебел-школника Биглер остана някак незабелязан, въпреки че фелдфебел-школникът точно по устава заобиколи масата, за да се представи служебно на капитан Загнер и на

другите офицери, повтаряйки няколко пъти, макар че всички го бяха видели и го познаваха:

— Фелдфебел-школникът Биглер се завръща в батальона.

Биглер взе пълна чаша, седна съвсем скромно до прозореца и зачака подходящ момент, за да може да подхвърли някоя от своите прочетени в учебниците премъдрости.

Подпоручик Дуб, когото тая ужасна ракия удари в главата, започна да чука с пръст по масата и ни в клин, ни в ръкав се обърна към капитан Загнер:

— Ние с околийския началник винаги си казвахме: „Патриотизмът, верността към дълга, самодисциплината, това са най-силните оръжия във войната.“ Спомням си за това особено днес, когато нашите армии в недалечно бъдеще ще прекрачат границата.

Дотук болният вече Ярослав Хашек може да продиктува „Приключенията на добрия войник Швейк през време на Световната война“. Смъртта му на 3 януари 1923 година затвори завинаги устата му и му попречи да завърши един от най-прочутите и най-четени романи, написани след Първата световна война.

[1]

*О, коледна елха! О, коледна елха!
Колко хубави са клонките ти!*

— Б.пр. ↑

[2] Оставете това. — Б.пр. ↑

[3] „Тъй вярно“ и „какво“. — Б.пр. ↑

[4] Либуше според преданието е основателка на Прага. До омъжването си за първия чешки княз Пршемисъл е била владетелка на чехите. — Б.пр. ↑

[5] Генерал Лаудон (1717–1790) — известен австрийски генерал, станал герои на многобройни военни маршови песни. — Б.пр. ↑

[6] Свободен си! ↑

[7] Порционни пари. — Б.пр. ↑

- [8] Място за излети край Прага. — Б.пр. ↑
- [9] Тук! Представя ви се пехотинецът Швейк, ординарец на 11-а бойна рота. — Б.пр. ↑
- [10] Слушам! — Б.пр. ↑
- [11] Годен за фронтова служба. — Б.пр. ↑
- [12] Ти и твоят околийски управител можете да ме цунете отзад. — Б.пр. ↑
- [13] След една минута ще свърша, господин подпоручик. — Б. пр ↑
- [14] Стой! — Б.пр. ↑
- [15] Гулаш, подобен на сегединския. Тлъсто свинско месо с кисело зеле. — Б.пр. ↑
- [16] Какво вреди на човешкия стомах през време на война. — Б.пр. ↑
- [17] Град в Чехия. — Б.пр. ↑
- [18] Град в Чехия. — Б.пр. ↑
- [19] Планини в Западна Украйна. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.